Margó. Károly.

A lengyel sajtó a varsói magyar művészeti kiállítással foglalkozik, a Swiat c. hetilap megemlékezik a művészről.

Magyarság, 1927 ápr. 27

Margócs Erzsébet
kiállítása a Fáklya Klubban

Magyar Nemzet 1985. III. 30.

MARGÓCSY István művészettörténeti

915. 71
6. 54

Új Művészet

Margócsy Jk rajza.

Ilecs kemétt ev. egyház s Petőfi első iskolája. i. megjelent a

Hazánk s a külföld. 1868. – 361 h.

Margold Josef

iparmuvész

l.

Namreklám

III. 32. l.

Margt Johes. 1400. bécsi polgár, harangöntő.

Archaeologiai Értesítő

II. 1869–1870., 111–112.

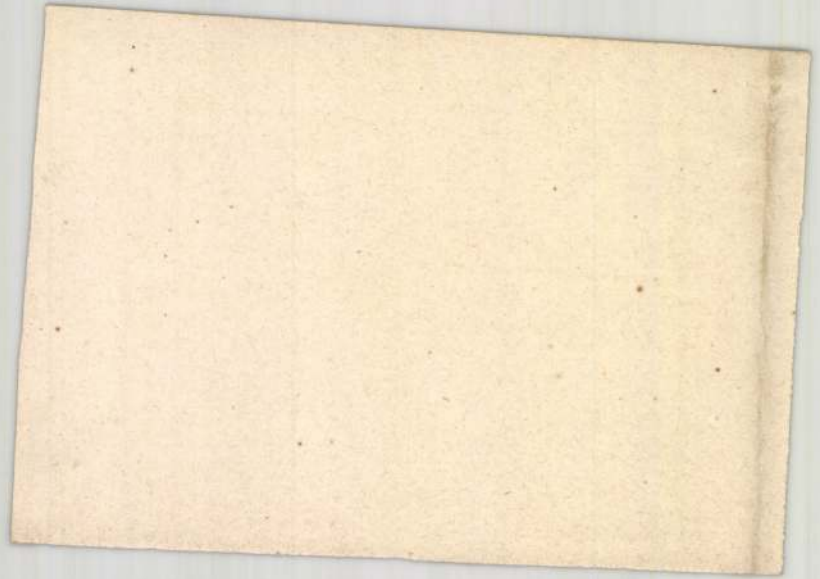

Margstern János

ötvös

1782. szept. 17 ki kelettel Michl Leibl lippai ötvös-mester utján a lippai elöljáróság bizonyítványt állít ki számára, megben igazoltatik, hogy augsburgi születésű „goldarbeiter Gesell" 9 hétig dolgozott nevezett mesternél. Az ok nincs a kassai ötvösök ichládájában.

Mihalik Józef. Kassavaros ötvösségének tört. Bjert 1900. 309. l.

Spleniji Ernesztа báróno

festō.

Margulit Jenő

butorterverés

1911—13

Éimisk 1930. 86-l.

Markádi vár

rablóvár

l.

Pász Hevesmvárai

AZ 1938. ÉVI

ŐSZI TÁRLAT

ÉS A FELVIDÉK MŰVÉSZEI

KIÁLLÍTÁSÁNAK

TÁRGYMUTATÓJA

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT
BUDAPEST, HŐSÖK-TERE, MŰCSARNOK

Kecskeméti 4 Ft

Marhardt Gyula szobrász

Alkotásával szerepelt a Nemzeti Szalon tav.tárla
tán.

M.932.IV.29.

MÁRHENKE Vilmos

1878

217. márc. 29. Marhenke szobrászati munkája a díszlépcsőn 102. p.

Marchenke szobrásznak díszlépcsői munkákért 272 ft. 330. júl. 4.

1880.

531. szept. 17. Országos képtári munkákért Marchenke szobrásznak I. kereseti részül 500 ft. utalványozva. 104. p

M. Ért. 1991. 1/2.

Marhenke (Marchenke, Marschenke, Marchent) Vilmos 11, 16, 20, 25, 27, 30, 35 - 40, 42 - 43, 45, 64, 71, 76 - 84, 88 89, 91, 124, 133, 136, 156, 158
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata /Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

fabricata existebant; corrigiarumque cin
frena, ac similia alia, cum theniis et p
sericae substantiae, contexta fuerant. Nobi
namque picturis purpureis, gemmis et la
preciosissimis, dicti trini dextrarii et mil
persona et spiritu eiusdem domini regis
ipsos tegebantur. Quos vt, dum cuius
conditionis homines aspiciebant, et dict
regalia intuebantur, eo, quod idem domi
hactenus imperium regni Hungariae, habit
missis signis et dextrariis, feliciter guber
mox prorumpebant in fletus, validissimis
vlulatibus propulsantes."[16]

In the funeral ceremonies of the Anjo
the role of the horsemen dressed in his r
garments copying them) equipped with h
and wearing his war insignia — and in th
representing the king himself — can be
into connection with the iconographic
and tradition of the triumphal procession
victorious general. Further, with the human
according to which only martial virtue,
is capable of defeating and surmounting
the name of the ruler is preserved and m
mortal for posterity only by fame and
deeds.[17] The idea of victory in this funeral
is the same as that represented in sculpt

MARHENKE Vilmos szobrász

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY Tamás: Adalékok a Zsolnay díszítő épületkerámia kutatásához. = Pavilon, 8, 1993 36-41. és ill. E

Visitatio Canonica : Az Esztergomi Főegyházmegye Barsi Főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1747-1674. Vál., bev. Tomisa Ilona. Bp. : MTA Néprajzi Kutató Intézete, 1992

MARHENKE Vilmos szobrász

Demény Dittel Lajos: Budapest, A kőbányai Szt.László-plébániate,plom. Bp.TKM,1991 7, 9.p.

Benovsky, Jozef 436
Bényi Eszter 1794
Bényi László 1795
Bényi Miklós 4
Benyó Bertalan 1586
Beöthy István 1796
Beöthy Mihály 807
Bérczi László 221/12.
Bereczky Lóránd 327, 388, 1
Berenczné Saár Erzsébet 84
Berey Katalin 1586
Bergerov, Alenov 1074
Bergerov, Vlastimil 1074
Bergman, Erasmus 1056
Berkes Erzsébet 135
Berki Feriz 419
Berki Viola 1798
Berlász Jenő 375, 1332

MARHENKE VIlmos épületszobrász

DÉRY Attila: Adatok az ún. Kecskeméti ház történetéhez.
= Műemlékvédelmi Szemle, 1991.2.sz. 42-43.p. és ill.

tatott, mint *Szomaházy* István.[3] Násfás csillogással csattantak, de épp ebben az elmélyedést nem kívánó kispolgári közönsége a maga érzéseit és a művészet nézők száma mostanában alighanem növekedett, s azért az élvezetért, amelyet a Műcsarnok ezzel az Hiú kísérletnek bizonyulna, ha örömüket meg akar

A másik emlékkiállítás *Domján* Árpádé. Ez a fiat lába járt, de tehetséges volt. Halála előtt ott tartott béklyókat, amiket mestere rakott rá. A felszabadulá volt párizsi tanulmányútja is. Ám nem tudjuk megr volna el. Domjánt túl korán érte hangos siker, elhal ket raktak eléje, amelyeken megszabott a pálya, s kö képeinek legtöbbje tőszomszédja mestere szenvtel egy oldottabb, egyénibb festői vonás lopakodik elő közül, s ha bátortalanul is, de szabadabb szárnysuh

Berán Lajos éremművész szintén ennek az évne ságáról hiánytalanul számol be ez az emlékkiállítás letes színvonalú műveket hozott létre, meglepetés mára. Alaposan értett mesterségéhez, képességeit r lalkozott. Sajnos, a sok szakmánymunka elsorvaszt egyhangúvá tompult, s a vak versengés hovatovább legjobb munkái sem állíthatók egy sorba *Beck* Ö. Fü tői képzeletével, vagy *Ferenczy* Béni szenvedélyes nyugodt bájával. Középhelyet foglalt el a megbízh művészi alkotás közt, s ha nem is tudunk lelkesedni is alig futotta idejéből, szívesen ismerjük el, hogy n dik kitűnő éremművészetünk együttesébe.

Két nagy terem a *Magyar Arcképfestők Társaság*

Marhetka János

A roskoványi közepső harangot (248 kg) 1904-ben Kis-Gejőcön átöntötte fenti. Hadi célokra rekvirálta tott.

Jansárosharang. 115. l

Eger.

A középtérben jobbra leé
a mely körül keresztény és tö
irata alól középütt külön kere

Schlacht zwischen
Kerestur 2. meil

ettől balra: PvB.

Rm., mér. 21.1 : 27.1

140-95.

Marhoffer, Adam

építész

Lásd

Mayerhoffer Ádám

Kassa

Margstern János, 1782

Arch.Közl.1899. XXI. 309.

Margraf (Marquat)

Thomas.

Modelliérer

XVIII. n.

l.

Schirek Holitsch

120. l.

BIBLIOTECA CENTRAL
ATHENAEUM
77659

Marhefka János harangöntő-
mester, Kiegészön, 1904.

Archaeologiai Értesítő
XXXIX, 1920–1922, 115.

Jamicsek József: Régi harangok
Sárosmban

Karren, angestellt worden.

ei 16·3: 28 cm.

.

14.

5.

Anonym, a XVII. sz.

Gúnykép a török szult

Egy sátor előtti asztalt abr
papirtekercsek vannak s a m
lök jobbról ül T. Lipót, kinek
ák hevernek s a ki jobbjában S
rajzait tartja. Az égbolton
tökös s a megnyilt felhők köz
lalja el. Felirata a kép felett:

Der von dem im Ottomani
Sultan in denen Gebiet
Moscaů ůnd Morea au
Glůcks = c

Worzů nicht allein ůnters
sondern auch bey der

MARHOFFER, Georg Romiver

1754 Porsoy

An 1998. 243.

Felsőelefánt [Horné Lefantovce; Nyitra vm]
Jezerniczky-kaskastély, sírkő
1903
negatív: zselatinos szárazlemez, 13x18 cm. OM

Felsőelefánt [Horné Lefantovce; Nyitra vm]
Pálos templom és kolostotor, mennyezetkép, re
1903
negatív: zselatinos szárazlemez, 13x18 cm. OM

Felsőelefánt [Horné Lefantovce; Nyitra vm]
Pálos templom és kolostor, mennyezetkép, rész
1903.k.
negatív: zselatinos szárazlemez, 13x18 cm. OM

Felsőlápos [Łapsze Wyżnie; Szepes vm - Leng
R. k.plébániatemplom, úrmutató és két rokokó
1906
pozitív: brómezüst, 12x16,5 cm. OMvH ltsz. 5

Felsőrépás [Oberripsch, Vyšné Repaše; Szepes
R. k. plébániatemplom, Madonna-szobor, 16. s
1903
pozitív: albumin, 13x17 cm. OMvH ltsz. 1447

MARHOFFER GYÖRGY, szappanfőzőmester

1750-ben a kőszegi tanács tudomására jutott, hogy Marhoffert és Hauk József szappanfőzőket az Esztergazy dominium Micske nevű helységében tartott orsz. vásáraról kitiltották. 570. old. 6. jegyz

SZOVENYI ISTVAN: A kőszegi céhek küzdelme a kontárok ellen a feudalizmus kései időszakában 567.o.a

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, XXI. évf. 1967. 4. szám. Szombathely, 1967

Le. D. 4

Mári néni

Laid: Kovács Mária

Magyar Nemzet 1960 (XVI.) okt. 13. 7. l.

(242)

Mári

ösztetség

(a Tornyai János-é?)

azonos

Nagy Mári-val

láid ott.

Bruggeben

Született 1548 táján, ~~meghalt~~ Mün-

Ry 27

iai szt. Katalin.

elvényen baltérdére ereszkedve ösnetett szt. Katalin, ki dicsfénylöl sugárzó fején t és kék palástot visel. Mi alatt a szent ói könyörög a pogányok megtérééséért és a bün-ilt felhök közt angyal jelenik meg pallos-yes szögekkel és éles késekkel kirakott kerék megrémült pogányok közt nagy puszti-rémülten kiáltanak fel: „nagy a keresztények og katonák állnak, jobbra egy lovas vágtat tra L. Maximin császár van trónason, az épü-falakról számosan nézik a történteket.

méretei 20·3 : 19·5 cm.

Lászó ajándéka.

MDK

Mári

Tornyai mellett maga is festegetni kezdett. Tanegaitól kapott útmutatásokat. Az újságok sokat írtak róla annak idején. Most a vásárhelyi városi tanácstól kap minden nap ebédet.
(Fényképe repr.)

Fedor Ágnes: Tornyai városában.
(Nők Lapja, Bp. 1955. október 27. [8-9. l.])

Mári néni,

Szegeden megnyílt a XIII. dél-alföldi tárlat, dr. Koncz János megnyitó beszédében szól azokról a művészekről, akik sokat tettek e tárlatokért, — mint a művész is — de már nem lehetnek közöttünk.

dr. Koncz János: Megnyitó beszéde a XIII. dél-alföldi tárlaton.
Csongrád Megyei Hírlap, 1978. máj. 28.

MDK

Mári

Mikor Tornyait otthagyta első felesége, a művész édesanyja kommendálta fiához Mári nénit. Ő mosott a művészre és ő volt a modellje is. Ő állt modellt – a színháztól kapott ruhában, bajuszosan – Tornyai Nagy Bereményi című festményéhez.

Fedor Ágnes: Tornyai városában.
Nők Lapja, Bp. 1955. október 27. [8-9. l.]

MDK

Mári

Tornyai János modellje volt. Maga is festett. (A cikk egy része róla készült riport.)

Fedor Ágnes: Tornyai városában.
Nők Lapja, Bp. 1955. október 27. [8-9. l.]

Már festőnő

Tornyai János tanítványa, azonos Kovács Máriával

Lásd ott.

Mári

paraszt-festő

Magyar Őstehetségek Kiállitása - Nemzeti Szalonban - munkáival szerepel. Eredeti szereplő az 51 éves szolgáló, aki Tornyai Jánosnál szolgált, ott ragadt rá a piktura. Legtornyaibb a Falusi szoba c. képe.

Pesti Hirlap
1934. VIII. 18.

Mári a szolgáló

paraszt festő

Magyar Tehetségek kiállítása - Nemzeti Szalonban - munkával szerepel. Primitiv elnagyoltsággal érez meg belső tartalmakat.

Ujság
1934.VIII.22.

Mári néni

parasnt-festő

Magyar Ősteheteségek kiállitása - Nemzeti Szalonban - Egyed Zoltán hírlapiró Bálint Jenőről irott cikkében a kiállitókat sorolja fel. Ezek mind az ő sipszavára bojtak elő rejtekeikből, ezeket ő kereste és ő talált meg, ő vezette és ő masiroztatta ide fel őket, az ország szivébe, erre a gyönyörü uj honfoglalásra..

A Reggel
1934.VIII.21.

Mári

Magyar Őstehetségek Kiállitása - Nenzeti Szalonban - képével szerepel. A kezdetleges erejű őstehetség, aki magát egyszerűen Márinak nevezi s szolgáló szobát lép képeivel az ország nyilvánossága elé.

Nemzeti Ujság
1934.VIII.19.

Mári

Magyar Őstehetségek kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. /Nagy Mári/ Nincs más neve, csak Mári, a képeit is igy szignálja. Ő már régi márka. Huszonöt esztendővel ezelőtt Hódmezővásárhelyen kiállitása volt. De aztán ujra megfeledkeztek róla s megmaradt cselédsorban. Most takaritónő. Valamikor Tornyai János közelében élt de Tornyai maga vallja, hogy nem ő tőle tanult. Ő maga is tagadja. A maga utján jár. Hódmezővásárhely mellett egy tanyán lakik, négy pengőt fizet albérletben a férjével együtt, aki kőmives s ugy néz fel a feleségére, mint valami csudára. Viszont már ő maga is fest

8 órai Ujság
1934. VIII. 15.

MDK

Mári, festő

hódmezővásárhelyi tanyai cseléd

Magyar Őstehetség kiáll. Katalógusa. 1935. jun. 1.

11. l.

MDK

Mári, festő parasztcseléd, Hódmezővásárhely

K.A: Magyar Ösztehetségek Kiáll. Pesti Napló 1934. aug. 19. 4.l.

MDK

Mári, festő

Téli táj

Kutágas

Alkony

Magyar őstehetségek szentistvánheti kiáll. 1938.

MDK

Mári, festő

Vörös hold

Vihar

Magyar őstehetségek szentistvánheti kiáll. 1938.

MDK

Mári festőművész

Tornyai János egykori modellje. Hetvenkilenc éves. Libapásztorlány volt. Nemrég fedezték fel. (Vezetéknevét nem közli a cikk.)

Fedor Ágnes: Hogyan talál egymásra művész és modell.
Ország-Világ, Bp. 1961. 11. sz. (10 l.)

A szentistváni gondolat 1939-ben

(Dr. K. I.) Nagy idők, világtörténelmi események sodrában, a megelevenedett história hullámverésében érkezik el a magyarság Szent István napjához. Az eszmék zűrzavarában, a jelszavak útvesztőjében, egy nagy történelmi korszak végén és egy új, ismeretlen fejezet kezdetén visszaszáll gondolatunk az első magyar király alakjához és művéhez, hiszen akkor, kilenc évszázaddal ezelőtt is hasonlóan válaszúton állt ez a nemzet, aminthogy talán most is olyan ponthoz érkeztünk, amikor a helyes út megválasztása ezer esztendőre döntheti el a magyarság sorsát.

Szent István egészen különös helyet foglal el a magyar történelem nagyjai sorában. *Hóman* Bálint mutatott rá egyszer arra, hogy az első magyar király súlyos és komor történelmi egyénisége talán nem tudott a magyar szívekhez oly közel férkőzni, mint történelmünk sok más népszerű hőse, mert alakja nem *egy* erény vagy cselekvés, nem *egy* eszme vagy törekvés, nem *egy* eszmény vagy irányzat, hanem az egyetemes magyar gondolat és korszerű haladás, a Kelet és Nyugat határán mindegyre nehéz próbát álló, örök magyar halhatatlan szimbolumaként él a mi lelkünkben. Ha gondolatban végigfutunk mondakörünkön vagy költészetünkön, rögtön szemünkbe ötlik az a nagy érdeklődés, figyelem és szeretet, amellyel a magyarság fantáziája egy *Szent László*, egy *Mátyás*, vagy egy *Nagy Lajos* alakját körülveszi. Se szeri, se száma a prózai és költői megemlékezéseknek, a nép ajkán terjedő vagy a műköltészetből fakadó történeteknek, amelyek népszerű királyaink tetteit örökítették meg az utókor számára. Szent István kevés legendának hőse. Személye annyira felülemelkedett kortársain, egyénisége annyira elzárkózott a környezet befolyása elől, hogy még századokkal később is féltő tisztelettel tekintett alakja felé a nép — és a félelemmel párosuló tisztelet nem alkalmas legendák képződésére. Emellett egész életmunkája is szembehelyezkedett azzal, ami a nagy tömegek szemében népszerűségre számíthatott volna. Szent István vonalvezetése nem egyszer mereven beleütközött a maradiságnak, a különösen a széles rétegekben könnyen gyökeret verő babonáskodásnak kőfalaiba és nem csoda, ha a maga idejében sem a falusi kunyhók esti csöndjében, sem a tábortüzek mellett nem alakultak ki körülötte dalok, mondák, legendák.

Nem a kortársak hőse volt, hanem a történelemé. Évszázadoknak kellett elmúlniok, amíg a maguk hatalmas sokrétűségében áttekinthetőekké váltak István király intézkedései. Ha valakin igazolódott, hogy az igazi ítéletet életek, pályák és cselekedetek felett a történelem mondja ki, akkor Szent István valóban a történelem mérlegén keresztül jutott el igazi jelentőségéhez. Ahogy múltak a századok és ahogy egyre újabb és újabb megpróbáltatások küszöbére érkezett a magyarság, mindig új és mindig más megvilágításban jelent meg előtte az államalapító király életműve. Birodalmak születtek és vesztek el a történelem sodrában, uralkodóházak pályája ívelt magasba és tűnt el ismét a feledés homályában, úgynevezett világnézetek egymás után arattak döntő diadalokat, hogy szempillantásnyi idő után — hiszen a história óráján egy-egy pillanat évtizedekkel ér fel — kiderüljön a döntőnek hirdetett győzelem jelentéktelensége és mulandósága. A szentistváni gondolat mindezeket túlélte. Túlélte, mert nem időhöz, birodalmakhoz, vagy uralkodóházakhoz kötött aktualitás volt, hanem egy nagyrahivatott, de nehéz megpróbáltatások elé néző nép egyetlen életlehetőségének bizonyult. Minden történelmi sorsfordulat után, minden korszak lezárásával új oldalról bizonyult be ennek a gondolatnak örökérvényű, időtálló volta és minden válságon átlábalva megnövekedett jelentőségében tekintett vissza a magyarság Szent István életművére.

Minden eddigi válságoknál nagyobb megpróbáltatások után — és talán előtt — csoda-e, ha ismét új hangsúlyozásban, megnövekedett súlyban jelentkezik a magyarság előtt az örök szentistváni gondolat? Amely éppen azáltal, hogy változatlanul és mindenféle átstilizáló alkalmazkodás nékül élte túl az évszázadokat, mutatta meg, hogy mennyire más, mint azok a szellemi áramlatok és divatos világnézeti hullámok, amelyek oly gyors egymásutánban követik egymást a népek történetében. És hogy ennyire más, talán mindennél jobban *ennek* köszönheti a magyarság az úgyszólván pillanatnyi szünet nélkül reátörő veszedelmek elhárítását és azt, hogy úrrá tudott lenni, felül tudott kerekedni a megpróbáltatásokon olyankor is, amikor már szerte a világon halálhírét költötték. Világnézeti harcok, efemer értékű szellemi irányok ingatag talaja helyett a magyarság kilencszáz éven keresztül hű maradt a szentistváni gondolat szilárd fundamentumához — és ki tudná megmondani, mennyi veszedelemtől, mennyi végzetessé válható kisiklástól mentette meg ez a hűség...

Szent István bevezette és meghonosította ezen a földön a keresztény gondolkodást, a keresztény erkölcsöt és a keresztény világnézetet: ez volt életének első maradandó alkotása. *Géza* fejedelem még csak alkalmazkodásból, politikai célszerűségből kacérkodott a kereszténységgel és amikor István átvette az uralkodást, külsőleg talán kereszténnyé átfestett, de lényegében változatlanul pogány társadalommal találta magát szemben. Egyetlen élet elég volt a gyökeres változásra. Amikor Szent István meghalt, ez az ország már igazán, szívvel-lélekkel keresztény volt. A magyarság megtérése talán a leggrandiózusabban mutatja a kereszténység ellenállhatatlan hódító erejét, példátlanul gyors átváltoztató és asszimiláló képességét. Hiszen ebben az országban hosszú századok hagyományaira tekintett vissza a pogány ritus és mindaz, ami ezzel összefüggött. Ennek ellenére, amikor Szent István lehúnyta szemét, nemcsak külsőségeiben, hanem a valóságban is keresztény országot, keresztény nemzetet hagyott örökségül utódára. Egy egész népnek ez a gyors és mélységes metamorfózisa a legvilágosabb cáfolata annak a divatos elméletnek, amely nemcsak, hogy tagadja a kereszténnyé válás folyamatának aránylag gyors bekövetkezhetőségét, hanem a százszázalékos kereszténységet ősök és generációk egész sorához köti. Éppen az, hogy ezen a földön milyen gyorsan vetette meg lábát a keresztény egyház, mutatja ennek a meggondolatlan és felületes elméletnek nemcsak abszolút kereszténytelenségét, hanem egyben történelmi oktalanságát is.

Szent István megteremtette a nemzet igazi belső egységét, — ez pályájának másik nagy eredménye és tanulsága. Nem volt könnyű dolga. A törzsi tagoltság százfelé szabdalta a magyarságot és ennek a törzsi tagoltságnak ezer, egymásba fonódó érdek adott elpusztíthatatlannak látszó képet. Mindegyik törzsfő fontos középpontnak érezte magát, olyan középpontnak, amely körül keringenek az események és amely nélkül egyszerre sarkaiból dőlne ki minden a Duna—Tisza táján. Nem csekély államférfiúi előrelátás és legalább ugyanennyi bátor elhatározás kellett ahhoz, hogy valaki ezzel a törzsi rendszerrel szembeszálljon. Szent Istvánban megvolt a szükséges előrelátás és a bátorság is. Tudta, hogy az elkövetkező megpróbáltatások csak egységes nemzet egységes erejével lesznek legyőzhetők és hogy az ország jövője függ attól: sikerül-e a partikuláris érdekek háttérbeszorításával, vagy ha kell, letörésével egy valóban egységes nemzeti arcvonalat kiépítenie. Nehéz vállalkozás volt, de sikerült. És hogy sikerült, az nemcsak a király egyéni sikerének, hanem a nemzet nagy szerencséjének bizonyult. Gondoljunk csak arra, milyen veszedelmek szakadtak erre az országra a Szent István után következő évszázadok során és hogy miként tudott volna azokkal szembenézni egy százfelé tagolt, tehát százfelé húzó népi szervezet. A nemzeti egység megteremtése a nagy politikai, vagy történelmi megpróbáltatások előestéjén, olyan históriai tanulság, amely alól a magyar élet azóta sem vonhatta ki magát és soha nem is fogja tudni magát kivonni. Mert nem lehetnek olyan párt-, osztály- vagy egyéb szempontok, amelyek fontosabbnak bizonyulhatnának ennél a nemzeti egységnél, aminthogy nem tudunk elképzelni olyan alkalmat, amikor nagy elhatározások pillanatában ez a nemzet bármelyik fiát, vagy a társadalom bármelyik rétegét nélkülözni tudná.

Szent István megbarátkoztatta a magyarságot a nyugati gondolatvilággal. Átvett nem egy idegen eszmét és intézményt, de igazi és tiszta magyar szellemet vitt mindezekbe az intézményekbe.

BUDAPESTRŐL
három óra és tizenöt perc alatt
FRANKFURTBA
hat óra és tizenöt perc alatt
LONDONBA
ér el a légi utas a
BRITISH AIRWAYS
(ANGOL LÉGIFORGALMI TARSASÁG)
pompás légiexpresszein!
A legegyszerűbb, legélvezetesebb és leggazdaságosabb utazás!
Járatok vasárnap kivételével minden nap!
Jegyeladás: Magyar Légiforgalmi Rt., Budapest, V., Dorottya-utca 7, a British Airways Magyarországi Vezérképviselete. Tel.: 180-888

Ugyanekkor pedig alapos szemlét tartott a magyarság régi berendezkedése fölött. Mély hagyománytisztelet élt benne és tudta, hogy a hagyományokhoz csak féltő kézzel szabad hozzányúlnia. A régiből tehát csak azt törölte el, ami korhadtnak és időszerűtlennek bizonyult, de azt is lehetőleg új formában, némileg átalakítva, az új idők követelményeihez simítva őrizte meg eljövendő századok számára. Bölcseséggel, mérséklettel, minden régi és új érték iránti érzékkel olvasztotta egybe a hagyományt és a haladást és teremtette meg Keletnek és Nyugatnak azt a harmonikus szintézisét, amely a magyarság fennmaradásának és virágzásának évszázadokon keresztül legnagyobb titka volt.

Szent István ráeszméltette a magyarságot állami és nemzeti létének tudatára. Ő volt az első, aki felismerte, hogy milyen sorsszerűen fontos szerep jut osztályrészéül annak, aki a Kárpátok medencéjében letelepszik. Közvetítőnek kell lennie Kelet és Nyugat között, a Nyugat védőjének kell lennie a Kelet támadásai ellen, még akkor is, ha ebben a védekező harcban biztonságát, erejét, vagyonát és vérét kell kockára tennie. Nehéz sors ez a politikai, művelődési és gazdasági érdekvonalak középpontjában, nehéz sors, de öntudatos nemzet nem térhet ki előle. Az első magyar király látta ezt a sorsot és törvényeivel, valamint egyéb intézkedéseivel igyekezett azt tudatossá tenni népe lelkében is. Mert ez a sors nemcsak súlyos áldozatokat, hanem nagy felelősséget és állandó készenlétet is jelent. A magyarság nem pihenhet, a magyarságnak a történelmi végzet sohasem engedte meg, hogy hosszú évtizedeken keresztül háborítatlanul és zavartalanul éljen fejlődésének. Nekünk állandóan készenlétben kellett állnunk, mert sohasem tudtuk, hogy melyik pillanatban köszönt reánk olyan kor, amikor erre a teljes felkészültségre életbevágóan szükségünk lehet. És mert ez a földrajzi fekvés nemcsak azt jelenti, hogy Kelet és Nyugat között összekötő szerepet kell vállalnunk, hanem azt is, hogy Kelet és Nyugat felől egyaránt el kell készülve lennünk támadásokra...

Innen már csak egy lépés a szentistváni gon-

Mátyásföldi házhelyparcellázási iroda
1000 villatelek, 15–20 pengő havi részlet
150 □-öles telek ára
825–1200 pengő
József-körút 22 Telefon: 139-143
Az udvarban. Irodai óra kedd, péntek 3—5 óráig

dolat következő nagy tanulsága. *Szent István lerakta és körülbástyázta a magyar függetlenséget,* mégpedig olyan körültekintéssel és olyan előrelátással, hogy az a függetlenség pillanatnyi törések és átmeneti elhomályosulások ellenére is kiállta kilencszáz év tűzpróbáját. A hosszú háborúskodástól kimerült, belső villongásoktól is gyengített magyarság itt állt a hatalmas német birodalom árnyékában és kétségesnek látszott, hogy ezt a nagy erőkülönbséget fenn lehet-e tartani és nem váltja-e azt fel akarva, nem akarva bizonyos hűbéri viszony. Nehéz volt a helyzet, annál nehezebb, mert a kereszténység is ezen a birodalmon keresztül kopogtatott az ország kapuján és amikor az új hit hirdetői előtt megnyíltak a határok, nem volt bizonyos: a hit hirdetői mögött nem húzódnak-e meg politikai agitációs szándékok. De Szent István felmérte az erőviszonyokat és tisztán látta a teendőket. A koronát nem a szomszédos hatalmas birodalom urától kérte, mint abban az időben annyi sok kisebb ország uralkodója, hanem Krisztus földi helytartójától, Rómától és ez a gesztus egy csapásra biztosította nemcsak az egyháznak, hanem egyben az országnak is teljes szuverénitását. Ugyanekkor pedig az új keresztény államot mintegy jelképesen a pápaság védelme alá helyezte és ezzel az egész világ kereszténységének szívügyévé tette az önálló és független Magyarország életét és fennmaradását.

Végül *Szent István volt az első, aki felismerte és meggyőződéssel hirdette a Kárpát-medence népeinek egymásrautaltságát.* Nemcsak fiához, *Imre* herceghez szóló intelmeiben mutatott rá arra, hogy »az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és romlandó«, hanem minden intézkedésével a magyarság nagy asszimilációs gondolatának hirdetője volt. Megértéssel és szeretettel fogadott mindenkit, aki jószándékkal és jóakarattal közeledett felénk, mert tudta, hogy kis nemzetnek minden, bárhonnan jövő értékre szüksége van, másrészt pedig, mert érzett annyi átütőerőt a magyarságban, hogy nem volt előtte kétséges: a közénk érkező kisebbségek hamarosan lelkileg, szellemileg egyaránt hozzáhasonulnak a vendéglátó és őket szívesen befogadó magyarsághoz. A Kárpát-medence népeinek egymásrautaltsága szintén egyike volt azoknak a nagy igazságoknak, amelyek, ha időnként a sárba is akarták őket tiporni, utána annál erősebben és elpusztíthatatlanabbul kerekedtek felül. A világháború és az azután következő idők tanulságai után pedig vajjon van-e valaki, aki tagadni próbálná a Kárpatokövezte népeknek végzetszerű egymásrautaltságát...

Szent István törvényt alkotott, amely ma is törvény. Lerakta az ország alapjait úgy, hogy ma, kilencszáz esztendő után is ezek az egyetlen elképzelhető alapjai ennek az országnak. És intelmeket adott fiának, amelyeket mi, a nagy király késői fiai is, meg kell hogy szívleljünk és amelyek ugyanazt mondják, amit századokkal később Széchenyi hirdetett: *Magyarország vagy magyar lesz, vagy nem lesz...* És amit, ha sorsfordulóhoz érve, 1939 Szent István napján, szívünkbe nem vésünk, meg nem fogadunk, akkor nem vagyunk méltók arra, hogy akár csak lélekben is résztvegyünk abban a körmenetben, amely *nemcsak Szent István jobbját viszi végig a városon, hanem egyben ugyanakkor az egész világ felé messzeszóló*an hirdeti, hogy ez a nép Szent István örökségét és tanításait is mindmáig híven megőrizte és meg akarja őrizni tovább, az idők végezetéig.

Lingua nyelvkönyvek

Modern, alapos és könnyű rendszer.
Magántanulók és nyelvtanfolyamok használatára

a kiejtés megjelölésével!

Angol nyelvtan
Ára fűzve P **3.60,** félvászonkötésben..... **4.80** P

Francia nyelvtan
Ára fűzve P **3.60,** félvászonkötésben ..... **4.80** P

Német nyelvtan, kezdőknek
Ára fűzve P **3.60,** félvászonkötésben ..... **4.80** P

Német nyelvtan, haladóknak
Fűzve **4.80,** vászonkötésben ..... **6.—** P

Olasz nyelvtan
Ára fűzve P **3.60,** félvászonkötésben ..... **4.80** P

LINGUA ZSEBNYELVTANOK

Angol zsebnyelvtan, **francia** zsebnyelvtan, **német** zsebnyelvtan, **német** társalgó és magyar-német beszélgetés, **olasz** zsebnyelvtan, **orosz** nyelvkönyv I., **román** zsebnyelvtan, **román** társalgó (magyar-román beszélgetések) **szerb-horvát** nyelvtan, **szlovák** zsebnyelvtan. Egy-egy kötet ára ..... **1.50** P

Spanyol zsebnyelvtan ára ..... **2.—** P

Kapható Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18–20

„Aki művészhez szegődik, mögkinlódik érte"

mondja Mári, a 60 éves őstehetség-festőnő, Tornyai János modellje

Hódmezővásárhely, augusztus 19.

»Beteg vagyok,
Isten tudja, fogok-e még festeni...«

A mondat tartalma olyan, mintha ferde műteremablak mögött mondaná egy fáradt művész; de a ritmusa magyar parasztnépdalé.

És aki mondja: jogosan használja a szót is, az ütemet is.

Mári mondta ezt a mondatot, a legérdekesebb magyar őstehetségek egyike.

Hódmezővásárhely környékén mindenki tudja, kicsoda a Mári. Volt idő, mikor Pesten is tudták és művészeti gourmet-k vásárolták a képeit az Ernst-múzeumbeli kiállításain.

Ahogy most ott ül a földes szobában, ahol máris petróleumlámpa ég, pedig odakinn még alig alkonyodik, — ott ül szikkadtan, fáradtan az ágy melletti festetlen padkán... igazán nem látszik meg rajta, hogy ő volt az alföldi Fornarina...

A nagy parasztzsení, *Tornyai* János modellje és szakácsnője, szerelme és művésztársa.

Tornyai János neve összeforrt Vásárhelyével.

Elképzelhetetlenek egymás nélkül: a nagy, furcsa és gazdag parasztváros és a nagy, furcsa — de mindvégig szegény művész — aki Párizsból az académie Julien nagydíjával a zsebében hazajövet fedezte fel a susáni házat, ahol született, a mátélyi Tiszapart álmos egét, ami a gyerekkora fölé feszült s a súlyos és sötét zsánerfigurát, az akkoriban még népszínműízű csongrádmegyei »embör«-ben.

„Huszonegyéves voltam, mikor a Tornyai úr mögfogadott"

Akkoriban került hozzá a Mári is...

— Hány éves volt maga akkor, Mári néni kérem?

— Én, lelköm? Hogy is? Huszonegy vótam... — Csillogó fekete szemében piros reflexet csihol az emlék.

(Ritka az ilyen forrón csillogó szem ebben a korban. Gyönyörű lehetett a Mári finom fitos orrával, szája dacos vonalával, érdekes tatár arccsontjaival. Ma már persze... alig van foga. A bőre ráncos pergamen. De a szeme — az úgy él, mint az egyiptomiaké a fakult múmiaképeken.)

— Huszonegyéves vótam, mikor a Tornyai úr mögfogadott főzni, mosni, takarítani... Oszt magával is vitt aztán Pestre. Akkor gyütt mög Párizsból. Szörnyen ízlött neki a főztem. Jártak hozzá sok művész urak. A Rudnay úr vót a legkedvesebb köztük. Az is mindig mókázott velem.

(A városvégi lapuló, vertfalu házban a kilencvenes évek vidám, pesti pirosselyem műteremvilága kísért. Mári ma is törékeny alakja szinte visszafiatalodik.)

— Hajnalig beszélgettek mindig az urak. Se nem ittak, se nem zülöttek; csak beszéltek, beszéltek, arról, mi a szép kép. Én mög csak hallgattam üket. Aztán egy szép nap nem volt otthon a Tornyai úr. Engöm mög nagyon piszkált, milyen is az a festés. Mög a szívem is fájt az otthoni udvarunk után, ahol először beszéltem a Tornyai úrral. Ecset, festék ott volt kéznél. Mire hazavetődött, ott volt a kép. Csak mögállt előtte, úgy nézte sokáig. Aztán (úgy emlékszöm, akár csak tegnap lett volna) azt mondta: »No csak fössél Mári tovább, ha kedved lelöd benne!«

— Csak ennyit mondott?

— Csak. Nem igen volt szokása hízelögni. Pedig akkor tudom, igen ragaszkodott hozzám!

— Ez a »ragaszkodás« mikor kezdődött?

Mári rámnéz, szemrehányón.

— Hát csak úgy ott volt egyszörre... akár a kép. Nem igen beszélt a Tornyai úr az ilyesmirül.

„Hun főztem, hun festöttem"

— Mindig Tornyai úrnak szólította?

— Hát hogy szólítottam volna? Hisz az uram volt!

Mári lehajtja a fejét. A véletlen szójáték szíven ütötte.

— Nem vött el — motyogja. — Pedig majd mögszakadt a szívem érte! De ő csak azt hajtogatta mindig, nem fontos az. Élhetünk úgyis. Nem fontos sömmi, csak a föstés. Aztán a végin úgy voltam már vele: neköm se volt más fontos. Csak hogy ő fösthessön, meg én is. Akkor kezdtem járni a határt, mikor itthon voltunk. Egész csomót föstöttem össze nyáron által. Tiszapartot, mög kazlat, mög viharos eget. Ősszel mögvót az első kiállítás az Ernst-múzeumba. Gyüttek az ujságírók. Kérdöztek. Hun ezt, hun azt. Én mög csak örültem, hogy azt mondta mindönki, egész úgy festök, mint ő!

Valóban, Mári képein szakasztott a Tornyai színskálája volt, mindig. A nehéz, lilaszürke egek, haragoszöld búzacsíkok, piszkos vadvizek...

— Hun főztem, hun festöttem — emlékszik Mári. Annyi képet adtunk el, amennyi vót! Annyi pitét sütöttem, (azt szerette szögény nagyon, a tejpitét) amennyi fért! Jó ember vót Tornyai úr. Sohse bántott.

Tizenhat év, egy művésznő és Cézanne

— Meddig volt nála?

— Tizenhat évig, kéröm. De nem egyszörre. Hanem úgy húsz év alatt. Mert hogy néha elküldött. Akkor kaptam az idegösségömet, mikor elelküldött. De aztán eltelt a bolondórája, akkor visszahívott. Mindig mögnézte: mit festöttem, amíg nála nélkül vótam. Mögdícsért, ha tetszött. Aztán egy nyáron csak beállított ide valami művésznővel. Hogy azért én csak gyüjjek nekik főzni.

— És maga ment, Mári?

— Möntem hát. Keserves idő volt. Én főztem, súroltam — ők mög gyüttek, möntek, mulattak. A Kata még kedves is vót hozzám. Gondoltam, majd elmulik. Dehát ez nem mult el. Egyször csak összepakkoltam, gyüttem el. Még a legtöbb képöm is ott hagytam. Azóta, tetszik látni, így nyüglődöm. Míg jó világ vót, vitték a Mári-képeket, mint a cukrot. Vött a polgármester, vött a képviselő úr. Vitték üket Pestre kiállítani.

— Az itthoni család mit szólt hozzá?

— Hát azok csak nevettek. De hogy pénzt kerestem, azt mondták: Hát csak csináld, ha van akinek köll az ilyen. Most mögint nevetnek. Mert itt száradnak rajtam, tucatszám.

Mári néni a szoba sarkából cipeli elő a kisebb-nagyobb festményeket. Van közte egész közönséges mázolmány is, mintha egy médium próbálna néha trance nélkül festeni. De vannak napsütésben virágzó akácok, amik szinte illatoznak, van egy esős, vízben tükröződő ház, ami — Isten bocsá — Cézannera emlékeztet.

— Cézanne, — mélázik el Mári. — Ezt nagyon szerette az úr.

Idegenül visszhangzik a név a kis sötét ablak, a szegényes tűzhely közt.

— Cézannet imádta. A kiállításról egész felkavarva jött haza. »De hiszen én magamtól jöttem rá! Én is!« Folyton ezt hajtogatta. Ő, sokat beszélt ám nekem festőkről. Legantinira azt mondta: Havasok, fű, víz — Kneipp-kúra. Nevetett rajta. Azt a furcsanevűt, — »Zulo agát« se állhatta. Gúnyolta. Remek ember, — mondotta — tökéletesen megértette Velasquezt. De én — Tornyai vagyok!

Mári most kicsit ijesztő. Kicsit valószínűtlen a jólkiejtett francia nevekkel a süppedt, szegény száján.

— Egyszerre újra valóság. Húsz pengőt kapok havonta a várostól. Abból jó sokat festékre költök. De most nagyon beteg vagyok. A gyomrom is, a szívem is. Holnap bemék a kórházba.

— Mikor látta utoljára Tornyait?

— Mikor itthon volt, oszt ünnepelték a városházán, most harmadéve. Együtt hozzám. Mögnézte a képeimet. Mögfogta a kezem. Azt mondta: »Tudod-e, én már most egész másképp festök. Csupa színt meg napfényt. Sárgát, rózsaszínt. Azért, mert kell a nap nekem. Öreg vagyok, oszt fázom...« Ezt mondta. — Mári szája megrándul. — Oszt mög is halt hamarosan. Beteg lött, itthon feküdt.

— Meglátogatta?

— Nem én! Akkor felesége volt már. Nem szömtelenködhettem oda. Feleség — mondja Mári mélységes tisztelettel — az más. Mög én is már együtt vótam a Kocsis bácsival — teszi hozzá szégyenlősen.

A „Kocsis bácsi" is fest

— Hát férjnél van?

— Hogyne. Hat éve már — bólongat. — Ez jó embör nagyon, mögbecsül. Kőműves. Igaz, nem sokat keres. De újabban már ő is fest — tessék csak nézni, milyen szépeket!

És Mári büszkén mutatja meg »Kocsis bácsi« szép akkurátosan kifestett képeit. Tele van velük a szoba.

A Mári képei — amikről pesti kritikusok áradoztak — szerényen a fal felé fordulva élik csöndes életüket.

Elbúcsúzunk.

Sötéten csillognak Mári szemei az ajtó félhomályában.

— Aki művészhez szegődik, az mögkínlódik érte — mondja végül bölcsen, szinte huncutul.

Aztán még hozzáteszi:

Beteg vagyok. Isten tudja, fogok-e még festeni.

A kapuban Mári háziasszonya les.

Rendes vásárhelyi asszony. Van háza, tyúkja, libája.

— Csak nem tetszött pénzt adni ezökért a bolondságokért? — kérdi fölényesen. Nem érnek azok egy garast se...

F. Á.

INTERNATIONALER ARGUS DER PRESSE
ARGUS INTERNATIONAL DE LA PRESSE
INTERNATIONAL PRESS CUTTING SERVICE
GENÈVE ZÜRICH

1021

Vaterland
Luzern
Aufl. t. 51 600

30.Nov 1970

An sich und seine Kunst glauben

Die Exilungarin Maria Margrit Balize stellt im «Schwanen» aus

Ihr ersten Arbeiten waren Bleistiftzeichnungen. Damals lebte Maria Margrit Balize noch in Ungarn, stand unter dem Einfluss ihrer Familie. Sie spürte die innere Begabung und den Drang, zu malen. Sollte es indessen immer nur bei den gelegentlichen Bleistiftzeichnugen bleiben? — Das Schicksal entschied darüber. Die Malerin hat diesen Wendepunkt in ihrem Leben in dem Gemälde «4. November» festgehalten. Es war der November 1956, wo Russen in Ungarn eindrangen und der Hilfeschrei der sich dagegen auflehnenden Nation verhallte.

Seit der Zeit lebt Maria Balize mit ihren beiden Söhnen in Bern. Anfangs führte sie ein Doppelleben: Sie war am Tage bei der Haute Couture und nachts Malerin, ging dem Broterwerb und ihrer künstlerischen Begabung nach. Endlich kam dann wieder ein neuer Wendepunkt in ihrem Leben, wo sie nur ihrer inneren Berufung leben konnte. Längst schon war sie über Bleistiftzeichnungen hinaus, malte in Pastell und Oel. Die Themen flossen ihr wie aus einer Quelle zu. Nun konnte sie ihrer farbigen und glühenden Phantasie freien Lauf lassen, all das, was sie bewegte, in Kompositon und Farbe zum Ausdruck bringen. Es blieb ihr nichts erspart. Sie hat sich eisern durchkämpfen müssen, was ihrer zarten Gesundheit nicht immer gut tat. Sie begnügte sich mit einer Tasse Tee, um nur Farben und Leinwand kaufen zu können.

Die ausgestellten Gemälde vermitteln einen lebendigen Eindruck von dieser Kunst und dem emsigen Schaffen der begabten Kunstmalerin. Ihre Ideen sind spontan und vielfältiger Art. Die Malerin ist gefesselt vom Metier, das sie lebendig und in den unterschiedlichsten originellen Interpretationen zum Ausdruck bringt. Es sind geistvolle Schöpfungen, konkret und abstrakt, oftmals in beiden Stilarten vermählt. Ihre Bilder fesseln! Sie sprechen auch den heutigen Menschen an in den Formen des Surrealismus, des Symbolismus, der bis ins Mystische greift. Mit den teils abstrakten Kompositionen regt die seelenvolle Künstlerin den Beschauer ihrer Gemälde an, Sinn und Idee immer neu zu suchen. Die Bilder vermitteln Tiefendimension und künstlerischen Ideenreichtum. Treffend in Farbe und Komposition sprechen die Landschaftsbilder aus der Heimat, aus Ungarn, der Puszta, an. Mit Vorliebe widmet sich Maria Margrit Balize den verschiedenen Phasen im Lebensrhythmus des Menschen und gibt ihnen eine kosmische Tiefe. Immer wieder hat sie sich mit Sein und Vergehen beschäftigt. Die Existenzbedrohung der Menschheit durch die Technik ist ein weiteres Thema, mit dem sich die Malerin auseinandersetzt, auch mit dem Wagnis des Lebens, dem in Gefahren-leben-Müssen, dem Entwurzeltwerden, wie sie es selbst erlebt hat. In ihren Bildern tauchen Erinnerungen auf, werden wch, Erlebnisse und Begegnungen mit Menschen und politische Geschehnisse erhalten Inhalt und Form.

Maria Margrit Balize ist ein zartbesaiteter Mensch, lebensbejahend, voller Energie und Tatendrang und von kontaktfreudigem Wesen. Sie verkörpert die reizvolle, charmante Ungarin. Sie glaubt fest an ihre Kunst, an sich als berufene Malerin. Und das gibt ihr Kraft und Sicherheit, ihr Künstlerleben zu meistern. Ihre Werke werden den Kunstfreund sowie den Kunstverständigen fesseln und gefallen, weil die Bilder geistvoll und konzipiert sind, Gültiges und Persönliches aussagen, die Künstlerhand verraten. Die Ausstellung dauert bis Neujahr.

-ey

Kantonsspital —
maten an den Hal

Ab **Dienstag, den 1. Dezen**
nach Kantonsspital — Fri
strasse abgeändert und wie f

Hinfahrt: Ab Bahnhof über Pilatusplatz — Kasernenplatz — Baselstrasse — Dammstrasse nach Kantonsspital — Friedental.

Rückfahrt: Ab Friedental über Kantonsspital — St.-Karli-Brücke — Kreuzstutz — Baselstrasse — Kasernenplatz — Pilatusplatz — Bahnhof.

Durch die neue Streckenführung kann die Haltestelle «Geissmattbrücke» nicht mehr bedient werden. Sie wird durch die Haltestelle «Gütsch» der Linie 2 ersetzt. Der bisherige Anlegeort bei der St.-Karli-Brücke wird in die Dammstrasse vor der Einmündung in die Spitalstrasse verlegt. Aus verkehrstechnischen Gründen können die Trolleybus-Haltestellen «Kreuzstutz» und «Steinbruch» durch die Fahrzeuge der Linie 8 nicht mehr bedient werden. Der Umstieg ab und nach den Linien 2 und 12 ist bei den neu angelegten Haltestellen «St.-Karli-Brücke» vorzunehmen.

Auf den gleichen Zeitpunkt wird die Linie 8 auf integralen Einmannbetrieb umgestellt. Die Haltestellen sind mit Billettautomaten ausgerüstet. Bei den Chauffeuren dieser Linie können keine Fahrausweise mehr bezogen werden. Die Fahrgäste werden gebeten, Billette bei den Automaten an den Haltestellen zu lösen, bzw. zu entwerten. Wie auf den Linien 1—7 werden Stichproben durchgeführt. Fahrgäste, die ohne gültigen Fahrausweis angetroffen werden, haben nebst der Billettaxe eine Kaution von Fr. 5.— zu entrichten.

Die Direktion

meine Zeitung Vaterland
Inserate im «Vaterland» sind werbewirksam
meine Zeitung Vaterland

ARGUS
INTERNATIONALER ARGUS DER PRESSE
ARGUS INTERNATIONAL DE LA PRESSE
INTERNATIONAL PRESS CUTTING SERVICE
GENÈVE ZÜRICH

1021

Solothurner Zeitung
Solothurn (CH)
Aufl. t. 32 200

17. Dez 1970

921 D Margrit Maria Bálizs

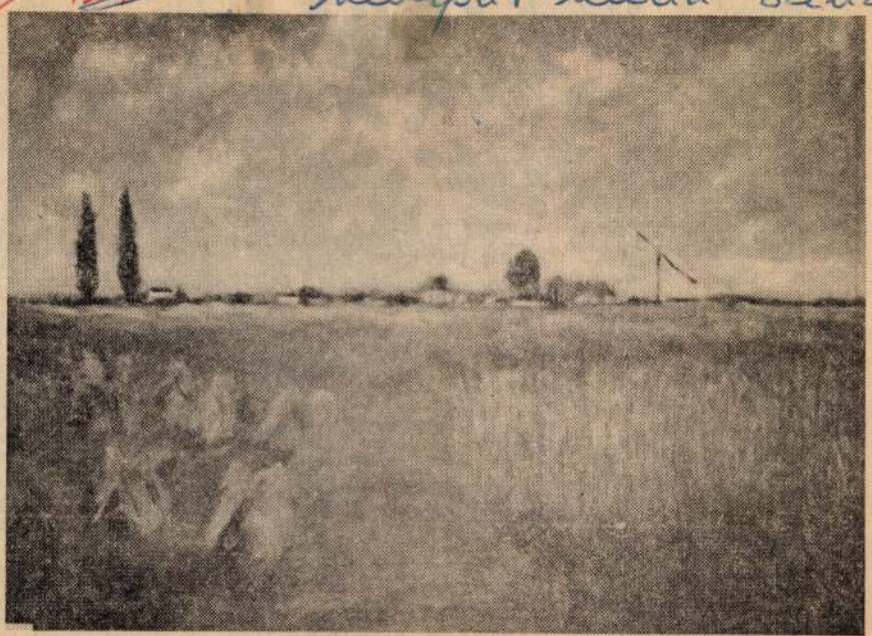

Gemälde-Ausstellung in der «Fuchsenhöhle»

Die Weite der ungarischen Landschaft dient Margrit Maria Bàlizs oft als Motiv. *(Photo: Werner Hungerbühler)*

Aus dem Leben einer Emigrantin

lü. Tatsächlich ist das Schaffen der in Budapest geborenen und heute in Bern wohnhaften Margrit Maria Bálizs stark von den politischen Ereignissen in ihrem Land geprägt. Vor allem die Ereignisse von 1956, die den Ausschlag für ihre Emigration bildeten, haben in ihrem Leben tiefe und teils schmerzliche Zäsuren gesetzt. Diese Erinnerungen finden wir in der Ausstellung, die bis zum Jahresende zugänglich sein wird, weniger in den Motiven als in den Zwischentönen des Ausdrucks. Sie vermitteln dem Besucher etwas von jenen Empfindungen wie Angst, Schrecken, aber auch Freude, die bei der Entstehung der einzelnen Bilder bewusst oder unbewusst mitbestimmend waren. Entscheidend ist somit weniger das Motiv, das sich uns präsentiert, sondern die Welt aus der es entstanden ist, die innere Notlage, welche in der Gestaltung ihre Ueberwindung suchte. So mag es nicht verwundern, dass eine reiche Gefühlsskala, eine hohe Sensibilität, sich in den Bildern niederschlägt. Diese Zusammenhänge sind nicht unwichtig für einen Zugang zum Schaffen Margrit Maria Bálzis'. Nur dann kann die Begegnung mit ihren Bildern zu einem Dialog auch mit dem Menschen werden, der sie geschaffen hat. Es ist eine eigene, für uns nicht immer leicht verständliche Welt. Da die Ausstellung — gleichzeitig läuft eine weitere in Luzern — einen Querschnitt über einen Zeitraum von beinahe zwanzig Jahren darstellt, fehlt ihr begreiflicherweise eine bestimmte Einheit. Dies ist jedoch kein Hindernis, den Brükkenschlag zu wagen.

Doppelleben
im Winter?
O.K.!

HÖGYFUTÁR

A DREADNOUGHT

irta: ENDRŐDI BÉLA

Volt nekem egy mérnök barátom, aki minduntalan derüs történetekkel szórakoztatott az ifjuságából. Az egyik történet nemrég eszembe jutott s miután olyan édes, mint egy karácsonyi mese: ezennel átnyujtom az olvasónak.

Mérnök barátom — nevezzük Jancsinak — tizenkilenc éves volt, elsőéves műegyetemi hallgató s természetesen halálos szerelmes egy gyönyörü vidéki lányba, mondjuk Juliskába. A fiatalok imádták egymást s Juliska mamája — elnézőn tudomást véve a szerelemről — meghivta Jancsit karácsonyestére s az azt követő ünnepnapra. Jancsi boldogan köszönte meg a meghivást s bár még csak november közepe volt, máris nekilátott karácsonyi ajándékról gondoskodni Juliska számára.

Mi volt az ajándék? A leendő mérnök ur valamelyik műszaki lapban meglátta az akkor épülő „Viribus Unitis" dreadnought tervrajzait s miután azt alaposan áttanulmányozta, elhatározta, hogy karácsonyi meglepetésül megépiti a hadihajót szerelmének egy a százezerhez lekicsinyitett nagyságban. Ifju lány számára akad ugyan megfelelőbb ajándék is, mint egy dreadnought, de hát a technikus mindig elfogult a saját szakmájával szemben s igy a lázas munka azonnal megkezdődött. Öt hét állt a hajóépités rendelkezésére, Jancsi dolgozott, mint egy állat, hajszálnyi pontossággal számitott ki minden páncélvastagságot, ágyucső-kalibert, fedélzet-szélességet ésatöbbit, csirizelte a fehér kartonlapokat, — mert keménypapirból készült a hajó, — szabott, nyirt, ragasztott, hajnalban kelt, a végén már sokszor huszonnégy órát dolgozott egyhuzamban minden alvás nélkül, de karácsonyestéjének reggelére el is készült teljesen a liliputi „Viribus Unitis", bár igaz, hogy az utolsó három napon és éjszakán át egyhuzamban folyt a munka és Jancsi annyi feketekávét fogyasztott, hogy ha a kávé tengerré dagadt volna, akár rögtön hajózni is lehetett volna rajta a dreadnought-tal.

Az utolsó délelőtt még Jancsi beleszerelt a hajótestbe egy kis dinamógépet, aminek segitségével kivilágitotta a sok ablakot, tündéri fényben uszott a dreadnought, — jaj, de fog örülni neki Juliska! — lelkendezett Jancsi, aztán nagy óvatosan bepakkolta a hajót az előre, pontos méret szerint megrendelt ládába s kirobogott a délutáni gyorshoz, hogy estére Juliskánál lehessen. A szemei vörösek voltak az álmatlanságtól, reszketett az idegességtől, a szive kalapált a sok feketekávétól, — de mit számit mindez, mikor Juliska várja!

A dreadnoughtot tartalmazó ládát Jancsi feladta a pályaudvaron személypodgyásznak, de olyan izgatottan kisérte a hordárt, aki a kincset a paklikocsiba rakta, hogy izgalma feltünő és gyanus volt s miután akkor épp világháboru volt, az állomásparancsnok kérdőre vonta, mit tartalmaz a láda?

— A „Viribus Unitist"! — vágta ki büszkén Jancsi.

— Szóval ön kém! — mennydörögte az állomásparancsnok s a vonatról leszállittatta a ládát.

Jancsi letérdelt a perronon, ugy könyörgött zokogva a zord katona előtt kegyelemért. Elmondott mindent, szerelmét és a hadihajóépitést, — szóval az utolsó pillanatban, már a mozgó vonatra mégis csak feldobták a dreadnoughtot és Jancsit s este mindaketten meg is érkeztek Juliskához.

A vonat késett s mikor Jancsi betoppant szerelméhez, rögtön meggyujtották a karácsonyfát. Jancsi csak épp hogy kipakkolhatta a „Viribus Unitis"-t s már csengetett is az angyal, de a hadihajó ott ragyogott kivilágitva a fa alatt, mindenki el volt ragadtatva, főképp Juliska, a forgatható miniatür-ágyuktól, a kéményektől, a páncéltornyoktól. Szóval a siker teljes volt.

— Mennyit dolgozott értem, Jancsi! — rebegte Juliska meghatottan.

— Pontosan ötszáznyolcvankét munkaórát, — válaszolta Jancsi precizen, — no de most jön két napi boldog vakáció!

A két szerelmes összemosolygott a karácsonyfa alatt, aztán Jancsi azt mondta:

— Szeretnék kezet mosni s egy kissé rendbeszedni magamat. Öt perc az egész.

Juliska elvezette lovagját a vendégszobába.

— Öt pere mulva! — mondta jelentősen s magára hagyta Jancsit.

Jancsi kezet mosott, megfésülködött, tiszta gallért vett.

— Hüh, de fáradt vagyok! — mondta, mikor elfordult a tükörtől. — Mi lenne, ha öt percre leheverednék?

— Csak öt percre! — mondta önmagának bocsánatkérőn s tényleg leheveredett.

A következő pillanatban már aludt, mint a dob, a sok nemalvás, a rengeteg fáradtság, izgalom, az irtózatos munkatempó, ami heteken át gyengitette, most mind-mind megbosszulta magát. Aludt, mint egy félhalott, hiába rázták, ébresztették, aludt egyhuzamban karácsony második ünnepnapjának délutánjáig.

Mikor felébredt, azt mondta:

— Jaj, nem késtem le a vacsorát?

Azt hitte, még karácsony-este van. Mire azt a választ kapta:

Félóra mulva indul a pesti vonat.

Ekkor tudta meg, hogy két napig aludt öt perc helyett.

A vonatot még elérte, de Juliskát már nem látta. A dreadnought tulajdonosnője egy jóképü fiatal járásbiróval korcsolyázott éppen s igy el sem bucsuzhatott hajóépitő lovagjától, aki szégyenében sohatöbbé nem is mert jelentkezni.

Itt véget ér a karácsonyi mese, amelynek az a tanulsága, hogy szerelmünknek inkább virágot, könyvet, cukrot adjunk karácsonyra.

Semmiesetre sem — dreadnoughtot.

ERZSÉBET FŐHERCEGNŐNÉL, A NAGY NÁDOR UNOKÁJÁNÁL

Alcsut, december hó.

Az udvari fogat, amely Bicskétől Alcsut felé visz, tipikus dunántuli tájon halad végig. A kedves hajlással egymásra torlódó dombok, amelyeken az országut átvezet, a kis falvak és a burgsárgára festett udvarházak, amelyeknek gazdasági udvaráról lompossőrü kutyák szaladnak utánunk, kitörölhetetlenül hozzátartoznak a Dunántúl hangulatához. A földeken, falvakon, az uradalmakon a télelő hangulata árad el, a lovak jókedvüen prüszkölnek a csipős hidegben s mi a kocsin vastag takarókba burkolva szemléljük a tájat. Bozóky Kálmán ny. min. tanácsos és felesége, akik ezt az alcsuti látogatást előkészitették, jönnek velem és a fotoriporter az alcsuti egynapos kiránduláshoz. Kis falvakon robogunk keresztül, a táj képe és hangulata semmit sem változik. Csak mikor a kocsi hirtelen befordul egy hosszu jegenyesorral szegélyezett utra, átrobogunk egy apró hidon és az alcsuti parkba érkezünk, az évszázados fák között vesszük észre hirtelen az éles környezetváltozást.

Erzsébet főhercegnő

Ez már a nagy nádor, József főherceg birodalma. Utána már a harmadik generáció birtokolja ezt a hatalmas, több mint hatvan holdnyi parkot, amely az első pillanatra nem is látszik parknak, hanem valami végtelen szeretettel ápolt és gondozott, féltve szeretett erdőnek. Drótkerités szegélyezi, hogy a szabadon csatangoló őzek és apróvadak ne tudjanak kimenni s amerre a kocsi a tekervényes erdei utakon halad, az ut mellett szintén drótkerités csillog s mögüle kiváncsi őzek barna feje kandikál elő. Meglehetős hosszu az ut, amig a kastély hátsó, ugynevezett udvari feljárója elé érkezünk. A kocsi begördül a födött bejáró alá és *Mannock* Patrick ny. huszárezredes, udvarmester fogadja a fővárosból érkező vendégeket. A következő pillanatban máris bent vagyunk a várkastély előcsarnokában. Közel másfél százados az épület, amelyet József nádor építtetett a Dunántul kies völgyében, a hatalmas park közepébe, s az utána jövő nemzedékek folytonosan csinositották, hozzáépitettek, modernizálták.

Hosszu, tekervényes folyosókon vezet végig a szőnyeg. Minden fordulónál udvari diszbe öltözött lakájok, a falakon vészenteljük a várkastély és a park megtekintésére. Erzsébet főhercegnőről köztudomásu, hogy különösen két területen tevékenykedik: *a karitász és a sajtó birodalmában.* A karitász terén Árpádházi Szent Erzsébet elveinek igazi buzgó követője, szeret a háttérben maradni s igy gyakorolja a szegények iránti jóságot Alcsuton és a fővárosban egyaránt. Minden vágya csak az, hogy minél többet juttasson a szegényeknek s inkább magától von meg sok mindent, csakhogy szegényeinek jusson. Most is az első az, hogy elvezet abba a szobába, ahol a jóságos irgalmas nővérek a karácsonyi meglepetést készitik a főhercegnő szegényeinek.

Ebben a szobában varrógép kattog és a falakon kékpettyes ruhácskák diszelegnek. Százhatvan szegény gyermeknek szerez ezidén is karácsonyi örömet Erzsébet főhercegasszony, az apácák szorgalmasan varrják a ruhákat, készitik az ajándéktárgyakat. A fonalat József nádor harmadik feleségének, *Mária Dorottya* főhercegasszony rokkáján pörgetik. Az ajándéktárgyak mind házilag készülnek s maga a főhercegasszony is naponta órákat tölt el a karácsonyi meglepetések előkészitésében Majd végig haladunk az első emeleti folyosókon s elindulunk a világhires várkastély megtekintésére, amelynek minden termében és szobájában festményekben, szobrokban, butorokban és fényképekben az elmult százötven esztendő magyar és sokszor világtörténelme elevenedik meg. A kastélyra különösen két tulajdonos nyomta rá a maga egyéniségének bélyegét: az épittető József nádor és fia, József főherceg, a honvédség főparancsnoka, József főherceg tábornagy édesatyja. Ők ketten teremtették meg igazában Alcsutot és a parkot, az utódok pedig igyekeznek szépiteni és megőrizni az ő kezük munkájának emlékeit.

Lemegyünk a földszinti nagy ebédlőbe, amely a park felőli főbejáróra nyilik s amelyet csak nyáron használnak. Ettől jobbra és balra termek hosszu sora nyilik, egyik oldalon — ha szabad igy nevezni — a nádori szárny, a másikon néhai József főherceg lakosztálya. A butorokban, a képekben, a csillárokban pénzel ki sem fejezhető érték. A nádor-szárnyban a különböző szinü szalonokban és termekben Európa királyi és fejedelmi családjainak arcképcsarnoka fogadja a szemlélőt. József nádor, mint ismeretes, háromszor nősült. Első felesége *Alexandra Pavlovna* nagyhercegnő, Pál orosz cár leánya volt s kétévi boldog házasság után meghalt. A második nádori asszony *Hermina* anhalti hercegnő, szintén kétévi házasság után halt meg. József nádor harmadszor is megnősült s elvette *Mária Dorottya* würtembergi hercegnőt, akivel boldogan élt egészen 1847-ben bekövetkezett haláláig. Mind a három főhercegnőnek és rokonságának családi képei diszitik a termeket s a butorokban egy-egy fejedelmi udvar hangulatát. És jönnek a gyermekek. A második házasságból született *Hermina* főhercegnő és *István* főherceg nádor arcképei. Erzsébet főhercegnő minden képről és minden butorról tudott apró történeteket és sokáig időzik István főherceg, a „reblisnek" minősitett nádor képei előtt és butorai között.

Aztán jönnek a harmadik házasságból született gyermekek képei, a korán elhunyt *Sándor* főhercegé, *Erzsébet* főhercegnőé, majd *József* főherceg, a honvédség főparancsnokának és hitvesének, *Klotild* főhercegnőnek képei. Amint közismert, Klotild főhercegasszony szász-kóburg-gótai hercegnő volt, *Ferdinánd* volt bolgár cár testvére és ezen a réven rokon a Koháryakkal is, akik közül a termekre szétterjedő történelmi arcképcsarnokból ránk-ránk néz egy-egy daliás férfi, vagy szép asszony képe is. És innentől kezdve tulajdonképen családi szentélyben járunk azokban a szobákban, ahol a néhai József főherceg és Klotild főhercegasszony gyermekei születtek, a kis *Erzsébet*, aki egyéves korában meghalt, *Mária Dorottya* főhercegnő, *Fülöp* orleansi herceg felesége. Ez utóbbi pár évvel ezelőtt halt meg. Sírja fekete márványkereszt alatt ott áll a vártemplommal szemben, az alcsuthi parkban. Erzsébet főhercegnő nagy szeretettel beszél elhunyt nővéréről, akiben sok életvidámság és művészetszeretet volt. A vártemplom és a kastély sok terme telve van az ő művészi festményeivel. Mária Dorottya főhercegnő *Vastagh* Györgynek volt igen tehetséges tanitványa s képein mindenütt ott van ez az egyszerű szignum: *Mária.*

Ebben a parkra néző oldalszárnyban született *Margit* főhercegnő is, aki *Thurn-Taxis* Albert herceg felesége és jelenleg Regensburgban lakik. És itt élte le gyermekéveit *József* főherceg, tábornagy is, akinek unokái, *József Ferenc* főherceg és *Anna* főhercegnő gyermekei nagy előszeretettel látogatják nyaranta Alcsuthot, ahol szabadon lehet hancurozni a parkban. És itt született *László* főherceg is, aki olyan tragikus körülmények között halt meg a kisjenői vadászaton és *Erzsébet* főhercegnő, aki olyan emberi közvetlenséggel magyarázza családjának történetét, aki most a legfiatalabb unokája a nagy nádor-főhercegnek, mert az utána született *Klotild* főhercegnő 1902-ben meghalt. De a családi arcképcsarnoknak még itt sincs vége. József nádor harmadik házasságából a néhai József főherceg után született még egy leánygyermek: *Mária Henrietta*, aki *II. Lipót* belga királyhoz ment feleségül. Az ő gyermekei voltak *Lujza* belga hercegnő, *Fülöp* szász-kóburg-gótai herceg felesége *Stefánia* főhercegasszony, aki *Rudolf* trónörököshöz ment férihez és jelenleg *Lónyay* Elemér herceg felesége.

Ezután végignézzük a nagyebédlőtől balra fekvő lakosztályokat, ahol néhai József főherceg szeretett tartózkodni. Megcsodáljuk a fegyverterem gyönyörü kincseit, amelyek között Erzsébet főhercegnő hosszasan elmereng egy kis ágyu fölött, amely a főhercegi család jachtjának volt játékszerszerű disze lent az Adrián, mikor Fiumében a *Villa Giuseppében* tartózkodtak. Aztán férfiszalon, dohányzó és dolgozószobák következnek egymásután. Néhai József főherceg dolgozószobájának iróasztaláról kapok ajándékba én is egy cigány-nyelvtant. Ismeretes, hogy a honvédség főparancsnoka nagy botanikus volt és az első volt Ma-

gyarországon, aki a cigánykérdést meg akarta oldani annyira, hogy nyelvüket megtanulta, sőt rendszerbe is foglalta. Erzsébet főhercegné is tud még néhány cigány-szót, amely gyermekkori emlékként maradt meg. Tovább megyünk az oldalszárnyon, József főherceg hálószobája következik, aztán a mühelyszobák.

Erzsébet főhercegnő mosolyogva mondja, hogy családi hagyomány, hogy minden főhercegnek valami iparos mesterséget meg kell tanulnia. Az ő édesatyja az asztalos és kőmüves mesterséget értette s szerszámai most is úgy vannak, ahogy utoljára használta őket.

A várkastély kincseinek megszemlélése után kimegyünk a parkba. Az ország legszebb tiszafái őrködnek a kastély körül, a másik oldalon pedig hatalmas japán facsodák, amelyek láttán évekkel ezelőtt elálmélkodtak a japán turisták. Firenzei márvány kőkut mellett haladunk el, amelyet borostyán takar be, faóriások borulnak fölénk s a hattyuk, ahogy meghallják a főhercegnő hangját, sietve usznak elő a tó közepén lévő szigetecske faházikóiból.

A parki séta után egy órakor udvari ebéd volt az első emeleti kisebédlőben, amely után egészen közvetlenül elbeszélgettünk a főhercegasszonnyal a sajtókérdésekről. Még ebéd előtt dolgozószobájának asztalán egész sereg folyóiratot és lapot láttam s tudván azt, hogy a főhercegasszony is szokott cikkeket irni s hogy a katolikus sajtóhölgyek egyesületének diszelnöke, ezt a kérdést kockáztattam meg.

— Fenséges asszony bizonyára nem is tudja, hogy mi katolikus ujságirók *sajtófőhercegnőnek* nevezzük?

— No, ez kedves, — nevetett, — mindenesetre köszönöm ezt a cimet. Valóban nagyon érdekelnek a sajtóproblémák és nagyon tudom becsülni azt a heroikus munkát, amelyet husz évvel ezelőtt P. *Bangha*, *Baranyay* Lajos és *Baranyay* Jusztin és P. *Buttykay* kezdett, amelynek gyümölcseit országszerte élvezzük. Én magam is minden nap végigolvasom a *Nemzeti Ujság*-ot s mondhatom, hogy nagyszerű és versenyképes lap. Ismerem a *Képes Krónikát* is és az *Uj Nemzedék*-et is.

Megemlítem, hogy a *Képes Krónikát* éppen most alakítjuk át s hogy Karácsonyra már a magyar otthonok asztalára kerül az uj köntösbe öltözött képeslap.

— Nagyon helyes, — bólint a főhercegasszony, — a sajtó minden terén fel kell venni a harcot és a versenyt s el kell menni a közönségért.

Még sokáig tart az ebéd utáni beszélgetés. Észre sem vesszük, hogy lassanként leszállt a kora délutáni sötétség. A kis *Medvi*, a főhercegasszony kedves szürke japán kutyája már türelmetlenül dörzsöli orrocskáját a főhercegasszony cipőjéhez. Hiányzik néki az ebéd utáni séta. Pedig a kis Medvi nem is sejti, hogy most hütlenkedés lesz, mert az épülettömb hátsó szárnyába készülünk, megnézni a vártemplomot és a könyvtárt. Medvi tehát számüzetésbe megy s mi levonulunk a gyönyörü várkápolnába, amelyik egész templommal fölér.

A templomból átmegyünk a 70.000 kötetes könyvtárba, amely a várkastély egyik legnagyobb büszkesége. Már erős a félhomály s csak kézi villanylámpáknál nézzük végig a hatalmas könyvsorokat, mert tüzrendészeti szempontból nincs világitás a könyvtárban. Egyik sarokban sokáig olvasgatom az incunnábulumok feliratait. Közel ötven incunnábulum van itt, köztük olyan hires egyházjogi munka is, amelyet *Serédi* Jusztinián biboros-hercegprímás is megcsodált.

A könyvtári séta után a park hátsó terének udvarán álldogálunk és játszunk a főhercegnő másik büszkeségével, az *Etus* nevezetü hófehér komondorral, ezután felvonulunk a kastélyba, bucsulátogatás a főhercegnő lakosztályában, fényképezéssel összekapcsolva, majd rövid vizit Schorsch méltóságos asszonynál, az udvarhölgy lakosztályában. Közben *Mannoch* ezredes ur, az udvarmester már intézkedett, hogy a fogatok készüljenek fel, mert indul az alcsuthi vonat, amely *Bicskére szállit bennünket. Mindnyájan* levonulunk az előcsarnokba, ahol a főhercegasszony kedves közvetlenséggel bucsuzik el mégegyszer, lelkünkre kötve, hogy a felvételekből, ha sikerültek, küldjünk, a cikket ugyis elolvassa. Az eső sürün esik s a tüzesvérü udvari lovak nagyokat horkantanak, ahogy a magyarruhába öltözött kocsisok feszesen tartják a gyeplőket. Még egy utolsó köszöntés s a fogatok egy feledhetetlenül szép nap emlékével kigördülnek a fedett feljáró alól, bele a hüvös és párás decemberi estébe.

Gáspár Jenő

*

(Képek a Nemzeti Magazinban)

MAGYAR CIMEREK

Szeretetreméltó szomszédaink, a csehek, még hazánk cimerének egyik részét: a hármas halomból kiemelkedő kettős keresztet is eltulajdonították. Ez eredetileg az árpádházbeli királyok jelvénye volt és azt a keresztet ábrázolta, melyet II. Szilveszter pápa Szent Istvánnak ajándékozott.

...A cimerek ősei tudvalevőleg a régi harcosok paizsát díszitő ábrák voltak s ezért a cimert a legtöbb idegen nyelven „fegyver"-nek nevezik. Az ősmagyarok hadijelvénye a turulmadár volt.

A cimereket eleinte kizárólag a paizson hordták. Ez volt az ugynevezett paizskorszak. A legtöbb cimer ma is paizsba van foglalva.

A cimerek tulajdonképpeni fénykora a lovagi tornák idejére esik. A harcjátékokban résztvevő páncélos lovag ugyanis, hogy magát a többiektől megkülönböztesse, nemcsak paizsát, hanem sisakját, mellvasát, lándzsáját is cimerrel diszitette.

Később uralkodók és hadvezérek is adományoztak cimereket, melyeket azután a lovag egész családja használt és

Magyarország cimere 1470-ből

ugyszólván tulajdonába mentek át.

Hazánkban a cimereket eleinte csupán pecsételésre használták. A legrégibb cimer Imre királynak 1202-ből származó pecsétjén látható.

Magyarországon a cimerlevél csak azon esetben nemesitett, ha azt szövege külön feltüntette. Verbőczy szerint „sok polgárnak és közrendü embernek van a fejedelemtől nyert cimere, de azért nem számitják a nemesek közé". Sok nemesnek viszont egyáltalán nem is volt cimere.

Nálunk csak ritkán tartottak lovagi tornákat, azért midőn a nemesek külföldi harcijátékokra mentek, kérték a királyt, hogy nekik cimert adományozzon. Igy lett

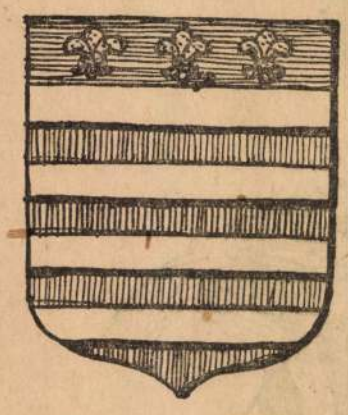

Kassa város cimere (XIV. század).

lassankint a cimerhasználat a nemeseknél általános.

Az uralkodók főképpen a katonai erényeket jutalmazták cimerekkel.

IV. Béla király sok cimert adományozott. Midőn a szerencsétlen sajói ütközet után a királynak kidőlt a lova, egy Rugacs nevü vitéz saját lovát adta át neki, ő maga pedig ugy menekült meg a biztos halaltól, hogy az elesettek tetemei mellé feküdt. Jutalmul IV. Bélától Faj nevü birtokot és nemesi cimert kapott, melynek kék mezejében egy katona ágaskodó fehér paripát tart kantáron. Állitólag Rugacstól származik a fáji Fay-család.

A bujdosó királyt a római származásu Frangepán testvérek is segélyezték, sőt a tatárok kivonulása után Magyarországba is elkisérték. Pethő Gergely szerint

A Cserei-család cimere

IV. Béla: „a Frangepán uraknak pedig az egész tengermelléket adá és egy cipó fehér kenyeret vevén, a király megszegé azt és megesküvék nekik, hogy valameddig egy cipó kenyere leszen, soha el nem hadgya őket, sőt azt is akarja velek közleni. Ennek bizonyságára ada nekik cimerül két oroszlánt, kik első lábokban két kenyeret tartának, kiknek mind e napiglan az a cimerek ..." Ez ugynevezett beszélő cimer, mert a Frangepán név „kenyértörő"-t jelent.

Ilyen a Darvasok cimere is, melyben daru és a Héja-családé, melyben héja van stb.

A középkori fejedelmek, például Nagy Lajos király, gyakran cimerük színében tartott ruhát viseltek, sőt cselédeiket is ilyenben járatták.

A cimerpaizs aljára vagy a sisakdiszre

Pázmány Péter cimere

sokszor jelmondattal ellátott szalagot illesztettek. A Dempse-családnak Zsigmond királytól kapott jelmondata „Ecce Agnus Dei" volt.

A Hunyadiak cimerét, melyben csőrében gyürüt tartó holló van, Hunyad várával és hatvan faluval együtt állitólag szintén Zsigmond adományozta.

Sok gyönyörü cimerrajza maradt fenn Dürer Albertnek. A magyar származásu nagy müvészt eredetileg, mint tudjuk, Ajtósinak hivtak. Magyar nemesi cimere, melyet szintén rajzban örökitett meg, hármas halom felett kitárt ajtót ábrázol. Az idegenbe vandorolt Ajtósi saját nevét Thürerre forditotta le és nem egyszer igy is irta alá magát. Thürerből lett később a Dürrer név.

A kapott cimert a tulajdonos meg is változtathatta. Az ősrégi Szodoray-család cimerének paizstartói eredetileg Ádám és Éva voltak. Hiányos öltözetü ősszüleinket később magyarruhás hajdukkal helyettesitették.

Államoknak, megyéknek, városoknak, püspökségeknek, testületeknek stb. régi jog vagy fejedelmi adományozás alapján szintén vannak cimereik, melyeket, mint saját és állandó jelvényt használnak. II. József császár 1786-ban eltörölte a magyar vármegyék cimereit, halála előtt azonban ezt az intézkedését is visszavonta.

.... Trianon után egy müvész a magyar cimert tartó két angyalt sirva ábrázolta. Adja Isten, hogy az ország sorsának jobbrafordultával a magyar angyalok ismét mosolyogjanak!

Madarassy Erzsébet

VASÁRNAPI VÁSÁR

Most, december 17-én volt Martinuzzi-Utjesenovits-Frater György, erdélyi kancellár, biboros halála napja. A császári vezérek azt hitték róla, hogy a keresztények és németek ellen a törökkel barátkozik és ezért 1551-ben meggyilkolták.

MARTINUZZI HALÁLA

„Castaldo és Pallavicini december 16-án érkeztek Alvincre. A barát otthon lévén, elbocsátotta fegyvereseit és csak csekély szolgaszemélyzetével maradt a kastélyban, hova Castaldo még az éj folyamán Marc Antonio Ferrarit, a barát áruló titkárát néhány spanyol katonával beküldte. Sötét, zivataros éjszaka volt, szakadt az eső s olyan égiháboru dühöngött, mely a téli évszakban a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Rengett az ég, mintha vége lenne a világnak s minden ördög kiszabadult volna a pokolból. A merényletet 17-én, a reggeli órákban hajtották végre. Az orgyilkosokat Pallavicini vezette a barát szobájába, melynek ajtaján Ferrai azzal kopogtatott, hogy itt van Pallavicini, bucsuzni jött, mert tovább akar utazni. Alig hogy az apród az ajtót kinyitotta, Ferrari betört a szobába. A barát az asztalnál ült és olvasott. A zajra föl akart kelni. Ferrari rárohant és törrel megsebezte. Pallavicini leütötte, mire a spanyol Monino kapitány lelőtte".

Acsády: Mill. Magyar Tört. V. köt., 314. és 315. old.

*

1674 december 18-án fejeztette le Apaffi Mihály erdélyi fejedelem Bánffi Dénest, mert azzal vádolták, hogy a fejedelmi trónra tör. Erdély krónikása, jó Cserei Mihály igy irja le a szomoru eseményt.

BÁNFFI DÉNEST KIVÉGZIK.

Bánffi Dénes egy táncvigalomban megcsókolta Béldi Pál feleségét. Azóta Béldi nem szivelhette Bánffit és kezére járt Teleki Mihálynak, a kancellárnak, hogy elveszejtsék Bánffi Dénest. Politikai vád alapján kieszközölték az erdélyi fejedelemtől a halálos itéletet és kiküldték Csáki Lászlót a Bethlenben raboskodó Bánffi kivégeztetésére. „Mikor pedig az ur buzgóságosan imádkozék, megparancsolák, hogy csak jőne ki, egy hálómentét vetvén csak nyakában, ingben, lábravalóban s papucsban kijöve a pitvarban; ott egy szőnyeget terítettek vala le, melyet háromszor is megkerülvén, nem akar vala letérdepelni, de Csáki László megriogatá: Uram, ennek meg kell lenni. Pataki lelkész pedig túlnan biztatván és vigasztalván, nagy nehezen letérdepelék. A cigány, akinek ilyen dologban gyakorlata nem volt, eljedvén olyan nagy uriembertől, reszketvén a keze, nem tudá elütni a fejét, hanem, mikor két-háromszori vágás után a földre ledült volna is a szegény úr, ott is marcangolta." Akkor verte meg a kaput a futár a fejedelem kegyelemlevelével, aki vég bársonyt is hozott szemfedőnek, ha későn érkeznék. Bizony csak bé is takarák abban szegény Bánffi Dénest.

Cserei: Históriája 1661—1711-ről. Ujabb Nemz. Könyvtár 84. és 85. féloldal.

*

Ebben a hónapban, 22-én született a franciák legnagyobb drámaírója 1639-ben: Racine János. Müvei közül talán a leghiresebbnek ismertetjük ez alkalommal rövid tartalmát.

IPHIGÉNIE.

Racine 1674-ben irt tragédiájában már három hónap óta horgonyoz a görög flotta Aulisban, de a szélcsend miatt nem tud elindulni Trója felé. A királyok királyának, Agamemnonnak azt mondja Calchas, a főpap, hogy a szélcsend addig tart, míg egy Heléna véréből való lányt Diana oltárán föl nem áldoznak. Mindenki úgy véli, hogy ilyen lány csak egy van, Heléna sógorának, Agamemnonnak lánya: Iphigénie. A fővezér tehát az Achillesszel való házasság ürügyével elhivatja lányát, aki anyja és egy titokzatos leány, Ériphile kiséretében meg is érkezik. Ériphile-t egykor Achilles elrabolta és Ériphile most is szereti elrablóját és elátkozza Iphigéniet, akit Achilles jegyesének tart. De az anya, Clytemnestre, gyanut fog. Achilles dühe, Clytemnestre könyörgései és Iphigénie megható odaadása megváltoztatják Agamemnon szándékát. Ő maga sürgeti nejét és lányát, hogy meneküljenek, Ériphile azonban elárulja őket Calchasnak és Iphigénie útját örök állják el, úgy hogy már elindul, hogy feláldozzák. De Calchas hirtelen kijelenti, hogy nem Iphigéniet kivánja az istennő, mert van itt Helénának közelebbi rokona, Helénának Thesenustól titokban született leánya: Ériphile. Ez öngyilkos lesz. A szél föltámad, nyitva az út Ázsiába.

Lanson kivonata: Littérature Illustrée 279. oldal.

*

A keresztény világ december 24-én este ünnepli a világ Megváltójának születését. Ez a boldog karácsonyest, a Szent Éjszaka. Az örvendetes eseményről szóló jó hirt: evangéliumot, Szent Lukács szerint közöljük:

KARÁCSONYÉJ.

„Augustus császártól parancsolat jöve, hogy mind az egész föld összeirattassék. Mennek vala azért mindenek, hogy beirattassanak, kiki a maga városába. Felméne pedig József is Galileából Júdeába, Dávid városába, mely Bethlehemnek neveztetik, mivelhogy ő Dávid házából való volt. Hogy beirattassék Máriával, aki néki jegyeztetett és várandós vala. És lőn, hogy mikor ott valának, betelének az ő szülétésének napjai. És szülé az ő fiát; és bepólyálá őt és helyezé őt a jászolba, mivelhogy nem vala nékik helyök vengégfogadó háznál. Valának pedig pásztorok azon a vidéken, akik künn a mezőn tanyáztak és vigyáztak éjszaka a nyájaik mellett. És ime, az Urnak angyala hozzájuk jöve és nagyon megfélemlének. És monda az angyal nékik: Ne féljetek, mert nagy örömet hirdetek nektek. Mert ma született a Megváltó, az Ur Krisztus, Dávid városában. A jele számotokra: találtok egy kis gyermeket bepólyálva feküdni a jászolban. És hirtelen megjelenék angyalok mennyei sokasága, kik ezt mondják vala: Dicsőség égben az Istennek és békesség a földön a jóakaratú embereknek. A pásztorok sietve menének Betlehembe és megtalálták a kisdedet, aki jászolban fekszik vala.

Lukács evangéliuma, II. 1—11. és 16.

Dr. Szentirmai Imre.

Mária Dorottya Phagnó

Erőd

Tóth Mór Alcsuth

Magyar Szalon. II. (1884-5)

355 s köv. ll.

Kepakkal

Maria Dorothy

Fohercragnie

laid

IROD.

Vas Hy 1896. 30 mai

Maria Dorotty

fokaregma fastette az
agjai ~~[illegible]~~ kajolna
olsa Lejes

IROD.

Vas Lys 1896. 601 l

azonban a vőlegény személyéhez fűződő politikai okok tekintetbe vétele azt tanácsolta, hogy ő e szertartáson való megjelenéstől fölmentessék s ezzel eleje vétessék minden oly fölfogásnak, mintha e házasságnál a vőlegénynek trónkövetelői mivolta is számba vétetett volna.

Képünk e nagy pompájú szertartásnak legünnepélyesebb jelenetét: a főherczegnő esküjét s annak főszereplőit: a királyt, a főherczegnőt és az Evangeliumot tartó főpapot tünteti föl.

GYÁSZDAL.

Scott Walter «A tó tündére» czímű költői beszélyéből.

Ott tünt el a lombok alatt, ott
A dombnál elveszve örökre,
Mint ér, mit a nyár kiapasztott,
Új kínt árasztva szívünkre!

Az ér kiújulhat idővel,
Egy nyári esős zivatarral:
Egünkre vigasz soh' se' jő fel
S nem kél Duncanra se hajnal!

Sarlót akkor vet a gazda
A búza tövére, ha érett —
De mi szívünk jajra fakasztja,
Hogy gyászunk ifjúér' lett!

Már fonnyad a lomb, mikor eljő
Érette az ősz szele, búgva:
Virágunk akkor leve fejlő,
Megtörve, hogy elhala búnkra.

Gyors lábú, vad fektibe látó!
Ki annyit mentél ki a bajból —
Véres kezű harczba', te bátor!
Sírodba' mi' csöndesen alszol!

Mint napsütte dombon a harmat —
Mint csermely súgva, csörögve —
Mint lágy buboréka a habnak:
Úgy tünt tova élted — örökre!

Angolból: *Szász Béla.*

CSILLAGÁSZATI JUBILEUM.

Az emberi szellem és tudomány egyik legragyogóbb eredményének ötvenedik évfordulója volt a napokban. 1846 szept. 23-án érkezett a berlini csillagvizsgáló intézethez az a hir, hogy a párisi csillagvizsgáló intézet igazgatója *Leverrier*, ki már régen foglalkozott az Uranus bolygó keringésének megmagyarázásával, rendkivül éles eszű számítások alapján kisütötte, hogy az Uranus pályájának zavarait egy eddig még ismeretlen hetedik bolygó okozza, melynek helyét és nagyságát is kiszámította. Leverrier elméletét azért közölte a berliniekkel, mivel ezeknek volt akkor a legjobb csillagászati térképük s igy legbiztosabban kutathattak az új bolygó után.

Csodálatos módon még a tudósítás megérkezése napján épen a Leverrier által kijelölt helyen megtalálta dr. Galle a keresett bolygót. 7—8-ad nagyságú, eddig fel nem jegyzett csillag volt. Enckével együtt egész éjjelen át vizsgálták ezt a csillagot s a következő nap szept. 24-én csakugyan megállapitották annak bolygó jellegét, kiszámították, hogy 600 millió mérföldre esik a naptól, 164 év és 280 nap alatt kerüli meg a földet. Az új Neptunnak keresztelt bolygónak egy év múlva találták meg a holdját is, mely 5—6 nap alatt kerüli meg a bolygót.

Valamely égi testnek tisztán számítások alapján eszközölt feltalálása az emberi tudomány legnagyobb diadalai közé tartozik. A ma Neptunnak nevezett bolygót különben már 1795-ben látta Laland, de állócsillagnak tartotta. Közvetlen Leverrier fölfedezése előtt Bouvard, Mädler, Adams és Bessel csillagászok is sejditették, hogy az 1781-ben Herschel által fölfedezett Uranus bolygón belül kell még egy bolygónak lennie, sőt az angol Challis Cambridgeben 1846 aug. 4-én és 12-én meg is találta a csillagot, azonban nem volt képes annak bolygó jellegét kimutatni.

A hires fölfedezés nagy jelentőségű annyiban is, hogy azóta általában elismerik, hogy a csillagászat a legpontosabb tudomány, melynek pontosságát még az elméleti optika közelíti meg. A fölfedező Leverrier már 1877-ben meghalt, de társa Galle megérte ezt a jubileumot. *Galle* a boroszlói egyetem tanára és csillagvizsgáló intézetének igazgatója volt legutoljára s most mint 84 éves aggastyán nyugalomban él.

EGY ÖREG HUSZÁR PETŐFI HALÁLÁRÓL.

A folyó év őszének egy részét Abonyban töltöttem Márton Ferencz (Abonyi Lajos) kedves bátyám vendégszerető házánál. Az idő kellemesen telt el; mindegyikünk egymástól függetlenül láthatott dolga után. Én festegettem, vázolgattam, mig Feri bátyám iróasztala mellett jegyezgetett, melyen annyi kedves művét megírta. Az eső gyakran a szobába szorított benünket, ilyenkor aztán olvasgattunk. Épen alkalmas időben érkezett meg, más könyvekkel együtt, Ferenczi Zoltán nagy munkája: «Petőfi életrajza».

Ezután alig beszéltünk másról, mint a nagy költőről, életének egyes jeleneteiről, különösen haláláról, melynek körülményei teljesen földerítve máig sincsenek. Szóba jött beszédközben

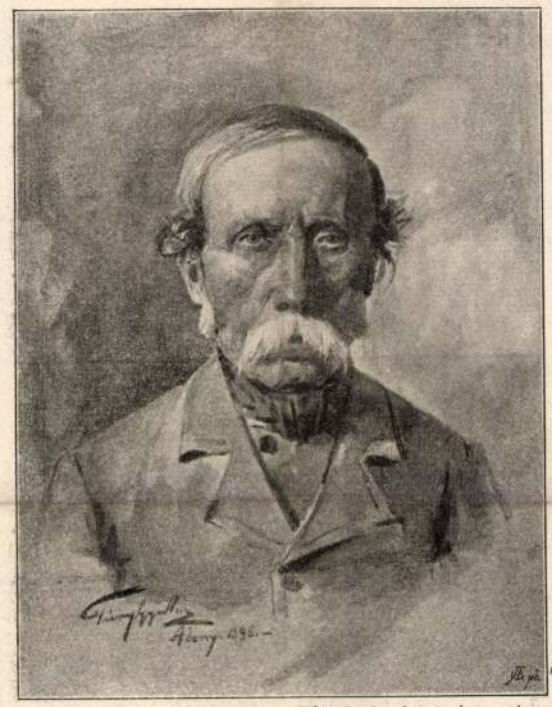

Túry Gyula vízfestménye után.

KURKA MIHÁLY 48-AS HONVÉD-HUSZÁR.

az is, hogy — mint Vajna Sándor előadása után Ferenczi is fölemlíti — egy *Szkurka* nevü huszár, Petőfit a szerencsétlen segesvári csata napján futás közben kengyelébe fölvette s egy darabig nyargalt vele.

Feri bátyám erre fölemlítette, hogy van itt Abonyban egy *Kurka* nevű, a forradalom után ide vetődött, most honvédnyugdíjából élő öreg ember, ki azt állítja, hogy ő volt az a bizonyos huszár. Elhivattuk. Kikérdeztük. Nyomrólnyomra úgy beszéli el az esetet, a mint azt nehány évvel ez előtt *Vajna* — kit ő Vajna kapitány úrnak nevez — egyik napilapban leírta. Azonban azt állítja, hogy a nevét hibásan írta az a «kapitány úr Vajna», mert ő nem János, hanem Mihály.

Bőven és terjedelmesen beszélt, sőt mondott még egy adatot, a mi eddig sehol sem volt fölemlítve, nevezetesen, hogy Petőfi már az előtt, mikor a lovára fölvette volna, a jobb karján lövést kapott s egész karján végig csorgott a vér, ruhája, inge tárva nyitva volt a mellén s egy kis kerek fekete kalap volt a fején. Ezen karsebesülésről csak most van ismét egy másik megemlékezés az 1848—49-iki történelmi lapok legutóbbi október-novemberi kettős számában. A 172-ik lapon ugyanis Nagy György volt honvédhuszár irja Szőkefalváról, hogy személyesen jelen volt a csatában és tudja, hogy Petőfi karját a futás előtt már golyó érte.

Kurka beszéli, hogy midőn Petőfi a kengyeléből kivette a lábát és leugrott, zsebéből kivett egy kis könyvet, balkezével irta bele a nevét, azután hajadon fővel a hidra futott. Kurka ismét visszanézett, de már nem látta a hidon. A hid alá futott-e, vagy a kukoriczásba, nem tudja.

A tisztességes 72 éves, még elég életerős ember elbeszélése reám annyira hatott, hogy véteknek tartottam volna, ha le nem rajzolom a képmását. Ime itt van, neve Kurka Mihály. Született Szakolczán 1824-ben. Az 1841. verbuváláskor a Koburg nevét viselő 8-dik számú huszárezredbe állott. Galiczában szolgált Avermajer kapitány századában. Főhadnagya Sáma nevü volt. Galicziából 1848-ban Bobory főhadnagy hozta ki őket. Ungvárról Mészáros Lázár táborába küldték. Onnan Bem táborába rendelték a Würtemberg-huszárokhoz. Ott vezérkari trombitás lett Bem mellett.

Petőfit a segesvári csata előtt soha sem látta, de nevét gyakran hallotta emlegetni; mikor a lóra fölvette, nevezte meg magát a nagy költő; s igy egyszerre tudta, hogy valamely nevezetes emberrel van dolga.

Nem tartottam érdektelennek ezeket elmondani s egyszersmind az öreg huszár arczképét is bemutatni. *Túry Gyula.*

EGYVELEG.

***Petőfi Vajda-Hunyadon.** Déváról veszszük a következő sorokat: A Petőfire vonatkozó emlékek közé érdekes adalékul sorozható egy eddig nem ismertetett *Emléklap*, melyet mint családi ereklyét ma is híven őriz *László* Ferencz vajdahunyadi vasgyári tisztviselő. Ez az Emléklap annak emlékezetére kelt irat, hogy Bem tábornok 1849 április 14-ikén tiszti kara kiséretében meglátogatta a vajda-hunyadi várat, mely alkalommal kászonjakabfalvi László József kir. vasgyári inspektor és neje, Szerecsek Anna fogadta és látta el a díszes társaságot. Az ezen látogatást megörökítő emléklap elején Bem és tizenhárom tiszt sajátkezű névaláirása olvasható — s azok közt a Petőfié is — következő sorrendben: «General *Bem*, alezredes *Hirkolovics*, alezredes *Királyi*, őrnagy *Arany Károly*, őrnagy törzsorvos *Gesztessy László*, *Petőfi Sándor* százados, *Anton Kurtz* sekretär, *Lőrincz József* százados segédtiszt, *Szentimrey* százados, *Veress János* főhadnagy, *Borra János* hadnagy *Orbán Károly* hadnagy, *Zajon Áron* hadnagy, *Meiszlinger* főhadnagy.

* **A fák életkora.** Hogy mi a legmagasabb kor a különböző fák életében, arról a következő évszámok adnak fölvilágositást: A cziprusfa 3000, a tiszafa 3000, a gesztenyefa 2000, a libanoni czédrusfa 2000, a lúczfenyő 1200, a hársfa 1000, a cirbolya 700, a veres fenyő 600, az erdélyi fenyő 570, az ezüstfehér jegenye- vagy nyárfa 500, az erdei bükkfa 300, a körisfa 200—300, a fehér gyertyánfa 150 évig él.

* **A sötét éjszaka** leghosszabb ideig nem a sarkvidéken van, mint első pillanatra gondolnánk, ellenkezőleg itt van az év legnagyobb részében nappali világosság, mivel a napfény az éjszaki és déli sarkon egyaránt 186 napra és 11 órára terjed, 94 napon és 16 órán át van félhomály s csak 84 napon és 3 órán keresztül van teljes sötétség, bár ezt is enyhíti a sarkfény. A leghosszabb ideig tart a sötétség az egyenlítő vidékén, tudniillik 146 napon és 14 órán át. A nappali világosság is 182 napra és 15 órára terjed, a félhomály csak 36 napra és 1 órára. Az egyenlítő vidékén tehát 1499 órával tovább tart a sötétség, mint a sarkvidéken, s ez a szám az évnek egy hatodát teszi.

* **A madarak pusztítása és a divat.** Körülbelől huszonöt esztendeje, hogy a madártollakat és apróbb madarakat női kalapok diszítésére alkalmazzák, és ezalatt az idő alatt, átlagos számítás szerint csupán Angliába 25—30 millió darab különféle tarka madarat szállítanak. Európa többi részébe 150 millió darabra is fölrug a kalapdiszül küldött madarak száma. Igy tehát 25 év alatt körülbelől 2000 millió madarat pusztítottak el a női kalapok diszítésére. Ez még türhető volna, ha csupán a madarak kipusztításáról volna szó, de a madarak kiirtásával viszont a gyümölcsfák is kivesznek, mert a fákat a különféle rovarok ellen csak a madarakkal lehet megvédeni.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÜNNEPIES LEMONDÁSA TRÓNÖRÖKLÉSI JOGÁRÓL.

homlokzatának magas földszinti nyilt oszlopos tornáczát mutatja, melyről remek kilátás nyilik a Dunára és Buda nagy részére. Ilyen oszlopos tornácz kettő van egy végtiben, melyeket az épület középső homlokzati tagja választ el egymástól.

KELET-INDIAI UTAZÁSOMBÓL.

(Delhi.) (Vége.)

Irta Latinovits Géza.

1892-ben történt a zendülés, mikor sok halott és sebesült maradt a harcz szinterén. Különös, hogy az angol kormány nem igyekezett a rendet helyreállítani, hanem csapatokat és ágyúkat állíttatott fel az európai negyed védelmére, és nyugodtan várta a fejleményeket. Csak miután öt napig dúlt a testvérharcz, akkor avatkozott bele és fojtá el a vérengzést. Sokan állítják, hogy az angol kormány jó eszköznek tekinti ezen két vallásfelekezet mély gyűlöletét egymás iránt, mert a hol hindu van, ott mohamedán nem marad meg, és viszont. Midőn a moséból lejöttünk, vagy száz hindu és mohamedán gyermek óriási lármával fogadott; azonban ezúttal a két vallásfelekezet közt bámulatos egyetértés uralkodott, mert mindannyi baksist követelt.

A délután folyamán kikocsiztunk a városon túl fekvő nyilvános kertekhez, hová az európaiak üdülni mennek. A két kert Sahan sah két leánya nevéről van elnevezve. A egyik különösen szép és nagy s a kert közepén régi romok láthatók; itt volt a sah nyári kéjlaka. A kert nagyobb része az úgynevezett indiai czitromfával van beültetve, mely sokkal kisebb gyümölcsöket terem az európainál, de a nedvtartalom hasonlíthatatlanul több benne. A Delhiben lakó kevés számu európaiak itt jönnek össze délutánonként. Alig van a városban több mint 150 európai, a mi Delhi 250.000 bennszülött lakosságához képest elenyésző csekély szám. A másik kert kisebb és nem is annyira látogatott.

Innét felhajtottunk a negyedórányira fekvő dombhoz, hol a «Mutiny» alatt elesett angol katonák emlékére díszes oszlop emelkedik. Ezen dombról intézték az angolok az első támadást a város ellen. Az oszlop díszes góth stylben épült, magassága mintegy 30 méter; tetejére kényelmes kőlépcsők vezetnek s felülről pompás kilátás nyilik a városra. Az emlékoszlop hat oldalába nagy fehér márványtáblák illesztvék, melyeken az elesett katonák névsora olvasható, továbbá rövid felemlítése a helyeknek, hol a csaták folytak, és az összes indiai angol, és az angolokhoz hű maradt bennszülöttek vesztesége számokban kifejezve. Ezekből kiolvasható, hogy nyolcz hónapig tartó lázadás alatt elesett 1700 angol közkatona, 180 tiszt és főtiszt, azonban csak 900 bennszülött közember és 30 bennszülött tiszt. Az egész domb úgy tűnik fel, mintha egy régi vár romjai hevernének szétszórva, pedig csak a talaj sziklás. Az előtt hozzáférhetlen volt e hely, csak az angolok tették járhatóvá, robbantások után.

Hazafelé menve, a városon kivűl, az út mellett, egész sátortábort pillantunk meg, kérdésünkre megtudjuk, hogy a városi lovasrendőrség tanyája ez, itt laknak egész éven át. Ilyenkor jó tartózkodás, de midőn beáll az esős időszak, akkor felette kellemetlen lehet. A lovak kipányvázva a sátrak körül állnak. Delhi körül igen sok a kigyó — nagyobbrésze a mérges fajból — ez mind szépen bemászhat a sátrakba. Évenként számos áldozata van a kigyómarásnak.

Az utczákon már sok afghánt láthatni, ezek a legutóbbi csitráli hadjárat óta számosan jönnek lefelé. Eredeti marczona alakok, sarut hordanak, fehér bő bugyogót, majdnem térdig érő hosszú fehér ingfélét, mely a deréknál szíjjal van átkötve, fejükön rendszerint csúcsban végződő hegyes turbánt, és főkép ez különbözteti meg őket. Arczuk eléggé szabályos, bőrük világosabb a hinduénál; hosszú, torzonborz szakáll teszi arczukat marczonává és a hosszú lelogó haj. Nem felette nagy náluk a tisztaság iránti érzék.

A ki Delhiben időzik, az nem mulasztja el hazánkfia, *Telléry* fényes üzletét megtekinteni. A város központján fekszik, egész külön bungalomban, hol nemcsak az üzlet van, hanem nagyszámu munkással dolgozó műhely is, melyet alig hat éve rendezett be, s már is nagy virágzásnak indult. Ügyes, szakértő angol üzletvezetője van. Haris nevű; azonkivűl a fiatal, magyar Schweiger is nagyban hozzájárult az üzlet felvirágoztatásához. Maga az üzlethelyiség a legjobb izléssel van berendezve.

Láthatjuk itt egy csoportban a jeypouri szép rézműveket, kashmiri kék zománcz tárgyakat, a benaresi kivert sárgaréz edényeket, a bombayi sandálfa dobozokat, melyek ezüst lemezekkel vannak kirakva, az agrai kőmozaik munkákat, indiai régi fegyvereket, a többi közt Akhbár sah ezüsttel kirakott remek csatabárdját, a görbe nepáli kukrikat, a malagok «golokját», stb. Nehéz volna mind felsorolni a remek szép tárgyakat; csak annyit jegyzek meg, hogy ha az ember belép és megnézi részletesen a tárgyakat, mind megszeretné venni, mert az árak nem magasak. Hát ha még a pompás színezetű és kidolgozású kashmiri schawlokat elénk terítik, akkor vagyunk csak meglepve. Ilyen szép és finom kézi munkát Európában hiában keresünk; erre csak a fáradhatatlan indiai munkás képes, ki munkájáért rendkivül kis árat kér, mert igényei nem nagyok. Egész szobát foglalnak el ezek a remek schawlok és szőnyegek. Általában Telléry üzleteiben, kizárólag indiai kézműárú van felhalmozva, és ez majd mind az ő műhelyeiben készül. Az indiai kézműipar sokat köszönhet neki. Ha Telléry angol alattvaló lenne, már elhalmozták volna mindenféle kitüntetésekkel, de a nemzeti büszkeség nem engedi, hogy idegen érdemeit elismerje az angol.

Megmutatták a műhelyt is, hol igen szép kivert domborművű rézedényeket készitenek a hindu munkások, kiváló ügyességgel. Ezen művészet — mert annak lehet nevezni — apáról fiúra száll, és már a gyermekkortól fogva gyakorolják, tehát el lehet képzelni, minő tökélyre viszik. Különösen egy idősebb hindu ügyessége vonta magára figyelmünket. Ez a hindu alakokat gyúrt agyagból, semmi más, mint egy kis aczél véső segélyével és mindent fejből, rajz vagy minta hijával. Oly bámulatos művészi tökélylyel készíti az alakokat, hogy azokon még a műértő sem talál kivetni valót; minden vonás szabatos és élethű, még a test is tökéletes hűséggel van visszaadva, mintha az anatomiát alaposan tanulmányozta volna. A legnehezebb állásokat a legkönnyebben faragja ki. És mindössze havi 60 rupiáért (42 frt) bocsájtja rendelkezésre ügyességét, pedig ilyen munkás, ki hasonló alakokat készít, csak alig található nehány egész Indiában.

A műhely mellett egy raktár van, hol Telléry muritzai műhelyében készült szőnyegek nyernek elhelyezést. Bámulva álltam meg a remek raktár előtt. Óriási termeket betöltő nagy szőnyegek mellett kisebbek is láthatók. Mind a színek összeállítása, mind a kidolgozása és finomsága messze felülhaladja a smyrnai szőnyegeket. Az árak pedig aránylag számba sem jöhetnek. Előhoztam Tellérynek, miért nem alapít Budapesten is üzletet, de azt felelte, hogy ezt nem teheti, először mert már ezekkel az üzletekkel is sok vesződsége van, s ezektől is szeretne visszalépni és hazájába térni. Chicagóba a kiállításkor sok tárgyat vitt és a kiállítás után New-Yorkban üzletet nyitott, de ott elvesztett vagy 200.000 frtot.

Tellérynek még elégtétellel is tartozom, mert a «Pesti Hirlap»-nak írt egyik levelemben úgy emlékeztem meg róla, mint többszörös millio-

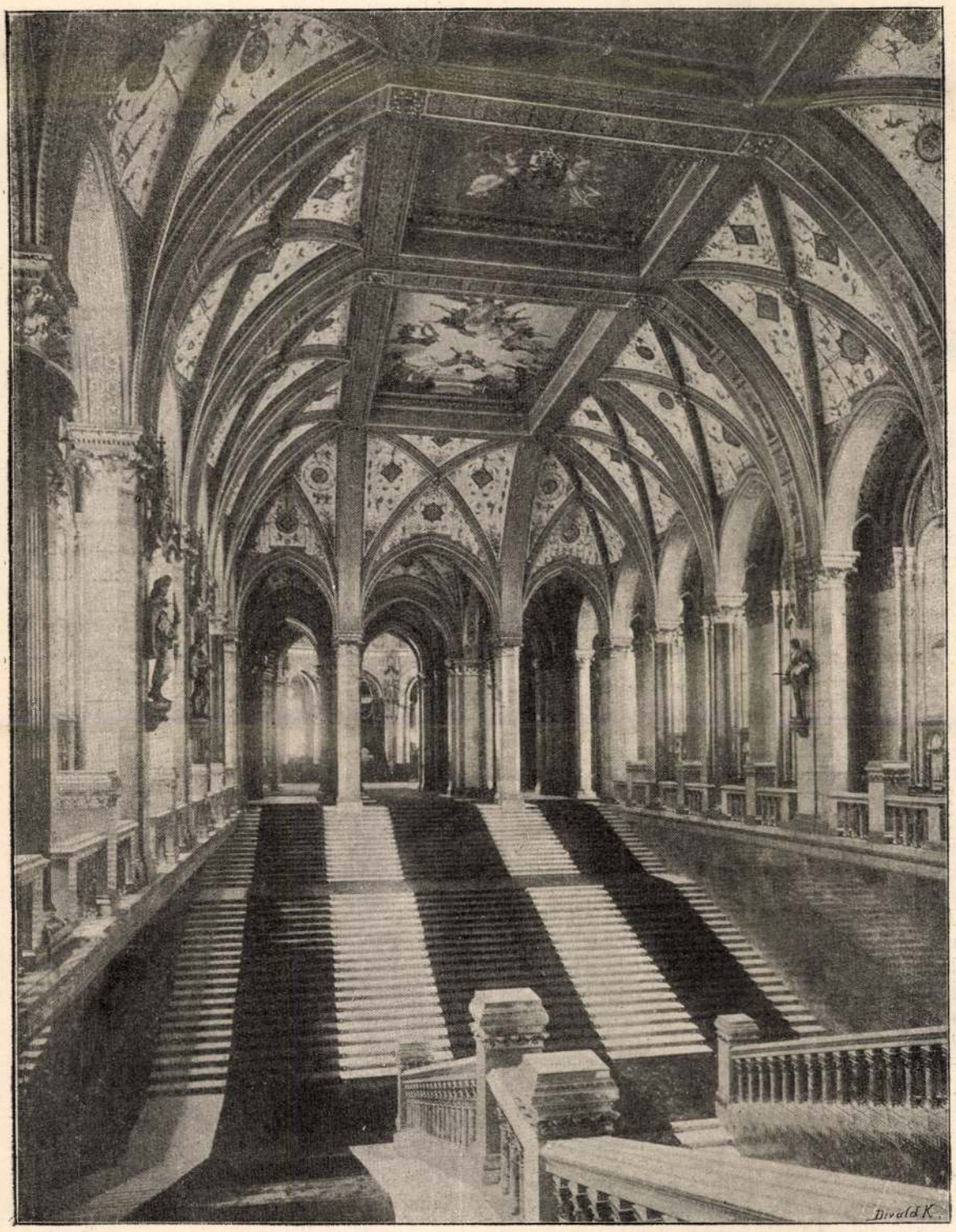

Divald fényképe.

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZ FŐ LÉPCSŐCSARNOKA.

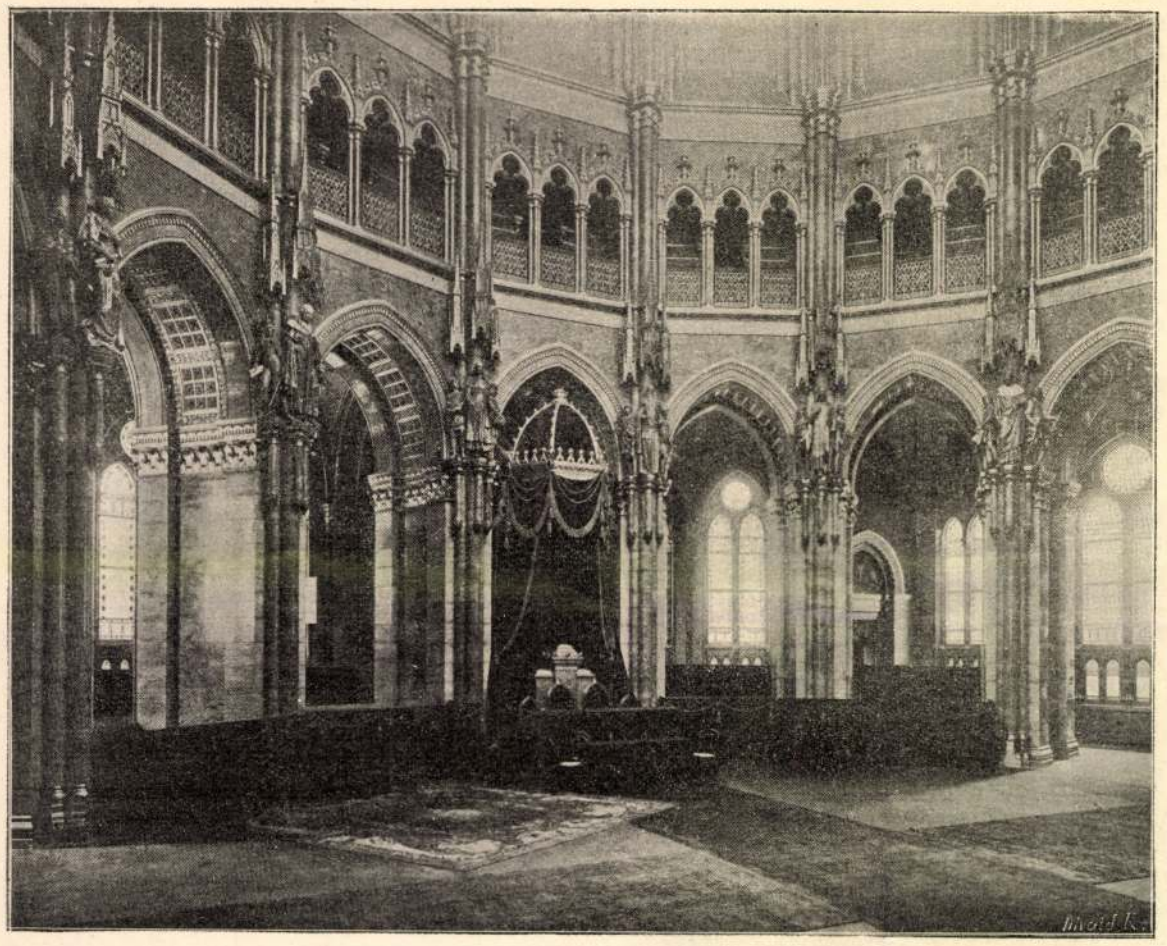

Divald fényképe.

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZ KUPOLÁS TERME.

mosról, ez pedig tévedés. Ha jól emlékszem, azt írtam, hogy vagyonát öt millió forintra becsülik. Nekem öt lac rupiát mondtak, — akkor még nem tudtam biztosan mennyi egy lac, azt hittem, egy lac egy millió forint. Ez nagy tévedés, mert utólag megtudtam, hogy egy lac 100.000 rupia, tehát az öt lac 500.000 rupia, vagyis 350.000 forint. Sok kellemetlenséget okoztam ezzel Tellérynek, de soha sem gondoltam volna, hogy oly sok éhes hazámfia van. Szegény Telléry vagy kétszáz kérő levelet kapott, vagy pedig többektől azon határozott kívánságot, hogy vitesse ki saját költségén az illetőt és alkalmazza üzletében. Mások levélbélyegeket kértek, egy szóval aranyhalnak gondolták. Még Budapesten lakó nejét is zaklatták könyöradományokért. Tehát most ezennel helyre hozom hibámat és Telléry urat törölöm a milliomosok sorából. Pedig kár, mert úgy is édes kevés magyar milliomos van, jól esett volna egygyel többet tudni.

Estebédünk után Schweiger hazánkfiával élénk beszélgetést folytattunk azon kérdésről: nem lehetne-e a magyar ipar számára Indiában talajt szerezni? Azt hiszem, nem lesz érdektelen, ha nehány sorban erről is megemlékezem.

Telléry, mint a magyar kereskedelmi múzeum indiai képviselője, már több kisérletet tett magyar iparczikkel Indiában, sikert is aratott volna, de mindenkor a magyar iparosok makacságán szenvedett hajótörést. A hindu nép vásárlásainál rendkivüli konzervativ; ha valamely tárgynál egy bizonyos formát megszokott, úgy attól semmi esetben sem tér el, kivéve, ha az árú tetemesen olcsóbb. Csak egy példát hozok fel. Telléry egy debreczeni czégnél keféket rendelt meg az indiai piacz számára, ha jól emlékszem, 200.000 darabot. Határozottan megírta a czégnek, hogy csakis a mellékelt minta szerinti formát küldjék, az okot is tudatta, hogy miért; arról is biztositotta a czéget, hogy az árú jósága esetén állandó piaczra számithat. És mi történt? A czég visszaírt, hogy a megrendelésnek eleget nem tehet, mert a minta szerinti kefék gyártásával nem foglalkozik. Ime tehát, itt a hiba; a magyar iparosok nem akarnak a vevő közönség kivánalmaihoz alkalmazkodni, hanem azt kivánják, hogy a vevő közönség vegye azt, a mit ők piaczra bocsájtanak. Egy szóval, nincs bennök üzleti szellem; és még ez igy lesz, addig nem lehet a magyar iparnak külföldön piaczot teremteni, pedig azt is tekintetbe kell venni és számolni kell vele, hogy erős versenytársakkal állunk szemben, kik már rég talajt szereztek iparczikkeiknek. Még egy esetet hozok fel. Egyik legelső budapesti kocsigyárost felszólította Telléry, hogy küldjön ki nehány kocsit Bombayba, hol minden esetre nagy keletnek fognak örvendeni a járművek, ha megismerik azok kitünő minőségét. A kocsigyáros erre azt felelte, hogy ő csak akkor küld kocsikat, ha azok árát előre lefizetik. Igy azonban nem lehet új piaczot teremteni.

A magyar pezsgővel még jobban megjárta Telléry. Egyik magyar pezsgőgyárostól hozatott nagy mennyiségű pezsgőt saját számlájára, miután ez is előre kivánta az árát kiegyenliteni. Azonban mire a pezsgőborok megérkeztek, több a felénél elromlott, úgy annyira, hogy ki kellett önteni.

Még sokat lehetne irni Delhiről, környékéről, érdekes lakosságáról, azoknak szokásairól, minderre azonban ez alkalommal már nem terjeszkedem ki.

Delhiben és környékén élvezetesen eltöltöttünk nehány napot. Nem sokára azonban búcsút kellett vennünk e nevezetes város falaitól, mert már csak nehány hét választott el hajónk indulásától, s igy visszasiettünk Bombayba, onnan is még hosszú út állott előttünk.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÜNNEPIES LEMONDÁSA TRÓNÖRÖKLÉSI JOGÁRÓL.

Mária Dorothea főherczegnő és Fülöp orleansi herczeg lakodalma alkalmából a «Vasárnapi Ujság» számos eredeti képben mutatta be úgy a jegyespárt és legközelebbi rokonságukat, mint magát az esküvő ragyogó jelenetét, melynek méltó képben való megörökitésére lapunk egyik művészmunkatársát, Jantyik Mátyást küldöttük Bécsbe, ki a főudvarmesteri hivataltól nyert külön engedélylyel a helyszinén készitette el rajzát.

Eddig közölt képeink sorozatát most annak az érdekes rajznak a közlésével egészitjük ki, melyen egyik franczia képes lap festő-munkatársa szintén a helyszinén azt az ünnepies jelenetet örökiti meg, a mint a főherczegnő az osztrák császári és a magyar királyi korona öröklését illető jogáról szabályszerű szertartással lemondott.

Az uralkodó család házi törvénye értelmében ugyanis a férjhez menő főherczegnők, mielőtt jegyesökkel megesküdnének, kötelesek esküvel is megerősített nyilatkozatban kijelenteni, hogy az osztrák császári és a magyar királyi korona öröklése iránt minden jogukról lemondanak úgy a maguk, mint remélhető utódaik nevében. S ezen szabály alól nem tesznek kivételt magának az uralkodónak a leányai sem. Igy például Mária Valéria főherczegnőnek is le kellett mondania, mielőtt jegyesével, Ferencz Salvator főherczeggel egybekelt volna. Ez a lemondás 1890 junius 16-án történt, a szokott ünnepiességgel, mely alkalommal a magyar kormány képviseletében Szilágyi Dezső akkori igazságügyi miniszter volt jelen. Ugyanakkor egy nappal utóbb József főherczegnek szintén jegyben járt leánya, Margit főherczegnő, hasonlóképen lemondott s csak azután esküdhetett meg jegyesével, Thurn-Taxis herczeggel.

Most, a jelen év november hó 5-én Mária Dorothea főherczegnőre került a sor.

A lemondás (renunciáczió), mint rendesen, most is az uralkodó személyes elnöklete alatt, a nagykorú főherczegek, a titkos tanácsosok s az osztrák és a magyar miniszterek jelenlétében történt a bécsi császári palotának titkos tanácsosi termében, pontban déli 12 órakor.

Az államjogi fontosságú lemondási szertartás részleteiről a nagyközönség eddig csak többékevésbbé szabatos leirásokból értesült. Most történt először, hogy e ritka jelenet fölvételére egy festő is engedélyt kapott. Épen azért sietett a «Vasárnapi Ujság» intézkedni, hogy ezt a helyszinén fölvett eredeti rajzot megszerezhesse és olvasó közönségének bemutathassa.

A pompás tágas terem hátsó fala mellett középütt, szőnyeggel bevont lépcsőzetes emelvényen állott a sárga selyemmel bevont aranyos trónszék, vörös virágú sárga selyem mennyezet alatt, a trón mellé egy bársonynyal beterített asztalka volt helyezve Ő Felsége kalpagja számára. A király tábornagyi egyenruhában jelent meg: fehér kabátban, vörös nadrágban, zöld tollas tábornagyi kalpagban s rendjelekkel diszítve. A mint az emelvényre föllépett, kalpagját levette s az asztalkára helyezte, maga pedig állva maradt az egész szertartás alatt.

A tróntól jobbra két, biborral beterített asztalka állott egymás mögött: az elsőn az Evangelium és egy feszület volt két égő gyertya között, a másodikon a szükséges irószerek voltak elhelyezve.

A tróntól balra, az emelvény alsó lépcsőjén a főkamarásmester, ugyancsak a tróntól két oldalt két-két testőrkapitány állott. Mária Dorothea főherczegnő, ki nagy himzett liliomokkal ékített rózsaszinű ruhába volt öltözve, a trón emelvényének jobb sarkára lépett föl a király felé nézve. Az emelvény előtt a királylyal szemközt gr. Goluchovsky külügyminiszter s az uralkodóház miniszteri foglalt helyet, himzett diplomata egyenruhában. Az emelvénytől balra a főherczegek, a tulsó oldalon Mária Dorothea főherczegnő mögött főudvarmesternőjének és főudvarmesterének helyettesei és Gruscha bécsi biboros-érsek állottak. A trónnal szemközt, a külügyminiszter mellett Schultes udvari tanácsos mint jegyző, az udvari marsal, a magyar és az osztrák miniszterelnökök, majd a többi miniszterek és titkos tanácsosok sorakoztak. Úgy a jelenlevők elhelyezése, mint maga az egész szertartás a legapróbb részletekre is kiterjedő gonddal és pontossággal volt végrehajtva.

A király, mihelyt helyét elfoglalta, rövid beszédet intézett a jelenvoltakhoz s fölhivta őket, hogy legyenek tanui a történendőknek.

Erre a külügyminiszter közelebb lépett a trónhoz s hangosan fölolvasta a jegyzőtől neki átnyujtott lemondó oklevelet. Ennek végeztével a főherczegnő meghajolt a király előtt s aztán az első asztalka mellé lépett, hol az érsek elébe tartotta a kinyitott Evangeliumot. A főherczegnő jobb kezéről a keztyűt levonván, ujjait a szent könyvre tette s e közben hangosan fölolvasta a baljában tartott szabályszerű esküformát. A mint ennek is vége lett, a másik asztalkához ment s ott aláirta nevét a lemondó oklevélre. Ekkor a jegyző lépett elő s a főherczegnő pecsétjét ráütötte az okiratra. Ennek megtörténte után a főherczegnő újra meghajtotta magát a király előtt, ki az uralkodó-család tagjaitól kisérve azonnal eltávozott a teremből, mire az ünnepély véget ért.

A lemondó okiratot tudomásul vétel és aláirás végett utólagosan a vőlegénynyel, Fülöp orleansi herczeggel is közölte a külügyminiszter. Ez eltérés a rendes szokástól, mely szerint a férjhez menő főherczegnőknek a vőlegényeik is jelen szoktak lenni az ünnepies lemondás szertartásán s ott helyben rögtön azok is aláírták a lemondó oklevelet. Most

ARGUS
INTERNATIONALER ARGUS DER PRESSE
ARGUS INTERNATIONAL DE LA PRESSE
INTERNATIONAL PRESS CUTTING SERVICE
GENÈVE ZÜRICH

1021 Grenchner Tagblatt
Grenchen (CH)
Aufl. 32.200

17. Dez 1970

Margrit Maria Bálizs

Gemälde-Ausstellung in der «Fuchsenhöhle»

Die Weite der ungarischen Landschaft dient Margrit Maria Bàlizs oft als Motiv. *(Photo: Werner Hungerbühler)*

Aus dem Leben einer Emigrantin

lü. Tatsächlich ist das Schaffen der in Budapest geborenen und heute in Bern wohnhaften Margrit Maria Bálizs stark von den politischen Ereignissen in ihrem Land geprägt. Vor allem die Ereignisse von 1956, die den Ausschlag für ihre Emigration bildeten, haben in ihrem Leben tiefe und teils schmerzliche Zäsuren gesetzt. Diese Erinnerungen finden wir in der Ausstellung, die bis zum Jahresende zugänglich sein wird, weniger in den Motiven als in den Zwischentönen des Ausdrucks. Sie vermitteln dem Besucher etwas von jenen Empfindungen wie Angst, Schrecken, aber auch Freude, die bei der Entstehung der einzelnen Bilder bewusst oder unbewusst mitbestimmend waren. Entscheidend ist somit weniger das Motiv, das sich uns präsentiert, sondern die Welt aus der es entstanden ist, die innere Notlage, welche in der Gestaltung ihre Ueberwindung suchte. So mag es nicht verwundern, dass eine reiche Gefühlsskala, eine hohe Sensibilität, sich in den Bildern niederschlägt. Diese Zusammenhänge sind nicht unwichtig für einen Zugang zum Schaffen Margrit Maria Bálzis'. Nur dann kann die Begegnung mit ihren Bildern zu einem Dialog auch mit dem Menschen werden, der sie geschaffen hat. Es ist eine eigene, für uns nicht immer leicht verständliche Welt. Da die Ausstellung — gleichzeitig läuft eine weitere in Luzern — einen Querschnitt über einen Zeitraum von beinahe zwanzig Jahren darstellt, fehlt ihr begreiflicherweise eine bestimmte Einheit. Dies ist jedoch kein Hindernis, den Brükkenschlag zu wagen.

Doppelleben
im Winter?
O.k.!

szülei kapják meg s addig is 20 pforintot küld nekik; ha meg Vas Gereben nem fizetne, azt írja Orlaynak, hogy Vörösmartytól kérjen annyi pénzt, mennyi nekik kelleni fog. Ekkor a Zöldkert-utczában volt a két öregnek egy szobája, melyben a forradalom viharai alatt meghúzódtak, miután a költő apja a szerencsétlen ausztriai táborozásból hazatért. Az anya ide hordatta fiának Pesten maradt bútorait s szép könyvtárát is, mely két nagy szekrényt töltött meg. A költő azt állította róla, hogy megér 5000 frtot. Innen ment apja egyszer 1849-ben nyomtatott proklamácziókkal Debreczenbe Kossuthhoz, a ki megtudván, hogy Petőfi apja, 300 frtot utalványoztatott számára, a melyre nagyon büszke volt és sokszor emlegette: «Kossuthtól kaptam, mert megtudta, hogy én vagyok a Sándor apja». Midőn unokájok született, a két öreg öröme határtalan volt. «Szeretett gyermekeim, írja apja deczember 20-ról, először is csak állandó egészséget kívánok az Istentül szeretett Zoltánomnak és Juliskámnak és neked, Sándorom . . . Ugyan 20-kán örömömben hozattam egy itcze bort, és poharat emeltem, hogy még nekem is lehet unokámról beszélni . . . Zoltánnak kardot kell szerezni, mert különös esztendőben született, hogy minden kis gyermek oldalán kardot kell látnunk.» Anyja ezt tette hozzá: «Kedves szeretetteim, bocsássatok meg, hogy az öreg annyi bohóságot írt. Nagy öröm lepte meg őtet, hogy megmaradt életök mind Juliskának, mind Zoltánkának. Kivánnék addig élni, míg az ajkaimhoz szorithatnám és egy meleg csókkal illetném kedves unokámat.»

Apja, midőn 1849 telén Debreczenben járt, láthatta unokáját is és «határtalan gyönyöre telt benne». «Onnan vissza ment ismét Pestre s nem sokára bekövetkezett haláláig beszédének kedvencz és fő tárgya volt unokája, s halálos ágyán, mikor már beszélni nem tudott, karjait úgy mozgatta, mintha kis gyermeket ringatna, ezzel akarván tudtára adni anyámnak, hogy a kis unokáról gondolkodik.»*

Az öreg Petrovics 1849 márcz. 21-én typhusban halt meg és 23-án temették el Zöldkert-utczai lakásáról a józsefvárosi temetőbe evangelikus szertartás szerint. Ekkor a magára maradt anya egy ismerőséhez, Révészéhez költözött az Erdősor 11. szám alá, hová áthordatta fia bútorait és könyveit is. Őt a költő még életben találta, midőn május 9-én Pestre ért; de alig találkoztak, néhány nap mulva a férje halála és fiai bizonytalan sorsa miatt aggódó anya is áldozata lett a dühöngő kholerának. Buda ostromának végső napjai egyikén, május 17-én halt meg, folyton rémüldözve a borzasztó ágyúzáson. Meghalt, mielőtt kis unokáját láthatta volna. Csaknem utolsó szava is az volt: «Hát én már nem láthatom az én kedves kis unokámat!» Fiai közül egyik sem volt mellette halála óráján. Sándor, nejével a Svábhegyen tartózkodott az ostromló sereg közelében, Pista a seregnél szolgált a 14. században. Alig izenték meg Révészék anyja halálát, a költő azonnal átjött, utóbb átjött az őrjáratról megtért kisebbik fiú is. A költő, kinek nevével ajkán halt meg anyja, ráborult és keservesen zokogott, majd nagy léptekkel járt fel s alá; emlékül eltett egy tincset hajából, egy darabot szemfödeléből és koporsójából.

A temetésnél a Révész-családon kivül csak ő és neje lehettek jelen, Pista szolgálaton volt. Férje mellé temették; a sír fölé a költő pár héttel utóbb kis vörös márvány követ tétetett, melynek felső részére két egymást szorító kéz van vésve, alatta pedig aranyos betükkel e szavak állanak: «A legszeretettebb Atya s a legszeretettebb Anya». Azért nem vésette rá a neveket, hogy a németek ki ne dobják a holtakat. «Elég, ha mi tudjuk, kik nyugszanak ott», mondá, midőn öcscse kérdésére e feliratot gondolta ki. Anyja halála napján ezt írta Aranynak: «Oly csapások érnek, melyek megsemmisítenének, ha csupán fiú volnék s nem férj és apa is. Alig egy nete, hogy megtudtam apám halálát, s holnap anyámat temetjük el, azt az anyát, kinél jobbat soha sem teremtett az Isten, s kit én úgy szerettem, mint soha anyát nem szeretett senki». Ugyanekkor írta «Szüleim halálára» czimű költeményét.

Ekközben Arany János fogalmazói állást nyervén a belügyminiszteriumban, május 24-én Debreczenbe kellett mennie. Május 23-áról ír tehát Petőfinek, hogy neje egyelőre Szalontán marad ugyan; de mert eddigi szállását, melyben hivatalánál fogva lakott, el kell hagynia s neje talán egy szobácskában fog megvonúlni, Zoltánt és a dajkát tovább nem tarthatja; kéri tehát, hogy menjen értök. Erre a költő május 25-én Szalontára utazott, honnan 27-dikéről értesitette a Debreczenben lakó Aranyt, fölkérvén arra, hogy a katonaságtól végleg megválván, Bemtől kapott lovát adassa el. «Eredj el Szentpáli térparancsnokhoz, s kérd meg őt szépen a nevemben, hogy lovamat adja el árverés utján. Légy te is az árverésen, s megmondhatod a vevőnek, hogy az a ló Bem csatalova volt, ő adta Petőfinek s Petőfi most eladja, hogy árán kenyeret vegyen magának! A pénzt vedd át s hozd föl Pestre.»

«Lovamat, — könyes szemekkel teszem e vallomást, — írja Bemnek Szalontáról, — mely annyira kedves volt előttem, mert Ön adta nekem, kénytelen vagyok eladni, hogy kenyeret vehessek magamnak, mely különben, elesvén katonai fizetésemtől, teljesen hiányzanék. Megvallom ezt Onnek, nem hogy Önnek elpanaszoljam nyomoromat, hanem hogy tudassam, menynyire elégséges okom volt Ön drága ajándékának eladására.»

Bem megkapván Petőfi e levelét, Kurz tábornok titkára által egy levelet íratott a költőnek, mely szerint 200 frt útiköltséget küldvén neki, újra magához hívja. Ez a levél ma már ismeretlen, de a költő válasza franczia eredetijének fogalmazványa megmaradt és igy szól:

Pest, 1849. jun. 20.

Tábornok úr! Ma vettem Kurz által irt levelét, a melylyel ön magához hívni s útiköltségül 200 pfrtot sziveskedik küldeni. Ön nemes, nemeslelkű, mint mindég, oh drága tábornokom! s én leborulok az ön nemes és imádandó szive előtt, (ámbár jótéteményei már is sokkal túlhaladják érdememet, ha van valami) csak arra kérem, tetézze jóságát még egygyel, bocsásson meg, hogy gyöngéd, megindító ajánlatait nem fogadom el. Ön tudja, tudnia kell, szemeim forró könnyei, öntől való elválásom óráján megmondották Önnek, mennyire szeretem; elgondolhatja, hogy legforróbb vágyam volna ismét önnél lehetni, mindig Ön mellett maradni, jóltevőm, atyám! De hajh, a sors úgy akarta, hogy ez teljességgel lehetetlen legyen; csak nehány napja, hogy teljes és örökös lemondásomat a hirlapokban közzé tettem; és saját szavaimnak a legkiáltóbb meghazudtolása lenne, ha ismét a hadseregbe lépnék.

S aztán az egyenruhát, melyben ártatlanúl a legkiáltóbb bántalmakat szenvedtem, nemölthetem fel ismét a nélkül, hogy dühtől el ne piruljak s erőszakosan fel fel ne szaggassam sebeimet, melyek nekem halálos fajdalmakat szereztek. Hazámat tollammal fogom szolgálni s nem karddal, mely talán dicsőség nélkül volt, de mocsok né lkül is, a melyet kicsavartak kezemből. Én nem lehetek többé katona, főkép azért, mert bosszúállásból jártak el ellenemben, kiszámított és nemtelen bosszúállással, a mely nem is szünnék meg, a míg csak katona volnék, s miattam talán Önnek is kellemetlenségei volnának, a mért pártfogol. Ezt pedig lelkiismeretem teljes erőmből kerülnöm parancsolja. Vegye hát vissza a pénzt, melyet szives volt útiköltségül küldeni számomra; s hagyjon engem csendes visszavonultságban, a hol három dolognak élek, hogy hallgatva szolgáljak hazámnak, szeresssem kisded családomat, s örökös és hálás emlékben tartsam az Ön jótéteményeit irántam és hazám iránt. Ügyeimet tűrhetően rendbe hoztam, s majd csak megélek barátságos lábon régi pajtásommal — a szegénységgel. Ha gazdaggá akar tenni, vessen olykor-olykor egy emléksugárt lelkemre: akkor elég gazdag leszek. Védje hazám ügyét s ne feledkezzék meg, oh én tábornokom, arról az ifjúról, a ki Ön iránti mély tisztelete s szent szeretete érzetében igy meri magát nevezni, önnek fia

Petőfi Sándor.

E levél híven rajzolja a költő ez időbeli hangulatát, keserveit, s bizonyos az, hogy csak olyan idők vehették rá, hogy újra a hadseregbez menjen, melyek rá nézve minden más lehetőséget egyszerűen kizártak, hogy pedig ekkor, bárha csak másodsorban, épen Bem táborára gondol, ezt érzelmei eléggé megmagyarázzák. Úgy vélekedett; hogy kompromittált emberek számára csupán a tábor biztos; ő pedig Windischgrätz herczeg köröző leirásából már 1849 februárjában sejthette sorsát, ha az osztrákok kezébe jut. Pesten Egressynek még azt is mondta, hogy a forradalom lezajlásával, melynek ügyét ekkor még elveszettnek nem tartotta, végleg Erdélyben, az általa magasztalt székelyek közt telepszik meg, kikhez a társadalom romlottsága még nem hatolt el. Ez a terv komoly volt s nejéhez irt levelében júl. 29-dikéről ezt olvassuk: «Csik-Szeredának és Kézdi-Vásárhelynek gyönyörű vidéke van; Sepsi-Szentgyörgyé talán még szebb. A város is jobban tetszik. Majd körülményesebben megvizsgáljuk, ha együtt útazzuk be Háromszéket, mint a fészket rakni akaró fecskék».

Mező-Berényben, hová egy időre családostul együtt költözködött, mégis tépelődni kezdett. Barátai, ismerősei, rokonai mind ellenezték tervét. Végre ő is hajlott beszédökre; elhatározta, hogy egyelőre legalább nem megy Erdélybe. De az oroszok előnyomulása miatt Berényben sem maradhatott. Igy gondolt a Damjanich főparancsnoksága alatt álló Aradra, honnan Radna felé még nyitva volt az út Erdély felé is. Megfogadta tehát 10 frton Csipkár Pál mezőberényi szűcsmester fuvarost, hogy másnap vigye őt családjával Aradra, esetleg Radnára s az útra elkérte Bonyhai kényelmes ekhós szekerét. Orlay is vele akart menni. Ez július 17-dikén kora reggel történt. Már kocsin ültek; azonban a lovak az egyik kapuszárny behajtásától megvadúlva, egy átelleni magtárnak rohantak s a kocsi rúdját, oldalát s egy lőcsét eltörték. Kovácsot hivattak s az utazás az napról elmaradván, visszatértek a szobába, hogy a sietségben félbehagyott reggelijöket folytassák. Másnap, 18-dikán reggel Csipkár 5 órakor előállt; Petőfi azonban késett az indulással. Igy lett 6 óra. Ez alatt honvédekkel rakott két kocsi vágtat el az ablak alatt s megáll a piaczon. Az egyikben Egressyt pillantják meg, behívják s ez magával hozza Kiss Sándor ezredest is.

Kiss, mint Bem futárja, Szegeden járt s meg volt bízva, hogy Petőfit vigye magával. Hallván Egressytől, hogy Mező-Berényben van, érte került arra felé. Petőfi kedvetlen és habozó lett s egyelőre tagadólag válaszolt, mintha érezte volna a feje felett függő végzetet. Reggelizés közben Egressy szól:

— És csakugyan letettél az erdélyi útról, Sándor? . . . Hát aztán merre veszed utadat, ha majd szorítni találnak?

— Hát, Gábor, én azt gondolom, hogy akkor majd csak itt húzom meg magamat valahol.

— E szerint hát már én sem megyek Erdélybe, mert hiszen mit csináljak én ott nélküled? — folytatá Egressy.

E nógatásra mást határoz; oda szól nejének: — Mit mondasz Juliskám, menjünk-e?

Neje azt felelvén, hogy ő követni kész, a hová sorsa viszi, de tőle el nem marad, — ez döntött s igy szól:

— Lásd Gábor, én nem fontolgatok sokáig. Nálam minden a pillanat szüleménye. Mire rögtön határoztam magamat: még mindig jól ütött ki. Különben is, barátom, fátum szerint kell történnie mindennek; azért mindegy, akár fontolgatunk, akár nem.

Erre legdrágább emlékeit, egy tárczában Bem leveleit, újabb költeményeinek kéziratát s egyéb ereklyéit Orlay őrizetére bízván, kiszólt a fuvarosnak, ki hajlandó volt ugyanazon árért Váradra is elvinni őt s nyolcz órakor, egy szerdai napon Erdély felé indult a Petőfi-család, örökre elhagyván a költő «ábrándjainak hazáját, az általa sokszor megénekelt alföldet», hogy Erdély bérczei közt betöltse végzetét.

---

* Petőfinek «Zoltán fiam életrajza hét hónapos koráig».

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÉS FÜLÖP ORLEANSI HERCZEG ESKÜVŐJE.

A bécsi Burgnak pompásan földiszített plebánia-templomában fejedelmi fénynyel történt esküvő főjelenetét sikerült ábrázolásban mutatja be képünk, melyet az esküvőre külön kiküldött művész munkatársunk, *Jantyik* Mátyás a helyszinén fölvett eredeti vázlata után készített el lapunk számára.

Az oltár előtt álló jegyespár az esketö herczegérsek szertartási beszédét hallgatja, miközben a vőlegény a menyasszony újjára vonja föl a megáldott gyűrűt. Az új pár mögötti padsorokban a fejedelmi násznép szintén állva figyelmez a szertartásra. Az első padban a király és mellette Amália portugál királyné foglal helyet. Mögöttük következnek az örömanyák: Izabella orleansi herczegnő és Klotild főherczegnő, hátrább az aostai herczegné és Mária Jozefa főherczegnő, azután Auguszta főherczegnő, József főherczeg, a chartresi herczeg, s hátrább a többi hölgyek mögött Jenő főherczeg és gr. Hunyady főszertartásmester alakjai ismerhetők föl, mig a sorokon kivűl, József főherczegtől jobbra egy udvarhölgy és Fülöp herczeg kiséretének egy franczia főúri tagja áll, kiken kivűl még számos családtag és vendég töltötte meg a templom többi részét is.

Bemutatjuk ez alkalommal Mária Dorothea főherczegnő egyik legutóbbi festményét, az ágyai emlékkápolna oltárképét, mely az elhúnyt László főherczeget abban a végzetes helyzetben ábrázolja, mikor a szerencsétlen lövés után fegyverét kezéből kiejti s maga sebesülten féltérdre bukik az üldözött vadmacska mellett, de abban a pillanatban megjelenik mögötte a védangyala és karjaival fölfogja az elbágyadó ifjú vadászt. A szépen fogalmazott és hatásosan festett kép már rendeltetése helyén áll, hova közelebb a művész főherczegnő férjével együtt ellátogatott, hogy a házából való távozása előtt búcsút vegyen attól a gyászos helytől, mely szüléit egy nagy reményű fiúktól, őt pedig egy forrón szeretett és felejthetetlen jó testvértől fosztotta meg.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ JOGTUDOMÁNYI TANULMÁNYAI.

Az igazi genieknek tulajdonsága a sokoldalúság, minden szép és nemes iránti érdeklődés. De a női geniek között mégis ritkaság a jogtudományok iránti fogékonyság, habár a világtörténet eléggé bizonyítja, hogy egyes nőuralkodók nagy gyakorlati jártasságot és ügyességet tanusítottak a jogtudományban, a jogi műveltségen alapuló állami kormányzás mesterségében. Nagyszerű példát nyujt erre nézve Mária Terézia, Magyarország geniális királynője, a kinek kormányzati irataiban alapos jogi műveltséget és erős jogérzéket tanusító fejtegetések maradtak ránk.

Mindez eszünkbe jut a legutóbbi fejedelmi nász alkalmából, mert Magyarországnak most is van egy jogtudós főherczegnője, a ki csak nem régiben saját óhajtására alapos bevezetést nyert a jogtudományok titkaiba.

Az 1891. év tavaszán mozgalmas élet uralkodott a magyar nemzet hódoló szeretete által környezett József főherczeg alcsúthi kastélyában. Ott volt akkor még Holdházy apát, a főherczegek nagyműveltségű és igaz magyar érzésű nevelője. József Ágost főherczeg már elvégezvén a gymnáziumot, katonai és jogi oktatásban részesült, az oly korán elhalt László főherczeg pedig az 5-ik gymnáziumi osztályt végezte. A jogi, katonai és gymnáziumi tanárokból egész kis kar képződött a főherczegi udvarnál.

József Ágost főherczeg jogi oktatását dr. Timon Ákos egyetemi tanárra bízták. A tudós tanár előadásai mindjárt kezdetben a legnagyobb mértékben fölkeltették József Ágost érdeklődését és szeretetét a jogi tanulmányok iránt, fenséges családja körében mindig elragadtatással beszélt a jogi előadások érdekességéről. A fiatal főherczegnek a jogi tanulmányok iránt való ezen lelkesedése Mária Dorothea főherczegnőben is vágyat ébresztett a jogtudományok megismerésére és fenséges szülői előtt azon óhajának adott kifejezést, hogy fivérével együtt ő is jelen lehessen a jogi előadásokon. Óhaja teljesülvén, páratlan buzgalommal és érdeklődéssel hallgatta a tudós tanár előadásait, sőt időnként a fenséges szülők jelenlétében tartott colloquiumban József Ágosttal együtt mindenkor résztvett és teljesen korrekt, alapos feleletei által tanárát is bámulatra ragadta.

Valóságos nemes, a legnemesebb értelemben vett verseny fejlődött ki nővér és fivér között, hogy midőn a colloquium ideje elérkezik, minél nagyobb készültséget tanusítsanak s minél jobb feleletekben adjanak számot a hallottakról és tanultakról. De ezen kivűl Mária Dorothea főherczegnő társalgás közben is nem egyszer nyilvánította, hogy a jogtudományok nagyon fölkeltették érdeklődését, s midőn Timon tanár arra kérte fel, hogy eddigi tanulmányai alapján irjon egy értekezést a királyság intézményének fejlődéséről, ezen felkérésnek készségesen eleget tett.

Alapos jogtörténeti ismeretekről tanúskodó nagybecsű értekezését emlékül tanárának ajándékozta, a ki azt legbecsesebb emlékei közt őrzi.

Hogy a fenkölt szellemű főherczegnő mily őszinte érdeklődéssel gondol vissza jogi tanulmányaira, eléggé bizonyítja azon kitüntető tény, hogy Fülöp orleansi herczeggel történt egybekelése alkalmával egykori jogtanárát Timon Ákos miniszteri tanácsost és egyetemi tanárt, a saját és jegyesének arczképével ajándékozta meg ezen felirással: «*A jegyesek! 1896 november 5-ike.*»

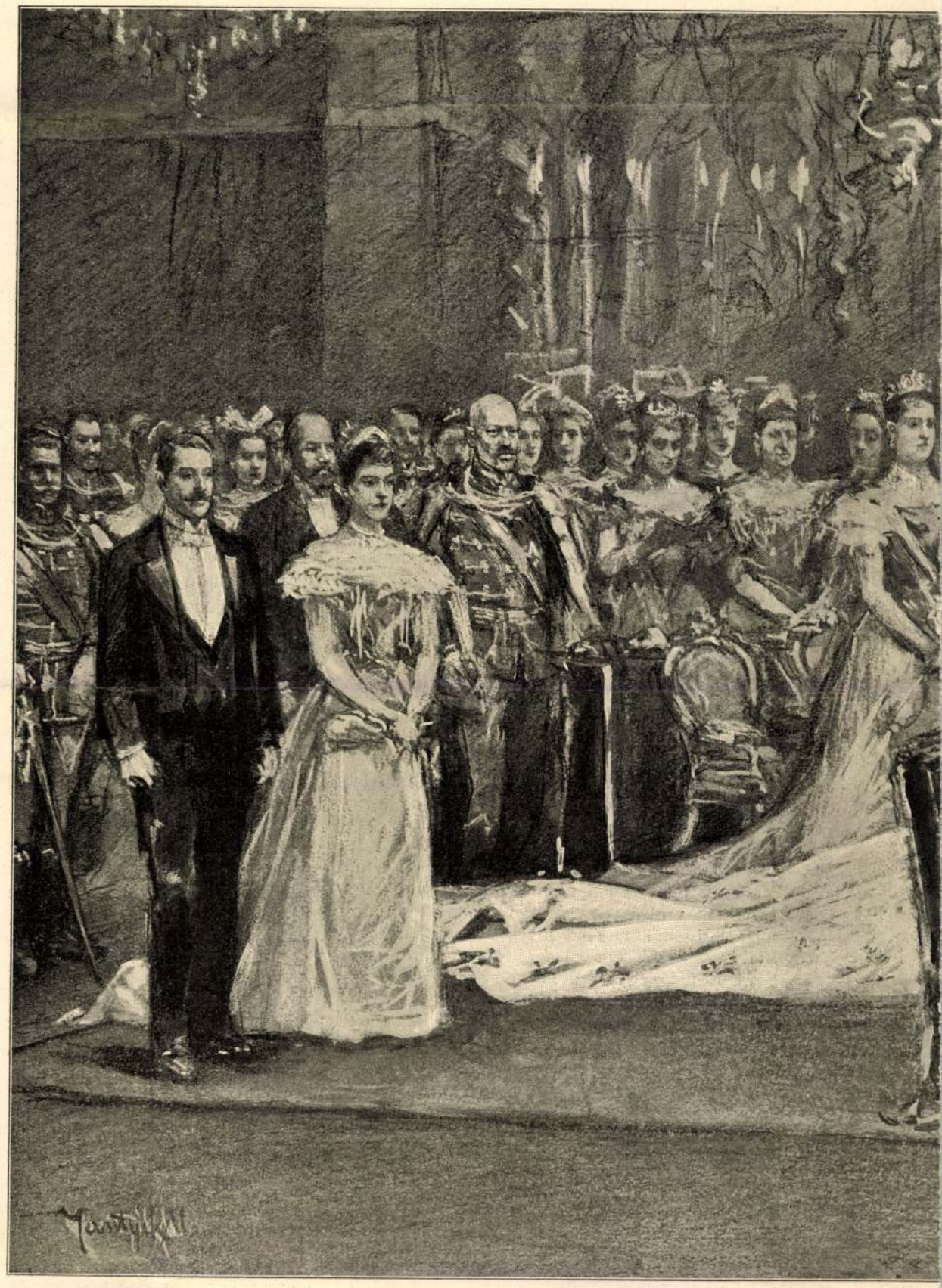

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÉS FÜLÖI

KELET-INDIAI UTAZÁSOMBÓL.

(Delhi.)

Irta Latinovits Géza.

A csodásan szép napok letűntek, álomként lebegnek szemeim előtt a kellemes képek, a felejthetetlen benyomások, melyeket mint hosszú

kelet-indiai útam egyedűli emlékeit féltékenyen őrzök.

A sok érdekes emlék közűl kiragadok néhányat, és közrebocsájtom, — talán akad rokonszellem, ki azokban élvezetet lel.

Éjszaki India egy nevezetes városán kezdem, egy olyan városon, melynek falai közt hajdan egész India sorsát intézték. A hatalmas mohamedán uralkodók székhelye volt ez — *Delhi*, a kincsek városa.

Agrából utaztunk Delhi felé, az egész út nem sok, mert a vonat nehány óra alatt Delhibe ér. A hollókról nem is beszélek, mert ezek egész Indiában hihetetlen számban fordulnak elő.

A vonat mentén számos mohamedán síremlék tűnik fel, valamint néhány régi vár romjait láthatjuk. Mind a mohamedán uralom maradványai. A földek nagyrésze művelve van, de igen sok a buczkás, homokos terület is, a mit semmire sem lehet használni, számos tevekaravánt látunk a terméketlen vidéken átvonulni — nagy, kőből vagy fából álló terheket czipelve, méltóságteljes lassúsággal.

A szakaszban rajtunk kivűl még három utas

ORLEANSI HERCZEG ESKÜVŐJE. — JANTYIK MÁTYÁS RAJZA.

Kényelemről bizony nem igen beszélhetni, mert a pálya csak keskenyvágányú.

A vidék nem valami érdekes, csak annyiban tér el a többitől, hogy itt mindenfelé sok vadat látunk a földeken, melyek annyira szelidek, hogy a vonat robogása sem riasztja el őket, természetesen senki sem bántja a bennszülöttek közűl, és így hozzá vannak szokva az emberekhez. Szép kis őzeket látunk legelni a rizsföldeken, a vonat mentén elhúzódó fákon majmok ugrálnak egyik ágról a másikra, a távirda-sodronyokat pedig zöld papagályok ezrei lepik el, éktelen rikácsolást víve véghez. Néha egy keselyű csap le a földekre — zsákmányt pillantva meg.

foglalt helyet, olyan rengeteg podgyászszal, hogy valóságos akadályversenyt kellett végeznünk, míg kijuthattunk a kocsiból. A meleg valóban rekkenő volt, az izzadság patakokban folyt rólunk. A szakaszban ugyan volt egy hűsítő készülék, de biz ez nem sokat használt. Különben az a hűsítő készülék annyiból állott, hogy a két oldalon levő középső ablak helyén, egy szalma fonatú korong volt, ennek szélei, a szakasz külső oldalán elhelyezett víztartóba értek, ha az ember a korongot forgatta, a víz szétpergett rajta, és néhány perczre csakugyan kellemes hüvösséget okozott, de csakhamar kiszárította a tikkasztó nap melege.

Végre berobogtunk a tágas indóházba s Delhiben voltunk. Az állomáson künn várt egy hazánkfia, Schweiger Imre, szegedi származású fiatal ember, ki már egy év óta tapossa India földjét. Telléry hazánkfia delhii nagy üzletében volt alkalmazva. Az előtt öt évig Londonban tartózkodott, és egy ottani előkelő banknál volt jól fizetett állása, de a vágy, Indiát megismerni, nem hagyott neki nyugtot, és most itt gyűjti tapasztalatait.

Telléry már értesitette jövetelünkről, és így lakásról már gondoskodott. A «Maiden Metropolitain» szállodában volt lakásunk, mely egyike a legjobbaknak Indiában, — ezzel ugyan nem sok van mondva, de a mi sanyargatott gyomrunknak már szüksége volt némileg élvezhető konyhára. A szálloda szinte a «bungalow» mintára épült, de legalább tiszta és tágas szobákkal, itt először találtunk ruganyos ágyakat. Véletlenül ép abban a szobában kaptam lakást, hol két évvel ez előtt Ferencz Ferdinánd főherczeg volt elszállásolva. Itt találtam végre egy iparkodó managert (vendéglőst), ki nem azon nézetből indult ki, hogy a vendég van az ő kedvéért, hanem megfordítva, mert általában így gondolkodnak az indiai managerek. Kivételkép itt, a tulajdonos, egy személyben manager is volt — iparkodó fiatal angol, — a tőkét az üzletéhez ismét csak a mi Tellérynk kölcsönözte, kamat nélkül, ki a hol csak teheti, jót tesz az érdemes arravaló emberekkel. A megérkezés délutánját pihenésre szántuk volna, ha Schweiger barátunk, csupa jó akaratból, el nem visz egy nagy gyalogsétára. Igy tehát kénytelen-kelletlen, bejártuk a város nagy részét.

Delhi 200 évvel ez előtt a hatalmas mohamedán birodalom székvárosa volt. Tehát képzelhetni a rengeteg kincset, melyet a mongol eredetű sahok összehalmoztak, kik akkor korlátlanúl uralkodtak India legtermékenyebb tartományain. A sahok uralma előtt pedig Delhi több mint egy évezreden át a hindu királyok székhelye volt; és a delhii királyok a leghatalmasabbak voltak egész Indiában. Míg a mohamedánok meg nem törték erejöket, mérföldekre terjedt a régi hindu város, de most csak a romok hirdetik, hogy itt hajdan minő dicső korszak volt.

A mohamedán uralom alatt az egész város nagy, erős kőfallal volt bekerítve; a hatalmas falak még most is épségben állanak s rendkivüli nagy területet fognak be. Mindeme falak a jellegzetes rovátkás építési modort viselik magukon; a szegleteknél úgy, mint a nevezetesebb pontoknál kiugró kerek bástyák láthatók. A vár egyik oldala mellett folyik a Sumua, de most száraz időszak lévén, igen csekély a vízállás. A nagy várfalakon kívül, még egy erősség áll fenn, hol a sahok palotái és épületei láthatók. Ezek a külső várfalak szép vörös homok-kőből épültek, ép mint Agrában.

A városba tizenegy hatalmas, boltozott kapu vezet, ezeknek szomorú szerep jutott az 1856-iki «Matiny» alkalmával. A felkelők makacsúl védték magukat és e kapuk előtt sok angol harczos vérzett el. Különösen a «Kasihmiri» kapunál esett el sok. Nagy márvány táblára vannak följegyezve az elesett angol katonák nevei.

A városból kiérve, szép árnyas útra bukkanunk; mindenfelé illatos kertek és tágas «burgalow»-k.

A várfalak mellett elsétálva, egy másik kapun az «agrai» kapunál ismét bemegyünk a városba. E kapu mellett fekszik Delhi legnagyobb nyilvános kertje, neve természetesen «Victoria-Garden». Igen szép és jó karban tartott kert, gyönyörű virágpázsitok, terebélyes fákkal — és a mi ritkaság Indiában — szép zöld a pázsit; de egész nap öntözik, a kulik egyre-másra hordják a bivalytömlőkben a vizet, — mert itt ez helyettesíti a vízvezetéket, lévén az ember feles számmal. Azt hiszem, ha vízvezetéket hoznának be, a sok kuli fellázadna e merénylet ellen. Kár, hogy a szép pázsiton heverésznek a piszkos hinduk s tapossák a füvet. A kertben este felé élénk kocsi-korzó fejlődik, az összes európai kolónia megjelenik, sőt a vagyonos hinduk is csinos fogatokban robognak végig. Sok gazdag hindu lakik Delhiben. Schweiger mutatott egy idős embert, kinek vagyonát hat millió rupiára becsülik. Minden nap más fogaton jelent meg s pompás tüzes lovak voltak járműve elé fogva. Ő maga igen értelmes kinézésű

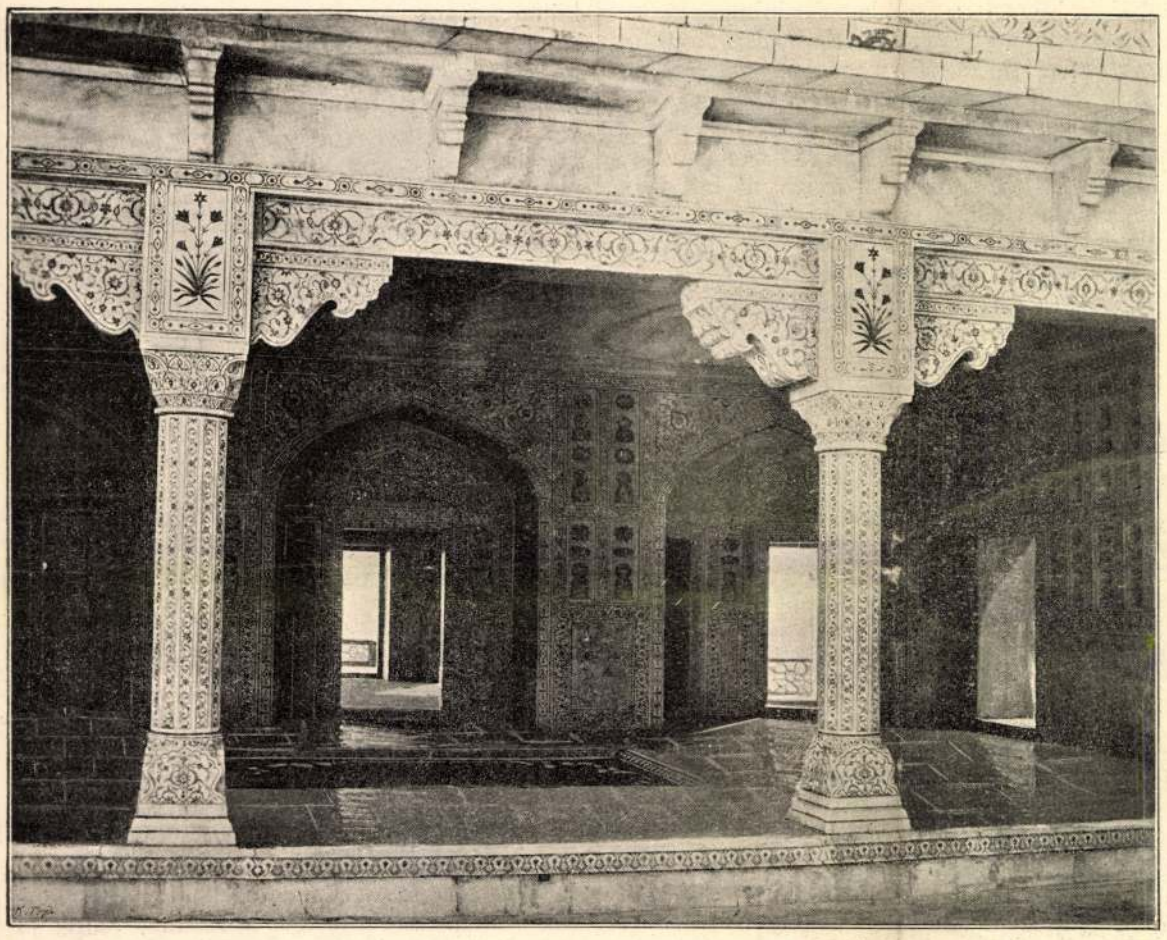

DELHI. — RÉSZLET A SAHOK PALOTÁJÁBÓL. Keletindiai fénykép után.

ember, vonásai élénken emlékeztetnek egy jómódú alföldi magyar emberre. Kis dogg carkocsiban érdekes pár vonta magára a figyelmet. A férfi mohamedán ügyvéd, ki Londonban végezte pályáját, ott megismerkedett egy angol nővel, ki megkedvelte emberünket s áttért a mohamedán hitre és nejévé lett. Azonban több nőt nem tűr maga körül. Ezen lépését az angolok nem bocsátják meg, a társaságba nem fogadják be. A mi a dologban érdekes, a férfiú nem is rendelkezik vagyonnal.

A Viktoria-kert közepén áll a múzeum, egy egyszerű földszintes épület. Alaposan csalódtam, midőn megtekintettem. Feltételeztem, hogy érdekes régiségek lehetnek a régi hindu és mohamedán időkből, de bizony mindössze nehány töredék van ott — hindu templomokból. Nehány rosz olajfestésű kép, porczellán tárgyak, roszúl kitömött állatok, — ez az egész. Az érdekes régiségeket mind átvitték Londonba — a British múzeum számára.

A kertből kiérve, a «Native» negyed főutczáján haladunk át, hol egyuttal a bazárok is vannak, az úgynevezett «Chandi Chork». Eleven forgalom bontakozik ez uton, alig lehet kitérni a sietö népnek. Az utcza mindkét oldalán hosszú kővályuk, hol a hinduk végzik a mosakodást, — nem zavartatják magukat, minden tartózkodás nélkül fürdenek, nők, férfiak, gyermekek. A sok boltos megrohanja az idegent, és leverik lábáról, ha nem vigyáz, mindenik be akarja erővel czipelni boltjába. Csakis erélyes botütésekkel lehet őket mérsékletre bírni. Az utcza egyik helyén érdekes jelenetet látunk, egy amerikai hittérítő tart ott kenetteljes beszédet, a hindu nép körülfogja és hangos nevetéssel fogadja annak élénk taglejtésekkel kisért előadását. Természetesen kevesen értik az angol szónoklást, de ha értenék sem fogna rajtuk. Sok helyen láttunk hasonló jeleneteket — az eredmény mindenfelé ugyanaz.

A «Chandi Chork» igen hosszú egyenes utcza, mely egész az európai negyedig terjed.

Az európai negyed itt is, külön kerttel körülvett házakból áll, úgyszólván utcza nincsen is, hanem csak a kerítések falai képezik az utczát. Több iskola- és misszió-épület látható, csinos, egyszerű modorban épitve. A pályaház átellenében hosszú kőépület van, mely végig egyszobás lakásokból áll. Itt a keresztül utazó vagyontalan hinduk kapnak lakást; a szállásuk közös adakozásból épült. Az estebédnél ismét kellemetlen meglepetés várt, a közös asztal körül jobbára nők foglaltak helyet; de Uram Isten, minő nők; a legfiatalabb 50 éves lehetett. Határozottan balszerencsénk volt e tekintetben, mert még szép angol nővel nem igen jöttünk össze.

Az asztalfőn a delhii rendőrfőnök ült, egy elhizott angol gentleman, kinek egész lényéről minden egyebet lehetett leolvasni, mint az erélyt; de hisz talán azért tették ide. Másnap reggel a nevezetességeket tekintettük meg. Schweiger magával hozta Telléry egy régi hindu szolgáját, ki az előtt idegen-vezető volt és így jól kiismerte magát. Eredeti ember volt «Basheisha» nevezetű. Azt hitte, mi is angol vagy amerikai touristák vagyunk, kik minden apró szemétdombot megnéznek. Nagyon sértve érezte magát vezetői büszkeségében, midőn kijelentettük, hogy ne vigyen minden apró-cseprő helyre, mert nem érdekel bennünket.

A sahok palotáját vettük legelőször is szemügyre, mely a belső várban fekszik. Most már csak egyes részei állanak, nagyobbrésze egészen eltünt a föld szinéről, helyette kaszárnyák láthatók az angol csapatok számára. A belső vár annyiban különbözik az agraitól, hogy nem kerek, hanem négyszögletes. Nagy boltozott kapun át jutunk a vár belsejébe; a kapu alatt a «Pundsab» benszülött ezredből egy katona áll őrt, bennünket megpillantva, fegyverével tiszteleg. Ezen tisztelgés minden európait megillet Delhiben; az 1856-iki lázadás óta áll fönn ez az intézkedés. A lázadás emlékére az is érvényben áll, hogy a vár belső udvarába benszülöttnek nem szabad belépniök.

A várban egy angol őrmester fogad és mutatja a nevezetességeket. Először is a nagy «Durbar» (kihallgatási) teremhez vezet. Egy nagy nyitott csarnok ez — a boltozatot hatalmas oszlopok tartják, — melyeket felette szép ivezetek kötnek össze. Az anyag még bámulatosabb, mert az egész mind tiszta fehér márvány. Azonban itt nem berakott ékkövek diszitik a mennyezetet és az oszlopokat, mint Agrában, hanem az egész gyönyörű freskókkal és aranyozásokkal volt tele. Virág-csoportokat és arabeskeket ábrázoltak, remek szép és élénk színekben, a minőket most senki sem képes előállítni. Hiszen midőn a walesi herczeg itt járt, a hiányokat pótolni akarták, de az új freskók nyomába sem léphetnek a réginek. Az aranyozások pedig most is úgy fenmaradtak, mintha csak nem rég készültek volna.

A régi pompás palotából már csak nehány terem maradt fenn. A termek szinte ama pompás ékkő mozaikkal voltak kirakva, melyeket Agrában bámul az idegen, azonban barbár kezek itt is kiszedték az értékeseket és helyeik most üresen állanak. Az őrmester előtt gyanunkat fejeztük ki, hogy nem angol katonák vitték-e el, de ő sértődve felelte, hogy a «mutiny» után az egész hely őrizetlen volt, és akkor minden bizonynyal a benszülöttek szedték ki, — azonban én mégis az ellenkezőjét hiszem. A fürdőszobák is igen érdekesek, mert a medenczék majolikával és alabastrommal voltak kirakva s még most is épségben láthatók. A majolika lapok a legszebb színekben előállítva, — igen magas fokon állhatott a művészet, az mindenből látszik. A fürdőszobák falai tükrökkel voltak kirakva, a tükröket aranyozott rámák tartották. Érdekes a sahok hálóterme. Ez a nyolczszögű terem a palota sarkán, egy kiugró bástya tetején van, melynek boltozatát karcsú oszlopok tartják, az oszlop fölött remek faragványok láthatók. Az egész nyitott, és a Sumua folyóra nyílik. A padolaton végig csatorna van mélyítve, melyen az üde víz folyton csergedezett és hüvösen tartá a levegőt.

(Folytatása következik.)

A KÖRKÉPEKRŐL.

A körképek az újabb időkben nagy népszerűségre jutottak; s Budapestre is a ki feljő, a számtalan mindenféle látni való mellett is, alig mulasztja el, hogy az itteni körképeket meg ne tekintse, azért bizonyára nem lesz érdektelen, ha a körképekről egyet-mást elmondunk, annyival is inkább, mert hiszen azok feltalálásának körülbelől ép most van a századik évfordulója.

Hogy tulajdonképen ki «találta föl», az ma is vita tárgya.

Két ember tarthat számot erre az érdemre: *Breysig* német tanár és *Barker* angol festő. A németek azt vitatják, hogy Breysigé a föltalálás érdeme, az angolok szerint pedig Barkeré.

A dolog tulajdonképen úgy áll, hogy Barker és Breysig körülbelül egyidejüleg jöttek a gondolatra; de ha jobban megvizsgáljuk a dolgot, a föltalálás érdeme mégis Barkeré, mert gyakorlatban ő valósította meg először.

Azonban menjünk sorjában s vizsgálódásunkból ki fog tűnni ennek az állitásnak az igazsága.

Breysig tanár egy igen tehetséges diszitő festő volt Németországban a mult század végén. Leutersdorfban született s gyermekkorában mint mázoló inas kezdte meg pályáját. Mivel kiváló rajzoló tehetsége volt, hozzátartozói Koblenzbe vitték rokonához Reckenkampf szinházi díszletfestőhöz, hogy őt is annak képezzék ki.

Mint éleseszű ifjú csakhamar belátta, hogy művészetében csak akkor viheti nagyra, ha tanulmányait minél szélesebb alapra fekteti. És a fiatal Breysig szorgalmasan tanulmányozni kezdte a távlattant, mint a mely tudomány a legszorosabban összefügg a díszlet-festészettel. Tanulmányaiban természetesen nem maradhattak ismeretlenül előtte az olasz Melozzo da forli, Mantegna Andre és Correggio távlattani munkái, továbbá az is belevésődött fejébe, a mit Sandrard «Német akadémiájá»-n Penz nürnbergi festő a távlattani kivitelről előadott. De nem kerülték ki figyelmét a barokképitészet festményei, a jezsuita templomok, továbbá a jezsuita Pozzó «A távlattan tankönyve» czimű munkája sem.

E tanulmányok alapján arra a megállapodásra jutott, hogy a távlattannal a festésben olyan művészi fokot lehet elérni, a mely tökéletesen csalódásba ejti a szemet.

Szorgalmasan foglalkozott ezzel a tudománynyal s rövid idő alatt annyira vitte, hogy 1798-ban egy önálló tanulmánynyal «A basrelief távlattanról» maga is a nyilvánosság elé lépett. Ezzel a munkájával olyan sikert aratott, hogy a következő évben 1799-ben meghivták a szépművészetek tanárának a magdeburgi királyi művészeti iskolába, a honnan 1804-ben a danzigi műiskolához került.

Ez idő alatt 1799-ben Breysig «Skizzen» czímmel egy újabb könyvet adott ki, művészeti tanulmányairól. Ebben a könyvben találjuk a következő érdekes sorokat:

«Tiz évvel ez előtt (tehát 1789-ben) arra a gondolatra jöttem, hogy egy termet, melyet például hangversenyekre vagy bálokra használnak, olyan módon kellene dekorálni, hogy az *úgy hasson az emberre, mintha szabadban lenne.* Ennek az épületnek köralakban kellene lennie, a melyen ablak nem volna, csupán csak elrejtett nyilások a szellőztetés végett. Az épület

45. SZÁM. 1896. BUDAPEST, NOVEMBER 8. 43. ÉVFOLYAM.

Előfizetés feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** ‹ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** ‹ | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÉS FÜLÖP ORLEANSI HERCZEG. — Koller utódai legújabb fényképei után.

Koller utódai fényképe után.
Mária Dorothea főherczegnő és Fülöp orleansi herczeg.

A FEJEDELMI ESKÜVŐ.

Az egész magyarország óhajtotta, remélte, hogy a hazaszerte oly népszerű és köztiszteletben álló magyar főherczegi család leányának, *Mária Dorothea* főherczegnőnek *Fülöp* orleansi herczeggel való egybekelése, esküvője Budapesten, a budai várpalotában fog megtörténni, mint annak idején nővérének, Margit főherczegnőnek esküvője. Azonban az uralkodó család megállapodása a bécsi várpalotát, a családnak ez ősi törzsfészkét jelölte ki a lakodalmi ünnepélyek szinhelyéül, s így ott történt meg úgy a monarkhia két koronája iránti esetleges öröklési jogról való lemondás, mint maga a fejedelmi fénynyel és pompával tartott esküvő.

Magyarország kormánya hivatalból jelen volt az államjogi fontosságú lemondás szabályszerű szertartásánál, de jelen volt magán az esküvőn is, hivatalos állása mellett képviselvén ott az egész magyar nemzetet, mely mindenkor oly őszintén és bensőleg osztozik az egész uralkodóháznak, közelebb pedig József főherczeg családjának örömében, bújában. Igen, gondolatban s érzelemben ott volt az egész Magyarország, hogy egy nemzet áldásával tetézze az egyház áldását és szerencsekivánataival halmozza el a boldog ifjú párt, kiknek egyesülése oly nagy örömmel tölti el az egész uralkodó-házat, különösen pedig az alcsúthi kastélyt, melyet ez előtt tizennégy hónappal oly nagy gyászba borított László főherczeg váratlan elhúnyta, hogy a szerető szülék szivét csaknem megemésztette a mély bánat; a jó testvérek siralma szinte véget sem akart érni, s különösen a mélységes érzésű Mária Dorothea annyira vigasztalhatatlan volt, hogy fájdalmára a szerzetesi fátyol felöltésével akart enyhülést keresni.

A gondviselés azonban másképen rendelkezett. Az ég, a föld s maga az élet is derengésnek indúlt a bánatos család körében, különösen mikor a múlt nyár elején egy daliás ifjú jelent meg a borongó főherczegi házban, ki szivet, szerelmet, családi boldogságot s esetleg nagy és fényes jövőt ajánlott föl az alcsúthi paradicsom bájos leányának, Mária Dorothea főherczegkisasszonynak. S *Fülöp* orleansi herczeg, a volt párisi gróf első szülött fia, Lajos Fülöp egykori franczia király dédunokája, nem hiába hangoztatta szép szavait. Szivért szivet kapott s ez évi július hó elején már el is jegyezte nagynénjének, Koburg Klementina herczegnőnek szép unokáját.

Ettől kezdve új élet pezsdült föl az alcsúthi kastély gyönyörű kertjében és addig igen is zajtalan termeiben is. Csudálatosan megváltozott minden. A beteg lelkek fölüdültek, a szemek és arczok újra megtanúlták a mosolyt s az ajkak a vidámabb beszédet. A boldog vőlegény állandó vendégévé lett a főherczegi kastélynak, hogy naponként együtt lehessen bájos jegyesével, kit nem rideg politikai okokból, hanem kölcsönös szerelmi hajlamból választott és immár tett is nejévé, élete és sorsa örök osztályosává.

És a családi boldogságáról híres főherczegi ház talán soha sem látott boldogabb napokat, mint a legutóbbi 3—4 hónap folyamán. Nagy megnyugvással és benső örömmel szemlélték a főherczegi szülék, hogy napról-napra mint fokozódott a jegyes pár közt az igazi szívbeli vonzalom. Az élénk szellemű s igen kellemes modorú vőlegény csakhamar egészen ott hon érezte magát a számára berendezett fényes lakosztályban, melynek egy részét a kiséretében volt franczia urakkal osztotta meg. Mert a herczeg mellé, kit ez idő szerint egész családja a fejének ismer el, állandó kiséretül és személyes ügyeinek intézésére tizenkét udvari nemes (gentilhomme) van beosztva, kik havonként fölváltva teljesítenek mellette szolgálatot, s így többen-kevesebben mindig ott vannak körülte. Ezek a részint fiatalabb, részint idősebb urak Francziaország legelőkelőbb családjaiból valók, természetesen olyan családokból, a melyek «királypártiak» (royalisták), s kik önként csatlakoznak «pártjuk fejé»-hez, az orleansi herczeghez, kit leendő királyuknak tekintenek. Az Alcsúthon megfordúlt ilyen urak közül nevezetesebbek gróf Grammont, gróf Chewilly, herczeg Luynes.

Fülöp herczeg Alcsúthon egészen az ottani szokásokhoz alkalmazkodott. Korán kelt s azonnal a szabadba sietett. A nap nagy részét a főherczegi családdal, különösen pedig arájával töltötte. Üres idejében vadászni járt a nagyszerű uradalom különböző területeire, s mindig eredménynyel, mert igen kitünő lövő. Kétszáz lépésről biztos kézzel ejti el a vadat. Ritkaság ha nem talál. Esténként, ha szobáiba vonúlt, nyitott ablaknál egész dallamokat fújt el vadászkürtjén, mire Mária Dorothea lakosztályából a harmonium egy-egy lágy éneke felelt, mert a főherczegnő már mély vallásosságánál fogva is legjobban szereti az egyházias dallamokat, melyeknek játszására sokkal alkalmasabb a harmonium, mint a zongora.

Napközben vagy együtt üldögélt és beszélgetett az egész család a pompás nagy kertnek valamely árnyas helyén, vagy pedig sétára kelt a jegyespár és karöltve járdalt a kényelmes szép útakon, egészen átengedve magát az együttlét boldog érzéseinek. Még a kerti munkások kezében is megakadt a dolog, s ez egyszerű emberek is tisztelő örvendezéssel köszöngettek, mikor az igazán fejedelmi párt maguk előtt elhaladni látták.

Fülöp herczeg magas, deli termetű ifjú. Férfias

Koller utódai legújabb fényképe után.
Fülöp orleansi herczeg és Mária Dorothea főherczegnő.

arczát szép szőke francziás szakáll és bajusz ékesíti. Rendesen rövidre nyírott haját fölfelé fésülve viseli, szabadon hagyva magas nyílt homlokát. Szemei élénk s bátor tekintetűek. Modora igen természetes, előkelő és megnyerő. Kedélye mindig vidám, derült, szelleme élénk és ötletes. A franczián kívül angolúl is tökéletesen beszél; német beszéde már nem olyan folyékony; oroszúl is ért. Alcsúthon időzése közben nehány magyar szót és szólást is megtanúlt. Általában nagy müveltségű fiatal ember; a katonai tudományokban olyan alapos jártassága van, hogy nem egyszer József főherczeget is meglepte e részben való talpraesett megjegyzéseivel. Gazdasággal eddig nem sokat foglalkozott. Francziaországi családi birtokai bérben vannak. Állandó lakóhelye eddig Angolországban volt Eveshamban, hol szép kastélya van. Az eddigi megállapodások szerint fiatal nejét egyelőre nem viszi ebbe a kastélyba, hanem az esküvő után ismét Alcsúthra tér vele vissza, hogy mézes heteiket is ott töltsék, a hol Mária Dorothea főherczegnő született s ifjúkora legnagyobb részét töltötte, s hogy a főherczegnő mint új asszony is együtt legyen még egy darabig forrón szeretett szüleivel és kisebb testvéreivel, kiktől még eddig soha sem volt húzamosabban távol.

Mária Dorothea főherczegnőt gyermekkora óta jól ismeri a magyar közönség nemcsak mint az uralkodó család egyi legszebb hölgytagját, hanem mint olyat is, ki a serdült korba lépte óta a nyilvános életben is részt vett, kivált a jótékonyság terén. S erre nemcsak fenséges szüleinek példaadása, hanem saját nemes jó szíve is ösztönözte, melynek egyik fényes tulajdonsága az igaz emberszeretet. Sorsa magasra helyezte, de nyájas kegyességgel le tud és le szokott szállni a nép legalsó rétegeihez is, különösen oda, hol az elhagyatottnak vigasztalásra, a gyámoltalannak gyámolitásra, vagy a

szűkölködőnek segedelemre van szüksége. Soha senkit le nem nézett s meg nem bántott. Az utolsó cseléddel is kegyesen bánt mindig. Haragudni nem tudott soha. Angyali lelkülete a mily fogékony az élet nemes örömei iránt: épen oly vallásos megadással tudta tűrni és elviselni a megpróbáltatásokat is. Rendkivül szereti a természetet, mint édesatyja, de nem kevésbbé szereti a művészeteket; kivált a festészetet és a zenét, melyeket maga is örömest s művészi avatottsággal gyakorol. A festészetben Vastagh György, a zenében Erkel Gyula volt a mestere, kiknek vezetése alatt hogy mennyire haladt, mutatják egy részről e lapokban is ismertetett szép rajzain kivül azon szép festményei, melyekkel az alcsúthi és az ágyai kápolnákat gazdagította, más részről zeneszerzeményei, melyek közül a «Honvédek királydala» tágabb körökben is figyelmet keltett. Hitbeli buzgóságánál fogva mind a festészetben, mind a zenében az egyházias irányt kedveli és müveli legörömestebb, de igen szépek tájképeket ábrázoló számos rajzai is, különösen az alcsúthi parkból fölvett részletek, melyek édesanyjának, Klotild főherczegasszonynak hasonló tárgyú szép rajzaival is vetekednek.

Igen szép jártassága van a tudományokban is. Nagyon pártolja és kedveli a magyar irodalmat, melynek, különösen a szépirodalomnak minden kiválóbb termékét összegyűjtötte könyvtárába. Nagy műveltségét bő nyelvismeretei egészitik ki. Anyanyelvén, a magyaron kivül tökéletesen beszéli a német, franczia, olasz és angol nyelveket, meglehetősen beszél horvátúl, s tanulta az orosz, sőt a latin nyelvet is, melyet fiútestvéreinek tanulása közben kedvelt meg.

A testedző szórakozásoknak is barátja. Régebben szeretett lovagolni és kocsikázni; de mióta Margit nővére férjhez ment, azóta nem ült többé lóra. Mióta a fenséges család koronként Fiume melletti villájában is tartózkodik, gyakran tettek tengeri kirándulásokat a «Deli» nevű gőzhajón, s a főherczegnő ilyen alkalmakkor, ha csöndes volt az idő, kisérleteket tett a hajókormányzásban, a mibe annyira belegyakorolta magát, hogy segitség nélkül is biztos kézzel tudta forgatni a kormánykereket.

Élete eddig legnagyobb részt csöndes családi körben folyt. Ott kereste és találta föl legédesebb boldogságát, s legörömestebb foglalkozott a művészetekkel, vagy az előtte annyira kedves természettel. Szülőihez hasonlag igen szereti a kertészetet; rendesen maga ápolgatta kedvelt virágait.

E vázlatos adatokból, melyeket a főherczegi család életét közelről ismerő egyik munkatársunk közléseiből merítünk, eléggé látható, hogy az orleansi herczeg kiválóan szerencsés választást tett, midőn olyan fenkölt lelkű és minden tekintetben nagy tulajdonokkal megáldott hölgyet vezetett az oltár elé, a ki mind fényes származásánál, mind nagyra termettségénél fogva kiválóan alkalmas arra, hogy Európa bármely fejedelmi házára díszt és fényt áraszszon. Magyarország fájdalmas érzéssel bocsátja a fejedelmi hölgyet kebeléről idegen földre talán fényes jövő, talán megpróbáltatások elé; de meleg szívvel kér áldást útjaira, bárhová vezesse a Gondviselés.

A MÁRIA DOROTHEA EGYESÜLET.

Az az egyesület, mely Mária Dorothea főherczegnő védnöksége alatt áll és az ő nevét viseli, a magyarországi tanitónők és nevelőnők országos egyesülete. Az egyesületnek részint szakbeli, részint jótékonysági czéljai vannak s fennállása óta mindkét tekintetben igen szép eredményeket mutathat fel, oly annyira, hogy most már általában a kiválóbb hazai nőegyesületek között szokták emlegetni.

Szakszerű tevékenységének legfontosabb ága volt a művelt magyar nők irodalmi és társadalmi működését előmozditani. E végből Budapesten s nehány nagyobb vidéki városban tanitónői köröket alkotott, a melyekben főkép nők tartanak előadásokat nevelési és társadalmi kérdésekről. Megindított egy könyvkiadó vállalatot «Mária Dorothea egyesület könyvtára» czim alatt, melyben többek között a serdülő leányok olvasmányainak kritikai jegyzékét adta ki. Pályamunkákat készittet nők által s kiadott egyes műveket is, mint az «Anyák könyvtára» czimű gyűjteményt és Fodor Janka megvakult tanitónő irodalmi dolgozatait. Az egyesület felszólalt mindenkor a nők kiképzése és munkakörének bővítése érdekében. Érdemei közé tartozik, hogy az orvosnők ügyének szellőztetését napirendre hozta s ez által a nők egyetemre bocsátásának előmunkása volt; rendezett kisdednevelési kiállitást s újabban több művelt nőt küldött ki a berlini nemzetközi kongresszusra. Múlt évben az egyesület elnöke, gr. Csáky Albinné felhivására Magyarország legelőkelőbb hölgyei irták le nézeteiket a nőkérdésről, mely dolgozatok külön kötetbe gyüjtve jelentek meg.

Még fontosabb a Mária Dorothea egyesület működése a tanitónők segélyezése tekintetében. Elszegényedett és munkaképtelen tanitónők számára Budapesten 50.000 forint költséggel «tanitónők otthona» czimű épületet létesitett, ezenkivül a czemétei fürdőben, Eperjes mellett, külön fürdőházat. Kieszközölte, hogy évenként 25—30 nevezetesebb fürdőben ingyen vagy mérsékelt áron adjanak helyet beteg tanitónőknek; egyesek érdekében a miniszteriumnál és magánosoknál közvetitőként lépett fel; e mellett évenként állandóan mintegy 500 forintot oszt szét szükölködő tanitónők között; e czélra külön segélyalapot létesitett. Végül sikeresen működő elhelyező irodája van, s rendszeres titkári hivatala a tanitónők minden ügyében támogatólag lép fel.

Ennek a derék egyesületnek védnöke *Mária Dorothea* főherczegnő. Az egyesület alapitói 1884-ben a hires régészt, Rómer Flórist, ki tudvalevőleg József főherczeg nevelője volt, kérték fel közbenjárónak, hogy a még akkor alakulóban levő egyesület védnökéül a főherczegnőt megnyerjék, s egyúttal hogy az egyesület róla neveztessék el. A főherczegnő, ki addig a nyilvánosság előtt nem szerepelt, készséggel teljesitette az alapitók kérelmét, sőt rögtön 500 forinttal lépett be az egyesület alapitói közé s a megalakulás után (1885 márcz. 25-én) érdeklődő figyelemmel kisérte annak működését. Az egyesület tagjai, hogy a fenséges védnöknővel minél szorosabb összeköttetésben maradjanak, elnökül József főherczeg főudvarmesterének, Nyáry Adolf bárónak nejét választották meg, ki e tisztet mindaddig viselte, mig férje halála után vidékre nem költözött. Ekkor az egyesület gr. Csáky Albinnét választotta elnökéül.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ GYERMEKLEÁNY KORÁBAN.

Mily nagy buzgalommal karolta fel Mária Dorothea főherczegnő az egyesületnek ügyét, tanusitja a következő eset: 1886 tavaszán az egyesület elhatározta, hogy a munkaképtelen tanitónők számára alapszabályaiban is tervezett otthont ideiglenesen megnyitja. Ugyanekkor fordult b. Aczél Béla a fővárosi Klotild-szeretetház nevében a főherczegi családhoz azzal a kérelemmel, hogy Mária és Margit főherczegnők hímzését az egyesület javára kisorsoltassa. Mária Dorothea főherczegnő, bár saját egyesülete e czélból lépést sem tett, egyenesen azzal a feltétellel adta meg beleegyezését, hogy a sorsolás eredményében a Mária Dorothea egyesület is részesüljön. S részesült is. 6000 forintot kapott, midőn az egyesület pénztárában még alig volt több, mint 7000 forint.

A főherczegnő által az egyesület javára szerzett tetemes összeg felbátoritotta az egyesület tagjait s 1887 tavaszán elhatározták, hogy nem ideiglenes helyiségben, hanem a főváros által e czélra a tisztviselőtelep mellett ajándékozott telken épitendő házban nyitják meg a tanitónők otthonát, s az épitési költségek beszerzésére pedig nyilvános felhivást bocsátanak ki. A védnöknő készséggel támogatta e lépést; az ő aláirásával mentek szét a gyüjtőivek s oly meglepő sikerrel, hogy, bár nagyobb adakozó alig akadt, másfél év alatt mintegy 25 ezer forint gyült össze az egyesület czéljaira. Mária Dorotheát is meghatotta ez a fényes siker s a következő szép levelet intézte Zirzen Jankához, a gyüjtő bizottság elnökéhez:

Örömmel értesültem Nagyságodnak és a gyüjtő bizottság többi tagjának sikeres működéséről, és midőn ezért a Magam nevében is teljes elismerésemet fejezem ki, kérem, folytassák működésüket továbbra is ily buzgalommal, hogy valóban jogunk legyen az épületre, mely egyesületünk nemes czéljainak fog szolgálni és melynek megnyitásánál Magam is részt venni

Koller utódai 1896. évi fényképe után.

JÓZSEF FŐHERCZEG.

Strelisky legutóbbi fölvétele után.

KLOTILD FŐHERCZEGNŐ.

óhajtok, felírni ezt a pár szót: «Tanítónőinek emelte közadakozás útján a magyar nemzet». Isten áldása legyen továbbra is munkálkodásukon! *Mária Dorothea fhgnő.*

A védnök megtartotta igéretét; 1889 november havában, midőn a csinos épület elkészült, s az első bennlakók, köztök a már említett vak tanítónő, Fodor Janka is, beköltöztek, édesanyjával, Klotild főherczegnővel megnyitotta az épületet s szeretetreméltóan üdvözölte az egyesület tagjait.

Még az építés folyama alatt egy új nagyobb munkát végzett a Mária Dorothea egyesület: a régi Beleznay-kert helyiségeiben 1889 nyarán kisdednevelési kiállítást rendezett, melyben a kisdedek ápolására és nevelésére vonatkozó tárgyakat mutatták be; ezenkivül időről-időre kiváló szakférfiak tartottak előadásokat. A nagyérdekű kiállítást is meglátogatta a főherczegnő fenséges családja tagjaival.

A Mária Dorothea egyesület minden neveze-

Fülöp orleansi herczeg. Mária Dorothea főherczegnő. Klotild és Erzsébet főherczegnők. Klotild főherczegasszony. Gaston orleansi herczeg (Eu gróf.) József főherczeg.

JÓZSEF FŐHERCZEG CSALÁDJA FÜLÖP ORLEANSI HERCZEGGEL AZ ALCSÚTHI KERTBEN. — Strelisky Alcsúthon fölvett fényképe után.

tesebb intézkedését előlegesen tudatták a főherczegnővel s kikérték rá véleményét és engedélyét, a megtett intézkedésekről pedig a közgyülések alkalmával mindig részletes jelentések küldettek a fenséges védnöknőhöz, ki folyvást élénk figyelemmel és lankadatlan érdeklődéssel viseltetett az egyesület ügyei iránt.

Nem csoda, ha a buzgó védnök és fenséges családja iránt az egyesület mindenkor igyekezett őszinte háláját kimutatni. Küldöttségekkel és iratokkal tisztelegtek a főherczegnőnél minden örvendetes családi esemény alkalmával, úgy szintén akkor is, mikor a felejthetetlen László főherczeg halála részvét nyilvánítására adott okot. Jelenleg igen diszes üdvözlő feliratot küldött az egyesület a főherczegnő esküvőjére, mely dísz-iratnak az iparművészeti szokott modortól eltérő diszítését Szalay Imre, a nemzeti múzeum igazgatója, Radisics Jenő, az iparművészeti múzeum igazgatója és Herich Károlyné, az egyesület alelnöke tervezték.

A Mária Dorothea egyesület ma már megizmosodott. Ezernél jóval több tagja van; vidéki körei között különösen a kolozsvári maga is külön egyesülethez méltó tevékenységet fejt ki; vagyona meghaladja a százezer forintot s egyetlen krajczárnyi adóssága sincs. Mindamellett fájdalmas az egyesület tagjaira nézve, hogy szeretett védnökük messzebb távozik tőlük, bár reménylik és hiszik, hogy a távolban is rokonszenvvel fog gondolni arra a nőegyesületre, a mely nevét viseli, s a melynek megalapításában oly nagy része volt.

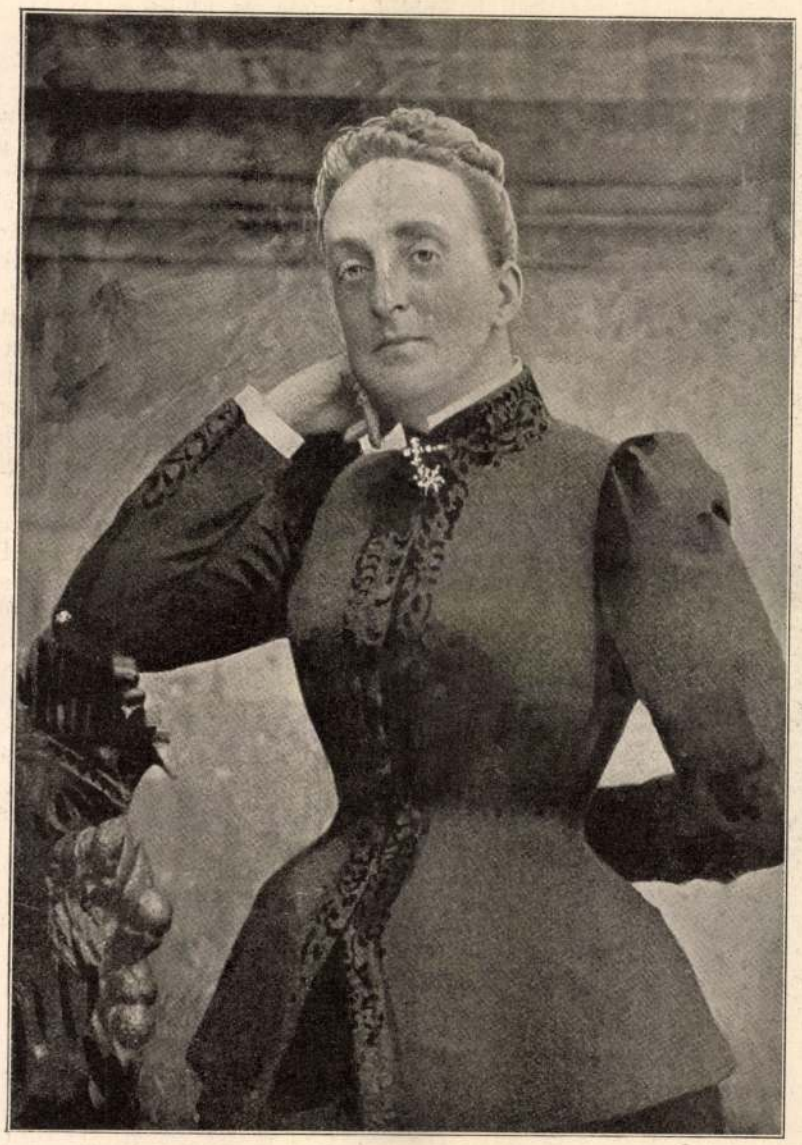

IZABELLA ORLEANSI HERCZEGNŐ, A PÁRISI GRÓFNÉ, A VŐLEGÉNY ANYJA.

AZ ORLÉANS-HÁZ.

Ismeretes, hogy az a család, melynek feje e napokban házasságra lép a Habsburg-Lotharingiai ház egy bájos sarjával, a Francziaországon annyi századon át uralkodott Capeting-Bourbon törzsnek egy ága. Büszke, hatalmas család, melyet mindig elsőnek tartottak Európa királyi dynastiái közt, és a melyet «a legkeresztényebb» királyi czím tüntetett ki, úgy mint Szent István koronájának viselőit az «apostoli» név. Magának a családnak eredete a mondák homályában vész el. A Bourbonok neve egyértelmű lett Európaszerte a meglevő állapotok fentartásával, sőt ha szükséges, a múlt visszaállításával, a reactióval. Viszont az ifjabb ág, az Orléans-család, úgyszólva kezdettől fogva a modern eszmék, az új világrend iránt mutatott nagyobb érzéket és hajlandóságot.

Már régebben is szokása volt a franczia királyoknak, hogy testvéreiknek vagy fiaiknak az orléansi herczegséget adományozzák. A most is virágzó családot XIV. Lajosnak egyetlen öcscse, *Fülöp* (született 1640.) alapította. Második nejétől, a pfalzi Erzsébet Saroltától, kinek bő és kimerítő levelezése egyike ama kor legfontosabb történeti forrásainak, született fia (II.) *Fülöp*. Ő kormányozta Francziaországot XV. Lajos kiskorúsága alatt mint regens. Az a jellemrajz, a melyet meghitt embere St. Simon herczeg írt meg emlékirataiban, egyike a történeti irodalom remekeinek és egyaránt feltünteti e férfiú nagy tehetségét és gyönge jellemét.

Nagyobb jelentőségre csak akkor jutnak ismét az Orléansok, midőn az ellentét köztük és a Bourbonok, az ifjabb és az idősebb ág közt, nyilvánvalóvá lesz.

A franczia forradalomban Orléans *Fülöp* herczeg határozottan ellenséges állást foglal el a család fejével, XVI. Lajossal szemben. Jakobinussá lesz, a konventben a király halálára szavaz, s

AZ AOSTAI HERCZEGNÉ.

A vőlegény nőtestvérei.

A PORTUGÁL KIRÁLYNÉ.

KLEMENTINA ÖZVEGY KOBURG-GOTHAI HERCZEGASSZONY.

hogy elfeledtesse királyi eredetét, felveszi az Égalité nevet. Mindegy: 1793 nov. 6-án őt is a vérpadra küldte a konvent.

Fia, *Lajos Fülöp*, a forradalmi háborúk kezdetén vitézül harczolt a franczia zászlók alatt, és oly nagy népszerűséget szerzett, hogy már akkor komolyan foglalkoztak azon gondolattal, hogy őt tegyék meg királynak. Menekülnie kellett. Több éven át Svájczban élt mint tanító, majd Amerikába ment és csak a Bourbonok restauratiója után, 1814-ben tért vissza hazájába. Ő is folytatta az idősebb ág elleni oppositiót. Háza volt az alkotmányos szabadelvű ellenzéknek gyülőhelye. Igy történt, hogy a juliusi forradalom után a nemzetgyűlés őt hívta meg a X. Károly bukása által megüresedett trónra (1830. aug. 7.). A Bourbonok helyébe az Orléansok léptek. Lafayette mint «a legjobb respublikát» mutatta be az új királyt a népnek.

Lajos Fülöp nagyon jól érezte, minő ingatag alapon áll trónja. Alig hogy némileg megszilárdult, házassági összeköttetést keresett a legkonzervativabb dynastiával, a Habsburgokkal. Fia és örököse, *Fülöp Ferdinánd* orléansi herczeg 1836 juniusban Bécsben járt, hogy elnyerje Károly főherczeg, a híres hadvezér leányának, Terézia főherczegnőnek kezét. A deli, szép és nagy műveltségű ifjú kedves föllépésével meghódította a császári udvart, de czélt még sem érhetett. Metternich levelezéséből tudjuk, hogy ennek tisztán politikai volt az oka. «Senki se vonja kétségbe, hogy az orléansi ház nagy és nemes család, csak az 1830. aug. 7-iki trón kisebbíti», irta a kanczellár 1836. julius 30-án gr. Apponyi nagykövetnek Párisba.

Fülöp Ferdinánd később Heléna mecklenburg-schwerini herczegnőt vette nőül. E házasságból született *Fülöp*, a párisi gróf, a mostani orléansi herczegnek az atyja (1838. aug. 24.). Úgy a trónörökös, mint neje, nagy népszerűségnek örvendettek, családi életök boldogsága és a herczeg kiváló tulajdonai nyugodtabb jövőt látszottak biztositani Francziaországnak. De a trónörökös hirtelen halála — egy lovaglás alkalmával lebukott lováról és holtan maradt a kövezeten (1842.) — véget vetett a szép reményeknek. Lajos Fülöp trónját elsöpörte az 1848-iki februáriusi forradalom. Az orléansi herczegnő csak egy gyönge kisérletet tett, hogy az uralmat biztositsa kis fiának, — hiába. Nem volt benne Mária Terézia lelke, mondják a franczia történetirók. Az egész család kivándorolt. Franczia-országnak azóta nem volt királya.

Volt még királyi párt, de az nem az Orléansokba, hanem az utolsó franczia Bourbonba, a chambordi grófba, ki Ausztriában, Frohsdorfban élt, vetette reményét. E remény közel látszott a megvalósuláshoz, midőn Francziaországban a szerencsétlen német háború és a császárság bukása után felülkerekedett a konzervativ párt. A fuzió annál könnyebbnek látszott, mert a chambordi grófnak, vagyis V. Henriknek, mint a legitimisták nevezték, nem volt gyermeke. Ekkor történt, hogy az Orléansok visszanyerték óriási magánbirtokukat, melyet III. Napoleon elkobzott. De a trónkövetelő határozottsága, melylyel minden a modern szellemnek teendő engedményt visszautasított, lehetetlenné tette az új királyság felállitását. A jó alkalom nem tért többé vissza. A franczia közvélemény az 1873-iki válság után a köztársasághoz pártolt. És ezen a chambordi grófnak 1883-ban történt halála sem változtatott.

Most már az Orléansok voltak az egyetlen trónkövetelők, és ezért rendelte el a köztársaság 1883-ban számüzésöket a franczia földről. Ismeretes, hogy *Fülöp* herczeg, a párisi gróf fia, 1890-ben Párisban jelentkezett, hogy katonai szolgálatot teljesithessen, de elfogták és rövid fogság után ismét külföldre kellett mennie. Atyjának 1894. szept. 8-án történt halála óta immár ő a család feje. Első proklamáczió jában ki is jelentette, hogy minden ereje megfeszitésével fogja keresni jogát, Francziaország boldogitására.

Az Orléansok helyzete az utolsó években kettős irányban változott igen jelentékenyen.

A Bourbonok kihalása által megszünt a két család közti százados antagonismus. Az ifjabb ág immár az egyedüli jogos örökös. Világos, minő kedvező e változás reá nézve, úgy a franczia viszonyok, mint az európai udvarok szempontjából.

Másrészt a királyi párt Francziaországban elvesztette legerősebb volt támaszának, az egyháznak szövetségét. XIII. Leo pápa legfontosabb tetteihez tartozik, hogy a pápai szék addigi hagyományaival szakitva, elismerte teljesen a köztársaságot. Azt a kérdést: királyság legyen-e, vagy köztársaság? a franczia papság már alig nézheti másnak, mint a forma kérdésének.

M—i H.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ MENYEGZŐJÉRE.

Itt van a bucsunap s te, dicső főherczegi mátka,
Elhagyod Alcsuthot, lánykori édenedet.
Mint a virágfakadás, úgy támad az ünnepi érzés:
Mint a madárének, úgy kel az ünnepi hang.
Nemcsak a szent egyház áldása tetézi jövődet:
Téged az ország is, téged a nemzet is áld.
Lantosod is közelít, mint ünnepi Muzsa követje,
S üdv-jósló dallal hirdeti hódolatát.
Eddig az anyai sziv gondozta a lányka virultát,
S íme a testi varázs, íme a szellemi dísz!
Most szerető férjed fog vinni az életen által:
Sorsa a tensorsod, üdve te néked is üdv.
Benned lelte meg ő, mire ábrándozva sovárgott;
Benne találta szived gyermeki álmaidat.
Fenséged polczát főherczegi korona jelzi,
És csupa tündérfény játszik az útaidon.
Ámde a tündérfény nem hatja meg annyira lényed,
Mint az a végtelen üdv, mely csak a szivbe' terem.
Boldogságodnak jelvénye az egyszerü fűzér,
Mellyet mirtusból hord a te angyali főd.

1896. november 5.

Ponori Thewrewk Emil.

ALCSUTH.

Wekerle Sándor Fejérmegyéről irt czikkéből.

Fejérmegyének tájképileg is egyik legszebb vidéke, gazdasági mintaszerűsége tekintetében pedig épen páratlan az a részlete, a mely Alcsuthot környezi. Valami megkapó az a látvány, mely itt elénk tárúl.

Emelkedett halmokról a vaáli völgynek a láthatár végeig terjedő kies virányai tünnek itt elénk, melyeket patkó alakban a 13.000 holdat tevő alcsúthi uradalom vesz körül, szabályosan épitett nyolcz majorjával s a földmivelés legmagasabb fokán álló gazdaságaival. A völgyekben pázsithoz hasonló tömött füvü rétek zöldelnek, s egy-egy pataknak vagy érnek ezüstös szalagja szakitja meg a virányos mezőket; a mivelhető lejtők és fensikok szántóföldekül használtatnak s szabályos nagy táblákba osztva, minden ízökben a belterjes mivelés szép képét tüntetik föl. A 7.500 holdat tevő szántókon egyenletes hullámokban ringanak az aranykalászok, nagy részökön a kapás növények s a legkülönbözőbb takarmányneműek dús tenyészete tanúskodik a gazdaság nagy előhaladottságáról. A répatáblák egyforma zöld sorait, s a nagy négyzetekbe osztott dús tengeri-táblákat, a takarmánybab lilaszin virága, a luczernatáblák szelid kék színe, s a messzire vöröslő lóhere- és baltaczim-táblák váltják föl. A halmok magasabb lejtőin apró füvü legelő van, melynek világos zöld színét kellemesen tarkitja egy-egy berek, egy-egy csalit, mig a kúpok tetejére lombos erdők sötéte borúl. S ezt a tarka, változatos képet mint szalagok kötik össze az uradalmon átvonuló széles fasorok, melyeknek mindegyike magában véve is a fatenyésztés egy-egy remeke. Páratlan a Platanus orientalis és Gymnocladus Canadensis fasor, s egy másik fasor, mely csupa Juglans nigra americanából áll; s a szakértőt is bámulatba ejti az a hársfasor, mely a hársok minden faját terebélyes nagy példányokban egyesiti magában. Csak az uradalom éjszak-keleti részén, a szent-györgyi majornál tünnek föl azok a kopár hegyek, meredek sziklafalak, melyek a szomszédos Sóskút község határából nyúlnak ide át s szolgáltatják azt a homokkövet, mely mint sóskúti kő ismeretes és fővárosunknak legjobb épitő-anyagát szolgáltatja. Az idylli képet összhangzatosan egészitik ki azok a finom merino-nyájak, melyek a lejtős legelőkön tűnnek föl, s azok az egyenlő jellegü példányokban ritka innthali s különösen simmenthali tehénfalkák, melyek a vetett takarmány nagy részét hasznositják, s melyek az uradalomnak fejlett állattenyésztéséről s nagy tejgazdaságáról tesznek tanúságot. Pedig mindez a sok szépség nem a természetnek adománya, hanem a munkának, szakértelemnek ízlésnek a gyümölcse, egy fenkölt szellem teremtő erejének szüleménye. Nagy emlékü nádorunk, József főherczeg kopár halmokat, kizsarolt földet, nagy részt futóhomokot talált e helyen, midőn 1819-ben ezt az uradalmat a vallásalaptól cserébe vette. Az erdők helyét a legelő marha által lerágott csenevész cserjék lepték el, gyenge legelő volt az uradalom tulnyomó nagy része, csak 1.900 hold szántó volt, a melyből 600 holdat kezeltek házilag robot munkával, 1.300 hold pedig feles mivelésre volt kiosztva a vidék nem nagy jóllétnek örvendő lakói közt. A nádor teremtő szelleme hozta létre a nagy átalakulást, változtatta meg a természet, a vidék képét s alkotott — útmutatóúl szolgálván e téren is nemzetének — nemcsak páratlanúl kedves otthont családjának, mintaképet mezőgazdaságunknak, hanem áldó kezét különösen éreztette a vidék népével, melyet korábbi elhagyottságából a jóllét magas fokára emelt a főherczegi családnak folytonos atyai gondoskodása. Főleg Alcsúth a nádornak és fiának, József főherczegnek köszönheti mai jóllétét, előhaladottságát, közintézményeit, ezek között első rendü színvonalon álló tűzoltóságát, több ágazatban fejlett iparát, melyet a főherczegi család úgy uradalmában, mint személyes szükségleteinél is szivesen foglalkoztat.

Fénypontja nemcsak az uradalomnak, hanem mondhatni az egész vidéknek az alcsúthi park és a főherczegi kastély. Nincs az országnak egyetlen megyéje sem, melyben annyi valóban mintagazdaságot üző uradalom, annyi szép nagyúri lak és park lenne, mint Fejérme-

gyében: de a mi a kertészeti berendezés magas fokát illeti, ezek között első helyen az alcsúthi park áll.

A 90 kataszteri holdnyi park több halomból álló szép magaslaton terül el, s központja a főherczegi lak. Görög stylű, egyszerű, de szép épület, homlokzatán négy jóniai oszlopon nyugvó nagy kerti tornáczczal, mely az emeletnyi magasságú tágas ebédlőterembe vezet. Ezt környezik a fogadótermek, a lovagterem, a lakszobák, összekötve az emeleten lévő gyermekszobákkal s a belső udvari személyzet lakosztályaival, míg az épület egyik szárnya a főherczegi udvartartás személyzetének lakásait s a vendégszobákat, másika pedig a könyvtárt foglalja magában s az újonnan épült kápolnához vezet, mely valóban nemcsak kiváló építészeti alkotás, hanem műizlésben is ritkítja párját.

A könyvtár telve ritka értékes kiadványokkal, a nagyemlékű nádor becses iratait is magában foglalja, míg a lakszobákban és termekben, különösen a lovag- vagy fegyverteremben a legkülönbözőbb fegyvereknek változatos és gazdag gyűjteménye s néprajzi tárgyak vannak fölhalmozva, első rendű művészek festményei, szoborművei kötik le a figyelmet, s különösen a főherczegi családnak egyes családtagokra vonatkozó emlékei, ezek szobrai, arczképei, saját készítményű rajzai és festményei keltik föl a szemlélőben a kegyeletnek azt a gyöngéd érzését, melylyel ezek iránt az ereklyék iránt nemcsak a család tagjai viseltetnek, hanem a mely tiszteletre indít mindenkit, a ki látja, hogy a főherczegi család tagjai mennyire föléje helyezik minden fénynek és pompának a családi élet bensőségét.

A főherczegi kastély előtti tért a szőnyegkertészet remekei foglalják el s a bámuló szem ritka szép pázsiton át tekinthet le a tó sima tükréig, melynek tiszta vize kies berkeket környez, buja vízinövényeket hordoz, s a partját környező változatos fák törzsét, helyenként belecsüggő gallyait mossa. A parkban több tó van, melyek közül az, a melyik vízvezetéki tartányúl szolgál, magas fekvésével s az innét a kert völgyületeibe nyíló szép kilátásokkal tünik ki. A hatalmas vízvezeték nemcsak a park minden pontját látja el dúsan a szükséges vízzel, hanem az a két nagy kút, mely a vizet szolgáltatja, még egy csörgedező patak vízbőségét is növeli és több szökőkutat táplál. Legszebb része a parknak a Mély-út s annak környezete. A fenyűk legkülönbözőbb nemei változatosan csoportosítva, buján tenyészve, a kövi rózsák gazdag, húsos levelei, az üde alpesi növényzetnek tarka változata, magas partok előtörő sziklacsúcsokkal, zajosan csörtető patakokkal, dúsan szivárgó forrásokkal, vízesésekkel s azután egy hirtelen emelkedő sziklafal olyan érzést keltenek bennünk, mintha a magas Tátra oly pontján volnánk, melyen az anyatermészet pazarúl egyesítette szépségeit. Csak tovább haladva, midőn újra a kertészet remekeivel, a mindenféle lombfát magában foglaló növényzettel, az állandóan gondozott pázsitokkal, szőnyegekkel, egy-egy délszaki növénynyel s a magasra törő szökőkútakkal találkozunk, csak ekkor látjuk, hogy ez a Mély-út, az a hiven utánzott alpesi vidék az emberi teremtő erőnek, a művészettel határos kerti mivelésnek mesterséges alkotása. Az alcsúthi park valóban nemcsak a legmagasabb fokú kertészetről, hanem arról a finomabb műizlésről is tanuskodik, mely a természet minden kincsét képes az aesthetikailag szép megteremtésére egyesiteni. Szebbnél szebb panoráma tárul elénk a kert minden pontjáról.

A parkból a szőlőhegy mellett lombos fasorok árnyában széles út vezet föl egy sik magaslatra a csaplári erdőbe, úgy, hogy annak ez a 450 holdas fensik méltán kiegészítő részeül tekinthető. A lomb- és fenyűfák buja példányaiból álló erdő csillag alakú s minden ágából más-más gyönyörködtető tájkép tünik fel előttünk. Alattunk terül el maga az alcsúthi park, alattunk az uradalmi gazdaságok egy-egy szép kerthez hasonló majorságaikkal, elsurran szemünk a közbeeső faluk háztömege fölött s tekintetünk a messze távolban a budai hegycsoport sötét felhőként kékellő gerinczein, a vaáli völgynek zöldben elmosódó mélyedésein s a Vértes hegység magas szálerdeinek sötétében vész el.

A park és kilátások szépségénél is meglepőbb

SZŐNYEGKERT AZ ALCSÚTHI KASTÉLY ELŐTT.

látvány tárul elénk, ha a kertészet belvilágába s az üvegházakba tekintünk. Csinosan sorakozó kertészlakok fehérlenek ki a fák lombos sűrűjéből, mert 12 műkertész gondozza a kertet, s két falunak, Alcsúthnak és Doboznak népe seregel ide munkára. Párhuzamosan épített nyolcz üvegház, nagyszerű narancsház s a párját ritkító pálmaház képezik a nagy áldozattal és alapos szakértelemmel fentartott kertészetnek kincstárát. Ezek szolgálnak menedékül télen a délszaki növényeknek, s ezek rejtik magukban azt a sokféle virág- és növénykincset, mely a világ minden tájáról ide összehordatott. A forró éghajlat

LEMENET A PÁLMAHÁZBA.

banaánjainak, rhododendronainak, azaleáinak, kameliáinak, orchidaeáinak s legkülönbözőbb pálmáinak, úgy szólván minden ritkaságával találkozunk itt, s nemcsak a fajok és példányok sokasága, hanem egyes példányoknak páratlan szép volta teszi ezeket az üvegházakat a szakember előtt is ritka nevezetességüekké. A páros sorban álló üvegházak földalatti folyosókkal vannak összekötve, míg a pálmaházak szintén földalatti folyosókkal egymás közt, s a tetőzetről vezető zárt folyosón át a kastély lakosztályaival állanak összeköttetésben.

A kertészet ily sokféle remeke Alcsúthot nemcsak a megyének, hanem az országnak is egyik díszévé teszik. A kinek alkalma nyílik itt megfordúlni, a milyen gyönyörűséggel telik el az itt látottak hatása alatt, bizonyára ép olyan mély tiszteletre fog gerjedni azon fejedelmi család iránt, mely azt a remek helyet megalkotta.

TŰZJÁTÉK AZ ÉGBOLTOZATON.

November hó első felében csaknem állandóan föltünik az égboltozaton a híres «csillaghullás», melyről régen tudjuk, hogy a tünemény főkép apró bolygóknak és meteorköveknek a föld pályája közelébe jutása által ered. Csillagászok állitják, hogy a legközelebbi években a csillaghullás sokkal nagyobbszerű lesz, mint rendesen s hogy különösen 1899-ben és 1900-ban valóságos tüzeső alakjában jelenik meg, melyhez hasonlót élő ember aligha látott.

Igen természetes, hogy a csillagászoknak ez a jóslata előbbeni megfigyeléseken és tényeken alapúl, mert másként semmit sem lehetne kiszámítaniok. Ezt a közel jövőre bejelentett csodálatos égi tüneményt többé-kevésbbé már eddig is észlelték. Humboldt Sándor, a híres tudós, 1799 nov. 12 én személyesen látta a rendkivüli csillaghullást, midőn holdnagyságú csillagok s több üstökösszerű égi test futott végig az égboltozaton a hajnali órákban hallatlan rémületet keltve a föld népe között, kik közül az öregebbek emlékeztek rá, hogy 1766-ban hasonló nagyszerű tüneményt láttak. Az égi tűzjáték azonban nem okozott veszedelmet, mert egyetlen szikra sem esett le a földre belőle; a föld légköre elegendő volt a tűz eloltására. Különben minden tűzcsillag és meteor az égboltozatnak abból a részéből jött, a hol az oroszlán csillagkép van, a miért is *leonidák*nak (oroszláni eredetűeknek) nevezték el ez apró csillagokat. A két évszám összevetéséből előre lehetett következtetni, hogy 1833 és 1866 táján szintén a szokottnál nagyobbszerű csillaghullás lesz, és csakugyan mindkét esetben nov. 12/13 és nov. 13/14 éjeken óriási csillaghullás volt.

Az utóbbi két nagy csillaghullást már gondosabban megfigyelték és különösen Schiaparelli csillagász nagy számításokat tett az észleletek alapján. Kimutatta többek között, hogy ez a nagy csoport csillag állandóan a nap körül kereng az 1866-ki üstökös irányában, s hogy kerengő útját $33^1/_4$ év alatt teszi meg. A hulló csillagrész több milliárd meteorból álló óriási csillagfelhő, melynek vastagsága 25,000 mérföld s hoszsza oly rengeteg, hogy bár 5—6 mérföldet halad egy másodpercz alatt, a föld pályája előtt teljes két év alatt vonúl el. Egész terjedelmének legvégső pontjai az Uranus bolygó körébe nyúlnak, tehát 400 millió mérföldnyire a földtől; de a meteorok még nem hatolnak el odáig, jeléül, hogy a csillagfelhő kiterjeszkedése még nem fejeződött be, s igy az összetett égi test aránylag újabb keletkezésű, csak nehány százezer éves. Régebben természetesen kisebb és tömöttebb volt. A mi időszámításunk 126-ik évében még gömbalakú lehetett s akkor az Uranus bolygó közelsége miatt dobatott át mostani pályájára, hol már 35 izben futotta meg útját a nap körül és ez idő alatt hatalmas uszálya lett. Közelebb 1899-ben érkezik ez a csillagfelhő ismét a nap pálya közelébe már tavaszszal, s ugyanazon év november havában jutnak egymás közelébe. Csaknem öt teljes óráig fog ekkor a földre hullani a sok meteor, de valószinűleg most is ártalmatlanúl, mivel a légrétegek meglassítják futásukat, lángoló gőztömegekké olvasztják fel őket s csak egyes darabok hullanak le a földre, mint meteorok. Még zajt sem fogunk hallani.

A csillagászok természetesen nagy előkészületeket tesznek e ritka vendég fogadására. Már a jelen év november havában megfigyelik az előőrsök gyanánt jövő meteorokat; de ez az év nem alkalmas a részletes kutatásokra, mivel épen 12-én lesz az első holdnegyed. A következő években azonban mindinkább több meteor tűnik fel; a föld vonzó ereje természetesen rombolóan hat a csillagfelhőre s annak szétbomlását fogja előmozditani. Előre látható azonban, hogy a nagyszerű égi tűzjátékból a földnek baja nem lesz; inkább a csillagfelhőnek. A ki azonban teheti, november 12—14-én éjjel figyelje meg a nagyszerű tüneményt, különösen három év mulva, mikor majd szemkápráztató pompában fog megjelenni.

EGYVELEG.

* **Az államok adósságából** Reclus számadatai szerint legtöbb jut fejenként Franczia országra. Sorrend szerint a nevezetesebb államok így következnek: Khinában egy főre jut $0{\cdot}_{30}$ frank, Svájczban $10{\cdot}_{35}$, Németországban $34{\cdot}_{45}$, Japánban 39_{85}, Svédországban $74{\cdot}_{20}$, Törökországban $80{\cdot}_{75}$, az amerikai Egyesült-államokban $89{\cdot}_{00}$, Romániában $130{\cdot}_{90}$, Szerbiában $140{\cdot}_{00}$, Oroszországban $140{\cdot}_{65}$, Olaszországban $247{\cdot}_{00}$, Ausztria-Magyarországban $350{\cdot}_{00}$, Spanyolországban $400{\cdot}_{00}$, Belgiumban $416{\cdot}_{70}$, Nagy-Britanniában $491{\cdot}_{70}$, Portugalban $615{\cdot}_{00}$, Franczia-országban $834{\cdot}_{70}$ frank. Látható, hogy mi is a nagyobb terhű államok közé tartozunk.

* **Az állatvilágban** a tudósok eddig 366,000 fajt különböztetnek meg, melyből 230,000 a rovarokra jut. Emlős faj 2500, madár 12,500, hal 12,000, hüllő 4400 ismeretes. A puhányokhoz 50,000 tartozik.

* **A gőzmozdonyok** tartósságát Angliában alapos kutatások szerint átlag 500,000 angol mérföldben állapitották meg, azaz az új szerkezetű mozdonyok, ha ily hosszas ideig vannak müködésben, annyira elkopnak, hogy már javítani sem érdemes őket.

ALCSÚTH. — HÁRY GYULA RAJZA.

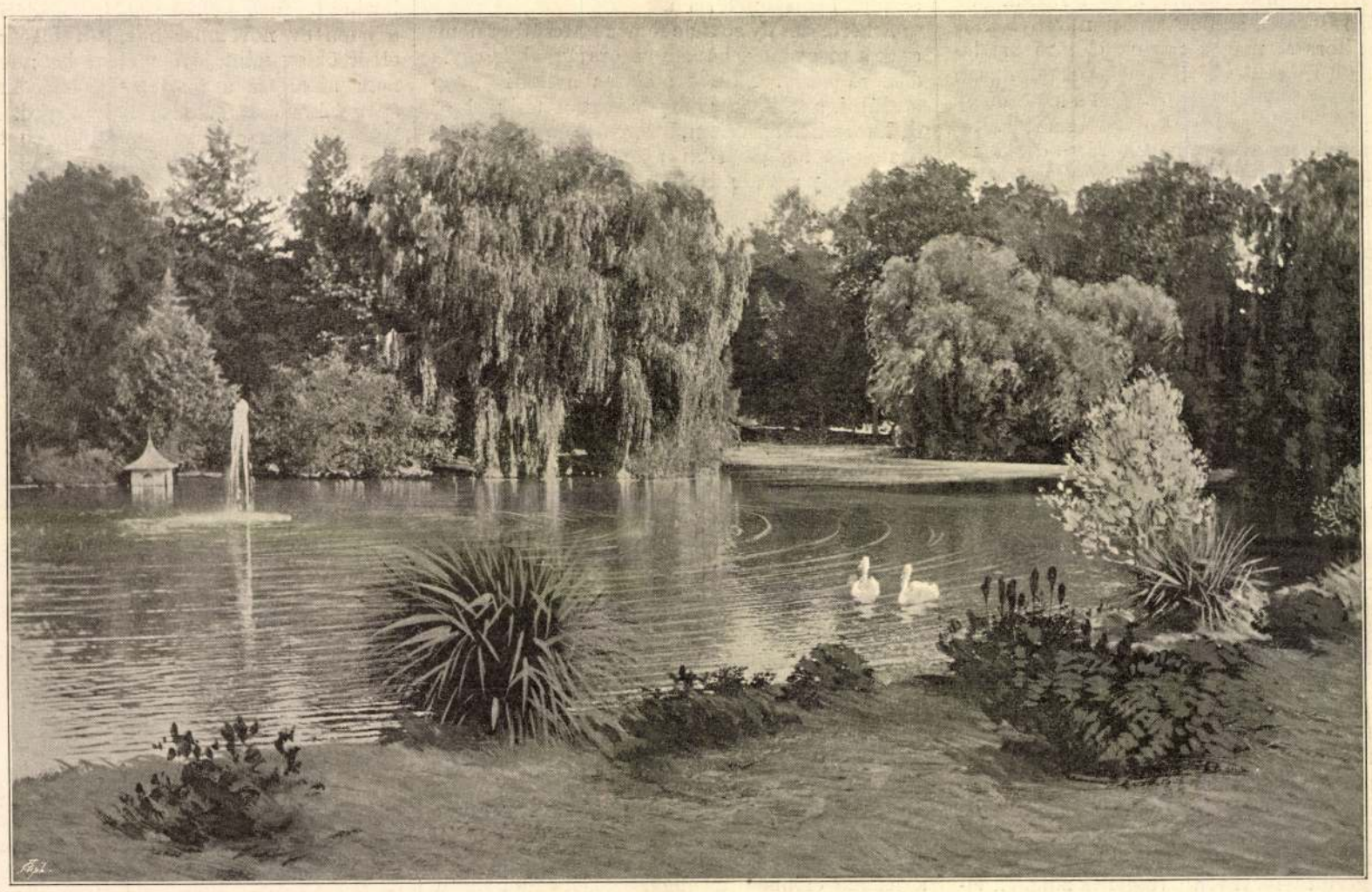

A TÓ KÖRNYÉKE AZ ALCSÚTHI PARKBAN.

Mária Dorothea főherczegnő, a mint műtermében Szent Margit képét festi.

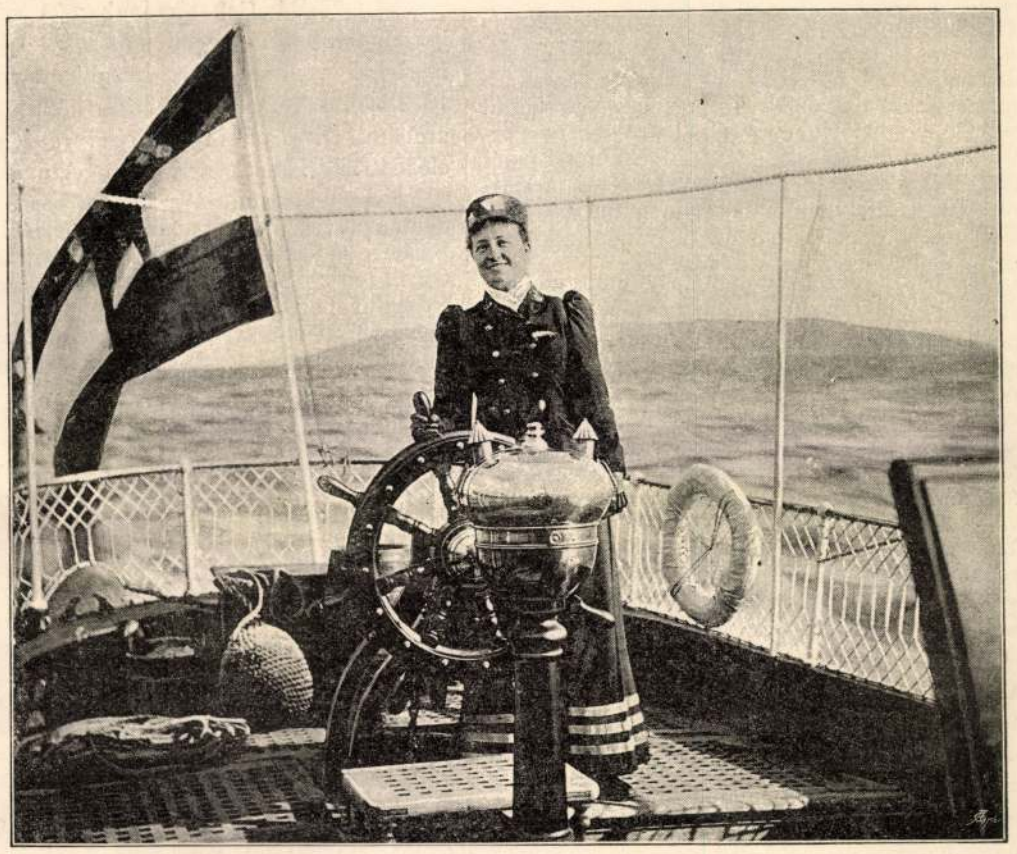

Mária Dorothea főherczegnő mint kormányos a «Deli» yacht födélzetén.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ MENYEGZŐJE.

A fényes esküvőre a fejedelmi vendégek legnagyobb része már nov. 3-ikán megérkezett Bécsbe. *Klementina* herczegnő, a Koburg család matrónája, a menyasszony nagyanyja, már előbb megérkezett, s fiával *Koburg Fülöp* herczeggel tevékeny részt vett az előkészületekben, a vendégek fogadásában. A király a fejedelmi vendégek mindenike mellé rendelt díszlovagokat, szolgálattevő tiszteket.

A vőlegény, *Fülöp* orleansi herczeg nov. 3-ikán délután 2 órakor érkezett Bécsbe Magyarország felől, a pozsonyi vonaton. A király a vasuti pályaudvarhoz ment elébe, s nagyon szivélyesen üdvözölte a herczeget, ki bemutatta kiséretét, mire ő felsége is bemutatta a herczegnek a melléje kirendelt díszlovagokat. Ő felsége ezután a herczeggel kocsiba ült — a herczeg a jobboldalon foglalt helyet — és a Hofburgba hajtatott.

A esküvőre már nov. 3-ikán érkezett vendégek közt voltak: *Ferencz Salvátor* főherczeg, *József Ágost* főherczeg és neje, *Antal* bourbon herczeg és neje, *Eulalia* spanyol infansnő, *Ferdinánd* alenconi herczeg (a vőlegény unokafivére) és neje *Zsófia* herczegnő, *Thurn-Taxis* herczeg és neje *Margit* herczegnő, a menyasszony nővére.

Ugyane napon esti 7 órakor érkeztek az örömszülők *József* főherczeg és *Klotild* főherczegnő, s a bécsi Burgba szálltak. A vőlegény anyja, *Izabella* özvegy párisi grófné, s a rokonok, *Róbert* chartresi herczeg, orleansi *Lujza* herczegnő, *Montpensier* herczeg ekkor már Bécsben voltak.

Margit Zsófia főherczegnő és férje Thurn-Taxis herczeg.

József Ágost főherczeg és neje Auguszta herczegnő.

Az *alenconi herczegi pár* megérkezésénél király ő felsége portugál egyenruhában jelent meg a pályaháznál, hogy a *portugál királyné* (a vőlegény nővére) érkezését megvárja. Ő felsége kétszer csókolta meg a herczegnő kezét, mig a herczegnek üdvözletül kezét nyujtotta. A *portugál királyné* este 8 óra 46 perczkor érkezett meg a nyugati pályaháznál, a hol ő felsége, az orleansi herczeg, a főherczegek, a hatóságok fejei és egy díszszázad fogadták. A vonat berobogásánál a zenekar a portugál himnuszt játszotta. Ő felsége a kiszállásnál segített a királynénak és kezet csókolt neki. A kiséretek bemutatása után ő felségeik együtt hajtattak a Hofburgba, a hol a portugál királynét Erzsébet királyné és a főherczegnők üdvözölték.

Az olasz királyi családot az *aostai herczegi pár* képviselte. Őket uralkodónk képviseletében Ottó főherczeg és a többi főherczegek, az orleansi herczeg, a hatóságok fejei, Nigra olasz nagykövet, a nagykövetségi személyzet, a díszszolgálatra kirendeltek és egy díszszázad fogadta. A zenekar az olasz hymnuszt játszta. A Hofburgban a herczegi párt a főherczegek, az udvari és állami méltóságok üdvözölték.

A *connaughti* herczeg, a walesi herczeg öcscse, nov. 4-ikén reggel érkezett, s ő felsége a király és a főherczegek fogadták. *A magyar miniszterek* is e napon érkeztek meg Budapestről. Az Orleans herczegek és herczegnők kiséretében Franczia ország legelső royalista családjaiból is nagy számmal gyültek össze.

A renunczia czió. Nov. 4-ikén déli 12 órakor történt meg a Hofburgban a fenséges arának renunczia czió ja, vagyis az idegen fejedelmi családba házasodó nőutódnak az osztrák-magyar trónutódlásról, a törvényben fentartott feltételek mellett való lemondása.

A megszabott időszakban *Mária Dorothea* főherczegnő a főherczegekkel együtt megjelent a nagy terem ugynevezett kihallgatási szobájában. *Gruscha* bécsi bibornok érsek, a legfőbb udvari méltóságok, a titkos tanácsosok és a miniszterek háromnegyed 12 órakor gyültek egybe a titkos tanácsosi szobában. A király, a menyasszony és főherczegek kiséretében, jöttek ide. A magyar és osztrák miniszterek is itt gyültek össze. A királyi család tagjai az emelvényen foglaltak helyet.

A király, a trón előtt állva, mint az uralkodóház feje, rövid beszédet intézett az egybegyültekhez, a készülő szertartáshoz tanukul szólítva őket. A jelenvoltak mély meghajlással feleltek a felhivásra.

Most a császári és királyi ház és a külügyek minisztere, Goluchowski gróf lépett a trón elé és felolvasta a lemondási okiratot. A fenséges ara most a király előtt mélyen meghajolva, az asztalkához lépett, melyen a feszület állt, keztyütlen jobb kezének ujját ráillesztette az érsek által elébe tartott szent evangeliumos könyvre és bal kezébe fogva az eskü leirt szövegét, szóról-szóra felolvasta azt, ilykép az esküt is letéve. Erre a másik asztalhoz ment, leült az odakészített székre, aláirta a lemondási okiratot, aztán pedig a király előtt ismét meghajolva, visszament eredeti helyére, az emelvényre. Az állami jegyző aztán az okmányra rányomta az ara pecsétjét. Ennek megtörténtével az egész társaság visszatért a belső termekbe.

Az ünnepélyes renunczia czió alkalmával a vőlegény nem volt jelen. Ez eltérés az eddigi szokástól, mert eddig az ilyen aktusnál a vőlegény mindig jelen volt és a renunczia cziót rendesen az ünnepélyesség alatt alá is irta; de a Goluchowski gróf közös külügyminiszter által felolvasott okmányban meg van jegyezve, hogy a vőlegény a renunczia cziót az ünnepélyes aktus után szintén alá fogja irni.

A magyar méltóságok az ünnepély alatt magyar díszruhát viseltek, de a többi ünnepélyesség alkalmával, tekintettel a vőlegényre, a ki csak frakkban jelent meg, szintén frakkot öltöttek.

A gyémántos korona. Az ünnepélyes renunczia czió után a Hofburgban 25 franczia arisztokrata hölgy jelent meg, kik Mária Dorothea főherczegnő ő fenségének brilliánsokból összerakott s felfelé liliomban végződő, rendkívül nagy értéket képviselő gyönyörű koronát nyujtottak át. A liliom, mint tudva van, az Orleansok czimere.

A díszebéd. E hó 4-ikén esti 6 órakor 216 teritékes díszebéd volt Schönbrunnban, a melynél, miután az családi ebéd jellegével birt, csak azon államok diplomácziai képviselői voltak hivatalosak, a melynek uralkodó családjai eljöttek az esküvőhöz. Jelen voltak: Olasz- és Spanyolország nagykövetei, Anglia ügyvivője, Bajorország és Portugália követei nejeikkel. Király ő felsége az asztalközépen ült. Jobbról Portugália királynéja, a connaughti herczeg, Mária Jozefa főherczegasszony és az aostai herczegné; balról a párisi grófné, Ottó főherczeg, az aostai herczeg; a királylyal szemben ült a mátkapár, jobbról Klotild főherczegasszony, Eu gróf, a toskanai nagyherczegnő; balról a chartresi herczeg, Klementina koburgi herczegasszony és József főherczeg. Ugyanannál az asztalnál ültek még a főherczegek, a főherczegnők, az idegen fejedelmi személyiségek és a franczia családok meghivott tagjai, Goluchowszki gróf, Bánffy báró, Badeni gr., a diplomaták és a legfőbb udvari méltóságok. Másik két asztalnál a miniszterek és a méltóságok ültek. Az asztalbontás esti hét órakor történt.

A díszelőadás Schönbrunnban. A schönbrunni kastély szinházában gyültek össze e hó 4-én este a fejedelmi vendégek s a meghivott méltóságok. 1873 ban, a bécsi világkiállítás alatt játszottak itt utoljára. Ötvenhárom fejedelmi vendég nézte az előadást. Hirlapirók is nyertek meghivót.

Franczia nyelven játszottak a bécsi szinházak oly művészei, kik jól tudnak franczia úl. Előadták Barierre és Florin kis vigjátékát: «Berta zongorája», Offenbach kis operettejét «Denis úr és asszonyság», s ezenkivül az opera balletje tánczolt.

A miniszterek, tábornokok, méltóságok, a franczia arisztokraták egymás után érkeztek. Az első négy sort a legelőkelőbb hölgyek foglalták el. A selyemnek, csipkéknek, surahnak olyan gazdagsága és sokasága az, hogy lefesthetetlen. Az éles, erős szinek a ruhákról eltüntek; minden ruha halvány, általában a kéknek, zöldnek fakó árnyalatai uralkodtak leginkább.

Nyolcz óra után jelent meg az udvar s mindenki fölállt. A király ő felsége a portugál királyné és az aostai herczegné között, a menyasszony vőlegényével egy jobboldali páholyban foglalt helyet. Mária Dorothea főherczegnő kék ruhában jelent meg, pompás diademmal, melyen szintén, mint a nyakéken, türkizek voltak, melyek az Orleánsok szineit jelképezték. A vőlegény kiséretében megjelent urak kék hajtókát viseltek a frakkon és a Szentlélek rendjelnek kék jelvényeit. A két honvédelmi miniszter kivételével mindazon tábornokok, a kik ezredtulajdonosok, ezredük ezredesi egyenruhájában jelentek meg, követve ő felsége, valamint József és Lajos Győző főherczegek példáját, kik szintén ezredük ezredesi egyenruháját viselték.

A szép ara ruhája a következő volt: Virágos türkiz szinű velour de Lyon szövet, derékban erősen kivágva. A derék és a két és fél méter hosszu uszály ezüsttel és gyöngygyel himezve és közbe fekete strucztollal ékítve. A menyasszony nyakán hasonló színekből türkizből és gyémántból stilszerű két soros collier, hajában gyémánt koszorú.

A menyasszony és vőlegénye (ki egyszerű fekete szalon öltözetet viselt) az egybegyült társaság figyelmének központja volt. A vőlegény testvére, a portugal királyné, életteljes szép barna asszony, de keveset hasonlít a szőke vőlegényhez. Másik szomszédja a királynak a párisi grófné, ki a fiatal aostai herczeggel beszélgetett. Lajos Győző főherczeg a chartresi herczegnével ült együtt. A páholyokat mind herczegek és herczegnők foglalták el.

Az előadást érdeklődéssel hallgatta az előkelő közönség. Taps egész este nem hangzott, habár a közreműködők nagyon kiérdemelték. Gyönyörű volt a ballet, a franczia tánczok története, a mely alatt az udvari ballet-kar hű jelmezekben eljárta a franczia tánczokat a négyestől a Pas de deuxig. Az előadás tiz óra felé végződött. Innen a vendégek a királyi palota úgynevezett tükörtermébe és a nagy rózsaterembe vonultak, a hol teát szolgáltak föl. A magyar vendégek között ott voltak Bánffy Dezső báró miniszterelnök, Fejérváry báró, Wlassics, Perczel, Jósika báró, Kállay miszterek, Vécsey báró főudvarmester, Apponyi Lajos gróf magyarországi udvarnagy, Szapáry Gyula gróf, mint a menyasszony helyettes főudvarmestere, Pálffy testőrkapitány, szintén ezredesi egyenruhában. Innen a vendégseregnek az a része, a melynek nem a palotában volt szállása, a városba távozott.

*

Az esküvő. Nov. 5-ikén d. e. 11 órakor királyi pompával tartották meg a menyegzőt a Burg plébániatemplomában. A lakodalmi ünnepélynek egészen magánjellege volt és csak a magyar királyi családdal és a Bourbon-Orleans-családdal rokon udvarok küldték el képviselőiket. A Habsburg-család tagjai majdnem teljes számmal jelentek meg s a franczia nemesség is nagy számmal.

Az udvar a Hofburg tükörtermében gyülekezett, a többi vendég ez alatt a templomban elfoglalta a számára kijelölt helyet, A tükörteremben együtt voltak: *a király*, a *portugál királyné*, *Mária Dorothea* főherczegnő, *Fülöp Lajos Róbert* orleansi herczeg, a Bécsben időző *főherczegek* s a *külföldi fejedelmi családtagok*.

A templom pompával és izlésesen volt diszítve; a főoltár mindkét oldalán pálmából és egyéb délszaki növényből gyönyörű ligetet alkottak; a főoltár előtt állították föl a menyezetet, mely alatt a menyasszony térdepelt, a menyezet alatt álltak a mátkapárnak szánt imazsámolyok; az evangeliumi oldalon volt a király és a portugál királyné imazsámolya, *Talliani* apostoli nunczius székét a szentélyben helyezték el. A jobboldali első padot a *párisi grófnénak*, *Mária Jozefa* és *Klotild* főherczegnőknek és *József* főherczegnek tartották fönn. A másik padban a *chartresi* herczegné s a főherczegek és herczegnők ültek. A franczia arisztokratáknak négy padsor volt fentartva. A hölgyek kivágott ruhákban, rövid uszálylyal és ékszerrel jelentek meg. A templomot egészen betöltötte a tubarózsák illata.

Az udvarnak a templomba érkezésekor *József* főherczeg és a *chartresi* herczeg együtt jött a vőlegénynyel; *Klotild* főherczegnő és a *párisi grófné* pedig a menyasszonynyal, aztán a *király* a *portugál királynéval*, a *connaugthi* herczeg az *aostai* herczegnével, az *aostai herczeg Mária Jozefa* főherczegnővel, a főherczegek az idegen fejedelmi hölgyekkel, azután a főherczegnők az idegen urakkal párosan.

Jóval az ünnepély kezdete előtt nagy közönség foglalt állást a követségi lépcsőn. Kivált a hölgyek jöttek el nagy számmal, hogy az előttük elvonuló pompát és gazdagságot nehány pillanatra szemügyre vehessék.

A vőlegény az arany gyapjas rend jelvényén kivül semmi feltünő díszt nem viselt. Fekete frakkba volt öltözve. A főherczegnők, a női nászkiséret azonban az elegánczia és a a tündöklő fény káprázatos látványát szolgáltatta. A szép *menyasszony* ruhája fehér moiré arganté-szövet, ezüsthimzéssel átszőve s négy méter hosszu, tojásdad alakban vágott uszály omlik utána. A derék kivágott, az ujjak félkarnyi hosszuságuak, s mirtusz és narancságak vannak bele himezve. Az uszály hoszszában guirlandok nyulnak, melyek közt remek domboru himzéssel ékeskedik a Bourbon-liliom. A derékot sürű Points d'aiguilles borítja s gyönyörű narancshimzés, mely hatásosan válik ki a moirée alapszinéből. Impozáns megjelenés volt a *portugál királyné*, a ki *Ferencz József* király oldalán haladt. Igen bájos *Mária Jozefa* és *Thurn-Taxis* herczegné. Érdekesek voltak a fiatal herczegkisasszonyok is rövid ruhácskáikban.

A templomi zenekar harsonáinak üdvözlése közt léptek a felségek a templomba. Gruscha bibornokérsek a szentelt viz kelyhét tartotta eléjök, s a fejedelmi személyiségek újjaikat belemártva, keresztvetéssel járultak a szentegyházba. A menyasszony mindenkit elbüvölt kedvességével és szépségével. Bájait emelte a gyönyörü menyasszonyi ruha: a fátyol valósággal remekműve a franczia művészetnek. A menyasszonyt a főudvarmester és a főudvarmesternő helyettesei kisérték. A menet utján az udvari testőrök sorfalat alkottak. A menyasszony uszályát a belső termekben és a templomban Cziráky grófné, a folyosón és a lépcsőn pedig nemes apródok vitték. A mátkapár a menyasszony balfelől, a főoltár előtt levő ima zsámolyhoz ment. Ő felségeik elfoglalták az evangelium oldalán levő helyüket. A fejedelmi urak és hölgyek azután kijelölt helyükre mentek. A mátkapár térden állva rövid imádságot mondott, a mely alatt az esketö pap megáldotta a gyürüket, aztán beszédet mondott, s először a vőlegényhez, azután a menyasszonyhoz az előirt kérdéseket intézte. A válaszok után a mátkapár átvette az udvari plébános által arany tálczán átnyujtott gyürűket, azokat kölcsönösen egymás újjára huzták, mire kezet nyujtottak egymásnak és az esketö pap rájuk adta az egyházi áldást. Az esketést végző kardinális azután az oltár mellett térdepelve elmondta a szertartásszerü imádságokat, mialatt az összes jelenlevők letérdeltek. A szertartás végeztével a trombiták és dobok megszólaltak, s a násznép elhagyta a templomot.

A lakodalmi ebéd. November 5-ikén déli 1 órakor *Fülöp* koburgi herczeg és neje *Lujza* herczegnő a fiatal pár tiszteletére villás reggelit adott. Az asztalnál az új házaspáron kívül csakis a fejedelmi személyiségek jelentek meg. *Klementina* herczegasszony, a menyasszony nagyanyja is mondott felköszöntőt a fiatal házasok boldogságára. Ebéd után a fiatal pár a Bécsben időző franczia arisztokraták tisztelgését fogadta.

Délután hat órakor a Hofburg Sándor termében volt családi ebéd, melylyel az esküvő alkalmából rendezett udvari ünnepségek véget értek. Ezen az új pár már nem vett részt, mert elutazott. Összesen 22 teríték volt föltéve.

Stefánia özvegy trónörökösnő a fejedelmi vendégeket e hó 6-ikára Laxemburgba hívta meg.

Az új házaspár elutazása. Esti 6 órakor Fülöp herczeg menyasszonyával külön vonaton utazott el Bécsből *Alcsuthra*. A franczia arisztokraták teljes számban kisérték ki a fiatal párt, s Mária Dorothea főherczegnőt virágokkal halmozták el. Az urak mindenike kezet csókolt a főherczegnőnek. Esti 10 órakor a külön vonat már *Alcsuthon* volt. Az orleansi herczeget nejével együtt nov. 18-ikára várják Brüsszelbe. A herczeg ott fogadja royalista hiveit.

Az új pár Mária Dorothea főherczegnő kivánatára, a kinek igen nehezére esnék hazájától elválni, az év nagyobb részét Magyarországon fogja tölteni. A kelengyének azt a részét, a mely Budapesten készült, szintén egyenesen Alcsuthra küldötték.

Mária Dorottya főhgnő

Vas. Ujs. 1896. 601. l.

Az ágyai kápolna. Kis-Jenő mellett, az *ágyai* erdő mélyében csöndes, megható ünnep folyt le e hó 2-án, azon a helyen, hol egy esztendő előtt *László* főherczeg a végzetes vadászaton halálosan megsebesült. A szülői szeretet, a fájdalom, a gondviselésben való megnyugvás kápolnával jelölte meg a helyet, s a szerencsétlenség évfordulóján szentelte meg a vallás szertartása a mélységes kegyelet és fájdalom oltárát.

A főherczegi család az előtte való nap estéjén érkezett külön vonaton Kis-Jenőre: a szülők, s a testvérek közül *József Ágost* főherczeg és *Mária Dorothea* főherczegnő. A fájdalmat nem zavarta fogadtatás. Szept. 2-ikán reggel kihajtatott a család az erdőbe, hol a hatóságok képviselői, az uradalom tisztviselői is összegyültek. A fogadalmi kápolna fölszentelését *Oltványi* Pál prépost plébános végezte, ki az első misét és utána megható imát mondott, mely alatt a főherczegi család tagjai hangosan zokogtak. Ezután *Seffer* jézustársasági atya, néhai László főherczeg gyóntatója, mondott misét László főherczeg lelki üdvéért. A szertartás végeztével József főherczeg megköszönte a hatóságok képviselőinek megjelenését, kivánva nekik, hogy az Isten védje meg őket ilyen szomoru balesettől, mint László főherczeg halála volt! Ugyanekkor a budavári Zsigmond-kápolnában gyászmise volt, s a kriptában levő koporsót rózsa-koszorúkkal borították el. Egyik aradi lap szerint *Mária Dorothea* főherczegnő festette a kápolna oltárképét.

LIPIK

FÜRDŐ (SZLAVONIÁBAN).

Mári Péter

a hódmezővásárhelyi gerencsér cék öreg bejárója 1848 ban

Kisshmotálas 1871.

Mária Dorottya

főhercegnő.

Szent Hubertus
C. festménye

repr.

Vas. Ujs 1913. 476 l.

Mária Dorottya főherc.

Az ágyai emlékkápolna
oltárképe, fenti fest-
ménye (László fő-
hercegek ábrázolja)
repr.
Vas. Lpj. 1896. 768. l.

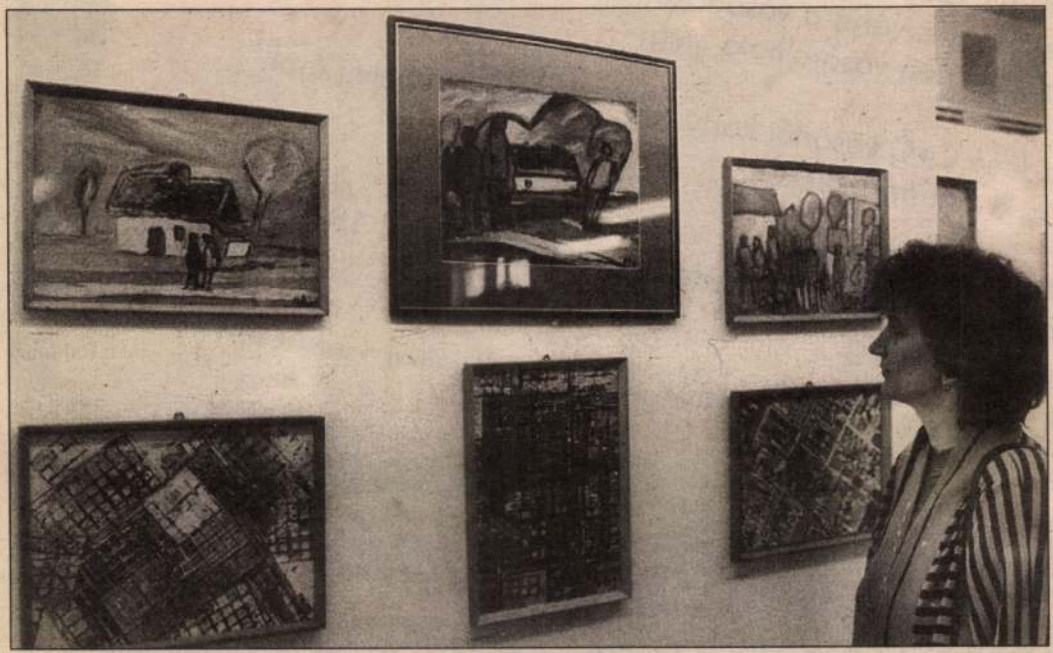

Mári Lajos kiállítása. Az ifjúsági ház előcsarnokában rendszeresen teret adnak amatőrművészek festők, kézművesek kiállításának. A napokban nyílt meg Mári lajos festményeinek minitárlata, amely október végéig látható FOTÓ: KOVÁCS ERZSÉBET

3. szám ...

...000 nm alapterületű áruházban 8000 féle áruc...
...gyesiparcikk várja a vásárlókat. Itt a legjobb a vétel, mert
...diszkont áron vásárolható meg.

...ok a Jééé C+C vásárlói kártyával* nagykereskedelmi áron
...be a kívánt árucikkeket.

...zeretettel várjuk:
...péntekig 7-től 18.30 óráig, szombaton 7-től 15 óráig,
...p 8-tól 13 óráig.

...ártyáját a helyszínen válthatja ki. Vállalkozói igazolvány vagy cégbírósági bejegyzés és ha van,
...edély bemutatása szükséges.

Jééé

Mennyi! És csak ennyi!

MDI

Mári József, csepeli dolgozó
lakatos

"Traktorvezető"-je igen eleven és friss festmény.

A kiáll. megrendezésnek célja, h. a rejtett tehetségek elötörjenek és képzömüvészetünk fejlödését biztositsuk.

Végvári Lajos: Ifjusági képzö- és ip.müv. kiáll. Nemzeti Szal. A népmüv.miniszt.által rend.kiáll. Magyar Nemzet. 1950.jun.16.

MDK

Mári József lakatos Csepel

Traktorvezető, of.

Ifjusági Képzőm. és Iparm. kiáll. N.Szal. 1950. jun. lo 1.

MÁRI LAJOS

Mári Lajos képei. (a) Békéscsabán, a Vásárhelyi Pál Műszaki Szakközépiskola felújított dísztermének átadásakor az iskola egykori diákja, Mári Lajos festőművész kiállítását nyitotta meg tegnap dr. Simon Mihály jegyző. A művész képeit a héten délelőtt 9 és 12, délután 14 és 17 óra között tekinthetik meg az érdeklődők

FOTÓ: LEHOCZKY PÉTER

Békés Megyei Hírlap 1997. 11. 25.

Emlékérmeket. A kitüntetést posztumusz a Münchenben élt
emesváry Ferenc fegyvertörténész kapta. FOTÓ: FEB/DIÓSI IMRE

lekbizottság el
az Európához való csatlakoz
megmaradásunk záloga. Utalt

Magyar fotóművész kitüntetése

Rangos nemzetközi elismerésben részesült *Keleti Éva*, a Ferenczy Europress Budapest fotóügynökségének a vezetője: a World Press Photo, a világ sajtófotós szervezete neki ítélte oda az idei Arany Tulipán-díjat.

Az indoklás szerint a magyar és a külföldi fotóskapcsolatok építésével és az amszterdami székhelyű szervezetben végzett eredményes tevékenységével érdemelte ki a kitüntetést, amelyet a napokban Londonban nyújtottak át a neves szaktekintélynek, a Camera Press rendezte nemzetközi konferencia és fotókiállítás alkalmából.

Az ünnepélyes átadáson *Roger Eldridge*, a CP képviselője méltatta Keleti Éva munkásságát, a művészi fotózásban elért eredményeit.

Már kapható
a ***Kiskegyed***
1998. évi
kalendáriuma

- Nagy horoszkóp a Merkúr évére
- A jövő év divatja
- Királyné asszonyunk, Sissy
- Kerek évfordulók
- 40 év népszerű tv-sorozatai
- Jeles születésnapok '98-ban
- Királyok, hercegek

Kiskegyed Kalendárium
– keresse
az újságárusoknál!

MÁRI LAJOS

BÉKÉS MEGYEI NAP 1997. XI. 28.

Mári-tárlat a Vásárhelyiben

Előtérben az alkotó, Mári Lajos, mellette a vendéglátó iskola igazgatója, Török Árpád

BARTOLF ÁGNES FELVÉTELE

Dr. Simon Mihály, Békéscsaba jegyzője nyitotta meg tegnap a *Mári Lajos* festőművész alkotásaiból rendezett kiállítást a békéscsabai Vásárhelyi Pál Műszaki Szakközépiskola dísztermében. A csendes, halk szavú művész egykoron a „Vízmű" diákja volt: 1964-ben ebben az iskolában érettségizett. A két hete megnyílt impozáns díszterem méltó helyet biztosít a Mári-képeknek. Mári Lajos 1945-ben született Gyulán, majd Sarkadon járt iskolába. Korán elhunyt szabómester édesapja még személyesen ismerhette *Féja Gézát.* Az autodidakta művész Békéscsabán tizennyolc esztendeig dolgozott a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóságnál. Szolnokon *Nagy István* szobrászművész keze alatt dolgozott, ám hatással volt rá Koszta Rozália és Kohán György művészete is. Békéscsabán barátság fűzi *Petrovszki Pál* és *Molnár Antal* festőművészhez. Első kiállítása '89-ben Szolnokon volt. *Losonczi Miklós* művészettörténész biztatására tovább dolgozott és '92-ben Orosházán, '93-ban ismét Szolnokon, '95-ben pedig Budapesten, a Kossuth Klubban állított ki. Első önálló kiállítása Békéscsabán, a Lencsési Közösségi Házban nyílt meg '94-ben.

V. A.

ence nélkül

or még énekesével, Michael
iban) – huszadik születésnapját

NÉPSZABADSÁG–REUTERS FOTÓ

adtak el. Lemezeik 1981 óta több mint húszmilliót hoztak a konyhára. Teltházas koncert a Wembley-ben, sikeres turnék mindenfelé. Hutchence óvatos volt a sikerrel kapcsolatban, s csak botladozásnak nevezte az egész sikerszériát. Bár az elmúlt években külföldön „nem futott eléggé a szekér", Ausztráliában ünnepelt kedvencek maradtak. Négyévi szünet után rukkoltak elő új lemezükkel, az Elegantly Wasteddel. A tervezett, s talán soha meg nem valósuló világturné „Lose Your Head" – Veszítsd el a fejed – címet viselte volna. Lehet, hogy „csak ennyi" történt Michaellel is?

Kovács Miklós

CSABA TAXI UNIO

Személyszállítás, teherfuvarozás, autómentés
ÉJJEL-NAPPAL.
444-111 ♦ 444-222
444-555

nem volt. A következő hétre átvitt összeg: 36 444 475 forint.

A Ke
tően
motte
sünk
kor ci
légkö
követk
fölött
áraml
csapadék. Sokfelé várható párásság, légmozgás. A legalacsonyabb éjszak legmagasabb nappali hőmérséklet tö sabban ködös részeken 0 fok közeléb

Nyolcvanezer forintos külön

Karácsonyi ráa

Lapunk decemberi nyereményakciójához karács Előfizetőink részt vesznek azon az ünnepi különs darab 30 ezer forintos és öt darab 10 ezer forintos talál gazdára. A különakció támogatója:

UNICON RUHÁZATI ÉS SZOLGÁLTATÓ RT.

Fizessen elő lapunkra

33. SZÁM. 1896. BUDAPEST, AUGUSZTUS 16. 43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** ·

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** ·

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50**

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

ALCSÚTHRÓL.

Alcsúth, 1896 augusztus elején.

Az ALCSÚTHI KASTÉLYRA ismét vidám napok derültek; újra öröm és boldogság köszöntött be a sokáig gyászba borult főherczegi családhoz. A híres díszkert araucaria, pelargonia és más virágágyai mellett, vagy lombok árnya alatt kanyargó útjain könnyed, világos ruházatban egy ifjú pár jelenik meg; karöltve járnakkelnek s zavartalan boldogságban szövik a jövendő álmait, reményeit épen úgy, mint más közönséges halandó, kinek érző szivet adott a teremtő. A kastély kedves leánya, Mária Dorothea főherczegnő és jegyese, Fülöp orleansi herczeg ez a fiatal pár.

A kerti munkás sereg félbenhagyja munkáját, leveszi kalapját s üdvözli a fejedelmi jegyeseket. Egy-két régi öreg munkás, hű cseléd, rendbeszedi ősz haját ránczos kezeivel, mert tudja, hogy az aranyszívű főherczegnő rendesen megszólítja a régi ismerőst.

A főherczegnő szép fejét lapos szalmakalap födi ép úgy, mint a vőlegényét. Egymás mellett haladva feltűnik a két szép sugár alak.

A herczeg magas, erős, nyúlánk szép férfi, kevéssé hegyesre nyírt tömött szőke szakállal; bátor tekintetű tüzes szemei mély érzelmet, nagylelkű bátorságot és őszinte szívjóságot fejeznek ki; járása könnyed, fesztelen, modora nyílt, nyájas s nagyon kellemes; sokban hasonlít a boldogúlt László főherczegéhez. Ez pedig, már magában elég a jellemzéséhez. Francziául és angolul beszél; németül nem folyékonyan. Különös kedvelője a férfias sportoknak.

Klotild és Erzsébet főherczegnők.
Fülöp orleansi herczeg. Mária Dorothea főherczegnő. Klotild főherczegasszony. Eu gróf. József főherczeg.

JÓZSEF FŐHERCZEG CSALÁDJA FÜLÖP ORLEANSI HERCZEGGEL ÉS EU GRÓFFAL. — Strelisky Alcsúthon fölvett legújabb fényképe után.

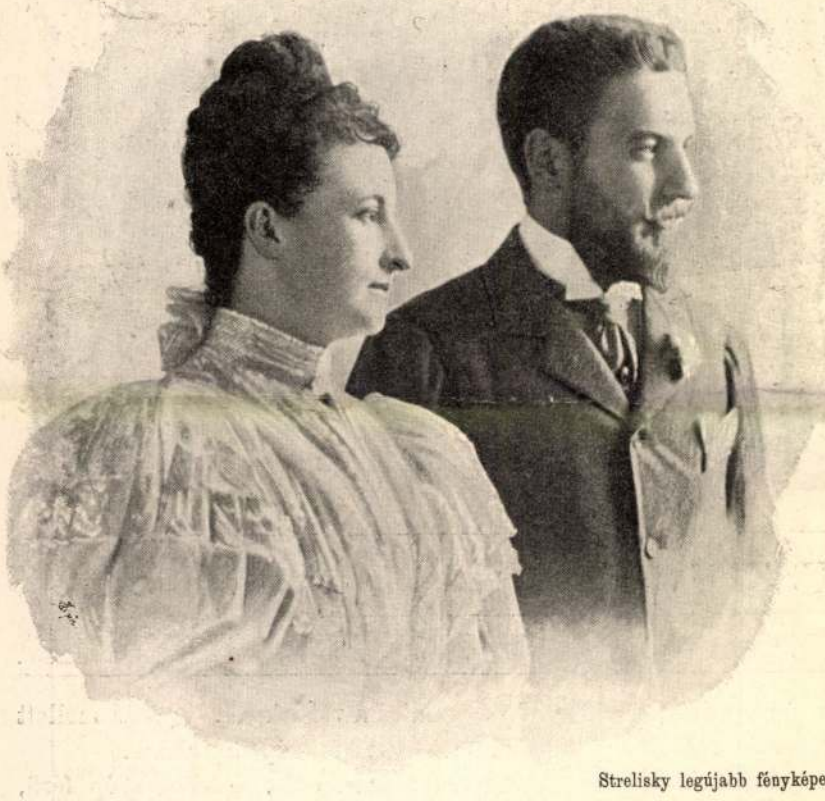

Strelisky legújabb fényképe.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÉS FÜLÖP ORLEANSI HERCZEG.

Strelisky legújabb fényképe.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ÉS FÜLÖP ORLEANSI HERCZEG.

Lovagol, vadászik, horgászik, sőt néha biciklizni is szokott, s ide is magával hozta, de itt még nem használta biciklijét. Korán kel; szereti a szabad levegőt, s ha az idő engedi, mint az egész főherczegi család, ő is egész napját a szabadban tölti. Estefelé ki-kimegy őz-cserkészetre a főherczegi uradalom remek vidékére, a vérthi hegyek közé, hol angol fegyverével biztos kézzel ejti el a vadat. Gyakran tesz a főherczegi család kíséretében sétakocsizásokat is; ilyenkor jegyesével ül együtt s barátságosan köszönget — és pedig mindig magyarúl — az őket mély meghajlással üdvözlő falusi népnek, mely nagyon megszerette a herczeget «szép köszönéséért». Megbecsüli a szegény embert ez is, mint az apósa, a mi fenséges urunk, mondogatják.

Érdekes, hogy a nép mindegyre találgatja, vajjon hol vesz majd birtokot a herczeg — természetesen Magyarországon; mit csinál majd mint új családfő, új gazda; mi lesz, hogy lesz minden az új háztartásban.

Nem ritkán hallhatni esténként a kapuk előtt beszélgető jó alcsúthiaktól egy régi mesét, mely szerint Mária Dorothea főherczegnőnek még kis gyermekkorában azt jósolta egy vén czigányasszony, hogy valaha királyi korona fogja ékesíteni a fejét. Ezen aztán el-eltünődnek a beszélgetők s föl-fölsohajtanak: «segíjje is rá az Isten!»

Az alcsúthi köznép a főherczegnő iránti szeretetből mind csupa — royalista!

Fülöp herczegnek állandó kisérője gróf Chewilly, régi meghitt barátja s bizalmasa, ki soha magára nem hagyja, csak ha jegyesével van együtt. Inasai mind francziák, nem a mi nálunk ismert lakáj-had, hanem önérzetes, művelt emberek, kik az uruk iránti hűséget s tiszteletet nem mély szolgai hajlongásokban fejezik ki.

A főherczegi családhoz az eljegyzés hírére százával érkeztek az üdvözlő táviratok; a herczeghez is nagy számmal özönlöttek a távirati üdvözletek a világ minden nyelvén s a föld minden részéből, álló három hétig.

Nem sokára letelik a főherczegi családban a gyász éve, s a gondviselés bölcsesége íme úgy intézkedett, hogy a fájdalmas évforduló szomorú napját az élő testvér jelen boldogságának és nagy jövőjének örvendetes fénye deríti föl; a csapást követi az áldás! Állandó legyen az áldás derüje!

AMADEI ANNA GRÓFNÉ.

Lapunk mai számában nehány hangulatos verset közlünk Endrődi Sándor jeles költőnk sikerült fordításában, a melyhez nem lesz érdektelen egy kis kommentár. A bécsi könyvpiaczon nem régiben, csinos külsővel egy kötetke jelent meg «Gedichte von Gräfin Anna Amadei» czím alatt, a melyet a «Budapesti Szemle» is figyelemre méltatott. A verskötet — mint egy finom, mélyen érző lélek hangulatának, érzéseinek, fájdalmának egyszerű, dallamos szavakban hű kifejezője, — különösen a szerző egyéniségénél fogva érdekel bennünket.

A Bécsben élő *Amadei grófné* magyar nő, a kit közeli rokonság fűz két olyan névhez, a melynek egyike alapvető, másika meg kiépítő munkát végezett kulturánknak azon a terén, a melyről ezer éves viszontagságos fönnállásunk emlékére a közoktatásügy csoportja számol be nekünk a kiállításon. A kezdő munka végzője báró Eötvös József, az ideális szárnyalású és mélyen gondolkozó költő és államférfiú; a kiépítő munkáé meg a folyton gyakorlati czélok felé törő Trefort Ágoston, a kinél, cselekvésre hajló temperamentumánál fogva, az eszmét mindig hamarosan is követte a tett.

E két férfiú körében élte át ifjú korát Amadei grófné; azt a kort, a melyben költői kedélyekre elragadó erővel hat olyan lánglélek közelsége, mint a «Karthausi» szerzőjeé. A grófné született Rosty leány, és testvére Eötvös József báró özvegyének s Trefort Ágoston elhalt nejének. Hogy költői tehetségét nem a magyar múzsa vallja magáénak, azt az ő életének legfontosabb fordulója okozta. Férjhez ment Amadei Rudolf grófhoz, a kit hivatala Bécshez köt, s a kivel ott negyvenhat év óta boldog házasságban él. Ezt a boldogságot azonban két év előtt egy nagy gyász zavarta meg, a mely a grófné lelkében az anyát érintette. Egyetlen fiát vesztette el és ennek a gyásznak emlékére kerülnek elénk kötetben az ő költeményei, a melyeket egy bevezető versében úgy jellemez, hogy «Szívből fakadtak azok, s hogy csak szív itélheti meg...»

Egy egész élet érzéseit tolmácsolja az a kötet. Régen irott dolgok az ifjúkor ábrándjaival; aztán az anya gondolatai gyermeke mellett, később életbölcselkedés, s végül egyetlen fiának férfi-korban elvesztése fölött a gyász: ezek az ő könyvének elemei. A grófné elhalt fia: Albert, méltó volt az édes anyja lelkületéhez, mert nem csak mint tisztviselő tünt ki a külügyminiszteriumban, a hol osztálytanácsosi minőségben működött, hanem mert anyjának szépért, jóért verő szive benne is visszhangra talált. Nagy zenekedvelő volt és maga is komponált. A költemény-kötet is tanú arra. Abban itt is, ott is előfordul egy-egy dal, azzal a megjegyzéssel, hogy «zenére alkalmazta Amadei Albert». A mi közleményeink «Tengerparton» czimű dala is egyike azoknak.

Átlapozva a kötetet, szerzőjének teljesen igazat adok. A kiben szív, érzés lakik, abban az ő lelkének a húrjai visszhangra találnak. Az egész köteten végig vonul az a jelleg, hogy nem hír, dicsőség adta irójának kezébe a tollat, hanem hogy kizárólag a maga lelke szükségének kielégítésére dalolt: s még most is, midőn kötetben teszi közzé egész élete érzéseit, most is kizárólag költői lelke intésének engedve cselekszik. Utolsó verse ép úgy, mint a legelső, az ő halottjának szól. Az utolsóban egy vallomást tesz. Azt, hogy a fia lelkesítette dalolásra, s

Vastagh György festménye.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ.

sőt a zárda rideg magánya helyett elfogadta a házassági ajánlatát annak, a kinek most boldog jegyese.

Mária Dorothea főherczegnő szép sugár termetű hölgy. Haja és szeme barna; finom arczáról jóság és nyájasság sugárzik. Tanúlni gyermekkora óta mindig szeretett. Mondják, hogy egyebek mellett még a latin nyelvvel is foglalkozott. Gazdag könyvtárában ott láthatók Jókai és más jeles magyar írók munkái mellett a világirodalom válogatott remekei. A szépirodalmat általában igen kedveli. Rebesgetik, hogy maga is irogat, de e nemű munkái nem kerültek a nyilvánosság elé. Annál többet tudunk azonban művészi tehetségeiről és alkotásairól is. A zenét olyan képességgel műveli, hogy nemcsak kiváló zongorajátszó, hanem zeneszerző is. Így egyebek közt Komócsy Józsefnek a «Honvédek királydala» czímű költeményéhez ő szerzette az ismert csinos dallamot, valamint ő tőle való az «Eső után derül az ég» zenéje is, melyet egyik öreg czigány zenekarának írt, hogy a szorult helyzetbe jutott vén zenészt bajából kisegítse, a mi szépen sikerült is. De még többre vitte a festőművészetben, a miben Vastagh György jeles képírónk volt a mestere. Legszebb művei e téren az alcsúthi kápolnát ékesítő két falfestmény, melyek egyike Szent Margitot ábrázolja a főherczegnő saját fölfogása szerint alkotva, a másik pedig egy csoportkép, mely Szent Erzsébet, Szent László, Szent Gellért és Kapisztrán János alakjaiból áll s melyeket Vastagh Györgynek a budapest-belvárosi plebánia-templom számára készített hasonló tárgyú vázlata után festett. Most Szent László nagy képén dolgozik, melyet az ágyai emlékkápolnába szánt oltárképnek. Sok rajza van különösen Alcsúthról, a Margit-szigetről és a fiumei tengermellékről, melyek mind élénken bizonyítják, hogy a főherczegnő rendkivül szereti a természetet. Fenkölt lelkülete és meleg jószivűsége gyermekkora óta ismeretes. Kis korában játékokkal s egyéb apróságokkal ajándékozgatta meg főleg az alcsúthi gyermekeket; most pedig emberbaráti cselekedetekkel igyekszik enyhíteni minden szükséget és nyomort, a mi néki tudomására jut. Alcsúthnak és vidékének népe igazi jótékony angyalául tekinti. Ő a fővédnöke a róla elnevezett «Mária Dorothea jótékony egyesület»-nek is, melynek egyik legmaradandóbb és legáldásosabb alkotása a tanítónők otthona, vagyis Budapesten az a diszes épületben elhelyezett intézet, mely elaggott vagy a munkára általában képtelenekké lett tanítónők menedékhelyéül szolgál.

E jeles tulajdonai mellett el nem hallgatható, hogy Mária Dorothea mind neveltetésénél, mind lelke hajlamainál fogva igazi magyar honleány. Nemcsak kitünően beszél, hanem érez is magyarúl. E részben is méltó leánya édes atyjának

Fülöp (Lajos Róbert) herczeg, a vőlegény, a nem rég elhúnyt Lajos Fülöp Albert orleansi herczegnek a második gyermeke. Számüzetésben született Angliában, Twickenhamben 1869 február 6-án. Az, hogy hazájától majdnem állandóan meg volt fosztva, sokat tett a jelleme fejlődésére is. Ez a szerencsétlenség ösztönözte és ösztönzi, hogy saját erején vívja ki magának azt a helyzetet, a melyre születésénél fogva jogosúltnak hiszi magát. Önfejűségével, akaratosságával serdülő korában sok gondot adott nagybátyjának, kinek chantillyi kastélyában gyakran tartózkodott. Fülöp herczeg 1871-ben, a császárság bukása után haza tért Párisba, hol a collége Saint-Stanislas nevű iskolában több évig tanúlt. Atyja 1883-ban, Chambord gróf halála után, a család fejévé s ezzel együtt trónkövetelővé lett. Azonban a köztársaság a királyság visszaállítására irányzott törekvéseket azzal fojtotta el, hogy 1886-ban a trónkövetelőket és családjaik tagjait törvénynyel kitiltotta Francziaországból. Fülöp herczeg ekkor 17 éves volt, s Angliában, hova szüleivel ment, fölvétette magát a sandhursti katonai iskolába, hol másfél évig tanúlt mint lovas hadapród.

Majd, hogy a gyakorlati katonai ismereteket is elsajátíthassa, Indiába ment s ott a bombayi és a kalkuttai helyőrségnél vállalt szolgálatot. Itt léte alatt Dufferin lord alkirály egyszer tigrisvadászatra hitta meg rokonával, Henrik orleansi herczeggel együtt. E vadászaton nagy veszedelemben forgott, mert egy nőstény oroszlán neki rohant a herczeg elefántjának, fölugrott rá s a herczeget lelökte az óriás állat hátáról; azonban a szerencse annyira kedvezett neki, hogy sem az eséstől, sem a tigris támadásától semmi baja nem lett.

Eddig Fülöp herczeg politikai szerepet nem vitt. Mikor azonban nagykorúvá lett, 1890 február 6-án haza tért Francziaországba s ott a sorozó bizottságnál jelentkezett, követelvén, hogy vegyék föl a franczia hadseregbe, mert ő hazája iránti kötelességét a katonai szolgálat terén is le akarja róni. Ennek azonban, mint tudjuk, az lett a vége, hogy a fiatal herczeget letartóztatták, börtönbüntetésre ítélték s el is zárták a clairveauxi fogházba. Majd azonban Carnot elnök megkegyelmezett neki s négy hónapi fogság után kikisérték az ország határára.

Jellemzők azok a szavak, melyeket a herczeg részint a bíróság előtt, részint fogsága megszünésekor mondott. «Azért jöttem Francziaországba, — mondá a biró előtt, — hogy hazámat mint egyszerű közkatona szolgáljam. Én nem üzök politikát; az az atyám dolga. Nem mentem a kamara, hanem a sorozó-bizottság elé. Bünöm-e, hogy hazámat szeretem és hogy egy franczia században akarok szolgálni? Kérem védő ügyvédemet, hogy ne szóljon mellettem. Ha a bíróság elitél, biztos vagyok, hogy a velem egykorú kétszázezer fiatal bajtárs pártomat fogja. Ezek engem föl fognak menteni.» — Mikor pedig ítéletét kihirdették, így szólt: «A fogság még mindig jobb, mint a számkivetetés, mert így is franczia földön maradok». — Mikor pedig az ország határán átkisérték, következőleg szólt a vele egykorú franczia ifjúsághoz intézett nyílt levelében: «Három éves katonai kötelezettségemet le akartam szolgálni; erre két évi fogház lett a felelet. A megkegyelmezés ismét visszaadta nekem a számüzetés fájdalmát. Most csak fogságot változtatok. Őrizzétek meg számomra azt a helyet, a melyet köztetek és zászlónk közelében álmodtam magamnak; tudni fogom én azt megszerezni.»

Fülöp herczeg jól megtermett erős ifjú; mindenben megvannak rajta az Orleans-család sajátságai. Rendkivül hasonlít a vele közel rokon bolgár fejedelemhez, csakhogy Fülöp herczeg igen szőke. Atyja halála után, 1894-ben ő lett a család fejévé.

HEKTOR ÉS ANDROMAKHE.

(Az «Iliasz» VI. énekéből.)

A vitézlő Hektor tova ment sietve,
Népes udvarába hamar érkezett be.
De szép Andromakhét nem lelte a házban,
Kis csemetéjével, fátylas cselédével
Kinnt járt az a tornyon, könnyhullató gyászban.

Hogy tisztes hitvesét otthon nem találta,
Megállt a küszöbön, szolgáknak kiálta:

«Igazat mondjatok, Andromakhe hol van?
Talán ángyainál van látogatóban?
Vagy talán fátyolos menyeihez ment el?
Vagy tán együtt járúl az asszonyi renddel
Esdekleni Pallas szent hajléka felé,
A szép hajú szörnyű istenasszony elé?»

Szólt az udvar-asszony: «Higyj az igaz szóban!
Nincs ő ángyainál most látogatóban,
Nem is a fátyolos menyeihez ment el,
Nem is járúl együtt az asszonyi renddel
Esdekleni Pallas szent hajléka felé,
A szép hajú szörnyű istenasszony elé:

Felment a toronyba, mikor híre szállott,
Hogy az akhiv győzött, s a dardan hátrállott;

30. SZÁM. 1896. BUDAPEST, JULIUS 26. 43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** «

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** «

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50**

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ ELJEGYZÉSE.

Nehány nap óta élénken foglalkoztatja nemcsak a magyar, hanem a külföldi sajtót is az a nevezetes újság, hogy József főherczeg legidősb leánya, a testi és lelki tulajdonokban egyiránt kiváló *Mária Dorothea* főherczegkisasszony jegyet váltott s még a folyó év októberében egybe is kél az Orleansi herczegi ház jelenlegi fejével, *Fülöp* herczeggel, kihez közeli rokonság is köti, a mennyiben a szép menyasszony nagyanyjának, Klementina özvegy koburg-gothai herczegnőnek édes testvére volt a vőlegény nagyatyja, Lajos Fülöp, párisi gróf, mindketten gyermekei Lajos Fülöpnek, a «polgár király»-nak, kit alattvalói, a franczia'k, azért tiszteltek meg ezzel az elnevezéssel, mert valóságos mintaképe volt a jó családapáknak s a józan, szorgalmas és egyszerűséget kedvelő embereknek.

A jegyes pár eddigi életéről a következő főbb adatokat közölhetjük.

Mária Dorothea főherczegnő 1867 június 14-én, vagyis a koronázás után hat nappal született Alcsúthon s ugyanott élte le gyermek- és ifjúkora legnagyobb részét olyan szülék mellett, kiknek körében épen oly otthonosak a polgárerények, mint annak idején a «polgár király» házánál. A mint fölserdült, csillagkeresztes és palotahölgyi méltóságokra emeltetett, mindazáltal csak ritkán jelent meg az udvarnál. A múlt ősz óta, mikor szeretett öcscse, László főherczeg oly gyászos véget ért, csaknem búskomorságba esett bánatában. Szüléivel együtt vígasztalhatatlan volt. E gyász miatt még az ezredévi ünnepélyeken sem jelent meg, a min mindenki igen sajnálkozott. Komoly híre járt, hogy apáczafátyolt akart ölteni, de hozzátartozói végre rábírták, hogy erről a szándékról letett,

Strelisky fényképe után.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ.

Walery londoni fényképe után.

FÜLÖP ORLEANSI HERCZEG.

járat alatt, annak élő tanúja *Kacskovics* Zoltán akkori önkéntes, ki a bosnyákok golyózápora közt lovagolt végig a Száva-parton, hogy egy fontos sürgönyt átadjon a «Lajta» monitor parancsnokának.

Az igazi magyar huszárvirtus ünnepelt a Palffyak jubileumán. Melyik magyar szív ne dobogna fel, midőn dicsőséges multjokra visszagondol! *V. S.*

A FŐVÁROS DÍSZBANDÉRIUMA.

Az az országos öröm és lelkesedés, melyet a juniusi hódoló diszmenet keltett, ma sem lohadt. Mindenki a legszebb emlékei közé sorozza azt a fényes nemzeti ünnepet, a mely valóban páratlanul áll hazánk történetében. Az ország főrendei, képviselői, megyéi és városai pazar pompát fejtettek ki a díszmenetben, melynek történeti hűsége és páratlan fénye elkápráztatott még bennünket is, a kik ismerjük a magyar díszt és ősi viseletet.

Ezt a ragyogó díszmenetet mint az ország törvényhatóságainak főnöke, *Perczel* Dezső belügyminiszter vezette a király elé. A miniszter után haladt az egész díszmenet élén az ország első törvényhatóságának, Budapest fő- és székvárosnak bandériuma. A mikor a diszmeneterve fölmerült, a székes főváros törvényhatósága volt az első, mely hazafias örömmel karolta föl az eszmét és elhatározta, hogy bandériumával részt vesz a menetben.

A törvényhatóság felszólította a főváros polgárságát, hogy vegyen részt a bandériumban. Nem kötött ki semmit, mert stilszerű ruházatról nem gondoskodhatott. Budapest mai alakjában s jelenkori társadalmát illetőleg annyira új város, hogy viselet dolgában hagyományai nincsenek. Bizonyos eredetiséget úgy lehetett volna kölcsönözni a banderiális viseletnek, ha külön vonultak volna föl a budai polgárok és külön a pesti patriciusok. Ebben az esetben lehetett volna némi történeti hagyományt fölelevéníteni a magyar díszruhákban.

Erre azonban nem volt már elég idő s így szabadon alakult meg a főváros bandériuma, melynek tagjai voltak: dr. *Csatáry* Lajos, *Dunkel* Norbert, dr. *Flock-Reyhersberg* Alfréd, dr. *Földváry* József, dr. *Gyurkovits* Gyula, *Haggenmacher* Róbert, *Horváth* A. János, Kisbaári *Kiss* Ferencz, *Kollerffy* Mihály, *Krausz* Izidor, *Krausz* Lajos, dr. *Laufenauer* Károly, *Mezey* Lajos, dr. *Návay* Aladár és *Oetl* Aladár.

A névsor is mutatja, hogy a bandérium a főváros tekintélyes polgáraiból alakult meg, a kik között vannak egyetemi tanárok, orvosok, ügyvédek, állami tisztviselők, gyárosok, szóval képviselve volt a társadalomnak majd mindenik osztálya.

A bandérium vezetésére Földeáki dr. *Návay* Aladár kereskedelmi miniszteri titkárt és tartalékos huszárfőhadnagyot kérték fel, a ki kitünő lovas és kedvelt tagja a budapesti előkelő társaságnak.

A díszmenet felvonulása alkalmával *Návay* Aladár lovagolt a belügyminiszter után. A főváros banderiumának vezetője egyike volt a menetben a legszebb alakoknak. Daliás termetén pompásan feszült meg a 16-ik századbeli diszmagyar ruha, mely a Návay-család ősi szineiben ragyogott. Arany és ezüst brokát volt az attila, meggyszínű a mente és a nadrág, kócsagtollas a kalpag s az egész ruha csillogott az ékszerektől, melyek az erdélyi ötvös-művészet remekei.

Hatalmas trakhéni sárga csődörön lovagolt, mely még akkor is toporzékolt, a mikor a király előtt elvonult. A lovas két oldalán csatlósok lépdeltek.

Návay a kezében fennen lobogtatta a székesfőváros díszzászlaját, melyet külön erre az alkalomra készíttettek. Ez a zászló a főváros szineit viselő vörös-sárga-kék selyemből készült, melyre dús aranyozással van ráhimezve a főváros czimere.

A díszmenet alkalmával a főváros közönsége lelkesen éljenzett az egész hosszú útvonalon, a mikor Budapest zászlaját és bandériumát megpillantotta. A főváros bandériuma pompásan is festett. A részvevők egytől-egyig értékes és művészi kivitelű díszmagyar öltözékeket viseltek s a mi a fő, kitünően ülték meg a lovaikat.

A JUNIUS 8-IKI DÍSZMENETBŐL: GRÓF ERDŐDY SÁNDOR A VASMEGYEI BANDERIUMBAN.

Az érdekesebb alakok közt voltak *Laufenauer* Károly, az ismert egyetemi tanár, a ki pazar aranyhímzésű díszmagyart viselt, olyat, a minőt Mária Terézia királynő uralkodása kezdetén hordtak a magyar urak. Az ősi viseletnek egyik ilyen legszebb eredeti példánya a gróf *Festetics* Tasziló főpohárnokmester magyar díszruhája, melyet a gróf ünnepi alkalmakkor visel.

Szép és értékes Zrinyi-ruhákat is láttunk a budapesti bandérium egyik-másik tagján. A legszebb Zrinyi-ruha a *Márkus* József alpolgármesteré volt, melynek a szövete és himzése hű utánzata volt Zrinyi Miklós díszöltönyének. Zöld szinü nyírott bársonyból készült a dolmány, melynek felálló gallérja s rövid újja volt. Az egészre bő palást borult. Szattyán topán és rá csatolt sarkantyú egeszítette ki a pompás ruhát, melyben a hatalmas termetű polgármester valóban olyan volt, mint Szigetvár hires hőse.

A polgármesterek és tanácsnokok azonban nem vehettek részt a bandériumban, mert ők ősi szokás szerint a szent koronát kisérték, még pedig gyalogosan. Érdemök nem kevesebb, mint a bandéristáké, a kik oly méltóan képviselték a székes fővárost a nagy nemzeti ünnepen.

Dr. Kovács Dénes.

A HEGYMÁSZÁS.

Körülbelül negyven évvel ez előtt, mint fiatal diák kerültem a Szepességre, Késmárkra. Épen akkor járta be az a szomorú hir a vidéket, hogy két főgimnáziumi tanuló a Lomniczi-csúcs megmászása alkalmával szerencsétlenül járt, a kősziklákról lezuhant és meg is halt. Ez a szomorú esemény annyira bevésődött emlékezetembe, hogy mai napig sem tudtam elfelejteni s a hegyekbe tett kirándulásaimkor minden alkalommal memento moriként lebegett szemeim előtt és vigyázatra intett.

Nem tudtam felfogni, mi ok indíthatta azokat az ifjakat ezen hajmeresztő hegyek megmászására olyan időben, mikor még a turistika szó egészen ismeretlen volt, a hegyek megmászása még nem fejlődött sporttá, mint mai nap.

A szerencsétlenségek épen nem riasztják vissza a turistákat a hegyek megmászásától. Minden évben újabb meg újabb szomorú eseteket közölnek a hirlapok szerencsétlenül járt hegymászókról, és mégis mit tapasztalunk? Azt, hogy a hegymászás mai nap nemcsak sporttá, hanem mániává lett.

Nincs az a művelt osztály, a melynek többkevesebb tagja el ne látogatna főleg nyár közepén a hegyek közé és meg nem kisértené valamely hegycsúcs megmászását. Sőt még nők is, különösen angol nők, vetélkedve a férfiakkal, megmászszák a legnagyobb hegycsúcsokat is, hogy aztán hazájukba visszatérve elmondhassák, hogy ők a Montblanc vagy valamely más hegy csúcsán fent voltak.

A hegymászást két szempontból kell tekintetbe vennünk: 1. a tudomány gyarapodása, és 2. a turistika szempontjából.

A tudomány nem kimél semmi áldozatot. Buzgó apostolai megmászszák a hegyek legveszélyesebb csúcsait életök koczkáztatásával, hogy a bérczek szikláit vagy kövületeit tanulmányozzák, vagy hogy azokat a háromszögelés hálózatába vonják, a vidék térképének készítésénél.

Ott látják a tudomány képviselői a növényeket örök küzdelemben a zord éghajlattal; ott van alkalmuk az állati életre nézve érdekes tapasztalatokat szerezni. Az ásványok és hegyek képződései, a vízesések, a légáramlat, a léggyérülés és más számtalan kérdés tanulmányozása a hegymászás tudományos feladatai közé tartozik.

De a népek költészetében, vallási és politikai életében, nemkülönben szokásainál is nagy szerepe van a hegyek világának; a hegyi rétek és erdők a közgazdaságnak is fontos tényezői.

A turistika mai nap igen föllendült. Vannak egyesületei, szaklapjai, beoktatott emberei, kik vezetőkül szolgálnak a hegymászóknak, hogy czéljukat annál biztosabban elérhessék. A tagsági dijak és adományok a hegycsúcsok járhatóvá tételére s a hegyjárók kényelmére fordittatnak. Az egyesületek gondoskodnak kunyhókról, melyekben a mászók biztos nyugalmat, a fagy és időjárás szeszélyei ellen biztos menedéket találnak. Szóval a hegymászást minden tekintetben megkönnyítik és előmozdítják.

Ma az egykor rettegett csúcsok épen czélpontjaivá lettek a hegymászók ezreinek, kik feladatúl tűzték ki maguknak, hogy egyetlenegy csúcs se maradjon érintetlen az emberi nyomtól. Miután a fölfedezések kora már lejárt, kénytelenek a turisták csekélyebb dicsőséggel is beérni; azért a vén Európának minden zegét-zugát bejárják s fölkutatják még Izland hegyeit is.

De a nagy hegyek megmászásánál a veszedelem még ma is sokszor nagy. Gyakran oly hó-

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ A MINT MŰTERMÉBEN SZENT MARGIT KÉPÉT FESTI.

lejtőn kell járni, a honnan a legkisebb elcsúszás a mélységbe zuhintja az embert, mint 1865-ben Matterhornon történt egy előkelő angol társasággal, mely alkalommal három angol és egy vezető lelte halálát. Máskor a glecseren kell kúsznia puszta hópárkányba fogódzva vagy jéghidon kell átmennie, mely ha leszakadna, a mélységben lelné sirját. Néha meg oly sziklafokra kell fölmásznia, melynek keskeny kiállóin alig fér el a lába és egy félrelépés halálát okozza. De a bátorság a hegymászók közt oly nagy, hogy egyetlen izomnak sem enged hibás mozdulatot, hanem a kifejtett egybevágó erő legnagyobb megfeszítésével és e veszély kikerülésére irányzott figyelem által győzedelmeskedik az ember a veszedelmen s ura lesz helyzetének.

De kényelemről is van gondoskodva. Az európaiak ellesték a jó példát az amerikaiaktól és vasutat vezettek föl a Rigire, Rütlire és Pilátusra csak úgy, mint az amerikaiak Washington-hegyre.* S most már kényelemmel szemlélhetik a fáradságkerülők a nap fölkeltét és leszállását, az alant elterülő vidék szép panorámáját a Rigi csúcsáról, a nélkül, hogy életöket ezer veszélyek közt kellene a mászás közben koczkáztatniok.

A sokat gyötrött és szenvedett ember is kimegy a hegyekbe s ott talál a hegyek gyönyörű világában nemcsak lelki nyugalmat, hanem széttépett lelke számára balzsamot is.

Gyermekeinket is vezessük gyakran a hegyekre. Mutassuk meg nekik az égbenyúló szép hegyeket, hadd tanulják meg itt a természet nyitott könyvéből az Isten hatalmát megismerni, gyakorolják mászó tehetségüket, hogy erejük edződjék, szilárduljon; majd fölébred bennök a csúcson állva, a szabadság iránti szeretet, az Isten iránti bizalom.

Wiesinger Károly.

EGYVELEG.

* **Porczellánból** készítik az aprópénzt Siamban, míg a japáni pénzek között több vasból van.

* **Téli város.** Michigan államban van egy *Fish City* nevű város, mely csodálatos módon csak télen áll fenn a tó jegén, de mindig ugyanazon helyen s fenyődeszkákból van építve. A lakók halászattal foglalkoznak s tavaszszal a partra költöznek.

* Legújabban már a Jungfrau nevű hegyre is terveznek vaspályát. A Monte-Salvatore-vasut Lugano mellett 1890-ben nyílt meg; a Stanserhorn-vaspálya, Stans mellett, Nidwalden kantonban 1893-ban épült. 189¾-ben 3000 lakosa volt a városnak, a következő télen csaknem kétszer annyi.

* **A moszkvai népünnepen** történt szerencsétlenséget Szent-Pétervár szegény lakói is megérezték, mivel az újonnan koronázott czár visszatérte alkalmából a Mars-mezőn tervezett nagy népünnepet betiltották.

* **A londoni kutyák** közül a mult évben 21 ezeret fogtak be a peczérek s ezek közül alig öt ezeret váltottak ki gazdáik, a többi ott pusztult el. A veszett kutyák száma 105 volt.

* **Szétrepesztett sir.** Hannover városában van egy metszett kövekből szilárdan összerakott sir, melyre többek közt azt irták fel «E sirt ne nyissák ki soha». Az emberek megfogadták a tilalmat, de sajátságos módon a természet szegte meg. A sir mélyéből ugyan is fa nőtt ki, mely lassankint erősödve félretolta a hatalmas köveket, melyek most már dülőfélben vannak s több helyen megrepedeztek.

* **Mesés gyorsaság.** Az Egyesült-Államokban újabban indult meg egy villamos vasut mely egyetlen óra alatt 80 angol mérföldet hagy hátra, tehát körülbelől oly utat tesz meg, mint Budapesttől Győrig.

* **A telefont** Liverpoolban a rendőrség oly módon használja fel, hogy a város különböző részein nyilt utczákon tart lezárt szekrényekben telefont, melyen a rendőrök a főállomással rögtön érintkezhetnek.

* **Az 1900-iki párisi világkiállításra** 260 építész jelentett be tervvázlatokat, a határidőre azonban csak 59 érkezett be, de ez is elég dolgot fog adni a birálóknak.

* **Halászó patkányok.** A Scilly szigeteken csodálatos felfedezést tett egy benlakó. Az egészben véve terméketlen szigeteken igen sok patkány van, melyek alig tudnak ott megélni. Kiderült, hogy a tenger-apály idején a patkányok a parton maradt halakra és rákokra vadásznak, sőt azokat — kamarákba gyüjtik össze. A part mellett levő homokban ugyanis fészkeket találtak, melyekben 3–16 különböző nagyságu eleven rák volt, de mindeniknek lábát előre megették a patkányok, hogy el ne szökhessenek.

* **Az angol regények között** az előkelőbb könyvtárak adatai szerint legkedveltebb a «Hiuság vására». Ezenkivül igen sokan olvassák a következőket: «A fehér asszony». «Ivanhoe». «A wakefieldi lelkész». «Bede Ádám». «Lothair». «Tamás bátya kunyhója». «Ő». «Pickwick». «Midlothian szíve». «O Malley Károly». «A biborpiros levél».

* **A babona.** Kelet-Indiának némely részében csaknem lázadást idézett elő az az elterjedt babonás hit, hogy az angolok az új vasuti hidak alapjául asszonyok és gyermekek hulláit teszik le. A kormány kénytelen volt külön embereket fogadni, kik községről községre járva felvilágosítsák a népet.

* **Spitzberga szigetéről** tudatják, hogy Andrea léghajója, melylyel az éjszaki sarkot akarja elérni, felszállott szerencsésen, miután előbb több szerencsés kisérletet csináltak vele a «Virgo» hajóról.

* **New-York** városhoz most egy pár külvárost csatoltak s ez által London után a földgömb legnagyobb városává lett. A harmadik hely Párisnak jut.

* **Telefonozás a vizen.** A viznek azt a sajátságát, hogy a hanghullámokat tovább viszi, *Neale* angol kapitány felhasználta ezt arra, hogy sajátságos szerkezetű gépekkel a Themze folyon egy-egy kilométer távolságra eső csolnakok szabadon telefonozhatnak egymással. A feltaláló «Hydrograph» nevet adott készülékének s közelebb kisérletet akar tenni, hogy általa összeköttetést létesítsen a világító tornyok és szárazföld között. Természetes, hogy mindkét érintkezési ponton egyforma készüléknek kell lenni, hogy a hanghullámok érthetők legyenek.

MÁRIA DOROTHEA FŐHERCZEGNŐ FESTMÉNYE AZ ALCSUTHI KÁPOLNA ORATORIUMÁBAN.

Mária Dorottya

Jöhercquö.

20. szoba

Mária Dorottya főhercegnő: Madonna
Jézussal. Vászon, olaj; 1890. 102×64 cm.
Sinay számára festve.

Mazzaghy II. 564. szám.

Esztergomi primási
képtár

Mária Dorottya

főhercegnő

festő

1867 - 1924.

laid

z

Magyarország mű-

vészeti topogr.

I. 138. l.

BUDAPEST
1935-APR.12

MÁRIA ÉVA

Kiállít: Debrecen, Kossuth
Lajos Tudományegyetem díszudvara.
„Megújítva őrzik a művészeti
hagyományokat."
LÁSD: BAKOSS TIBOR.

Hajdú-Bihari Napló: 1996. aug. 6. kedd.

Emlékek: A győri Szent László-ereklye foglalata: III. Béla magyar király emlékezete. (Szerk. Forster Gy.) Bp. 1900. 310–311. – *Esztergomi szarvserlegek:* Genthon I.: MMT I. Esztergom műemlékei. I. Bp. 1948. 229–230. – *Mátyás király kálváriája:* Kovács. E.: L'orfèvrerie parisienne et ses sources. Revue de l'Art. № 28(1975) 25–30; Kovács É.: A Mátyás-kálvária az esztergomi Főszékesegyház Kincstárában. Bp. 1983. – *Zsigmond keresztje:* Balogh 1966. 383–385 (források és korábbi irodalom); *Corvin János ékszerei:* uo. 373–374.

A sodronyzománc: Henszlmann I.: A bécsi 1873 évi világtárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Magyarországi régészeti emlékek II. II. rész. Bp. 1875–1876; Hampel 1887. 98–131; Hampel J.: A középkori sodronyos zománc hazánkban. Művészi Ipar 1887. 113–163; Hampel 1888; Radisics J.: Ereklyetartó a nápolyi Nemzeti Múzeumban. AÉ Ú. F. XI(1891) 432–434; Mihalik J.: A csúcsíves műizlés ötvösművészetének emlékei. Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezredéves országos kiállításon. (Szerk. Czobor B.–Szalay I.) II. Bp.–Bécs é. n. 228–246; Roth V.: Az egyházi kehely történeti fejlődése Erdélyben. AÉ XXXII(1912) 97–132; uő: Kunst-

Maria, Giovanni

epitest

XVI. 12

arvnov

Specie de Casa:

Giov. Mariaval

M.D.K.

Maria, Johannes (Johannes Maria Specia Casa?)

kőművesmester, az olaszkőfaragók mestere Egerben, 1552. március 12-én távozik Bécsbe, miután néhány kőműves már decemberben elutasított.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 364 old.

M.D.K.

Joannes Maria, mester

1551-ben e kőművesmesternek már csak két kőfaragója dolgozik nov.végéig.

Détshy Mihaly: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 188.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D.K.

Joannes Maria

1550-ben a kőfaragók mestere.8 kőfaragót hoz. Ezek a kőmüvesekével azonos bért,6.40 Ft.havi bért kaptak,ápr.tól nov.végéig.

Détshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.187.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger,1963

M.D.K.

Joannes Mária

Kőmüves mester 1552. márc.12-én megy Bécsbe.
Több kőmüvese már dec,-ben elment.

Détshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár
épitkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.175.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger,1963

MÁRIABESNYŐ

1984/5 Vigilia

hitelesítő eleme, mint az, amit elmondhatunk. Nála is alapvető jelentőségű a „szeretet" eszménye, mely a hűséggel karöltve nemesíti az embert.

RÓNAY LÁSZLÓ

•

Nemeskürty István: Diák, írj magyar éneket

Nemeskürty István kétkötetes munkája: a *Diák, írj magyar éneket* jellegzetesen nemzeti irodalomtörténet. Nemcsak tárgya, hanem felfogása következtében is; irodalmunkat úgy szemléli és úgy mutaja be mint nemzeti kultúránk, történelmünk és létünk legfontosabb letéteményesét, amely nemcsak kifejezi a nemzet tudatát, hanem tevékeny módon közre is hatott ennek alakulásában. A magyar irodalom nagy értékei ilyen módon egyszersmind a nemzeti szellem reprezentánsai. Ezekről az értékekről – kialakulásukról, jelentőségükről és történelmi sorsukról – akar képet adni a közel ezerlapos összefoglalás. Ahogy a rövid bevezető mondja:„Ez a könyv itt a könyörtelenül iramló idővel dacoló értékeket veszi számba irodalmunkból, a szokottnál inkább tekintve ki a társadalom történetére, írók és olvasók viszonyára. Mert olvasók nélkül írók sincsenek."

A társadalomtörténeti megközelítés igénye Nemeskürty művében inkább a művelődéstörténeti háttér pontosabb kirajzolását jelenti. Ez a sokatmondó kép mindenképpen a vállalkozás egyik erénye, mindenképpen az olvasó hasznára van. A könyv írója érezhető érdeklődéssel gyűjtötte össze ennek a művelődéstörténeti képnek a mozaikjait: alapos ismertetést ad a magyar középkor egyházi, kolostori kultúrájáról, az Anjou-királyok udvarának lovagi életéről, a XVII. század végének politikai vitáiról, a reformkori Pest-Buda társaséletéről, vagy éppen a kiegyezést követő országos fellendülés sajtóviszonyairól. Nagy tárgyismerettel idézi fel az ábrázolt korszakok „hétköznapi életét", kivált az irodalmi élet köznapjait, az irodalmi sajtó harcait, a könyvkiadó munka alakulását, az írók közötti kapcsolatokat.

Mindezzel közelebb hozza a mai olvasóhoz a régmúlt idők emberét, társadalmát, művelődési helyzetét. A szerző az átlagos olvasóra gondolt, midőn nagy munkájába fogott: arra, akivel nemcsak a fontosabb adatokat kell megismertetnie, hanem aki előtt lehetőleg a múltat is meg kell elevenítenie. Ezt a szándékát mutatják irodalomtörténeti összefoglalásának „regényesített" mozzanatai. Gellért püspök legendájának ismertetését például szinte novellisztikus hangütéssel vezeti be, s hasonlóképpen „regényesített" jelenetet többet is idézhetnénk.

Az elbeszélő-leíró mozzanatok mégsem teszik mesélővé a könyv stílusát. Erről a bőven idézett irodalomtörténeti dokumentumok gondoskodnak: nemcsak a verses és prózai idézetek, hanem a tanulmányokból vett szemelvények, az oklevélszövegek, a szónoklatokból, publicisztikai művekből citált gondolatok. A felidézett történeti dokumentumok nemcsak a korábrázolás hitelességét mélyítik el, hanem hozzájárulnak a históriai „illúzió" teljesebb felkeltéséhez is: az olvasó életszerűbben látja maga előtt a bemutatott irodalomtörténeti eseményt. Irodalmunk nagy alkotásairól, ehhez képest, halványabb képet ad: inkább a művek keletkezésének körülményeit, a bennük kifejezésre jutó eszméket, gondolatokat elemzi, mint poétikai tulajdonságaikat, esztétikai értékeiket.

Nemeskürty István olvasmányos áttekintésre törekedett, éppen ezért nagy teret adott személyes érdeklődésének, ízlésének, ítéleteinek. Nem „hivatalos" irodalomtörténetet akart írni, s ezért bővebben szólt azokról – Balassiról, Zrínyiről, Petőfiről, Adyról, József Attiláról –, akikhez érezhetően vonzalmai kötik. Vannak felfedezései vagy újra-felfedezései is, például Vargha Gyula, Biró Lajos, Erdős Renée, Szép Ernő, Terescsényi György. Ezek a személyes vonzalmak színesebbé teszik a képet, amelyet irodalmunkról adott. Máskor viszont, úgy érezzük, mostohán kezelt jelentékeny alkotó egyéniségeket, például Kemény Zsigmondot, Szabó Dezsőt, s irodalmunk katolikus vonulatáról sincs itt külö-

nösebb mondanivalója. Az eddigi irodalomtörténetektől eltérően nagy figyelmet szentelt a szórakoztató irodalomnak, általában az irodalmi kultúra és az olvasóközönség találkozásának. Munkája maga is hozzá tud járulni e találkozás elmélyítéséhez: szándékát talán így fejezhetnénk ki, az Adytól vett címnek megfelelően: „diák, olvass több magyar éneket!" *(Gondolat, 1983)*

POMOGÁTS BÉLA

HONISMERET

A máriabesnyői kegyhely

Máriabesnyő országos hírű búcsújáróhely, Gödöllő része. A Budapest-Miskolc között vonatozók csupán néhány másodpercig csodálhatják a fák lombjai közül magasba nyúló templomtornyát, akik viszont autóval haladnak arra, s pihenőként befordulnak a templomhoz vezető székelykapun, gyönyörködhetnek a ritkaságszámba menő érdekes, emeletes templomban. Az altemplomba vörösmárvány keretes ajtó vezet, a felső templomba oldalról lehet bejutni. Előtte feszület áll, rajta a keresztre feszítés eszközei: töviskoszorú, szögek, kalapács, dárda, szivacs, korbács, a kereszt tetején pedig a háromszor kukorékoló kakas ércszobra. Tavasztól őszig ezrek zarándokolnak ide vasárnaponként, de hétköznap is érkeznek kisebb búcsújáró csoportok.

A besnyői kegytemplom építésének előzményeit a helyi néphagyomány többféle változatban ismeri. Az egyik szerint gróf Grassalkovich Antal, az akkor még lakatlan Besnyő birtokosa egy alkalommal e tájon kocsikázott feleségével, s közben elragadták őket a lovak. A grófné kétségbeesésében Máriához fohászkodott, és néhány pillanat múlva a megvadult állatok lelassítottak, az életveszély elmúlt. Hálából a házaspár kápolnát emeltetett Mária tiszteletére. Természetesen nem hiányoznak a kegyhely történetéről árulkodó eredeti írásos feljegyzések sem, jóllehet a háború idején, a front átvonulásakor egy részük elpusztult. Így az első időszakról kevesebb, a múlt századról már bőségesebb az adatforrás, e században pedig számos írás, füzetszerű kiadvány látott napvilágot a búcsújáróhelyről.

A kápolna építését 1759-ben kezdték meg a török időkben elpusztult falu templomának helyén. A terep rendezése közben a munkások egy kis, csontból faragott XIV. századi Mária-szobrot leltek, amit Grassalkovich Antal ezüsttartóba foglaltatott, felesége pedig a gödöllői kastély egyik kápolnának berendezett földszinti helyiségében helyezett el. A besnyői kápolna két év alatt készült el, s 1761-ben Nagyboldogasszony napján szentelte fel Salbeck Károly váci segédpüspök. Főoltárára a Lorettóban lévő Mária-szobor ébenfából kifaragott mása került. A nép kérésére azonban hamarosan a csontszobrot is kitették minden Mária-ünnepen. Ezek az ünnepek egyre több embert vonzottak a környékből, akik számára különös élményt jelentett a gyalogos zarándoklással egybekötött istentisztelet.

A kápolna gondozására Grassalkovich Antal remetehajlék építését határozta el, de az odajárók folyton emelkedő száma miatt úgy döntött, hogy zárdát létesít. Az előkészületi tárgyalások után három kapucinus barát érkezett Gödöllőre, akik átmenetileg a kastélyban kaptak szállást. A gróf megállapodott velük, hogy gondoskodik ellátásukról: évi ötven öl fa, ötven akó bor, százötven köböl gabona és ezer forint járandóság ellenében mindennap misét mondanak az alapítók lelki üdvéért. A gróf a későbbiekben tetemes költséggel halastavat ásatott, s másfél mázsa halat hozatott bele a Tiszából, hogy megkönnyítse a barátok böjtölését.

A kolostor 1763-ban készült el, s december 7-én fényes ünnepség közepette, az ország különböző részéről érkezett előkelő-

ségek és hatalmas tömeg jelenlétében került sor a kapucinus rend beiktatására. Az alapító tagok: P. Leonidas gvárdián, P. Pulcherius és P. Coecilianus a gvárdián segítői, valamint két fráter, Hiachintus és Colomanus testvérek.

A kápolna látogatóinak száma évről évre növekedett, a templom túlságosan szűkké vált, s a három szerzetes is kevésnek bizonyult a Mária-szoborhoz látogató hívők gondozásához. E körülmény a grófot a templom megnagyobbítására sarkallta. Kettős, azaz emeletes templomra gondolt. Elképzelését nem volt nehéz kivitelezni, mivel a kápolna dombon feküdt. Az építkezést Mayerhoffer János irányította, s 1771. március 17-re elkészült a kettős templom. Az altemplomban kapott helyet a grófi családi kripta, a felső templomot pedig gyönyörű barokk berendezéssel látták el. Az építkezéssel párhuzamosan jócskán megtoldották a rendházat is, s növelték a szerzetesek számát: 1767-ben háromról hatra, 1769-ben tízre, később tizenegyre. Szükség is volt rájuk, hisz egy-egy ünnepen ezer fölött, olykor közel kétezer volt a gyónók száma. A későbbiekben, a budai kapucinus rendház felállítása után hatra, majd ötre csökkentették számukat, s a besnyőiek a jeles búcsújáró napokon a budaiaktól kaptak segítséget. A templomot 1811-ben új homlokzattal toldották meg, amelynek munkálatait Glöffer Jakab irányította.

A kapucinusok eredeti alapítású hivatásukat tekintve kolduló barátok voltak. Eleinte csak három községbe jártak kéregetni, Gödöllőre, Kerepesre és Valkóra, de idővel ez a kör kibővült. Ily módon csekély bevételhez jutottak, de nem is voltak rászorulva, hiszen az alapító bőkezűen gondoskodott róluk. Legnagyobb jövedelmük természetesen a búcsújárásokból származott. Olykor kocsiszámra szállították konyhájukra a lisztet, hüvelyeseket, baromfit stb.

A búcsújárás történetében kiemelkedő esemény volt az 1863. szeptember 5–8. között megtartott centenáris ünnepség, amelyen közel százhúsz településről mintegy ötvenezer ember vett részt. A legnépesebb processzió Gödöllőről és Soroksárról érkezett. Ezekben az évtizedekben tapadt a Besnyő névhez a Mária előtag, s ilyen formában 1893-ban említik hivatalosan először. A kegyhely vonzása e században tovább erősödött, s a harmincas-negyvenes években a búcsújárók száma elérte a százhúsz-százharminc ezer főt.

A búcsújárás hagyományos formája, apákról fiakra szálló mozzanatai a falusi életmód átalakulásával párhuzamosan jelentősen megváltoztak, illetve számos elemük kihalt, már csak az idősek őrzik emlékezetükben. A gyalogos processziók száma az 1960-as évek első felében megfogyatkozott, a kegyhely látogatói egyre inkább autóbusszal, személygépkocsival érkeztek, illetve érkeznek ma is. A búcsújárás régi formáját legtovább a Gödöllő közelében fekvő Dány község lakói őrizték meg.

BENE MIHÁLY

•

A máriapócsi baziliták cirillbetűs könyvei

A Régi Tiszántúli Könyvtárak 2. köteteként adták ki 1982-ben *Ojtozi Eszter* rendkívül alapos kutató munkájának gyümölcsét, mely az egykori hazai egyházi intézmény kulturális jelentőségét és értékét is híven dokumentálja.

A máriapócsi kegytemplom 1731 és 1736 között épült, s 1753-ban állt már a monostor is, a feljegyzések szerint 1749-ben telepedtek le ott az első bazilita szerzetesek. Mint a kötet említi, a történelmi Magyarországon még hét jelentősebb monostoruk volt, így Bikszád, Bukóchegy, Csernekhegy, Husztboronya, Kisberezna, Krasznibród és Misztice.

A bazilita monostor és könyvtár 1950-ig, az államosításig működött. Alapításakor a munkácsi görög katolikus püspökséghez tartozott, majd a hajdúdorogi episzkopátus felügyelete alá került. Munkács a bizánci liturgiát és az egyházi szláv szertartási nyelvet használta, Hajdúdorog pedig az ógörög nyelvet választotta. A kezdeti időszakban a Munkácshoz tartozás azt is jelentette, hogy a szerzetesek könyvtárát számos szláv nyelvű egyházi könyvvel gyarapították. A Gottesmann-katalógus csak 20 szláv nyelvű egyházi könyvről tud még, de már akkor felté-

telezhető volt, hogy ez nem reprezentálja a hajdani könyvállományt.

A bazilita könyvtárban 1885-ben 400 magyar, 600 latin, 150 német és 360 egyéb nyelvű könyvet őriztek, az utóbbiak között lehettek a cirillbetűs művek is. Egy részük szertartási segédkönyv volt, így azokat a templomban tartották, bár időnként cserélődött az állomány, pontosabban bővült. Az egyházmegyei hovatartozás változása miatt a szláv nyelvű könyvek kiszorultak a használatból, könyvtárba kerültek.

Ezek az értékes kötetek 1951-ben (a többivel együtt) rövid ideig Debrecenben maradtak (29 véglegesen), majd a 70-es években újabb műveket (71 darab) kapott vissza Debrecen. További 40 kötet a Nyíregyházi Teológiai Főiskolán, 1 magánkézben, 1 db. templomi szertartáskönyv a kegytemplomban található, további 3 kötet pedig a KLTE Könyvtárában. A cirillbetűs egyházi művek Oroszországban, Ukrajnában és a Baltikumban készültek; vásárlás, bizományosi elhelyezés, esetleg postai küldemény formájában jutottak a szerzetesek birtokába.

A 145 máriapócsi könyv közül 44 templomi kézikönyv volt, s a közel másfél száz mű között evangéliumi magyarázat, misekönyv, hóráskönyv, kottáskönyv, zsoltáros és magasztaló, valamint számos tankönyv is akadt. A máriapócsi könyvtár 2070 kötete közül 145 mű 163 darabja íródott cirill betűkkel.

A baziliták teológiát, sőt profán iskolai oktatást is vállaltak; a szerzetesek Nagyszombaton, Munkácsott, a Barbareumban (Bécs), továbbá a pozsonyi, esztergomi és kassai szemináriumokban tanultak. Érdekes Ojtozi Eszter vizsgálata a máriapócsi szerzetesek etnikai megoszlása tekintetében; e szerint a rendtagok zöme ruszin, kisebb mértékben szlovák nevet viselt...

A kötet 136 oldal terjedelmű, ehhez 44 kép illusztráció csatlakozik, ami a hatalmas anyag jobb szemléltetését szolgálja.

SURÁNYI DEZSŐ

TUDOMÁNY

Josef Klima: Mezopotámia

Soha nem jutott el a szerző az ókori Mezopotámia területére. Szinte érthetetlen – gondoljunk Kőrösi Csoma Sándorra, aki gyalog kereste fel kutatásának helyszíneit. Josef Klima messziről, távolságtartással, a közvetett élmények, múzeumi tárgyak, asszirológiai kongresszusok, könyvtárnyi szakirodalom útján próbál meg történeti és kultúrtörténeti szintézist teremteni Mezopotámiáról. Talán ezért is – vagy éppen ezért – tarthat számot nagy érdeklődésre, nemcsak a történelmi témákat kedvelők, hanem a nagyközönség, az olvasni szerető emberek körében is.

Néhány fontosabb, számunkra különösen érdekes gondolat a könyvből: a sokak szemében misztikusnak tűnő sumér-problémát is felveti a szerző és a különböző feltételezések felsorolása után megállapítja: „A kérdés továbbra is nyitott... A Mezopotámiába látogatók, majd a régészeti feltárások sorát egy meglepően korai évszám jelzi. Benjámin spanyol rabbi már 1178-ban útleírást készít Ninivéről: „Ninivét földig lerombolták, korábbi helyén azonban épületek és erődítmények emelkednek". Sok adatot megtudhatunk a székely rovásírás miatt bennünket különösen érdeklő ékírás keletkezéséről és változásairól. (A Kr. e. 3. évezredben, amikor piktogrammákat alkalmaztak, számuk elérte a kétezret.) A szépirodalom első képviselője, a Gilgames-eposz és a Biblia között konkrét párhuzamok fedezhetők fel, például a világ és az ember teremtéséről, a vízözönről, stb. A mezopotámiai vallás fő istenháromsága An, Enlil és Enki mellett a Kr. e. 3. évezred után az egyik későbbi korból fennmaradt jegyzékben már két és félezer isten szerepel és velük együtt számontartják a bölcs és gonosz démonok sokaságát, me-

KALEIDOSZKOP
atelier
BUDAPEST KIS GYÖ U. 4-6. II. EM. 6/A. TEL.

MÁRIA Katalin

Máriabesnyő. Kegytemplom és kolostor

Máriabesnyő

SIGILL: PP: CAPUC: IN BESNYŐ * 1763 *

Kegesadmányt hálásan köszönik
A kapucinus Atyák

Franz Schemm, Nürnberg (Nachdruck verboten).

Nagyságos
Dr Szentiványi Gyula úrnak.

Budapest
XI Lágymányosi u 16.

EGY 18. SZÁZADI LELET:

A MÁRIABESNYŐI MADONNA-KEGYSZOBROCSKA

MAROSI ERNŐ

A máriabesnyői kapucinus templom neobarokk főoltárának közepén őrzött, kicsiny kegyszobor története tulajdonképpen olyan csoda, amelyet a modern ásatási technika leletmentés néven ismer. 1759-ben – mint a csoda jelentőségének tudatában feljegyzik, április 19-én – a Grassalkovich Antal által a lorettói Szűz Mária tiszteletére tervezett kápolna alapozási földmunkái során bukkant rá az ott dolgozó kőművessegéd, Fiedler János. A kis szobrocska pszichikai hatása – érthetően – hatalmas volt, hiszen az álló Madonna-szobor éppen annak a nevezetes kegyszobor-típusnak felelt meg, amelyet a másolatban beszerezni szándékolt és közismert lorettói Madonna is képviselt. A leletet egyszerre fogták fel csodának, a hozzá tartozó előjelekkel, álomlátással stb. együtt és értelmezték racionálisan. Tudták ugyanis, hogy középkori templomrom területén dolgoznak a besnyői pusztában; a 13. századi eredetű, közelebbről azóta sem ismert, zsidói premontrei prépostság maradványai között.

A kis szobrot átadták a grófnak, aki gondoskodott hitelesítéséről és propagandájáról. 1759. május 4-én kelt a Migazzi Kristóf váci püspök által elrendelt vizsgálat során tett tanúvallomásokat tartalmazó oklevél, amely a kegyúr levéltárába került. A grófi pár a Madonna és a Gyermek számára gyémántokkal ékesített koronákat illetve övet készíttetett, s a szobrocskát üvegezett ezüst tartóba záratta, amelynek hátlapjára Migazzi püspök tanúsító feliratát vésették. A szobrocska azután az 1762–69 között a kapucinusok számára építtetett, 1771-ben felszentelt templom főoltárára került.[2]

A kis szobor erősen barnára színeződött csontfaragvány; feltehetőleg szarvasagancsból készült. Magassága mindössze 11 cm, talapzatának szélessége 4 cm (1. kép). Közönséges csont anyaga alapján az elterjedt elefántcsont vagy rozmáragyar faragványoknál olcsóbb és egyszerűbb munkának tarthatjuk. Azok esetében feltétlenül felmerülne idegen eredetének, import-jellegének feltevése, ennek közönségesebb anyaga viszont eleve helyi eredete mellett szól. Kompozíciója rendkívül zárt, hasáb alakú – ezt fokozza sérülése; Mária bal felső karjának a mai kontúron túlnyúló része ugyanis nyilvánvalóan lehasadt. Az itt gondolatban szükséges kiegészítéssel a szobor elveszti mai, kellemetlenül ügyetlen, bizonytalan tartását, s ezáltal súlyelosztása, állásmotívuma is határozottabb lesz. A kiegészítés értelmében a szobor a gótikus kontraposzt szabályai szerint szabályos felépítést nyer: a test súlyát a jobb láb viseli, amely fölött a jobb kéz a gyermeket tartja, s Mária felső teste enyhén – csak annyira, hogy szimmetrikusan egyensúlyozza a gyermek tömegét – balra hajlik, az alig észrevehetően kimozduló szabad láb fölött. Mária feje enyhén jobbra, a gyermek felé billen. A Szent Szűz ruházata nyitott köpeny, amelyet teste előtt összefog, s amelyet jobbjával felemel. A köpeny a bal könyök alatt, a csípő táján mély, íves redőt vet; a jobb kéztől sugaras redők indulnak ki, a legalsó és legmélyebb a bal lábig húzódik. Az alsótest jobb felén a köpenyszegély vonala ívelődik, alatta a tunika redői jelennek meg. A lábfejek és a ruhaszegély redői egészen elnagyoltan jelentkeznek; általában az egész drapéria megmunkálása kevéssé differenciált, inkább elnagyoltnak és darabosnak mondható; semmi sincs benne a finomabb elefántcsont faragványok élesen metszett formáiból és részletfinomságából. Mária fejét kendő övezi, amelyet ugyancsak meglehetősen durván metszett, sematikus hullámok tagolnak. A gyermek frontálisan, az uralkodói majestas-ábrázolásokra (például számtalan felségpecsét és pénzérme figurájára) emlékeztető tartásban ül, jobbjában, teste előtt globust tart, kinyújtott baljával a Mária kezében tartott alma felé nyúl. A gyermek frontális tartása annyira idegenszerű és szokatlan, hogy – jellemző módon – Jordánszky Elek illusztrációjának 1836-os rajzolója is korrigálta a megszokott, oldalnézetben látható gyermekre.

A szobrocska kétféle ikonográfiai motívumot tartalmaz. Az egyik éppen a Gyermeknek mint mennyei királynak – innen a szokatlan, minden jel szerint idegen összefüggésből kölcsönzött motívum – felmutatása, prezentációja. A másik a Madonna-ikonográfia gyakori tipologikus eleme: a második Ádám nyúl a második Éva által kínált alma után. A két motívum együtt egy határozott típust jellemez; ez aligha lehet az egyébként a megmunkálás tekintetében, technikai szempontból is gyenge kvalitású, kis tárgyacska faragójának saját leleménye. Sokkal valószínűbb, hogy a kis szobor igényesebb mintaképet követ.

Formái látszólag „lágyak", szélesek, összefoglalók. Párhuzamok a 14. század utolsó harmadának nagy szobrászatában, mégpedig mind az épületdíszítő szobrászatban, mind faszobrokon kínálkoznak. A Madonnára jellemző kerekded arc, az éles kontúr nélküli szemöldök, a kis száj rokon példáiként említhetők: a diósgyőri, női fejes zárókő,

a szászsebesi szentély szobrainak némelyike, a segesvári Hegyi templom szentélytámpilléreit díszítő Királyok imádása–csoport Madonnája.[3] Ezek között is vannak kvalitásbeli különbségek, de különösen a faszobrászati párhuzamok árulják el, hogy szobrocskánk arca nemcsak és nem elsősorban kor-determinálta stílus hordozója, hanem a korstílus-elemeket egy inkább a kézművesmunka technikai és ábrázolási kötöttségeinek megfelelően általánosítható szellemben transzformálja. Legközvetlenebb rokonai nem a korszak finomabban differenciált kifejezésű szobrain fedezhetők fel, hanem azokon, amelyek valamilyen elnagyoltabb, nem individuális kedvesség hordozói. Egyformaságukban is jellegzetes rokonaik a szepességi oltárfaragás kézműipari szinten álló emlékei: a Szlovák Nemzeti Galéria krígi oltárszárnyainak női szentjei, vagy a Magyar Nemzeti Galéria malduri reliefjei.[4] Valamennyien magukon viselik a magas művészet visszfényét figuratípusukban, drapériaformuláikban, gesztusaikban, de valamennyien csak felidézik a magas művészetnek mintegy emlékképeit. Replikák, az elsőosztályú művek helyettesítő utánzatai; formaadásuknak látható célja nem meghatározott ábrázolási feladatok megoldása, hanem éppen az ilyen problémák elkerülése. Egyformaságuknak van egy igen fontos közös stíluseleme, a kedvesség, a bumfordi derű. Ez funkciójukból következik, amennyiben nem autonóm képzőművészeti alkotások, hanem olyan, szériaszerűen előállított szemléleti objektumok, amelyeknek célja meghatározott érzelmeknek, az áhitatnak felkeltése: a vallásos kegytárgy legfőbb rendeltetésének felelnek meg.

Ebbe a kortalanabb tárgytípusba soroljuk tehát a méreteinél és olcsó anyagánál, igénytelen megmunkálási technikájánál fogva bizonyára a nem nagyon magas igényű, személyes kultusztárgyak közé tartozó, hordozható szobrocskát. Már puszta leírása is felveti e tárgykategória művészettörténeti kezelésének, elemzésének, datálásának módszertani kérdéseit. Hiszen határozatlan formáiban önkéntelenül is élesebbeket, individuálisabbakat keresünk, azokat más kvalitás-szférákra vonatkoztatjuk, s szükségképpen össze is hasonlítjuk őket egymással. Nem a „gyarlóbb" replikák apológiáját hivatott szolgálni az a megállapítás, hogy a kétféle szándék egymással összemérhetetlen. Épp ezért e tárgycsoportban csődöt mondanak a hagyományos, a valamilyen szempontból elképzelt tökéletesedésre épített fejlődésmodellek is. Valójában alig számolhatunk fejlődéssel, csak a replikák előállításában elért pontossággal, az előképek váltogatásával, illetve az előképektől való elszakadással. Kétségtelen, hogy a kultúra, mentalitás, kultusz történeti megközelítése szempontjából ezek a tömegobjektumok döntő jelentőségűek, a művészet jelenségeitől azonban meglehetősen távol esnek. A magyarországi művészettörténetnek, mint minden más regionális művészettörténet-írásnak is, legnagyobb nehézségét az jelenti, hogy meg kell különböztetnünk a relatíve (mert tágabb földrajzi–kulturális keretben maguk is lehetnek replikák) primér műveket az ilyenfajta eredetiség igényével fel nem lépőktől, s ez utóbbiakat voltaképp felesleges erőfeszítés szigorúbb kronológiai sorokba rendeznünk.[5]

Ebben a megfontolásunkban megerősítve láthatjuk magunkat, ha a máriabesnyői csont szobrocska arctípusának, kifejezésének, plasztikai értékeinek vélt stílustörténeti rokonain kívül típusára is figyelemmel vagyunk. A szobrocskának a támasztó láb fölötti kéztől kiindulva sugarasan szétágazó redőktől meghatározott drapériamotívuma és köpenyének a felső testet nagy ívvel keretező öble nem a 14. század második felének szobrászatában gyökerezik, hanem tükörképes változata annak a kompozíciónak, amelyet a hazai emlékanyagban mindenekelőtt a pozsonyszöllősi Madonna képvisel (2. kép). Az egyezés mutatis mutandis (a szabad kéznek a mell elé vonása a kis változaton, a gyermek ülésmotívumának már elemzett anomáliája) pontos, a kis csont Madonna arctípusa is a pozsonyi szobor differenciálatlan változatának bizonyul (v.ö. különösen a száj tájékának jellegzetes bemélyedését). Az igen rossz állapotban fennmaradt pozsonyszöllősi faszobor egyértelműen a 13. század klasszikus gótikus szobrászati hagyományához húz, s mint ilyen, egyedülálló a 14. század első felének magyar emlékanyagában. Franciaországi épületdíszítő (Reims, székesegyház, a nyugati középkapu trumeau-ja) vagy kegyszoborként tisztelt önálló szobrokkal (Fontenay) való kapcsolata s még inkább a formai kapcsolat közvetítésének útja (Alsó-Ausztria, Bajorország) vitatható, a szobor azonban magán viseli – még kifejezésében is – a 13. század udvari stílushagyományának visszfényét.[6] Egy, a pozsonyszöllősihez hasonló, az olcsó kis szoborreplika tanúsága szerint népszerű kompozíció lehetett a mintakép. A sors iróniája folytán mind a szélesebb körben elterjedtnek feltételezhető, nagyalakú szobortípust, mind a tömegárunak minősíthető, bizonyára népszerű replikát ma már csak egy-egy, ritkaságnak minősíthető példány képviseli.

A máriabesnyői szobrocska nem nemes állatcsontból készült; ez anyagnak feldolgozása széles körben elterjedt iparág volt. Állatcsontból készültek a középkorban kés- és szerszámnyelek, játékok, gombok, ilyen tömegáruk helyettesíthettek fémvereteket pl. olcsóbb öveken is.[7] Már Höllrigl József, egy Visegrádról származó, kis cserép szoborfej kapcsán felismerte, hogy a máriabesnyői Madonna-szobrocska a középkori tömegárunak az agyag szobrocskákkal rokon kategóriájába tartozik. Ő magánáhítatot szolgáló házioltárka részeként képzelte el a kis szobrot. Ez nem bizonyítható, de nem is szükségszerű.[8] Hasonló kis figurák, még egyszerűbb és elnagyoltabb kivitelben, máshonnan is ismeretesek a középkori Magyarország területéről, néhány példányukat Michal Slivka ismertette.[9] Hozzájuk képest a máriabesnyői szobrocska kifejezetten igényes színvonalat képvisel. Nem is áll teljesen egymagában, mert – egyben hazai készítését bizonyító és lokalizálását is megkönnyítő – párhuzamául egy Visegrádon talált csont késnyél kínálkozik.[10] A visegrádi faragvány a Madonna-szobrocskához hasonló arányokat, faragástechnikát, zárt kontúrokat mutat (3. kép). A legközvetlenebb, azonos műhelyre utaló kapcsolatot a redőkezelésen kívül a két arc hasonló formái, a haj hullámainak hasonló, a faragástechnika által meghatározott kezelése alkotja. A visegrádi késnyél datálásának fogódzóját a lovag viselete jelenti. Alakját csuklyás, lábközépig érő köpeny fedi, az a lovagi viselet, amely

14. század első felében még elterjedt volt, azután más viseletformák szorították ki.

A lovag és a Madonna mintaképei tehát ugyanabban a korban, a 14. század első felében keresendők. Hogy maguk is ebben a korban készültek-e, vagy jóval később, ami a kézművességnek e két tárgy által képviselt, erősen konzervatív szférájában könnyen elképzelhető, a dolog természeténél fogva eldönthetetlen. Mindenesetre, mindketten az Anjou-kor magyar figurális tárgykultúrájának ritka tanúi.

JEGYZETEK

1 *Oszvald F.:* Adatok a magyarországi premontreiek Árpádkori történetéhez. Művészettörténeti Értesítő 6(1957) 252.

2 A történetet feljegyzi már *Jordánszky E.:* Magyar Országban 's az ahoz tartozó Részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem' Képeinek rövid leírása. Posonban 1836, 54. sk., a kegyszobor képével. Ismétlik a kegyhely vezetői, pl. N.N.: Máriabesnyői kegyhely, Vác, 1939. – E vezetők ismeretéért Kerny Teréziának tartozom köszönettel. V.ö. Magyarország Műemléki Topográfiája V. Pest megye I. Budapest 1958, 404. skk.

3 A példákhoz v.ö. Magyarországi művészet 1300–1470 körül. A magyarországi művészet története 2., Budapest 1987. képkötet.

4 V.ö. *Radocsay D.:* A középkori Magyarország faszobrai, Budapest 1967, 32. sk., követi *Török Gy.* in: A Magyar Nemzeti Galéria régi gyűjteményei. Budapest 1984. 13. sz. – Erősebben hangsúlyozza a helyi hagyomány szerepét *Glatz, A.C.:* Gotické umenie v zbierkách Slovenskej Národnej Galérie. Bratislava 1983, 23. sk.

5 Az itt használt fogalmak forrása: *Kubler, G.:* The Shape of Time. Remarks on the History of Things. New Haven – London, 1962. – Róluk, részben más összefüggésben: *Marosi E.:* Nemzeti elemek a régi magyar művészetben: a középkor. Ars Hungarica 1990. 177. sk.

6 *Vaculik, K.:* Gotické umenie Slovenska. Slovenská Národná Galeria. Bratislava 1975. 59; *Eisler J.:* Magyarországi művészet 1300–1470 körül, i.m. 1987. 343.

7 *G. Sándor M.:* Középkori csontmegmunkáló műhely a budai várpalotában. Budapest Régiségei 20(1963) 107–121. – Az apróleletek hasonló kategóriájáról *Zolnay L.:* Az elátkozott Buda – Buda aranykora. Budapest 1982, 431 skk.

8 *Höllrigl J.:* Visegrádi kis cserépszobor fej. Történetírás 2 (1938) 77. skk, különösen: 82.

9 *Slivka, M.:* Vyrobky z kosti a parohu na Slovensku z obdobia stredoveku. Archaeologia historica 8/83. 327. skk, főleg 338. és *uő:* Geweih- und Knochenverarbeitung in der Slowakei zur Zeit des Feudalismus. Slovenská archeologia 32(1984) 423. skk.

10 Művészet I. Lajos király korában 1342–1382. Katalógus, Budapest 1982, 176. sz., 315.

EIN BODENFUND DES 18. JH.: DIE GNADENSTATUETTE DER MADONNA VON MÁRIABESNYŐ

Die kleine, wohl aus Hirschgeweih geschnitzte mittelalterliche Madonnenstatue, die seit 1771 im Hochaltar der Kapuzinerkirche von Máriabesnyő ihren Platz fand, kam 1759 bei Bodenarbeiten der vom Grafen Antal Grassalkovich gegründeten Kapelle ans Tageslicht.Es handelt sich um ein eher billiges Kultobjekt lokalen Ursprungs, dessen kunstgeschichtliche Einordnung durch seine anspruchslose Ausführung und die wohl anzunehmende Nachbildung, eines künstlerisch höher stehenden Vorbilds erschwert wird. Im Falle handwerksmäßiger Produkte ist wohl berechtigt, bestimmte Qualitäten wahrzunehmen, die der Erweckung der Frömmigkeit dienen, es dürfen jedoch in dieser Gattung keineswegs individuelle künstlerische Leistungen angenommen werden.

Die Komposition der Madonnenstatuette von Máriabesnyő weist sich als eine spiegelverkehrte und in manchen Details veränderte Kopie der hölzernen Madonnenfigur aus Pozsonyszöllős (Vinohrady bei Preßburg, Slovenská Národná Galéria, Bratislava) aus, die ihrerseits in der hochgotischen Tradition wurzelt. Ein anderes Fundstück aus Visegrád, ein knöcherner Messergriff mit einem Ritterfigürchen, läßt sogar nahe Werkstattbeziehungen zur Madonnenstatuette vermuten. Die kleine Ritterfigur scheint kostümgeschichtlich ebenfalls in der Tradition der ersten Hälfte des 14. Jh. zu stehen. Aufgrund der oben angedeuteten methodologischen Schwierigkeit einer genaueren Zeitbestimmung können somit beide Werke der figürlichen Sachkultur Ungarns auf die Anjouzeit datiert werden.

MÁRIABESNYŐ

MNG Évk. 1991 (1991)

Mária magyar ki-
rálynné
(II. Lajos neje)
ikonograf.
repr.
Arch. Ért. 1899.
195. l.
Ez a kép nyból
kiadva
Fraknói Vilmos
Werbőczi István
életrajza.
M. Tört. Életr.
Bp. 1899. 225. l.

Mária királyné
arcképével XV. nagadbeli
kályhafiók (Iparmű-
vészeti Museum)
Magyar Iparművészet
1908. 308-l.

fordít

< Mária királyné
sírja >

H. Fekete Péter:

< > Arch. Ért
1912. 90–92. l.

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le-
lós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép-
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
hez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat-
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
jáért, küzdöttem a panamák ellen és segítettem
n tehát a főváros közönségétől, hogy segítsen

: és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki-
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.**
sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Mária Királynő

ikonográfiája

képmása

Schmittner F. L. Bécsi

rézmetszőtől a gróf

Nádasdy-féle Mau-

soleum nyomán

Volgyi Csaba

77. l.

Megjelent

Werbőczy: Corpus Juris

Nagyrombat 1743

< Mária nápolyi
királyné, magyar
királyleány emlé-
leke Nápolyban
(Két képes táblával) >

1
Fraknói Vilmos:
< > Arch. Ért
1905. 385–393 l.

		3.4.-ból ügyeletes szolgálat	137.73
3	4	Karbantartás munkabér 3.2.-ra ügyeletes szolgálat	535.86
3	5	Vegyesek 1.4.-ra parkfenntartás ...	125.31
4	5	Vegyesek 1.4.-ra parkfenntartás ...	194.60

Az elmult évben az 1939.

illetményszabályzat, továbbá a mur

12.116/1939.M.E. sz. rendelet, val

lönféle pótlékokat előiró polgárme

terheket róttak, amelyek a kiadásc

Mária királyné
ikonográfiája

Kemény Lajos:
Mária királyné
arcképei Königs-
bergben.
Arch. Ért 1905.
285. l.

-

áltozást mutat. Az addigi "Nyug-
ettéosztottuk, külön-külön alro-
lijakat, kegydijakat, nyugbére -
t a nyugdij- és nyugbértartalék
keresztül 5. rovatként kimuta -
ezések javitási költségei" ki-
közvetlenül megtérül - a másik
rhére végzett közcső és össze-
tt 11. rovatként számoljuk el. A
rovatban számoljuk el a kölcsö-
bainkat. Az elmult évben "Ren-
k" valamint "Uj beruházások" el-
tott beruházásokat ezidén egy
s beruházások" megnevezés alatt

Máriafalvi templom

Wendl, Georg: Herzliche Bitte an alle Verehrer der Seligsten Jungfrau Maria um Beihilfe zur gänzlichen Herstellung der abgebrannten Marienkirche zu Mariadorf, einer der ältesten Kirchen Ungarns. 4r 1 kep 4 l. Wien, [1859]

Gent (2361)

A vajdahunyadi v

1916. november ha

Kelet	Tárgy:
XI.15.	Möller István müépitésznek tisz-
	teletdija 1916. IV
30.	Czipper Nándor rajzolónak novem-
	ber havi illetéke
	A Müemlékek Országos Bizottságát
	leszámolásra felvéve
	Pénztári maradvány nélkül zárul
	Budapest, 1916. december 1.

Máriagyüdi bú-
csujáróhely.

16-r, 34 l. Bp
[1911].

Gent (1423)

Szerzője: Lukácsy
István

továbbra is megelégedésre el t
nehézségbe ütköznék, kegyesked
ideiglenesen, a folyó év végéig
samat,- melyet a pénzügymin
is,- felmondaná,- kérném
jék megengedni, hogy az ad
ellenőri lakás céljára átadat
nálatba nem vett helyiségek
ság van elhelyezve

Mária magyar királyné arcképe

Kropf Lajos: Mária magyar királynénak, II. Lajos nejének arcképe 1520-ból. Századok 1887. 92. l.

Mária királyné
(II Lajos neje)
ikonográfiája.

Éber László dr.: Mária királyné arcképe Königsbergben. (Egy ábrával.) Arch. Ért. 1899. 193–196. l.

Önkéntesek — Die freiwilligen Rote-Kreuz-Schwestern (Budapest, 1916)

— **Kitüntetés.** A kormányzó *Edl* Tivadar első-osztályú főkonzuli címmel és jelleggel felruházott másodosztályú főkonzulnak, továbbá Szentimrei *Morlin* Ervin és dr. Hiripi és Ivácskai *Böszörményi* László miniszteri tanácsosoknak buzgó és eredményes szolgálatuk elismeréséül a magyar érdemrend középkeresztjét adományozta.

— **Gyengén szerepeltek a magyarok a berlini nemzetközi fedettpálya atletikai versenyen.** *Berlinből* jelentik: A Deutschlandhalleban szombaton este *nemzetközi fedettpálya atlétikai verseny* volt. A rövid távfutók három tusájában (3×75 méter) a berlini *Leichum* győzött a berlini *Fischer* előtt, 3. Neckermann, 4. Borchmeier, 5. Hanni (Svájc), 6. Gyenes (Magyarország). Gyenes az első futamban negyedik, a másik két futamban utolsó volt. A *75 m-es gátfutásban* a svéd *Lindman* győzött. 2. Krupman (Köln), 3. Kovács (Magyarország). Az *1000 m futást* a stuttgarti *Desecker* nyerte 2.29.8 mp-cel *Mosters* belga világbajnok előtt, akinek ideje 2 p 30.4 mp volt. A *3000 m futást* a wittenbergi *Syrieg* nyerte, 2. *Eberhardt* (Berlin), 3. *Jakob* (Berlin), 4. Iglói (Magyarország).

— **Kilencven munkást tüntet ki hétfőn** déli 12 órakor az iparügyi miniszter minisztériumának nagy tanácstermében. A munkások elismerő levelet és 100 pengő jutalmat kapnak, mert egy munkaadónál 25 évet meghaladó szolgálatot teljesítettek. A kitüntetettek vidékről szabadjeggyel utaznak Budapestre, hétfőn délben díszebéden vendégei *Bornemisza* iparügyi miniszternek.

— **Kényszernyugdíjazzák a szolnoki polgármestert.** *Szolnokról* jelentik: A belügyminisztériumi fegyelmi bíróság határozata alapján a szolnoki megyeházán összeült hármas tanács dr. *Tóth* Tamás polgármester ügyében tudvalevőleg azt az előterjesztést tette, hogy a polgármestert vonják végelbánás alá. A belügyminiszter most leiratban értesítette a főispánt, hogy *Tóth polgármester kényszernyugdíjazásához hozzájárul.*

— **Kétszázharminc középiskolai tanuló utazik vasárnap este Olaszországba.** A fővárosi középiskolák 230 növendéke vasárnap este különvonaton tanulmányi kirándulásra indul Olaszországba. A kirándulást *Felkay* Ferenc tanügyi tanácsnok és *Bodnár* Gyula tanár vezetik. A csoport első állomása Firenze lesz, majd Rómába és Nápolyba utaznak. Rómában a budapesti diákokat külön kihallgatáson fogadja a pápa. Visszafelé a csoport megtekinti Velence nevezetességeit is.

— **Súlyos motorkerékpárbaleset a Váci úton.** Szombat éjszaka a váciúti Ferdinánd hídfőnél egy teherautó összeütközött a GE 162 rendszámú motorkerékpárral. A motorkerékpár két férfiutasa lezuhant. A mentők mindkettőjüket a Rókus-kórházba vitték. Az egyik férfi haldoklik, a másik állapota életveszélyes. Nem tudják, hogy kicsodák, a motorkerékpár valószínűleg vidékről érkezett. A sebesültek 30 év körüliek.

= **A tenyészállatvásár** vidéki látogatóinak figyelmét ezúttal hívjuk fel László és Fekete (IV., Petőfi Sándor u. 14—16.), országosan jóhírű női és férfi szövet, selyem- és mosókelme divatházára, ahol a legkülönlegesebb divatszöveteken kívül, már a nyári színpompás selymek és mosókelmék is hatalmas választékban raktárra érkeztek. A vásár látogatói az előírt árakból 10% kedvezményben részesülnek.

= **A véletleneknek** is megvan a maguk törvényszerűségük! Sokévi tapasztalat és statisztika igazolja, hogy számos esetben azok a sorsjegyek nyernek, melyeket hosszú idő óta nem sorsoltak ki. Mindenki, aki részt vesz az osztálysorsjátékon, helyesen és okosan cselekszik, ha ragaszkodik a sorsjegyszámához, de ajánlatos az iránt minél előbb a főárusítóknál intézkedni.

= **»Elkerülhető-e a háború?«** — vitatják egy társaságban. »Ez tisztán gazdasági, tehát pénzkérdés« — mondja valaki »Helyes és igaz az állítása« — feleli rá egy másik. — »De azt hiszi, hogy el lehetne kerülni a háborút, ha pénz minden embernek bőven állna rendelkezésére?« »Hiszem és állítom! Mert tegyük fel, hogy millió évvel ezelőtt Igmándon, ahol a világhíres keserűvíz-ősforrás már legalább is millió éve érik a földben, lett volna egy takarékpénztár, ha abba valaki annakidején egy üveg keserűvíz árát oly feltétellel helyezte volna el, hogy 1%-os kamatos kamataival csak 1938-ban lenne felhasználható, ez olyan összegre rúgna, mely e földteke összes lakosait többszörös milliomossá tenné, amely megszüntetné a kapzsiságot, a háborús őrületet a nemzetek között. Egy üveg Igmándi keserűvízzel tehát nemcsak a testi bajokon segíthetünk, de boldoggá és megelégedetté lehetett volna tenni az egész emberiséget.«

= **Idő és pénz.** Most, hogy a munkaidőt törvényes rendelkezés keretek közé szorította, az időt fokozottabban kell kihasználni. A Remington Irógép Rt. által forgalomba hozott modellek nagyszerű lehetőséget nyújtanak erre: A legpraktikusabban megszerkesztett Remtor Modell 6. standard írógép, dupla kocsival, betűkosár váltószerkezetével, kikapcsolható föhengerével a munkamenet gyorsaságát meghatványozza.

= **Trunkhahn Posztógyár,** a magyar úricsaládok bevásárlóhelye önnek is rendelkezésére áll. Közvetlenül a gyárból szállítja a fogyasztónak színgyapjúszöveteit, angolos gyártási módon elkészítve. Kérje megtekintésre a szövetminták költség- és kötelezettségmentes beküldését. Trunkhahn Posztógyár és Ruhagyár Rt. Budapest, XI., Lenke út 117.

= **Húsmérgezés, kolbászmérgezés, halmérgezés vagy gombamérgezés** előfordulásakor a gyorsan ható természetes »Ferenc József« keserűvíz azonnali használata — egy vagy két pohárral — rendkívül fontos segédeszköz. Kérdezze meg orvosát.

HELLER ÚRISZABÓ
RÁKOCZI ÚT 13
tavaszi kabátjai
elkészültek. Legjobb minőségek, finom kidolgozás, kitűnő szabás.
Óriási választék. Mérsékelt árak

412 esztendős királyi kincsek pihennek a Dunában

Esztergom és Párkánynána között keresik Mária királyné gályáinak maradványait

(Saját tudósítónktól.) A magyar tudományos világot régóta foglalkoztatja már a probléma: hova tüntek el a tragikus véget ért *II. Lajos* király özvegyének, *Mária* királynénak kincsei, melyeket 1526-ban *a Duna medrébe süllyesztettek el.* A kérdés körül sok tudományos vita zajlott le, melynek során megoszlottak a vélemények, hogy a budai és visegrádi várból összegyűjtött drágaságok *a Duna melyik szakaszán kerültek a — hullámsírba.* Abban azonban egységes volt archeológusaink véleménye, hogy az elsüllyesztett *gályák maradványai ma is a Duna medrében vannak.*

A tudományos búvárkodások — amelyekben még amerikai muzeális emberek is résztvettek — hitelesen megállapították *a királyné gályáinak történetét.*

Amikor a világhírű *mohácsi csata* lezajlott, *Lajos* király özvegye, *Mária* királyné mindent elkövetett, hogy a Budavárában felhalmozott udvari kincseket megmentse. A lázas sietséggel összegyűjtött drágaságokat *Budán gályákra rakták* és megindultak velük — Pozsony felé. Útközben azonban a gályákat *Kún* Pál főispán vezetése alatt Szapolyai-párti csapat támadta meg és közülök *kettőt elsüllyesztettek a Dunába.* Ma már históriai tény, hogy ez a katasztrófa *Esztergom és Párkánynána között történt.*

A megmenekült gályáknak sikerült eljutniok Pozsonyba és *Lajos* király udvarának nagyértékű relikviái *később Bécsbe kerültek.* Róluk leltárt készítettek, amely ma is megvan a bécsi udvari levéltárban. Ennek gazdag tartalmából következtetik tudósaink, hogy *Mária* királyné elsüllyesztett gályáival ritkaértékű történelmi kincsek kerültek a Dunába. A relikviák felkutatásának kérdésével évekkel ezelőtt már *amerikai tőkések is foglalkoztak,* de a lefolytatott nemzetközi tárgyalások eredménytelenek maradtak. Most azonban Komárom-Esztergom vármegye közönsége vette kezébe az ügyet és *a Duna medrének felkutatását a közeljövőben meg fogják kezdeni.*

Az országos érdeklődésre számot tartó mozgalomról *Gerevich* Tibor egyetemi tanár, aki a kérdésnek legalaposabb ismerője, ezeket mondotta:

— Régóta foglalkozom a gondolattal, hogy a Dunából ki kellene emelni ezeket az értékeket. Annyira előrelátó voltam, hogy amikor a békedelegációval mint a műkincsek ügyének referense Párizsban jártam, mindent elkövettem a magyar műkincsekre való jogunk biztosítására. Javaslatom alapján *a trianoni szerződés tervezetének a műkincsekre vonatkozó részét meg is változtatták.* Igy, ha most a Duna mélyén heverő kincses gályák előkerülnek, *a rajtuk levő értékek feltétlenül Magyarországot illetik meg...*

Elmondotta még a professzor, hogy a most megindult akció sikerében bízik. Hivatkozott az európai szenzációt keltő olasz búvárkodásra, melynek eredményeképpen *a Némi tóból Caligula császár nagyértékű gályáit hozták napvilágra.* Szerinte *Mária* királyné gályáinak ma is meg kell lenni, mert külföldi példák után jogos az archeológiai feltevés, hogy *az elsüllyesztett gályák 412 évvel ezelőtt beágyazódtak a Duna iszapjába és ma is ott szunnyadoznak.*

— **Felfüggesztettek állásától egy román egyetemi tanárt — kizárták a karánsebesi tanítóképző 27 növendékét.** *Bukarestből* jelentik: A közoktatásügyi miniszter *Christescu* Gergely hittudományi egyetemi tanárt felfüggesztette, mert tanári és lelkészi állását politikai tanok terjesztéséhez használta fel. Ugyancsak a közoktatásügyi minisztérium *kizárta a karánsebesi tanítóképző 27 növendékét, mert politikai tényked*ést fejtettek ki. Hat növendéket az ország valamennyi intézetéből kizárták, a többit pedig csak átmeneti időre.

— **Városi telken özvegyotthont akar építeni az Országos Erzsébet Egyesület.** Az Országos Erzsébet Otthon Egyesület, a katonatisztek és köztisztviselők özvegyeinek otthona, azzal a kérelemmel fordult a polgármesterhez, hogy özvegyotthon céljaira a főváros ingyen telket bocsásson rendelkezésére. A polgármester azt javasolja, hogy a főváros a Tas vezér ucca mentén 220 négyszögöles telket engedjen át ingyenes használatra az egyesületnek, amely ott kétemeletes özvegyotthont építene.

— **Kinevezés.** Az iparügyi miniszter *Rihmer* László mérnököt a bányakapitányságok fogalmazási személyzetének létszámába ideiglenes minőségű bányahatósági titkárrá kinevezte.

— **Nagyhortobágy helyett Hortobágy.** A belügyminiszter a Debrecen sz. kir. városhoz tartozó »Nagyhortobágy« kültelki puszta nevét »Hortobágy« névre változtatta át.

— **Megalakult az Elemi Csapások Elleni Védekezés Magyar Nemzeti Bizottsága.** A meteorológiai és földmágnességi intézet tanácstermében szombaton tartotta meg alakuló ülését az Elemi Csapások Elleni Védekezés Magyar Nemzeti Bizottsága. A bizottság a nemzetközi kölcsönös segélynyujtás tárgyában 1927-ben létrejött nemzetközi egyezmény alapján létesült és működését a Magyar Vöröskereszt fenhatósága alatt fejti ki. Célja a hazánkban előfordult és előfordulható elemi csapásokat tanulmányozni és a kutatások eredményéről a Genfben székelő Nemzetközi Segélynyujtó Egyesülés központjának időnként beszámolni.

— **Francia történetiró előadása Budapesten.** Március utolsó napjaiban Budapestre érkezik Daniel **Halevy,** a kiváló francia történész és előadást tart »Párizs változó képe« címmel. Az előadásra meghívók a Societé de la Nouvelle Revue de Hongrie titkárságánál igényelhetők (VI., Vilmos császár út 3.).

— **Összehívták a külügyi bizottságokat.** A képviselőház külügyi bizottsága szerdán délelőtt 11 órakor, a felsőház külügyi bizottsága pedig szerdán délután félhatkor ülést tart. A külügyminiszter beszámol a külpolitikai helyzetről.

— **Új első titkár a hudapesti francia követségen.** *Párizsból* jelentik: A *Journal des Debats* szerint Christian *de Charmasse*-t a budapesti francia követség első titkárává nevezték ki.

— **Női holttestet vetett ki a Duna.** Szombat este a Dagály ucca irányában a Duna egy női holttestet vetett ki. A főkapitányságról kivonult rendőri bizottság a halott foszladozó ruhadarabjaiból és ápoltnak látszó testéről arra következtetett, hogy *jobb társadalmi osztályhoz* tartozhatott. A rendőrorvos szerint körülbelül két hónappal ezelőtt került az ismeretlen nő a Dunába. Valószínűnek tartják, hogy öngyilkoss lett. Nyomozás indult, hogy megállapítsák kilétét.

— **A Nemzeti—Bocskai kombinált futballcsapata első mérkőzését megnyerte Újvidéken,** a NAK ellen 2:0 (1:0) arányban. A gólokat Bihámi és Takács rúgta.

— **Zsindely Ferenc kultuszállamtitkár** szombaton reggel Komáromba, választókerületébe utazott. A vasútállomáson *Alapy* Gáspár polgármester üdvözölte. Többszáz főnyi tömeg várta és a városba kísérte Zsindely Ferencet. Délben társasebéd volt, amelyre Komáromba utazott *Hóman* Bálint kultuszminiszter is. *Zsindely* államtitkár panasznapot tart választókerületében.

= **Ismét itt az alkalom!** Ezer és ezer ember nyert már az osztálysorsjátékon. Ma majdnem mindenki vesz osztálysorsjegyet, mert kis összeggel nagy vagyont nyerhet! Április 9-én kezdődik az új megjavított osztálysorsjáték, nagyon ajánlatos, hogy vegyen vagy rendeljen egy sorsjegyet a legendás szerencséjű Kiss sorsjegyek közül, éspedig a legcélszerűbben a mai lapunkhoz csatolt kartonlapról levágandó »Levelezőlapon« Kiss Károly és Társa bank rt.-nál, Budapest, IV., Kossuth Lajos ucca 6. Rendelhet telefónon is: 185—242. Diszkrét, figyelmes kiszolgálás.

A Mezőgazdasági Kiállítás látogatói
okvetlenül tekintsék meg üzleteinket, hol készséggel bemutatjuk
Rádió, Villany és Cs Ilár
újdonságainkat.
Olcsó árak! Nagy választék!
Barta és Társa
Podmaniczky ucca 39
Fióküzlet: Rákóczi út 30
Képes árjegyzékünket díjtalanul küldjük.

— Két lapot betiltott a kormány. A *Magyar Távirati Iroda* jelenti: A belügyminiszter a 178.030/938. VII. a. B. M. számú rendeletével a Budapesten *Csöngös* Pál felelős szerkesztésében és kiadásában megjelenő »*Közérdek*« című időszaki sajtótermék további megjelenését és terjesztését az 1912. évi LXIII. tc. 2. §-ának 4. bekezdése értelmében az 5484/1914. M. E. számú rendelet alapján az országnak az 1922. évi XVII. tc. 6. §-ában, illetve az 1937. évi X. törvénycikk 2. §-ában vedett érdekeit és ezáltal az országnak külpolitikai érdekeit is veszélyeztető magatartása miatt betiltotta. — A belügyminiszter az 178.031/VII. a. B. M. számú rendeletével a *Parragi* György felelős szerkesztésében és a Rábaközi Nyomda és Lapkiadóvállalat kiadásában Sopronban megjelenő »*Sopronvármegye*« című politikai napilap további megjelenését és terjesztését az 1912. évi LXIII. tc. 2. §-ának 4. bekezdése értelmében az 5484/1914. M. E. számú rendelet alapján az országnak az 1922. évi XVII. tc. 6. §-ában, valamint az 1937. évi X. tc. 2. §-ában védett érdekeit veszélyeztető és e lap március 17-i számában közzétett közleménye miatt *14 napi időtartamra betiltotta.*

— Álarcos rablótámadás egy beregmegyei gazdálkodó ellen. *Barabásból* jelentik: A beregmegyei Hete községben *Hetei* Lajos gazdálkodóhoz kora hajnalban két álarcos ember betört, *összeszurkálta, vasdoronggal fejbeverte és a lakásán tartott 3000 pengőt elrabolta.* Heteit súlyos sérüléseivel a mátészalkai kórházba vitték. A rablók kézrekerítésére erélyes nyomozás indult.

— A francia háziasszony háztartásáról tart előadást március 23-án, szerdán délután 5 órakor Adolf Márta, az ezt követő főzőbemutatóan körítések, krémek, könnyű sültek kerülnek elkészítésre. Népművelési Bizottság rendezése. Belépődíj 60 fillér. Március 22-én, kedden délután 5 órakor előadás a takarékos gázfőzésről. Belépőjegy nincs. Gázművek VI., Vilmos császár út 3. I. emelet.

— 18 halálos öngyilkosság történt februárban. A mentők kimutatása szerint februárban 174 öngyilkossági kísérlet történt, ezek közül 18 *halállal* végződött. Legtöbben — 102 életúnt — *méreggel* akart véget vetni életének. Heten ugrottak vízbe, mindegyiket *kimentették* a rendőrök.

— Orvosi kinevezések a fővárosnál. *Karafiáth* Jenő főpolgármester a főváros közkórházaihoz dr. *Szirmay* György alorvos-titkár, *Zalka* Ödönné sz. *Gaál* Aurélia végleges jellegű alorvost főorvos-titkárrá, dr. *Sulyák* István volt közkórházi adjunktust pedig alorvos-titkárrá nevezte ki.

— Beküldött hírek. Vasárnap. Előadások. — A Mátyásföldi Tennis Clubban Magócs Károly: »Az élet művészetéről«, 5-kor. — Hétfő. Előadások. — A Szent Imre Szenátusban Egyed István: »Szent István államalkotása« (Szerb u. 9), 7-kor. — A Hétfői Társaságban Herz Ottó: »Memória- és mnemotechnikai mutatványok« (Royal-szálló különterme), ½9-kor. — A Társadalomtudományi Társulatban Kerék Mihály: »Az újabb birtokpolitikai reformmozgalom a földbirtokreform után« (Eötvös u. 3.), ½6-kor. — A Tanítóképző Intézeti Tanárok Egyesületében Padányi-Frank Antal: »Vezérgondolatok a liceum általános utasítása részére« (Fery Oszkár ucca 40.), 5-kor. — A Jogászegylet Gazdaságjogi Intézetében Halász Tibor: »Alapítás«; Huppert Leó: »A cégbíróság ellenőrzési joga« (Szalay u. 7.), 6-kor. — A Magyar Molnár Céh ülésén Ereky Károly: »Gabonatermelés, malomipar és közélelmezés« (Klotild u. 3. V.), ½7-kor. — Különfélék. — Az Entertaining English Circle ma d. u. 5-kor angolul beszélők részére összejövetelt tart a Pátria-kávéház különtermében. A társalgást angol hölgyek és urak vezetik — A Magyar Goethe Társaság ma d. e. 11-kor a M. Tud. Akadémia ülésterméhen előadóülést tart. — A Budapesti Piarista Diákszövetség ma d. e. 11-kor a piarista gimnázium félemeleti nagytermében (Piarista u. 1.) tartja XIV. évi rendes közgyűlését, amelyen Schuler Dezső alpolgármester mond emlékbeszédet Sipőcz Jenőről. — A budapesti érseki katolikus gimnázium (Keleti Károly u. 37.) ma d. u. 5-kor műsorral egybekötött bőjti estet rendez. — A budapesti bencésgimnázium és az Öreg Bencés Diákok Egyesületének budapesti osztálya ma és holnap ünnepségeket rendez a nagy rendalapító, Szent Benedek ünnepe alkalmából. Ma d. e. ½11-kor szentmise lesz az intézet kápolnájában (Baross u. 62.), ¾12-kor ünnepi közgyűlés a rajzteremben, d. u. 5-kor hódoló ünnepség a Zeneakadémia nagytermében. Holnap d. e. 9-kor ünnepélyes szentmise, este ½9-kor a Gellért-szálló márványtermében ünnepi vacsora, amelyen Shvoy Lajos megyéspüspök mond serlegbeszédet. — Az Állami Pénz, Biztosító és Magánhivatalok Altisztjeinek és hasonló Alkalmazottainak »Szent György« Temetkezési Egyesülete ma d. u. 5-kor tartja 67-ik rendes évi közgyűlését (Zoltán ucca 13.). — Az Ügyvédjelöltek Szövetségének angolnyelvű csoportja Kósa Aladár vezetésével ma este 8-kor tartja alakuló ülését az Ügyvédi Körben (Andrássy út 2.). — Az Akadémia III. osztálya d. u. 5-kor felolvasó ülést tart. — A Magyar Luther Társaság hétfő este ½7-kor a Deák téri evangélikus leánygimnázium dísztermében ünnepi ülést tart. — A »Hungária« Magyar Technikusok Egyesülete hétfő d. u. 6-kor tartja alapszabálymódosító közgyűlését a Műegyetem K. II. 20—21. előadótermében. — A budai Vigadóban hétfő d. u. 5-kor lesz a Főiskolások Szerzői Estje. — A Bölcsészettanhallgatók Segítő Egyesülete (Múzeum körút 6—8. II. udvar; Tel: 135—236) díjtalanul közvetít szakképzett, nagy gyakorlattal rendelkező tanárt, tanárjelöltet, instruktort, korrepetitort és nevelőt. Hivatalos órák d. e. 9—1-ig.

— Halálozás. *Szold* Lajosné született *Bergler* Malvin ny. MÁV-felügyelő neje váratlanul elhúnyt. Temetése e hónap 21-én hétfőn délután 3 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Woháner Dezső miskolci evangélikus tanítóképzőintézeti tanár, a hegyaljai egyházmegye világi főjegyzője, ötvenhatéves korában Miskolcon elhúnyt.

SÍREMLÉKEK
olcsó árusítása
költözködés miatt
»ALAPKŐ« Márványiparnál
Károly körút 13. Tel. 133-053

— Hindy Zoltán összeférhetetlenségi ügye. A képviselőház állandó összeférhetetlenségi bizottsága március 30-án, szerdán délelőtt 11 órakor ülést tart, amelyen *Hindy* Zoltán országgyűlési képviselőnek önmaga ellen bejelentett összeférhetetlenségi ügyét tárgyalja.

— Stewart A. Jakab, a sportemberből lett híres skót evangélista szombaton újra megérkezett Budapestre és tizenhárom estén át a hat-nyolcezer embert befogadó Tattersallban tart előadást. Március 27-én, vasárnap kezdődik és április 8-ig tart a nagyszabású evangélizáló hadjárat. A gyülések este félnyolckor kezdődnek.

— A megnyílt Automobil Kiállításnak elvitathatatlan érdekességet ad az automobilszakmában egyébként is vezető szerepet betöltő Majláth-cég **kiállítása, melyen a Berlini Automobil Kiállításon is szenzációt keltett DKW üvegmótor teljes üzemi munkaütemben** látható. A DKW mótorok méltatását ezzel kapcsolatosan nem tartjuk fontosnak; mótoros és autós közönségünk eléggé tisztában van azok kiválóságával, amit bizonyít az a körülmény, hogy az utóbbi években sokszáz darab került forgalomba tulajdonosaik legnagyobb megelégedésére. A Majláth-cég kiállítási pavilonjában a legújabb modellek láthatók úgy DKW, mint a világhírű DKW gyártmányokban, mely utóbbi szintén a német autóipar büszkesége.

— Bajtársi összejövetelek. A volt m. kir. szegedi és aradi 3. honvédhuszárezred tisztjei és altisztjei március 24-én d. u. 6-kor Budapesten, a Ferenc József lovassági laktanyában (Kerepesi út 49.) fontos kérdések megbeszélésére ezredösszejövetelt tartanak. — A **marosvásárhelyi volt 23. tábori vadászok tisztjei és tisztjelöltjei** március 23-án este 7-kor a Tiszti Kaszinó Sörözőben (Váci u. 38.) összejövetelt tartanak.

— Olcsón és jól főzni-sütni. Ezt tanítják az Elektromos Művek Honvéd ucca 22. szám alatti bemutatójának szerdán d. u. fél hat órakor kezdődő főzőelőadásán, továbbá a hétfőn, csütörtökön d. e. pontosan fél tíz órakor tartandó főzési gyakorlatain. A villamos háztartási készülékek ismertetése során képviselőfánk, leveles-vajastészta, kuglóf, torták, valamint pudding, különféle húsételek és citromdzsem készítését mutatják be. Belépő- és ruhatárdíj nincs.

— Szép Ernő előadása a Cobden Szövetségben. A *Magyar Cobden Szövetség* szemináriumában *22-én, kedden* este *Szép* Ernő »*Egy nehéz irodalmi kérdésről*« címmel előadást tart. Az előadást az *Ernst Múzeum* (VI., Nagymező ucca 8.) előadótermében tartják ¾7-kor.

— Legány Ödön 40 éves szolgálati jubileuma. A **Magyar Gazdatisztek Országos Egyesülete** alelnökének, **Legány Ödön** ny. gazdasági akadémiai tanárnak, a Hatvani Növénynemesítő **Rt.** vezérigazgatójának 40 éves szolgálati évfordulója **alkalmából** március 25-ikén pénteken délben 1 órakor **díszebédet rendez a** Pannonia-szálló különtermében. A részvételt az egyesületnek (Arany János u. 5.) kell bejelenteni.

— Orvosi hír. Dr. *Jenő* Andor szülésznőorvos **rendelőjét VIII., József körút 40. sz. I. emelet alá helyezte át. Telefon maradt: 135—999.**

— Visszaélés a cserkész névvel. A Magyar Cserkész Szövetséghez több bejelentés érkezett, hogy egy magát **Kovács Jánosnak** nevező, 12—13 éves, barna szemű, ovális, teltarcú, pirospozsgás, jól ápolt fiú cserkésznek öltözve, egyelőre a budai részeken adományokat gyűjt. A fiú az 502. sz. városmajori cserkészcsapat tagjának mondja magát, cserkészigazolványa azonban nincs. Budapest 502. sz. cserkészcsapat nem működik és ilyen nevű cserkész a szövetség nyilvántartásában nem szerepel. Mivel a szolgálati szabályzat értelmében cserkész egyenruhában pénzt általában nem is gyűjthet s mivel a cserkészegyenruhával és a közönség jóhiszeműségével visszaél, arra kéri a szövetség a közönséget, hogy a jogosulatlanul cserkészegyenruhában gyűjtő gyermeket jelentkezésekor adja át a legközelebbi rendőrőrszemnek.

= **Mindenkinek tudnia kellene, hogy az életnek nemcsak bajai és szenvedései, hanem szépségei és örömei is vannak, melyeket egy kis áldozattal el lehet érni. Szorgalom, munka, takarékosság most nem elég ezek eléréséhez, hanem gondtalanság és vagyon kell hozzá. Ezt most gyorsan és váratlanul egy nagy nyeremény által lehet megszerezni. Most ismét itt a lehetőség és alkalom! Április 9-én kezdődik az új sorsjáték, rendelni kell egy sorsjegyet a mai lapunkhoz mellékelt Kiss Károly és Társa bankház kartonlapjáról levágandó »Levelezőlapon«. A sorsjegy ára: nyolcad 3.50, negyed 7, fél 14 pengő legkésőbb a húzás előtt fizetendő a Kiss Bankháznak, Budapest, IV., Kossuth Lajos ucca 6. Telefon: 185—242.**

LÓSPORT

Ma: ügetőverseny

A márciusi ügetőmíting nyolcadik napjának részletes programja:

Nyolcadik nap.

Vasárnap, március 20.

I. Mikolai díj. 945 P. 4—8 éves lovaknak. Táv. 2100 m.

1	Azdaja 5é *(Földi)*	2100
2	Zarándok 4é *(Feiser)*	2120
3	Nyénye 4é *(Kovács II)*	2120
4	Utóda 4é *(Kovács J.)*	2120
5	Margit 6é *(Maszár I.)*	2120
6	Tarantella 6é *(Fityó)*	2140
7	Manon 4é *(Kallinka)*	2140
8	Biztos 4é	2140
9	Gyalla 4é *(Vorst)*	2160

Tip: Nyénye—Gyalla—Manon.

II. Kettesfogatú árkocsisverseny. 1850 P. 4—10 éves lovaknak. Táv. 3200 m.

1	Téma 5é Úrpéter 4é *(Szántó)*	3140
2	Dáridó II 4é Sirocco 4é *(Scheibel)*	3140
3	Czinka Panna 5é Nikla 5é *(gróf Vay M.)*	3180
4	Bessy L. 4é Hékás 10é *(Lichtschein)*	3240
5	Biztos 4é Mády leánya 4é *(Grundt)*	3240
6	Elsöm 6é Tombola 7é *(Baranyai)*	3360

Tip: Biztos-Mády leánya—Czinka Panna-Nikla—Dáridó II-Sirocco.

III. Mechanikus hendikep. 810 P. 4—8 éves lovaknak. Legkisebb táv. 2100 m.

1	Senki 7é *(Kallinka)*	2100
2	Csatafia 5é *(Zwillinger)*	2100
3	Lutri 5é *(Farkas)*	2100
4 (9)	Paláce 5é *(Kovács II)*	2100
5	Kelevéz 4é *(Raymer)*	2100
6	Beata L. 4é *(Jónás)*	2110
7	Rejtély 7é *(Mann)*	2140
8	Echo fia 5é *(Vorst)*	2140
9 (4)	Varázs 7é *(Kovács J.)*	2140
10	Siheder 7é *(Tomann)*	2170
11	Imréd II 6é	2200
12	Léha 5é	2220

Tip: Beata L.—Hermina-istálló—Echo fia—Kelevéz.

IV. Gróf Dessewffy Alajos emlékverseny. 1925 P. Arannyérem a győztes tenyésztőjének 3 éves, azaz 1935. évben elletett mének és kancáknak. Táv 2100 m.

1	Ráró *(Maszár I.)*	2100
2 (3)	Dombrád *(Hauser)*	2100
3 (2)	Délceg W *(Wiesner)*	2100
4	Dénes *(Raymer)*	2100
5	Cserebogár	2100
6	Wilt Mária *(Kovács II)*	2100
7	Mády fia *(Maszár F.)*	2100

Tip: Délceg W.—Dénes—Wilt Mária.

V. Excellenz díj. 1215 P. 4 éves és idősebb nemzetközi lovaknak. Táv. 2000 m.

1 (5)	Jonny 6é *(Kovács J.)*	2000
2	Marina 5é *(Jónás)*	2000
3	Dundi 5é *(Bak)*	2000
4	Gyarmati 6é *(Tomann)*	2020
5 (1)	Drégely 6é *(Maszár F.)*	2020
6	Batu Khan 6é *(Marschall)*	2020
7	Levente 4é *(Zwillinger)*	2040
8	Tanoda 5é *(Dózsa)*	2040
9	Botond 6é *(Steinitz)*	2040
10	Benedek 5é *(Feiser)*	2040
11	Törzsfőnök 6é *(Benkő)*	2060

Tip: Batu Khan—Levente—Gyarmati—Benedek.

VI. Nemzetközi hendikep. 1215 P. 4 éves és idősebb nemzetközi lovaknak. Legkisebb táv. 2100 m.

1	London 8é *(Hauser)*	2100
2	Doreen 8é *(Földi)*	2100
3	Zivatar 7é *(Maszár F.)*	2110
4	Szeszélyes 8é *(Maszár I.)*	2110
5	Lord of Pamuk 7é *(Simkó)*	2110
6	Oda 9é *(Feiser)*	2130
7	Győző 10é *(Benkő)*	2130
8	Csákány 7é *(dr. Siró)*	2130
9	Magvas 10é *(Jónás)*	2130
10	Csalán 9é *(Kovács II)*	2140

Tip: Lord of Pamuk—Győző—Csákány.

VII. Lomnici díj. 1850 P. 4—8 éves lovaknak. Táv. 2200 m.

1 (2)	America 5é *(Feiser)*	2220
2 (1)	O-ha 6é *(Zwillinger)*	2240
3	Sophie 6é *(Vorst)*	2240
4	Lasta 6é *(Fityó)*	2240
5	Veronika 5é *(Kovács István)*	2260
6	Elmés 5é *(Kovács II)*	2300
7	Galagonya 6é	2360

Tip: America—Kovács II-hajtás—O-ha.

VIII. Hendikep. 945 P. 4—8 éves lovaknak. Legkisebb táv. 2100 m.

1	Hyperol 6é *(Székely)*	2100
2	Csipke 5é *(Reimer)*	2120
3	Árvalegény 6é *(Maszár F.)*	2120
4	Liberty Hanover 6é *(Dózsa)*	2120
5	Szoknyahős 8é *(Zwillinger)*	2130
6	Penny 8é *(Jónás)*	2130
7	Ják 6é *(Jónas)*	2140
8	K. L. 8é *(Simkó)*	2140
9	Varázsló 8é *(Tomann)*	2150
10	Groo Peggy 6é *(Feiser)*	2160
11	Gladiator 6é *(Vorst)*	2160
12	Varázsfuvola 5é *(Kovács II)*	2160
13	Mátka 6é *(Maszár I.)*	2170
14	Ágnes 7é	2190
15	Irénke 7é	2220

Tip: Varázsló—Penny—Mátka.

IX. Kikelet díj. 945 P. 4—8 éves lovaknak. Táv. 2000 m.

1	Nyénye 4é *(Kovács II)*	2000
2	Ildiko 5é *(Isók)*	2000
3	Risiko 7é *(Galla)*	2000
4	Helios 7é *(Fityó)*	2020
5	Margit S. 5é *(Földi)*	2020
6	Gyalla 4é *(Vorst)*	2020
7	Orao 4é *(Maszár F.)*	2020
8	Ursus 4é *(Raymer)*	2040
9	Facceta Nera 7é *(Feiser)*	2040

Tip: Ildiko—Gyalla—Nyénye.

X. Pálvölgyi díj. 675 P. 4—8 éves lovaknak. Táv. 2000 m.

1	Trézsi 6é *(Nerhaft)*	1980
2	Gyémánt 6é *(Benkő)*	1980
3	Cifra 4é *(Horváth)*	2000
4	Csárda 4é *(Németh)*	2000
5	Dajka 4é *(dr Siró)*	2000
6 (16)	Demon 4é *(Kallinka)*	2020
7 (8)	Búfelejtő 4é *(Steinitz)*	2020
8 (7)	Pandur D. 5é *(Topay)*	2020
9	Tempó 7é *(Feiser)*	2020
10	Utalvány 4é *(Kovács István)*	2040
11	Úrpéter 4é *(Vorst)*	2040
12	Pletyka 5é *(Tomann)*	2040
13	Ján's 5é *(Dózsa)*	2040
14	Rubintom 7é *(Jónás J.)*	2040
15	Doba 4é *(Kreiter)*	2040
16 (6)	Bimbi 6é *(Kallinka)*	2040
17	Csatafia 5é *(Zwillinger T.)*	2040
18	Lilly 4é *(Zwillinger T.)*	2040
19	Capua 5é *(Maszár I.)*	2040
20	Zsarnok 6é *(Maszár F.)*	2060
21	Bessy L. 4é	2080

Tip: Dajka—Lilly—Jónás.

Versenyek kezdete: ½3 órakor.

A pénteki ünnepen kezdődnek a megyeri galoppversenyek

Nem lesz kettősfogadás egyelőre

A hagyományos *Rákosi díjjal* indul az 1938-as galoppév az Úrlovasok Szövetkezetének rendezésében Megyeren.

Az Úrlovasok Szövetkezete úgy tervezte, hogy már a megnyitó napon újból bevezeti a régi kettősfogadást, az I. és II. futam győzteseinek kombinációját. Értesülésünk szerint azonban nehézségek merültek fel a régi népszerű fogadási mód megvalósításánál, úgyhogy a *kettősfogadás egyelőre elmarad.*

A Magyar Lovaregylet is foglalkozni fog a kérdéssel.

Manneswortot törölték a Rákosi díjból

Szombaton délelőtt voltak az utolsó próbák a megyeri megnyitónap főversenyére, a Rákosi díj hendikepre, este pedig a törlések ugyanerre a versenyre és az Infortuné gátversenyre. A zárógaloppok után már beszéltek róla, hogy az eddig is kétes indulónak tartott *Manneswort*, a Rákosi díj előzetes favoritja, nem vesz részt a versenyben. Szombat este tényleg törölték *Manneswortot, az előrefogadások nagy kedvencét: a törlés ténye tehát nagyon érzékenyen érinti a fogadóközönséget.* — Az esélyeknek látszó lovak közül *Opált* is törölték.

A Rákosi díj valószínű indulóinak listája ma így fest:

Valentin	Hauser v. Holler
Bátor	Horák
Bakter	Singer
Adua	Gál
Herta	Tóth A.
Mérges	Mészáros

A verseny új favoritja: *Valentin.*

Fogadjon Abonyi Ödön
bookmaker irodáiban, Budapest VII. Rákóczi út 41
T. 1-355-01, 1-324-62, 1-353-33
Fiókirodák: Budán, Pauler u. 2. T. 1-540-14
Miskolc, Széchenyi ucca 26
Pécs, Jókai tér 11
Vác, Csáky ucca 7
Telefonon feladott fogadásokat mindenkor azonnal kikézbesítünk

Máriapócs, kegyhely

BALÁZS béza: Egy nyírségi zarándokhely. Máriapócs. Turista Magazin 1989., 2., 36. eml.: Szabolcs-Szatmár megye irodalma. Bibliográfia és repertórium 1989. január 1–március 31. = Szabolcs-Szatmári Szemle 24 1989., 2., 235.

Egyetemes / Határtanulás

bekommert zich niet om tr
fen, ook niet om opwellin
of vertwijfeling. Het hou
bouw der krach ten voor o
ekonomie der middelen; zo
blinkende blazoenen of be
het op den voorgrond met
nischen organisatiegeest
tijd eigen. Dit alles omd
konstruktivisme zich niet
esthetische isoleering te
noodwendigereijze bij kult
opgaven landen. Het konstr

Maria de Specia Casa, Giovanni

vár építő

A-z egri vár erőditése híres külföldi szakemberek által történt 1551-körül, előzetes és Bécsben jóváhagyott tervek szerint. E tervek egyik készitője „Johannes Maria magister Italus lapicidarum", azonos azzal a Giovanni Maria de Specia Casa nevü híres császári építésszel, aki a prágai Belvedere-t épitette s aki Egerben 8 mesterrel, 2 segéddel s 2 massal dolgozik 1551-től kezdve nemcsak a vár, hanem a maradék székesegyház rendbehozá-

fordits

KISS ERNŐ ÉS TÁRSA

FA- ÉS FÉMIPARI KÜLÖNLEGESSÉGEK ORSZÁGOS ÁRUHÁZA

BUDAPEST, VII., ERZSÉBET KÖRUT 13

Méltóságos
Nagyságos

úrnak

BUDAPEST,

Maria, magister Joannes

1548-49-ben az egri vár építésénél az olasz kőfaragók és kőművesek vezetője magister Joannes Maria, őket másfél hónapon át Szolnokon is dolgoztatják. Havi fizetése 12 ft.

Pataki Vidor dr. Az egri vár élete. Eger, 1934. 18. l.

A Horthy Miklós-út 85. számú házban

asztalosműhelyt nyitottam

Olcsón vállalok minden e szakmába vágó munkát: fehér-

Maria, Joannes

(magister Joannes Maria) várépítő

l. XVI. sz

Jászbmuzéok

1938-43.

86. l

s Kam. Szállító

Muzeum krt 1

Maria, Giovanni

Szolnoken Dobó István meg-
építteti Eger elővárát, pa-
lánkmódra, hihetetlenül
rövid idő alatt 1550 szept.
14-től okt. 13 ig. Az épí-
tésa törökről való féle-
lem miatt az egri örsig
jóreszenek jelenlétében történt
(Technikai irányító, mint
az előzmenyektől látszik
Giovanni Maria vok)
Irod
Pataki Vidor dr. Az egri
vár élete. Eger, 1934. 19. l.

MARHENKE VILMOS
szobrász

Budapest
Ferenciek tere
TMK 544

12.old.

M.; *Több mint tíz/More than ten. A Soros Alapítvány 10 éve*, Ludwig M.; 1995: *Keleti inspirációk*, Sándor Palota, *Az Albertina új szerzeményei*, Budapest G.; *XXVIII. Szegedi Nyári Tárlat*, Móra F. M., Szeged; *Új szerzemények 1985-1995*, FK; *42. Vásárhelyi Őszi Tárlat*, Tornyai J. M., Hmvhely; *II. Orsz. Akvarellb.*, Balassa B. M., Esztergom; 1996: V. A. M. Design G.; *Millecentenárium*, Bartók 32 G.; *Hommage à Millecentenarium*, Kempinsky G.; *Mítosz, Memória, História*, FK; *Művek és magatartás 1990-1996. A huszadik század magyar művészete*, Csók Képtár, Szfvár; 1997: *Művészportrék*, Fészek G.; *Mythos, Memoria, Historia*, Lienz (A); *Dialogues de l'Hombre*, Espace Electra, Párizs; *Diaszpóra (és) művészet*, Magyar Zsidó M.; *Interactus 3*, [Pizzi Canella, ~, Hubert Schmalix] Magyar Akadémia, Róma; *Donátorok, donációk*, MNG; 114/7920 *Válogatás a jelenkori gyűjtemény anyagából*, MNG; *Olaj/vászon*, Műcsarnok; A Merits-gyűjtemény, IKM, Szfvár; 1998: *Magyar Tavasz*, Zacheta G., Varsó, *Remekművek és remek művek*, Első Magyar Látványtár, Tapolca-Diszel; *Magyarország - avantgárd a 20. században*, Neue G. der Stadt Linz; 1999: *Búcsú a XX. századtól*, MNG; *ACRO '99*, Várfok G., Madrid; *Fém jelzés/Metal signal*, Műcsarnok.

Mk: Albertina, Bécs; Déri M., Debrecen; FK; G. der Stadt Esslingen (D); Herman O. M., Miskolc; IKM, Szfvár; JPM, Pécs; Kortárs Művészeti M./Ludwig M.;

Maria Lujza Mekipontilla, finn szobrászművész

A villányi, kőbányában 9 külföldi, és hazai szobrász dolgozott ez év nyarán. A szoboravatáson Péter Rollers szlovákiai művész alkotását ajándékozta a magyar kollégáknak. — Maria Lujza Mekipontilla, finn szűvész alkotásának úme „Barátság". |említve|

TV Híradó 2 műsor.

1979. X. 16. Televízió 2. műsor 21. 25 |Áné|.

Maria Johann építömester.Nápoly.

XVI.sz. Magyarországon.

Jhb.d.allerh.Kaishs.V.4093,4101,4461.l.

MDK

Mária látogatása mester

A kassai oltár oromfiguráinak alkotója. A krakkói oltár Mária alakja bizonyitja, hogy azonos mesterek dolgoztak Lengyelországban és a felvidéken.

A magyarországi müvészet története I. 25i.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

Maria di Napoli, M.D.K.

olasz építőmester Abanj-
ban működik a XVI. században
erődítési munkálatokon,
a bécsi udvar megbízásából.

Dr. Lechner Jenő: Renaissance
építési emlékek Szamosújvárott.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916.évf.52.sz.
312.old.

M.D.K.

Maria di Napoli, olasz várépítő

, Magyarország királyi fő-
építőmesterként szerepel
XVII. sz-i oklevelekben.

Divald K.: A sárospataki vár.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1902. 36. köt. 329. old.

Maria di Napoli

a XVI. században
Magyarország Kiratyi
főépitőmestere

l.

Divald Kornél
A Sárospataki vár.
Bp. 1902. 40 l.

lehetett én megcsináltam és
meg, nekem időm sincs arra,
miatt nem is tudnám, szolg
jegykezelés, és csoportok jömek is m
dessen tisztán öltözve kell lennem
mégha tudnám is megtenni, ezen
feleségem segítségével tudom
meg az általános felügyeleti mu
hogy innen a legkissebb kösem-
ványi Gy. Fötitkár Ur is me
reám bizott felelősségteljes mu
a fentiekre valamely megoldás

Sz. Fvár 1943 julius 14-én.

Mária Terézia

kiralynő

nőhunzó

l.

Diviparnutőst

204, 205. l.

Mária Terézia

Királynő ikonogr.

l.

Marczali Henrik

Mária Terézia
1717 – 1780.
Magy. Tört. Életr.
Bp. 1891.

HELYSÉG

LÖCSE.

VÁRMEGYE

Szepes m.

ŐRZÉSI HELYISÉG

/sekrestye./

Szt.Jakab templom.

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Bronz

KOR

1400

MÉRET

37 cm r

TÁRGY

Üst.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉSI

Rézöntés. Öntőgyilását állal
kállas emberfejek./Schürer-Wies

FÉNYKÉP, RAJZ

Mária Terezia-féle

ornatus a pannon-
halmi apatság egyhá-
zi ruhatárában.

Bierbovrzetisch

169. P.

alium ascolanicum
magyarórhagyma

Mária Terézia Királyné

GYŐR

Kápitalani levéltár, benne miseruha, mit Mária Terézia hímzett, 1774.

Zombory Gusztáv: Győr város szebb részei. VV 1858, 66 l.

Mária Terezia ikonogr.

l.

Harsányi

29. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Mária Terézia királyne

mint mükimző

leányaival együtt maga is bimzett miserukákat (melyeket magyar templomoknak is ajándékozott)

Genth Verecke

V. 148. l.

A neki tulajdonított s ajándékkepen hazánba került emlékek javarészé lapos-öltésű tarkaselyemmel kivarrt, szivárványszínű szalagok közé fonódó naturalisztikus virágok mustrásjával készült.

Mária Terézia Királynő

ikonograf

képmása

Schmitner F. L. bécsi

vézmesszőtől a gróf

Nádasdy-féle Mau-

soleum nyomán

Iv. Gár Czakó

77. l.

Megjelent:

Werböczy: Corpus Juris

Nagyszombat 1743

14. HÉT

MÁRCIUS

31 NAP

VASÁRNAP

31

Kat. Laetare
Prot. Árpád

HÉTFŐ

1

Kat. Hugó
Prot. Hugó

ÁPRILIS

KEDD

2

Kat. P. Ferenc
Prot. Áron

SZERDA

Mária Terézia

Királynő

saját kezűleg hímzett

egyházi ruhákat ajándé-

kozok magyar templo-

momnak.

Több helyen találkozom

emlékével

erendezést			3.250 -
arrógépet	110 -		
	24.200 - P.		
	484 - "		23.716 -
eas Pezsönél			
snál			34.4
ámlájától			
			800 -

Mária Terézia királynő

ikonográfia:

Liotard pasztellje

M. Tört. Képcsarnok

Repro

Mayer Lajos 27

Magyar uralkodók

Bp. 1942. 33. tábla

terek is nagyrészt Bizáncból jöttek. A legelső templomok egyike a kievi Zsófia-katedrális, amelynek eredeti alakjukban fennmaradt részei világosan mutatják Bizánc befolyását; ugyane korból való Csernigov székesegyháza, szintén bizánci szellemben. Ezeknek a régi templomoknak öt apsisuk volt s valóságos kupolaerdővel voltak födve; a fejlődés során az apsisok száma háromra apadt, s akárhány templomnak egyetlen kupolája volt (Ovrucs, XII. század).

A Kiev-vidéki művészet fejlődési lehetőségeit a XIII. század elején végbement mongol betörés teljesen megsemmisítette. Egyetlen vidék volt csak, amelyet az ázsiai hordák elkerültek: Novgorod és Pskov városok környéke. Novgorod valamikor fontos kereskedelmi empórium volt s élénk összeköttetést tartott fenn Németországgal; ez a hatás Novgorod legrégibb építészeti emlékének, az egyébként tiszta bizánci Zsófia-kathedrálisnak bronzkapuján érvényesül, amely a magdeburgi Riquinus műve. Még bizánci szelleműek, de egyszerűbb koncepciójúak a novgorodi egykupolás Miklós-székesegyház s a Jurjev-kolostor György-kathedrálisa. A XIII. és XIV. században a bizánci hatások egyre gyengülnek s az orosz építőmesterek a konstantinápolyi hagyományokat a hazai viszonyoknak megfelelően módosítják. A XIV. század novgorodi templom-típusa már nagyon elüt a bizáncitól, alaprajza egyszerűbb s megelégszik egyetlen keleti apsisszal.

A Novgorodtól délnyugatra fekvő Pskovban Novgoroddal párhuzamosan s szintén nemzeti irányban fejlődik a templomépítés, amelyben elsősorban a különálló harangház típusa érdekes; itt egyébként a világi építészetnek is maradtak nyomai.

E két sziget mellett már a mongol betörés előtt élénk kultúrájú város

Mária Terézia

királynő
mint műhimző

l.

Vallós Győr

134. l.

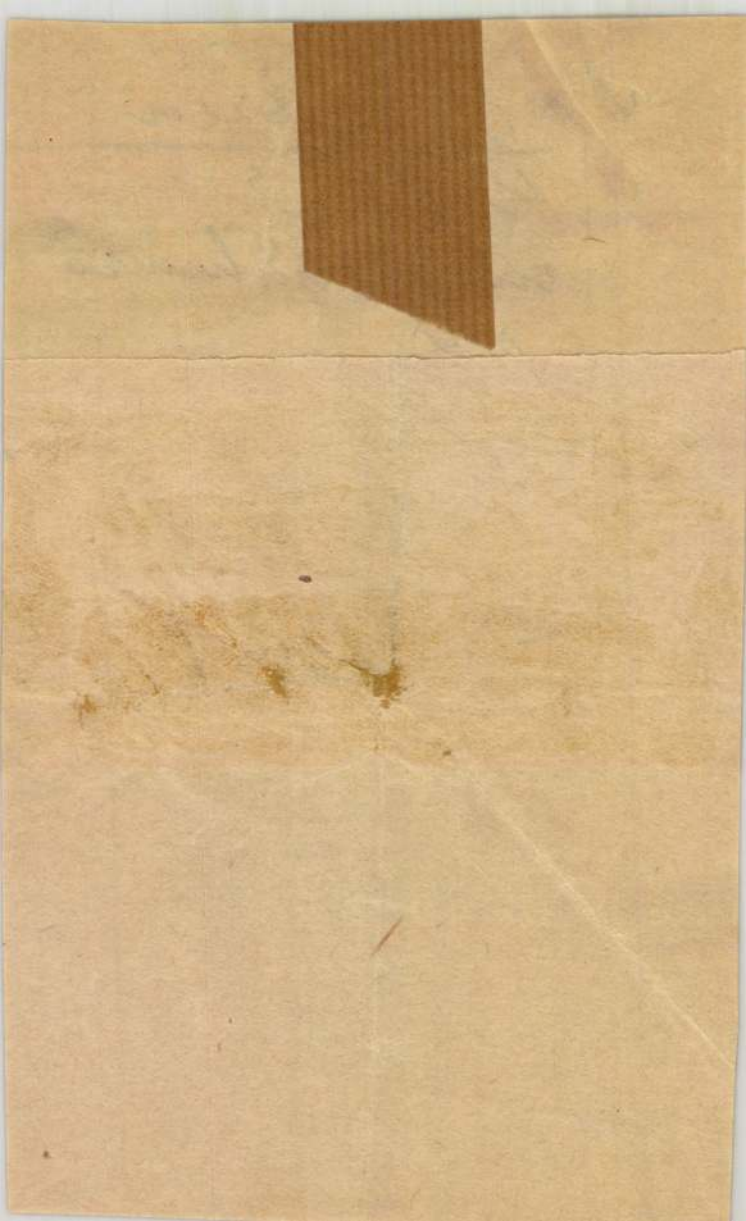

Mária Terézia

Királynő
mint művésznő

l.

Kisbán Emil:

A magyar Pálosrend
története. II-k.
Bp. 1940. 52. l.

le 7,000 –

esen: 57,000 –

reállitására 40,000 –

" 400,000 –

" 1,417 –

és szobrá-
gyüjtésére 5,000 –

ti-díja 720 –

tak kar- 300 –

- - - 200 –

összesen: 447,637 – K.

még igényelhető összegek:

80 fil. maradvány 20,657. 20 fill.

" 1,743,000 – K.

" 1,052.363 – K.

est, 1922. márczius 22-én

Mária Terézia királyné

sajátkezűleg 18 évig hímzett, ezüstmezőben színes virágokat játszó egyházi diszöltönyökkel ajándékozta meg a székesfehérvári székesegyházat. Ezek saját revével vannak jelezve.

Irod

Nefelejts a székesfehérvári székes- és plébánia-egyháznak százados ünnepére. 1768–1868. Székesfehérvár, 1868. 76. l.

Kazinczy viszont 1828.november 22-

azt irja Széphalomról Szeder Fábiá

nak Esztergomba,hogy "képemet en p

hirem nélkül kőre metszette". ~~Ez az~~

csak annyit jelent,hogy amikor Ric

ezt a portrét rajzolta,akkor Kazin

Pesten ~~jelen,~~

nem volt ~~Pesten.~~ Azonban Kazinczy 1

telén Pesten járt,s akkor lefestet

őt Richter.Tehát nem más festménye

metszete után,hanem saját korábbi

ményé-re és emlékezetére táma

ezt a portré

kodva készitette el~~,szerény vélemé~~

~~szerint ezt a legjobb müvét.~~ Kazinc

markáns,profilba állitott fejében

jól találja el irodalmunk e nyugta

vérü heroszának jellemét.Ez már ne

stilusnélküli,sablonos fej,hanem j

Maria di Napoli

Sáros, Abauj

l.

Lechner Jenő dr.

Renaissance épi-
tési emlékek Sza-
monyvárott

Bp. 1917. 15. l.

Maria di Napoli

Lnêd

D K. 220.1.

29

Protestáns
József

Görög-orosz
6 Amorii 42 vt.

Izraelita
1 Nizan

Protestáns
Hubert

Görög-orosz
7 Vazul

Izraelita
2

Protestáns
Benedek

Görög-orosz
8 Teofilakt

Izraelita
3

Protestáns
Oktávián

Görög-orosz
9 Szeb. 40 vt.

Izraelita
4

Protestáns
Frumenc

Görög-orosz
10 Kod. és tsai

Izraelita
5 S. Vajikra

12

Március

31 nap

Mária-Sasvár

Filó Károly : Mária-Sasvár búcsújáróhely. Bpest, 1898. fve. 32 old. 1 képpel. **1.20**

yvkereskedése, Budapest.

Máriabesnyői ferences-

rendi kapucinusok

temploma és rend-

háza

L.

Chobotvac

408, 409

Máriakesnyői kapucinus

templom

(Pest vm)

1768-1771-ben Grassal-
kovich Antal herceg épit-
sette Nagyboldogasszony
tiszteletére

Chobotvác 204. l.

Máriabesnyői
templom

Fludorovics Zsig-
mond: Mária-Besnyő
kegyhely. 2. kiadás.
Bpest, 1913. 8 r.
63 l.

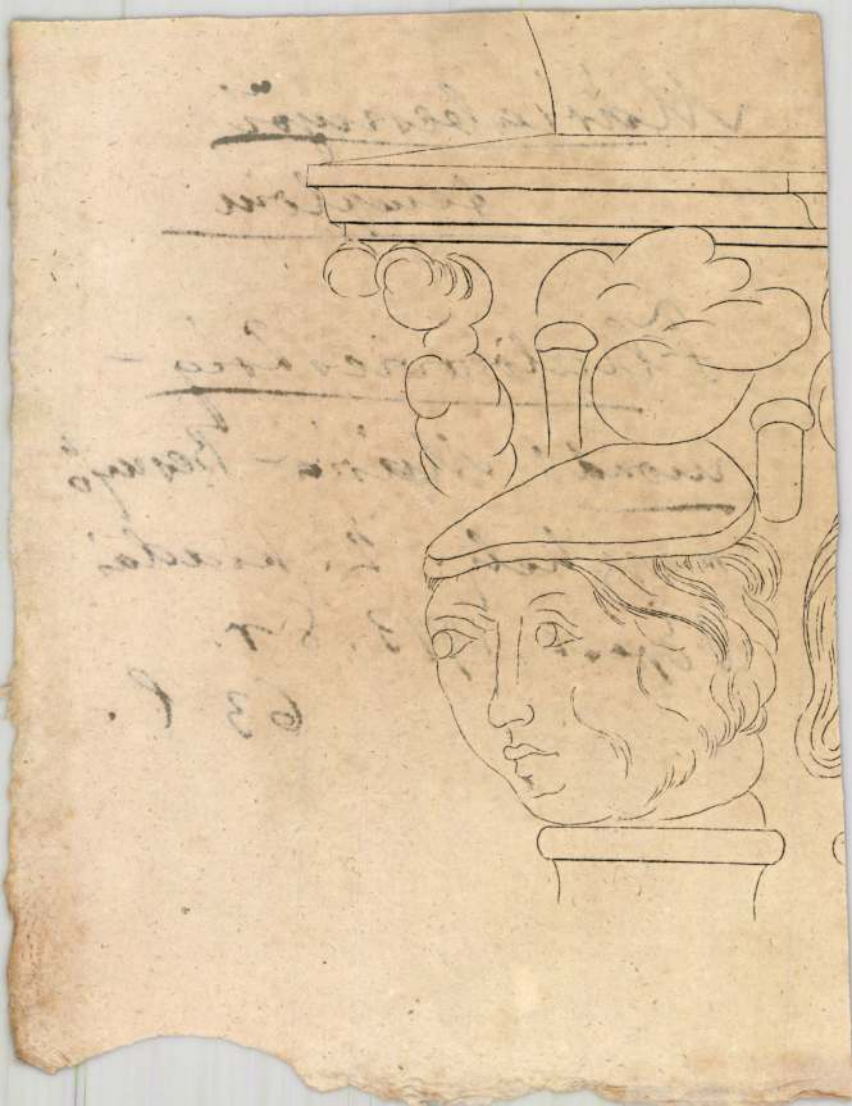

Máriabesnyő kegyhely

temploma

P. Medgyesi Dezső:

Máriabesnyő kegyhely

története. Bp. é. n.

Könyvtárunkban

M E G H

az Istitutó di Ştudi Romani Ma
Országos Bizoţtsága / IX.Hőgyes Endre
f.év junius 26.napján d.u.
a l a k u l ó k ö z

Tárgysorozat:

1, Az előkészitő bizotts
2, A tisztikar és a vála
3. Esetleges inditványok

Mária besenyő

Vas. Ug.

1861. 557 l.

képpel

A felkérendő

Balás Piri László

Balogh Jolán

Bogyay Tamás

Biró József

Csabdi István

Csánky Miklós

Csernyánszky Mária

Dercsényi Dezső

Domanovszky György

Dutka Mária

Ernst Mihály

Ferdinándy Mihály

Gallus Sándor

Gerevich László

Máriabesnyői

kegyszobor

XIV. sz.

Történetírás,

1938. febr. szám

82. l. képpel

Az első harangjáték Magyarországon

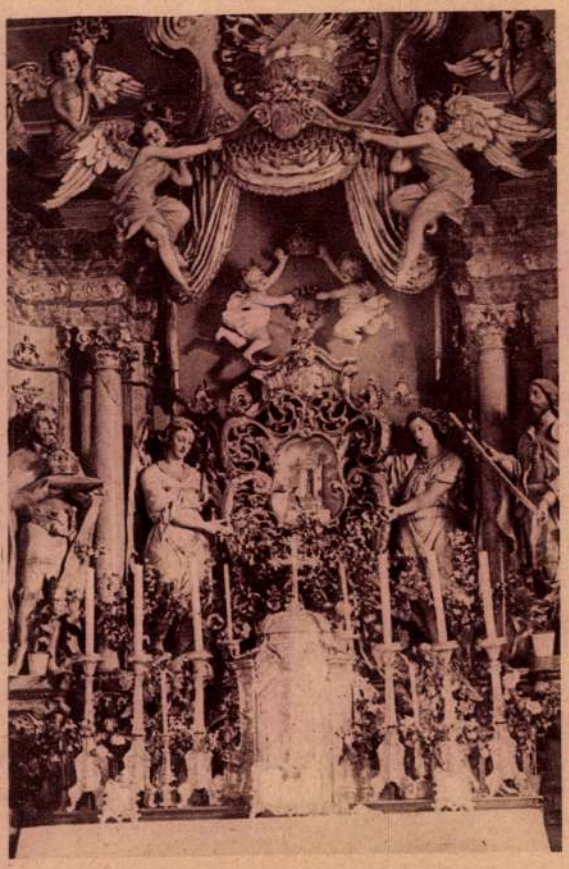

Máriabesnyőn, a főváros közelében levő búcsuhelyen harangjátékot létesitettek. A 24 harangot nagy ünnepségek között szentelték fel. Első képünk a templomot ábrázolja; a második a kegyoltárt s a harmadik a harangszentelésről készült.

A Faluszövetség ercsii kiállításáról

Első képünk: a kiállítás rendezősége. Középen Dömötör István plébános, a kiállítás agilis elnöke.

A második kép: Wimpffen Szigfrid gróf régiségeinek kiállítása.

Régi ercsii szoba részlete.

Egy newyorki nevelőintézet táncvizsgája. A növendékek a szabadban görög táncokat lejtenek.

CSODÁLATOS ESETEK...

A máriabesnyői Szűzanya-szobor története

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

1758 nyarán egy Fidler János nevű gödöllői születésű 40 éves kőműves csodálatos álmot látott. *„Ha a templom romjai között, ahol a hajdan a főoltár állott, ásni fogsz, szép tárgyat találsz"*, — súgta neki egy titokzatos égi szózat.

A kőműves akkor a gödöllői út mentén egy domb tövében dolgozott a premontrei templom 300 éve elporladt romjain. A romokból gróf *Grassalkovics* Antal kápolnát akart építeni a boldogságos Szent Szűz tiszteletére.

A kápolnát már serény kezekkel építették a munkások, amikor a kőműves az égi szózatot hallotta. Fölébredt álmából és csákányt ragadott. A régi főoltár helyén sárga földdel belepve megtalálta a boldogságos Szűz Mária szobrát. A szobrot üvegszekrénybe tették és az újonnan felépített templom oltárán állították fel.

A Boldogságos Szent Szűz szobra pedig

csodákat tett az emberekkel.

Csodálatos történetek keltek szárnyra szegény beteg, esett emberekről, akiket a szent ereklye meggyógyított.

Egy gödöllői mészáros esete köztudomású. A szerencsétlen ember taglóval véletlenül rávágott a karjára és fél kezére megbénult. Az orvosi tudomány nem tudta meggyógyítani. A béna ember akkor Máriabesnyőre zarándokolt és Szűz Máriához fohászkodott. A szerencsétlen emberrel erre csoda történt: *béna keze meggyógyult.*

Tóth István váci szücsmester fohászát is meghallgatta a Szent Szűz. Az orvosok a szűcsmester mindkét lábát amputálni akarták, hogy megmentsék az életnek. A súlyos beteg ember akkor Besnyőre ment és Szűz Máriához fohászkodott. A Szent Szűz ismét csodát tett, a szűcsmester lábai meggyógyultak, annyira, hogy Vácról *gyalog zarándokolt Besnyőre megköszönni a jótéteményt.*

A máriabesnyői kolostor évkönyveiben a mai napig

rengeteg csodálatos ima-meghallgatást jegyeztek fel.

1771-ben gróf Klobusiczky Ferenc két ezüstpajzsot küldött hálából a Szent Szűznek, mert fia felépült súlyos betegségéből. Ugyanez év tavaszán egy gyöngyösi kötelesmester felesége ezüst fogadalmi tárgyakat adományozott a templomnak, mert a Szent Szűz közbenjárására nehéz szülési bajából felgyógyult és újszülöttje is életben maradt. *Károlyi* János pesti mészárosmester 1772-ben súlyos vérhányástól szabadult meg. *Kurcz* Rozália, egy gödöllői timár felesége, akit olyan súlyos kór támadott meg, hogy sem ülni, sem feküdni nem tudott, csak térdelni, Szűz Mária segítségével meggyógyult.

1925-ben egy *miniszteri tanácsos* értékes aranyérmet ajánlott fel Szűz Máriának, mert imáját meghallgatta és csodát tett. A következő évben egy *bárónő* koráll nyakéket hozott ajándékba a templomba.

A szobor, amelyet a kőművesmester égi szózatra talált meg, a műértők szerint

a XI., vagy a XII. századból származó elefántcsontfaragvány.

A szobrocska magassága 11, szélessége 4 centiméter. A szobrot 23 briliáns díszíti, amelyet gróf Grassalkovics ajándékozott a családi ékszerekből.

Nyaralásához és utazásaihoz szükséges külföldi vasúti jegyeket a 8 Órai Ujság Utazási Irodájában szerezze be. VI., Andrássy-út 16. Telefon 12—89—81.

GETÉN HOL-NAPTÓL: CITY és OMNIA

8 Órai Ujság 1939 pl. 15

behozatali engedélyeinek késedelmes kiadása, másrészt a hűtővagónok hiánya miatt nehézségbe ütközik. A gazdák attól tartanak, hogy az idei nagy termés ellenére sem fogják elérni azt az eredményt, amit a két évvel ezelőtti bő baracktermés idején elértek, amikor 1323 vagónt exportáltak, több mint 4 millió pengő értékben a külföldre és a gyümölcsexport értékének egyharmadát tette ki a borértékesítő szövet... ellenőrizné az egész országban a gyümölcs áralakulását és *mindenütt, mint vásárló jelennék meg, ahol áralákinálás tüneteti mutatkoznának.* A gazdák a legitim gyümölcskereskedelmet is be akarják vonni ennek a szervnek munkájába, s ezzel karöltve kívánják elérni a stabil és normális gyümölcsárak kialakulását, valamint az export biztositását. Hivatkoznak

3 csőrü kacsa
Buda legvidámabb kiskocsmája
Toll Jancsi és Korényi
Aladár cigányzenekara
I., Döbrentei-utca 9.

KETTER étterem sörözö
Buda, XI., Horthy M.-út 48.
Telefon: 268 522.
KELLEMES KERTHELYISÉGÉBEN
esténként és vasár- és ünnepnapokon a déli órákban **Lakatos Flóris** és cigányzenekara muzsikál!
Elismert jó konyha. Fajborok. Részvénysörök.

Hová menjünk?
A Kodra-vendéglőbe
III., Ürömi-u. 54. Közlekedés 5, 7, 11, 53 villamos. Erdélyi konyha — fajborok. — Sárosdy jazz-trió.

PACSIRTA vendéglő
I., Kútvölgyi-út 18.
Telefon 1—643—74.
Az új Kútvölgyi-út romantikus helyén a legmagyarabb ételkülönlegességek: Fatányéros, halászlé, vargabéles stb. Esténként **Bértók Vili** muzsikál. Tulajdonos: Wendl István.
28-as autóbusz megálló a vendéglő előtt.

Tarján
Tánc!
Artista-számok!
Telefon: 157—406

FÁHN-nál ÓBUDÁN
Jó bor, jó zene. KRAFT PEPI énekel. III., Vörösvári-út 181. Margit-hídfőtől 72. villamossal 2 kisszakasz.
HALÁSZLÉ

FASOR PENZIÓ
kerthelyiségében
vacsora, zene. Vilma királyné-út 20. • Tel.: 118—167

BALÁZS VENDÉGLŐ
Hűvösvölgy-János hegy.

Rigófészek
csodás halászkert. Hal- és ételspecialitások. Polgári árak. —Cigányzene — Különtermek.— Nagyboldogasszony-út 70. — Telefon: 456—480.

VÁRKERT KIOSZK
Délután KATONAZENE
este Fehér Laci szalonjazz

Nyári tánc Budán!
a Fogaskerék Étterem
tündéri virágoskertjében. Délután 5-től este 10-ig jazz! **Olasz fasor 45.** Telefon: **155-098.** A Fogaskerekü végállomásával szemben.

Pesti Gödör
kerthelyisége
MEGNYILT
Szálkanélküli halvacsorák
NEMES BÉLA énekel
X., Kerepesi-út 7. sz.
75-ös végállomás, Nemzetiből egy kisszakasz.

Megnyilt Budapest legszebb
kilátású nyilvános étterme és szállodája, a Széchenyihegyi Vendéglő és Golf Szálló, a fogaskerekü végállomásánál. Kellemes uzsonnázó- és vacsorázóhely. 450 m. a tenger színe felett. Szobarendelés. Tel.: 165-195, 165-229. Asztalrendelés: 165-257. Bérlő: v. Rohonczy István

BUDAFOK
Ha mulatni akar Isten igazában, menjen ki egyszer a
Kutyavillába!
Közlekedés a Gellért-térről a HÉV-vel. Telefon: 269-772.

MICHELLER halászkert József város szenzációja **VIII., Práter-u. 42.** (14-es autóbusz) **Halászlé**, halkülönlegességek. Szabolcsi Papp Kálmán kombinált zenekarával muzsikál Varjas Jancsi énekel. Alkalmakra külön kertrész

avitt darabot. Több darab régi festésü táj- és arczkép szétszórva és szándékosan megrongálva hever, melyek közül kitünő volt Mária Terézia királyné jól talált arczképe, ez még most is meglehetős karban van.

Nehány év előtt a mostani herczegprimás is itt töltött egy pár honapot, mely kis idő, állitása szerint egészségére nézve jó befolyással volt.

A kastélyba vezető kaputól balfelé kezdődik a volt vadaskert keritése helyett készült sáncz, mely a réteken által a hajdani fürészmalom romjaig, innen az emelkedő nagyerdős hegy tövénél észak felé az elhagyott kőbánya aljaig terjed, innen a réteken keresztül napkeletnek fordul az ugynevezett eresztényi erdőig, melynek szélén délre kanyarodik, s le a kastélyig nyulik. A keleti oldal nagyszerü vizrohanásoknak van kitéve, azért itt nagy darabon kőfalkerités áll, többi részét leginkább földsáncz jelöli. Ezen egész kerület, mely az 1848-ig létezett vadaskertet foglalja magában, körülbelül félórányi kiterjedésü, nagyobb része magas fákkal benött hegyes erdő, de van benne igen szép laposság is, melynek előrésze nyugat felé mintegy 5, a hátulsó része, az ugynevezett nógrádi kapuig, körül belül 4 holdat tartalmaz. A most érintett nógrádi kapunál folyik be egy kis patak, mely rendesen kevés vizet foglal magában, de hó-olvadás, vagy zápor-esők alkalmával a Nagyszál, Szokola, és nógrádi hegyekből összpontosult viz nagy rohammal tör be, és elárasztja a vadaskert laposabb helyeit.

A patak különben a vadaskertben két ágra van vezetve, egyik ásott része a hegyoldalban létezett fürész malomhoz volt igazitva, de a fürészmalom elenyésztével ez is elhanyagoltatott; a másik ága természetes ágyán hagyatva a vadaskerten keresztül a patak malmokhoz, onnan pedig a vasuti töltés alatt a Dunába folyik. A vadaskert északi oldalának lapályán, egy hajdani halastónak helye is látható, most füvel van benöve. A laposságban ez előtt számos, most már csak kevés gyümölcsfa, és a patak árkán keresztül vezető fahidtól a kastély felé, igen öreg s már veszendő diofa sétány van, ennek végén a hegyoldalban egy mult évben készült, s gyöppel kirakott jégverem igen jó helyen áll. Nagyon rebesgették, hogy a mostani váczi püspök tehén-majorosságot (Schweitzerei) szándékozik itten létesiteni, de már alig lesz valami belőle, mivel rögtön elhalgattak vele.

Ugyan ezen Migazziféle vadászlakban történt, pár évvel ezelőtt, hogy a vadász, öt élő gyermeknek atyja — szerelemféltésből nejét meglötte, ki csak másnapra halt bele, magát pedig egy nagy konyhakéssel gyilkolta meg. A szerencsétlen asszony kimultáig eszén volt, égre földre esküdött, hogy férjének gyanuja alaptalan s hogy ő büntelenül hal meg; de mégis kéri a jó istent, és az embereket, hogy férjének kegyelmezzenek meg! Szegény, nem tudta, hogy ez magát megölte . . s előbb jutott az itélő biró elé, mint ő.

Bocsánatot kérek, hogy ezen kedves hely leirását szomoru történettel végezém; attol ne idegenkedjenek, mert annak csak emléke marad fel, midön a pompás kastély, és gyönyörü vidéke, most is élnek, s vendégszerető birtoklójának beleegyezésével, szivesen fogadnak el, látogatókat! *Árvay József.*

Mária-Besnyő.

(Búcsújárási hely.)

Pesttől négy mérföldnyire északkeletnek, a kassai országut mellett, Gödöllőhöz félórányira fekszik a *Besnyői puszta,* melyet búcsújáróhelye tesz nevezetessé.

A táj, melyet e tér elfoglal, rajzunk által híven van föltüntetve. Az országut mellett elöl áll az egyház, ehhez hozzáépitve van a kolostor, mely megett gyönyörü fekvésü kert diszlik. Az egyház körül ősi szilfák emelkednek, karcsu derekaikkal s gazdag koronáikkal védve azt az idők viszontagságai ellen; s ezen kis völgy körül regényes hegyek s halmok domborulnak, bortermő venyigékkel s vaddal bövelködő erdő sötéte által még inkább kiemelve az egyház fehér falait; — oly szerény, oly kedves regényességü e táj, hogy az ember ajkait annak szépségei önkéntelenül imára nyitják föl, melyben dicsöiti az Istent, ki azt teremté. Igen jól van megválasztva a hely : ide csakugyan templom illik. — —

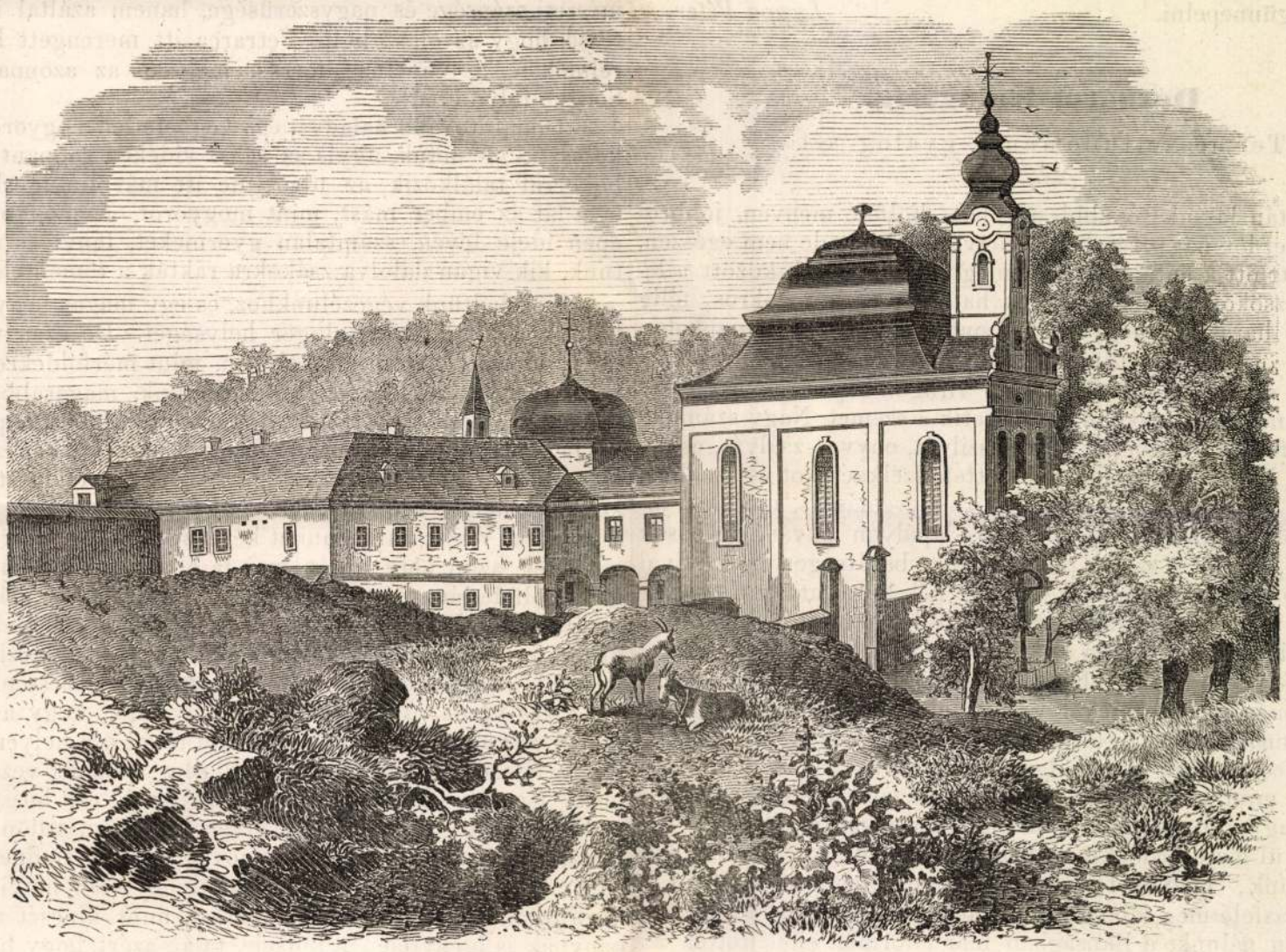

Mária-Besnyő.

Századokkal ezelőtt sokáig templom állott itt, de elpusztulván az, három századon keresztül csak kormos romjait mutatá a szent épületnek, a midön 1759-dik év tavaszán gr. Grassalkovich Antal elhatározá, e helyre *szűz Mária tiszteletére* kápolnát épiteni.

A templom romot szétbontották s az e munkával elfoglalt kömivesek egyike, álma következtében a fő-oltár helyén kutatván, ott egy négy hüvelyk magasságu, csontból faragott Mária szobrot lelt, a Krisztus gyermeket tartván ez karjain. Ezt a gondviselés különös csodájának vélték, a szobor hosszu évek során keresztül épen megmaradt, s az most a főoltárt disziti, miután a két rajta lévő fejre gyémántfénykoszorút készitettek, melynek köveit gróf Grassalkovich Antal s gróf Klobussiczky Terézia jegygyürüikből vétették ki 1770-ik évben. Ezen szobor most egy csinos és nagy ezüst szekrényben a főoltáron áll. Az ezüstszekrényre gróf Migazzi Kristóf bibornok s váczi püspök emléket vésetett, melybe Grassalkovich gróf iránti tiszteletét foglaltatá.

1761-ik évben a kápolna már föl volt épitve, s azon év au-

Mária besnyő

gusztus 15 én fölszenteltetett s ezen nap Mária menybemenetele a hely főünnepévé fogadtatott el; az istenitiszteletet három lelkész teljesité, de 1763-ban a gróf a kapuczinus szerzetnek adá által a kápolnát s a rend számára kolostort épittetett, s az emlitett szerzet tiz tagja most is lakja azt. 1768-ban pedig a kápolna elé (mely az ives boltozatrészt foglalja el) azon szép tornyos templomot épitteté az alapitó.

A Mária-szobrot csudatevőnek találták, minek következtében az egész nyáron át számos búcsújáró látogatja meg a helyet. A pestbudaiak pünkösdkor szoktak ide rándulni.

Hogy mily számosan látogatják e helyet, onnan látszik, hogy volt nap, midőn tizennégyezeren gyóntak meg az egyházban.

Az egyház közelében azon dombtetőn, honnan rajzunk vétetett föl, egy ősi szilfa emelkedik, m lynek odvába gyült vizét a búcsújárók messzevidékekre elhordják s szemfájás ellen gyógyszerül használják. Az egyház belseje csinos, egyszerü, ámbár az oltár körül számos, a búcsúsok által hozott képek vannak fölaggatva. A két mellékoltár csinos képpel van ellátva.

A szerzet tagjai már készülnek, a kolostornak századéves birtoklását megünnepelni. *Luppa Péter.*

Déznáról Kalugerig.

Természettudományi gyalog séta.

(Vége.)

Ezek után lássuk további utunkat. Fölfelé menvén, jobbról és balról az erdőt nagy részben kivágva találtuk, de nem egészen, ugy, hogy itt ott a fiatalabb fákat meghagyták. Ezek között a levágott fatörzsökök ujonan kezdtek hajtani, és igy bokros, félig tisztás, félig harasztos hegyoldal támadt, mely főleg a napkeleti részen gyönyörü virányt tüntetett elő, mert ez egészen arra való helyiség, hol mindenféle éves és évelő virágok buján tenyésznek és különféle szinezet és alakban kecsegtetik a szemet. Nagy számmal találtam itt földepe-tarnicsot, lószemszilvát, enyves-zsályát, csombort, fintort, linkát, többnemü foganöttet, szélkacsékot és szebbnél szebb csengetyükéket. Nehezemre esett a hegyremászás, mert már jóformán elszoktam az ilyesmitől, örökös lapályon lakván, de a sok szép virágok, a mint a széltől lengedeztek, barátságos mosolylyal iparkodtak földeriteni; az égnek átlátszó kék boltozata, a tiszta lég és az egyes fák tekintélyes sudara s a zöld harasztok komolyan megható tekintete bátorságra és kitartásra intének.

Végre felvergödtünk a hegy tetejére, de most láttuk, hogy körüskörül még magasabb csucsok emelkednek, majd völgynek menénk és ismét fölfelé, egész láthatárunkban kúpidomu hegyek és gömbölyded medrek mint völgyek, változatos panorámát képezének, épen mintha a Balaton vizét különnemü szelek, majd kisebb majd nagyobb, változatos hullámokban megtánczoltatják.

Ezenkivül majd erdőkön mentünk keresztül, majd gyönyörü réteket értünk, melyeket épen ekkor dalolgató földmüvesek kaszáltak. Másfelé még lábon álló buzát találtunk, most augusztus végén, midőn nálunk, a Bánságban már jóformán elfelejtették az aratást, de még a nyomtatást is nagy részben elvégezték.

Hosszas gyalogolás után felértünk az óriás Móma hegyre, mely Arad és Bihar közt határ és vizválék. A mint e hegyről igen meredek uton egy mély és szük völgybe leérkezénk és a gyönyörü bükkök árnyában haladánk, egy kedvesen mormoló hegyi patak uti társul szegődött hozzánk. Számtalan apró forrás jobbról és balról e patakcsa vizét sietett öregbiteni. Mi is egy ily forrásból meritve jó nagyokat ittunk, szomjunk oltására, és haladtunk tovább, egyszer csak föltünik nekem, hogy a mi kedves utitársunk, a csörgeteg, rögtön elhallgatott; de nemcsak hogy füleinket nem érte a csermely bájos zugása, de szemeink elől is eltünt, pedig a völgyet, melyben folyt, el nem hagytuk. Megálltam és kérdém, hogy hová lett a patak, mire vezetőnk egy, a hegy oldalán, sürü falombozattól félig eltakart barlang szájára mutatott, jelentvén, hogy az ér oda belefoly és ott elvész.

Visszamentünk tehát, hogy e tüneményt közelebbről szemügyre vegyük. Ily vad, és emberektől ritkán járt vidéken persze a lejárás meglehetős bajos volt. Leomlott köszikladarabok, félig elrothadt fatörzsökök, esőviz-zuhanások által összehalmozott levelek, iszap, homok s több eff. neheziték a barlangba való bejuthatást, mely mindössze is csak egy pár □ ölnyi térségü volt. Mindjárt jobb oldalt a bejárásnál egy sziklarepedést vettünk észre, talán ökölnyi teriméjüt, melyből hideg szél fujt kifelé; bal oldalt, szintén közel a bejáráshoz lefelé irányozva, egy másik sziklahézag volt, és ebbe bujt alá csörge patakunk, eltünt, hogy ismét a hegy gyomrában elrejtve folydogálván, távol innen ujra napvilágot lásson. Az ilyen vizfelfogó helyeket *katabothráknak* nevezik, mi annyit jelent, mint *folyam-* vagy *pataksülyesztő*. Sem e kis pataknak, sem a barlangnak neve nem lévén, az utóbbit *Jókai-barlangnak* kereszteltem, minthogy ő is járt e helyen és sok szép természettüneményt leirt már. Egy másik, hasonló, de nagyobbszerü és feltünőbb ily csermely-sülyesztőt Maszák Hugo ismertetett e lap olvasóival, midőn a Vas. Ujság 1759-ik évi 28 és 29-ik számában oly fellengző, oly plastikai s megható modorban irja le a *toroczkóivölgyet* Erdélyben. Ő „buvópataknak“ nevezi, mely szintén egy sziklaüregben vész el, de már 1000 ölnyi földalatti bolygás után Szolcsva helység végénél egy 10 ölnyi magas és 3 ölnyi szélességü góthivalaku barlangnyiláson ismét napvilágra jö. Az elbuvó patakok ujabb megjelenésüknél *patak vagy folyamtőnek* neveztetnek (kephalaria.) A leghiresebb ily nemü pataktó, mely nemcsak természeti szépsége és nagyszerüsége, hanem azáltal is lett nevezetessé, hogy az olasz költő Petrarca itt merengett Laurához szerelmében, a Vaucluse forrás, melyből az azonnal hajókázható Sorgue folyó ered.

Onnan tovább haladva, egy véghetetlen mogyoró-erdőn kellett keresztül mennünk, ugyis az egész vidéken roppant sok mogyoróbokorral találkozik az utas, de itt már Kalugerhez közeledve, nem lát az ember mást, mint mogyorót. A mogyorószedésnek is épen ideje levén, számtalan gyermeket, lányt és asszonyt találtunk, kik vigan dalolva zsákokra rakták a töméntelen mogyorót.

Közeledtünk végczélunkhoz, és egy magas hegy tetejére érve, lábunk alatt láttuk Kaluger helységet. De ezen tul egy széles völgy látszott elvonulni, melyben, mint mérföldekre elható láthatárunkban, több helységet szemléltünk, magasabban kinyuló és fehérlő templomtornyaikkal, ezen kis térségen tul pedig az erdélyi hegyek égbe nyuló ormai felséges hátrészt képeztek.

Midőn e magaslatról az egész vidéket áttekintettük, szemeinkkel azt a helyet kerestük, hol az ugynevezett *dagadó forrást* lehetne sejtenünk. Végre kalauzunkat kérdeztük, hogy merre, és mennyire van még azon hely, mely mai fáradalmas utazásunk végpontja, mert délfelé járt már az idő, éhezni kezdtünk és már jóformán el is fáradtunk. De a mi vezetőnk csak Kalugerig tudta némileg az utat, s igy kénytelenek voltunk a falu végén egy czigány asszonyt fogadni, ki a mondott forrásig bennünket elvezessen, mert többektől, kiket kérdeztünk, azon választ nyertük, hogy a mondott forrás oly elrejtett és minden fő-uttól távol eső helyen van, mikép a legrészletesebb magyarázat után sem tudnánk vezető nélkül oda jutni. Ugy is volt, mert utunk még egy jó óra hosszáig tartott, és pedig járatlan ösvényeken, hegyen, völgyön, erdőn s mezőn keresztül, ugy, hogy biztos visszajövetelre is Ariadne fonalára szorultunk volna. Mindazáltal nagyon igénytelen helyiség volt az, a hová jutánk, s mely a titkos forrást, mint kincsét rejté. A csalogánynak is igénytelen a külseje, talán azért, hogy bájoló zengedezése egész figyelmünket birhassa, mely tarka szinek vagy a külső alaknak szépsége által tán szórakozott lehetne. Az erdőségnek közepén valánk s egy meglehetős tág katlanforma völgybe kellett leszállanunk. Szivem dobogott, midőn a czigánynő mondá, hogy immár itt vagyunk. A forrás épen indulóban volt, s hozzánk elható csörgedezése valami titkos varázszsal érinté hallásomat. Mig a hegyről leérkeztünk, már ismét hallgatag volt minden, a forrás elapadt s csak a szikla-nyilás tátongott elönkbe, melyből a sajátságos forrás ujból s nem sokára meginduló vala. E forrásnak, *) melyet itt dagadó forrásnak is neveznek, az a sajátsága van, hogy időszakonkint megered s ismét elapad. Ezen időszakok igen rövidek, $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ órai szünet után megindul a viz, hanem folyása csak 2—3 perczig tart, s azután ismét megszünik. Most épen szünet volt, mi tehát leültünk a nyilás körül, mely legfelebb egy lábnyi széles és 2 lábnyi magas, a háromszöghöz hasonló sziklahasadékból idomittatott. E nyilás előtt, szintén kősziklából egy, a természet által kivájt teknőforma mélyedés van, melynek legkülsőbb oldalán egy kivágás látszik, melyen, ha a forrás megdagad, s illetőleg megindul, a fölösleg viz, melyet a teknő meg nem

*) Rajzát lásd a V. U. ez idei 15-ik sz. a 172-ik oldalon, balról.

Könyörgő ima

Anyám, benned bizom és reménylek!
Anyám, Te utánad epedek!
Anyám, Te hatalmas, kegyelmezz!
Anyám, Te jóságos, védelmezz!
Anyám, jöjj és segíts imádkozni!
Anyám, jöjj, segíts szenvedni!
Anyám, ne hagyj elveszni!
Hiszen birsz is segíteni, ó hatalmas,
Akarsz is segíteni, ó irgalmas!
Fogsz is segíteni, ó hűséges,
Kell is segítened, ó kegyelmes!
Anyám, Te vagy a kegyelmek anyja,
Szomorúak vigasztalója,
Bűnösök oltalma s menedéke,
Föld reménye, mennyek ékessége! Amen.

Budapestről MÁV-on, HÉV-en menettérti kedvezmény.

*

A Szűzanya tiszteletére felajánlott s nekünk juttatott minden adomány, teremjen hálaimánk nyomán méltó gyümölcsöt.

*

Ha nem is irjuk ki becses nevüket, odafenn az égben be van jegyezve.

*

Szerezz Naptárunknak új vevőket!

A mi örök hazánk az égben van. Oda irányuljanak hát gondolataink, életünk és minden törekvésünk. Szívünk itt a földön úgy se tud megpihenni. Ha az ember a természet és művészet összes szépségeit is végignézi, ha az egész világot is beutazza, ezek soha ki nem elégítik. Végigízlelheti a föld összes örömeit: **a lélek szomját el nem oltja a világnak minden kútja.**

Férfiak apostola

Negyven évvel ezelőtt a besnyői Máriához még csak jámbor asszonyok sokasága és buzgó falusi zarándokok zászlós menetei érkeztek sűrű sorokban, elnyújtott énekek zengedezése közben.

Férfiak csak ritkán tarkították a meneteket, azok is a jó vidék kérges kezű öreg parasztjai voltak, kiket a hagyományos szokás vitt a kegyhely temploma felé.

1902-ben indult el Budapestről zárt sorokban egy kisded férfi-csapat, hogy hódoljon az Isten Anyjának Máriabesnyőn. Ez a kis zarándoklat megismétlődött 1904-ben is, hogy előkészítője lehessen a következő 1905. évi nyilvános nagy férfi-zarándoklatnak.

Kik voltak a merész kezdeményezők s mi indította őket a nyilvános hitmegvallásra s a liberális, hitközömbös tobzódás idején a Boldogságos Szűz nyilvános tiszteletére?

Budapesti kongreganista férfiak voltak azok, akik ilyen — akkor még hálátlan — szerepre vállalkoztak.

Már akkor nem volt ismeretlen a szerény és aszkéta életű jezsuita atya, *P. Bóta Ernő,* ki a gyóntatószék és az oltár közt felfedezte és megnyerte a férfiakat, megnyerte a legszebb magyar kultusznak: a Mária-tiszteletnek.

Bóta Ernő S. J. 1854 február 6-án született Gyöngyöshalászon s 32 éves koráig világi pap volt. 1886-ban lépett a Jézustársaságba. Szatmár, Kalocsa, Szeged, Mezőkövesd és Budapest katolikus férfiai neki köszönhetik mélységes szilárd hitüket és lelki gazdagságukat. Áldásos működésének Budapest örülhetett leghosszabb ideig s bár mindenütt nagy buzgósággal szervezte a férfi kongregációkat, mégis Budapest férfivilágára volt legnagyobb hatással.

»Mária által Jézushoz« volt kedves jelszava; 1936-ban irta Buda felszabadításának 250. évfordulóján: »Magyarok, magyarok, tornyosulnak a fellegek hazánk egén. Még nem késő, vegyük vissza jobbik eszünket. Meneküljünk Nagyasszonyunk védő palástja alá... Maradjunk tovább Mária népe, maradjon tovább Magyarország Mária országa. Ezt akarja Isten is, s akkor nincs az a földi hatalmasság, mely fölöttünk diadalmaskodjék.«

Amit hirdetett, azért dolgozott fél évszázadon át. 1937-ben mondta gyémántmiséjét, amiről a Nemzeti Ujság a többi közt a következőket irta:

»A templom zsúfolásig megtelt a gyémántmisés atya férfi-kongreganistáival és a régi hivők seregével. Ez a közönség meghatódottan nézte a szentélyben ülő, magába-

roskadt aggastyánt, amint kezeivel szemeit elfödözve imádkozott, könnyezett.

P. Bóta 83 éves fizikumát az utóbbi időben már a szűk cella falai közé szorították a hosszú, megállást nem ismerő munka terhei, amelyek 60 éven át vállaira nehezedtek.

De nem igy a lelke... Az égi magasságok útjairól naponként és óránként visszatér a földre és ott van figyelmével a világ és az ország sorsdöntő eseményeinek nyomában és keresi azokat, akiket nevelt, vezetett, irányított az élet útjaira és akiket gazdagon ellátott szellemi és lelki

fegyverekkel, hogy eredményesen tudjanak küzdeni a gonosz uralma ellen.

Az újabb generáció talán nem is tudja, hogy ki az, aki eltünt testi szemeink elől a zárda falai közé. Pedig nem csak minden kongreganistának, hanem minden katolikus férfiúnak is tudnia kellene, hogy P. Bóta már most pontosan fél évszázad óta a magyar katolikus férfiak igazi apostola.

Mint Krisztus harcos katonája legfontosabb kötelességének a nagyvárosok férfivilágának felrázását tartotta, mert ez a férfivilág abban az időben nagyon távol járt Krisztustól, vallástól, sőt még a templom környékétől is.

Szent Ignácnak ez az aszkéta külsejű, komoly fia szeretettel közeledett előbb az iparos társadalomhoz, azután a

tisztviselőkhöz s mivel azt látta, hogy a liberális világ mentalitása szerint nagyon idegenkedtek a férfiak a papságtól, oltártestvéreit is — a világi papokat — megnyerte a szűzmáriás szellem munkásaiul. Így megalapította az iparosmesterek, iparosifjak, tisztviselők és végül a papok kongregációját.

Gyujtó és lelkesítő szava, komoly ismereteket közlő tanítása és főképp meggyőző erejű példaadása a katolikus férfivilágot új utakra vezette. Kongreganistáit először helyes önismeretre nevelte, ennek folyománya volt, hogy a lelki tökéletesedés útjaira jutottak lelki gyermekei. Amikor már önmaguk megerősödtek, megindította őket az apostolkodás felé; az ő kongreganistái buzgólkodnak legjobban a katolikus népszövetség megszervezésén és elterjesztésén, ők vették fel a harcot a vallásoktatás kiküszöbölésére törekvő irányzatok ellen. Évégből megalakították a Keresztény Tanítók Országos Egyesületét s megindították a Keresztény Tanító c. harcos pedagógiai közlönyt.

Az ő kongreganistái vonultak fel *először nyilvánosan* Budapest utcáin, hogy *Máriabesnyőre* zarándokoljanak. A Jézus Szive körmenet és sok más vallásos megnyilatkozás *P. Bóta Ernő* buzgóságának köszöni létét.«

Máriabesnyő, a Boldogságos Szűz kegyhelye és a kapucinus atyák is szeretettel őrzik P. Bóta emlékét, mert még életében emléktáblával örökítették meg érdemeit a 36. zarándoklat alkalmával 1938. május 8-án. A szép emléktáblán P. Bóta domboru mellszobra látható a történelmi idők megjelölésével. A táblát a kegytemplom külső falán helyezték el s *Ernszt Sándor* dr. v. miniszter áldotta meg a férfiak ezreinek tiszteletadása közben. Az emlékbeszédet e szerény sorok írója mondotta. A következő 1939. év november hó 10. napján csendesen megtért az Ur Jézus szentséges Szívére Nagyasszonyunk oltalma alatt.

Amíg a kegytemplom áll s amíg a kapucinus atyák szeretete és szolgálata őrzi az Ur szentélyét és a Szűzanya tiszteletének ősi helyét, a templom falai is hirdetik, hogy *P. Bóta Ernő* nagy szolgája volt a Boldogságos Szent Szűznek és nagy apostola a magyar férfiaknak.

Hirdesse is az idők végezetéig az a szerény, de nekünk nagyon kedves emlék P. Bóta szent igéit:

Mária gyermeke nem veszhet el,
Mária népe meg nem semmisülhet!

*

A budapesti kongreganista férfiak ezidei zarándoklatát a Biboros Hercegprimás úr Őeminenciája vezette május 19-én Máriabesnyőre.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

M. Istvánné, *Homonna.* A Bécsben már kiadott zeneműnek nem adhatunk helyet, de a másikat tessék beküldeni. Ha megfelel a mi mértékünknek, majd helyet szorítunk neki.

Pista. Azt kérdezi tőlünk, hogy mi jelentősége van a levélbélyeg a levélre való ragasztásának? Azt jelenti, hogy az illető, ki föladja a levelet, előre megfizette a postai szállítás díját. Vagy tán az úgynevezett levélbélyeg-nyelvre vonatkozik kérdése? Abban az esetben nem szolgálhatunk fölvilágosítással, mert annak a nyelvnek nincsen filologusa munkatársaink sorában.

M. Dehogy felejtettük el a nevét! Sőt már tudakoltuk is egymás között, hogy mi lehet az oka a hosszu hallgatásnak. És örvendünk, hogy ismét beköszöntött hozzánk. Azt a kis rajzot, mely szépen és érzelmesen van megírva, nemsokára közölni fogjuk.

Kanak. Az eredeti méter, amelyet Párisban a Banque de France pincéjében őriznek, tízezredrésze a föld átmérőjének. Anglország nem fogadta el a méter-mértéket.

Virulás. Elhervadt, mielőtt kivirult volna. A költészet virágának elültetéséhez nem ért ám mindenki!

Előfizető. Bashkirtseff Mária arcképe, naplójának francia kiadásához mellékelve jelent meg. Ezt a könyvet Singer és Wolfner könyvkereskedése útján megrendelheti.

Odette. Nincs kizárva, hogy a történet azokat érdekli, kik személyesen ismerték a hősnőjét, de amit ön róla elmond, nem elég arra, hogy fölkeltse az olvasó érdeklődését. A forma pedig, melyet elbeszélésénél használ, nagyon is egyhangu. Inkább krónikastílus, semmint elbeszélő forma. A jellemzés is csak a külsőségekre vonatkozik és alig mutat valamit a hősnő lelki életéből.

Ilka. A csók legtalálóbb definicióját Dóczy Lajos vígjátékában megtalálja. De az sem rossz, mit *Méry* Károly ad róla *Tolongás* című kötetében.

Mi a csók? A szerelemnek
Fogyasztási adója . . .

Hanem azért annak is igaza van, ki azt mondta önnek, hogy minden egyes csóknak *külön* definiciója van. Mert minden szerelmes pár másként adja, másként fogadja.

H. Erzsike. Bármily kimerítő tanácsot adnánk is, az mégis csak hiányos volna. De rajta leszünk, hogy mielőbb egy teljes jegyzéket kapjon, melyből tetszése szerint választhat. Könyvek dolgában forduljon Singer és Wolfnerhez (Budapestt, Andrássy-ut10.)

Gyerekpoézis. Majd sorát keritjük.

U. S. Az igaz, hogy Shakespeare műveiben akad sok olyan jelenet is, melyet a felsőbb leányiskolákban nem lehet előadni. Mert a nagy brit költő, kora szellemének megfelelően nem mindig válogatós a kifejezésekben és sokszor olyan szavakat használ, melyeket erősen kárhoztat a *Pesti művelt társalgó.* De ez a nyersesség nincs benne a lényében, amely csupa költészet és erővel párosuló gyöngédség. Költészetének alapvonása mégis csak az erkölcsi tisztaság, sokkal inkább, mint azokban a modern francia írókban, kik finyásak a formában, de erősen érzékiek a lényegben. Nem hiszszük, hogy Shakespeare művei valaha valakit erkölcstelenségre csábítottak volna, mert még akkor is, mikor valamelyik hősét gonosz környezetbe viszi, az a célja, hogy az erkölcs diadalát mutassa. Legnyersebbek ifjúkori művei (Periklesz, Titusz Andronikusz), de később csak elvétve akad olyan kifejezés, amin a szigoru moralista megütközik. Az a kérdés, hogy Shakespeare művei ajánlhatók-e olvasmánynak fiatal leánynak? Azt hisszük, hogy jól teszi, ha *későbbre* hagyja ezt az élvezetet, bár cseppet sem találunk korholni valót abban, ha *előbb* is megismerkedik a nagy költő azon alkotásaival, melyeket az ön édesanyja ad a kezébe.

18546. számu előfizető. Ilyen című festmény nem volt a tavaszi tárlaton.

B. A. *Fáj a szivem . . .* Eredeti, bájos ötlet. Kár, hogy a kidolgozása színvonalon alul való. Egyik rím rosszabb, mint a másik; egyik sor jobban döcög, mint a másik.

Nem közölhetők: A rabság. Elváláskor. Tengerparton. Anyámhoz. A rózsák halála. Sárika emlékére. Megáldott az én Istenem . . . Irén. Meghalt . . .

—⟨⟩—

Tartalom

Szöveg: *Ingovány.* Írta: Bársony István. — *Úgy szeretnék.* Írta: Füzy Antal. — *Juló és Julis.* Írta: Bródy Sándor. — *Egy befejezetlen novella.* Írta: Tutsek Anna. — *Pongrácz mester hídja.* Írta: Királyfy Géza. — *Rovatok:* Képeink. — Irodalom. — Mindenféle. — A szerkesztő üzenetei.

Képek: Szövegkép. — Aratás — Alkonyatkor. — Sulamith (két kép). — A Vasváry Pál-emlékünnep. — A szenegáli katonák fölvonulása Párisban julius 14-én. — Pulszky Károly. — Kigyuladt pályaudvar. — Orleansi Fülöp érme. — Krukovszkoj Péter.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 10. szám.

MEGAY

Bohéme-tortája a legjobb torta! 1 frt 25 kr. beküldése után Megay Róbert cukrász Miskolcon, megküldi önnek bérmentesen. Kapható Budapesten: Szenes Ede cs. és kir. udvari szállító és Szimon István uraknál. Budán: Gaizler Béla, udvari szállító. Aradon: Ring Zsigmond, Szombathelyen: Kikaker János, Fehértemplomon: Stefanovics János, Nagyváradon: Kádár János uraknál.

szövetek

t 65 krig

ját gyáraimból —

valamint **fekete, fehér és szines Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig** méterenkint, sima, csíkos, kockázott, mintázott és damaszt stb. (mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző szín- és árnyalatban stb.) **Ruhák s bluzokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér-, vámmentesen s házhoz szállitva**

Minták póstafordultával. Magyar levelezés.
Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó.

HENNEBERG G. selyemgyárai Zürichben

(os. és kir. udvari szállító).

personalis korában, gróf Klobusiczky Krisztinát, ennek halálával pedig nővérét, Klobusiczky Teréziát vezette oltárhoz.

Gazdag leány volt mind a két grófkisasszony. Anyjuk kapivári Kapy Klára úgynevezett *quartalitiumos* leány volt. A régi magyar családjogban azokat a nőnemü ivadékokat nevezték így, akik minden századesztendőben egy fiurészt kaptak. Így Klobusiczkynenak is harminc falu jutott, azonkivül pedig az *arany és ezüst málhát* tizenkét szekér szállította férje házához.

I. Grassalkovich Antal pozsonyi palotájában, úgy Gödöllőn is valóságos udvari tartott. Meg saját zsoldjában lévő granátosai is voltak a palota őrizetére.

Hogy a hitbuzgó Mária-Terézia királynő kegyeit még jobban megnyerje, egyházi célokra nagyon sokat áldozott Grassalkovich Antal. Így elhatározta nejével, Klobusiczky Teréziával, hogy valamelyik birtokukon, az olaszországi lorettói boldogsagos szűz tiszteletere kapolnát épittetnek.

Egyizben, éppen Hatvanból jövet, megpillantottak a sürü fáktól körülvett, háromszáz esztendős besnyői templom tornyait. A grófi parnak nagyon megtetszett a regenyes hely s azonnal elhatározták, hogy ide épittetik a fogadalmi templomot.

1759 tavaszan fogtak bele a munkába. Ekkor történt, hogy aprilis 19-en, deltájban, egy Fidler János nevü kőmüves ásás kozben kis szobrocskara bukkant. A regi módszer szerint faragott szobor tökéletes mintája volt a Nagy-Maria Czellben levő szűz-anyanak.

A gróf es a grofné a szobornak pompás koronát keszittettek s mig a templom épült, Klobusiczky Terézia a szobrocskát a kastely főoltárára helyeztette; mikor pedig elkészült, nehez ezüst szekrénybe helyeztette s hátlapjára következő föliratot vesette:

Midőn gróf Grassalkovich Antal, a magyar kincstár elnöke, a Gödöllő melletti besnyői pusztán, a viharos idők folytán elpusztult templomot fölépitteté, ezen a boldogságos szűzet ábrázoló kép, mely a romok alatt körülbelül 300 esztendeig feküdt eltemetve sértetlenül, bizonyára isteni sugallat folytán föltaláltatott 1759 április 19-én.

A kápolna 1761-ben épült föl, a szobrot pedig augusztus 14-én helyezték el benne. Rákövetkező napon, Nagy-Boldog Asszony ünnepén, Salbeck Károly váci fölszentelt püspök avatta föl ünnepiesen a kegyhelyet. Ettől kezdve három remete teljesített ott szolgálatot s amikor Grassalkovich látta a nagy népvándorlást, templomot és zárdát is épittetett a kápolnához. A zárdát, Migazzi érsek óhajára a kapucinus atyáknak adta. Itt élt egy darabig Fessler, a híres történetiró is és itt kezdte meg *Geschichte der Ungarn* cimü ösmert forrásmunkáját.

I. Grassalkovich Antal fejedelmi örökségén fia, II. Antal és leánya osztozkodtak. II. Antalt József császár már birodalmi hercegi rangra emelte, neje is vérbeli hercegnő, Eszterházy Mária volt. A fényt amit atyja kifejtett, még megkétszerezte, de nem lévén olyan jó gazda, mint a dynastia alapitója, költeni tudott csupán és nem szerezni is egyszersmint.

II. Antalnak egyetlen fia, III. Antal, utolsó férfisarja volt családjának. Neje, herceg Eszterházy Pál leánya, Leopoldina, túlélte őt, valamint a hajdan nagy fényességü családi vagyon egy részének romlását is. Az utolsó Grassalkovich ferfikora már a nemzeti aspirációk idejére esett. Sokat tett a tudomány és irodalomért, a Nemzeti Színház telkét is ő ajándékozta.

Az ő idejében is híres volt még Gödöllő fényes ünnepségeiről. Így, mikor 1835 őszen Achmet Feti basa, török követ járt Pesten, nagy szüretet adott a tiszteletere. Meghivta Schröder-Devrient asszonyt, a hirneves énekművésznőt is, aki akkor a pesti német színhazban vendégszerepelt s egy áriáert, melyet a herceg vendégeinek énekelt, ezer aranyat adott neki.

Az utolsó Grassalkovich után Gödöllőt és Hatvant gróf Viczay Karoly örökölte, de a birtokokat terhelő rengeteg adósság miatt, 7.300.000 frtert Sina György barónak adta el, Sinától a belga bank kezére került, míg végre 1867-ben magyar korona-uradalom lett Gödöllőből. Dicsőült Erzsébet királynénk emlekezete szenteli meg a Grassalkovichok régi feszkét, az a mária-besnyői kegyhelyet is. Csöndes boltjai alatt nem egy fohászt röpitett az Egek urahoz ami drága nagyasszonyunk, aki vértanu volt életében — az halálában.

Vayk

Kigyuladt pályaudvar. Kedden nagy veszedelemben forgott a budapesti nyugoti palyaudvar: egyik raktárépülete, amely sok petróleumos és benzines hordót tartalmazott, kigyuladt. A gyulékony anyag hamar tüzet fogott s az égő hordók robbanva röpültek a levegőbe. Sok bajjal lehetett a tüzet lokalizálni, a kár igy is nagy. Egy pillanatnyi fényképen bemutatjuk a tűzvész okozta pusztulást.

MINDENFÉLE

—

Kerékgyártó Árpád

Harminchárom esztendőnek tudományszomjas ifjúsága, egy egész generáció kiséri jókívánságaival azt az érdemes tudóst, ki nyolcvanegy évnek szorgos, gyümölcsöző munkássága után megőszült fővel, meggörnyedt testtel, de szellemi energiájának teljességében, a jól megszolgált nyugodalomba vonult. *Kerékgyártó* Árpád a budapesti Egyetem legöregebb professzora elhagyta katedráját, melyről késő aggságában is változatlan lelkesedéssel hirdette hazafias tudományát: a magyar történelmet.

Az uj Magyarország értelmiségének javarésze jól ismeri az érdemes öreg urat, ki egyetemünknek egyik legérdekesebb alakja volt. Egész adomakör övezi az öreg professzort. Hallgatóinak zöme a jogászokból került ki s ez a pajkos ifjúság sok csintalanságot követett el a derék nagyságos úr óráján. De ő nem sokat törődött vele. Tudták róla, hogy rengeteg az évszámtudománya. Egyik főművében (*Hazánk évlapjai 889 - 1848.*) összegyüjtötte a magyar történet minden valamirevaló eseményének pontos dátumát, túltéve ilymódon a legmegrögzöttebb nemet tudósok hangyaszorgalmán is. Előadása csak úgy hemzsegett az évszamoktól s ha elmondta valamely esetnek évét, hónapját és napját, a pajkos ifjak gyakran próbálták beleugratni az ősz tudóst:

— Hát az óra? Hány órakor történt?

De az öreg professzor csak megnyomta két ujjával a feje búbján levő kinövését s kivágta azt is, hogy hány órakor történt az esemény. A diákhad pedig harsogó éljennel válaszolt a lefőzésre. Ha aztán egyikökmásikuk túlságosan messzire ment valamilyen közbekialtásával, az öreg úr meggörnyedt alakja fölegyenesedett s szikrázó szemmel harsogta közébük:

— Ki volt az?

Persze néma csend volt a felelet.

— Jól is tette, hogy nem jelentkezett az illető — szólt aztán kevés vártatva, — mert bizony belekerült volna a naplómba s az utókor is olvasta volna ott, hogy az az úr nem átallotta tiszteletlenül viselkedni ősz professzora óráján.

Erre persze megint kellett éljenezni, amit a szíves ifjúság lelkiismeretesen meg is tett. Egyáltalán gyakran hangzott az éljen a derék nagyságos úr tantermében. Ha öreg hordárja segítségével mankóján fölbiccegett a katedrára, éljennel fogadták s mikor aztán előadta mankójának történetét, ismét csak éljenezték az öreg urat. A tudománya érdekében való közbenjárásáért jutott a mankóhoz. Azt akarta kieszközölni, hogy mondják ki a jogászokra, hogy a történelemből kötelező a kollokvium. Fennjárt ez ügyben a miniszteriumban s az államtitkár azt mondta rája:

— Megfontolás tárgyává fogjuk tenni.

Amint lejött a lépcsőn, elcsúszott s a lábát törte. Méla akkorddal szokta befejezni az öreg úr elbeszélését:

— Én azóta mankón bicegek, de a kötelező kollokvium a miniszteriumban most is csak — megfontolás tárgya.

Sulamith Az *Excelsior* fényképező műterem fölvétele

Három vetélytárs

A katedrájához nagyon ragaszkodott. Nem is maradt el soha az órájáról. Jó időben, rossz időben, mindig eljött egyfogatu bérkocsiján, hordárja segítette a biccegő öreg urat, ki változatlan erővel s lelkesedéssel beszélt szép tudományáról. Most mégis nyugalomba vonult. Harminchárom esztendőnek tudományszomjas ifjúsága, egy egész generáció kiséri jókívánságaival dolgozószobájának munkás csendjébe. *cs. h.*

—

Orleansi Fülöp érme. Abban a nagy zavarban, amelyen nemrégiben esett át Franciaország, érdekes szerepet játszott az a 40.000 darab emlékérem, amelyeket Orleansi Fülöp veretett a maga arcképével és elküldött híveinek Franciaországba. A monarkista-párt ezekkel az érmekkel is színtani akarta a monarkista érzelműek buzgóságát s bár a propaganda nem jart sikerrel, mégis érdekes jelei ezek az érmek a mai időknek. Most a párisi gyerekek játszanak velük *fej vagy irásra* és jövendölgetik a fölhajigált medáliákból: lesz-e király Orleansi Fülöpből?

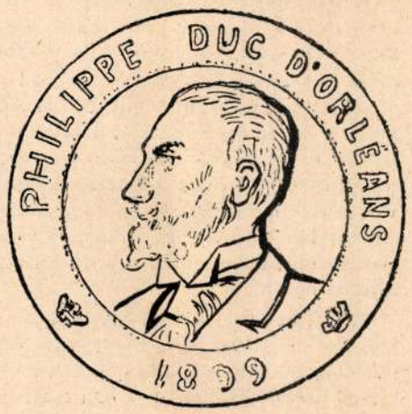

—

A magyar Kevlár

Tömérdek nálunk az érdekes régi emlék. Többnyire pusztulóban voltak azonban már és csak mióta Wlassics miniszter vette kezébe kultur ügyeinket, fordítódik figyelem egyes becses műemlékre. Így restaurálták a bártfai templomot és fogják legközelebb az eperjesit. Az istennek régi háza Besnyőn, a magyar Kevlár is elkezdett már omladozni. Mária-Terézia, a szépséges *asszony-király* oratoriumában őrölt a szú, kezdett málladozni az íves boltozat, amely alatt a kegyes alapítók aluszszák örök álmukat.

Ezen a historiai emlékezetü helyen a *gazda*, vagyis a gödöllői koronauradalom könyörült. Már kezdik is tatarozni a régi templomot a hozzátartozó zárdával együt.

A kegyhely keletkezése nagyon érdekes. Emlékezete összeforrt egy a XVIII. században föltünt hatalmas dynastiával. A *Grassalkovich*-nemzetség volt ez, amely három generáción át ragyogott, eltünt, elvirágzott.

I. Grassalkovich Antal, mint a királyi jogügyek igazgatója, a múlt században — uj birtokrendezés idejében vetette meg alapját családi vagyonának. Növelte ezt második és harmadik házassága. Miután első neje, Lang Erzsébet utód nélkül elhunyt, már

Uj Idők 1899. V. 43 sz.

fordult ezúttal a közönség lázas érdeklődése: a feketék *Marchand* őrnagy szenegáli vadászai voltak, akik végigjárták vele belső Afrikát és eljutottak egészen Fasodáig, ahol kitűzték a francia lobogót. A lobogót ugyan csakhamar be kellett vonni, mert ebből az ügyből veszedelmes diplomáciai összezördülés támadt az angol és a francia kormány közt, de azért *Marchand* és katonái ma is valóságos nemzeti hősökként élnek a franciák tudatában. Szinte attól lehetett már tartani, hogy ismétlődnek azok a jelenetek, amelyek Boulanger idejében oly sok veszedelem közé sodorták Franciaországot. Képünk azt a jelenetet mutatja be, amint a szenegáliai szálas fekete legények feszes tartásban elvonulnak az elnök páholya előtt.

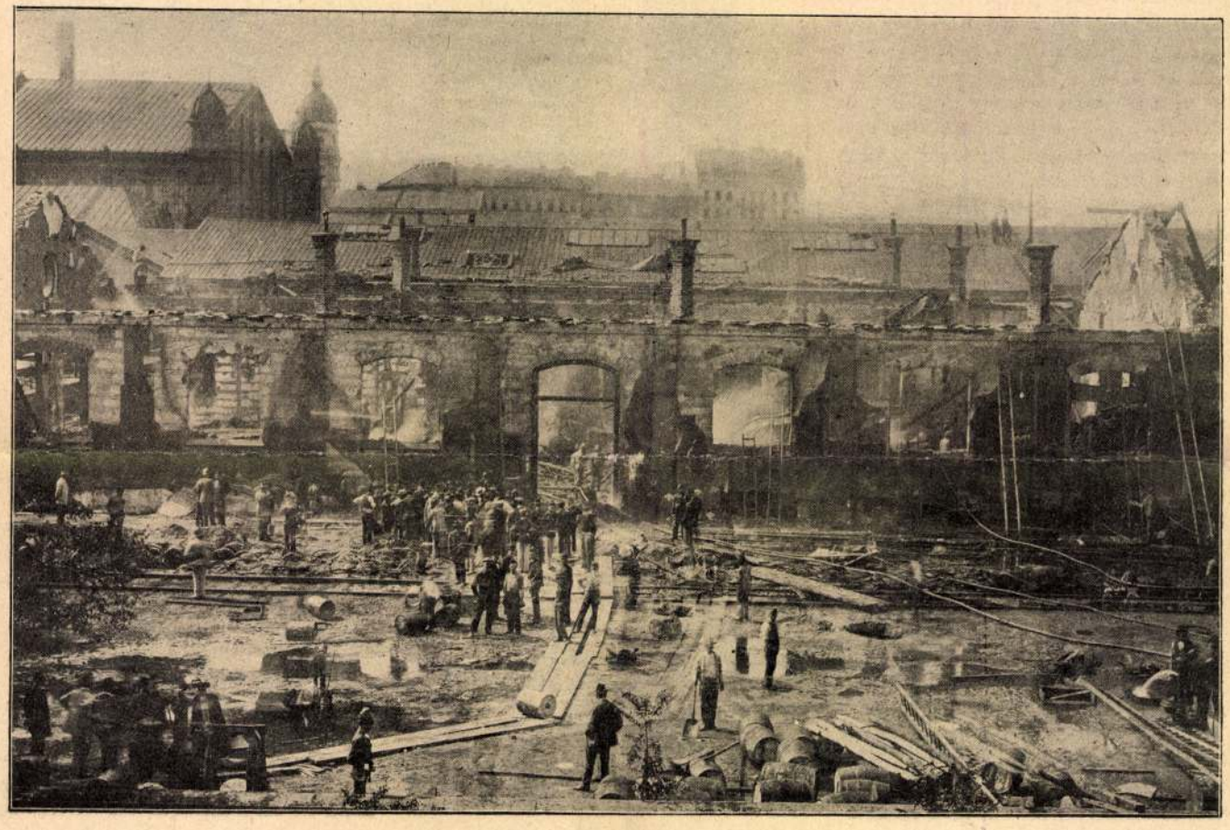

A nyugoti pályaudvar környéke a hétfői tűzvész után

IRODALOM

Mara rózsái

Kemechey Jenő regénye

Lehetséges-e és helyén való-e manapság az idealizmus a politikában? Ez a kérdés vonul végig *Kemechey* Jenő regényén, mely történetnek érdekes, társadalmi rajznak vonzó és költeménynek nagyon poétikus. Az ő hőse Málczai Pál (igazi nevén *Grünwald* Béla, a közelmult politikai és társadalmi élet egyik legmegrendítőbb tragédiájának eszményi hőse) csupa idealizmus, csupa országboldogító törekvés, hatalmas akaraterő, de a szíve folytonos ellentétben van azzal, mit maga elé tűzött életcélnak. Az akarat beleviszi a politikai küzdelmek arenájába, ahol sebeket kénytelen ütni, a szív pedig csendes családi boldogság után vágyik és fáj neki minden seb, amit másokon kell ejteni. Ezt a konfliktust rajzolta meg Kemechey. Látszik, hogy ismerte hősét, jól megfigyelte és hogy a szeretet színeivel festi meg a képét. Még ott is, ahol gyöngének látja, talál számára mentséget és elég meggyőző erő van a tollában, hogy az olvasóval is elhitesse azt, amiben ő hisz, hogy Málczai Pál nemcsak regényhősnek tökéletes, de reformátornak is

Málczai hazajön Párisból, mert a nagybátyjától a felvidéken birtokot örökölt. Az ellentét a természet csudálatos nagysága és az emberek kicsinyessége között, amire ott talál, megérleli benne a szándékot, hogy a szegény nép barátja lesz és győzelemre viszi közötte a magyar állami eszmét is, melyet ezer veszedelem fenyeget azon a pánszláv agitáció által feldult vidéken. Egy lelkes honleány, Mara bárónő segíteni akarja ideális munkájában és mi természetesebb annál, hogy Málczai beleszeret. De jóllehet a leány szíve hozzá hajlik, az arisztokrata vér föllázad a gondolat ellen, hogy a polgári származású Málczaié legyen és kikosarazza. Hanem azért tovább is megmarad törekvései és tervei részesének és valahányszor Málczainak sikere van, pontosan megérkezik egy kis doboz, melyben két rózsa van. Ez a hervadó virág az ő jutalma, törekvéseinek és küzdelmeinek egyetlen díja.

Még többször kínálkozik Málczainak a boldogító szerelem, hol harmatosan üde fiatalsággal, hol még a déli nap hevére emlékeztető perzselő lánggal, de ő nem tudja — vagy tán nem is akarja megfogni és mindig kisiklik a kezéből. Az ő osztályrésze a harc, a küzdelem és néhány elhervadt rózsaszál.

Szebben, poétikusabban alig lehet kifejezni azt a gondolatot, hogy amely férfiu a nagy tömeg boldogításának szánta magát, bizvást lemondhat a saját boldogságáról. S a forma melybe elénkbe viszi ezt az eszmét Kemechey, nemkülönben megérdemli, hogy dicsérettel szóljunk róla. A felvidéki életet híven rajzolja, a természet leírásában költői magasságra szárnyal, a gentry és a felsőbb tízezrek soraiból vett alakokat jól jellemzi, ott pedig, ahol a politikai élet sakkfiguráit mozgatja cselekménye érdekében a szemeink előtt, meglátszik, hogy évek óta jár-kel közöttük, mint egy nagy lapnak országgyülési tudósítója és jól ismeri minden erősségüket, minden gyöngéjüket.

Tán egy kicsit naiv még regényének a teknikája, de ártalmára az sincs, mert azért mindig megtalálja idején az összekapcsoló motivumokat, az egybefűző szálakat. S ha egy közbevetett, nem éppen okvetlenül szükséges részlet el is vonja néha a figyelmet a sajátképi cselekménytől, van abban is annyi szépség, magyarság, költészet, hogy szívesen időz mellette az olvasó. Majd csak utóléri a hőst, ki országboldogító eszméket ír ki zászlójára és jutalmul hervadó rózsákat kap.

A díszesen kiállított regény Singer és Wolfner kiadásában jelent meg.

l. r.

Máriacsaládi templom

MÁRIACSALÁD (Bars)

Templom és zárda

Groholy Viktor: Mária-Család.
VV 1860, 432-433l.
(képe 432l)

Máriacsaládi kolostor

MÁRIACSALÁD (Bars-Komárom)

Kolostor.

Dalmady Győző: A mária-családi kolostor
égése. VV 1863, 258 l.

Máriacsaládi pálos
templom

MÁRIACSALÁD

Volt pálos tpl és kolostor

Fleischer Gyula: A schönbrunni kastély földszinti termeinek falfestményei. A Bécsi Magyar Történeti intézet évkönyve, I – 1931, 219 l.

Máriacsaládi pálos
templom

MÁRIACSALÁD (Bars)

Pálos tpl és kolostor

Genthon István: Könyvismertetés. Századok,
LXVII–1933, 345 l.

Mariabesnyói templom

MÁRIABESNYÓ

Kegytemplom, azt Grassalkovich építtette

Závodszky Levente: A Grassalkovichok. TURUL, XLV–1931, 78.l. 79.l.

MÁRIABESNYŐ

Grassalkovich-sír

Folyóiratszemle. Igazador, LXV – 1931, 101 l

MÁRIABESNYŐ

Kapucinus-tpl

Kaposszy János: Barokk művészetünk olasz kapcsolatainak kérdéséhez. Az Országos Magyar Régészeti Társulat Évkönyve, II – 1927, 261 l.

MÁRIABESNYŐ

Templom és kolostor

Kimutatás ... Az Országos Magyar Régészeti Társulat Évkönyve, II – 1927, 346–C

MÁRIABESNYŐ

Kegytemplom, Madonna, találtás az alapozás-kor

Abafi Lajos: Fessler Ignácz Károly. Századok, XII – 1878, 621 l.

Máriabesnyői

templom és kolostor

P. Bartal Ince:

Máriabesnyő története

II. kiadás. Esztergom

1929.

A kiadásért felelős: Domanovszky Sándor dr., egyetemi tanár.

21.872. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. (F.: Thiering Richárd.)

Máriabesnyői

kegyszobor és

templom

Repr.

Schaefer kegyh.

12, 13. C.

Budapest 5. Póstafiók 118

47.480/1944. szám. 4748/944, 47197/944.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,
IX. Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Máriabesnyői kapucinus kolostor és templom
(Pest vm)

Bartbpestbalp
75, 76. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Máriabesnyői kegy-templom

MÁRIABESNYŐ

Kegytemplom

Zuppa Péter: Mária-Besnyő. VI 1861, 557-558 l.
(képe 557 l)

Mária besnyői zárda –
Remplom

MÁRIABESNYŐ

Zárdatpl

Kéne VV 1868, 1761.

Máriabesnyői templom és kolostor

MÁRIABESNYŐ

Templom és kolostor

A besnyői várda. V.V 1874, 762 l.
(képe 761 l)

Máriafalvi rk.
templom
(Mariasdorf)
gótikus

l

Thirfelsödunántul
255–257. l.
képpel

Máriafalvi rk.

templom

a helyreállítás után

kegyképe.

Kiss Erzsébet Margit

831. l.

832. l.

Áthozat :	50.500 P.
.....	2.000 "
lekre	2.000 "
Teleki- daköltsé-	500 "
Összesen :	55.000 P.

Máriafalvi rk.

templom

helyreállítás előtt

és után

l.

Magyarország mű-

emlékei

I. k. 1905,

36, 37. l.

képekkel

~~Vázsonyi Elvira~~

Alfred Hubert.

(Sz. Lüttichben 1830. márczius 28-án.)

Dsidás őrség.

Az előtért elfoglaló udvaron, négy teljes felszerelésben kivonult dsidás tart pihenőt lovaikról leszállva. Közülök ketten beszélgetnek, egy a lóczán ülés lovait összefogva alszik, egy pedig lovát igazgatja. A háttérben fehérre meszelt istálló van nyitott kétszárnyával és két kis ablakkal. Az istálló az ablakok közt két dsidát támasztottak a falhoz. Lobogójuk piros-sárga-fekete. Öltözetök: sapka négyszögletes tetővel és ellenzővel, rövid sötétszürke kabát sárga zsinórzással, molnárszürke nadrág, magas szárú csizma. Kardjuk egyenes kardkötőjük fehér szíj. Tölténytáskájukat vállravetett fekete szíjon hordják. Jelzése alól balra: »*AH.*«

Aquarell, méretei 26 : 42 cm.

1892: VIII. 387. — 1893: IV. 266. — 1894: IV. 53. — 1895: IV. 53. — 1896: IV. 56. — 1897: IV. 56. — 1898:

Máriagyűdi
kegyhely

Pécsi püspökség
Baranya m.
Rep.

Schaefer-kegyh.

62, 63. l.

1944/III
.....szám.

iemlékek Országos Bizottsága tekintetes Elnökségének,

ból.
ügyben.
vozva.

Budapest.

IX.,Hőgyes

Máriagyüdi kegyelem-
hely

keje repr.

Kiss Bikl kath. Magy
697. l.

Máriagyűdi templom

l.

Kis Pécs

72. l.

egy-egy kengyeles fogantyúval. Ide sorozhatók a fejedelmi megrendelésre készült díszszekrények, melyeknek legkiválóbb darabja az 1617-ben készült pomerániai díszszekrény. (L. o.)

Cabinet noir (kabiné noár). A levelezés titkos ellenőrzésére szolgáló hivatal, először XIV. Lajos alkalmazta.

Caboehon (fr. kaboson). Természetes (többnyire félgömbös) alakjában csiszolt és felhasznált drágakő. Az en C.-köszörülést főleg réteges köveknél alkalmazzák, amilyen a macskaszem, csillagszafir, holdkő stb.

Cabot (kabó), *Giovanni* (1420—98). Olasz hajós angol szolgálatban. É.-Amerika felfedezője. (1497.)

Cabral, *Pedro Alvarez* (1460—1526). Vasco da Gama sikere után Indiába indíttatván, felfedezi útközben Braziliát. (1500.)

Cabriolet (fr. kabriolé). Kétkerekű, könnyű, egylovas kocsi. (L. *Cab.)*

Caccini (kaccsini), *Giulio* (1550—1618). Olasz zeneszerző. Az opera-műfaj kezdeményezőinek egyike.

Cache-nez (fr. kasné), orrtakaró ; kendő a nyak, orr és száj betakarására.

Cachin (kzasén), *Marcel* (* 1869). Tanárból lett országgyűlési képviselő, a francia kommunista párt vezére.

Cachiroz-cachirozott (fr. kas-), a. m. borítani, bevonni. A cachirozásnak különösen

Cadorna.

ok. Római plebejusi család. Legnevezetesebb tagjai: *Qu(intus) C. M. Numidicus* Kr. e. 109-ben consul; sikeresen harcolt Jugurtha ellen, míg ellene áskálódó legátusa, C(aius) Marius, őt fel nem váltotta. Fia, *Qu(intus) C. M. Pius*, a Marius és Cinna-pártiak és Sertorius ellen harcolt. Adoptio útján az ő fiává lett Qu(intus) C. M. Pius Scipio, aki unokája volt egy P(ublius) Cornelius Scipio Nasicának, aki C. M. Macedonicusnak leányát, *Caecilia Metellát*, nőül vette. Leányát, Corneliát, Pompeius vette feleségül, akinek ő 52-ben konzultársa is volt. A pharsalosi csata után Afrikába menekült, a thapsusi után öngyilkossá lett.

Caelius mons. A 7 római halom egyike.

Caen (kán). Város Normandiában. 54.000 l.

Caesar. Mint cognomen l. *Julius Caesarok.* Claudius óta a római császárok egyik címe. Belőle származik a német Kaiser, az orosz cár, a magyar császár.

Caesar ad Rubiconem, Caesar a Rubicónál, lat. közmondás ; azt jelenti, hogy fontos elhatározás előtt áll valaki.

Caesarea. Afrika É.-i partján, a mai Algeriában, Algertől Ny.-ra a régi Jol helyén II. Juba által épített város (ma Sersel).

Máriagyüdi szerzetház

MÁRIAGYÜD

Szerzetház 1739 – 1773

Mendlik Ágoston: Mária Gyüd. Magyar Sion, III. Esztergom, 1865, 762 l.

MÁRIA-GYŰD (Baranya.)

Kéttornyú Ferencrendi templom és zárda 1739.

Gerecze, 1906, 133l.

Máriagyűdi templom

Máriagyüdi templom

MÁRIAGYÜD

Kegytemplom

Irodalom: Mária Gyüd. Magyar Sion, III. Esztergom, 1865, 760–763 l.

Máriakálnoki bucsujáró

kápolna

képe repr.

Kiss Strikl hatt. Magy

690. e.

ÉSZI
AR

RMŰVÉSZETI MUZEUM

TÁRSULAT KÖZLÖNYE

I

MAGYAR KIR. MINISTERIUM

ÓL

Mária Kémendi

keresztelő és

templom

Repr.

Schaefer-kegyh.

64, 65. l.

MÁRIA-KÉMÉND. (Baranya.)

R. K. pleb. templom 1761.

Gerecze, 1906, 134 l.

Máriakéméndi rk.

templom

Máriálaki Mihály

debreceni ötvös

XVIII. sz.

vrod

Báránynné

573. l.

FEBRUÁR

5. hét

SÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
31	**1**	**2**	**3**
3. Sz. János	Ignác pk. vt. ●	Gy.-B.-A.	Balázs pk.

Márcanosztrai egyszori pálosrendház

képe repr.

Császár Elemér

Ányos Pál (1756–1784) Magy Tört. Elektr. Bp. 1912. 48. l. után

ebből	mezőgazdaság :	
	erdőgazdaság :	

ható- gnak	A Köz- ponti Bizott- ság döntése	Megjegyzés.
1.	12.	13.

Márianosztrai Templom oltár és falkeper

l.

Arch. Ért. 1936.
101, 104-l.

Tején turbán van nyilt koronából kiemelke-
s szakála hosszú. Brokátkönyvre be van
ékkül: Felirata a kép alatt:

. mori l'ano 1512
endo regnato 31".

tor X"
np. X."
o van.
retnek 20.1 : 15.1 s a réslapnak 20.3 : 15.4 cm.
i di Tvrchi. In Vicenza 1599. pag. 36.

6/93 No 5.

Mária Nostra

Hontm

Ptehlo - 1894.

1) alapvajo 1:100

2) Hommetret 1:100

3) Kerentmetret "

4. Risdetek 1:10

5. Oslopfejek 1:10

6. Bordahálózat 1:10.

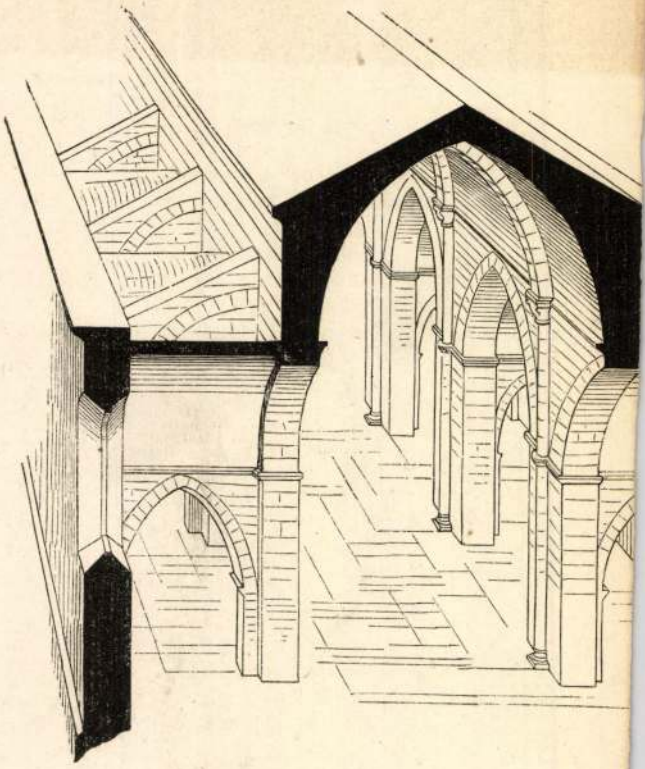

1.

Márianosztrai rk.

templom

(Hont vm)

kepe repr.

Kiss Szikl kath. Magy

624. 1.

délyében, amely szinte mérhetetlen
donosává tette. A kiforrott, klasszi
megfigyelte a modern irányokat is és
tehetséget, tudást és értéket talált.

Halála nagy csapás hazai műv
az ő nemesveretű művészetpártoló

Gróf Andrássy Gyula budai pa
és XIX. századbeli francia mesterek
legendás híre van Rembrandt fiatalk
iparművészeti tárgyakkal és múz
A budai gyüjtemény legrégibb festé
figyelemreméltó képe, egy nagyméret
kőtrónuson ülve ábrázolja, fölötte k
Péter mártirral és szent Rókussal. A
rara műve s 1450 körül keletkezett. U
egy velencevidéki Madonna és egy g
valamint egy valószínűleg Pinturicc
egy szent félalakja. A cinquecento m
szépen képviselve. Nagyértékű Paln
a Madonnát a Gyermekkel és a Gye
zolja. Az Andrássy-gyüjtemény eg
Piombo Keresztvivő Krisztusa, an

Máriánosztrai pálos monostor

MÁRIANOSZTRA

Pálos monostor, felsz. 1729, zárda is ekkor. 1854 óta fegyintézet

Hőke Lajos: Adatok Pontvármegye egyházi archaeologiájához. Magyar Sion, IV-Esztergom, 1866, 838 l. 839 l.

Máriaostrai kálvária

(Hont vm)

Bar Bperthalp

147. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Márianostrai pálos kolostor és templom (utolb női fegyintézet) (Hont vm)

lásd

Bar Bpestbalp

146. l.

a 144. l. képpel

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Magyarországi kegytemplomok

MÁRIAPÓCS

kegytemplom

Tárnár Imre: A nagykállói plébánia története. Magyar Sion, II. Esztergom, 1864, 277 l.

Máriapočsi kegyhep

és templom

Repr.

(Mindrácsi gör. kath. egyhaz megje)

Schaeferkegyh.

66, 67. l.

Budapest 5. Póstafiók 118

475/1944.III szám. 47189/944,

A Müemlékek Országos Bizottságának,

Hivatalból.
szolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

Budapest, IX., Hőgyes Endre-u.10.

Máriapócsi kegytemplom

MÁRIAPÓCS

Kegytemplom

O... th. P. l: VA Vigér egyik történeti nevezetességü temploma. VV 1869, 658 l.

Máriapócsi kegytemplom

MÁRIAPÓCS

Kegytemplom

Rumy Károly: Az ugy nevezett pócsi Szűz Máriának képe a' Gr.-Istváni pótemplomban Béában. Tudományt., X. kötet, Buda, 1836, 249 l.

Máriaradnai

Kegytemplom

a temesvári székes-
egyház mintájára
épült 1767-ben,
de csak 1820-ban
szentelte fel Rudnay
Sándor primás.
A régi oltárképet
helyére Roskovics
Ignác festett újat,
mely az Angyali
üdvözletet ábrázolja.

Velics 1894

67. l.

Rotaridés - féle Kéziratok VIII.57.

Máriaradnai rk.

Templom

főoltára,

boltozatának –

falfestménye

kegyelemképe

repr.

Kis v. Kikelkath. Magy

914, 915 l.

Mária radnai (?)

ferences kolostorai

templom

I.

P. Boros Fortunát dr.

Az erdélyi ferencvendiek

Cluj - Kolozsvár

1927. 183. l.

Ferenczrendich kegytemploma, Má-
viaradna VIII. 28.

Muz és Kst Ért

Máriaradnai
ferencos Egy-
templom

SZÁGOS FŐFELÜGYELŐSÉGE.

vtárak Országos Főfelügyelősége

tartás végett ./. alatt csatolva

ember hó 20-án

előadó ~~orsz.~~ felügyelő

Máriaremetei
kegytemplom

az építész irodalmához.

Póós Rezső: Mária Remete rövid története és kalauz a végzendő ájtatosságokhoz. Bp. é. n.

A templom leírása az építész és kivitelerők említése nélkül

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Máriaremetei új

templom

képe repr.

neogót.

Kiosk Ikl kath. Magy

820 l.

821 l.

Máriaszeplaki

románkori templom

l.

Szabóárpép

316, 317,

318. l.

kepekkel.

Mária szépláki templom-
rom
(Cikó, Tolna vm)
romantikus

l. Ger MRE.
832 l.

A MAG
A TELEFONG
A HUN

Mária széplak

rommaradványa

repr.

Nagy Magyarép

II. r. 49. l.

HELYSÉG

ROZSNYÓ.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Templ

KOR

18

ŐRZÉSI HELYISÉG

Szélsőséges egyház.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Szent András apostol oltára

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

Máriatölgyesi kastély

Divald Kornél: A máriatölgyesi kastély és régiségei VI. 306, 307

Mur és Kot Ert

Máriatölgyesi

Illésházi-Kastély

l.

Divald 1927

143 l.

Főtitkár Urat, támogasson továbbra is munkámban értékes tanácsaival.

Még egyszer köszönöm szíves figyelmességét maradok kiváló tisztelettel:

Friedrich Klára

Máriatölgyesi kastély

Porczellánok XVIII. sz. - beli, a máriatölgyesi kastélyban

VI. 306.

Muz. és Kat.-Ért.

Mária völgy

r.-k. templ.

Pozsony m.?

Körzöki 1868.

1) 1 alapvajz 1:150

részletek 1:10 és 1:20.

2) ablakok 1:25

3) Hossmetnet 1:100

részletek 1:10. kapitélek.

4) Epitefiam fenülettel

15 cm = 1 m

5. tirkö 1:10 kopottcimerel. (Kunigunda

6. tirkö 1:100 oroszlávos cimer Scharfeneck.

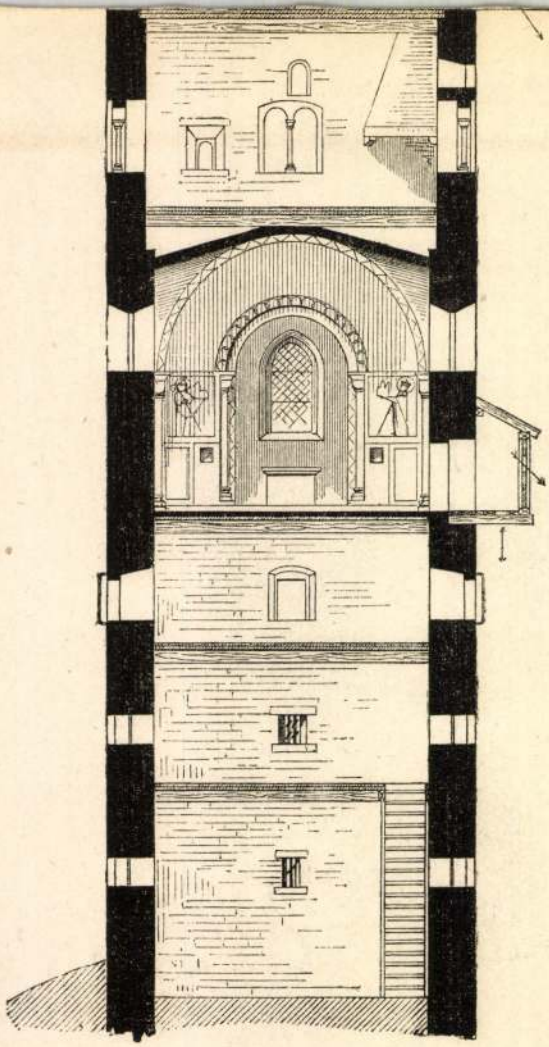

20.

Máriavölgyi Madonna

A máriavölgyi Madonna.

166

Kampiorégi m. kolv.

466 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Máriafalvi templom

Nemtsighár vasajtaja
XV. n.
M. N. Muzeum
Repr.

Horvkézmű
II. 596 l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Máriafalvi rk
plébánia-templom
(Szombathelyi egyház-
megye)
XIV.–XV. sz.
gótikus
Steindl restaurálta
Főoltár, keresztelő
medence, szószék
Zsolnay majolika

Velics 1894

77. l.

24-én. ✝ München 1898 február 19-én.

vidéket ábrázol esti világitásban. ~~Az~~ és
ytől jobbra oszlopcsarnokos templom rom-
elében egy fiatal ember három lovat vezet
ál; kissé idább pedig, ~~egy~~ a bekeritett
lyből három a földre heveredett, tizen-
nczéből iszik vagy a körül álldogál. A
~~[illegible]~~ vize képez esést. ~~A bal kezével~~
Hátul város épületei bontakoznak ki
n vitorlások közlekednek. A ✝ pásztor öl-
örösbarna köpeny. Az asszonyok vörösbarna
erült és balról a hold látszik.

1898 márczius 3-án,
léka ~~(128/98)~~. — Az ajándékos
9-98) -

✝ baljával mutató

Máriafalvi rk. régi
plébániatemplom

Kejle repr.

Kiss Szihlkath Magy.

374. l

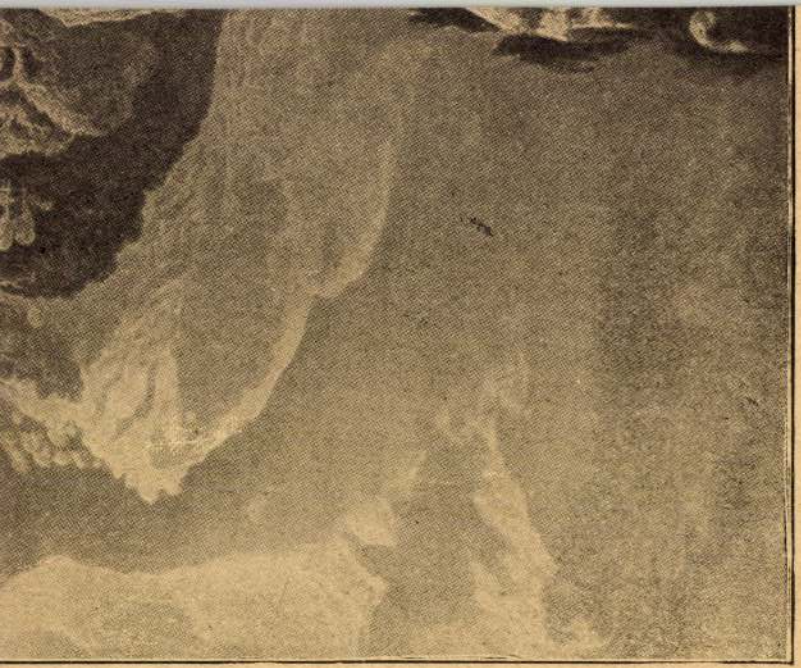

Máriafalva vasm. Steindl rest

r. k. templom

1) Stornok alapvajz. 1877 ból. $10\frac{1}{2}^{III} = 1^{0}$

2) " déli homlokrat "

3) " hoñmetnet. "

4, 5, 6) Részletek $1\frac{1}{4}^{II} = 1$ lab

7. távlati kép (rajzmat) Kilfeldig 1859 ból. S.A.

8.) alapvajz Áll. ép. hivatal. $6^{mm} = 1^{m}$ tanyterzhez.

9.) déli nézet " " " "

10) kerent metnet a terwezett tanyon át. — " és annak északi

oldalnézete. —

11, a templom ujvonéke 1:10 — Steindl 7. majolica fizymás

12. rétegtev a vizsgáli feldészítéshez — Steinhaat

Steindl Cartonok 1:100. felvételi terv. 1:100.

1) alapvajz, 2) déli homlokrat, 3, északi homlokrat, 4) kerent

5) hoñmetnet. — 1879 ból.

6, 7, 8, 9. (2 megoldás déli homlokrat és 1 kerent

1 hoñmetnet. —

Orgona, kerent kút, 1:20 és nőnék üvegalatt.

II. Tábla.

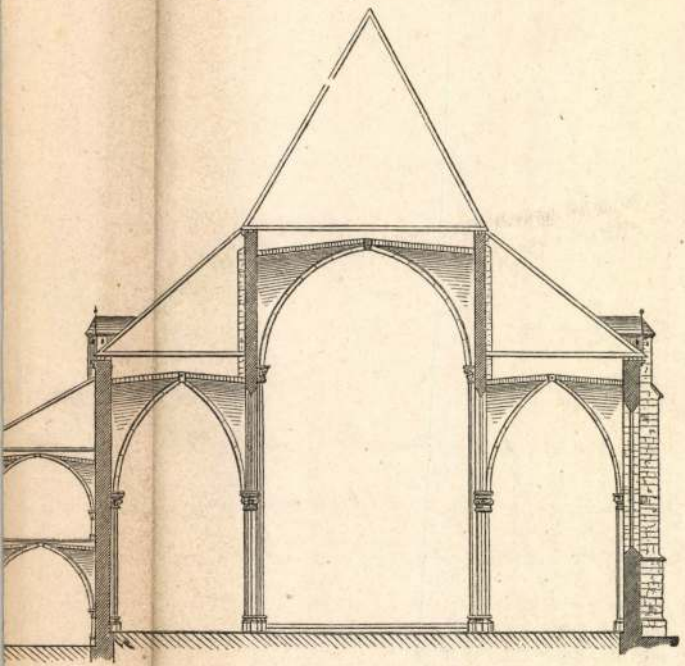

4.

Máriacelli vk-templom

Novák L

Nagy Mária Czell

rövid története és

ismertetése.

Petrik 1886–1900

Máriacell

Nagy Lajos király
Madonnája.
49 x 41 cm.
1382. előtt.
Genthon István
A régi magyar festő-
művészet. Vác, 1932.
19-23, 66. l. és 1. sz. kép

Lárd
Nagy Lajos alatt.

~~76~~ 193 l)

A műtörténelmi kiállításról. Vasárnapi Ujság 1876, 327 l (repr. 325 l.)

~~80~~

Irodalom. Egyházművészeti Lap I – 1880, 347–348 l (repr. ~~[illegible]~~ 346 l)

~~86~~

Ipolyi: A magyar szent korona és a koronázási jelvények. Bp. 1886, 214–215 l (kép 216 l)

~~87~~

Csernoch János: Adalék az esztergomi főszékesegyházi kincstár történetéhez. Magyar Sion I – 1887, 283–288 l.

~~76~~

Arcizkérosultat, 1876, 45 l. 1517. szám.

~~81~~

Martinov (Le trésor de Gran): Revue de l'art chrétien, XIV–1881, 164 l, XV–1891, 195 l.

Máriaceli bucsú-
járó egyház

Nagy Lajos épít-
tette a középkori
részt -

Vas. Ujs 1857
361. l.
Szeppel

Máriavölgyi kegyhely

és templom.

(Esztergomi érsekség

Pozsony vm)

Repr.

Schaefer kegyh.

3 rnap		Úr színvált. *Berta*
7 tfő		Kajetán *Ibolya*
8 ld		Cirjék *László*
9 rda		V. János *Emőd*
0 rtök		Lőrinc *Lőrinc*
1 ek	○ Utolsó negyed 3 ó. 52 p.	Zsuzsanna *Tibor*
2 bat	Nap kelte 4 ó. 52 p. — Nap nyugta 19 ó. 17 p.	Klára *Klára*

44.071. — K. M. E. Ny.

Máriavölgyi templom

emlékezet dísze

l.

Arch. Ert. 1936.

97. l.

bra, ülve. Jobbfelől elválasztott rövid ha-
rd. Ingének gallérja álló s körülcsavart
llényének s kettős elejű kabátjának hajtóká-
támlájáu átvetve tartja. Felirata a kép

Bach

des Innern"

"L. Mohn"

lak nagysága 11 c/m.

923.

< Mariavölgyi kéziratok >

Pásztor Lajos:

A < 7 a XVII–XVIII. században

Regnum. 1942–43.

V. k. 568. l.

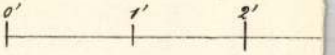

Szob Ipolypa

Nyomt: Rohn, Pesten

Máriavölgyi Madonna

XIII. sz.

repr

l. Kampkörzéptfaszolv

155. l

~~vége~~ dult, talapzatra helyezett tojásdad medaillon-
orona és palást díszítenek. Göndör parókájá-
nak, bajusza kicsiny, arcza leberetvált. Nyak-
, vértje ~~van oltoive~~ és visel s palástja brokát. Felira-

JUS IV.

ti draperiáu:

o Justiór altez
c bellô major, et Armis. Virgil.

ll sculpsit Graecis".

a vonalkeretnek 27·6: 17·4. cm.

. Graecii 1728. P. III. p. 55.

311/97: IIII. b)

Máriavölgyi kút-
forrás kápolna
falkepei
(Pozsony vm)

l.

Gerecze falkepek

517. h.

Máriavölgyi rk.
templom
(Pozsony vm.)
kopie repr.

Kisszikelkath Magy
665. l.

TULAJDONOS: **SERES BÉLA**
KÖNYV-, PAPIR- ÉS ÍRÓSZERKERESKEDÉS
:-: KÖNYVNYOMDA - KÖNYVKÖTÉSZET :-:
Közigazgatási nyomtatványok nagy raktára.
HIRLAPIRODA — **„SZILÁGYSÁG“** KIADÓHIVATALA
ALAPITTATOTT: 1889. **ZILAH** TELEFONSZÁM: **17.**
KOSSUTH-TÉR 9. — Postatakarékpénztári csekkszámla: **72485.**

T. Europa Lapterjentő

Budapest

VI. Eötvös u 43.

Nemzetközi gazdasági kiállitásra talán Európának egyetlen városa sem lenne oly alkalmas, mint épen Hamburg, mely különösen a gazdasági czikkekben kimerithetetlen kereskedés központját képezi, s már fekvésénél fogva nagyon alkalmas arra, hogy ott minden nép könnyü szerrel összehordhassa terményeinek mutatványait, azokat összehasonlitandó.

Erről meggyőződve, Hamburg és a szomszéd Altona gazdagabbjai, a mult évben egyesültek, s gyorsan megállapodtak a főbb teendők tárgyában; — a terv kivitelére megajánlották a megkivántató összeget s az ügy kezelésére bizottmányt neveztek ki, mely, az eszme megtestesitése végett, működését báró *Merck* főkonzul elnöklete alatt azonnal megkezdette.

A tanács, a Hamburg és Altona közti tért, az ügy iránti tekintetből ingyen bocsátotta a bizottmány rendelkezése alá. Ez árnyékos fasoroktól környezett s több mint három millió négyszög lábnyi tér, a két testvér város bármely legtávolabb pontjától sincs messzebb rövid fél óra járásnál, mely körülmény a világvárosok eddigi kiállitásai fölött nem kis előny.

A czélszerü, szilárd és diszes épületek, *Haller* berlini jeles épitész terve után készültek.

Jutalmakra a bizottmány 25 ezer tallért (50,000 forintot) határozott; nemkülönben arany, ezüst és bronz érmek fognak kiosztatni három különböző nagyságban. Mübirákul, minden osztályra külön, nevezetes szakemberek vannak kijelölve. — A virágnövény-, vetemény-, és gyümölcs-kiállitások közvetlen összeköttetésbe vannak a főkiállitással hozva, s a bizottmány ugy a vendégek czélszerü ellátásáról, mint vizről, s a barmok számára takarmányról is gondoskodott.

Másrészről egyes kormányok is ugy, mint a közönség, nagy előzékenységgel karolták föl e kiállitás ügyét. A bizottmány kérésére egész készséggel könnyebbitették meg a vám- és szállitási költségeket; s a gazdasági egyletek és a napi sajtó, az ügyet a közönség előtt fölkarolva, nem kissé támogatták. Ily körülmények összemüködése okozta, hogy a kiállitás minden reményen fölül ütött ki, s a határnapig oly roppant tárgyhalmaz lön bejelentve, hogy a kiállitási épületeket nagyobbitani kellett; azért a nézők számára szánt helyből az épitmények számára ujabban nem kis tért szakasztottak el. A tömeges bejelentés előre gyanittatta azt is, hogy látogatók is többen lesznek, mint amennyire számitottak; azért eshető kellemetlenségek kikerülése végett külön szállásolási bizottmány is alakult; s hogy e nagy közönség ne unatkozzék, a megelőző napokon, e hó 11. 12. és 13-án tartották az ottani lóversenyeket, — továbbá ott müködik Renznek társulata egy hatalmas czirkusban, mely 3000 nézőre van számitva. Thália kedvelőinek is elég van téve, mert az ottani szinházban, mely különben nyáron zárva szokott lenni, ezuttal előadásokat tartanak. Különös figyelmet érdemel az állatgyógyászok kongresszusa is, mely ez alkalomra szintén Hamburgba gyült össze.

A kiállitás lényegére vonatkozólag, hogy a kiállitott tárgyak száma mily végtelen nagy, mutatja azon körülmény, hogy csupán állat 3861 darab volt bejelentve, s közöttük 15 szép arab csödör, telivér. A termények 575 kiállitótól voltak bejelentve, nagy választékban és roppant mennyiségben.

Ausztriát a kiállitáson 442 kiállitó képviseli. Ezek közöl 389 nyers terményt, 33 állatfajokat, 20 pedig gépeket szállitott Hamburgba. A jutalmakat e hó 21-én fogják kiosztani. Hazánk, mely a szomoru idők daczára, szerényen bár, de mégis képviselve van: hitünk szerint most sem fogja épen minden dicsőség nélkül állani meg a versenytért, s legfőbb ohajtásunk, hogy erről olvasóinknak mielőbb örvendetes tudósitást hozhassunk.

A mária-családi kolostor elégése.

A szárazság és szél égésekkel jár együtt, minek gondolata nem egy keblet tart aggódásban. A mult junius végén ismét nevezetes tüzeset adta elő magát. Ez a *máriacsaládi* páloskolostor és templom elhamvadása. Ezen roppant épület Bars- és Komárommegye határán, regényes tájon, erdőktől övezett hegyoldalban fekszik, s II. József császár ideje óta, ki azt, több más kolostorral együtt saecularisáltatta, kincstári felügyelet és kezelés alatt áll. Szokoly Viktor 1860-ban e tájon mulatván, egy kirándulás alkalmával, a kolostort és templomot lerajzolta, s a „Vasárnapi Ujság"-ban közzétette. A szerzetesi lak benső történetét illetőleg kevés adathoz juthatott, de a mit összegyüjthetett is, elég arra, hogy a nevezetes épitmény ne veszszen el egészen a feledékenységben. Maga a templom a mult század elején ujittatott meg s kitünő freskófestvényekkel dicsekszik, melyeket a müvészetkedvelő szerzet valamelyik ismeretlen tagja készithetett. Ezen freskók többnyire bibliai jelenetekből állnak (mint Mózes, midőn az égő csipkebokrot Horeb hegyén észreveszi; Ábrahám, midőn a három angyalt házánál fogadja stb.) II. József uralkodása óta a templom és lak elhagyatott állapotban volt. A templom évenkint egyszer nyilt meg, Mária mennybemenetele napján, aug. 15-én, mikor is, mint bucsu napján, a közelfekvő falvak lakói nagy számmal látogatták meg. Maga a kolostor gazdasági czélokra használtatott. A szerzet javai Barsmegyében feküdtek, de később Komárommegyébe, a csehi határba is kiterjedtek. Ez utóbbit a szerzet „nagyobb hatalmaskodás" czimén nyerte, melyben ezen birtok egykori földesura a szerzet egyik tagján elkövetett testi erőszakoskodás miatt tette magát bünössé. E javak jövedelmei a kir. kincstárba folynak s a vallási alaptőke egy csatornáját képezik. Most a kolostor és templom leégve, kisértetes rémként áll régi helyén, s a magány-érzetet, mely mindenkit megszáll, midőn közelében jár, még nyomasztóbbá teszi. A tűz a mellette épült istállóból, éjnek idején jött ki, s a szél a lángokat csakhamar a kétemeletes kolostor tetőzetére, s onnan a templomra dobta. Egy percz alatt minden lángban állott. A kolostor gyönge padlása a lezuhanó tetőt nem birta meg, minek következtében a második emelet is csaknem mindenütt beégett. A templomnak freskóktól ragyogó boltozata azonban megmaradott, csak repedései sokasodtak meg. A tornyok végig égtek, s a harangok lehullottak. Nincs remény, hogy ezen tisztes emlék megujittassék, bár azt, ha egyéb nem, a szép freskók valóban megérdemelnék. Pár év mulva összeomlik a szép boltozat. Ugy tudom egyébiránt, hogy a kormány a templomot és kolostort nehány év előtt Magyarország főpapjának a herczeg primásnak egyházi czélokra átengedte, s szó is volt róla, hogy a kolostor, magába szállásra és csöndes elmélkedésre hivó helyzeténél fogva papi fegyintézetté fog átalakittatni. De az eszme nem nyert valóságot, hacsak ezután nem merül fel még valami.

Dalmady Győző.

A magyar iparosok köréből.

— *(Egy pipafaragó magyar müvész Bécsben.)* E lapoknak legkedvesebb foglalkozásai közé tartozik, a szellemi tehetségeket és szak-ügyességet — nyilatkozzanak azok bármi téren — fölkeresni, bemutatni és méltányolni. Hogy ennek gyakran a legkedvezőbb sikere volt, erre nézve számos példát idézhetnénk évtizedes pályánk eseményeiből. — Legyen szabad ezuttal ismét visszatérnünk egy e lapokban egyizben már futólag emlitett müvész hazánkfiára. Olvasóink talán emlékezni fognak, hogy a mult tél folytán a Bécsben lakó nagyszámu jeles magyar müvészekről s mesteremberekről emlékeztünk, kik bármint vágynának is haza jöni, s itt élni müvészetök s ügyességök keresménye után: ezt a viszonyok hatalmánál fogva nem tehetik, mert azon keresetre, a mit Bécsben találnak, Pesten nem számithatnak; miután a pénzt költő magyar uri rend már hozzá van szokva, ott keresni inkább müvészi vágyainak tárgyait. Pedig bizonyos, hogy ezek nagy része Bécsben is értelmes magyar emberek kezéből kerül ki. Ilyeneket már máskor is emlitettünk s bizonyosan fogunk emliteni ezután is. Ezuttal a lapunkban már emlitett, de meg nem nevezett pipafaragó müvészre, vagy tajtszobrászra hivjuk fel a közönség figyelmét, ki Bécsben az illető körökben a legjobb hitellel bir s bizonyosan már itthon is sokan vannak birtokában az ő müveinek, anélkül, hogy a müvész nevéről tudomásuk volna.

E derék tajt-szobrász neve *Balogh Gyula*, a ki szakmájára nézve eredetileg esztergályos, de magánszorgalma s a természettől nyert tehetségei folytán oda képezte ki magát, hogy sok akademiát végzett szobrász felett is diadalokat aratott. Már az 1856-ki párisi műkiállitáson arany-érmet nyertek müvei, persze nem neki, hanem — másnak, a főnökének, ki sokáig készittetett vele sajátságos formáju s a kivitelben roppant nehézségü pipákat, anélkül, hogy ő maga csak sejtette volna is, mi czélból készíti azokat. Akart ugyan ő maga is saját neve alatt ama kiállitásra valamit készíteni, de ehhez pénz és idő kivántatik, a mivel a mindennapi keresetére rászorult müvészünk nem rendelkezhetett. Azt is megtette, hogy felszólitott némely nevezetesb hazafiakat egy kis segélyáldozatra, hogy egy-egy nagyobb műben mutathassa ki tehetségét, de a secretarius uraktól rendesen azon választ kapta, „hogy a méltóságos urat már sokan megcsalták." Vissza kellett tehát mennie azon műhelyekbe, a hol már 10—15 év óta hajtja a hasznot főnökei számára, ismeretlenül, szerény elvonultságban, s még szerényebb dijazással. Az a mester, a kinek a párisi kiállitáson arany-érmet szerzett, Londonban is kitüntetést nyert, sőt ennek folytán itthon az osztrák kormány is koronás arany kereszttel diszité fel — de arra nem gondol senki, hogy azt egy szegény magyar ember szerezte számára.

És az ilyen ember nem élhet meg Pesten. Mert hiszen az a temérdek bárói, grófi és nemesi czimerekkel ékesitett drága tajtpipa, melyeket magyar emberek rendelnek meg, mind Bécsben készül, azt mind ott keresik és veszik, s ez annyi pénzt hoz forgásba, hogy van rá eset, mikép ily pipaárus ott 3—400 ezernyi vagyont szerzett.

Balogh Gyula müveiből egy példányt e napokban nekünk is volt alkalmunk látni, egy szép szivarpipát, melyen egy ismert photografiai rajz után egy egész emberi alak, minden mellék tárgygyal együtt, a legteljesb hüséggel, pontossággal és valóban meglepő finomsággal volt kifaragva. A gondolat igen eredeti és a kivitel tökéletes. A ki valami jó pipás ismerősét meg akarja saját képével lepni, aligha találhatna erre szebb módot, maradandóbb emlékjelt, mint ha igy pipára faragva adja át saját szobrát. Derék bécsi müvészünk érdekében szeretnők, ha ez emlékjelek kissé divatba jőnének. Balogh Gyula egyébiránt nem csak tajtékból, hanem borostyánkőből és elefántcsontból is a legfinomabb tárgyakat faragja.

Ugy halljuk, most az a szándéka, hogy egy nagyobbszerü pipára a „Hunyadyház diadalünnepét" faragja ki, hogy e müvével a közelebbi párisi és bécsi kiállitásokon lépjen fel. De ez is természetesen csak akkor létesülhet, ha pénz és idő tekintetében függetlenebb állásra vergődhetnék. Szivünkből ohajtjuk, hogy ez mielőbb megtörténhessék.

Egyveleg.

Mennyire képesek a villanytávirdák? Quillemin kisérleteket tett Francziaországban annak kitudására, hány szót lehet a Morse-féle rendszerrel egy percz alatt 300—1000 kilometer ($39^{95}/_{200}$—$133^{16}/_{100}$ mfldnyi) távolságra távirni. E czélra a „France" és „Páris" szavakat választotta. Egy 570 kilometer ($75^{9}/_{10}$ mfld.) hosszu sodronyra e két szó 30-szor érkezett meg egy percz alatt, egy eső alkalmával azonban csak 20-szor. Egy szó tehát szép időben 60-szor, csunya időben 40-szer táviratott egy percz alatt. A Páris és Nancy között levő vonalon, mely majdnem 48 mérföld távolságot képez, egy szó 36-szor, sőt 60-szor táviratott egy percz alatt; sőt volt reá eset, hogy 72-szer is. Ha csak pontokat nyomattak le, akkor 2400 pont esett egy perczre. — Egy másik vonalon Bunsen-féle elemek használtattak a távirásra, és ez esetben 60 mérföld távolságra, 30 Bunsen-féle kis elem segitségével 75 szó, és 136 mérföld távolságra 30—36 szó érkezett meg egy percz alatt; azonban a Bunsen-féle elemeket 100-ra kelle szaporitani. Francziaországban a távirda a közönséges közlekedésnél 12—15 szót szállit egy percz alatt.

Dr. B. L.

Mária családi templom
és Zárda

A hamburgi gazdasági kiállítás épületei. (Madár-távlatból.)

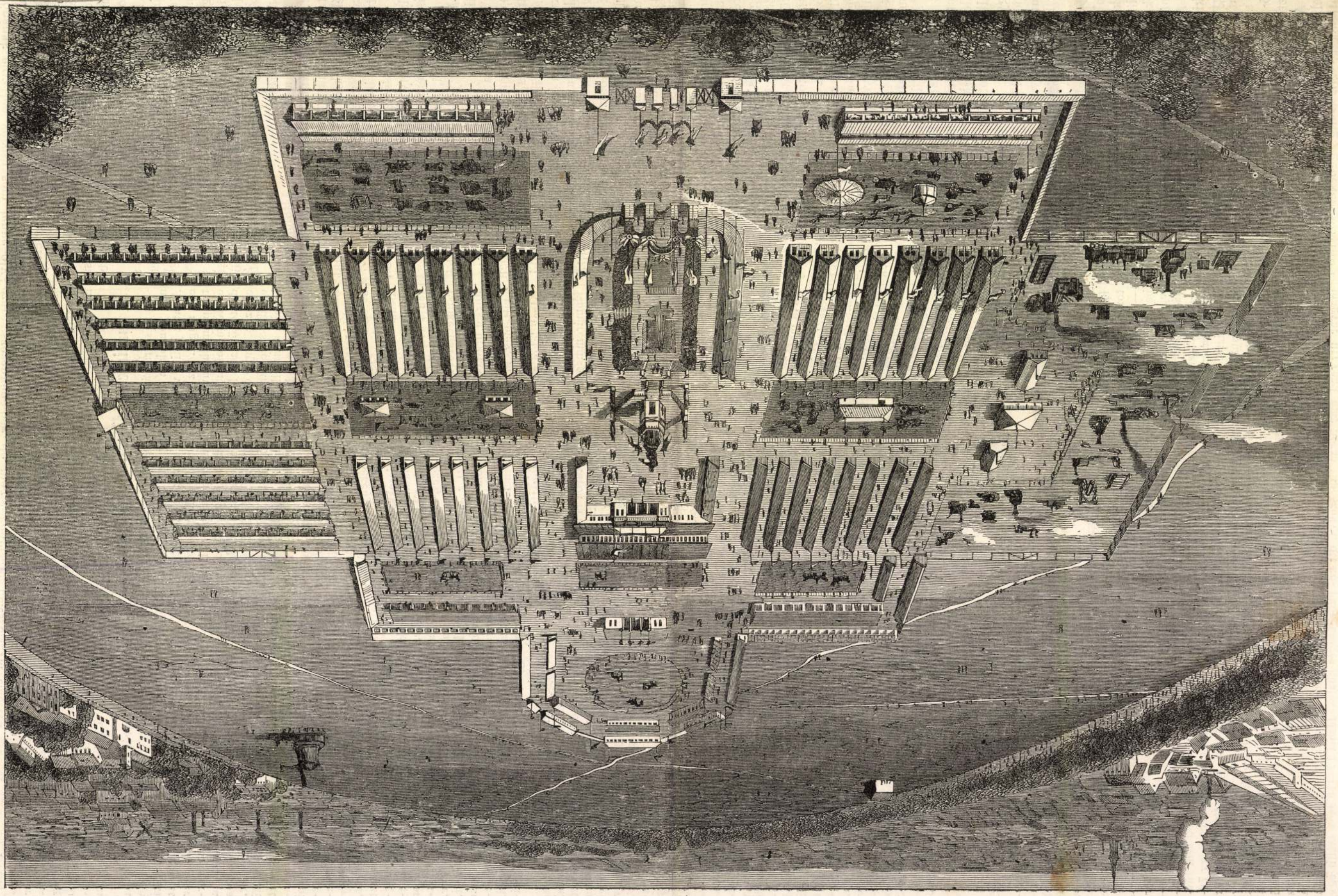

Máriacsaládi templom

és kolostor

Bergl rokalmaba felvéve

Buvár

1942. 12. SZ. *Manga János:* A zomborvidéki karácsony. *Ikafalvi Domby Béla:* Üzem-e a

szinház. *péteri Takáts Tibor:* Ércelőkészítés úsztatással. *Fejérváry Gézáné báróné:* A krokodilus egykor és most. *Schveitzer József:* A karácsonyi rózsa. *Kurucz László:* Egy pusztuló műemlék, a máriacsaládi kolostor. *Kendi Pinály István:* Sokoldalú növényünk, a cikória. *Horváth Árpád:* Jedlik Ányos úttörő találmányai. *Feliczián Vilmos:* Az élet hordozója.

IONALE LUCE

hiradó.

ista egyetemisták céllövő
ai gyakorlótéren.

teingesei fényes katonai
n ünnepelték az Imperium
évfordulóját.

A huszonkettedik évfor-
katonaköltő emlékét.

nlétében a bajtársak őr-
ett parancsnokuk sírjánál.

l piemonti hercea csapat-

-magyar
tság
eseménye

Máriacsaládi

Zárda és templom

irod

Szokoly Viktor =

Mária-család.

Vas. Ujs. 1860. 433. l

432

Keppel

Bergl-nél

megírva

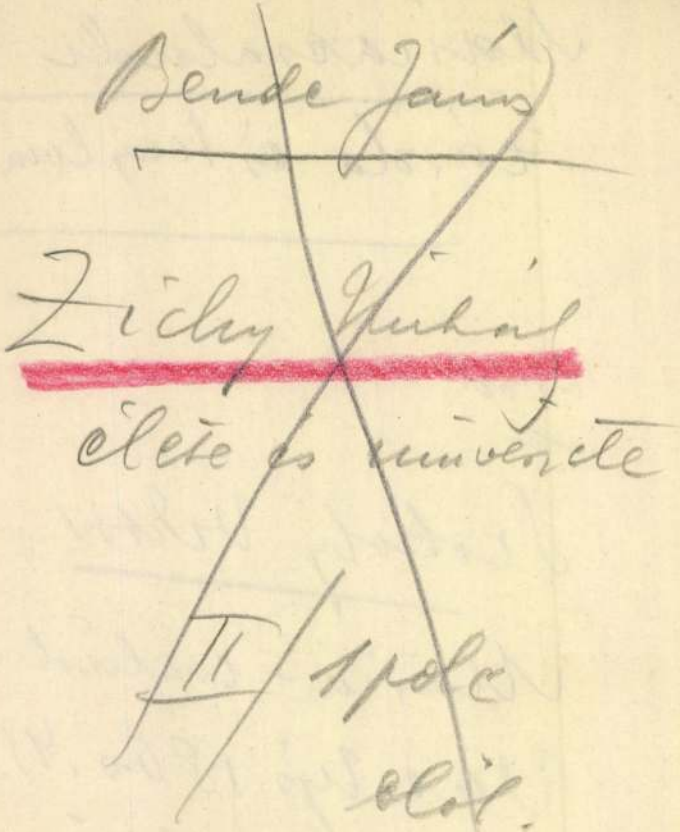

Bende János

Zichy Mihály

čtěte is univerzitě

II/1 pole

blát.

Mária családi Zárda

és templom

Vas. Ujs. 1860.

432. l. 433. l.

képek -

Máriacsaládi templom
és zárda

** *(Ismét egy történeti emlékkel kevesebb!)* Barsmegyében időző fiatal költőnk, Dalmady irja, hogy az e megyében fekvő Mária-családi zárda és templom, mely még Mátyás korából való, s gyönyörü freskókkal volt diszitve, — a lángok martaléka lett. Nem az anyagi kár a nagy, hanem azon vesztesség, hogy müvészeti emlékeinkből helyrepótolhatlan példányok vesztek örökre kárba. E templom és zárda rajzát három év előtt közöltük, s akkor egyszersmind sürgettük az azokban levő müemlékek fönntartását. Most már a legjobb akarat sem hozhatja többé helyre, amit az indolentia veszni engedett.

Vas. Lap, 1863. 25. l.

szerint üdvözölték öt, orrmányaikkal trombitálva, s éktelen dobpergés és zeneszó között ült fel a herczeg és a guicovár az imént leirt elefántra, mig Madhava Rhao, a guicovár miniszterelnöke, hátuk mögött foglalt helyet.

Miután a herczeg és guicovár egymást kölcsönösen meglátogatták, megkezdődtek a nagyszerű látványosságok és ünnepélyek, milyeneknek csakis a guicovár udvarában lehet valaki szemtanuja. Baroda guicovárjai ősidőktől fogva hiresek voltak rendkivül gazdag állatgyüjteményeikről s az általok nagyobb ünnepélyek alkalmával rendeztetni szokott állatviadalokról. Ez idegizgató látványokban untig gyönyörködhetett a walesi herczeg is. Az elefánt-, szarvorru- és tigris-párbajok egymást érték Barodában léte alatt és alkalma nyilt közelebbről megtekinteni a guicovár nagyszerű állatseregletét is, a milyennel a világ egyetlen uralkodója és közintézete sem dicsekhetik. Az állatsereglet helyisége majdnem nyilt hely, hová a közönség az utczáról szabadon járhat be s a „Daily News“ levelezője azt irja, hogy ő, nem ismervén az állatkert berendezését, egyszer egészen gondatlanul lépett be s azon vette észre magát, hogy egy iszonyu nagy tigris ugrott feléje, a meddig a láncz engedte, épen ugy, mint a lánczra kötött házőrző ebek szokták a hivatlan vendéget megtámadni. E tigris közelében egy sörénytelen kattywari oroszlán, egy másik ketreczben két kegyetlen vad tigris volt, mig egy nagyon erős kis kaliczkában, lánczokkal lekötve, egy negyedik hatalmas tigris volt látható, melyről a hindu örök meglehetősen töredezett angol nyelven azt mondták, hogy „igen gonosz vadállat“.

E borzasztó vadállatokat a guicovár mind végigvezetteté a herczeg előtt. Ijesztő diszmenet lehetett az! Legelől két vagy három diszes kocsi jött, melyeket különböző faju vadállatok huztak. Ezután tömérdek madarat hoztak elő részint kaliczkákban, részint csak kézben. Végül elővezették a legutoljára fogott rendkivül nagy bengáliai tigrist. Ez állatot, mely oly vad és kegyetlen volt, a milyen csak egy pár nap előtt fogott hatalmas tigris lehet, és szüntelenül ordított, tiz ember fogta és vezette elő, mindkét oldalán öt vigyázván reá s erősen tartván az állat dereka körül tekergetett kötelek végét. Az állat igy ártalmatlanná volt téve, bár a „Times“ levelezője azt irja, hogy egyszer az egyik első lábával kirugott s kicsibe mult, hogy az egyik őrt meg nem ragadta. Ezenkivül számtalan dzsidás és lándzsás ember is vette körül a tigrist, hogy véletlen baj esetén hamar elbánhassanak vele. Rajzunk e tigris elővezetését tünteti föl.

Baroda fejdelmei, ugy látszik, jól értenek ahhoz, hogy az idegen látogatók tetszését hogyan nyerjék meg. Az előbbi guicovár, kit az angolok a mult évben fosztottak meg trónjától, Rousselet szerint, ki öt a 60-as évek közepe táján látogatta meg, a megtestesült nyájasság és udvariasság volt. Érdeklődött minden iránt, a mi Európa s általán véve a müvelt világ politikai és társadalmi viszonyaira vonatkozott s beszéde, modora és egy s más dologról nyilvánitott nézetei nem közönséges müveltségről tanuskodtak. A jelenlegi guicovárról pedig azt irják a herczeget kisérő hirlaptudósitók, hogy bár még egészen fiatal ember és nehány hónappal ezelőtt csak egyszerü falusi legényke volt, ki meglehetős szegénységben élt, oly tökéletes király minden izében, mintha legalább is egy félszázad óta ülne a hatalmas guicovárok fényes trónusán. A walesi herczeggel mindjárt első találkozásra egészen nyiltszivü, bizalmas és naiv barátságra lépett, a nélkül, hogy feledni látszanék, hogy ő is egy nagyterjedelmü gazdag ország fejedelme. Az angolok nem győzik eléggé dicsérni királyi magatartását, ügyességét s nem mindennapi müveltségét.

S. L.

Két kép Vasmegyéből.

Kevés megye van hazánkban, melyben a történetiró s a mürégészet embere oly sok becses adatot s a századok lassan emésztő fogától megkimélt annyi mütárgyat találhatna, mint a minden viszonyok közt hazafias érzelmü néptől lakott határszéli Vasmegyében.

A megyének majd mindegyik vidékén találunk egy-egy kastélyt, a lovagkorban viselt „vár“ elnevezéssel — régi templomot s más kisebb emléképületét a mult időknek. Alig van magasabb pont, honnan ne tekintne alá egy megfeketedett, időviselt tégla- vagy kőhalom, melynek ablaküvegeiben visszaverődő napsugarak hirdetik az utasnak, hogy a régi dicsőségnek egy most már csendes hajléka mellett halad el.

Lehet képzelni, hogy mily élénk társadalma lehetett Vasmegyének, midőn nagy számu kastélyaiban és váraiban még nyüzsgő-pezsgő élet volt. De másról is tanuskodnak e komor épületek: a hübéri korszakról. Minden ilyen vár egy vidék központja, fővárosa volt. A mai kor gyermeke már nem igen gondol arra, hogy e várak és kastélyok összerakásában jobbágy kéz fáradott. E kastélyok legnagyobb része még ma is jó karban s lakható állapotban van, mig egy másik, nyilván szintén tekintélyes szám, egészen elpusztult s csak nevük maradt fenn. A nép pedig mutogatja nemzedékről nemzedékre, hol állt egykoron a nevezetes épület. A Mura mentén a *rakicsáni*, *cserneczi* és *csernelóczi* végvárak, hol igen sok muzulmán küldetett el annak idejében a próféta országába, még a ránk maradt iratokban is ritkán emlittetnek, ugyszintén nincsenek részletes adatok a Rába-melléki *alsó-szölnöki* várról, hová, egyik krónikásunk szerint, a Bocskay alatti harczokban az akkori kalocsai érsek, *Petheö* Márton vitetett, ki a zavargások elől menekülve, a körmendi őrség által elfogatott s mindenétől megfosztatott.

Az épségben maradt várak mindegyike nagybecsü irományokat őrzött meg a hazai történetirók s a hazai történelem barátainak nagy örömére. A *jölsö-lendvai* boltos kezére került okmányokból sikerült még elég jókor néhányat megmenteni. A *német-ujvári* s *körmendi* levéltárakba azonban, nem tudni mi okból, a szakférfiaknak még eddig nem engedték meg a betekintést. Ezeken kivül van még néhány, melyekben történetbuvár keze maig sem turkált. A megyében a levéltárok közt a leggazdagabb s legnagyobb becsü a *vörösvári*.

Ha Szombathelyről a kissé dél-nyugoti irányban kanyaruló uton haladunk, midőn a jó karban tartott országuton a német-szt.-mihályi magaslatra érkezünk, innen egy teknő alaku termékeny völgyön tekinthetünk végig, melyet az országut majdnem egyenes vonalban szel ketté. Ez utról balra esve, a távol kékes ködben egy messze fehérlő csinos épület körvonalait pillantjuk meg, mely mellett vörös torony nyulik föl, mintha őrt állana. Ez *Vörösvár*, kastélyával és temploma tornyával. Távolabb csillogva a nap fényétől jelentkeznek Fölső-Őr templomtornyai, e századok előtti székely telepitvénynek, melynek lakói az őket körülövedző idegen ajkuak közt is megőrizték anyanyelvüket. Fölső-Őrtől tovább haladva nyugotnak Pinkaföre érkezünk, melynek hasonnevü folyójánál a stájer határnál vagyunk. 1848. tavaszán a Lengyelországból haza sietett huszárok sok viszontagság után itt léptek hazai földre s fogadtattak nagy lelkesüléssel, a miért később a felső-őrieket az osztrákok erősen megsarczolták.

A vörösvári kastély byzanthi stylben épült csinos urilak, gyönyörü parkkal, mely kinálva kinálkozik, hogy a nagy világ zajában elfáradt kedély itt zavartalan pihenést találjon. A kastély ura *Erdödy* István gróf, e derék főur, ki a magyar vendégszeretet hirnevét még maig is teljes épségben fentartá s ki készséggel nyitá meg levéltárát a kutató történetirók előtt.

Az Erdődy-család törzsvára a szintén Vasmegyében fekvő *Monyorókerék*. Birtokaik nagyobb része azonban Horvátországban van.

Vörösvárnak nincs történeti nevezetessége. Volt egy régi téglaszin vörös kastélya, s ettől a meszeletlen vártól kapta volna mai nevét. E vörös kastélyt a mult század végén bontatta szét Erdődy György gróf az épületen mutatkozó nagy repedések miatt. A grófi családnak Vörösvár kedvencz nyári tartózkodási helye; nagy vadásztársaságok is szoktak itt összegyülni, s ilyenkor a közeli vadgazdag erdőségek visszhangzanak Nimród zöldhajtókás embereinek zajától.

A mostani kastély épitése 1862-ben fejeztetett be. Izlésteljes urilak s a kényelem minden megkivántatóságával el van látva. A nagyszámu vendégszobák a kastély mögött egy nemesi házra emlékeztető épületben vannak.

A vörösvári levéltárról, mely a kastély tornyában őriztetik, ezuttal csak röviden teszek említést, minthogy az legujabban több izben volt szóbeszéd tárgya. A levéltár jó tágas és szellős, a tűz ellen vastag boltozata és vas ajtaja védi.

A levéltár indexe hat, nagy vastag, sürün irt foliáns kötet. A többek közt van 22 darab Árpádkori okmány. Itt őriztetik *Báthory* István lengyel király választási diplomája, a főurak 80 lecsüngő pecsétjével, mely unicum hazánkban. Ugyancsak itt van a sárosmegyei örökös főispáni diploma, mely a nő-ágra is kiterjed. Szintén egyetlen példány. Itt van *II. Rákóczi* Ferencz politikai és hadi levéltára, melynek nagy része ma már az akadémia által eszközölt kiadásban a közönség kezében van. Itt van még Rákóczi arczképe 12—14 éves korából, s Zrinyi a költő életnagyságu képe; eredeti és művészi művek.

Közel Vörösvár szomszédságában vannak *Eöri-Sziget* és *Jobbágyi* községek, szintén székely-telepitvények és mind nemesemberek; e rontott német nyelven beszélő hienez nép közt ezek is megtartották anyanyelvüket, és a mi különös, a magukkal hozott legrégibb tájszólást is megőrizték.

Vörösvártól egy nagy hegyen átmenve, mintegy háromnegyed órányira van egy szük völgyszorosban a hölgy közönség által élénken látogatott *tarcsai* fürdő, melynek Anna báljaira még Bécsből is lerándulnak a tánczkedvelők. Ez sokat mond e bálok jó hirneve mellett, mert nagy vállalkozás ám e vasut nélküli vidéken utazni, de ha egyszer ott vagyunk, a patriarchális élet vendégszerető karjaiból alig tudunk kibontakozni.

A tarcsai fürdőtől egy órányira van a *máriafalvi templom*. E hely festői fekvésével kedvencz kirándulóhelye a tarcsai fürdővendégeknek. A csucsives (góth) modorban épitett templom magaslaton áll, honnan széttekintve, szép tájkép részleteket láthatni. A templom a XV-ik században épült. A nyugoti homlokzaton lévő főajtó csucsive közt góth jegyekkel bevésett 1409 látható. Ez nyilván az épitési évet mutatja. Az évszám közelében szintén kőbe vésve kettős paizst pillantunk meg: az egyiken egyszarvu, a másikon jobbra ágaskodó oroszlán. Hogy ez mit jelképez, azt még eddig nem sikerült kitaállni. A templom épitészeti tekintetben figyelmet kelt a diszes főajtóval, a magasra nyuló csucsivekkel s csinos ablakaival. A templom teteje kétizben leégett. Egy izben a szentélybe csapott villám gyujtott. Ekkor Batthyány Lajos herczeg nádor neje épittette föl ujra. Másodizben a faluban támadt tüzet a szél kis fatornyára vitte s ekkor ismét leégett. Tervbe volt, hogy a templom tornyát fölépitik s volt is szó gyűjtésről, de ugy látszik, hogy ez ügy elszunnyadt. Kivánatos, hogy a századok e nevezetes emléke jó karba helyeztessék. Közel Máriafalvához észak felé kőszénre akadtak még évek előtt.

Vasmegyében több templom van, mely épitészeti tekintetben hasonlit a máriafalvihoz, s a valószinüség a mellett szól, hogyha nem is egy időben, de kevés időközök után épültek. Ilyenek a falfestményeikről ismert *martyánczi* és *pertócsai* templomok. Ezekhez sorakoznak a tiszinai, szt.-györgyi s még nehány, melyeknek épitési idejét s történetét följegyezve szintén nem lehet megtalálni.

Agustich Imre.

Az örök mérleg.

Az ellentétek küzdelme képezi az életet. Valamint az erkölcsi világ az erény és bűn ellentétén alapul; a művészet a szépről és rútról táplált gyakran homlokegyenest ellenkező nézeteken nyugszik; a tudomány az igaznak és a tévedésnek küzdelmeiből szülemlik: ugy a physikai világban is minden positiv erőnek negativ ellenhatás felel meg, s ha e kölcsönös hatás megszünik, ha az ellentétek egymást kiegyenlitik, beáll a költő által jósolt nagy halál. — Midőn tehát a tenger partjait elaprózza, gátjait elmossa, kontinenseket ellep, egy másik ép ellenkező irányban működő erővel küzd, mely ugyan szintoly lassan, de hasonló biztossággal közeledik czélja felé, mint a mindent elnyelni készülő óczeán. Értjük a földemelkedések eddig ki nem magyarázott okát. Sokoldalú megfigyelés kétségtelenné tette a földkéreg lassú, századokig tartó emelkedését, mi az égaljra, hegy- és folyamrendszerekre s igy az emberiség összes kifejlésére mondhatlan nagy befolyással bir. Azon homokszemnagyságú tömérdek csigák, melyek hegyeink oldalain oly gyakran láthatók, tengeri hallenyomatokat mutató homok- és mészköveink,

franczia utazó leirása nyomán közöltünk már egyet s mást lapunkban. * Már akkor megemlitettük, hogy Baroda fejedelmének udvara még leginkább megközeliti az egykor hatalmas, független és gazdag indiai uralkodók világhirü fényüzéssel berendezett udvartartásait. A walesi herczeg közelebbi látogatása Barodában teljesen igazolta ez állitásunkat. A herczeg Bombayból egyenesen India déli részébe, a Neilgherry-hegyek közé szándékozott menni vadászni, de mulag nevezték ki utódját, holott e jog Barodában az angolokat nem illeti meg. Hanem a herczeg fogadtatása, mely minden tekintetben a lehető legnagyobbszerü volt, eloszlatott minden aggodalmat.

A herczeg látogatásának egész története, az indóháznál tapasztalt szivélyes fogadtatásától kezdve a városban létének utolsó perczéig, oly mesésen hangzik, mintha kelet tündér-regéit olvasnók. A kiséret és diszmenet, a mely a herczeget a vasuti állomástól a számára berendezett szállásra vezette, a keleti pompa netovábbja volt. Tizenhat, rendkivül fantasztikus módon kifestett arczu és orrmányu elefánt volt az ut hosszában fölállitva s ezek közül az, mely a herczeget és kis termetü gazdáját, a jelenlegi guicovárt vala tova szállitandó, valóban meglepő alaku és termetü állat volt. A hátán levő *howdah* (hordszék), mely aranyból és aranyozott ezüstből volt készitve s arany mennyezettel boritva, szemvakitólag tündökölt a nap sugaraiban. Az egész állatot arany és bársony boritotta s a hol bőre látható vala, fényes aranysárga szinre volt festve, s gyönyörű mintáju czifrázatokkal diszitve. Orrmánya különösen ki volt czifrázva s fülei halvány, sárgászöld szinben ragyogtak. Agyarai három lábnyi hosszuságig le voltak fürészelve s — mint a „Times“ levelezője irja, — sokkal nagyobb hamis agyarak voltak helyökbe illesztve arany fogantyuk segélyével. Kifestett lábait arany lemezek boritották s *mahoutja* vagyis vezetője az ünnepélyhez méltó diszruhába volt öltözve. Az állat két oldalához lépcsőzet volt erősitve, a melyen kétfelől két-két kisérő állott pávatollakból és yak-farkból készitett pompás legyezőkkel, hogy a howdáhban levőket a legyek ne háborgathassák. A többi tizenöt elefánt szintén rendkivül pazar fénynyel volt feldiszitve. Mikor a herczeg megérkezett, az elefántok letérdepeltek sorban egymás mellé és saját módjok

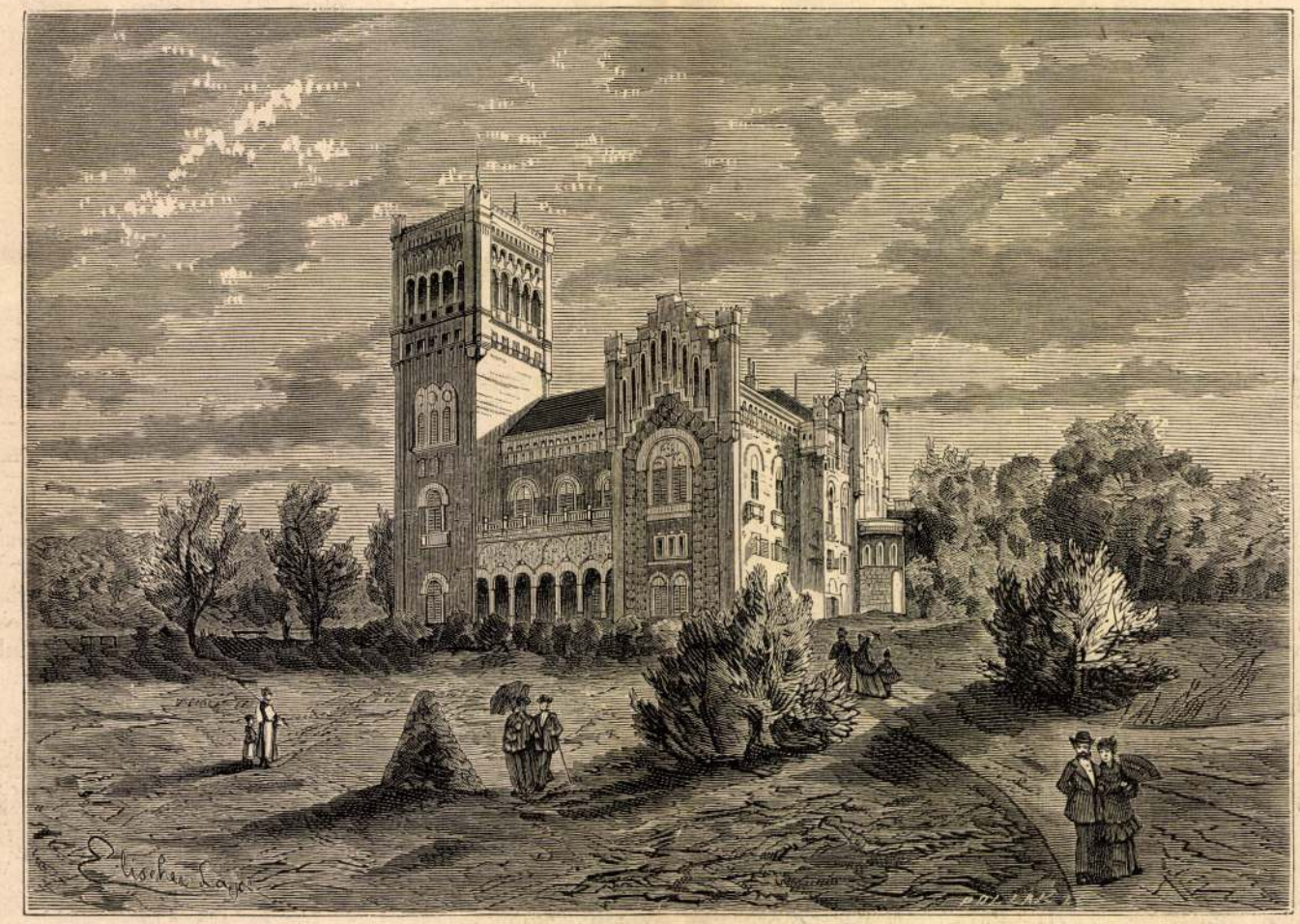

Vörösvár vára.

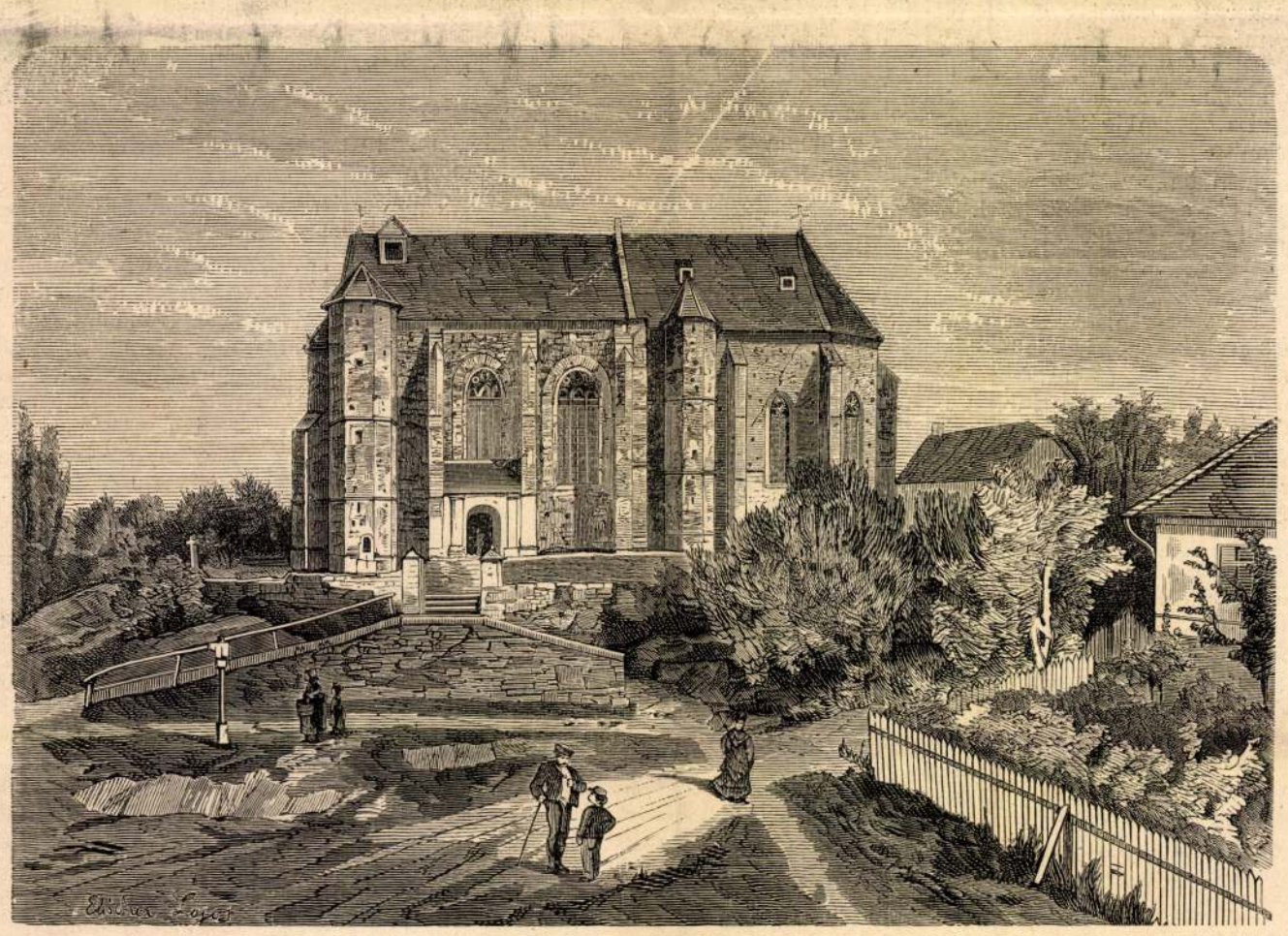

Máriafalvi templom.

KÉPEK VASMEGYÉBŐL.

minthogy az ott dühöngő kholeráról igen nyugtalanitó hirek érkeztek, szándékának kivitelét jobb időkre halasztván, Barodába rándult át. E látogatás hirére sokan megijedtek és tüntetésektől féltek, minthogy a korábbi guicovárt több rendbeli bünei miatt az angolok csak nehány hóval ezelőtt fosztották meg trónjától s önhatal-

* „Vázlatok Kelet-Indiából“ (9 képpel) a „V. U.“ 1874. évi 45—51. számaiban.

Medgyesi Pál: Szent Atyák Öröme.
Gyulafehérvár, 1640

VI. 252.

Máriahegyi Miereisz

János

Máriahegyi Miereisz **János** vitéz, egyházi szobrász és szoborfestő, XIV. Thököly-út 166. 496-938

Bptávb 1940 szept.

Obsidián penge VII.242

Máriahegyi János
wobrán
1929

l.

Schoenkrüztinavarosi
13. l. – 14. l.

Nagyságos

Dr. Kentivarji Gyulánné

úrasszony nak.

Budapest

XI. k. Lágy mányosi

14

Máriahegyi János

szobrász

l.

Tanulmányok Bp.

multjából VII.

31. l. 33. l.

34, 35. l.

36*, 37.* l.

38. l.

* többször is

Máriahegyi ~~József~~ János

vitéz

nobrány

l. Medvey

83. l.

Seite

wendung 221
s 225
ds 225
. 226
. 226
ng Villards 232
genden Orte 233
ealgebiet 234
. 234
. 238
. 238
. 239
Textes 240
. 247
. 248
. 251
. 254
. 259
. 263
. 268
. 272
aus gotischer Praxis und ihre Anwendung 272
Leitlinie 275

Zwei Ziele hatt
Jahrzehnt – vor
zelne, besonders
seine Schule zu
den Bauhütten
reichlich Gelege
schlossenen Kap
in den illustrier
Mechanik u. a.
seiner Quellen:
ten technischen
Kunst des Mitte
der Zeit, als „Su
an das Musterbu
und englische L
Marcel Aubert
zu wünschen, d
falschen Ausdru

MÁRIAHEGYI János (1894–1973) szobrai

Hegyvidék
1992. 6. 2
8. p.

1 Keresztelő Szent Jánosról elnevezett Felsőkrisztinavárosi plébánia (Apor Vilmos tér, volt Lékai János tér) épülete és a templom közötti kis parkban áll a sashegyi Notre Damo de Sion zárda kertjében 1941-ben felállított, majd onnan 1950-ben jelenlegi helyére hozott 60 cm-es működtalapzaton álló, 230 cm magas öntöttvas Jézus Szent Szíve szobor, mely mögött egy kb. 3 méter magas fakereszt áll. A szobor *Máriahegyi János* (1894–1973) alkotása.

vitéz MÁRIAHEGYI szobrász

1933-ban szobrokat készit a templomnak.

VÁCZ:József: A solymári kegykép története.
Solymár, 1992 26.

R.k.templom

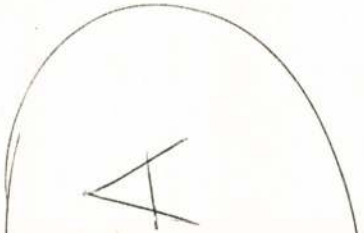

MÁRIAHEGYI JÁNOS

Kaposvár
Rékasegyház
TKM 629

14. dd.

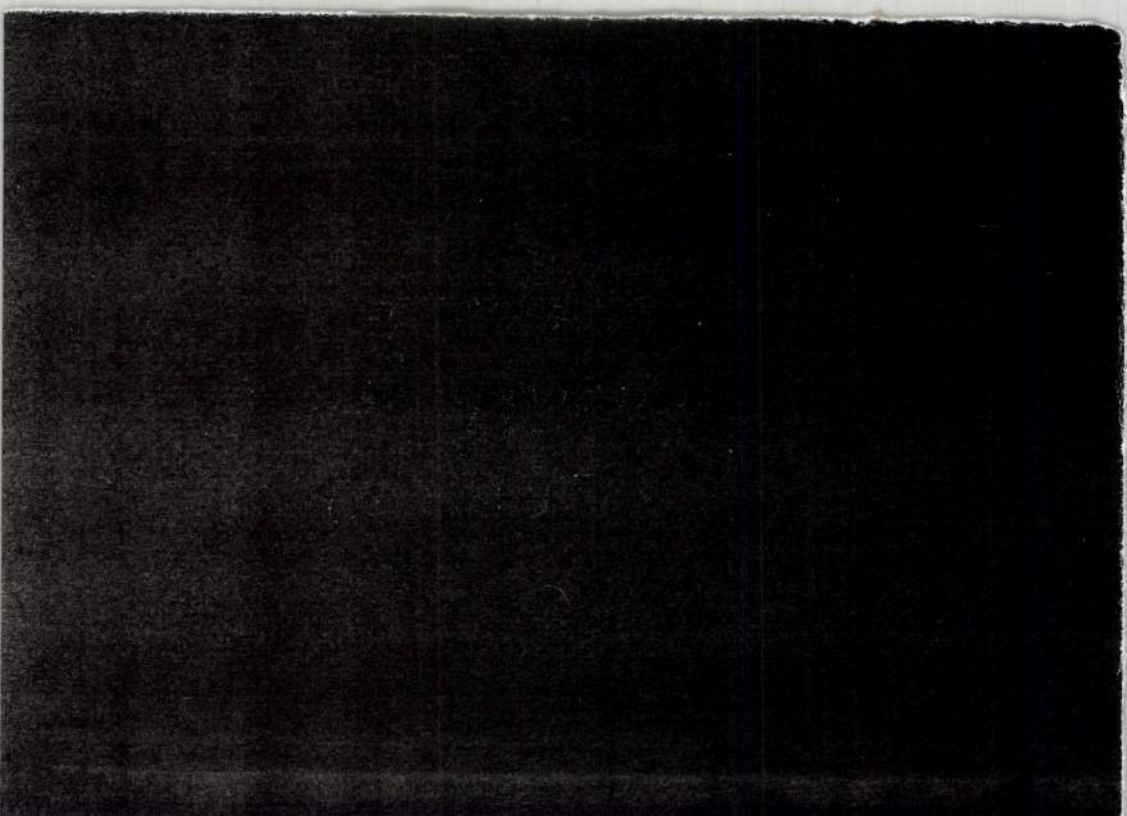

MDK

Máriahegyi, nobván

Kénitette a solymári templom ~~[illegible]~~

nobvait.

Hufnagel Ferenc,

A 200 éves hegyhely. Solymár. S. l.

Bp. 1934.

MDK

MÁRIAHEGYI János, ~~ifj.~~ szobrai

Hegyvidék
1992. 6. a. 8. p.

2E szoborral szemben áll az egyházközség híveinek adakozásából 1941-ben felállított, jelenlegi helyére 1975-ben elhelyezett 50 cm-es kőtalapzaton álló, 170 cm magas Szűz Mária szobor, *ifj. Máriahegyi János* (1923) alkotása.

Nen est ri
Ki essamp
Kil savrei
Enquere e

Aus dem Be
1121—1135,

Máriagyűdi
Vk. Templom

MÁRIAGYŰD.
R.-kath. templom.

Minden jog fenntartva.

Magyar gyártmány

Mária-Gyűd

728 **Lukácsy István :** Mária-Gyűd búcsújáróhely. Bpest, fve. 8°. 34 old. **1.20**

Pentz Lajos, könyvkötő

VI. 315

Máriagyűdi rk templom

(Borsy Gy)

Mária-Gyűd

története

Petrik 1886-1900

belső kikötőbe mehessenek. A világító-torony mellett álló árboczról már kora reggel óta jelzett egyéb hajók mind közelednek. A medenczék külső ajtaja, a zsilip már nyitva; a kikötő rendőrei s a csendbiztosok mind talpon, mindenik igyekszik saját hatáskörében a teendőket ellátni, hogy a bekivánkozó hajók minél nagyobb renddel, rendeltetésük helyére jussanak. A kikötőben szolgálatot tevő hajóslegénység egyes kiáltásokkal vezényli egymást a kötelek megkötésére, eloldására, mint ezt az illető hajókról kivánják. Amott a szigoru kalauz osztja parancsait a kormányosnak és vitorlamesternek. A partot száz meg száz kiváncsi ember állja körül, hogy bámulja a mindenünnen hozzájuk érkezőket. A sok hajós arczán meghatva látjuk a viszontagságos élet sötét barázdáit, a vészszel, viharral daczoló mogorva vonásokat; egy-egy utas delnő arczán pedig az ihlettséget, melylyel messze elhagyott hazáját áldva üdvözli, az örömöt, hogy régen nem látott kedvesei ölébe szállhat, s a hálát, hogy az ég jobbja hosszu utjából kedveseihez szerencsésen visszavezérlé. Amott az annyi izgalom közé egy hideg üzér furakodik, hogy mielőbb intézkedhessék megérkezett áruiról. Az élet minden népét, minden jellegét láthatni itt, s mig elmerülünk vizsgálatába, — egyik hajó a másik után révparthoz köt s a távozni kivánók utnak indulnak. — Eleinte oly magas hajók mozognak előttünk, melyek födélzetére mintegy ház tetejére — s árboczaikra, mint egy-egy toronyra kelle fölnéznünk; utóbb csak kisebbszerü hajók jönek, majd ezek előtt is elzárják a kaput s a viz fogyni kezd, elannyira, hogy utóbb messze el, az egész tenger fenekét tisztán kezdjük látni. A künszorult hajók, halászdereglyék s a csónakok szárazon állnak. Ekkor uj élet támad a vizhagyta helyeken. Jönek a kömivesek, hogy az előkikötő falain a megelőző apálylyal észlelt hiányokat czementtel hamarjában kijavitgassák. Megindulnak a csigaszedő nők és gyermekek, s futtában szemesen bebarangolják a partokat, hogy az elmaradt csigákat összeszedjék.

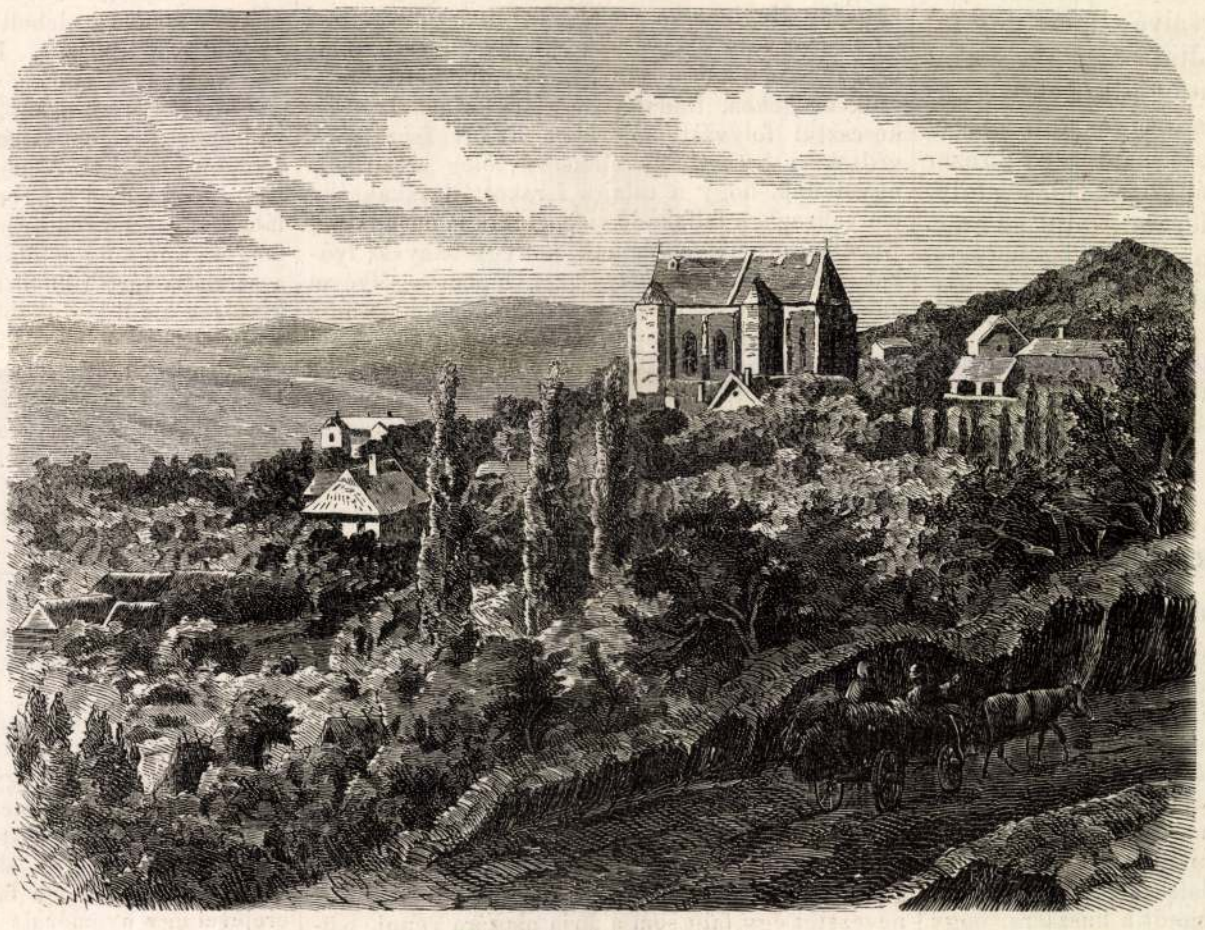

Máriafalva (Vasmegyében).

Az örökös tevékenység, az életrevalóság legkifejezettebb képmásai azonban minden esetre a tengeri kalauzok. A kikötő eleje s a ré, nemkülönben a kikötő körébe eső egész tengerrész folyvást ujabb-ujabb tanuságát adja ezek fáradhatlan s önfeláldozó készségének. Közülök éjjel-nappal folyvást a viz hátán jár nehány, hogy a mint egy érkező hajót látnak, azonnal felajánlják szolgálatukat, azt a kikötőbe biztosan bevezérelni.

Örökös mozgás, örökös élet köt bennünket a kikötőhöz! — A merre tekintünk, ujabb-ujabb elevenség köti le figyelmünket. A mint a világító-toronyról jobbra északnyugatnak fordulunk, ott látjuk a tengeri fürdőket. Hozzánk legközelebb az úgy nevezett Frascati fürdő esik. Tekintsünk be ide is egy pillanatra.

Frascati fürdője az angolok kedves tartózkodási helye, hol azok nehány hónapra egész külön kis gyarmatot képeznek. Van itt minden fürdői kényelemből, a mit csak valahol kigondoltak. Közsétány, remete búvócska, társalgó-, zene-, táncz-, olvasóterem, távirda, posta, több kioszk, messzelátó torony stb. sőt még egy csinos kis angol kápolna is. A kád-, zuhany- és gőzfürdőkön kivül természetesen legszokottabb és keresettebb a hab- vagy hullámfürdő a szabadban. — A szabadban fürdők, mennyire lehet, ellesik a dagály emelkedését. Ekkor messze be mennek a parttól s a mint az ár jő, ezzel együtt közelednek a parthoz, hol apró kis fa és vászonsátorokban öltöznek át.

De azért ne gondolja senki, a mondottak után, hogy Havreben csak adnak-vesznek, hajókáznak és kocsikáznak. Van egy szép szinház is, mint említém, melyben egyszermásszor a Théâtre français tagjai is szerepelnek; van több a város kebelében szerkesztett kereskedelmi, politikai, szépirodalmi és tudományos lapja; diszes székesegyháza s szép muzeuma, melynek előterét a város két jeles szülöttjének, de St. Pierre Bernát és Delavigne Kázmér érczszobrai diszesitik. Benne a bejárásnál (a vestibuleben) Gayrard Maria-Magdolnájának és Oudiné alvó Psychéjének gyönyörü márvány szobrait találjuk. Fönn az első emelet közepét a képcsarnok foglalja el, melyben Velasquez, Yvon, Couture, Muller stb. festményeivel találkozunk; bal oldalt egy nagy éremgyüj-

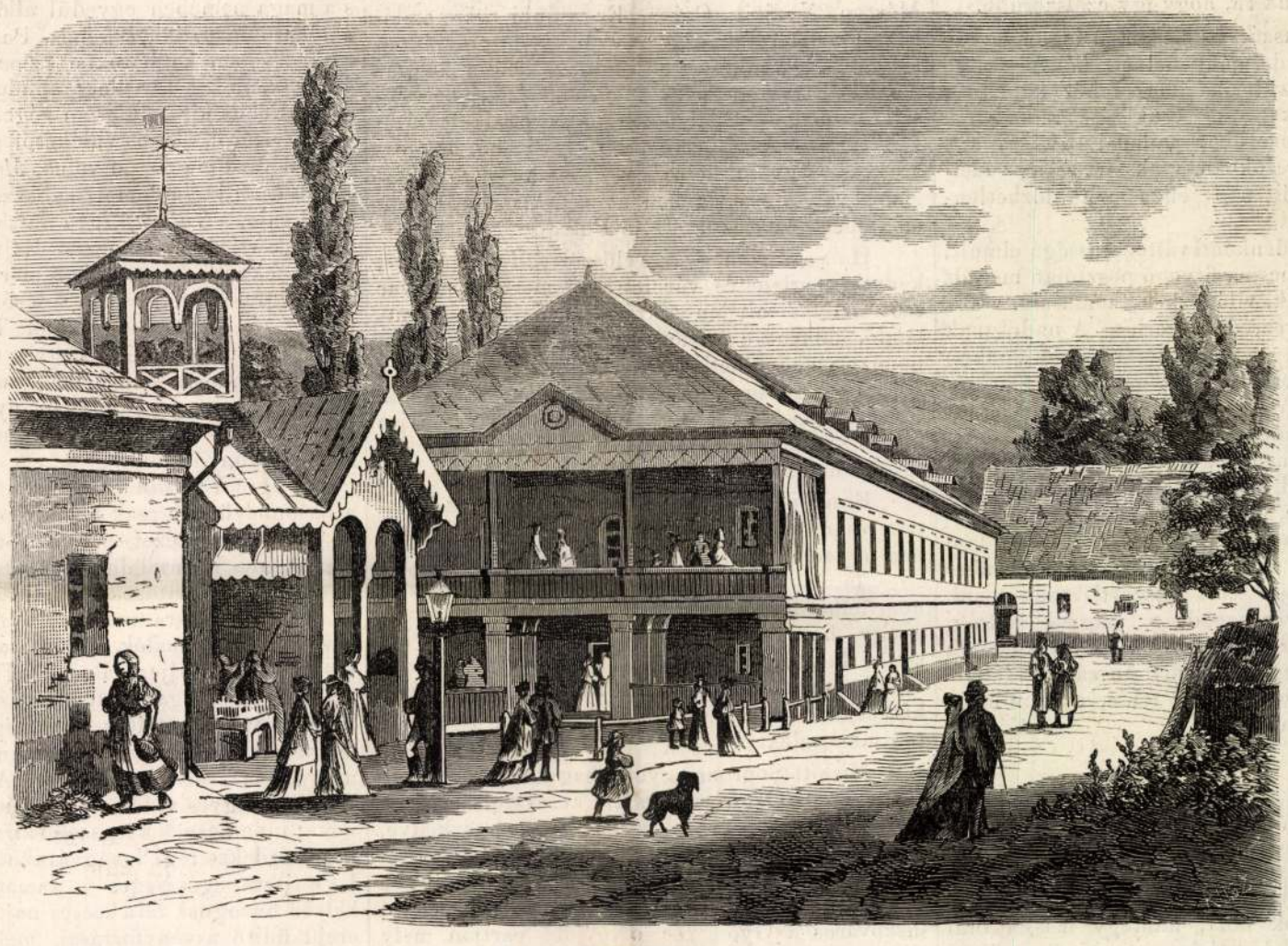

Tarcsai fürdő (Vasmegyében).

temény van, melynek kiváló jelessége abban áll, hogy egy osztályában egyenesen a mai forgalmi pénzeket egyesíti, hogy ott kiki megismerkedhessék azok formájával és értékével. Az ily közvetlen, a mindennapi igényeknek megfelelő gyüjteményeknek egy muzeumban sem volna szabad hiányozniok. Az ily gyüjtemények tehetik a muzeumokat átalános figyelem tárgyaivá; mert mig ott csak egyedül régészek által ismert tárgyakat talál a közönség, sohsem fogja azt előszeretetével ápolni, és mint tanúságos intézeteket szivesen látogatni. Jobbra, a mintegy 25 ezer kötetnyi gazdag könyvtár áll, a közönség folytonos használatára. Földszint, mint az emeletben megosztva, szép- és természetrajzi csoportozatok vannak igen jó izléssel föllállitva.

Havre ez időszerint mindezen kivül különös érdekkel bir, mert most egyszersmind a nemzetközi hajózási és halászati kiállitás szinhelye. *Kenessey Albert.*

A hadsereg uj egyenruházata.

III. Huszárság.

Egyik mult havi számunkban leirtuk a cserepárok s a vele egy tejet szopott lovasság uj egyenruházatát, — a huszárokat csak mellesleg emlitők, mert külön rajzot szántunk ismertetésöknek. A rajz ime! Nyugalmazott vitézlő honfitársaink persze nem fognak alakjain ama világhirü hősökre ismerni, kikkel Simonyi Párisban az etikés francziákat boszantgatta, kiknek négy svadronya Schels szerint erődöt foglalt el, kikről meg van irva, hogy „neve onnan ragadt a huszárra, hogy egy halálának mindig husz az ára." — Hanem ez már igy van; némelyek azt tartják a poroszokról, hogy iskolamestereik győztek Königgrätznél, mások, hogy szabóik. — Legyen kinek-kinek a maga gondolatja szerint.

Egyébiránt a huszárság szelleme tökéletesen átváltozott, — mért ne változott volna át ruházata is? A mai pápaszemes plédes nemzedék nem volna képes a régiek feszes posztóját, kényelmetlen csákóját, sulyos fegyverzetét viselni. Adjunk rá másfélét, s fogjuk rá, hogy igy czélszerübb.

A „közös" huszárság öltözetén leglényegesb változás az, hogy dolmány helyett kényelmes bő inget, s a roppant terjedelmes fehér köpenyeg helyett szürkét kapnak, csuklyását, melynek divatja Amerika forróbb rónáiból jött hozzánk, s a dél-amerikai harczokban nyakszirt és fej védelmére az egyenlitői nap ellen nélkülözhetlennek ismertetett el.

A szinek ezredenkénti változatossága elmult, s csupán az u. n. kucsma fityegő posztóján maradt fenn, mely sötétkék, világoskék, hamuszin, vörös és fehér, a külön ezredek szerint. A nadrágnak csak a neve szük, s a régi huszárra tulajdonkép csak a régi alakjában hagyott mente emlékeztet.

A hagyományos könnyü, görbe kard helyett nehezet, egyenest kaptak huszáraink, mint a német lovasoké, a régi módu karabély helyett pedig Wänzl-féle hátultöltőt, melyet ma nemcsak tokban, hanem szijra kötve, vállon is viselhetnek.

A tiszturakra nézve megmaradt a hajdani pazar intézkedés, melynél fogva szegény ember fiának mindig bajos volt huszártisztnek lenni. Szürke nadrág, vörös nadrág, magyar nadrág, kucsma, sipka, attila, mente, — majdnem mindenik kirukkolásra uj, ugy hogy a mai huszártiszt táborban, diszben, kaszárnyában, télen, nyáron megannyi különféle alak. *K—i.*

Soprontól — Tarcsáig.

Irta Kápolnai B. (Vasmegyében.)

Soprontól nyugat felé sürü bükk-erdőkkel koszoruzott hegyek közt, mintegy másfél órai sétautra esik egy kőszénbánya, neve: *Brennberg,* melyet Sopron városától a milliói ról ismeretes Drasche Henrik bir haszonbérben. E bánya kifogyhatlan három főaknájából a kőszén, kivált a mult években, tetemes mennyiségben hozatott fölszinre. Jelenleg az évi átlagos nyeremény 400,000 mázsára tehető. A munkások száma meghaladja az ezret. A kőszenet eddig a vasuthoz Aggfalvára, mely ide egy órajárás, fuvarosok szálliták; most lóerejü vasut van tervben, mely ha valósul, bizonyára nagy előnyére leend a vállalkozó bányaigazgatóságnak.

Brennbergben időzvén, a hegyi törpék sötét országát minden módon látni akartam; e végből vezetőmmel egy erős sodrony-kötelen csüggő ládába helyezkedénk, s a meginditott gőzgép segélyével meglehetős gyorsasággal ereszkedtünk vagy inkább vitettünk le a 40 öl mélységü Istvánaknába. Meglepetve szemléltem itt — életemben legelőször — a bányászok ép oly fárasztó, mint veszélyes munkáját. Bányász-mécsesel kezünkben, szük üregeken, földalatti csatornákon haladtunk keresztül folyvást, melyeket itt-ott faczölöpök védtek a beszakadás ellen; s főleg arra kelle ügyelnünk, hogy a talajra lerakott deszkákról a bányaüregben felfakadó vizpocsétákba ne lépjünk. Eközben oly helyre értünk, hol egy bányász lyukat vésett a kőszirtbe, hogy lőpor segélyével zúzatván szét az akadályt, tovább hatolhasson a hegy gyomrában, mig más bányászok kőszénnel megrakott, négy karikán forgó ládájokat sietve s komolyan tolták el mellettünk. Itt ama régi bányászi jelszóval szokás köszönteni: „szerencse fel!"

Ha a laikus ember a hegyi manók ily borzadalmas rejtélyein egyszer már járt, azt tartom, hogy több izben bajosan fog vágyakozni a bánya üregeiben való sétálás után.

Brennberget hátrahagyva, több hiencz falun vitt keresztül utam. A hiencz falvak mintegy nyolcz □ mérföldnyi területen fekszenek s Sopron városán alól a megye határszélét mintegy bekeritik. Vasmegye észak-nyugati részét szintén hienczek lakják.

A mi nálunk a palócz, az a németek közt a hiencz; még földje is többnyire oly hegyes és sovány, mint a palóczoké. Kicsinyje, nagyja ugy ejti ki a szót, — hogy népiesen fejezzük ki magunkat — mintha kása volna a szájában. A hiencz nevezetet egy falu sem akarja magára venni. Különben szorgalmas, jószivü, de többnyire szegény e nép.

Itt, mint átalán az ország nyugati határszélein, minden helységnek két neve van: magyar és német. E kétnyelvü helynevek eredetét s történetét érdekes volna az illető statisztikusoknak tanulmányozni s bővebben kifejteni.

Az érintett hiencz falvak, melyeken utam keresztül vitt, következők valának: Szikra, Czundra, Mészfalva (Kalchgruben), Veperd, Sz.-Márton, Nyujtál, Csáva. Ez utóbbi tüzre emlékeztető nevü falu két évvel ezelőtt egészen leégett, s igy teljesült be rajta az, a mit a magyar mond: „csávát dugtak a fódésbe." Szikra helység szintén magán viseli nevét, mert ott is gyakran van tüz. — A táj erre többé-kevésbbé hegyes-völgyes. Csávától délre két erdős hegy közt kellemes völgyön s réteken át egy kis sebes patak mentében vezet az ut Felső-Pulyáig.

Ha az útas magyar, s először veti erre a sors, kedves meglepetés vár itt reá, mert itt magyar szót hallhat minden ajkról. . . . Valóban bámulandó, miként e hiencz vidék kellő közepében, honnan a megye délkeleti részei felé csak mintegy három mérföldnyire kezdődnek a magyar faluk, Felső-Pulya kis helység, melynek lakói többnyire nemes származásuak, hogyan tarthatta fenn oly tisztán nemzetiségét!

E magyar helységet ma is sok birtokos (compossessor) lakja. Igen közel esik hozzá déli irányban ugyancsak magyar szomszédja: Közép-Pulya; s igy mint két jó szomszéd egymást támogatva, nem félhetnek, hogy a körülöttük levő hienczek avagy horvátok közé beolvasztatnak. E két testvérfalu lakóinak száma 1200. A régi háborus világban elpusztitott Közép-Pulya mezővárosnak helyét ma a falutól nem messze mutogatja a mostani nemzedék.

Mielőtt Sopronmegyét elhagytam volna, még Kőhalmon s Ostoroson kellett keresztül mennem. Ostoroson alól egy lejtős hegyen leereszkedve, gyönyörü tájképet pillantunk meg. Kőszegtől északnyugatnak magas hegyláncz húzódik; e hegység kies tövében fekszik *Léka* vasmegyei mezőváros a Gyöngyös folyó jobb partján, mely határt képez Vas- és Sopronmegye közt. Lékán alól egy előrenyuló hegygerinczen még romladozó magas falaiban is imposant látványt nyujt a mesés multtal biró, hajdan nevezetes szerepet játszott lékai vár. Némelyek tudni akarják, hogy e vár valaha a templariusoké volt. Legujabban a várkápolna egy kibontott vakablakában két szentet ábrázoló freskó-festvényre akadtak. A két alakon miseruha van, kezükben könyv, stolájukon több fekete kereszt látható. Felhivjuk reá a régészek figyelmét.

A lékai plebánia templomot a hozzá épitett kolostorral együtt régebben az augustinianusok birták, kiket itt a Nádasdy grófok telepitettek le; e templom alatt van a Nádasdy grófok s Draskóczyak sirboltja. Itt fekszik a Bécsben lefejezett Nádasdy F. is, kinek neje 1668-ban temettetett ide — tehát két évvel a férj gyászos kimulta előtt — s most e sirboltban egymás mellett aluszszák a halál álmát. . . . Lékán felül északnyugatra Vasmegye legszebb hegyi panorámája mindinkább feltárul az utas előtt, s *Borostyánkőnél* a vidék vadregényessége s a remek kilátás nagyszerüsége tetőpontját éri el. A még nagyrészt épségben levő itteni régi vár, a tenger szine felett mintegy 2000 lábnyi magasságban, barna falaival már távolról magára vonja figyelmünket. A vár lovagtermén s a sziklába fúrt 100 öl mélységü régi kut megtekintésén kivül leginkább a gyönyörü kilátás, mely a vár bástyája s főleg ablakából élvezhető — ragad el szivet és lelket egyaránt! Vasmegye nagy része változatos hegy-völgyeivel, azonkivül Alsó-Ausztria, Stájer, Krain, Karinthia és Horvátország különböző pontjai s bérczei láthatók innen szabad szemmel; s szinte fáj a vándornak, hogy e párját ritkitó felséges látványtól meg kell válnia.

Borostyánkő várát (Bernstein) nehány évvel ezelőtt a Batthyányi grófoktól az angol származásu s jeles mintagazdász E. E. ur vette meg, kit legujabban király ő Felsége a gazdászat terén szerzett sok érdemeiért lovaggá méltóztatott kinevezni.

A borostyánkői hegylánczi, mint általán Vasmegye e felső hegyes vidéke, ásványtani tekintetben igen gazdag; a hegyek e határban mindenfelé alá vannak aknázva, mert azelőtt nagyban vitték itt a kénbánya-müvelést.

Esős időben az elhagyott bányaüregekben ásványos s lugos viz fakad fel, melynek gyógyerejével egy nyomorult betegen kisérlet tétetvén, az alkalmazott fürdés után az illető béna — a szó teljes értelmében — nemsokára szerencsésen fellábbadt.

A vidék jeles ásványnemei ritka szép gyüjteményben szemlélhetők a borostyánkői kath. lelkész, főt. *Giegler* Gy. ur szives magyar vendégszerető házában. Szép faopálok, rézérczek, s különösen kigyla (serpentinkő) fordul itt elő nagy mennyiségben, mely többféle fényüzési tárgyakká dolgoztatik fel a borostyánkői esztergályos által, s a maga nemében egyedül álló csinos és jó áron eladható iparczikket képez. Pesten Tesztory kereskedésében kaphatók e szépen elkészitett kőtárgyak, miket egy ideig mindenki csontnak vél.

Mielőtt kirándulásom végczéljához — a jeles gyógyvizéről s bájos vidékéről annyira nevezetes tarcsai fürdőbe értem volna, *Máriafalván* a góth izlésü ősrégi templomot, mely sz. István király korából való, s *Gyimótfalván* Batthyányi F. gróf szép angol kertjét néztem meg. Ez utóbbi helységtől a kies fekvésü tarcsai fürdő már csak tiz perczyi távolságra van; de azon két órai gyalogolás is, melyet az ut Borostyánkőtől Tarcsáig igénybe vesz, a festői szépségü hegyes vidék bámulatába merült vándorra nézve még csak hosszunak sem tetszik, mert majd minden nyomon megragad egy egy szép tájkép, melyben szemünk alig győz eléggé gyönyörködni.

Végre *Tarcsán* vagyunk a fürdőben, melytől a hasonnevü falu csak nehány perczre esik.

A fürdőintézet pár év óta közvetlen gr. Batthyányi F. uradalmi igazgatósága alatt áll; s az életrevaló javitások, czélszerü épitkezések már is szép haladásra mutatnak. A mult évben a savó-kúrát használók számára a sétakert nyugati részén csinos svájczi lak épült. Itt valóban csupán az ipar és szorgalom felkarolására, a fürdői élet kényelmesbbé tételére van még szükség; mert maga a szép természet Tarcsán mindenféle adományát pazarolva szórta szét. A vasmegyei legfestőibb hegyes vidéknek itt van mintegy előcsarnoka; innen esnek a legszebb kirándulások a közel fekvő érdekes régi lovagvárakhoz, bányákba stb. Itt e tiszta, egészséges és zamatos levegőjü kies helyen buzognak fel a kecses najádok ama gyógyerejü üditő ásványforrásai, melyek a szenvedő emberiség közül már oly soknak visszaszerezték azt, a mi e földön legnagyobb kincs — az egészséget.

Tarcsán három különféle gyógyhatásu ásványviz van használatban. Az országban széthordott tarcsai savanyuviz az u. n. Károly-kutból való, s rendesen ezt használják a gyógykezelés alatt levő fürdővendégek is, kiknek összes száma az utóbbi évek alatt 200-on felül volt. ~~A tarcsai~~

folytatása érdektelen.

Mária Királyné (Macyarország)

20 ■ HNA. 288. f. 4/93 őe. Minutes of the Central Committee meeting on August 7, 1968.

21 ■ *Ibid.*, f. 5/462 őe. Minutes of the HSWP Political Committee meeting on July 15, 1968. Presentation entitled "The Warsaw Meeting of July 15, 1968" and Kádár's account given at the August 7, 1968 Central Committee meeting. (HNA. 288. f. 4/93. Minutes of the Central Committee meeting on August 7, 1968.)

22 ■ Karen Dawisha: *The Kremlin and the Prague Spring*. Univ. of California Press, Berkeley, London, Los Angeles, 1984, pp. 241–242.

23 ■ The document requesting the participation of the Hungarian army had been handed over to the Hungarian government on behalf of Marshal Grechko by Colonel General Tutarinov, who represented the High Command of the Combined Armed Forces of the Warsaw Pact in Hungary, a few days earlier, on July 10, 1968, claiming that Brezhnev had already discussed the matter with Kádár. However, Kádár knew nothing of it, and therefore sent a message to Moscow to that effect. In the next few days the Soviets let the issue cool down a little. Actually, the "military exercise" was planned for the end of July, according to Marshal Grechko's briefing. (For more detail see: Pataky: "A Magyar Néphadsereg", pp. 54–55.

24 ■ 1990 communication to the author by the late György Aczél, formerly Secretary to the HSWP Central Committee, shortly before his death.

25 ■ HNA. 288. f. 4/93 őe. Minutes of the Central Committee meeting on August 7, 1968.

26 ■ ibid.

27 ■ *Népszabadság*, August 4, 1968.

28 ■ HNA. 288. f. 4/94 őe. Minutes of a closed meeting held jointly by the HSWP Central Committee and the Council of Ministers on August 23, 1968.

29 ■ See: Nyers, Rezső: "Feljegyzések 1968-ból."

30 ■ See: Pataky: "A Magyar Néphadsereg". p. 57.

31 ■ See: HNA. 288. f. 5/őe. Minutes of the HSWP Political Committee meeting on September 3, 1968.

32 ■ György Aczél's 1990 communication to the author.

33 ■ HNA. 288. f. 5/ őe. Minutes of the HSWP Political Committee meeting on October 1, 1968. Zoltán Komócsin's report.

34 ■ *Dubcek megszólal* (Dubcek Speaks). Text of a television interview by András Sugár. Budapest, 1989, p. 32.

NHQ 1994 No 135

Zsuzsa Urbach

Queen Mary of Hungary and the Renaissance in Flanders

Maria van Hongarije, koningin tussen keizers en kunstenaars, 1505–1558 (Mary, Queen of Hungary, Governor of the Netherlands, Patroness of the Arts 1505–1558). Museum Het Catharijneconvent, Utrecht and Noordbrabants Museum, 's-Hertogenbosch, 1993.

Mary of Hungary, Marie de Hongrie, Maria von Ungarn, that is Mary of Habsburg, known in Hungary as "the German Mary", married King Louis II of Hungary in 1522. As part of the policy at the back of the saw, *Bella gerant fortes, tu felix Austria nube,* she had already been conditionally bespoken to the future heir of the king of Hungary—as yet unborn—at the tender age of one. Mary was born in the Coudenberg Palace in Brussels as the daughter of Philip the Handsome, Duke of Burgundy and Joanna "the Mad" of Castile in 1505. Her grandfather, the Holy Roman Emperor Maximilian I, baptised her Mary in memory of her grandmother, his wife, who had died tragically when young. Following her father's early death and given her mother's insanity, she was raised at the Malines court of Margaret of Austria, her aunt, the Regent of the Netherlands. The humanist, music and art-loving court provided a stimulating environment for the talented girl, who proved to be a skilful musician. Maximilian had earlier concluded a double marriage agreement with Wladislaw II, King of Hungary; under this, Mary, from the age of nine, was brought up at the courts of Innsbruck and Vienna. In 1515, when Mary was ten, and Louis nine, the engagement took place in Vienna, at the same time as that of Ferdinand of Habsburg, the future Holy Roman Emperor and King of Hungary, Mary's brother (and brother to the Emperor Charles V) to Anna of Hungary, daughter of Wladislaw and sister to Louis. In 1521 Mary travelled to Buda via Visegrád. In 1522 she was crowned Queen of Hungary in Székesfehérvár, and that same year the marriage proper took place at the church of Our Lady in Buda. According to an old tradition, a green and gold dress in the Hungarian National Museum was her wedding gown.

Up to 1526, as the Queen of the King of Hungary, Mary held court in Sigismund's and Matthias' magnificent palace in Buda castle. Her favourite diversions were the chase, knightly jousts, music and dance, but her court also breathed the new spirit of the age and was an instrument through which the ideas of Martin Luther and Erasmus of Rotterdam reached Hungary.

Mary was barely twenty-one when she was widowed. Fleeing from the disastrous defeat of the Hungarian army by the Turks

Zsuzsa Urbach
is a curator at the Museum of Fine Arts. She has published widely on 15th and 16th century Flemish and German painting and iconography.

at Mohács on the 29th of August 1526, Louis was thrown by his horse and drowned in a brook. On the news of the lost battle reaching her, Mary had her goods and chattels, and the Royal Treasury, loaded onto carts and barges, and departed upriver for Pozsony (Pressburg, now Bratislava) and Vienna. The young widow enjoyed the sympathy of the whole of Europe. In 1526 Luther dedicated his translation of four Psalms as consolation to her and Erasmus wrote his *De vidua christiana* for her in 1529. In 1531 Charles V appointed her Governor of the Netherlands in succession to her aunt Margaret of Austria, an office she occupied up to 1555. In that year she followed the Emperor Charles V to Spain, after he had abdicated and handed over his Spanish domains to his son Philip II. Philip asked her to take up her office again but Mary died suddenly in Cigales in 1558, following a heart attack. She was only fifty-three. She kept a lock of her husband's hair in a locket of her necklace, and never took off her widow's weeds. Unlike her sister Eleonore of Austria, Queen of France, or her aunt Margaret of Austria, she never remarried.

In 1531 Mary moved into the huge palace in Brussels of the Dukes of Brabant; where she held office as the Regent of the Habsburg Netherlands. Her court was a centre of humanism and the arts. The purpose of the exhibitions organized in 1993 was to present not only her political role but also her patronage of the arts. As such the historical importance of the widowed Queen of Hungary is far more than that of a great tragic and romantic figure of her age. As ruler and patron of the arts she was no doubt one of the great women of the Renaissance. It is not merely the feminist fashion of our time that focuses on her. Her life spanned the whole of Renaissance Europe from its western marches in Spain to its eastern marches in Hungary. Indeed, she appropriately serves as a symbol for a Europe undergoing integration. In 1993 Antwerp was chosen as the cultural capital of Europe and Dutch museums, to add to the splendid exhibitions arranged in that great 16th and 17th century metropolis, deliberately centred on Mary of Hungary. This proved a great idea, and the double exhibition was a resounding success. True, every schoolboy in Belgium and the Netherlands was familiar with Queen Mary's name, but that was about all. Thanks to the efforts of historians, art historians and literary historians, an excellent display of Renaissance art could be brought together involving seventy-seven museums from nine countries. Belgium and the Netherlands had the lion's share but Hungary, Austria, France, Great Britain, and Spain also contributed a great deal. The Hungarian material was lent by the Hungarian National Museum, the Museum of Fine Arts, as well as the Museum of Arts and Crafts, the National Széchényi Library, and the National Archives. The Hungarian contribution to the catalogue raisonné was also far from insignificant. Two hundred and fifty-seven items were discussed in its four hundred pages. The editorial board was headed by J. Bruyn, Professor Emeritus of the University of Amsterdam, with W. P. Blockmans, Professor of Medieval Literature at the University of Leiden, and S. H. Levie, Director Emeritus of the Amsterdam Rijksmuseum as members. The lion's share of the work was done by the historian Jacqueline Kerkhoff, who had written her 1989 Nijmegen doctoral dissertation on Mary of Hungary, and Bob van den Boogert, who is on the staff of the Art History Department at the University of Amsterdam.

The Rijksmuseum Het Catharijneconvent of Utrecht, which in 1991 had shown early Netherlandish art from Hungarian

Berhard Strigel: (c.1465–1528): Portrait of Louis II as an Infant, *ca 1515/1516. Vienna, Kunsthistorisches Museum.*

museums, on this occasion concentrated on Mary of Hungary's historical importance, showing many a masterpiece to this purpose. It was the duty of the 's-Hertogenbosch Museum—Hieronymus Bosch's home town—to present the Queen as a patron of the arts who did much for the reception of Renaissance art. Needless to say, it was impossible to even attempt to fully cover the latter subject.

1 ■ *Kunst um 1492. Hispania-Austria. Die Katholischen Könige, Maximilian I und die Anfänge der Casa de Austria in Spanien.* Toledo–Schloss Ambras (Innsbruck), 1992. (Art around 1492. Hispania–Austria. The Catholic Kings, Maximilian I and the Beginnings of the House of Austria in Spain. Toledo–Ambras Palace (Innsbruck), 1992).

Our times have shown great interest in the 16th century and its art. Another example of a similar display was the 1992 "Hispania–Austria" exhibition in Toledo and Schloss Ambras in Austria.[1] Just as in the exhibitions in the Netherlands, great works of art served as illustrations to history. The portraits of Queen Mary and of her family on their own, extending as they do from the Late Gothic to the Late Renaissance, were a complete exhibition in themselves. A special trouvaille at Toledo and Schloss Ambras was the portrait of Archduchess Mary at the age of fourteen in a huge hat and magnificent dress, painted by Hans Maler in Innsbruck in 1520. It is now owned by the Society of Antiquaries in London.

At Utrecht it was confronted for the first time by its companion piece, that of Princess Anna, the 16-year-old daughter of King Wladislaw II of Hungary, the other bride in the arranged double marriage, at that time already engaged to the Archduke Ferdinand. This is a splendid example of a female double portrait, a rare art form.

Mária Szenczi

Flemish or German painter, second quarter of the 16th century: Posthumous Portrait of Louis II of Hungary. *Budapest, Museum of Fine Arts.*

Hans Maler (1480/90–1529): Portrait of Queen Anne of Hungary. *Private collection.*

Hans Krell painted Mary (today in Bamberg) in 1524, which formed a diptych with the picture, a portrait of King Louis II, today in the Brussels Royal Art Museum. He looks thin, suggesting great spiritual refinement, not at all as the pudgy, blue-eyed boy of Strigel's portrait from 1515, today in Vienna.

One of the finest pieces in the exhibition, a refined portrait of the young widowed Hungarian Queen by the anonymous Brussels court painter called the Master of the Magdalen Legend, was lent by the Budapest Museum of Fine Arts. As mentioned earlier, Mary wore her widow's weeds to the end of her life, they became an essential element of her iconography. Her other portrait, also in Budapest, shows the widowed Queen a few years later. A coloured woodcut by Cornelis Anthonis

Hans Maler (1480/90–1529): Portrait of Queen Mary of Hungary, *1520. London, Society of Antiquaries.*

portrays the ascetically clad but very determined Regent. The small portrait medallion from the Amsterdam Rijskmuseum is a reminder of a lost portrait of the elderly Queen which Titian painted in 1548. A larger 16th century copy of the lost Titian was lent by the Paris Musée des Arts Décoratifs.

The breathtaking highlight at the Utrecht exhibition was the full-length and life-size bronze statue from Madrid, portraying the aged Queen. She commissioned the work in 1553, when she was forty-eight, from Leone Leoni, an Italian sculptor working in the Brussels court, and Leoni's son completed it in 1556, when Mary was 51. The statue survived with its original patina, an intact work of rare beauty. This was a true *imago* amongst the painted portraits: a broken, aged woman, slightly humpbacked, and with tired hands.

Naturally, there was more to the two exhibitions than splendid portraits and historical documents. Calligraphy and seals turn many 16th century documents into works of art. The show of heraldry, the letters patent from the Hungarian National Archives at an earlier exhibition in Schallaburg in Austria[2] had already convinced one and all that art historians neglect them at their peril. The most important heraldic items on display were two tapestries with the coat of arms of Margaret of Austria, the work of Henri van Lack. Both are from the Budapest Museum of Arts and Crafts, here shown in surroundings worthy of them.

The works of art in the two exhibitions could also be described as a review of the Flemish Renaissance. One of the earliest women artists, Catharina van Hemessen, was a lady in waiting to Mary of Hungary, and her husband was a court musician. They both accompanied her to Spain. Catharina van Hemessen's painting of a *Young Girl Playing the Clavichord* was shown with important documents of court music.

Jacques Dubroeucq, the greatest Renaissance sculptor in the Netherlands, whose 1535 design for the rood screen of Saint Waltrudis in Mons is a major work of Flemish art, combined the architecture of

Unknown Flemish master: The Great Hall at Binche, *1549. Coloured drawing, Brussels, Royal Library Albert I.*

2 ■ *Matthias Corvinus und die Renaissance in Ungarn 1458–1541.* (Matthias Corvinus and the Renaissance in Hungary 1458–1541).

Master of the Magdalen Legend (active at the end of the 15th and the beginning of the 16th century): The Widowed Queen Mary of Hungary around 1530. *Budapest, Museum of Fine Arts.*

Mária Szenczi

Roman triumphal arch and the late Franco-Flemish Gothic in a manner unique in his age. No wonder Mary asked him to design and ornament two of her chateaux, at Binche and Mariemont. Binche was once the most important Renaissance building in the Netherlands. Its fate recalls that of King Matthias' Buda residence in that it too was totally demolished. In 1554 Francis I of France's soldiers reduced it to rubble, as well as setting fire to Mariemont. Some of Binche's treasures have survived; the Prado treasures, Rogier van der Weyden's *Deposition from the Cross*. The frescos of the Great Hall were painted by Michiel Coxcie. Binche also had the Titians commissioned by the Queen, along with Pieter Coecke van Aelst's tapestry of the Seven Deadly Sins, as well as the busts of emperors made of Roman alabaster of the Great Hall. Dubroeucq's architectural design, including the monumental coffered vaults of which even the decorations can be identified, is only documented in a

coloured drawing. Beside figures of a Renaissance masked ball, the Habsburg family, Eleonore, Charles V, Queen Mary, and the Young Philip are sitting under a canopy. Another drawing has survived, showing another hall at Binche, where figures symbolising the planets were painted on the ceiling; a cunning mechanism below it enchanted one and all by taking the laid tables up or down. The programme of the decorations at Binche was obviously the exaltation of Habsburg fame. Ceilings decorated with motifs taken from astronomy were made all the way from Italy to Esztergom, where the palace of Archbishop János Vitéz boasted one. Joseph Duverger, the art historian drew attention to the fact that Mary's patronage of the arts in the Netherlands was the very moment of the transplanting of the Renaissance style. It is very likely that not only her humanist education and the years spent at her aunt's court in Malines, but also her time in Buda helped to shape her taste, prompting her to favour the new style. Her time at Buda may have been short, but those were the happiest and most receptive years of her youth. Time was unable to efface the memory of her husband and the same was surely true of the royal residences Buda, Visegrád, and Esztergom. It is now up to Hungarian art historians to trace connections that may have existed.

Though it may sound paradoxical, the Dutch exhibition first articulated the fact that it was indeed due to Mary of Hungary that the mature Renaissance style was accepted in Flanders. Tapestries were her favourite art, but she also commissioned paintings by Titian and the best of the so-called Romanist painters like Barend van Orley and Jan Cornelisz Vermeyen also worked for her. Michiel Coxcie, *painctre de la Royne*, she liked best, and she took his Michelangelesque *David Defeats Goliath*, which is now in the Escorial, to Spain with her, as she had taken King Matthias's, 1485 Missal from Buda (today in Brussels). Nor did she neglect the great Netherlands masters of the previous century. At one time she owned Jan van Eyck's double portrait of Giovanni Arnolfini and his wife, today in the London National Gallery. The choice of Mary, the Dowager Queen of Hungary, that great patron of Renaissance art, as one of the symbols of a Europe in the process of unification was justified not only by her name but also by her wisdom and the steadfastness of her behaviour and attitude as a human being. ❧

MÁRIAKÁLNOK (Moson)

RMV 6, 90.l.

SZENTKÚT-KÁPOLNA, újjáépíttette 1633-ban gr. Kiczay. Csodatevő Mária-képpel.

Mária Kálnok

ek országából

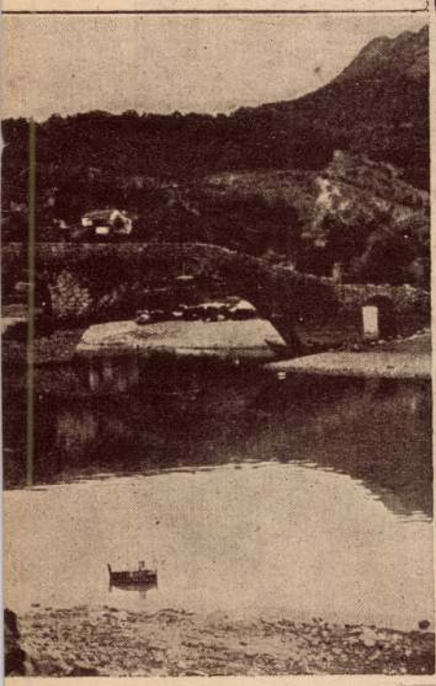

jelentős szerepet játszott Nikita
a világháborut követő átalakulás
'ekete hegyek országát" a Balkán
g-alig hallunk a Szerbiába kebe-
n, ha a háboru utáni, most már
néhány képet.
ott meredeznek ma is, az apró
dnak meg a hegyóriások lábainál,
nak a „malom alatt" ma is, de
nemrégen szabad és független, —
ányok ajkán . . .

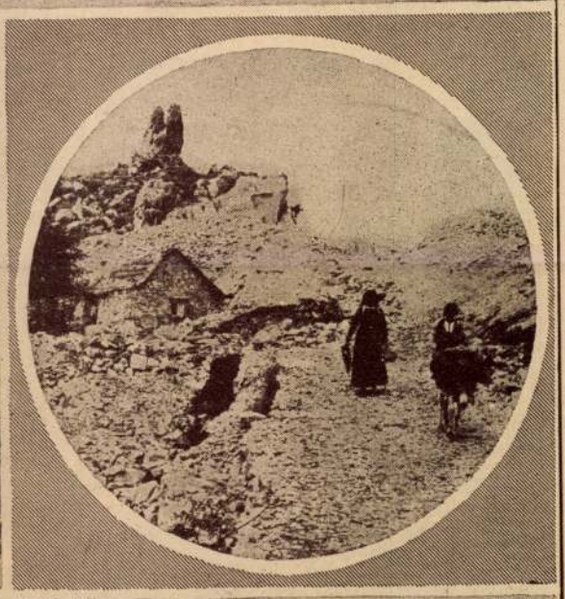

tt tartózkodott tél idején Nikita.
kának gazdasági épületei. 5. Kecske-
etinje mellett. 8. Rjekai malom, a
'etinjei utca. 10. A cetinjei szinház,
sina helyisége volt.

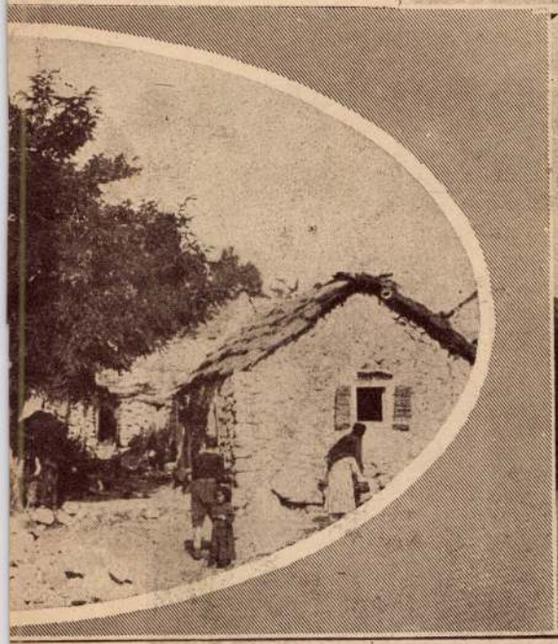

Ötven esztendeje, hogy Tóth Imre, a Nemzeti Színház örökös tagja, az Országos Színművészeti Akadémia hivatott, kiváló igazgatója, a magyar kultura, a nemzeti színművészet szolgálatába állott. 1876-ban szerződtették a Nemzeti Színházhoz, amelynek később rendezője, aztán már országos nevü főrendezője lett.

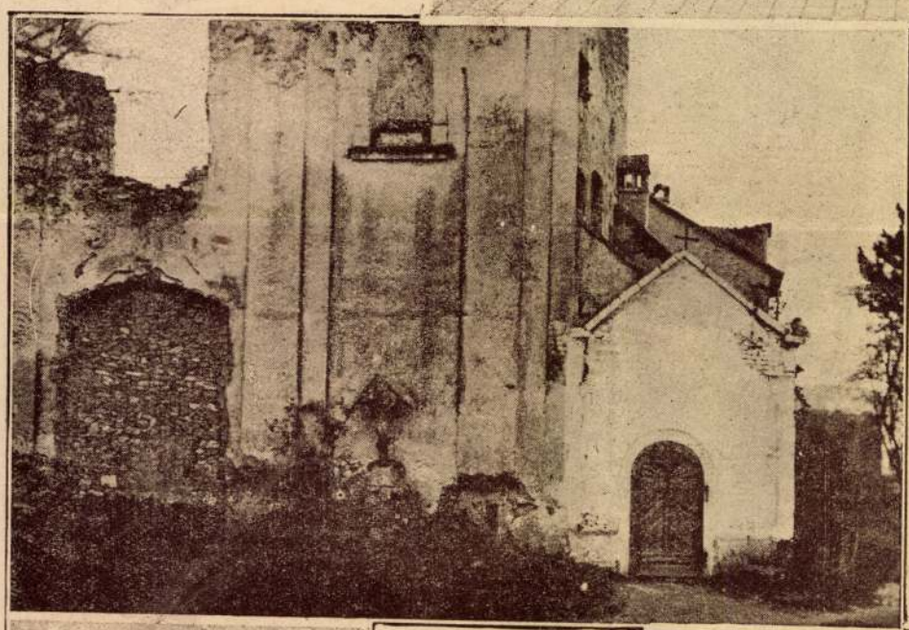

A königsbergi kereskedelmi főiskola hallgatói és tanárai, akik látogatást tettek Budapesten.

*

Miller József budakeszi esperesplébános arra kérte a fővárost, hogy a budakeszi erdőben levő régi hires Máriamakk bucsujáró- és kegyhelyet a főváros vegye át saját tulajdonába és gondoskodjék a kegyhely restaurálásáról és további fenntartásáról. A kolostort 1748-ban Zichy Miklós gróf, Zsámbék örökös kapitánya épittette, azonban II. József császár a szerzeteseket kiüzte, a zárdát és templomot egy komornyikjának adományozta, aki később az épületet a földekkel együtt egy Holl nevü földmivesnek adta el, akinek birtokában a templom és zárda nagyrészben elpusztult, ugy, hogy ma már csak romjai vannak meg.

A legfrisebb divathóbort. Női ruha, amelyre Páris egész mappáját ráfestették.

*

Csikágóban a lovasokat kötelezték arra, hogy a közlekedési balesetek elkerülésére az esti órákban vörös lámpát viseljenek a hátukon. Képünk egy ilyen lámpával felszerelt lovaglónőről készült.

Márialaki Mihály
ötvös Debrecen
Kőmagyötvj. 93. l.

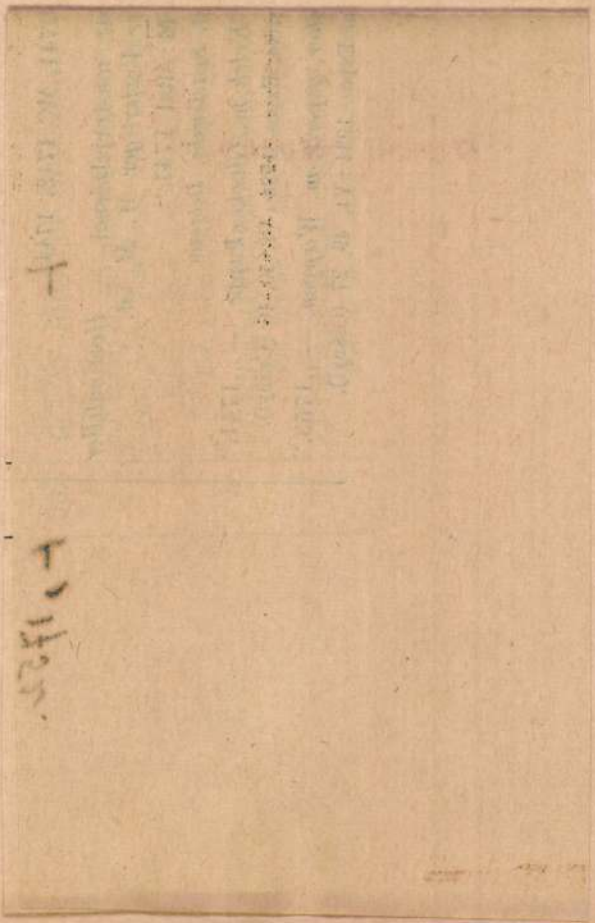

	Tartozik	Követel	X	Egyenleg

Jalgótarján. Sz.:

	Tartozik	Követel	X	Egyenleg
	32.-	32.-		

Szent István emlékkönyv megjelenése után és annak a hatása alatt váltak figyelmesekké. Hangsúlyozza Hierotheus püspök szerepét; ezzel a kérdéssel foglalkoznak *Moravcsik* Gyula kutatásai. Helyesen felismerte, hogy a magyar egyház — a *latin* magyar egyház is — a görög fegyelem szerint böjtölt. Ebből a tényből legújabban *Váczy* Péter vont le messzemenő következtetéseket. Kiemeli a marosvári görög kolostor jelentőségét. Arról a befolyásról, amelyet ennek a kolostornak könyvtára és szellemi élete Sz. Gellért munkásságára gyakorolt, e sorok írója számolt be a M. Tud. Akadémián tartott székfoglaló előadásában. Megállapítja, hogy egészen a XII. század végéig görög kolostorok nagy számban voltak Magyarországon és hogy a XII. századbeli alapítások sokszor csak görög kolostoroknak latin szerzetesek által történő átvételét jelentik; 1940-ben jelent meg, Moravcsik Gyula vezetése alatt, *Szigeti* R. tanulmánya az 1140—1150 között, egy görög szerzetes által, egy a pásztói görög kolostorban levő görög kézirat alapján elkészített *Johannes Damascenus* fordításáról. Megállapítható tehát, hogy a legújabb kutatások a szerzőnek a magyarországi görög kereszténység nagy jelentőségéről vallott felfogását mindenütt fényesen igazolták. Mindamellett természetesen előfordulnak olyan megállapítások is, amelyeket nem lehet, vagy legalább még nem lehet teljesen bizonyítottaknak tekinteni. Igaz például, hogy a XV. századbeli magyar bibliafordítás huszita eredetében joggal kételkedni lehet. De a szerzőnek az az állítása, hogy a huszitizmus és a vele rokon mozgalmak Magyarországon csak ott mutathatók ki, ahol a csehek fegyveres befolyása érvényesült, mindenesetre túlzás. *Tudunk magyarországi valdensekről.* A brünni Sz. Jakab plébánia könyvtára őrzi azt a formula abiurationis-t, melyet fr. Petrus de Prussia, provincialis fr. Ord. Celestinorum, hereticae pravitatis inquisitor, a *váci* valdensek számára állított össze és 1404 július 7-én (tehát még a huszita forradalom kitörése előtt) Budán írt levelében közöl a morvaországi domonkosokkal. A „Halotti Beszéd" és a görög temetési szertartásnál elmondott imák közötti hasonlóság, melyre a szerző rámutat, minden esetre érdekes tény és alaposabb vizsgálat tárgyává teendő; nem szabad azonban elfelejteni, hogy a Halotti Beszéd gondolatmenete („Elvezeti az embert a halál forrásához, a bűnbeeséshez s foglalkozik a halál okával...") a középkori népies prédikáció és hitoktatás gyakran előforduló típusát jellemzik, a Koran-ban talált ú. n. Summa Theologiae-től (ófelnémet versekben) egészen a Parzival IX. könyvéig (különösen 463—467) Trevrezent Parzival-hoz intézett beszédéig. A szerző azon állítására pedig, hogy „június 24, Szent János napja, a nyugati egyházban nem ünnepnap, csak Richard Wagner szavaival válaszolhatunk:

„Das schöne Fest, Johannistag,
ihr wisst, begehn wir morgen"

és mindazokkal az asszociációkkal, melyeket a „Mesterdalnokoknak" e sorai bennünk keltenek, mint például Sachs szavai: „Blumen und Bänder seh ich dort" (a szerző azon állításával szemben, hogy „Virágos Szent Jánost az egyház csak Magyarországon ismeri. 89. l.). Más lapra tartozik, hogy Wagner, aki kifejezetten *Keresztelő* Szent Jánosról beszél, megfelelően a német nép szokásainak (Szent János tüzek stb.) nyilvánvalóan összetéveszteti ezt az ünnepet Nepomuki Sz. János napjával, mert az orgona május 16-án nyílhat („Wie duftet doch der Flieder..."), június 24-én már nem. Tudományos szempontból tarthatatlan az a felfogás is, melyet a szerző az ószláv nyelv „csinálása" és a szláv és a görög igeragozás közötti hasonlóság okaira vonatkozólag vall. A későközépkori és újkori történelmi fejlődés vázolásánál egységes állásfoglalás lett volna szükséges arra a kérdésre vonatkozólag, hogy az erdélyi görög szertartású hívek (a románok is) mióta és milyen hatások alatt használták az ószláv nyelvet egyházi nyelvnek. Ezek a részletek azonban nem vonnak el semmit az egész mű gondolatmenetének és a nagyszámú fontos és eddig nem eléggé figyelembe vett tényeknek érdekességéből, melyekre a szerző felhívja az olvasóközönség figyelmét, mint például a görög szertartású magyarnyelvű vallásos irodalomra vonatkozó bibliografiai adatok. Mindent egybevéve, azt mondhatjuk: nagyon tanulságos könyv és igazat kell adnunk a szerzőnek, amikor ezeket mondja. „Általában a magyar ember előtt nemzetiségi szempontból még most is be van deszkázva a világ, s emiatt engedte ellenszenvét a keleti egyház iránt annyira kifejlődni, hogy ebben a kérdésben a legműveltebb osztályok sem tudnak előítélet nélkül gondolkozni" és csupán ezért „az ősi görög szertartású magyarságot... feláldozzák a nemzetiségeknek".

MAGYAR BÚCSÚJÁRÓHELYEK:

MÁRIAKÖNNYE

A most hazatért *Bácskának* legjelesebb búcsújáróhelye a Baja melletti *Vodica*, megmagyarosított alakjában *Máriakönnye*. A vodicai kápolna és kettős szentkút most bizonyára egyszerre visszanyeri régi misztikus vonzási körét, amelybe különben nemcsak a római katolikus magyarok, németek, bunyevácok, sokácok, hanem a görögkeleti szerbek is beletartoznak.

A kegyhely keletkezéséről több szép *legenda* él a bácskai nép ajkán. A *magyarok* úgy tudják, hogy valamikor egy Mária-kép függött ezen a helyen és egy vándorlegény pihent meg alatta. A legény éppen szegénységén, nagy árvaságán sóhajtozott, amikor úgy érezte, hogy vízcseppek hullanak karjára. Nem tudta mire vélni a dolgot, mert eső nem esett. Körülnézett, hát úgy látja, hogy a Szűzanya siratja őt, annak a szeméből hullottak a könnyek. Mária meg is szólalt, hogy a forrásból merítsen vizet. Forrást azonban nem látott seholsem, de azért lehajolt és íme csodák csodája, Mária könnyéből forrás fakadt. Megmosakodott benne és egészen megújult a lelkében. A *szerbek* szerint ezen a vidéken valamikor egy magyar és egy szerb diák vándorolt. Az úton azonban farkasok támadták meg őket. A közelben egy magas fán a Szűzanya képét pillantották meg. Máriához fohászkodtak és sikerült is megmenekülniök. A fa alatt két forrást találtak egymás szomszédságában. Elhatározták, hogy ezt a helyet — mindegyik a maga vallása szerint — *Szűz Máriának* fogják szentelni. Csakugyan, azóta is egyik forrás körül a katolikusok szoktak ájtatoskodni, a másikat pedig a görögkeletiek tartják nagy tiszteletben.

A lényeges az — és ezt az egyházi följegyzések is igazolják —, hogy a kultusz a XVIII. század folyamán alakult és a XIX-ikben virágzott ki éppen akkor, amikor *kint a művelt világban ellenséges áramlatok fenyegetik az Egyházat*. Vodica és a hozzá hasonlatos igénytelen kegyhelyek azonban megőrzik és korunkra is átmentik a vallás karizmatikus bensőségét, a régi keresztény évszázadok heroikus bizalmát, fenséges egyszerűségét.

A vodicai búcsú kultikus egységében lelki szimfóniájában, szelíd összhangban egyesülnek a soknépű Délvidék színes, sokszor ellentétesnek tetsző változatai.

A kápolnát a bajai franciskánusok gondozzák ma is. Ismeretes, hogy a bajai klastrom a régi Kapisztrán-rendtartományhoz tartozott és a bevándorolt *bunyevácok* lélekgondozásának hosszú időkön keresztül egyik főcentruma volt. Tudvalevő az is, hogy a bunyevácok a ferencesek patriarkális teokráciájában valami bensőséges, vallás-szentesítette törzsi közösségben éltek. Barátok vezették őket új hazájukba: Magyarországba. Ez a franciskánus hatás a bunyevác életalakításra ma már természetesen nem annyira egyetemes, de még mindig közvetlen és bensőséges. A meleg színekben ragyogó: *Mária módjára ábrándozó, Mártaként munkálkodó bunyevác lélekneк* ősi vallásos élményforrása a vodicai búcsú. Kalocsa, Baja, Szabadka vidékének részben már elmagyarosodott bunyevác népe főleg *Mária-ünnepeken* megtér a búcsúra: egyrészt, hogy megtisztelje őseink hagyományait, másfelől pedig, hogy ő maga is évről évre erősödést merítsen, megújuljon.

Mennyi mindent megőrzött a vodicai búcsú régi vallásos élet megszentelt életörömeből, boldog teljességéből! Eladólányok jönnek kelengyéjükkel, hozományukkal: nyakláncá fűzött aranypénzzel, hogy a Szent Szűz oltalmában, az ő sugallata szerint itt a búcsún rátaláljanak életük társára. Valamikor messzebb vidékről is idejöttek esküvőre. Virrasztás közben olykor-olykor az idősebb búcsúsok is táncra kerekednek, hogy így járjanak a Szűzanya kedvében. Nem kell megbotránkoznunk, hiszen Dávid király is táncra perdült örömében a Frigyszekrény körül.

Északról terjedő habsburgi-német kultusznyomokra utal a kegykép, a XVIII. században annyira közkedvelt és a törökön nyert nagy keresztény diadalra emlékeztető Mariahilf-kegyképnek változata. Vodicát egyébként nagy számmal keresi föl a vidék *németsége* is. Legendáikból kitűnik, hogy *a kissé józan bácskai sváblelket* is mennyire magával ragadta a kegyhelynek középkorias levegője.

A *szerbek* búcsúja *Urunk színeváltozásának* ünnepén, a Gergely-naptár szerint augusztus 18-án volt. Nagy számmal jöttek Bácskából, Bánátból, Szerémségből, Baranyából, sőt Szentendréről is ortodox búcsúsok. A vecsernye után a fiatalok felálltak a *kólóhoz*, amely a pópa intésére kezdődött meg. A legények ilyenkor a kiszemelt lánynak almát adtak, amelybe rendesen egy szál virágot is tűztek. Ha a lány elfogadta az almát, az azt jelentette, hogy szívesen veszi a legény közeledését. Az öregek meg a forrás körül vigadoztak. A *magyarság* különösen a szegedi és szabadkai tanyákról keresi fel főleg *Pünkösd napján* a kegyhelyet.

Vodica hivatása ma is a régi: a népi különbségeket és történelmi változásokat összebékítő keresztény-paraszti közösségtudatnak, ennek a Szent István örökségéből táplálkozó magasztos magyar feladatnak építgetése. **Bálint Sándor**

Márciakönnye

A kapitalizmus történetírója

Mozgalmas napok eseményei közben szinte észrevétlen, rövid kis hír tudósított Sombart Werner haláláról. Csak néhány érdeklődő figyelt erre a híradásra, a nagyközönség még szűkebb hazájában sem vette észre. Pedig néhány év előtt Sombart még magáénak mondhatta azt a dicsőséget, amit oly kevesen érnek el a tudósok közül: csodálatosan népszerű volt.

A jó tárgyválasztás nemcsak a szépírók tehetsége, hanem a tudósok sikerét is döntően befolyásolja. És Sombart valóban érdekes tárgyat választott, ami akkor már fél évszázad óta foglalkoztatta az európai szellemet: a kapitalizmus felé fordította a figyelmét. A tárgyválasztásnál is fontosabb volt a siker érdekében, hogy az ifjú Sombart nyomban a történészeknek akkor még szinte forradalmi iskolájához csatlakozott, amely elvetette a történetnek régi, iskolás beosztását, nem igyekezett az emberi fejlődés megállíthatatlan folyamát századok vagy uralkodók évszámai közé beszorítani, hanem nagyobb és természetesebb egységekben vette vizsgálat alá a történeti jelenségeket. A gazdasági élet összefüggő fejlődését nem tagolta teljesen mesterséges módon az uralkodóházak trónrajutása vagy az ország- és tartományhatárok szerint; hiszen a gazdasági események dacolnak a politikai változásokkal és keveset törődnek a dinasztiák belső ügyeivel; de még a politikai határoknál sem állnak meg, mert hiszen a természetadta gazdasági határok sem esnek mindig egybe a politikaiakkal. Bizonyára francia és angol mintaképeinek hatására az ifjú Sombart is elfordult a történelem régi, iskolás beosztásától és korszakok vizsgálata helyett fejlődésfogalmakat kívánt vizsgálat alá vonni.

Így jutott el ahhoz a fejlődésfogalomhoz, ami ifjúkorában, az 1890-es években a legigézőbbnek, a legizgatóbbnak látszott minden európai tudós szemében: a modern kapitalizmushoz. Marx egykor mint a normatív közgazdaságtan tárgyához közeledett ehhez a kérdéshez: a kapitalizmus multjából akarta levonni azokat a tanulságokat, amelyek jövőjét irányítani fogják. Sombartban a történész elnyomta a közgazdászt; ő csak azt a fejlődést kereste, amely a római birodalom bukása után az 1900-as évek gazdasági berendezkedéséig elvezetett. Ettől a koncepciótól sem lehet megtagadni a nagyvonalúságot: egy fejlődési ívvel hidalta át az európai történet két végpontját s e nagy távolságon belül sem aprózta el magát: egységes fejlődésvonalakat keresett végig, amelyek az egyik ponttól a másikig elvezetnek. Ebből a felfogásból született meg a modern kapitalizmusról szóló nagy műve, ami az újabb kiadásokban mind hosszabbá vált és aminek az egyre tökéletesebbé tételén végül már egy hatalmas tudományos intézet egész személyzete dolgozott.

Módszere az 1890-es évek nagy bálványának, Spencernek a tudományát juttatja eszünkbe: megkereste a korabeli kapitalizmus lényeges jegyeit és ezeknek a feltűnését, változását, alakulását igyekezett a történet kezdetéig visszanyomozni, egészen addig a pontig, ahol a gazdasági jelenségek az ismeretlenség homályában vesznek el. Munkássága tehát avval a kétségtelen tanulsággal szolgál, hogy minden gazdasági forma egy történeti fejlődés szükségszerű következménye, amit a közös történeti erők szabnak meg elhatározólag és amiben az egyes ember vágyaival vagy elképzeléseivel legföljebb csekélyke szerepet játszhat.

Hatalmas műveiben az adatok tömkelegét állította egybe, amilyen adatrengeteget csak az a tudós gyüjthet össze, aki egész életét egy kérdésnek szenteli. Ezek az adatok tették olvasottá műveit, híressé nevét, mert elveit és munkamódszereit gyakran, sok felől támadták. Történészek azt vetették a szemére, hogy dús fantáziája hipotézis-alkotásra csábítja ott is, ahol egy szerényebb történész elhallgatna; közgazdászok azt kifogásolták, hogy filozófiai kifejezésekben gondolkodik és szellemi erők játékából akarja a gazdasági életet magyarázni; személyes ellenfelei, akik öntudatos és harcos egyéniségét éppen elég nagy számban kísérték, fontoskodással, felületességgel és ugyanakkor szőrszálhasogatással vádolták. Bizonyos, hogy elméletének a nagy részét máris megrostálta az idő; bizonyos, hogy katedra-tudós volt, aki professzori székéből szemlélte az életet; de minden életkörülményében ragaszkodott a német közösséghez.

Kósa János

REMÉNYIK SÁNDOR:

PETROVICS ÍTÉL

Az apja szerb, az anyja tót —
De örök vizek ringatták mienkké
A roppant óceánjáró hajót.
Jött a Vér ködös partjai felől
S a Lélek végtelenjébe veszett.
Árbocán magyar zászló lebegett.

Mi az, hogy szerb?
Mi az, hogy tót?
Mi az, hogy faj?
Mi az, hogy vér?
S mi az a Tűz és mi az a Titok,
Mely mindenen keresztül
A szívig ér?
Mi vegyül el a fajban és a vérben,
Hogy megcsendüljön halhatatlanul
A legmagyarabb magyar költeményben?

Minket, akiknek minden porcikája
Az ő dalai mámorától reszket —
Minket ma név szerint és vér szerint
És ezerféleképen elemeznek.
A dédapánknak neve mi is volt?
A dédanyánkba a vér honnan folyt?
Az őseinkben fel hetedíziglen
A fajtisztaság mekkora is volt?
És név szerint és faj szerint
És vér szerint
Járnak iskolába gyermekeink.
És bolygatják a Tüzet és a Titkot
És szétszórják a Tüzet és a Titkot
Új törvények szerint.
És megcsapolják most a székely vért
— Minden kis csöppje drága gyöngyöt ért —
És kimutatják csalhatatlanul
Nagy, rettenetes vegyi tudománnyal:
Más vér ez — nem rokon a magyarsággal.

Hát jól van, jól van — ezt is elviseljük.
Mert falra hányt borsó ez is.
Ál-tudósok kezén játék-kavics.
Fent, a legfőbb Semmitőszékben
Ül minden földi bíróság fölött
Ama más néven ismert Petrovics.
Mi legfőbb bíránk minden faji perben:
A vér: a semmi. A Lélek: a Minden.

1935 április 4.

* A román cenzúra törölte.

AZ ORSZAG UTJA

ÁLLAM- ÉS NEMZETPOLITIKAI HAVI FOLYÓIRAT

SZERKESZTIK

Barankovics István, Dessewffy Gyula gróf

Előfizetési ára egy évre 5.— pengő, félévre 2.50 pengő, egyes szám ára 50 fill.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Váci-utca 46.

Kapható minden könyvkereskedésben, IBUSZ-boltban, dohánytőzsdében és utcai árusoknál.

JELENKOR

Társadalmi, politikai és kulturális lap

Megjelenik minden hónap 1-én és 15-én. — Minden cikkért írója felel. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 28. III. 23. — Telefon: 114—478. — Postatakarékpénztári csekkszámla 11.870. — Szerkesztőségi és kiadóhivatali órák: minden d. e. 10—2. A szerkesztő fogad: kedden 12—2. — Előfizetési díj: egy évre 4 P, félévre 2 P, jogi személyeknek évi 40 P. Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadó: KATONA JENŐ.

Általános Nyomda és Grafikai Intézet Rt., Bpest, VI., Nagymező-u. 3. Nyomd. felel: Dr. Uj István.

Carlo Maria Marini, festőművész 2.) Folytatás.
Nagy Zoltán: A porztavantgárd.

Carlo Maria Marini: A kéz alárendeli magát az intellektusnak, olaj, vászon, 196 × 163 cm, 1983

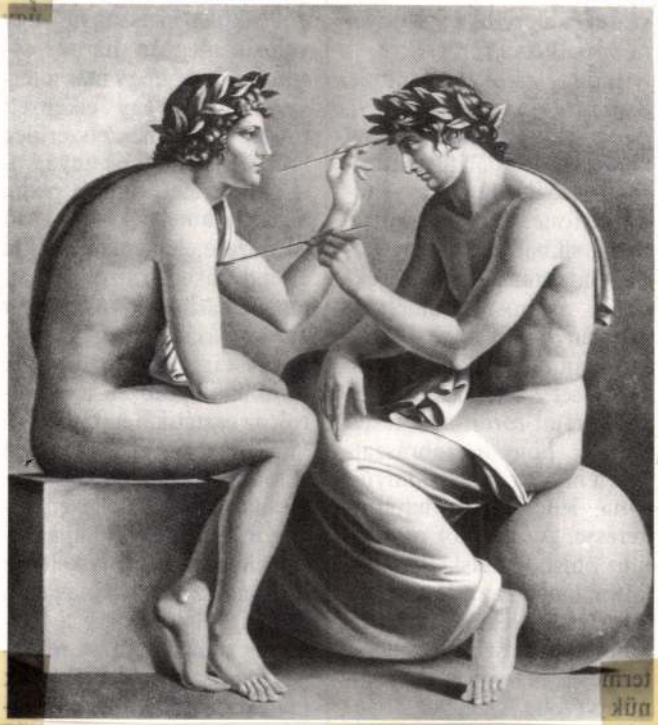

Művészet, 1988. szept., 59-old

Mariani, Carlo Maria

Sebők Zoltán: Carlo Maria Mariani.
= 7 Nap, 1985. június 21. 32-33. ill.

BARTLOMEO MARIANO, épitész

A Como-tó környéki művészhajlamu lakosság a XVI.sz.második felében elárasztotta az északabbra fekvő vidékeket,igy Nyugat-Magyarországot is,mint várépitők,stb. Bartolomeo Mariano ekkor Lánzsérban dolgozott. 441.old kk 12.jegyz

HARALD PRICKLER: Giovanni Bernardo Ceresola,a szombathelyi Szt.Márton templom épitője 441.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szam, 1968. Szombathely

GERONIMO MARIANO, épitész

A Como-tó környéki müvészhaljamu lakosság a XVI.sz.második felében elárasztotta az északabbra fekvő vidékeket,igy Nyugat Magyarországot is,mint várépitők,stb. Geronimo Mariano ekkor Lackenbachban dolgozott.441.old. 13.jegyz.

HARALD PRICKLER: Giovanni Bernardo Ceresola,a szombathelyi SZt.Márton templom épitője 441.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szam, 1968. Szombathely

Carlo Maria Mariani: Mennyei tükörbe nézve, olaj, vászon, 236×196 cm, 1984

emez, 250 × 400 × 75 cm, 1986

A művésznek a tárgyak, formák belső logikáját kell érvényre juttatnia, amelyek önmagukban is hatnak a szemlélő lelkületére, megteremtvén ezzel az esztétikai hatás alapját. A művész elsődleges törekvése azonos gyökerű minden valóságértelmezési kísérlettel: azaz a végtelenben adódó tér és az örökkévaló idő kapcsolódási pontjait keresi azzal a kérész életű mikrokozmosszal, amit az emberi test és lét jelent. Judd úgy szereti a világot, ahogy van, és vallja, hogy a legjobb dolog, amit az ember tehet, hogy meghagyja a világot olyannak, amilyen. E tételnek logikailag hibátlan folytatása Judd véleménye a művészet társadalmi szerepéről. Elképzelhető, töpreng Judd, hogy a művészet némi hatással lehet a társadalomban tapasztalható kedvezőtlen jelenségekre és az emberi tudatra, de ezzel együtt is szinte elha-

Marian Domaskin.

1903/4 – 1906/7

Ferkèpzomfoiskèvk

111. 6

[illegible] az ősember és a vele együttélő állatvilág mind szobrászi, mind síkban való ábrázolásával is, állatképekkel, amelyek a Pyrenéi hegyek és Dél-Franciaország barlangjainak falát és mennyezetét népesítik, szobrocskákkal, vésett csont- és kőlapokkal, amelyek menedéket nyujtó sziklák alatt vagy más helyeken kiásott régibb kőkori rétegekből kerültek elő.

Lartet és Christy 1864-ben elsőkként

Marian

Könyvnyomdász

XVI. 2

l

Kettős nyomtatott

114. l

Apostolfejek

4 drb. Vászon, olaj, egyenként 70×57 cm. (Kupola.) A Capese-Zurlo- és San Marco-gyüjteményből.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

Isaiás próféta

Jeremiás próféta

Ezechiel próféta

Dániel próféta

Baruch próféta

Czcás próféta

Joel próféta

Amos próféta

Abdias próféta

Jónás próféta

Micheas próféta

Nachum próféta

Vászon, olaj, egyenként 76×34 cm. (Lépcsőhá
Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár.
Magyar Sion, VII., 1876., 110. l. — Mas
laghy II., 217—228. szám.

MDK

Márian György
nyomdász

Kinek nyomdáját Szekesfehérvárról
helyezték át Pestre, ~~az~~ Alkotmány c.
n. n. nippárt lapját nyomdájában
állítják elő ján 1-től,

—: Alkotmány
Grafikai Szemle 1895. évf 12 z 207 l.

Mariani, Camillo

olasz nobrász

lásd

Pálinkás, Ladislao

Eserciti papali in Ungheria la presa di Strigonia. Estratto da „Corvina" Rassegna italo-ungherese. (Anno 1940. No 5. Keppel.

MOBkt. 3120.4

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Mariani, Camillo

Roma. S. Maria Maggiore,
Capell' a Paolina.
Esztergom bevétele
1612
Márványdombornin VII.
Kelemen pápa siremlé-
kén.

Pálinkás, ~~[illegible]~~ Ladislao:
cikke Corvina. 1940. 349–
356 l.
Banfi: Ricordi.
Annuario IV. 1942.
244–245. l.
Bővebb irodalom
Genthon István: Magyar
munkincsek és emlékek Olaszország
ban Kézirat. 1942–43

:-utca 10. szám

Kishirdetés

Legkisebb hirdetés 10 mm ára 4 P. Álláskeresés 2 P

„MARS" GYERMEKKOCSIK
MEGBIZHATÓK, OLCSÓK
Andrássy-út 36
(Párisival szemben.)

Ragyogó műsor!
Sanghai bár
XI., Horthy Miklós-út 60. T.: 257-430

MAJESTIC
Mirabelle. Lomnic. Kis Majestic a
SVÁBHEGYEN
az üdülők királya
Luxus panzió. P 8-tól. Tündéri kilátás. Orvos a házban. Diéta. T.: 163–116, 163–288.

EGYES BUTOROK tökéletes FÉREGMENTESITÉSE, MOLYIRTÁSA
ciánkemencékben
FISCHER VACUUM
VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 33. T: 112-449

GYERMEKKOCSI, GYERMEK ÁGY, CSÓBUTOR
Prohászka
gyárból. Gróf Zichy Jenő utca 46 Fióküzlet: Üllői-út 7.

CASINÓ PENSIO
Erzsébet-körút 19. II. 16. Telefon: 130–772. A város szívében fekszik. Kellemes otthon. Kényelmes szobák. Magyar, francia és diétikus konyha. Olcsó árak. Állandó lakóknak árengedmény.

Nincs több léghuzat!
Ablak-, ajtó-, légrés-elzáró, gáz és eső ellen is véd a fémkeretes tömítőléc. Árlap, bemutatás díjtalan. Telefon: 149–051. Wesselényi-utca 40. Tóth István.

HUNGÁRIA T.144-521
TAXIGÉPIRÁS
1 óra P 1.30 CÍMÍRÁS, SOKSZOROSÍTÁS

Törött fogsorát
2 óra alatt 3 P-ért megjavítom MÜFOG P 8, fehér fémfog P 8, aranyfog P 18. FOGHUZÁS, FOGTÖMÉS. TRAUTMANN áll. vizs. fogász. Podmaniczky-utca 18. I. em 5 Tel.: 128–101

HASZNÁLT FÉRFI, NŐI és egyenruhákért, cipőkért, fehérneműért és bútorokért legtöbbet fizet Freund Dobozi-u 27 Tel.: 142-672. Hívásra házhoz megy. Szőrmétvesz

ZÁLOGCÉDULÁT aranyat ezüstöt és brilliánsékszert legdrágábban vesz
Singer J. EGYETEM-UTCA 11. TELEFON: 183-463 sz.

SZÁRMAZÁSI BIZONYITVÁNYOKRÓL
FORDÍTÁS, FOTOKÓPIA
SOKSZOROSÍTÁS „TEMPO" Kohány-utca 4. Tel.: 115–212.

Szőnyegjavítás
művésziesen Mosás, festés, rojtozás. Berger. Vasvári Pál-u. 9. T.: 114–108. Ia. referenciák.

Száz szónak is egy a vége!
KITŰNŐ KUFFLER EBÉDJE
EBÉD HÁZHOZ SZÁLLÍTÁS.
VI., Vilmos császár-út 38. Telefon: 116–757.

OLASZ diplomás
35 éves tartózkodással nyelvleckéket ad. Irodalmi vagy tudományos műfordítást vállal. „Orvos-író" jeligére kiadóba.

Keresek kétszobás
BÚTOROZOTT LAKÁST
Vagy lakásrészt konyhahasználattal, fűtéssel, telefonnal a Belvárosban, elsejére. „Páris" jeligére a kiadóba kérek ajánlatokat.

MÉG JOBB Primeros GUMICIKKEK

NYOLCVANÉVES A MÁRIANOSZTRAI FEGYHÁZ

Érdekes események és adatok a híres fegyintézet multjából

Bármennyire is szomorú, a napi események krónikása nem hallgathatja el, hogy ma *jubileuma van a márianosztrai fegyháznak: az ország egyetlen női fegyintézete nyolcvan évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit a bűnöző nők számára.* Nyolc évtizeddel ezelőtt oszlatták fel az ország különböző büntető intézeteiben raboskodó női osztályokat és költöztették be a márianosztrai büntetőintézet celláiba.

Csak kevesen tudják, hogy a szomorú hírnévre tett szert *márianosztrai női fegyintézet épülete hosszú, több évszázados multra tekint vissza.* Szobtól körülbelül hét kilométernyire, a börzsönyi hegyek egyik gyönyörű völgykatlanában fekszik a márianosztrai fegyház. *Első lakói a pálosrendi szerzetesek voltak,* akiknek Nagy Lajos 1352-ben királlyá koronázásának tizedik évfordulóján egy lerombolt erődítmény csiszolt köveiből pompás kolostort építtetett. Az akkori építőművészet remeke volt a kolostor, amelyet az Anjou-házból való király főjavadalmakkal látott el.

Pálos kolostorból női fegyintézet

A történelem folyamán innen indultak ki hittérítő munkájukra a pálosok, akik számára 1473-ban Mátyás király védlevelet adott.

1523-ban a pálosrendi szerzetesek is fegyvert fogtak. Bámulatos hősiességgel küzdöttek II. Szolimán csapatai ellen. Hatalmas, vasból készült keresztekkel kezükben csatáztak a törökök ellen, sok diadalmas csata után a mohácsi vész feldúlta klastromukat: a törökök csaknem a földdel tették egyenlővé. *Rengeteg műremek pusztult el, pótolhatatlan kincsek, de a XVIII. század elején ismét felépült a kolostor, azonban csak jóval később, 1735-ben helyezték vissza javaikba a pálosokat.* Új otthonukban csak rövid ideig maradhattak, mert *II. József 1789-ben eltörölte ezt az egyedüli magyar eredetű rendet,* a pálosokat elűzték hajlékukból, a szerzetesek szétszéledtek az országban; ismét hosszú ideig lakatlan maradt a kolostor.

1809-ben a nemesi felkelés idején kórházzá rendezték be. Később a vallásalap tisztviselői laktak benne, míg *1858 júniusában a bécsi császári és királyi belügyminisztérium kibérelte és fegyintézetté alakította át.* A kolostor épületét kibővítették, átalakították az épületet és annak gondozását az irgalmas nővérek gráci kongregációjára bízták. *A szerzetesek szobácskáiból cellák lettek és 1859-ben már megkezdték a foglyok átszállítását.*

Az irgalmas nővérekkel kötött szerződés értelmében az intézetnek zárdaszerű fegyintézetnek kellett lennie. A vezetés és az igazgatás a főnöknőt illette meg, aki tartozott mindenben eleget tenni a pozsonyi helytartó tanács rendeleteinek.

Amikor még vasra verték a női rabokat

Negyvenötezer forintot adtak az intézet felszereléséhez, amelyet nyomban át is vettek az irgalmas nővérek. Az intézet első főnöknője Wagner Paula lett. Még ebben az évben benépesült a fegyintézet: a Budapesten feloszlatott női fegyház foglyai, majd a kisebb vidéki fogházak rabnői találtak benne elhelyezést. *Pontosan 80 évvel ezelőtt, 1859 október első napjaiban az okmányok szerint háromszázötven főt számolt a női fegyintézet létszáma.*

1859-től 1861-ig javító helyül is szolgált, 1870-ben a szerzettel kötött szerződés alapján a fegyintézet igazgatójává kinevezett főnöknő mellé ellenőrt állítottak. Van azonban az intézetnek még több fegyőre és három főfegyőre is, ezek azonban kizárólag csak a fegyintézet külső őrizetét szolgálják.

A nőfegyintézet történetének érdekes eseménye volt az 1871-es év, amikor a súlyos börtönre ítéltek lábbilincsét eltörölték. 1893-ban új korszak nyilott a márianosztrai fegyintézet életében: modern büntetőintézetté szervezték át. Ekkor épült a háromemeletes magánzárka száznyolcvanhárom cellával, két óriási munkaterem, a kórház és hosszú folyosó, amely az új épülettömböt összeköti a régi klastrommal.*

Az ország egyetlen női fegyintézetében elsősorban a javító nevelésre fektetik a fősúlyt. *A foglyok élete állandó tanulásban és hasznos munkában telik el.* Elméleti, háztartási, ipari és mezőgazdasági munkát végeznek a női rabok, írni-olvasni tanítják, számolni a női bűnözőket, főző-, mosó-, pékműhelyekben tanítják a fegyencnőket mindarra, amivel majd ha kikerülnek az életbe, megkereshetik mindennapi kenyerüket.

Ebben a jubileumi esztendőben még nem készült statisztika a fegyencnőkről, de az utóbbi évek nagy bűncselekményeinek női elítéltjei mindannyian itt vannak. *Több életfogytiglanra ítélt fegyencnő, számtalan súlyos börtönbüntetésre ítélt női rab él itt.* Az önfeláldozó nővérek hasznos és áldásos, türelmes oktatása vezeti ezeket a bűnbe tévedt nőket az új élet felé vivő útra, akik a most jubiláló márianosztrai fegyintézet lakói lettek, akik elbuktak az élet küzdelmeiben.

Egy lengyel tanító drámai elbeszélése
az összeomló Lengyelországról

A nemzetközi sajtó még ma is részletesen foglalkozik a lengyelországi háború meglepően gyors befejezésével. Drámai részleteket tárnak fel és egybehangzóan állapítják meg, hogy *egy harmincötmilliós állam felfegyverzett hadserege még nem omlott össze ilyen rövid idő alatt!*

— *Mi volt ennek az oka?*

— *Nem tudom, nem tudom!* — hangzik a válasz egy szemtanutól, aki az első naptól kezdve látta és átélte Lengyelország „lerohanását"

A szerény öltözetű, sápadt fiatalember hetekkel ezelőtt érkezett Magyarországra a többi lengyel menekülttel együtt. Egyik budapesti rokonánál lakik és holnap indul vissza *Lodzba,* hozzátartozóihoz. *Zobiliczky* Józsefnek hívják, mjacislowi tanító volt. Harminc éves. *Pilsudszky Lengyelországjának neveltje, vagyis*

ahhoz a fiatal generációhoz tartozik, amelyik gyermekszemmel nézte végig húsz évvel ezelőtt Lengyelország feltámadását és mint felnőtt férfi, Lengyelország negyedik összeomlását.

A végzetes parancs

— *Nem tudok magyarázatot adni arra, ami történt* — kezdi drámai elbeszélését. — *Kaosz előttem az elmult másfél hónap:*

fejvesztett kapkodás, menekülés, rémült arcok, omladozó házak, hidak... Ez maradt meg emlékezetemben.

Holnap indulok. *Alig várom, hogy lássam, valóság-e, ami történt.*

— Hol volt az első napokban?

— Lodzban, szüleimnél.

— *Szülei élnek?*

— Nem tudom...

Elmondja, hogy otthon, a szüleinél feküdt betegen és a háború kitörése után egy varsói kórházba vitték. *Onnan megszökött, de Lodzba már nem tudott visszamenni, mert a város kapitulált.* Ekkor hallotta a bomladozó lengyel hadseregnek *a visszavonulásra adott rádióparancsot, ami szerinte — végzetes volt...*

— *Rawánál éltem át az első háborús éjszakát.* Este volt, mikor a menekültekkel és a visszaözönlő katonákkal telt városba érkeztem. Lázas betegen, kábultan rohantam fel az egyik szállóba. Ekkor láttam: *nincs megállás.*

A lerongyolódott, fáradt, exaltált emberek tömege megállás nélkül ömlött át a városon.

A harc ekkor már körülbelül 15 kilométernyire folyt a várostól.

Csak luminállal tudtam elaludni. Hajnal felé lehetett, amikor borzalmas dörrenésre ébredtem. Rémülten ugrottam ki az ágyból, hogy leszaladjak a földszintre, *mikor láttam, hogy szobám egyik fala hiányzik:*

a ház elejét leszakította egy telitalálat. Bútordarabok lógtak a levegőben, a nyilt mélység felett.

Nem tudom elfelejteni... — szólt, s letörli homlokát.

Rawa-i csata...

— Reggel romok között menekültünk ki a határra. Mentem, amerre a többiek. *Nem tudtam többé gondolkozni. Vitt a fejvesztett emberáradat.*

A város határában éltem át az eddigi napok legborzalmasabb óráit. *A németek állandóan sarkunkban voltak.* A menekülőkkel szemben pedig, az országúton

felfegyverzett szabadcsapatok, diákok, öregek, lányok jöttek.

Rögtönzött árkokban vették fel a harcot. Félelmetes volt. *Gépfegyvertűzbe kerültünk.* A menekülő lakosság elvonult, mi ott maradtunk.

Valahogy még mindig nem hittük, hogy komoly háborúban vagyunk.

A németeket nem láttuk. Csak mikor golyók fütyültek végig mellettünk, akkor futott át rajtunk ismét a valóság réme: *menekülni!...*

— Az országúton hatalmas tömegben asszonyok, gyerekek, öregek gyalog és szekéren közeledtek. *Nem lehetett megállítani őket. A rémülettől elbódulva jöttek...*

— Vonaton, autón, szekéren és gyalog, lerongyolódottan, a véletlen és a megbomlot áramlat sodort tovább bennünket — mondja. — *Az ösztön vagy valami megmagyarázhatatlan érzés vitt bennünket,* amit eddig nem ismertem és nem hittem, hogy létezik.

— Hogy jutott Magyarországra?

— *Először Lembergig jöttem egy papcsaláddal.*

Itt tudtuk meg, hogy az oroszok beavatkoztak.

Ekkor a lengyelek ezrével indultak meg *Románia felé.* Én a magyar Kárpátoknak vettem az utamat.

— *Most mit csinál?*

— *Visszamegyek* — mondja halkan és üveges szemekkel maga elé néz, *mintha megelevenedne előtte Warta, a földdel egyyenlővé rombolt Mjacislow és Rawa,* ahol ma már gyors ütemben vasutakat, hidakat és középületeket állítanak vissza a német munkaosztagok.

Petyke Mihály

Kishirdetés

Legkisebb hirdetés 10 mm ára 4 P. Álláskeresés 2 P

LA PARISIENNE
DIR.: EHRENFEST IRMA
Petőfi Sándor-utca 9. (Bejárat: Pilvax-köz). A szokottnál nagyobb anyag- és modellraktár áll nb. vevői rendelkezésére. Legújabban HOZOTT ANYAGBÓL is vállal.

ESŐ-BALLON RAGLÁN
LÓDEN- ÉS VIHARKABÁT
MÁRTON ÉS SZÁSZ
Bálvány-u. 8. Cimre ügyelni Ezen hirdetés felmutatója 5 SZÁZALÉK engedményt kap.

EREDETI-HŰ Fénykép fotokópia
MEGVÁRHATÓ SCHULMAN LAJOS KÁDÁR U. 4 NYUGATINÁL MOTOROS KÜLDÖNC

BÚTORMAGAZIN Mária-utca 48 Részletre is!
HASZNÁLT HÁLÓK 80–150-től, teleháló 240-től, luxuskivitelben 390-től.
HASZNÁLT EBÉDLŐK szép faragással 170-től, luxuskivitelben 300-tól.
HASZNÁLT KOMBINÁLT BERENDEZÉSEK 285-től, komplett, újak 315-től.
HASZNÁLT KONYHÁK 60 pengőtől.
HASZNÁLT BERENDEZÉSEKET VESZÜNK.

Nemes anyag összhang Ferda Manyi modelekben

Öreg ruhája
ÚJRA JÓ LESZ, mert elhasznált, kinőtt, rossz állású, kifényesedett ruháját vagy télikabátját különös csodaszer újra jóvá varázsolja, kifordítja a RUHAKERESKEDELMI K. T. Ferenc-körút 39. I. em. Tel.: 141–217

Őszi modellekhez
aranyláncdíszek PÁRISBÓL megérkeztek, divatékszerbolt Jolie Kígyó-utca 4–6

PINCEHELYISÉG
Új Lipótváros legforgalmasabb utcájában, 25×5 méteres, ablakos, száraz, beraktározásra kiválóan alkalmas, jutányosan kiadó. Telefon: 290–090.

FALRADIROZÁS LAKÁSTAKARITÁS
olcsón, kifogástalanul CLEANEX. V Újpesti-rakpart 5. T.: 124-453

Textilkereskedelmi
iparigazolvánnyal van. Anyagiakkal rendelkező társat keresek. Ajánlatot kat. Közös érdek jeligére Blocknerhez. Vilmos császár-út 31.

PERZSA ÉS MÁSFAJTA SZŐNYEGEIT
LAKÁSÁN IS MŰVÉSZIESEN MEGJAVÍTJA OSZTERMANNÉ, Garay-tér 18. Tel.: 148–000.

Német nyelvmesternő
anyanyelvű tanítja bevált módszerrel. Társalgás, nyelvtan, kereskedelmi levelezés, irodalomtörténet. Tauber, Akadémia-u. 14. II. 15.

MACH TAXIGÉPÍRÓ
vállalat óránként P 1.30 132-799, 130-777

VILLA
Rózsadomb elitjén, 30 öln, 5 szobás, komf. házm. lak., telekáron: 45.000-ért ELADÓ. Dr. Hegyi. Telefon: 13-96-83.

Gyakorlott, elsőrendű
kiszolgáló csomagolót
aki számlázni is tud, keresünk. „Cukorka-nagykereskedés" jeligére írjon a kiadóba.

ELADÓ egy bordó plüss REKAMIÉ és egy GYERMEKFÜRDŐSZTOKÁD. Sziget-u. 23. III. 3.

Csinosan bútorozottszobát
összkomfortal, keresek. „Házaspár" jeligére a kiadóba.

Négy beutazási engedély átadó CHILÉBE
Jelige: „10 nap alatt elintézve."

LEGÚJABB HÍREK

Angol hajó mentette meg a lelőtt német repülőket

London, október 25.

(Havas) **Az egyik angol hajó három német repülőt vett fel fedélzetére. A repülők bombavető repülőgépük roncsain tartották fenn magukat.**

Három repülő sértetlen állapotban volt, de a repülőgép személyzetének negyedik tagja meghalt, amikor a hajó fedélzetére vitték.

Azt hiszik, hogy a német repülőgépet az egyik angol hadihajó lőtte le. *(M. T. I.)*

„A franciák a hitlerizmus ellen küzdenek" — válaszol Páris Ribbentrop beszédére

A párisi lapok éles hangon foglalkoznak Ribbentrop külügyminiszter danzigi kijelentéseivel és elsősorban a beszédnek a franciákra vonatkozó részét utasítják vissza.

A kormányhoz közelálló „Petit Parisien" tiltakozik az ellen a beállítás ellen, mintha a franciák készen állnának a békekötésre és mintha Anglia erőszakolta volna a háborút Franciaországra.

A franciák azért szállnak harcba — mondja a lap —, hogy a hitlerizmus törekvései ellen küzdjenek.

A lap hangoztatja még, hogy a francia katonák csak akkor teszik le a fegyvert, ha Franciaország elérte háborús célját. *(MTI)*

33 utasa tünt el az elsüllyesztett Yorkshire gőzösnek

London, október 25.

(Havas) **Az egyik német tengeralattjáró által az Atlanti-óceánon megtorpedózott „Yorkshire" angol gőzös elsüllyedése alkalmából igen sok tengerész és repülőtiszt vesztette életét.**

Bibby Brothers hajótulajdonosok Liverpoolban közzétették az eltűntek névjegyzékét.

Eszerint harminchárom utas tünt el. *(MTI)*

Sikeres német támadás Völklingentől nyugatra

Berlin, október 25.

(Német Távirati Iroda) **A véderő főparancsnoksága közli:**

Völklingentől nyugatra megtámadtuk és a határontúlra üztük azt az egy századot kitevő ellenséges utóvédet, amely még német területen tartózkodott. Ezen kívül nem volt semmi különös esemény. *(MTI)*

Bulgária tovább is semleges marad

Szófia, október 25.

A Bolgár Távirati Iroda jelentése szerint a minisztertanács kedden este elfogadta a kormánynyilatkozat szövegét, amely Bulgária külpolitikájával kapcsolatban a következőket mondja:

— A kormány változatlanul folytatja a legutóbbi évek folyamán követett békepolitikát, továbbá fenntartani és kifejleszteni igyekszik a szomszédos államokkal való igen szívélyes kapcsolatokat.

A kormány arra lesz, hogy megerősítse a Bulgária és a többi államok közötti bizalmat.

A kormány eltökélt szándéka, hogy folytatja a bolgár nemzet érdekeinek megfelelő semlegességi politikát és barátságos kapcsolatokat tart fenn a többi államokkal.

A nyilatkozat foglalkozik azután azzal a politikával, amelyet a kormány gazdasági, pénzügyi és közigazgatási téren folytatni szándékozik.

Végül kijelenti, hogy a kormány a rendkívüli eseményekre való tekintettel kéri a királyt a képviselőház feloszlatására és új választások kiírására, hogy a nép szabadon kinyilváníthassa akaratát. (MTI.)

Varsóba utazott a német-orosz határmegállapítóbizottság

Moszkva, október 25.

(Német Távirati Iroda.) **A jelenleg Moszkvában működő német-orosz központi határmegállapítóbizottság tagjai, akiknek az a feladatuk, hogy a Németország és Szovjet-Oroszország közötti érdekhatárt a volt Lengyelország területén megállapítsák, kedden, hír szerint, Varsóba utaztak, hogy a helyszínen kijelölt albizottsággal érintkezésbe lépjenek.**

A német küldöttség vezetője, Heneke követségi titkár, az orosz bizottság pedig Alexandrovnak, a külügyi népbiztosság osztályfőnökének vezetése alatt áll. *(MTI)*

Az amerikai hajók nem szállíthatnak fegyvert a hadviselőknek

Washington, október 25.

(Havas) A szenátus kedd délutáni ülésén *Barkley* inditványának megfelelően a semlegességi vita hozzászólóinak beszédidejét 45 percre korlátozták. Ennek következtében a szenátus a javaslattal kapcsolatban gyors ütemben a következő inditványokat fogadta el:

1. *Az Atlanti-óceán veszélyes északi övezetén kivül megszüntetik az amerikai kereskedelmi tengerészetnél alkalmazott megszorításokat.*

2. *Külön vesznek tárgyalás alá a törvényjavaslatnak azt a szakaszát, amely a hadviselő feleknek lehetővé teszi, hogy az Egyesült Államokban való vásárlásaik esetén 90 napos hitelt kapjanak.*

3. *Elfogadták azt az inditványt, amely lehetővé teszi Kanadával és Mexikóval a rendes kereskedelmi összeköttetés fenntartását, anélkül, hogy a vevőnek — a fegyverszállítást kivéve — meg kellene szereznie a birtokjogot igazoló irást az Egyesült Államokban vásárolt árukról.*

Hangsúlyozzák, hogy a javaslat ezek szerint lehetővé tenné, hogy az amerikai hajók fegyverek kivételével valamennyi árucikket szállíthassanak a hadviselő országok kikötőibe az *Atlanti-óceán déli részén, továbbá a Bermudák, a Fundy-öböl, Új-Brunswick és Új-Skócia bizonyos kikötői, a Csendes-óceán és az Indiai-óceán, a kínai vizek, Tasmánia és Oman, végül a Bengáli-öböl irányában.*

A szenátus különben elvetette *Taft* szenátornak azt az indítványát, amely az európai vizeket 300 mérföldes körzeten belül veszélyes övezetnek jelölte meg.

A szenátus elvetette még — 62 szavazattal 24 ellenében — *Danaher* köztársasági szenátornak azt a javaslatát is, amelynek értelmében mindaddig megtiltották volna a repülőgépek kiszállítását az Egyesült Államokból, amíg legalább 3000 új repülőgépet nem bocsátanak az amerikai haditengerészet céljaira.

A vitának ezt a fordulatát a kormány nagy győzelmének tartják. *(MTI.)*

Angliát és Franciaországot nem lehet szétválasztani

London, október 25.

Az angol lapok Ribbentrop beszédével foglalkozva utalnak arra, hogy az angol Fehér Könyv már tisztázta a háború felelősségének kérdését. Hangsúlyozzák még a lapok, hogy Franciaországot és Angliát nem lehet szétválasztani egymástól. *(MTI)*

„Németország elfogadta Anglia hadüzenetét"

Amsterdam, október 25.

(Német Távirati Iroda.) **A holland sajtó feltünő beállításban közli Ribbentrop német külügyminiszter beszédét.**

Ha az idő rövidsége miatt nem is fűznek még megjegyzéseket a beszédhez, de a cikkek címe is mutatja azt a mély benyomást, amelyet a beszéd Hollandiában tett.

A lapok egyhangúan kiemelik, hogy Németország elfogadta Anglia hadüzenetét és elhatározta, hogy a rákényszerített háborút győzelmesen befejezi. (MTI.)

— **Halálozás.** *Büchler* Arnold gyapjubizományos 56 éves korában elhunyt. Temetése október 26-án, csütörtökön ½12 órakor lesz a kerepesiúti izr. temető halottasházából.

— **Ügyvédi hír.** Dr. *Pongrácz* Jenő ügyvédi irodáját V., Falk Miksa-u. 3. szám alá helyezte át. Telefonszáma nem változott.

— **Adományok a kilakoltatott családnak.** *Blaha* Antalné és hat gyermeke részére, akiknek kilakoltatásáról lapunk okt. 21-i számában emlékeztünk meg, *Szigeti* Nándor (Olaszfasor 35) 01 pengőt. — *Vidor* Emil műépítész (Liszt Ferenc-tér 2) 5 pengőt küldött be szerkesztőségünkbe. A jótékony adományokat rendeltetési helyére juttatjuk.

— **Halálozás.** *Szendey* Béla dr., a Magyar Általános Hitelbank nyugalmazott igazgatója és felügyelőbizottságának tagja 69 éves korában elhunyt.

— **Áprilisban lesz a milánói árumintavásár.** *Milánóból* jelentik: Végleges rendelkezés szerint a milánói árumintavásárt 1940 április 12-től 27-ig tartják meg. *(MTI.)*

HIRDETÉS
a vevő legjobb tájékoztatója. Olvassa
az ESTI KURIR hirdetéseit

Befejezte a pénzügyi bizottság a költségvetés tárgyalását

A képviselőház pénzügyi bizottsága *Ivády* Béla elnökletével ma délelőtt

befejezte a pénzügyi tárca költségvetésének tárgyalását.

Az ülésen megjelent *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter.

Az egyes címekhez *Takács* Pál, *Laky* Dezső, *Imrédy* Béla, *Czermann* Antal, *Malasits* Géza és *Gesztei Nagy* László szólaltak fel.

Reményi Schneller Lajos pénzügyminiszter válaszában rámutatott arra, hogy

pénzügyi politikájának lehetőségét az 1932. óta folytatott pénzügyi politika teremtette meg

és *végrehajtása már a milliárdos beruházási programmal kezdődött.* Expozéjában is rámutatott arra, hogy *inkább vállalta a deficites költségvetés előterjesztését,* mert

a gazdasági, szociális és honvédelmi szempontokat helyezte előtérbe.

A forgalmiadó ellenőrök és malomellenőrök ügyeinek rendezésénél az adóhivatali státusbeli tisztviselők helyzetét vette alapul.

Foglalkozott még a miniszter a *cukorfejlesztés, a szeszegyedárusítás és a dohánytermelés* kérdésével. A bizottság a pénzügyi tárca költségvetését *elfogadta* és ezzel a költségvetés tárgyalását befejezte.

Ugyancsak elfogadta a pénzügyi bizottság a pénzügyminiszternek *a rendkívüli ideiglenes házadómentességről szóló jelentését is.*

Autósok a magánvállalkozásért

A Magyar Közhasználatú Gépjárómű-Vállalatok Országos Egyesülete (KÖGE) *Teleki* János gróf elnöklésével legutóbb tartott választmányi ülésén a közlekedesügy időszerű problémáival foglalkozott. Elhatározta, hogy a közlekedési politikának modern irányban való kiépítése ügyében emlékirattal fordul a kormányhoz.

Erélyesen követelte, hogy a közlekedésügyben a magánvállalkozásnak megfelelő szerepet biztositsanak, különösen pedig sürgette, hogy a MÁVAUT-nak a magánvállalatok rovására történő túlterjeszkedését gátolják meg.

TŐZSDÉK

ÉRTÉKTŐZSDE

Több izben megtörtént az utóbbi időben, hogy a kötvénypiacon nagyobb forgalom bonyolódott le, mint a részvényekben. Egy-két nap óta azonban az 1914-es, 1927-es stb. fővárosi kötvénytípusok forgalma is stagnáló. Pillanatnyilag t. i. sem a nyugdíjalapok, sem a biztosítók nem szerepelnek megbízásokkal, úgyhogy ma is csak elvétve kötöttek üzletet a kötvénypiacon nagyjában változatlan árak mellett.

A részvények közül a *Bauxit* 2.50 pengővel magasabban zárult, a Trust, Pamut, Gumi részvényeknél kb. 1—1.5 pengő volt a javulás. A többieknél általában egyenlőtlen volt az irányzat arra való tekintettel, hogy a mai nap folyamán még a technikai műveletek száma is egészen jelentéktelen volt, kétségtelen bizonyítékául annak, hogy a *külföldi piacok tartózkodása és bizonytalanságok nyomán a lebonyolítások és fedezővásárlások* is gyérebben akadnak.

A bankrészvények irányzata is nyugodt a magánforgalomban.

A mai hivatalos árfolyamok

	Előző napi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
Nemz. B.	168.5	168.5—169	168.5
I. M. Bizt.	385.—	380	380.—
Békéscsabai	15.—	—	14.—
I. Bp. Mal.	11.5	11.2—11.6	11.9
Bauxit	182.5	183—187	185.—
Beocsini	13.8	13.5	13.5
Szentlőrinci	5.80	6.20—6.40	6.20
Kohó	21.4	21.5	21.5
Drasche	—	—	21.—
Aszfalt	6.—	5.60	5.60
Kőszén	348.5	346.5	347.5
Nagybát.	35.5	36	36.—
Salgó	35.55	35.6—36.1	35.9
Urikányi	37.—	37	37.—
Fegyver	42.25	—	43.—
Ganz	19.25	19.5—19.9	19.7
Nasici	76.—	74—76.5	76.5
Levante	—	0.30	0.30
Nova	15.75	—	14.75
Trust	48.—	—	49.—
Államvasút	8.—	—	8.—
Délcukor	90.75	89.25—91	90.5
M. cukor	86.—	84—86	86.5
Georgia	22.—	—	22.25
Stummer	37.—	37	37.—
Dreher-H.	162.5	163	163.—
Gschwindt	892.—	880—882	880.—
Schwartzer	6.50	—	6.50
Gyapjúmosó	—	3.40	3.40
Goldberger	45.5	—	45.5
M. kender	12.5	—	11.9
Pamutipar	33.—	—	34.—
Óbudai	18.—	—	18.—
Chinoin	12.5	—	12.5
Danica	2.40	—	2.45
Diana	52.5	—	58.—
Wander	—	—	75.—
Brassói	29.—	—	29.5
Gumi	57.—	—	58.5
Vasúti forg.	18.25	—	18.5
Telefon	8.25	—	9.—

Államadósság, kötvények, zálogleveleki

1939. évi ptjegy 100 (100), Népszövetségi — (73), 1914. évi fővárosi kötvény 4.5% 297.5—298.5 (299.5), 1927. évi 6% 90.5—90.75 (90.5).

GABONAPIAC

A gabonatőzsdén az *újtengeri* forgalma élénkülő; december—januári szállításra kötöttek tengerit 17.80—17.75, 17, 85 és 18 pengős árak mellett. A mult évi tengerinél tiszántúli és más állomásokról származó árut értve 19.35 pengő a felső árhatár.

A *búzapiacon* a minőségi áru 20.90, a 80 kg 20.65, mely jegyzésben természetesen nem szerepel az Árkormánybiztosság által engedélyezett kereskedői felár.

A rozsot élénkebben keresik, mert a termelők minimális kínálata miatt, illetve a rozsnak takarmányozási célra való felhasználása következtében kevés árú van a piacon. Hír szerint egyes *malmok is keresik* rozsliszt előállítása céljából. A kiváló sörárpa 21.50—22, az első rendű zab 19.25 pengő.

A határidő jegyzése csak névleges.

Kiadja a Libertas Irodalmi és Lapkiadó Rt.
A szerkesztésért és kiadásért LOVÁSZY MÁRTON felelős
Hungária Hírlapnyomda Rt.
Budapest, V., Vilmos császár-út 34. — Felelős: vitéz Bánó Lebel igazgató.

A MÁRIA-NOSZTRAI FEGYHÁZ.

A hallgatóság meghökkent.

— Mit akarsz ezzel?

— Épen ez az. Hát nézzétek. Ha most ez a fiú a balkezével vetne keresztet...

— Mit beszélsz? — szólt közbe a polgár elutasító kézmozdulattal. — A bal kézzel nem szabad.

— De mikor a jobb kezén nincsenek ujjai...

— Épen ez az! — diadalmaskodott a pinczér.

Most már általános érdelődéssel kisérték a tárgyat. A többi utasok is figyelni kezdtek, a távolabbiak elhagyva helyöket, a beszélgetőkhöz közeledtek. Különösen egy fiatal kereskedő volt oly leereszkedő, a ki a teásasztalnál hevesen politizált egy kövér urral s most a ravasz feladatot figyelmére méltatta. Kopogott a teáskanalával és magához intette a pinczért.

— Hej pinczér! Mennyivel tartozunk? Mit beszéltek arról az ökölről?

— Csak úgy magunk közt beszélgettünk, uram.

— De ravaszul, nemde? — fordult a kereskedő a kövér úrhoz, a ki érthetetlenül morgott valamit, mert vajaskenyerével volt elfoglalva.

Csak a tatárok maradtak ülve a födélzet hátsó részén, a nélkül, hogy az általános beszélgetésbe belevegyültek volna. Többnyire hallgattak, csak néha-néha tettek valami megjegyzést a saját nyelvükön.

KERTI MUNKÁSOK A SZÉKESFEJÉRVÁRI JAVITÓ-INTÉZETBEN.

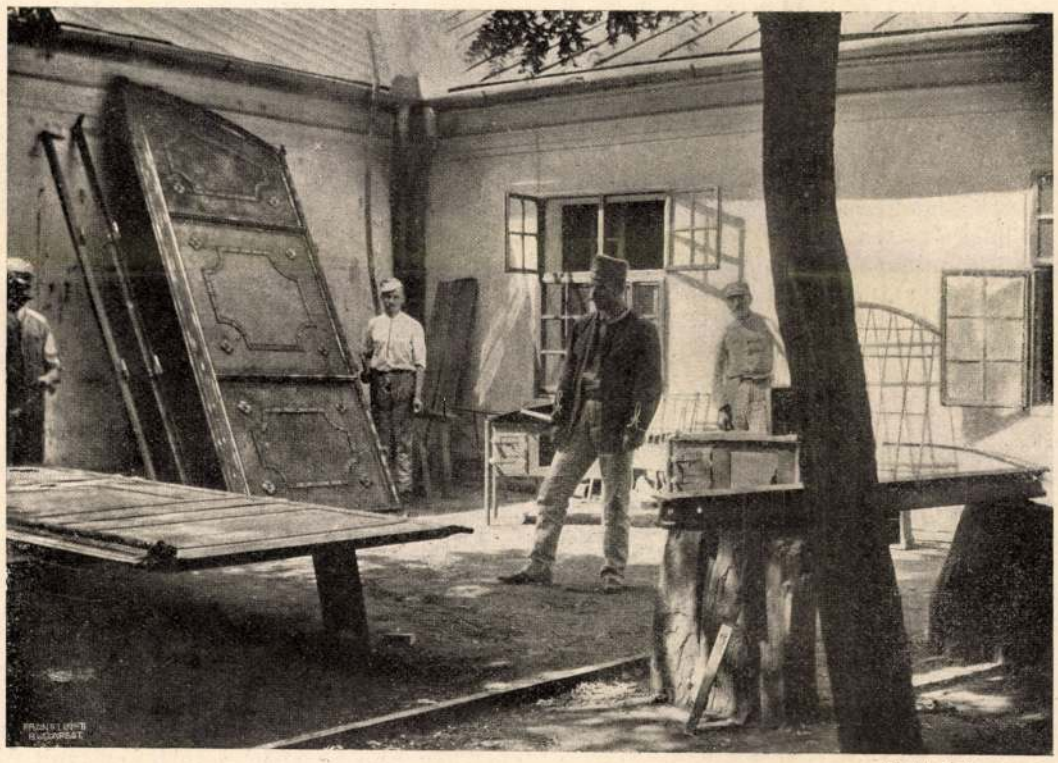

Erdelyi fényképei.

LAKATOS MUNKÁT VÉGZŐ RABOK A SZEGEDI CSILLAG-BÖRTÖNBEN.

III.

Parfentyevics Dimitrij úgy állt fel, mint egy csataló, mikor a trombitaszót hallja. Grunya még mindig a folyóra és a távoli hegyekre nézett. Még csak fejét sem fordította a beszélők felé, de észrevehetőleg nagy érdeklődéssel hallgatta őket. Parfentyevics reánézett. Egykor kétségkívül bizalmas kérdéssel fordult volna felé: «Mi az, apuskám?» — De most hallgatott, mintha semmi köze se lenne hozzá.

Egy kissé még várt, de a leány nem szólt; csak nagy szemeit szögezte részvéttel az emberekre, a kik valami homályos kétségtől elfogva, nem tudnak megegyezni a hit dolgaiban.

Parfentyevics felkelt és a beszélgetőkhöz csatlakozott. Hosszú szikár alakja, ódon szabású ruhája, arczának szigorú komolysága azonnal fölkeltették az általános figyelmet.

— Vitatkoznak valamin? — kérdezte.

— Igen, uram. Mert tetszik tudni, ez a fiú azt mondja, hogy ököllel is lehet keresztet vetni.

— Hm! Tudom. Ostobaság.

— Az, az — susogta valaki félénken — olyan érthetetlen az egész.

— Igen, mert nem értitek. De ha valaki az irás és megbízható férfiak tanítása nyomán a kérdést pontosan eldöntené, belátnátok, hogy a dolog egész egyszerű.

A hallgatók csoportja jelentékenyen megnövekedett. A magasztos, nyugodt öreg szavait mindnyájan nagy érdeklődéssel hallgatták. De Parfentyevicset nem zavarta meg az általános érdeklődés; őt csak egyetlen hallgatója érdekelte: Grunya. A leány mozdulatlanul ült helyén s érdeklődve hallgatta a beszélgetést.

— Hallgassatok ide, — hallatszott az öreg szava — a dolog igy áll: Ha az a fiú elvesztette az ujjait, nem vethet keresztet. De a kereszt jele nélkül az ember nem élhet. Keresztvetés nélkül az ember roszabb, mint egy hitetlen tatár. És mindig a jobb kézzel kell keresztet vetni.

— Nos?

— Igy tehát annak a fiúnak — végezte Parfentyevics — a szent atyák tanítása szerint — gondolatban kell az ujjait összekulcsolnia...

A megkönnyebbülés és öröm sóhaja szállt el a tömegből.

— Köszönjük, uram!

— Gondolatban! Ez az igazi!

— Gondolatban! Ez már beszéd!

— Igen és akkor bizonyosan segít is.

Parfentyevics Dimitrij leányára nézett. Mi volt neki az idegen tömeg méltánylása és dicsérete? Ő, a tulajdon leánya, közönyösen néz maga elé, mintha atyjának most mondott szavait már régen ismerte volna s az ő zavart, bágyadt lelkére a legcsekélyebb hatást sem tennék.

Az öreg komoran vonta össze szemöldökeit,

József főherczeg, a királynak mint védnöknek képviselője.

Lányi Bertalan igazságügyminiszter, tiszteletbeli elnök.

bellyei *Rickl Gyula* miniszteri tanácsos, elnök.

Dr. *Guillaume*, a berni stat. hivatal igazgatója, főtitkár.

Alexandre *Skouzés* görög külügyminiszter.

Sir Evelyn Ruggles-Brise, az angol börtönök főfelügyelője.

M. *Woxen* norvég igazságügyi államtitkár.

Albert *Grodet* franczia gyarmatügyi kormányzó.

Ugo Conti, a büntetőjog tanára a bolognai egyetemen.

v. *Engelberg*, badeni kormánytanácsos.

Emilio *Brusa*, a büntetőjog tanára a turini egyetemen.

Robert *Ritter Holzknecht von Hort*, osztrák igazságügyi osztályfőnök.

Van der Aa holland börtönügyi főfelügyelő.

Vámbéry Rusztem, a kongresszus h. főtitkára.

A NEMZETKÖZI BÖRTÖNÜGYI KONGRESSZUS VEZÉRFÉRFIAI.

A VOLGÁN.

Elbeszélés.

Irta **Korolenko Vladimir.**

I.

Parfentyevics Dimitrij mély sohajtással lépett a hajó födélzetére.

Alkonyodott; a nap a part melletti erdős hegyek fölött függött. A folyó nyugodtan, méltóságteljesen hömpölygött tovább; a távolból egy gőzhajó fütyülése hallatszott. A tutajokon lobogó tüzek mellett készítették vacsorájukat a tutajosok.

Egy nagy, nehézkes bárka oly lassan haladt előre, hogy csaknem úgy látszott, mintha állana. Két kisebb, egymáshoz lánczolt bárka keresztezte útját; lassú himbálózásukkal megbolygatták a viz tükörsima felszinét s összezavarták benne a bárkák tükörképét. Olyan volt ez, mintha egy óriási tükör darabokra törnék s egyes darabjai csillognának a lemenő nap sugaraiban.

— Szép, Grunya? — kérdezte Parfentyevics leánya mellé ülve.

— Igen — felelte a lány röviden. Sötét ruhába volt öltözve, a homlokára húzott kendő beárnyékolta halvány, fiatal arczát; nagy szemei álmatagon, merengve néztek a távolba.

— A fődolog a megelégedettség és a nyugalom, — folytatta az apa, a ki szivesen vegyítette beszédjébe az ilyen általános értékű megjegyzéseket. Már hajlott korú ember volt s ezért is a nyugalmat, a békességet becsülte legtöbbre.

— Csak nyugalom és imádság a bűnös nyugtalanság és kimerülés után. Ne adjon az Isten új vágyakat és őrizzen meg új kisértésektől.

— Nem igaz, Grunya? — Parfentyevics Dimitrij leányára nézett, mert azt hitte, hogy nézete nem egyezik meg az övével.

— Igen, — felelte a leány. Szeme mereven tekintett az aranyos messzeségbe, a kékes ködbe burkolózó hegyek felé, mintha keresne valamit.

A födélzet népe is elcsöndesült. Itt-ott hallatszott csak nehány elejtett szó. A födélzet hátsó részén nehány tatár lézengett, a kik Asztrakánból jöttek s most hazájukba igyekeztek: egy öreg ember három fiával. Az apa kedvenczét, a legfiatalabb fiut idegen földön, idegen földbe temették el. Azt sem tudták, hogy Achmetszjan mitől betegedett meg. Körülbelül egy hétig feküdt betegen, — azután meghalt. — «A mint Allah akarja» — mondták az öreg kemény, sötét arczvonásai. Pedig még otthon az anyának is el kellett mondania a gyászhirt a forrón szeretett fiú haláláról...

Köröskörül minden nyugalmat és békét lehelt és ebben a pillanatban Parfentyevics Dimitrij nem is sejtette, hogy ez a csendes este még új nyugtalanságot is hozhat neki.

II.

Nem messze tőlök a födélzeten néhány utas telepedett le. Egy pár unsai favágó, egy kényelmes polgárasszony s végül egy szegényes, öreg polgár. E csoport középpontja szemmellátható-lag a közöttük álló pinczér volt, egy fiatal kopott, zsíros kabátú ficzkó. Most hozott egy megrakott teás tálczát a födélzetre s miután helyére vitte, földijeihez csatlakozott. A pad legvégére leülve, folytatta az előbb megkezdett beszélgetést.

— Látjátok, van olyan eset, azt hiszem — szólt a legmélyebb meggyőződés hangján — a mikor ököllel vetnek magukra keresztet és így is segít. Így ni: «Az Atyának és Fiunak és Szentléleknek nevében. Amen.» Mit szóltok hozzá?

S úgy nézett hallgatóira, mint az olyan ember, a ki valami nehéz talányt adott fel.

— Azt mondod, hogy ököllel? — kérdezte csodálkozva az egyik paraszt.

— Igen, ököllel.

Kételkedve, szemrehányólag csóválták fejüket az emberek. A polgár szilárdan a ficzkó felé fordult.

— Hagyjuk ezt. Ne káromold az Istent.

— Hogy-hogy?

— Ép most elég vakmerő voltál ököllel keresztet vetni. Azt nem szabad. Az nem segíthet.

A legényke győzedelmes pillantással nézett végig hallgatóin s épen magyarázatát készült adni a dolognak, mikor egy asztalnál egy úr türelmetlenül zörögni kezdett.

A pinczér elsietett. Míg dolgát végezte, izgatott hallgatói tovább folytatták a megkezdett beszélgetést.

— Nincs helyén az esze — mondta a polgár.

— Érthetetlen az egész, — tette hozzá a másik.

— Hogyan is lehetne az, — ököllel... Sohasem lehet az jó.

Lassankint megállapodott az általános vélemény.

— Lehetetlen! — hallatszott néhány hang. — Ez vakmerő beszéd, semmi más.

— Hogy gondolhat ilyet?

— Hallgassatok csak ide — szólt közbe a fiú, felbukva a hajó belsejébe vezető nyilásból. — Nem vakmerőség ez. Nálunk a gyárban, a hol én is dolgoztam, volt egy fiú. Egyszer a gép mind az öt ujját leszakította. Nem maradt meg egy sem és épen a jobb keze volt. Most képzeljétek, mit csinál az a fiú...

Márianosztrai pálostemplom

Dereseinyi: Nagy Lajos Kora 90. l.

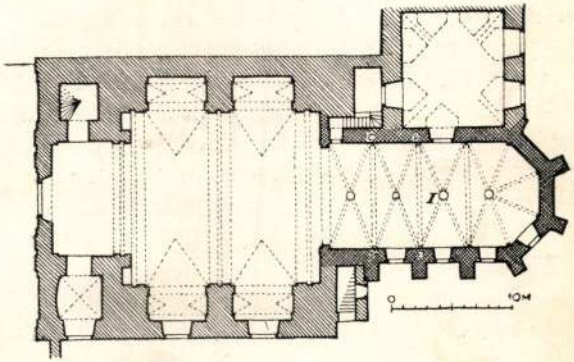

MÁRIANOSZTRAI EGYKORI PÁLOS-TEMPLOM ALAPRAJZA

MÁRIANOSZTRA (Hont)

Máriannosztra

R.K. TEMPLOM, két homlokzati toronnyal, építtette gróf Szechenyi György esztergomi érsek a pálosok számára. 1729-ben felszentelték

RMV 3, 54-55.

KOLOSTOR, kétemeletes, 1809-től katonai kórház, 1854-től női leányintézet.

KÁLVÁRIA

MÁRIANOSZTRA
Egykori pálos-templom szentélye. 1352 után.

Dercsényi: Nagy Lajos kora.

Máriaosztrai
pálos templom

Marianovics Lőrinc

érsekujvári ötvös

1763-ban szerepel

a városi jegyzőkönyvben

Thain. 21. l.

MARIANOVIZ ANTON

budai rác aranymüves 1720 után

Budapest régiségei XIX. évf. 1959. 222. 1

MARIANOVIZ ILKO

aranymüves mester Budán 1720-ban

Budapest régiségei XIX. évf. 1959. 222. 1

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 179 l.

Név: Marianoviz Antoni

Foglalkozás: arany mives

Szárm. hely:

Hitfelekezet: Csal. állapot:

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1720. II. 5

A polgárjogért fizetett összeg forintban:

Mariamjik János

ötvös

1828 Felsöbánya

Kapmagyarorszötvösök 40 l.

vában.

erében szekér halad jobbra, [illegible] éje
bakján visszanéző kocsis ül ka-
l jobb kezében. Balra a két magános
edig szélmalom van a hozzá tartozo ház-
alol balra: „Bertram Priestman
1901.4.

cm.
26802 sz. leirattal 2000 [illegible]n

03: III. 21-én az 1047 szvsz. leirat.

-én. (791-902.)

Márciapács Istensiló még

Az oldalt szerkesztette: Gábor Adrienn Angéla

PALETTA

Hivatalosan is megkezdte működését a budapesti Cervantes Intézet. A spanyol nyelv és kultúra népszerűsítésével foglalkozó intézményhálózat valamennyi kontinensen jelen van, és a spanyol nyelv használatával együtt bővül. A VI. kerületi Vörösmarty utcában megnyitott intézmény a spanyolországi és spanyol-amerikai kultúra terjesztését tűzte ki feladatául. Az ezerkétszáz négyzetméter alapterületű, korszerűen felszerelt intézetben négyezer kötetes könyvtár is található. A kulturális rendezvények mellett általános és speciális nyelvkurzusokkal is várják az érdeklődőket.

Megnyitották a Magyar Természettudományi Múzeum új épületrészeit. A fogadótérrel, kupolacsarnokkal, kiállítási csarnokkal és modern átjáróval kibővült intézmény Európa ötödik legnagyobb múzeumává vált. A felújított térben *Tollas dinoszauruszok* címmel nyílt különleges kiállítás, amelyen tizenhárom, Kínából érkezett, Európában eddig még be nem mutatott lelet is látható. Szeptember 10-én nyílt a *Repülő hüllők* című tárlat, amely kilencvenmillió éves, Magyarországon fellelt hüllőcsontokat is bemutat.

Bányakiállítás nyílt Pécsett. A mecseki bányászat több mint kétszáz éves történetét bemutató állandó tárlat a bányakapitányság

A Kulturális Örökség Napjai

(Folytatás az 1. oldalról.)

A „kulturális tegnap" tudatosítása a legfontosabb, mert a mai fiataloknak már csak elenyésző hányada fogékony a történelmi korok kultúrértékeire. A kultuszminisztérium ezen törekvése felhívja a figyelmet az értékeinkre, és arra, hogy elődeink – a mai kor technikai vívmányai híján is – milyen csodálatos alkotásokra voltak képesek. Nagy felelősséget tulajdonítok ebben a misszióban a pedagógusoknak, akik a szóbeli közléssel, vagyis a neveléssel, de mindenekelőtt a példamutatásukkal nagy hatással lehetnek a gyerekekre. Nagyon fontos lenne továbbá az is, hogy a mai használatos tankönyvekben többet szerepeljenek hazánk nagy értékei, úgy a budapestiek, mint a vidékiek. Esztergom például valóságos „kulturális bánya" a maga kiaknázatlan kincseivel - és itt elsősorban a roppant gazdag egyházi értékekre gondolok.

Az infláció és a gazdasági megszorítások hatása érezhetően kimutatható az egyházi intézmények működésében, mivel jóval kevesebb összeg áll rendelkezésre a fenntartásra és a kommunikációra – mondja Cséfalvay Pál. – Emiatt jóval kevesebb emberhez jut el az információ mindarról az értékről, amely Esztergomban található. A bazilika épületében található Főszékesegyházi Kincstár kivételével évről évre kevesebben látogatják Esztergom egyházi emlékeit.

A Keresztény Múzeumnak évekkel ezelőtt volt már százhúszezer vendége is, de az idei esztendőben eddig csak húszezren voltak kíváncsiak a kin-

zépkori székesegyház egyetlen maradványaként pedig a Bakócz-kápolna látható, amely a magyarországi reneszánsz egyik legkiemelkedőbb alkotása. A kriptában középkori főpapok és esztergomi érsekek síremlékei is láthatók, de ide kerültek 1991. május 4-én *Mindszenty József* hercegprímás földi maradványai is – azóta a kripta zarándokhellyé vált. Magyarország leggazdagabb egyházi kincstára, ötvös- és textilgyűjteménye a bazilika emeleti helyiségeiben található. A világhírű Főszékesegyházi Kincstár remekei közül kiemelkedik az Árpád-kori koronázási kereszt (erre tették le az esküt a koronázáskor a magyar királyok) és Mátyás király híres, drágakövekkel és igazgyöngyökkel díszített, színarany kálváriája, amely jövőre lesz hatszázéves. A prímási palota második emeletén található a *Simor János* érsek által alapított, és ugyancsak világszerte ismert Keresztény Múzeum. Legjelentősebb darabjai a középkori magyar táblafestészet és szobrászat remekei, de kiemelkedő a XII–XV. századi itáliai és későbbi nyugat-európai festmény- és iparművészeti gyűjteménye is, és ugyancsak nagyhírűek a XVI–XVIII. századi flamand és német gobelinjei is. A Keresztény Múzeum őrzi *Kolozsvári Tamás* garamszentbenedeki szárnyas oltárát (1427) és a garamszentbenedeki úrkoporsót (XV. század), valamint *M. S. mester* világhírű négyrészes képét (1506), de igen jelentős a múzeum szakrális néprajzi gyűjteménye is. Az intézményekben az állandó kiállítások mellett mindig látható valami újdonság is, ezért érdemes többször is visszatérni az esetleg már jól ismert helv-

„A hit szabadságot jelent"

Beszélgetés a hetvenéves Kalász Mártonnal

Kalász Márton, a Magyar Írószövetség elnöke az elmúlt héten ünnepelte hetvenedik születésnapját. Számos barátja és pályatársa tisztelgéséhez az Új Ember is örömmel csatlakozik. A költőt, műfordítót, tevékeny irodalomszervezőt egy balatonfüredi közszereplése előtt szólítottuk meg, s így vallott nekünk lelkivilágáról, kötődéseiről:

– Mind neveltetésemből, mind lelki alkatomból következően vallásos vagyok. Nagyon kötődöm a katolikus hithez. Az olyan költői nagyságok, mint *Pilinszky János* vagy *Rába György* e tekintetben is irányt adnak. A hit számomra nem kötöttséget jelent, hanem

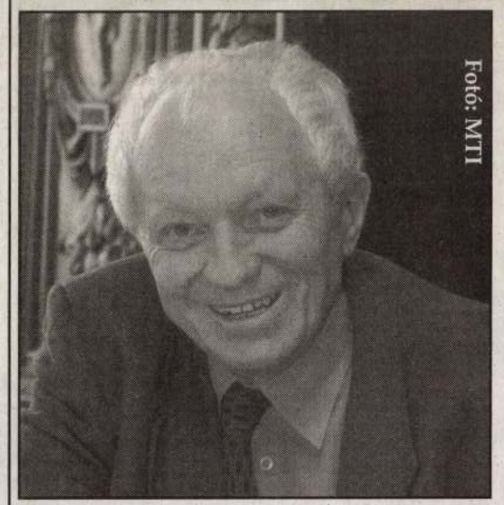

Fotó: MTI

éppen fordítva: szabadságot. Egy olyan eszmét, amelyben szabadon mozoghatok, gondolkodhatom. Nem tudom, mit mondana erre egy teológus, de én felszabadulásként élem át a hit tanításait. Úgy gondolom, verseim döntő része ehhez kötődik. Ha olykor áttételesen vagy szemérmesen is, de az istenhitből táplálkoznak.

Az a bizonyos teológus alighanem azt mondaná erre, hogy így igaz. Hiszen a dogmák nem a rabság kereteit jelölik ki, hanem a szabad mozgását…

– A dogmatika rendkívül izgalmas olvas-

püspök, akit nagyra becsültem jelleméért és remek tanári módszeréért. Később is tartottuk egymással a kapcsolatot; amikor például a nyolcvanas években a *Vigilia* folyóirat szerkesztője lettem, az elsők között üzent, biztatott.

Több verseskötetét is elolvasván megállapíthatom, hogy költészetét biblikus műveltség hatja át. Az Új Emberben alig három hónapja közölt cikkében, amely a nyolcvan esztendős Rába György előtt tisztelgett, éppen a Jónás könyvéből ismert cethalról elmélkedett. Mik a legkedvesebb szentírási történetei?

– A cethal nagyon sok költőt foglalkoztat, én is írtam egy verset, a *Babits Mihály*-i mottóval ellátva: „a halnak Jónás fáját, Jónás a halnak." Rendszeres bibliaolvasó vagyok. Keresztelő Szent János, a Patmosz szigetén evangéliumot író Szent János nagyon kedvesek számomra. Ám a Biblia vonzása körbeér: ha az ember olvassa például *Hölderlin*t, a német költőt, akkor verseiben az antik görög világ mellett a Biblia világát is felismerheti. Hölderlin művei közül egyébként azt szeretem a legjobban, amelyben evangélikus vallásúként is Szűz Máriáról ír.

Napjainkban elfelejtettük a Bibliát tanítani. Hasonlít ez kicsit az ötvenes években klerikális nyelvvé minősített latin iskolai oktatásának betiltásához. Pedig a Biblia az emberiség hatalmas kultúrkincse, a műveltség páratlan központja, amely egész életünkön végigkísér. Erről a kincsről lemondani öngyilkosság.

Ki a védőszentje?

– *Tours-i Szent Márton* püspök nevét viselem, aki Pannónia szülöttje volt. Alakja már gyerekként is foglalkoztatott, csodálatos példaképnek tartottam, s nagyon szerettem. A nevemmel viszont bajban voltam, ugyanis közel s távol nem ismertem Márton nevű fiút, s egy gyerek számára lelki terhet jelent, ha körülötte senkit nem hívnak úgy, ahogy őt.

Miként éli meg ezt a jeles születésnapot? Netán egyfajta búcsúként?

„Apám nyakából messzire látok"

Kisasszon-búcsú Máriapócson

Máriapócs hazánk egyik legnagyobb és leglátogatottabb kegyhelye. A jelenlegi díszes barokk templom elődje a 1905-ben ismét könnyezett. Ez is bizonyítja, hogy a Szűzanya ezt a kis nyírségi falut választotta ki. A könnyezéshez szá-

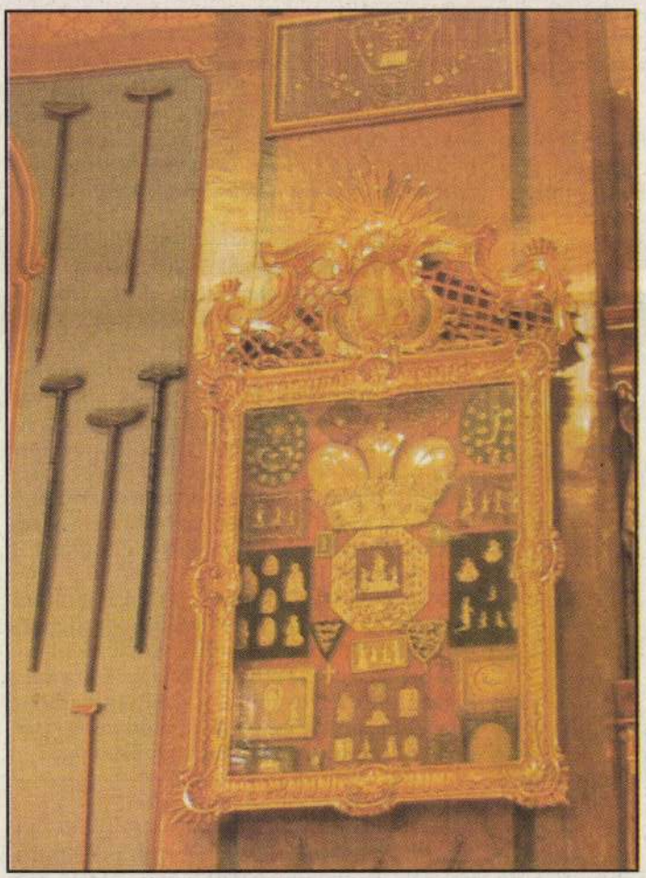

mos csoda is fűződik, melynek „tárgyi bizonyítékai" a kegykép körül láthatók: mankó, bilincs, hajfonat…

A csodás történések után, 1948-ban XII. Piusz pápa a Mária év kapcsán basilica minor rangra emelte a templomot.

XVII. század második felében itt élő görög katolikus ruszinok fatemploma volt. Az ikonosztázionon elhelyezett Istenszülő-kép 1696-ban könnyezett először. Ezután az ikont Bécsbe szállították, Máriapócsra másolatot készíttettek. A másolat 1715-ben és

Szeptember 11–12: „Kisasszony" búcsú, az Istenszülő születésének ünneplése. Máriapócson „Kisasszon"-búcsú elnevezés él inkább a köztudatban, amely feltételez egy bensőséges kapcsolatot, amit a hívő lélek érez a Mária tiszteletben. Óriási tömeg, mintegy húsz-huszonötezer zarándok fordul meg a búcsú két napján a kegyhelyen. Színes kép ragadja meg ilyenkor az ember tekintetét: görög és római katolikusok, illetve különböző nemzetiségű szomszédaink, kárpátaljai magyarok, ruszinok, ukránok, románok, szlovákok, szlovákiai magyarok együtt imádkoznak. A liturgiákon van, hogy négy-ötezer ószláv nyelven imádkozó zarándokkal is találkozhatunk; a nagymama az unokájával együtt énekli anyanyelvén a liturgiát.

Színes a kép, hiszen nemcsak felnőttek, idősek, hanem családok érkeznek együtt a kegyhelyre. A gyermekeiket nyakukban „cipelő" édesapákat látva eszembe jut egy nemrég hallott mondat: „Apám nyakából messzire látok". Itt értem meg igazi értelmét. A kicsi gyermekek első

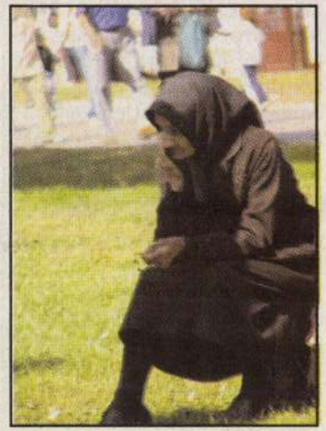

zarándokélményei során látják hittel letérdelő édesanyjukat, édesapjuk összekulcsolt kezét, és a kegykép előtt ők is

meghatódnak. Máriapócson, ahová rendszeresen visszatér együtt a család, ahol békét, hitet tapasztalnak a gyermekek. *Kapin István*, a kegytemplom káplánja hozzáteszi: minden pillanatban, amikor a gyermek mintát kap tőlünk, nekünk is erősödik a világban elfoglalt helyünk. Nemcsak adunk, de a többszörösét kapjuk vissza.

A zarándoklat régi hagyománya – folytatja Kapin István – kezd újra fölelevenedni. Fontosnak tartják az emberek a zarándoklat igazi megélését, így egyre több csoport érkezik a kegyhelyre, akár gyalogosan, több napra, itt éjszakázva, virrasztva. Megható, hogy kortól, nemtől függetlenül könnyező szemekkel távoznak az emberek a kegyképtől.

A kétnapos búcsú alkalmával szombaton, a gyászliturgiákon a zarándokok elhunytjaikért imádkozhatnak – ehhez tartozik egy ószláv nyelvű szertartás is. Éjfélkor gyertyás körmenettel zárják a programot és a virrasztoló, imádkozó zarándokok elfoglalják helyeiket a kegytemplomban.

Idén vasárnap az ünnepi görög katolikus liturgiát és körmenetet *Keresztes Szilárd*, a Hajdúdorogi Egyházmegye püspöke celebrálta.

A püspök ezen a búcsún jelentette be, hogy a 2005-ös évet, a kegykép utolsó könnyezésének századik évfordulóját, jubileumi évnek nyilvánítja. Erre az alkalomra Egyházmegyei Bizottság jött létre, amelynek feladata a jubileumi terv elkészítése azzal a céllal, hogy Máriapócson, és minden görög katolikus egyházközségben igyekezzenek majd elmélyíteni a hitéletet, az igehirdetést, a hitoktatást.

Keresztes Szilárd püspök homiliájában kiemelte: igazi csoda, hogy az emberek politikától, társadalmi helyzettől függetlenül eljönnek ide, hogy bűnbánatot tartsanak, és hogy lélekben megújulva térjenek haza. Isten szeretete az a hatalmas erő, amely mindig képes megvalósítani ezt a csodát. Ami embernek lehetetlen, az lehetséges az Istennek.

Kovács Ágnes

75 Máriapócs (Szabolcs)

Nyírbátortól 12 km

10.104 km

A bevezető szent Anna templom – mezetlenül hasonló

24 ornyn Gör. Kath. Kegytemplom

XVIII szarad (1731)

oroszos forma

oszlopa

1893 külsejére [illegible]

a reinesen tarkabla-

kott ekkor [illegible]

a templom bár

Ikonosztázon XIX

benne csodatevő Mária-kép

(Balkán XVIII. sz.?)

2 barokk mellekoltár

és szószék XVIII. A szószé-

ken szt. Mihály faszobra

Korus felett a falon

a templom XVIII szabó

Kepe

A templom tert fedelen 2 tornyi-

torony

XVIII szabó

Gyenge falkeszek

Nyírsz. 1 utam 1938

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

OKTÓBER

31 nap 42. hét

16 Vasárnap	
17 Hétfő	
18 Kedd	
19 Szerda	
20 Csütörtök	
21 Péntek	
22 Szombat	

Restaurátás 1896-ban

Máriapócs
(Szabolcsvm)
(Szent Bazil-rend (gör-
kath) temploma*
épült 1748.
u. a. kolostora, épült 1756.
Rk. templom.
„Ősrégi", építési ideje
ismeretlen

* Ebben van Szüz Mária
csudatevő Egye.
Bucsujáró

NYOMTATVÁNY.

Borovszky Magy. orsz. vm Szabolcs

42. C.

30.122. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

AZ ORSZ. M. RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1939. FEBRUÁR 1-ÉN SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII. BAROSS-UTCA 13. SZ. FDSZ.) TARTANDÓ

ÜLÉSÉRE

TÁRGYSOROZAT:

1. Nyírségi műemlékek. (Lux Géza, Genthon István és Szentiványi Gyula beszámolója. Vetített képekkel.)
2. Csányi Károly másodelnök záróbeszéde.

GEREVICH TIBOR
elnök

Vendégeket szívesen lát a Társulat.

Borovs ky Mary orsz vm Szabolcs.

Mária Pócsi gör. kath. templom és rendház

A Máriapócson jelenben lévő Szűz Anya képe másolata az 1696-nov. 16-án könyező Mária-képnek, mely I. Lipót császár rendeletére Bécsbe vitetett és jelenleg a szent István templomban őrzi letik.

A másolat 1715-ben ismét csodálatosan könyezett.

Története ugyanit bőven leírva. A régi fatemplom helyen díszes templom épült 1731–1756-ig. 349, 345 l. 350

fordítás

Az ikonosztár 1785–1788 g
készült. A hatalmas
két torony 1856 ban épült
1896-ban renovalták
kívül-belül.

1749 ota barilita szere-
tesek latta el a hívik
lelki szükségletet. Ezek
reszére rendház épült
hosszu-húra-verna utan
a XVIII. sz. második felé
ben

Máriapóczi Kűr, Mária-Kép

Janiczek József: A máriapóczi Szűz Mária kegykép.

Kis 8°, K, L, Kassa, 1908.

MÁRIAPÓCS (Szabolcs)

G. KAT. KEGYTEMPLOM, barokkstílű, homlokzatán két toronnyal, hajón két huszártorony. Kapuja felett kronosztikonban 1731. Bent kereszthajós, (XIX. századi) ~~ikonosztázzal~~ és Csodatevő Mária-kegyképpel (Balkán, XVIII. sz.?) Barokk oltárok és szószék, utóbbin St. Mihály faszobra.

Utazás, 1938.

R. K. TEMPLOM gotikus, XV. sz., támpillérekkel, erősen megújítva.

Máriapócs

(Szabolcs m)

(Máriapócsi csodatevő szentképek)

Ulrich: Kincsünk, vagyis a ( ) leírása 239 l. Ungvár, 1907.

Gent (2258)

(Máriapócsi Boldogasszony csodatevő képe)

Lupis, J. Sz.: A [ ] hiteles története. 112 l. Ungvár 1899.

Gent (1427)

Ideiglen

144 Kor. 12 fil. szóva
12 fillérről, mely ömeg
Jezsuita templom,
és a leszámolásban Jel
a szakolcsai valamine
előlegképen, utólago-
mellett, a mai nap

Budapes

<Máriapócsi szűz

Mária kegyhép>

Janicsek József:

A < > 8-r. Kassa, 1908

Gent (1094)

TELEFON: 187—330.
POSTACSEKKSZÁM: 29521.
POSTAFIÓK: 311.

BUDAPEST, 1940.IV.5.

Tekintetes
Müemlékek Országos Bizottsága
Budapest

Máriapócs

Von dem wunder-
thätigen Bildnis der
Gottesgebährerin zu
Potsch in Oberungarn.

Nürnberg, 1698.

Gerl (1498)

Kir. Ministerium.

Másolat.

R. 44.867/1917.

Nagyméltóságú

néhai id. gróf Pál

Múlt évi december hó
modványára melyben a bajmóci v
és alkatrészeknek hadi igényl
tesitem, hogy a kastélyon levő
kápolna gótikus huszártornya
és csatornai burkolatának, tov
virág végződéseinek és a tető
vörösrézanyagát tekintettel a
Országos Bizottsága által is
közoktatásügyi m. kir. minisz
vétel alól ezennel felmentem.

Máriaradnai templom

Boldizsár Iván:

Értelmiségiek és intellektuelek

Érettségi nélkül nincs uriember, uriember nélkül középosztály, világos, hogy a *középosztály határvonala az érettségi.* Ez pedig annyit jelent, hogy a gondolatlánc folytatható és általános szabályként felállítható a tétel: a magyar középosztály egyenlő az értelmiséggel. Ez az egyenlet korántsem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik, hiszen a legnehezebben meghatározható társadalmi csoport, a középosztály határait vonja meg. Áll ugyan nálunk is a szabály, hogy *egyes emberről* könnyebb megmondani: a középosztályhoz tartozik-e vagy nem, mint megállapítani, kik azok az egyes emberek, akik a középosztályhoz tartoznak, azonban nagyon kevéssé fog tévedni az, aki a *nem értelmiségi embert* nem sorolja a középosztályba, viszont odasorozza az érettségizett nyomorgót is.

Az értelmiség

A magyar nyelvhasználat értelmiségnek, vagy értelmiségieknek a *szellemi munkásokat* nevezi; mégis e két kifejezés között komoly ellentétek vannak. A szellemi munkás inkább *összekötő,* az értelmiség inkább *elválasztó,* megkülönböztető szó. *A szellemi munkás* a többi dolgozókkal való közösségre utal, az *értelmiség* a fölötteállást, a többletet hangsúlyozza. Ez a különbség szavak és fogalmak között nagyobbára csak a más társadalmi csoportokhoz való vonatkozásban érvényes; a gyakorlatban, az életben *ugyanazok* az urak a szellemi munkások és ugyanazok az értelmiségiek. A szavak néha többet fejeznek ki, mint a tudományos érvelések és bizonyítások; csak *fül kell hozzá* és készség, hogy az ember *másfajta* szillogizmusokat is el-elfogadjon, mint a logikaiakat. A szavaknak ez a különbsége és egyezése is rávall már arra *a kettősségre,* mely középosztályunkat jellemzi és leteríti: ugyanazok az emberek egyfelől munkások, dolgozók, másfelől vezetők, és mindenfelől *„uriemberek"*. A többség csak az egyik magatartást tudatosítja, pontosabban: öntudatosítja, az adatok s a tünetek világosan megmutatják, melyiket.

A magyar értelmiség korántsem egyezik meg azzal a szociológiai csoporttal, amelyet *intellektueleknek,* vagy intellektuálisabban: *entellektüeleknek* neveznek. Az intellektuelek az a réteg, amelyet Max *Weber,* majd az ő nyomán Karl *Mannheim „freischwebende Intelligenz"*-nek vagy *„freischwebende Schicht"*-nek, szabadon lebegő *intelligenciának,* vagy rétegnek jelöl meg. „Már a középkor óta kialakult, mint Hendrik *de Man* írja, egy emberréteg, amelyet foglalkozása és hivatása szellemi értékek előállítójává specializál. Ezek az intellektuelek: a szabadfoglalkozásúak, írók, gondolkozók, művészek, stb. Bármily különböző is a munkájuk, közös ismertető jelük az, hogy ahelyett hogy fizikai munkával anyagi használati eszközöket vagy árut alkotnának, szellemi munkával olyan értékeket állítanak elő, amelyek nem öltenek közvetlenül, tárgyakban testet."

Az intellektuelek tehát az írók, a művészek, az ujságírók és az a kicsiny, nem is mindig rokonszenves csapat, amely az ő ügyüket a saját ügyének tekinti. Az értelmiség kezében van a politikai vezetés; az intellektuelek legföljebb a *jövő politikájának* útját egyengethetik. Ha az értelmiség tagjai a szellem munkásai, az intellektuelek a szellem mérnökei. Nem hinném, hogy sajátosan magyar jelenség: a szellem és a jellem nem mindig áll egyenes arányban. Hazai intellektueljeinknél mindenesetre föllelhető egy heveny betegség, mely a huszonnyolcadik életév körül vagy megszűnik, vagy krónikussá válik: *az intellektualizmus.* Ez a nyavalya kifejleszti a szellemességet a szellem kárára, az érdeklődést az alkotás kárára, a tájékozottságot a műveltség kárára, a nyelvet a méltóság és a magatartás kárára; meggyorsítja a helyezkedési lélekjelenlétet a cselekvőképesség és az elhatározókészség kárára.

„Igazhitű intellektuelek"

Ezek nem az *igazi intellektuelek;* ezek legfeljebb azok, akiket gúnyoros pesti szóval, *„igazhitű intellektueleknek"* neveznek. Ezek nem a szellem mérnökei s nem is munkásai, ezek a szellem ingyenélői. Nem rosszak, csak silányak, nem betegek, csak betegesek. Olthatatlan szomjúság él bennük az alkotás iránt, de ez a vágyakozás hasonló ahhoz, amit egyes elhízott és szakálltalan palotabeli szolgálattévők érezhettek a padisah hölgyei iránt. Helyzetük is hasonló: állandóan az alkotók közelében vannak, ügyeiket megtárgyalják, bajaikat megcsámcsogják, műveikről még megjelenés előtt közlik véleményüket; egymásközt már olyan könyveket is elintéznek, amelyeket írójuk még éppen ír, előbb olvassák a külföldi újdonságokat, mint maguk a külföldiek s hírt hoznak nagy francia, angol irodalmi csatákról, közgazdasági írók elméleteiről, szépírói stíluskísérleteiről. Haszontalanok? Nem, csak undorítóak. A baj az, hogy a középosztály, amelynek feladata az olvasás és a szellemi háttér megteremtése volna, rajtuk keresztül ítéli meg a szellem minden dolgát, rajtuk keresztül az írókat, az igaziakat is, elveiket és terveiket is. Az ál-intellektuelek láttára pedig ezt mondja: „Inkább nem!" S ez annyit jelent: „Ha *ez* a szellem és *ezek* az emberei, akkor inkább megmaradok ott, ahol vagyok, tisztes távolban a szellemtől, igaz, de tisztes távolban ettől a társaságtól is."

Az új népi és szociális irányzat hatástalanságának talán ez is egyik, igaz, nagyon kicsiny oka. Az *új gondolatot nálunk mindig írók hordozzák* és termelik ki, az írókat pedig körülveszi ez a penetráns sereglet, szavaikat szájra kapja, gondolataikat újrafogalmazza és kívülállókat elundorítja. A középosztály elsősorban ezeket látja meg, ha az írók új hitéről és elszánásairól van szó — és hátat fordít. Ez lehetett egykor Ady tragédiájának egyik oka is. Egészséges társadalmakban nincs szükség ilyen *Felhőkakukvárra,* alkotó és olvasó, kifejező és meghallgató, Hendrik de Man kifejezésével *eszmetermelő* és *eszmefogyasztó* közt. Azok, akik az intellektualizmus betegeit lenézik s egykalap alá fogják velük az *igaziakat is,* éppenúgy hibásak és vétkesek, mint az „entellektüelek". A magyar középosztály társadalmon kívüli lényeknek, tisztátalanoknak és nem-úriembereknek tekinti azokat, akik nemcsak olyan regényeket írnak, amelyek hasonlatosak a rumnélküli teához, hanem céljaik vannak s akik számára a haza fájdalma személyes élmény. A középosztály szívesen megbocsátja, sőt támogatja azt, aki politizál, de a lenézésből és a félelemből kevert furcsa indulattal húz finnyáskodva kesztyüt, ha olyannal találkozik, akinek gondolkodásában a ma politikája a holnap történelme. Középosztályunknak, különösen a közhivatalnokoknak állandó betegsége, a felelősség áthárítása, nyilván a felelősség félelméből ered. Mintha ez az ijedelem ütne ki abban a huzódozásban, nem egyszer lekezelésben, gyakran írtózásban, amellyel a szellemnek és a tollnak azokat az embereit kezelik, akik iszonyú országos felelősséget éreznek minden tettükért és mások tetteiért is. Ezek az igazi intellektuelek, ezeket kell, hogy megillesse a széperedetű szó, nem csatlósaikat, kengyelfutóikat és zsebmetszőiket.

A magyar középosztály sorsa azon is megfordul, menynyire tudja magáévá tenni a magyar szellemnek azokat a hagyományait, amelyek egykor *Zrinyiben, Apáczai Cseriben,* később *Kazinczyban, Kölcseyben, Vörösmartyban* öltöttek testet s amelyek ma *Babits* Mihályban, *Szekfű* Gyulában, *Szabó* Dezsőben, *Illyés* Gyulában fejeződnek ki s nem azokban az írókban, akiket a középosztály velük *szemben* magyaroknak tart. Nyilvánvaló, hogy a középosztálynak — a közvéleménynek — ma a hangos magyarság után meg kell tanulnia a hangtalant, a mélyet, a tépelődőt, a cselekvőt s erre csak két út van. Az egyik nehezebb s a gyakorlatban is több fáradságot követel; *ez a népen keresztül vezet.* A néptől közvetlenül tanulni csak kevesek kiváltsága, nem is való mindenkinek: példák rá a falukutató mozgalom epigonjai és hullarablói. De van egy könnyebb út és *ez az irodalmon keresztül vezet.*

Ez mindenki számára hozzáférhető; négy falad között megtelik a levegő azokkal a gondolatokkal és tettekkel, amelyeket a te számodra gyüjtöttek a nyelv palackjában a századok. Csak annyi türelem kell hozzá, mint egy kémcső megfigyeléséhez a kémiában, csak annyi, mint egy rossz beszéd végighallgatásához a népgyűlésen. Legtöbbünkben nincs meg ez a türelem; s talán hiányzik az a készség is, hogy magya-

roktól tanulják a magyarságot. A középosztály fiai már nem is egyszerűen magyarok akarnak lenni, hanem nacionalisták. Nem csoda: nem ismerik azokat az írókat, akik magyar nacionalisták voltak, anélkül, hogy ezt a szót valaha is kimondták volna és biztosan nem ismerik Zrinyit, mert különben tudnák, egyrészt, hogy a magyar katonai eszmény az ő írásaiban már teljes szépségében és keménységében bontakozott ki.

Az irodalom ma csak az intellektuelek és uszályuk magánügye, az értelmiségnek csak annyira ügye, mint a színház és félő, hogy annyira már nem, mint a mozi. A kívánatos az volna, hogy az irodalom ugyanazt a szerepet töltse be a mai értelmiség életében, mint a negyvenes évek nemesi értelmiségében. Erős hitem, hogy az akkori nagy társadalmi átalakulás, a történelem legszebb vértelen forradalma, sohasem érlelődött volna meg a lelkekben és vált volna cselekedetet követelő, lemondásra is hajlandó szándékká az agyban, ha az akkori magyar középosztály ugyanolyan idegenkedéssel kezeli *legjobb íróit és igaz irodalmát*, mint kései, vérszegény utódja. Irodalmi előkészítés nélkül Magyarországon nincs társadalmi megújhodás. Ez az igazság egyszerű, de könnyű és célirányos letagadni. Meg is teszik, búzgón, azok, akik félnek az íróktól, mert azok, akik olvasnak, könnyen rájöhetnek, mi az: *magyarnak lenni* és mi az, távol a nemzet s a nép szellemétől s szent hagyományaitól, teli torokból *magyarkodni*.

A magyar értelmiség tehát nem egyenlő az intellektuelekkel, de azonos a középosztállyal. A középosztály az értelmiség tagjaiból áll, ami és aki rajtuk kívül van, egyénenkint lehet a középosztály tagja, de mint társadalmi erő nem számít.

A falusi Hangya üzletvezetője vagy a kisvárosban a biztosítási kirendeltség négyközépiskolás tisztviselői, szemmelláthatóan középosztálybeliek — mégis ők maguk érzik igazán, hogy félszarvúak a csordában. Ha valamiről *„szó van"*, őket kihagyják, ha valami történik, utólag értesülnek róla.

Hivatalnokok és szabadfoglalkozásúak

A magyar értelmiség tehát: *a hivatalnokok és a szabadfoglalkozásúak*. Ez a két kifejezés ma már meglehetősen pontatlan, hiszen hovatovább az egész társadalom elhivatalnokosodik s még jó, ha nem bürokratizálódik is el egyúttal. Ma már a szabadfoglalkozásúnak elkönyvelt orvos is vagy hivatalnok, vagy professzor, vagy nélkülöz. A zártszám bevezetése lassankint hivatalnokká teszi az ügyvédet is; megszűnnek az önálló ügyvédi irodák és csak nagy vállalatok jogügyi osztályán találhat elhelyezkedést a fiatal jogászember. Másfelől a tanár és tanító a fonák viszonyok hatása alatt egyre inkább „szabad" foglalkozásnak minősíthető, mert az állástalan oktatók mind hivatali, mind státusbeli kötöttségtől függetlenül kénytelenek kenyeret keresni.

Kikből áll tehát az értelmiség? Kikből a magyar középosztály? Köztisztviselőkből, magántisztviselőkből, orvosokból, tanárokból, ügyvédekből, bírákból, mérnökökből: azokból szóval, akik úgy élnek, mint a proletárok, vagy kevésbé fájó és mellékízes szóval, mint a nép.

A végzetes kettősség

Tény ezzel szemben, hogy kis csoportok és nagy magánosok kivételével ezek — a középosztály — nem azonosítja magát még a néppel sem, nemhogy horribile dictu a proletárokkal! A középosztály szereti a népet szónoklatokban testvérének nevezni, de nem szereti saját érdekeit a népével összeegyeztetni, sőt a nép érdekeit a saját érdekei fölé emelni, holott ez volna nagy nemzeti hivatása és kötelessége. Nem szereti persze hallani azt sem, hogy ezzel a passzív testvériesüléssel és aktív néptömjénezéssel végeredményben, akarva-akaratlanul, azokat szolgálja, akiknek érdekei a népével ellentétesek.

Magyar búcsújáróhelyek:

Radna

Hazánk egyik leghíresebb búcsújáróhelye *Mária-Radna* a Maros mentén, Arad közelében. Radna nem tekinthet vissza hosszú multra. A helység maga csak a török időkben kezd voltaképpen benépesülni, amikor Lippát a török elfoglalta. A ferences klastrom szerzetesei és a hívek a Maros túlsó partjára, Radnára telepedtek le és szerény kápolnát építettek maguknak. A hívek később balkáni katolikus bevándorlókkal: bunyevácokkal és bolgárokkal is szaporodtak.

A hagyományok szerint az 1668. évben történt, hogy egy jámbor aggastyán, aki életét szüzességben töltötte, bizonyos *Virchnossa* György, a radnai kápolna számára egy Mária-képet ajándékozott. Ezt az olcsó metszetet, amely a *Kármelhegyi Boldogasszonyt* ábrázolja, eredetileg egy olasz vándorkereskedőtől vette magánájtatosság céljaira, azonban spiritus ubi vult, spirat: a kép hamarosan csodatevő hírbe kerül és nemsokára a katolicizmus jelképe lesz *Iszlám* és az *ortodoxia* között.

A kisded radnai nyájnak kétféle ragadozóval is meg kell küzdenie. Egyik a hódító török: türelmes, de szeszélyes zsarnok. A barátokat orvosi készségükért tiszteli, bár állandóan akadékoskodik. A másik ellenség az oláh ortodoxia, amely a katolikus hívekre kivetette hálóját. A szakadár papok át akarják őket téríteni és füstadót akarnak szedni tőlük. Erre a portától felhatalmazást is kapnak, de a barátok sem restek. Sztambulban ők is oltalmat, meghallgatást nyernek, azaz megvásárolják a pópák kiváltságait. A súrlódások azonban mégis állandósulnak. A radnai katolicizmus e két erő ütköző pontján sokat szenved, de meg is erősödik a megpróbáltatások tüzében.

A kegyhely híre a török felszabadulás után különösen az 1708. évi mirigyhalál idején emelkedik, amely Aradon igen sok áldozatot követelt. Egy asszonyt is utolért a járvány. Már három napja halálán volt, amikor egyszerre magához tért és a körülállóknak azt mondotta, hogy a járvány, azaz Isten bűntetése nem fog addig elmúlni, amíg az aradi hívek a radnai Képet nagy búcsújárással meg nem tisztelik. Ezeket mondva, kiadta lelkét. Az esemény híre hamarosan elterjedt. A zarándoklat megtörtént és a járvány megszűnt. Ezt a történetet az aradi tanács egy okirattal is igazolta. Nemsokára fölépül a mostani templom is. Radna ettől kezdve a Regnum Marianum egyik legnagyobbhatású kegyhelyévé fejlődik. Kultikus igézete alatt tartja az Alföld és Délmagyarország magyar, német, bunyevác, bolgár, román, tót népét. Misztikus tájszervező erejével a magyarságnak a XVIII—XIX. század folyamán halhatatlan szolgálatokat tesz.

A radnai templom mögött elterülő erdős hegyoldal valósággal Magyar Jeruzsálem hangulatait idézi föl bennünk. Tele van kápolnákkal, szobrokkal, keresztekkel, amelyeknek mindegyikét jámbor szándékból emelték Radna-járó búcsúsok, magányosok és helységek vegyesen. Ezek az alkotások vagy egy-egy hittitokra emlékeztetnek, vagy az Üdvözítő földi életének mozzanatait örökítik meg, vagy Máriának anyai és királynői dicsőségét hirdetik. Istennek megdicsőült szentjeivel találkoznak itt a küzdő Egyház szentjei, Radnának és e földi életnek zarándokai, akik itt megpihennek, látván feladataikat és az utakat, amelyek biztosan elvezetnek az örök célhoz, a mennyei Jeruzsálembe. Érzem az imádság, vezeklés, áldozat misztikus áramait, amelyek Radnát fölülemelik az egyének és korok szenvedésein. Fölülemelik a híveket otthoni megszokott önmagukon. Radna kétségtelenül vádolja a konvencióvá, meggondolásokká szikkadt vallásosságot, vádolja a mindennap gondjaiba hullott embert, de ugyanakkor bíztat, hívogat is: hív az élet megünneplésére: pihenésre, eszmélésre, ujjongásra. Az élet szépség, ajándék, boldog öröm. Ennek a megvillanását és átélését, a léleknek ünneplőbe öltözködését érezni itt Radnán.

Elnézem ezt a környezetet, bizony az esztétikai szépségek vándora alig találna vigasztalást bennük. És mégis megszégyenül, amikor *ezeket* a képeket, szobrokat nézi: égi lehelletük van, amely névtelen búcsúsok bizalmából, hitéből, szívük melegéből táplálkozik. A gyerek a maga játékszerét gyönyörűnek találja, mert képzelete megszépíti. A búcsúsok is hasonlatosak az evangéliumi kisdedekhez: mindent szépnek, hasonlíthatatlannak találnak, mert fölismerik az örök ideát egy olajnyomaton, vásári gipszmunkán is. Numen adest, szent a radnai környezet. Ezt a szentséget látják mindenen. A búcsús elragadtatás többet áraszt ki magából az alkotásokra, mint a blazírt intellektüel, aki únottan, passzíve várja a legjobb benyomásokat is, mert csak a formákhoz van szeme és mértéke, a mélységekbe azonban fél beleszédülni.

A radnai kultusz kezdetben délszláv jellegű volt, majd a Regnum Marianum szellemi imperializmusa hamarosan magyarrá érleli. A trianoni béke újra a román ortodoxia prédájául szolgáltatta ki, de az erdélyi Szent István-provincia gyökeres magyar ferencesei hősiesen őrzik a magyar multat, a megszentelt magyarságot.

Szeged-Alsóváros.

Bálint Sándor

király lovas szobrát. Ezért a tért rendezni kell. A főakadály egy nem valami díszes emlékoszlop, melyet Ferencz császárnak és nejének Kolozsvártt tett látogatására állítottak. Ennek lebontása és elvitele másik térre elkerülhetetlen. Hir szerint a bécsi kabinet-irodában tett kérdezősködésre az a válasz érkezett, hogy az emlékoszlop eltávolítását a főtérről nem veszik rosz néven.

A főváros a szobrászatért. Budapest az ezredév emlékére alapítványnyal kivánt kitüntetni oly szobrászokat, a kik befejezett művészek és nagyobbszabású művet készítettek már. E czélra 2000 forintot tüzött ki, a mely összeget minden évben más-más művész nyerje, hogy ez összegen aztán külföldön tovább fejleszthesse tudását. Az első pályázat alkalmával különböző félreértések támadtak a főváros és a művészek közt, úgy, hogy a közgyülés új pályázatot tüzött ki. Az új pályázaton, a melynek határideje most járt le, nyolcz szobrász pályázott. És pedig: *Jankovich* Gyula «Vizöntő»-jével és «Astrik» szobrával versenyez; *Holló* Barnabás három művel: Petőfinek «Megy a juhász» költeményéhez készült szobrával, továbbá Bessenyei ülőszobrával és egy «Ilona» czimű szoborral. *Kallós* Ede «Bessenyei» szobrának mását, *Szárnovszky* Ferencz pedig a szegzárdi Garay-szobor mintáját és néhány kisebb szobrot küldött be. Ifjabb *Mátray* Lajos, a párisi Ecole des Beaux-Arts növendéke, *Marchup* Béla, *Führer* Richard, *Nagy* Kálmán és *Podlicska* Károly, kik tanulmányaikat végzik, pályáznak még a díjért.

Sorsjáték a hirlapirók javára. A Budapesti Ujságirók Egyesülete segítő-alapja javára Lukács László pénzügyminiszter sorsjáték rendezését engedélyezte, a mely a nyerési esélyek következtében tulszárnyalja az eddigi osztálysorsjátékokat. A sorsjátéknak 6 huzása lesz. Minden egyes sorsjegy, még ha mindjárt az első huzásnál a főnyeremény esett is reá, tovább játszik a következő huzásokon a többi nyereményekre. Sorsolás alá kerül 2475 nyeremény 250,000 korona értékben, köztük a 100,000 koronás főnyeremény, 5 nagyobb nyeremény 20,000, 10,000, stb. korona értékben. Egy sorsjegy ára csak egy korona. Kivánatra a nyereményeket a kezelőség 20% levonással készpénzben visszavásárolja.

Műemlékek tanulmányozása Erdélyben. Az Árpád-házbeli királyok korából fönmaradt műemlékek tanulmányozására a magyar mérnök- és építészegylet, valamint az «Osztrák-Magyar-Monarchia leirása» szerkesztőbizottságának megbizásából dr. *Gerecze* Péter fővárosi tanár legutóbb Erdélyben, *Segesváron* időzött, a hol sok nagyfontosságú és jól fenmaradt régi emlékművet talált, melyek eddig az országban jóformán ismeretlenek voltak. Dr. Gerecze kirándult *Keresdre* is, a Bethlen Bálint gróf tulajdonát képező várkastély tanulmányozása czéljából, melyet Bethlen Gábor gróf a nyolczvanas években Alpár Ignácz fővárosi építésszel restauráltatott. Ezen kastély építési szempontból szintén egyike az ország legnevezetesebb műemlékeinek, melynek eredeti motivumait Alpár a millenniumi kiállításon sokszorosan fölhasználta.

Gyémánt-mise. Egy hazafias agg főpapot ünnepeltek e hó 8-ikán a zágrábi káptalanban. Vizeki *Tallián* Ede prépost-kanonok, kinek nevét sok jó és hazafias cselekedetből ismeri az idősebb nemzedék, gyémánt-miséjét tartotta ezen a napon. Az előkelő, régi magyar családból származó kanonok fiatal korában részt vett a szabadságharczban is. 1848-ban elhagyta falusi parókiáját, kardot kötött, és fegyverrel szolgálta magyar hazáját. A szabadságharcz lezajlása után ismét visszatért az oltárhoz s mint buzgó pap működött egyházában a Dunán túl. A 84 éves főpap egyedüli magyar tagja a zágrábi főkáptalannak, a melynek ő a nesztora. A jubiláló főpapot gyémánt-miséje alkalmából a káptalan testületileg üdvözölte.

Idegen orvosi diplomák érvénytelensége. Nevezetes rendeletet adott ki a belügyminiszter. E szerint az Ausztriában kiadott orvostudori oklevelek 1899 január 1-jétől Magyarországon orvosi gyakorlatra többé nem jogosítanak föl, hanem az ott nyert okleveleket előbb nosztrifikáltatni kell a hazai egyetemeink valamelyikén, hogy tulajdonosuk nálunk is folytathasson orvosi gyakorlatot; ép ugy a magyar orvosi oklevelek Ausztriában sem lesznek érvényesek. Ez a rendelet elejét fogja venni annak, hogy egyrészről nemzetiségi ifjuságunk a hazai egyetemek elkerülésével Prágában vagy épen Moszkvában nyerje orvosi kiképzését, másrészről pedig befolyást ad a kormánynak az orvosi kiképzés ellenőrzésére.

HENRY EZREDES.

A «Politikai Ujdonságok» legutóbbi számából.

Régi templomok. *Bártfa* város hires régi székesegyházát stilszerűn kijavították s most szedik el az utolsó állványokat, a melyek a dóm egyik legérdekesebb részét: a tornyot elfödik. Ebbe a toronyba most hurzták föl a régi harangokat, a melyek közül a legöregebb 1483-ból való. E harangokat 1563-ban eltávolították a toronyból s egy külön e czélra épített melléktoronyban helyezték el. A harangok ugyanis sulyoknál fogva veszélyeztették a vén, omladozó tornyot. — *Késmárkon* az evangélikusok érdekes fatemplomát kell megmenteni, mert az ősrégi alkotmány szúette, düledező állapotba került. Az egyházközség nemrég arra kérte a miniszteriumot, hogy az értékes műemléket tartsa fönn. A miniszter hajlandó a műépítkezést a pusztulástól megmenteni, hogyha az érdekelt egyház vagy város a reá fordítandó költségekhez némi részben hozzájárul.

Léghajón a havasokon keresztül. *Spelterini* léghajós a svájczi alpeseket léghajóval akarja megvizsgálni. Mint Zürichből jelentik, Spelterini alpesi utjában a következők vesznek részt: Heim tanár, a tudományos megfigyelések és kisérletek végett és dr. Maurer, a zürichi meteorologiai állomás igazgatója, a meteorologiai megfigyelések végett. Az út 6000 méternyi magasságban Wallis kantonból a Jungfrau, Finsterarhorn, az urni és glarni havasokon át az osztrák Vorarlbergig visz, s igy az egész alpesi lánczolatot keresztezi. A fölszállás szeptember 25-ike előtt nem történik meg. A ballon összes költségei 40,000 frankra rugnak.

Kriegner-féle **Akáczia Arczcréme** 1 frtért. **Szappan** 50 krért kapható országszerte a gyógyszertárakban. Főraktár Budapest, Kálvin-tér, «Korona» gyógyszertár.

A termes gőzhajók 1898. évi nyári menetrendje Fiume-Velencze és Fiume Ancona között. Fiume és Velencze között az elegáns «Dániel Ernő», Fiume Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett «Villám» nevű gyorshajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kívül még külön lukszus osztálylyal is bírnak, melyek külön teremmel, kitünő ágyakat tartalmazó kabinetekkel, dohányzóteremmel, villamos világítással vannak ellátva.

A «Villám» nevű gőzhajó a termen kívül még egy kisebb 4 hálóhelylyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bír, mely külön megrendelhető. Ezen termeshajók menetrendje április hó 1-től október 31-éig a következő:

Fiuméből indul Velenczébe minden kedden és szombaton 8 órakor este, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz, érkezés Velenczébe másnap reggel 7 órakor.

Velenczéből indul Fiuméba minden hétfőn és csütörtökön este 7 óra 30 perczkor a szt. Márk-térről, érkezik Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre 7 óra 25 perczkor reggel induló gyorsvonathoz.

Fiuméből indul Anconába minden hétfőn és csütörtökön este 8 órakor, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz érkezés Anconába másnap reggel 6 órakor, csatlakozásban a Rómába induló gyorsvonathoz.

Anconából indul Fiuméba minden szerdán és szombaton este 8 óra 30 perczkor, csatlakozásban a római, nápolyi és bolognai gyorsvonatokkal; érkezés Fiumába másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre reggel 7 óra 25 perczkor induló gyorsvonathoz.

A tengeren való hajóátkelés 10 órát vesz igénybe.

Budapest-Fiume között gyorsvonaton, onnan Anconáig vagy Velenczéig gőzhajón együtt fizetendő: a gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón a lukszus osztályért ágygyal együtt 20 frt. A gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 frt, csak a gőzhajón a lukszus osztályban ágygyal együtt 8 fr., csak a gőzhajón az I. helyen ágygyal együtt 6 frt.

A fentebbi utirányon át közvetlen menetjegyek adatnak ki következő árakon a gyorsvonaton: Budapest Fiume között I. oszt. 12 frt, II. oszt. 8 frt.

		I. o.	II. o.	III. o.
Bpest-Firenze	Fiume-Velenczén át	75·80 fc.	55·45 fc.	30·15. fc.
« Genua		« 92.50 «	« 67·25 «	« 36·55 «
« Milanó		« 71·95 «	« 52·85 «	« 28·70 «
« Turin		« 92.25 «	« 67·10 «	« 36·45 «
« Nápoly	Fiume-Anconán át.	« 104·45 «	« 75·55 «	« 41·05 «
« Róma		« 76·05 «	« 55·65 «	« 30·30 «

Ezen jegyeken kivül Budapestről Bari, Bettaglia, Bologna, Livorno, Padua, Pisa, Verona állomásokra is adatnak ki közvetlen menetjegyek. Bővebb értesítés nyerhető a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban, a Cook-féle utazási irodában.

EGYVELEG.

⋆ **Égi tünemény 1718-ban.** Gróf *Erdődy* Lajos irja egy, a zemlini táborból (Passzarovicz közelében) 1718 julius 8-án, tehát közvetlen a passzaroviczi béke megkötése (1718. julius 21.) előtt kelt és szüleihez intézett levelében:

«Itten tegnapelőtt este tíz óra tájban csúfos jel láttatott az égen. Tudniillik egy csillag, (mely egy kevéssé nagyobb volt, mint szokott lenni) magát három részre separálta. Úgy, hogy három csillagot formált, a melyek majd egymás között konczertáltak, majd pedig megént együvé mentek és ismét csak egy csillag láttatott lenni. Ez közel három óráig tartott és oly zúgással, hogy szépen lehetett hallani. Mit jelentsen, Isten tudja . . .»

⋆ **Az angol gyalogság új puska-lövegei.** A katonai sajtó évek óta azt hangoztatta, hogy a Mannlicher, Gras, Winchester, Dreyse és a többi új szerkezetü puskák lövegei a testet átfúrják ugyan, de rögtön nem ölnek. Ez állítás csak annyiban bizonyult helyesnek, hogy az ily módon megsebesült katonák nem rögtön, de kevés idő mulva haltak meg, sőt a lövegek gyakran nem egy, hanem három ember testét is átfúrták. A feltalálók újabban azon törekedtek, hogy a fentnevezett puska-szerkezetek rémes hatását valami módon utólérjék. Nem sokára az angolok feltalálták az úgynevezett *Dum-Dum* puska-löveget, melynek az a borzasztó tulajdonsága, hogy az emberi test legkisebb csontjába ütközve felrobban. E találmány alkalmazása ellen a többi európai hatalmasságok óvást emelvén, a Dum-Dum golyó használata az 1868-iki szent-pétervári nemzetközi egyezmény alapján tilos. Az angol vezérkar, mely a Dum-Dum golyó hatásának a Mahdi ellen viselt hadjáratban nagy hasznát vette, nem sokára egy más löveggel látta el Khartumban működő gyalogságát. A hengeralakú löveg kúpja belül üres s a testbe hatva azonnal letörik, mi által két halálos sebet okoz. Az új löveget az angol katonák ölő golyónak nevezték el, s miután ennek hatása Khartumban már eddig is kitünőnek bizonyult, a woolwichi fegyvertárban most hetenként két millió ily új töltényt gyártanak.

⋆ **A legyek gyorsasága.** A közönséges házi légy nem igen gyorsan szokott repülni, de azért szárnyaival egy percz alatt mégis 800-szor csapkod s ugyanannyi idő alatt rendes körülmények között 25 lábnyi messzire repül. Ha azonban fel van zavarva, vagy meg van ijesztve, akkor ez idő alatt 150 lábnyi utat is megtehet. Ha az ilyen gyors repülést egyenes irányban el birná egy mérföldnyi úton, ezt a távolságot épen 33 percz alatt tenné meg. A kellő gyorsaság tehát nemcsak az express-vonatoknál, hanem az iczi-piczi legyecskéknél is feltalálható.

⋆ **A villamos vasutakat** leginkább felkarolták az amerikaiak; az Egyesült-Államokban 1895-ben már 16,600 kilométer volt használatban, holott az összes európai villamos vasutak hossza alig haladta meg az egyezer kilométert. Aránylag legtöbb van Németországban, hol csak a jelen évtized kezdetén karolták fel. 1897 elején 643 kilométer hosszú volt a villamos vasutak vonala, azóta legalább 200-al gyarapodott különösen a lóvasutak rovására, épen úgy, mint nálunk Budapesten.

⋆ **Skiapodák** név alatt ír le Plinius egy mesebeli népet, mely arról nevezetes, hogy egy lába van s ha nagyon meleg az idő, hátára fekszik s óriási lába árnyékot ad neki. Bármily csodálatosnak látszik is ez a leirás, most reájöttek annak forrására. Malakka-félszigeten él egy Benar vagy Gyakun nevű meglehetős félénk természetü és a mocsarak közé visszavonuló törzs, mely pálmalevelekből rendesen óriási papucsokat hord, hogy a mocsarakban le ne sülyedjen. A lábak óriási nyomai régóta feltüntek már egyeseknek s azért ezek mesés alakok lettek. Hirük messze elterjedt. Egylábuaknak azért tartották őket, mert tényleg szeretnek egy lábon állani s e tekintetben nagyon ügyesek.

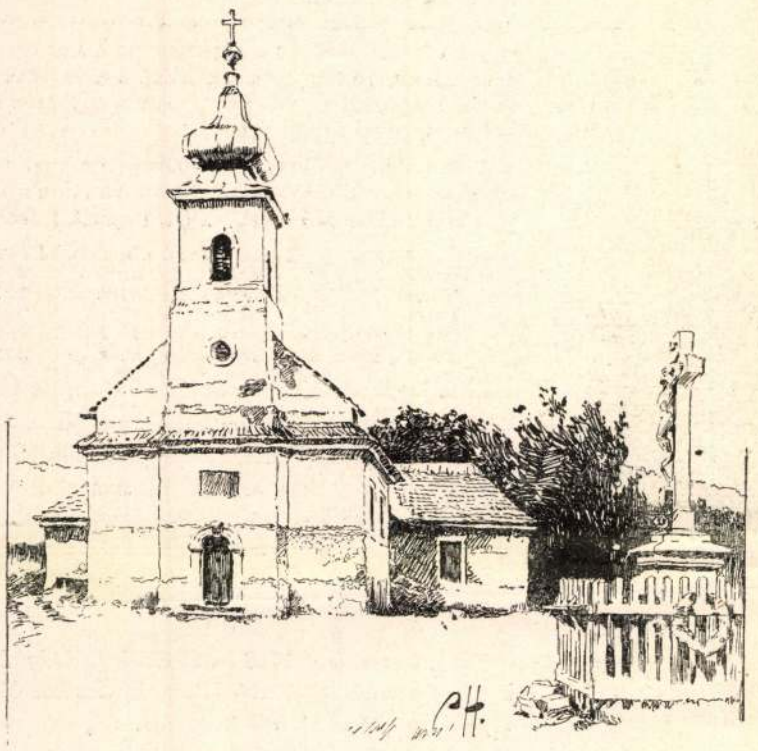

A MÁRIA-REMETEI RÉGI TEMPLOM. — Háry Gyula rajzai.

* **Postagalambok a tengeren.** Reynand franczia tengerész-kapitány közelebb kisérleteket tett a nagy-oczeánon posta-galambokkal. Azok a galambok, melyeket a parttól 50 kilométernyi távolságban bocsátott fel, pár óra alatt haza érkeztek. Később a Scilly-szigetek vidékén kibocsátott 7 galamb közül csak egy érkezett meg Francziaországba. Egy galambot, melyet körülbelül az út közepén bocsátott szabadon, Connecticutban fogtak el s ez 3000 km. hosszú útat repült be.

* **A farágó férgek** és kagylók ellen amerikai mérnökök oly czementet használtak, mely egy rész portland-czementből, két rész homokból és három rész kavicsból áll s melyet érczhuták alatt tartanak addig, mig a keverék megkeményedik. A louisville-nashvillei vasutvonalnál pár év előtt 4000 hidoszlopot s más czölöpöket láttak el ily czementtel s azóta ezek teljesen mentek, sőt az azelőtt odaszorult férgek is elpusztultak. A találmánynak különösen a hajóépítésnél jósolnak nagy jövőt.

* **A papirgyártás** évi termelése most 2.260,000 tonnára megy; 1850-ben még csak 221,000 tonna volt.

* **Aranyakkal telt katonaborjut** ástak ki közelebb Wilna közelében. Világos, hogy ez I. Napoleon kincstárából való, melyet a történet adatai szerint Ney, midőn már tovább nem szállíthatott, Wilna közelében a katonák között osztott ki.

* **Tyukokkal** keltetik ki a khinaiak a halikrákat is oly módon, hogy tojáshéjba rakják őket. Midőn már közel vannak a megéréshez, a héjat vizbe öntik, de oly módon, hogy a napsugarak eljussanak az ikrákhoz.

* **Kedves szertartásuk** van a japániaknak az új hajók felszentelésekor. Nem borospoharakat tűznek a hajó orrára, hanem madárkalitkát, melyet a hajó elindulásakor zsineggel kinyitnak, hogy a madarak a hajót körülröpködjék és csicsergés által üdvözöljék. A hajó ilyformán még nagyobb ünnepiességgel kezdi meg pályáját.

HALÁLOZÁSOK.

Zuber József, főrendiházi tag, volt főispán és 1848—49-es honvédtiszt elhúnyt Budapesten szept. 4-ikén 74 éves korában. Székesfehérvárott született; atyja Zuber Imre táblabiró, fehér és biharmegyei földbirtokos volt. Húsz éves korában megszerezte az ügyvédi diplomát, s aztán Fehérmegye aljegyzője lett. Részt vett az 1848-iki szabadságharczban s Komárom várának feladása után mint főhadnagy nyert elbocsátást. 1867-ben a bicskei járás főszolgabirájává, 1869-ben pedig Fehérmegye alispánjává választatott. 1871-ben Ő Felsége Pécs és Székesfehérvár városok főispánjává, 1875-ben pedig Komárommegye főispánjává nevezte ki, 1883-ban az alsócsallóközi ármentesítő és belviz-levezető társulat kormánybiztosa lett. Az utolsó országgyülési czik-

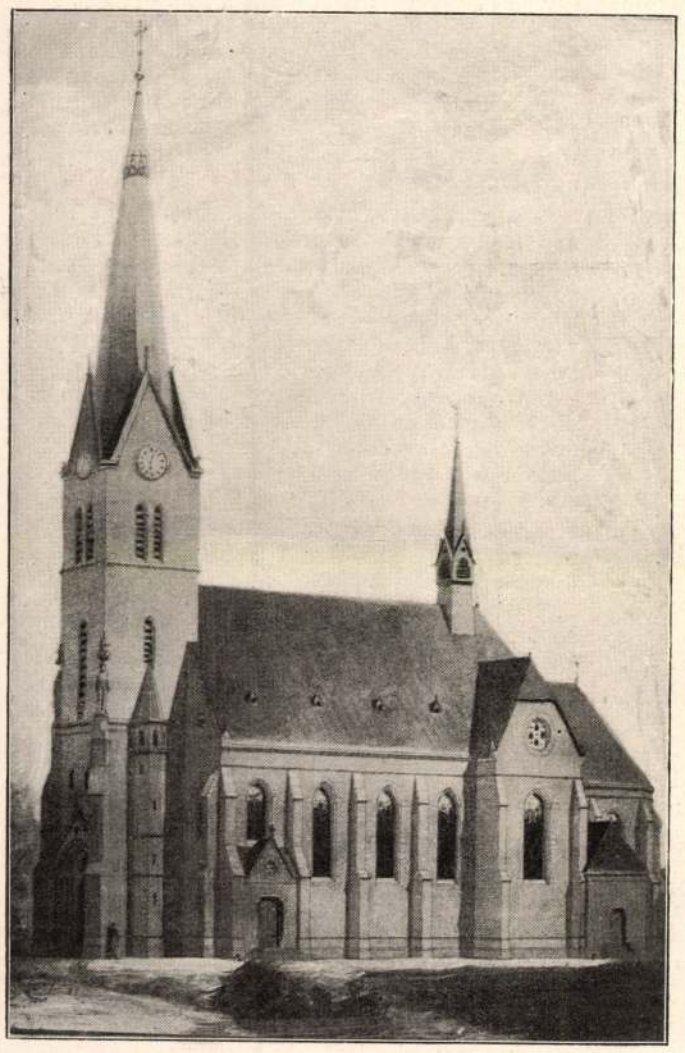

A MÁRIA-REMETEI ÚJ TEMPLOM.

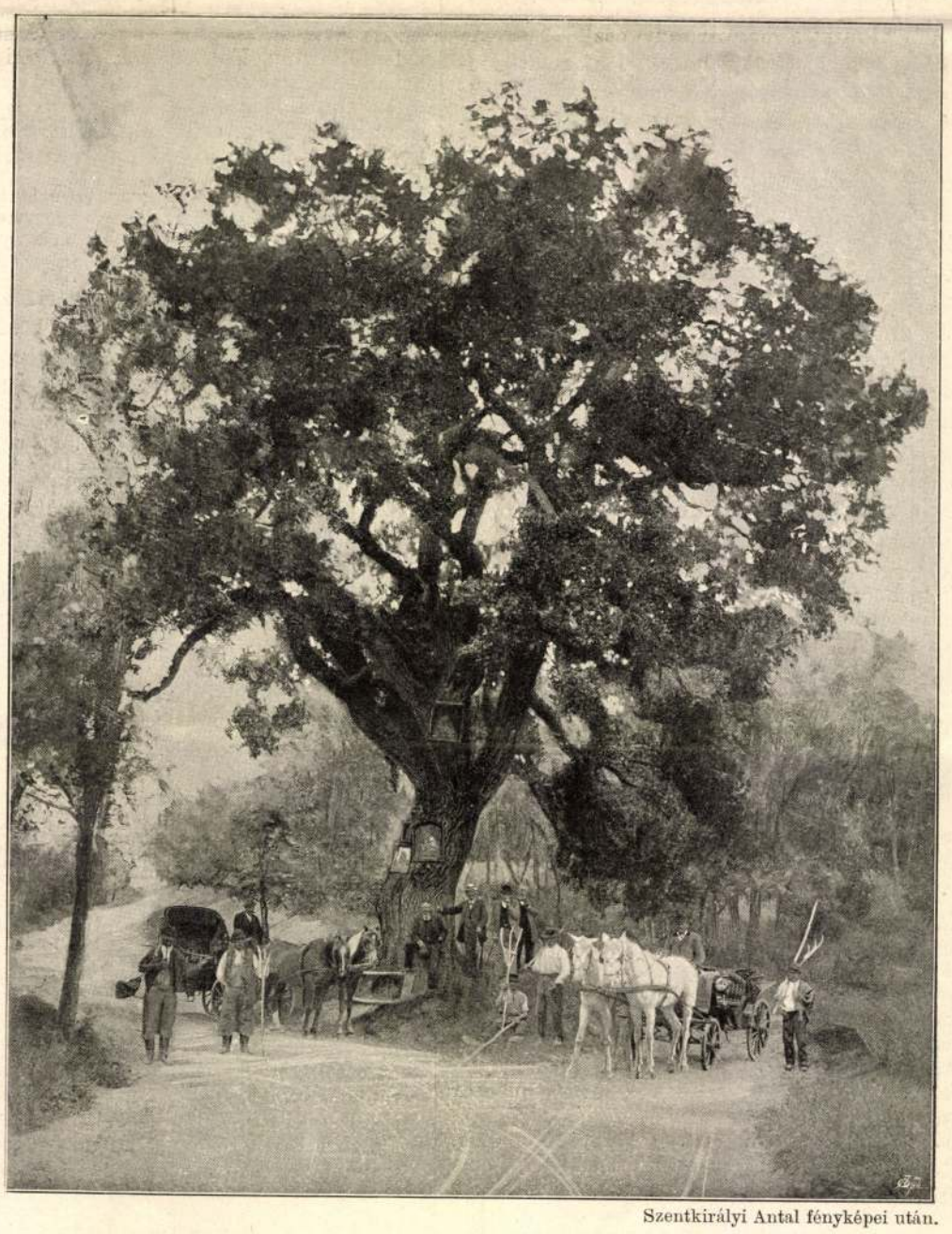

Szentkirályi Antal fényképei után.

TÖLGYFA A MÁRIA-REMETEI TEMPLOM ELŐTT.

Templomaink

Máriaradna

A régi templom az 1520-ban épített kápolna helyén állt. Ebben a templomban helyezték el 1668-ban a csodatevő Mária-képet. Ennek a kolostortemplomnak, amely nagy búcsújáróhely, alapítása Nagy Lajos nevéhez fűződik, s azt évente 50—60 ezer ember látogatta. A mostani templom 1761—1767 között épült, s azt a következő évben II. József is meglátogatta. A kor szellemének megfelelően klasszicista stílusban épült, azonban belső terében a barokk jegyei is fellelhetőek. 1924. február 19-én Klumper Bernárdin a kapisztránusitól az erdélyi ferences rendtartományhoz csatolta a szatmári és kaplonyi kolostorokkal együtt, igazodva a háború utáni állapothoz. 1924—25-ben itt működik a rendi iskola. Máriaradna egyike leglátogatottabb búcsúhelyeinknek.

H. GY.

(Következik a székelyudvarhelyi plébániatemplom)

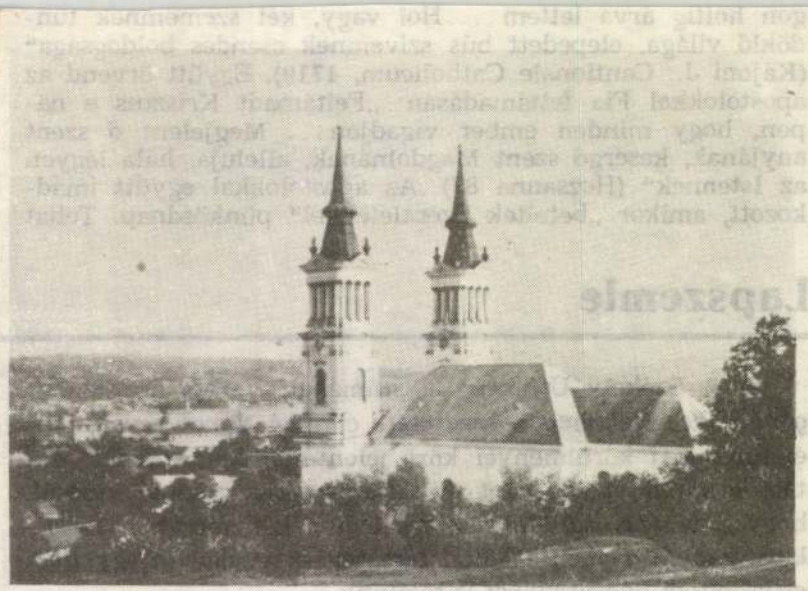

1990 -08- 12

KERESZTÉNY SZÓ
KOLOZSVAR

gon holtig árva lettem ... Hol vagy, két szememnek tündöklő világa, elepedett bús szívemnek csendes boldogsága" (Kájoni J.: Cantionale Catholicum, 1719). Együtt örvend az apostolokkal Fia feltámadásán: „Feltámadt Krisztus e napon, hogy minden ember vigadjon ... Megjelent ő szent anyjának, kesergő szent Magdolnának, alleluja, hála légyen az Istennek" (Hozsanna 87). Az apostolokkal együtt imádkozott, amikor „beteltek Szentlélekkel" pünkösdnap. Tehát

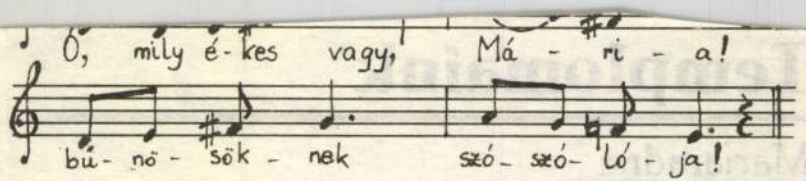

Szöveg és dallam: erdélyi népi gyűjtésből
(Éneklő Egyház, 237).

Lapszemle

— A Székely Útkereső 3. számában Veress Dániel *Zágoni Mikes Kelemen honszeretete* címmel Mikes hazafiságát életünk mai körülményei közt jelentéshordozó, példát mutató erkölcsi valóságként mutatja be. Elemzéséből kiderül, hogy a tágabb szülőföld Mikes életének nemcsak háttérvilága, hanem egyben erkölcsi tartalma is. A lapban egy *Régi csíksomlyói búcsúsének*et is találunk.

— Az Üzenet 9—10. számának tartalmából kiemelhetjük vető vonásait vázolja fel, Máté evangéliumának jellemzőit írójának múltjából és gyülekezeti helyzetéből bontja ki.

A Hét 28. számában Horváth Andor *Hajnal előtti szürkület* címmel a demokrácia működésének feltételein tűnődik. A demokrácia egyik ismérve az, hogy a közügyek irányítása nem egyénekre, hanem intézményekre van bízva, ezek pedig nem teljhatalmúak, nem tévedhetetlenek; képesek az önkorrekcióra, arra, hogy a társadalommal folytatott pár-

Mariaradna

lásd

Vas. Ujs. 1871.
465. l. képpel.

a cikket
lásd

Solymos vára alatt

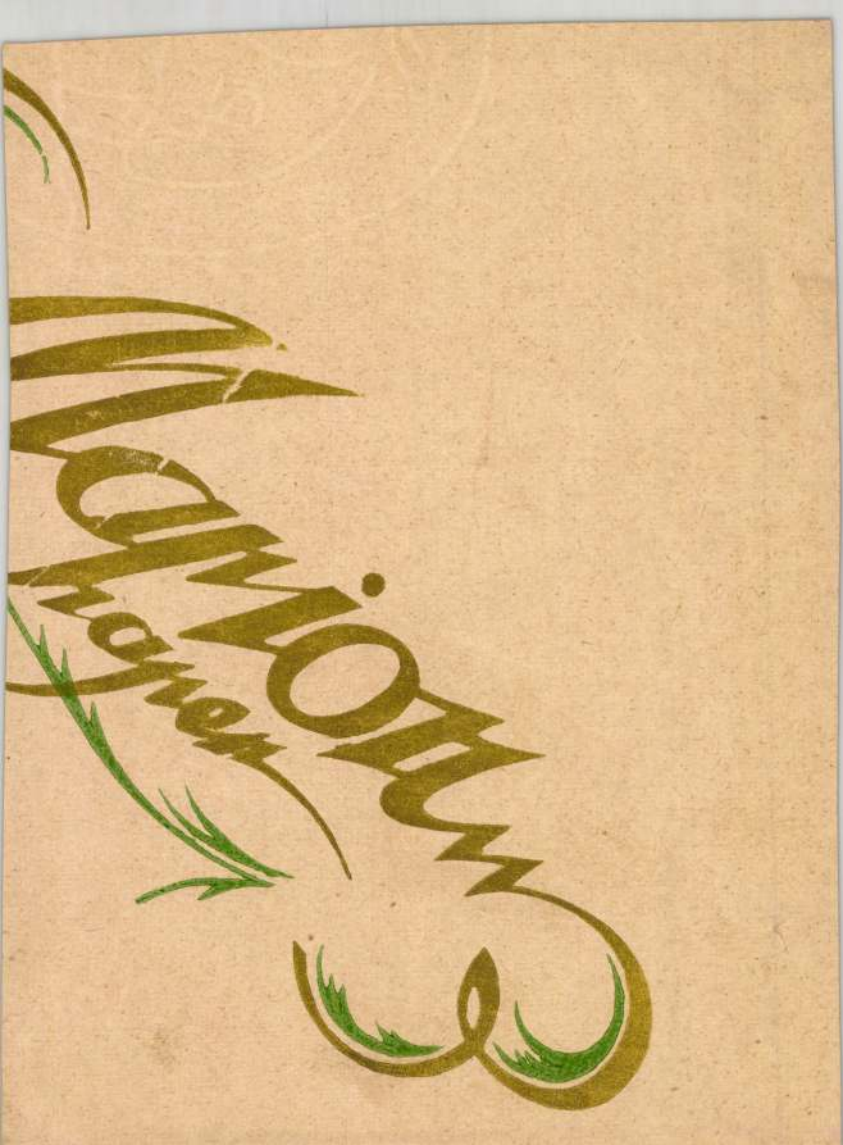

Máriaradnai templom

Képes Vasárnap
1940. aug. 25.

A máriaradnai híres templom.

Erdély

Magyar tudósok csodálatos könyve

1915 májusában, amikor a gorlicei áttöréssel megkezdődött a központi hatalmak diadalmas offenzivája Oroszország ellen, az osztrák-magyar főhadiszállás-

terelnökkel, a könyvben egyetlenegy szó sincsen. Teleki Pál ezuttal — igen helyesen és nemes izléssel — a tudós vértezetében kíván megjelenni az európai köz-

a további számok is érdekelni f
kelünk egy levelezőlapot, amely
elküldeni. (Bélyeg nélkül adhat
A levelezőlapok beküldőinek m
küldünk.

Reméljük, hogy ezzel ke
és maradunk

Mellékelve:
1 levelezőlap.

1940. 28019. LÉGRÁ

M.D.K.

Mária Dorottya /Habsburg/

"Az alcsuthi menyasszony" c. beszámoló illusztrációjaként hozza a lap Mária Dorottya rajzát.

Magyar Salon, Bp. 1896. aug. hó. 25. kötet 908. lap

Máriaradna

Magyary P.: Máriaradna és a Boldogságos Szűz kegyeletes képének története. 346 l. Temesvár, 1902

Lyon (1479)

rnak 4888-1917. sz. a. a cserhátsurányi
tása érdekében hozzám intézett iratát,
. Orsz. Bizottságnak, szives sürgős
végett, ide mellékelten, visszavárólag,

ában említett régebbi előterjesztéseket

1917. november hó 9.
szter rendeletéből:

Máriaradnai ferencer

kolostor és kegytem-
plom

Kaizer, Ferdinand:

Geschichte des Fran-
ziskaner-Klosters,
der Kirche und des
seit 1668 verehrten
Gnadenbildes der
seligsten Jungfrau
Maria zu Maria-
Radna. 16-r. 18 kép

146 l. Bp 1895.

Gent (1124)

Bizottságának,

Budapest.

IX. ker. Hőgyés-Endre-u.lo.

szerencsénk az alant felsorolt

lgálni,

o cm magas 35 cm mély

o cm magas 35 cm mély

o cm magas 35 cm mély

lcokkal hátfallal elsőrendü lucz

alak kivül tölgy fornérral belül

inta és szin szerint elsőrendü

llátva natur szinben politurral

480

4 darab ára P

Mária-radnai
Megjëp

Wunder-scheinender
Wald-Schatten oder
ausführlicher Bericht
v. des Gnaden-Bilds
Mariae zu Rad-
na in Ungarn.
Buda, 1767

Gent (2398)

Folyó szám

Kelet
hó / nap

Tárgy

	Bevétel		Kiadás	
	korona	fill.	korona	fill.
Áthozat			227	32
luak Küldött pénzért			1	02
" "				42
-csomagért				20
ül "				10
pénzért				04
szállításáért			2	–
ért				24
sürgönyért				72
ért			1	–
tt csomagért				10
M villany. v. Költségeire			66	80

Rigler J. E. r.-t. 1904. VII m. sz. 02793.

Máriavemetei kegy-
hely

Szegedi M. Fülöp:
Máriavemetei kegyhely
Máriavemete, é. n.
Képekkel

Gent (49)

Máriaremetei kegy-
templom

Gallaunner K.:

A 25 éves kegytemplom.
A Mária-Remetei
Kápolna Egylet
jubileuma. 36 l.
Bp. 1925

Lent (728)

3

gos bizottsága.

beadvány	száma:	190
	kelte: IX/4	1903
	beérkezése: IX/4	1903

lellékletek száma: 2

latáridő:

lőirat száma: 384/1903

Utóirat száma: 649/1903

Exp. 1903 September hó 16.

(egy melléklettel)

Exp. 1903 IX/18 I (2000 koronával)

Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Ministerium!

[illegible]

Máriaradna

724 **Krauszhaár Károly :** Mária Radna rövid története néhány megjegyzéssel a búcsújárásról. II. kiad. Címképpel. Bpest, fve. 32 old. **1.20**

351. Mezei József. Nagyban
Sz. [illegible] † 1882
Kis Lestan 1823-ban

Petőfi Sándor.

Derékig [illegible], kissé jo
lől elválasztott haja göndör, szemö
kecskeszakálla világosbarna. Ingének
begombolt⊥, atillája zöld.

Vászon, méretei 13.2:10.1
Festette:Mezey József.

⊥ mellénye magas,

351

Máriaradna

730 **Mária Radna** kegyelemhely rövid története, valamint útmutatás az ott végzendő búcsújárási szertartás és ájtatosságokra. 3 kiad. Képpel. Bpest, 1914. fve. 72 old. **2.40**

Ismeretlen férfi képe:

Derékon alól látható
ábrázolva. Szürke p
csokorra kötöst, szem
(öldö
leberetvált. Ingénie
tost; nyakkendője
látható s mellénye

Aquarell, per
At. Képt.

Máriaradnai ~~529~~
kegyhép

Mária-Radna és a
boldogságos Szűz kegyel-
mes képének
története.

Petrik 1886-1900

Máriássy kastély

Kerti pavillonja

Repr.

MMÉE Közl.

1917. 98. l.

Lásd

Budapesti felső építő-

ipariskola szünidei fel-

vételei 1912-15.

Üvegablak: Ámer, Frey von Brandis Pel-
irattal, tondó, átm. 11·5 cm. Mezőt, XIX
század.

Máriássy-Matykó Sándor

Ország-Világ

1909. 48 l.

Máriássy-Matykó Sándor: Csónakázók.

Maria de Specie
de Casa, Giovanni

XVI. 12

laid
Holik-Magg
93-94.l.

Maria de Specie

Casa XVIII

vagy

Maria Giovanni

aromos

Specie de Casa.

Giov. Maria de

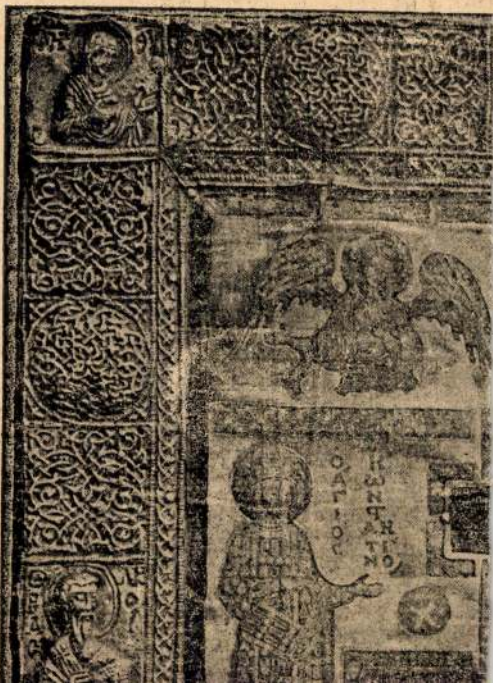

Vas. Ujs 1864.

vállalatot terveznek, s ez nem lesz más, mint egy roppant alagut, mely ha elkészül, az eddig létező alagutakat nagyságban háromszorta fölülmulja; de még évek hosszu sora kell hozzá, hogy a már megkezdett müvön mozdony mehessen keresztül.

Az utazó Olaszország bármely pontjáról Susáig vasuton is éljuthat, s addig csak a közönséges vasutazás élményeit találja; itt azonban már a vonal megszakad, s utját egészen más körülmények közt kell folytatnia, más kocsikon, más emberekkel, más tájak között.

A Cenis hegyen át leginkább éjjel és korán reggel történik az átszállitás, mert a vonal Turinból rendesen éjfélkor érkezik Susába, midőn az agg város már álomban szendereg. De alig hangzanak el a mozdony füttyei, az indóházzal az egész állomás megélénkül. Az utczákon lovak és öszvérek végtelen serege vonul végig; hordárok, postakocsisok sürögnek mindenütt, mig a fogadó belsejében az éji utra készülő vendégek kávéval, borral, s egyéb szeszes italokkal melengetik előre reszkető tagjaikat.

Miután a málhák el vannak rendezve, az utasok nehéz postakocsikba helyezkednek, s fáklyavilágnál, ostorcsattogás és kürtrivalgás mellett megindul a menet. Minden kocsiba előfogat gyanánt nem ritkán tizenhat, sőt husz ló, vagy öszvér is van fogva. Minden kocsinak megvan a maga kormányzója, előkocsisa és vezetője. — A fogadó csakhamar eltünik szem elől, az ut egy szikla alatt elkanyarul, melyen egy vár van épitve, s csakhamar elérni a hidat, mely alatt a középkorban a mostanihoz hasonló ut vezetett el.

Innen kezdve az utazás igazán vadregényes.

Elől minden kocsin két nagy lámpa van kifüggesztve, melyek fénylő sugárt hintenek szét a lovak és öszvérek között, s az ut mindkét szélét megvilágitják. E keskeny fényoszlopokon kivül jobbról és balról koromsötétség, vagy legfölebb egyes szikláknak és fáknak kisértetes alakjai tünnek elő, vagy a távolból előszürkéllik egy-egy hóboritotta hegy s homályosan sejteti az utazóval, hogy itt egész nagyszerüségében szemlélhetné a természetet, ha a sötétség mindent el nem takarna.

Az ut a hegynek mindig meredekebb, s a postakocsi lassabban halad. A vezetők kiáltozva, s ostoraikat pattogtatva mennek a lovak mellett két oldalon, mig ez állatok nyakán vidáman szól a csengő. A lámpa fényénél meg-meg fehérlik néha a kanyargó ut, s nem utolsó látvány, midőn a vezetőket előttünk és fölöttünk magasan, — s a száz lépéssel utánunk jövő kocsit mélyen alattunk veszszük észre. Többnyire esik a hó, s ilyenkor az uton nem könnyü a tárgyakat megkülönböztetni; de könnyen kivehető, hogy az ut mily meredeken nyulik előre, s hogy egyik oldalon rézsut álló sziklák függnek fejünk fölött, mig a másikon veszélyes mélység tátong, melytől csak egy kis alacsony kőfal vagy fakorlát választ el bennünket. Koronkint a hegyi patakok zuhogását is hallani a mint a sziklákról a völgyekbe alázuhannak.

De e borzasztó jelenségek az utasokat legkevesebbé sem nyugtalanitják, mert kocsisaik ügyességében, s a kormányzó éberségében biznak; legtöbben alusznak, meleg vizzel töltött vaskorsókat tartván lábaik alatt, mert ez utazás eszközlésére vállalkozók elkövetnek mindent, hogy azt lehetőleg kényelmessé tegyék.

Egy idő mulva megállnak a kocsik, fölébrednek az utasok, s azon veszik észre, hogy a Cenis hegy teteje felé sikabb térre értek, hol a kocsikat változtatni szokás. Kiszállanak, de térdig sülyednek a hóba, a mi annyival meglepőbb, mert elinduláskor a völgyben a hónak nyoma sem volt.

A jelenet, mely a szük és meleg postakocsikból kilépve elénk tárul, megragadó. Sürü hó alattunk és fölöttünk, s mint az egész messze vidéket, ugy az embereket és állatokat, a kocsit a málhákkal együtt vastag hó takarja. Egy nagy ház áll előttünk, kivilágitott ablakokkal, de senki sem ohajt bemenni, félve, hogy a hó ott rekeszti. Körül emberek sürögnek, mind megannyi mozgó jégcsapok. A lámpák és fáklyák világa még kisértetiesebbé teszi e valóban szokatlan látványt. A fölzavart utasok rémülve hiszik, hogy valami baj történt, valami hógörgeteg szakasztotta meg a menetet; de pár percz alatt rendben van minden; az utazók rudakkal ellátott omnibuszféle apró szánkákba helyezkednek, s négy vagy hat öszvértől vonva, könnyen és zaj nélkül haladnak el az apró korcsmák és vedéglők előtt, melyeket oda az uttal együtt Napoleon épittetett, hogy az arra járóknak a hideg és fáradság ellen menedéket nyujtson.

Végre egészen megvirrad, midőn a menet a Cenis hegy csucsát eléri. Az öszvéreket kifogják s csak egyetlen lovat állitanak a szánka elé. Vágtatva halad ez lefelé, az egész menettől kisérve. Apró kunyhók előtt halad el az ut, a honnét jószivü emberek ki-kitekintenek, a vészes uton oly gyakran elhaladó kocsist üdvözölve. Az ut gyakran veszélyesnek látszó gyors kanyarulatokat tesz, és oly lejtős, hogy azt hinné az ember, a kik hátul jőnek, egy pillanat alatt lábaink elé omlanak, pedig több száz lépésre maradtak el. Néha, mélyen alattunk falvakkal és hóval boritott völgyeket pillantunk meg, de csak a torony teteje s egy-egy nagyobb épület vehető ki. Itt gyakran látható, hogy a mérhetlen magasságu hegyekről lehömpölygő hógörgeteg egy pillanat alatt mint tesz semmivé egész falvakat, de a borzasztó jelenet egy percz mulva alig zavarja a csöndet jobban, mint ha a szél szárnyain csak egy könnyü tollpehely lebegett volna.

A rohanó szának csakhamar elérik a végső állomást, áthaladnak a keskeny fahidon s a lans-le-bourgi országutra térnek, a hol egész nagy embercsoport, férfiak, asszonyok, gyermekek, katonák, s egyházi atyák fogadják az érkezőket.

A fogadóban jó meleg étkek kinálkoznak, s a ki éjjel a hóban és hidegben a Cenis hegyen keresztülutazott, az a lans-le-bourgi egyszerü emberek szives fogadását nem fogja feledni.

Itt ujra elhagyják az apró szánakat; postakocsikba ülnek ujra, s az Alpesek aljában buja völgyeken keresztül visz az ut tovább, mig végre St.-Michel városnál ismét vaspálya-állomásra jutunk. Itt véget ér a Cenis hegyi ut. A vonat a gyönyörü szavojai völgyön visz keresztül, s ha épen arra van dolga, másnap már Párisban lehet az utazó.

Hire jár, hogy mig az alpesi alagut elkészül, vasutat szándékoznak készitni a Cenis és Simplon hegyen keresztül, az előbbit ideiglenes, az utóbbit állandó használatra, s mint a német lapok irják, e terv kivitele nagyon valószinü. Angolországban két hegyen keresztülvezető vasuttal tettek közelebbről kisérletet, s az eredmény igen kielégitőnek mutatkozott.

Ott, a hol két nagy szomszédország közvetlen érdeke forog szóban, s a hol annyi szellemi és anyagi erő s vállalkozási készség, az illető kormányok támogatása mellett, rendelkezésre áll: ott még az ily kivihetlennek hitt tervek előbb-utóbbi valósulása és jó sikere felett sem lehet kétségünk.

Meglehet, hogy nemsokára e tárgy ujabb fejlődéséről fognak tudósitani a lapok.

A külföld technikai haladása e téren már alig ismer lehetetlenséget. **

Mária-Széplak rommaradványa. — (*Miskovszky Gy.* rajza után.)

Máramarosi oláh népviselet. — (Lásd „A Tisza bölcsője“ czimü czikket.)

Mária-Széplak rommaradványa.

Tolnamegyében, Bonyhád várostól délfelé egy mérföldnyi távolságban, Czikó helység határának nyugati részén látható az ugynevezett *mária-széplaki* rom.

Igen meglepő, itt ezen török s tatár-pusztitotta vidéken, történeti becscsel biró régi épitményekkel találkozni. Bár e nevezetes rom az idő vasfoga által nagyon meg van rongálva, mind-

amellett, kivált a keleti részén, még jelenleg is a régi byzanti (román) épitészeti modor ékitvényei igen szépen és tisztán kivehetők.

Épitésmodoráról itélve, sz. István királyunk idejében épült, mert különösen a X. és XI. században a román byzant styl volt az uralkodó. — A mint még jelenleg is ki lehet számitani, e rom egy nagyobb épitménynek csak egyrésze, és pedig a régi templomnak vagy zárdának szentélye (sanctuariuma), mert nyugat felé tisztán kivehetők a templomnak alapfalazatai.

Az anyag, melyből épült, nem egyéb, mint jól kiégetett erős tégla, s a fennemlitett ékitmények szintén téglából igen szépen és tartósan kirakvák.

A hagyomány szerint cistercita apátság volt e helyen, mint szt.-István király alapitványa. A rom még fennálló részében, mely nyugat felé tágas fülkét képez (a régi sanctuarium) egy oltár látható, feszülettel, több ujabbkori szentképpel. E helyre napjainkban, kivált szombatnapon, néha ezrekre menő népség messze vidékről is elzarándokol, és igy ez jelenleg bucsújáró helyül szolgál.

A romnak emelkedettebb ponton igen szép fekvése van, szántóföldekkel körülvéve, honnan gyönyörü kilátás nyilik az alatta elterülő vidékre.

Sokan állitják, hogy e templom közelében valaha helység is létezett, mit bizonyitani látszanak a szántásközben talált háziszerek, edények és alapfalazatok is. A templom közvetlen közelében régente (mint minden régi templomnál) temetőhely volt, a kiásott csontvázak s koponyák azt eléggé bizonyitják.

Czikó helységet, (mely most a romtól kelet felé, kis távolságban innen, egy kies völgyben fekszik), jó módu svábok lakják, határa termékeny; különösen jó veres bora terem, mely a szekszárdival vetekedik. A svábok és átalában a vidék lakói e romot „*Maria Siebnek*“ nevezik, mely elnevezésnek aligha nem a magyar *Mária-Széplak* szolgált alapul. *M—y Gy.*

Londoni tolvajok (garotterek).

London, márt. 1-én.

Amaz éji megtámadások, miknek Londonban oly sokszor van kitéve bennszülött és idegen, az angol sajtót a vagyon elleneinek tanulmányozására birták, mely tanulmánynak eredménye a „*Cornhill-Magazin*“ nyomán, a következőkben van vázlatban letéve.

A fiatal colporteurök, fiuk és leányok, a szó szoros értelmében tolvajokká neveltetnek. Eleinte ha kisértetbe jőnek, oly érczdarabokat vagy egyebet csennek, miket azon házakhoz látnak hordani, hol áruiknak keletet akarnak szerezni, s ha egyszer megkezdették, folytatják. Egy tolvaj például ezeket irja :

„Estéimet sör- és borkocsmákban töltém el, más tolvajok társaságában. Ha jó kedvünk szotytyant, azon módról beszélgeténk, mikép eszközöltük legelső tolvajlásunkat, vagy csábittattunk el annak elkövetésére, s nem egy fájdalmas történetet hallottam erre vonatkozólag. Sokan mondák : „soha más mesterséget nem üztem, teljes életemben mindig loptam, s igy éltem én mindig, igy fogok meghalni!“ Másik meg ilyképen nyilatkozott : „Első elitéltetésem után soha sem birtam munkát kapni; senki sem méltatott figyelmére, s hogy éhen ne veszszek, kénytelen voltam lopásra adni magam.“ — „Én,“ mondá egy harmadik, „midőn utczagyerkőcz valék, avval kezdém, hogy narancsokat, vagy az idény szerint, egyéb gyümölcsöt áruljak, s midőn el nem adhatám többé azokat, magam evém meg. Miután azonban szülői házamba pénz nélkül nem volt szabad megtérnem, mindent loptam, a mit láttam, s egy tengerészeti szállitónak vivém oda, s az potya áron megvevé tőlem. E férfiu továbbra is fölbátoritott, hogy hozzak neki akármit, ő mind megveszi. Miután ily módon könnyü szerrel kereshetém meg kenyeremet, elhagyván szülői házamat, rövid idő alatt igen nagy tapasztalásokat szerzék magamnak a lopásban.“

Rendesen a gyermekek veszik magukra a lopást, ha a nagyok gondoskodnak öltözetükről. Gyermek nem követhet el két tolvajlást, anélkül, hogy ez valami tapasztaltabb vén gazember tudomására ne jutna. A szinházba tolakodók seregében, a boltban, különösen pedig az utcza tömkelegeiben, hol föl-alá sürögnek az emberek, vizsgálja az öreg a kezdőt. Ha a fiu merész, jó külsejü, s vállalkozó, az öreg tolvaj hozzája csatlakozik. Nemsokára kész a szerződés, s a fiu e percztől kezdve uj barátjánál lakik. Az első, mire gazdája tanitja őt, az, hogy jól öltözködjék, udvarias legyen s a finom modort elsajátitsa. „Mi mindent megteszünk, mi erőnkben áll, hogy jó családbeli tanulónak tüntessük elő, s ez csakugyan a legjobban is sikerül. Soha sem boldogulhatnánk ha durva héjjában hagynók meg; ha külseje a „közönségre“ nézve nem volna megnyerő, az emberek vigyázatosabbak lennének. Ez irányban sokszor fényes sikert aratunk, s reánk nézve misem nyereségesebb, mint ez üde, gömbölyü, rózsás arcz, mely mindenkiben bizalmat gerjeszt. A zseb kiüritése az első leczke, melyet fiatal tolvajnak adunk, gazdáján, vagy urnőjén gyakorolja magát, ki rendesen az utóbbinál lakik.“ Ha sikerül neki uj pártfogóinak zsebéből ügyesen elkalabintani erszényt vagy kendőt, az asszony magával viszi őt, s legelőször is a leglátogatottabb boltok egyikébe lép vele. Ha egyideig a raktárakban s a tömegben jól begyakorolta magát, mi a növendék bátorságát és biztonságát nem kevéssé növeli, ugy mindig urnője társaságában vegyül a járókelők közé, kiknek aztán zsebéből mindent kilop, legyen az bármi. A fiu nevelésében az asszonyt illeti az oroszlán-rész. Ha föladata teljesitve van, az asszony visszavonul, s ekkor „mestram“ veszi kezébe a fiut, s együtt indulnak el „keresni.“ A suhancz soha sem működik nyilvános utczákon, s téreken, anélkül, hogy két tolvaj-professor ne legyen mellette, kiknek egyike előtte, másika mögötte megy, hogy kezeiből az erszényeket, miket lopott, átvegyék, s hogy a zavarból kisegitsék, ha gyanut találna ébreszteni. Táplálják és ruházzák őt, semmiben sem szenved hiányt. Pénzt is adnak neki, de nem sokat, jogosan attól tartva, hogy valami bolondot találna elkövetni, s a rendőrség kellemetlen figyelmét magára vonná. A börtönben természetesen mindamellett is megfordul egy párszor, s ha innen kikerül, azon tolvaj, kinek „nevelését“ köszönheti, ismét magához fogadja.

Azon mértékben, hogy a fiu növekedik, urától és mesterétől emancipálja magát s elhagyja őket, hogy már most saját „öklére“ dolgozhassék.

Ha idejekorán igyekezik lerázni magáról pártfogóit, ezek a rendőrséggel fenyegetik, s hébe-korba nem igen veszik lelkükre, fenyegetésöket beváltani. A leányok neveltetése csekély eltérésekkel ugyanaz. Fogalmat szerezhetünk magunknak azon contingensről, melyet a fiatalság a bünvádi esetek évkönyveinek számára szolgáltat, ha meggondoljuk, hogy az 1860-ki kimutatás szerint 4208 fiut és 1467 leányt — mind 16 éven alul látunk belajstromozva.

Minden nagy városban van egy, kiválólag tolvajoktól lakott s a rendőrség által jólismert városrész. Az egész negyed csak zsibárusokból, kávéházakból, sör-mérésekből, pálinka-csapszékekből s legény-embereknek szánt vendégfogadókból — „hôtel-garnikból“ áll, s ha nappal e városrészen áthaladnak, az itt tartózkodó népség jellege azonnal szemünkbe ötlik. Ott nem játszanak a gyermekek ugy mint egyébütt szokták; az utczákban ácsorognak; arczkifejezésük mesterkéltebb semmint az ily zsenge korban tapasztalni szoktuk s mozdulataik már is gyanusak. Az idősbek külseje lankadt és álmos, mintha az egész éjet ágyon kivül töltötték volna, s avval szórakoznak, hogy kezeikkel zsebökben, a boltok előtt kóválygonak. Azonban nem e városrészekben követtetnek el a tolvajlások, legalább jobbadán nem itt; ez csak akkor történik, ha valami idegen koczkáztatja az ide jövetelt, s ha megraboltatása ellen elég biztosnak érzi magát.

E tájakon sokszor perpatvar is támad, s nem egy véres verekedésnek voltunk már tanui; de távolról sem oly gyakran, mint egyelőre gondolnók. A rendőrök folytonos s fáradhatlan éberséggel őrködnek; hol oly izgatottak, mint a lesben álló vadász, hol unottak és fáradtak, ha vad nem akar mutatkozni.

E városnegyedbe délután látogatnak el a tolvajok, kik Nagy-Britannia minden vidékéről érkeznek ide; sokszor frissében Ausztráliából, Gibraltarból vagy a Bermudákból került fegyenczek ezek.

Itt minden egyes ház, békességes, sokszor szomoru külsejének daczára, zsivány-barlang. Ha idegen lép a korcsmába, s egy pohár alet parancsol, kedvetlenül, savanyu, csaknem haragos arczczal szolgálnak neki, s ha — miután sörét kiitta, — nem ügyekezik mindjárt odább állni, a tolvajok egyike tőláll, csufolja, élczeli, szóval összetűz vele s kényteti a távozásra, vagy a korcsároshoz fordul s kérdi : „Ki ez az ember? A mieink közől való?“ — „Nem.“ — „Ugy hát küldd el, nincs rá szükségünk, nem akarjuk látni. Ha ily fajta emberek előtt nyitod meg ajtódat, itt hagyunk, ostoba méregkeverő.“

Sokszor azonban megtörténik, hogy az idegent játszani hivják föl; természetesen telhetőleg igyekeznek őt megcsalni, s ha minden pénzéből kifosztogatták, kivetik az utczára. Az ily korcsmák birtokosai csaknem kivétel nélkül oly egyének, kik ezelőtt a tolvajok egyik testületéhez tartoztak. Az 1860 ki törvényszéki statistika szerint 4938 sör- és borházat számitanak, melyeknek látogatói tolvajok és elvetemedett nőszemélyek. A tolvajok az ily házakban társaságot, biztosságot és szórakozást keresnek. Délután többnyire ittasok és idejüket koczka- kártya- vagy dominojátékkal üzik. Időnkint két titkos rendőr lép be; szemeikkel végig futnak a szobán vagy termen, s egy szót sem szólnak. Ha észreveszik azt, a kit keresnek, vállára ütnek s azt mondják neki : „Önt keressük; kövessen bennünket.“ — A tolvaj rendesen megadja magát e fölszólitásra minden zúgolódás nélkül, s csak utközben kérdi a rendőrügynököktől elfogatásának okát. Ha a teremben oly férfiu van jelen, kit a titkos rendőrök nem ismernek, megparancsolják neki álljon föl, hogy máskor ráismerhessenek, s a tolvaj szót fogad, mint katona a szemle vagy inspectió alatt.

Ha a tolvajok nem „dolgoznak,“ többnyire szegényesen és piszkosan vannak öltözve; ha azonban távoznak hazulról, hogy munka után lássanak, tisztességes, sokszor választékos ruhát öltenek, s telhetőleg finom modorral lépnek föl. Ritka eset, hogy zsákmányukat házukban vagy e városrészben rejtik el; azon szerszámokkal sem igen járnak, miket betöréseiknél használnak : mindezt valami más, sokkal gyanutlanabb városrészben rakják le. Ha valamely tolvaj a lopott tárgygyal zsebében társai által látogatott vendéglőben jelennék meg, azonnal kikergetnék, hogy általa el ne árultassanak. De a tolvajok tudják ezt és sietnek, mihelyt valami csinyt követtek el, azon órát vagy láncot, melyet elcsentek, orgazdának eladni. Játékban csalni előttük dicsőség és egy ültőhelyükben sokszor 14—15 fontot veszitenek. Sohasem hordanak sok pénzt magukkal; a korcsmáros egyuttal bankárjok is, s ez rendesen nem röviditi meg őket. Bármilyen legyen is mesterségük utáni nyereményök, a tolvajok nem mondanak le róla; folytatják a meddig lehet, azaz mig a rendőrség kezébe jutnak, s innen a börtönbe vándorolnak.

(Vége következik.)

Okuljunk.

„Boldog más kárán ki okul, és lesz ovatossá.“
S. G.

A közelebb mult esztendő utolsó — és a jelen év első havában történt két borzasztó esemény, tanulságos leczkéül s intő például szolgálhat. Amazt Dél-Amerikában a sz.-jagoi templom meggyuladása — emezt itt, a magyar fővárosban, Pesten, a váczi utra dülő Muraty-féle háznak szétrobbanása idézé elő. A mi pedig egyszer megtörtént, hasonló oknál fogva ismét megtörténhetik.

I. A templomnak ugyan olyankori kigyuladása, mikor áhitatoskodó néppel tele van, ritkábban történhetik; mert keresztyéneknél, rendesen nappal szokott az isteni tisztelet tartatni : és csak az elsőbb századbeli keresztyének áhitatoskodtak — üldözőik előli elvonulás tekintetéből — mécs, lámpa, vagy fáklya világánál, éjjelenkint, a barlangok s sziklák setét üregeiben. Azonban Dél-Amerikában, a chilii köztársaság Sz.-Jago nevü fővárosában történt, hogy 1863-ik évi decz. 8-án, egy november 8-tól decz. 8-ig tartott, és épen ennek estéjén bevégzett ünnepély alkalmával, à „La Compania“ nevü régi jezsuita templom, esti 8 órakor, a lámpagyujtó vigyázatlansága miatt kigyult, s körülbelől 2000-en, kik ép akkor a templomban voltak, a lángok áldozatai lettek. Az egész gyülekezet a főajtók felé tolongott, de ott annyira összeszorultak, s torlaszokká zsufolódtak, hogy a menekülhetés lehetlenné lőn. — Ha ily borzasztó szerencsétlenség templomban történhetett, mennyivel inkább történhetik az, *szinházakban*, hol mindenféle olajosan avagy firnáczolva festett függönyök, rámákra feszitett vásznak, könnyüded diszitvények stb. szóval több hamar gyuladható anyagok léteznek; majd lövöldözések, ütközet, ördög, pokol, villám és más lobbanási utánzások, tűzrohamok, görög-tüzek, s egyéb tűzjátékok, ismételve jőnek elő : mjd a világitásul szolgáló mécsek, lámpák folytonosan kisebb-nagyobb lánglobogással égnek, melyektől kivált a női szereplők hosszu s krinolinos ruhái

Máriatölgyesi rk. templom

Madonna szobor XV. sz., máriatölgyesi templomban VI. 243.

Múz. és Kut. Ért

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁ

Iktató szám: 950

Érkezett: 19.....

A beadvány

kelte:

száma:.....

Tárgy:

.....

.....

.....

Mária Terézia

Irod

Tápay-Szabó Gizella:

Magyar ívi kimrés.

Bp. 1941. 4. l.

Négyszájhúsz Korona

b. levele értelmében felvettem

Tisztelettel

Fridli Sándor

magyar.

MDK

Mária Terézia

1777 ben Nagyszombatról Budára áttelyezett nyomdát, Mária Terézia királynő messzemenő szabadalmakkal ruházta fel. E nyomdából alakult ki az egyetemi nyomda. –

Firtinger Károly: Hazánk könyvnyomtatói
Grafikai Szemle 1893 évf 2 z 23 l.

Mária Terézia

Nimerte a csikme-
nasági templom egyik
egyházi öltönyét.

vivott
a
Endes Csík

74. l.

Mk. 0.13

Sor-szám	A szén megnevezé
23.	Ormospusztai szén /Állami Gépgy
24.	Salgótarjáni Kőszénbánya r.t.
	a/ nagymányoki szén
	b/ szászvári "
	c/ dorogi "
	d/ baglyasaljai "
	e/ kazári "
	f/ kisterenyei "
	g/ mátranováki "
	h/ mizserfai "
	i/ salgótarjáni és pálfalvai

Mária Terézia

sajátkezűleg hiszszett
miseruháját kaptár
az Angolkisanzonyok
1770-ben, mely ma is
tulajdonukban van.

Richterangolkis

37. l.

Budapest, 1.

Mária Terézia

Királynő
minhimző

Lásd

Szöllössy Károly

Az Osztrák-Magyar Monarchia önzes szerzetes rendeinek történeti és statisztikai rajza.
I. k. Arad, 1878.
34. l.

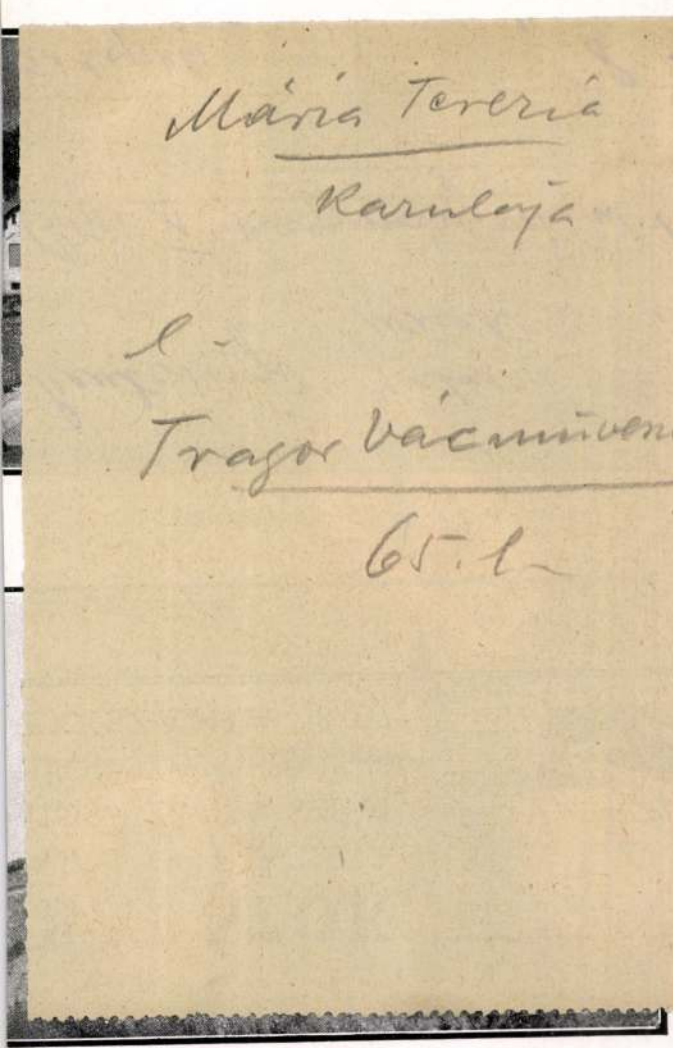

Németujvár vára.

XXXVIII. Tábla.

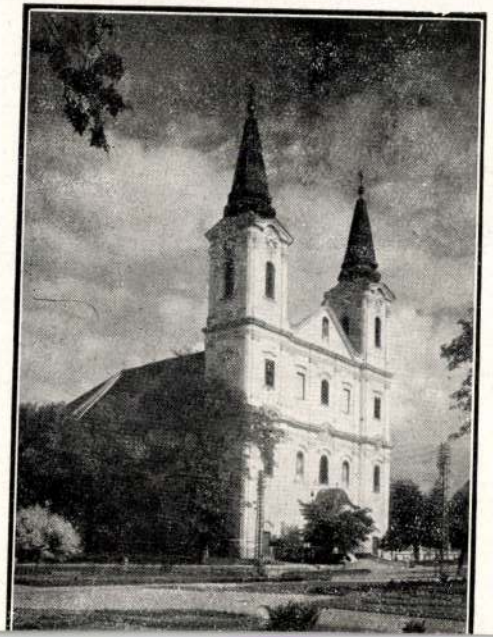

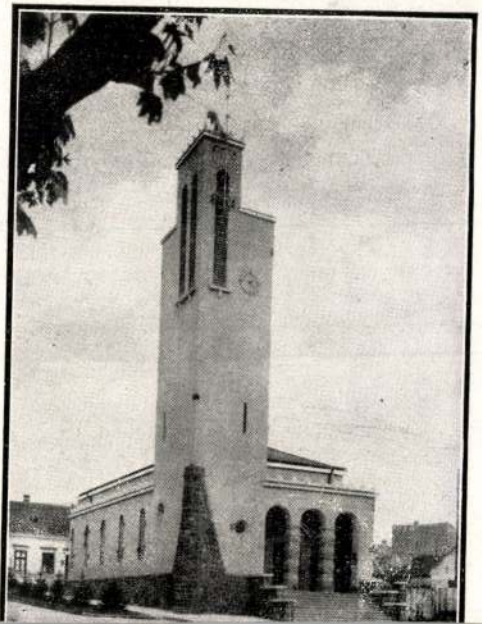

Mária Terézia

királynő

1774-ben, mikor gróf Zichy Ferenc győri püspök arangmi-séjét mutatta be, ez alkalomra sajátkezűleg hímzett aranybrokát miseruhát küldött neki a királynő

Piszker

16. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
892 – 1907. szám
Ez. kezett: december 16-án

Tek. Müépitész úr.
Jelentem hogy a Zsámbéki
Templomrómnál a támfal
És pinczék töltésének
Való munkálata már
Készen van már nincsen
Más hátra mind még a
Takaró platni és a lépcsök
Helre álitása merd csak a
Jövő héten kapunk ahóz
Való követ merd a köfejtök
Múrvával dolgóztak.

19-ik szám. Tizenötödik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, május 10-én 1868.

Előfizetési föltételek: a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságok együtt**: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok**: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetöleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben**: **Oppelik Alajos**, Wollzeile Nro. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-dij külön minden igtatás után 30 ujkrajczár.

A mária-tölgyi romok.

Fővárosunk lakói közt számtalanok lehetnek, kik az egész évet a szük falak szorult legében töltve, vagy ha zöldbe rándulnak is, csak a városerdőig vagy legfölebb a Sváb-hegy innensö oldaláig hatolva el, semmi tudomással sem birnak a természet azon gyönyörü pontjáról, melyet mai képünkben bemutatunk, s mely méltó volna a világ legszebb tájképei egyikéül szolgálni, — pedig fővárosunk egész közelében fekszik s hosszabb zarándokolás nélkül is feltalálható Pest és Buda lakóinak.

A Sváb-hegy és a János-hegy által képezett mély völgy-katlannak Buda-Keszi felé kinyiló torkában fekszik a *Mária-tölgy* (Mar.-Eichel) nevet viselő gyönyörü pont. Hogy könnyebben oda találhassunk, a Svábhegy északnyugati gerinczén végig haladva megritkitott agg tölgyek árnyékában, az odavezető vonalon a fák derekát gondos kéztől fehér mészszel jegyezve találjuk s az igy kijelölt vonalon egyenesen ama gyönyörü mély völgybe jutunk, melynek ölén egykor templom és zárda diszlett, most pedig csak romjaik omladoznak.

E terület az ó-budai uradalommal együtt hajdan a gr. Zichyek birtoka volt. I. Leopold király 1659-ben gróf Zichy Istvánnak és fi-ági utódainak örökösen, leány-ági utódainak pedig visszaválthatólag adományozván a komáromvári jószágokat, ezek közé számittatott Ó-Buda, Buda-Kesz stb. is. Nevezett Zichy István után annak egyik unokája, a költői kedélyü *Péter* birtokába került Ó-Buda és környéke. Gróf Zichy Péter és második neje gr. Bercsényi Zsuzsánna, a hires kurucz vezér leánya, alapitották Ó-Buda fölött a kis-máriaczelli búcsuhelyet, hová Zichy Péter halála után, özvegye Bercsényi Zsuzsánna, fiával gr. Zichy Miklóssal zárdát és kápolnát épittetvén, azt 1738-ban a Trinitarius szerzetnek adományozták. Özvegy Bercsényi Zsuzsánna grófnőnek 1745-ben történt halála után, fia gróf Zichy Miklós az uradalom birtokosa, nejével gr. Berényi Erzsébettel folytatták az ájtatos épitkezéseket, annál is inkább, mivel gyermekeik nem voltak; Zichy Miklós 1758-ban mag nélkül halt meg, özvegye 1766-ban épitteté föl a mária-tölgyi egyházat és kolostort, mely szintén a Trinitarius szerzet gondjaira bizatott, és mintegy fiókegyházát képezte a kismária-czelli zárdának. Ezen évben azonban özvegy gr. Berényi Erzsébet a kir. kincstárral egyezségre lépvén, az ó budai koronai uradalmat kárpótlás mellett átadta az államnak.

A mária-tölgyi zárda és templom sem állhatott sokáig, 1782-ben a Trinitarius szerzet is eltörültetvén, a mária-tölgyi zárda is pusztán maradt, és részben lebontatott. — A templom bontásakor a torony felső kupolájában egy bádogtekercsbe rejtett kettős fakeresztben egy régi pergamen irat találtatott, mely az egyház épitésének korát és a szerzet akkori tagjainak névsorát tartalmazta. A harang állvány, kőoltár Nagy-Marosra szállittatott. A kegyelem-kép (Madonna) a buda-keszi templomé lett.

Mária-tölgyi romok, a budai Svábhegy mögött. — (*Keleti* Gusztáv eredeti rajza.)

Ekképen elhagyatva templom és zárda, lassanként az idő örlő fogai alatt rommá lön, de szenthelyi jellegét azért megtartotta, s maig búcsujáró helyül szolgál az ájtatos hiveknek s valószinü, hogy a bemeszelt fák

melyekről fönebb emlékeztünk, inkább e vallásos ájtatoskodók, mint a természet szentélyét keresők szolgálatára s utbaigazitására jelöltettek meg. A rom-templom egy kiigazitott kis sekrestyéje, melynek ormán a kis keresztecske diszlik, a búcsujárók kápolnájául szolgál.

Képünk szempontjától el van rejtve a kisded vadászlak, mely a templom romjai mellett szerénykedik, hol az elfáradt utas pihenést lelhet, s tavaszszal kivált a budai szalonka-vadászok kedvelt tanyája.

Járok a mezőben . . .

Járok a mezőben buslakodva, némán;
A sok kicsi virág mosolyogva néz rám,
Én meg őket nézem,
S lelkemet közöttük felvidulni érzem.

Tőlem a bubánat messze-messze széled,
S mintha elvonulna rólam itt az élet
Sulyos gondja, terhe,
S mintha szivem is benn csendesebben verne.

Ismerősként néz rám e vidék, e tájék;
Mintha szülőföldem sz p mezőin járnék,
Ott a Tisza partján,
A hol egykor vesszőparipámat hajtám . . .

Pedig más vidék ez; oh nem olyan édes,
Mint ott messze-messze az az erdőséges
Tiszahát vidéke;
Melynek a lelkemben áll lefestve képe.

Ott az ég is kékebb, a mező vidámabb,
A madárdal csengőbb, és ha szellő támad;
Szép regéket mondva,
Édesebben suttog este a fa lombja . . .

Hej mikor még én ott, hogyha jött az este,
A ligetben járék kis nyulakra lesve;
És ha jött a reggel,
Fürj után futostam a gyermek sereggel . . .

Hej mikor még ők is, a kik ott pihennek
Csendes nyughelyén a néma sirveremnek,
Édes szép testvérim,
Velem vigadoztak a tavasz mezőin . . .

— Im alig vidultam, már is könyet ejtek;
Szép kicsiny virágok nosza jertek, jertek,
Vigasztalni lelkem;
Mosolyotokra tán búmat elfelejtem.

Oh de most már ti is szomoruan néztek,
Mintha velem együtt búmat éreznétek,
S mintha már előre
Sejtenétek a bús őszi hűs időre.

Csak maradjatok hát búban elmerülve,
Bánatommal én is itt a hantra dűlve
Helyemet találom,
S eltünődöm rajt' hogy életünk csak álom.

Várady Gusztáv.

Perczel Mór
Emlékirataiból.

III. A katonaságnál.

(Vége.)

Ez időben történt, hogy a juliusi forradalom kiütött Francziaországban, s a polgár király, a béke barátja ült, a külföldi befolyások alatt állott idősebb Bourbon-ág elüzésével üresen maradt trónra. A forradalom szelleme mint a villám terjédt szét Európában s áthatva annak minden zugát, mindenütt a népek mozgalmát ébresztette elnyomóik ellen. Az izgatottság Németországban is átalános lön; Braunschweig elkergette uralkodó herczegét; Olaszország, a mindig nyughatatlan, nem késett elégületlenségét éreztetni az osztrák uralommal; a belgák fölkeltek, hogy kivivják nemzeti függetlenségöket, a holland tulsuly ellenében. Végre a lengyelek, e nemes és hősies, de oly elnyomott és szerencsétlen nép, szintén besodortattak a forradalom viharába s fegyvert ragadtak, visszaszerezni hajdani nagyságukat s visszavivni ősi jogaikat.

Lángba borult minden; s én, ifju hevem tüzében égbe, magam is nem akarám elszalasztani az alkalmat, mely annyira kinálkozott, szellentyüt adni forradalmi hajlamaimnak. Emlitettem már, hogy bajtársaim közül a magyarok, olaszok és lengyelek körülem csoportosulva, egy kis szövetséget alkottunk, bár tulajdonképi politikai czélzat nélkül. Szövetségünknek most szélesebb kiterjedést adtam, s bajtársaimmal jelszó gyanánt fogadtatám el nemzetiségeinknek, melyekhez tartozánk, fölszabaditását.

Atyám ez időtájban épen Pestre érkezett. Bizalmas és magános találkozásunkat arra használtam föl, hogy közlém vele vakmerő terveimet. Atyám megijedt rajtok miattam, féltve biztonságomat, s rögtön elhatározá kivenni engem az ezredből. Kénytelen valék elbocsáttatásomat kérni s visszatérni az apai ház fedele alá; a mi annyival szükségesebbnek mutatkozott, mert elöljáróimmal való összeütközéseim már-már a tetőpontot érték el, s csak még egy csöpp kellett volna, hogy az ugy is telt pohár kicsorduljon.

De alig volt kezemben az elbocsátási okmány, alig éreztem magam szabadnak, s minden katonai kötelék alól föloldottnak, azonnal visszatértem Pestre, titkos szövetséget szerveztem számos fiatal emberrel, megujitottam összeköttetéseimet előbbi bajtársaimmal a laktanyában. Szövetkezésünk első czélja volt a fölkelő lengyelek segélyére sietni, résztvenni hősies szabadságharczukban. Kitörésünk terve már egészen meg volt állapitva, indulásunk napja is meghatározva, — midőn két szövetséges társunk által elárulva, dühös ellenségem, az ezredes körmei közé estem. Megkötöztek s a laktanya börtönébe vetettek. Éjjel nappal őrizet alatt tartottak s a hadi törvényszék előtt megjelennem kényszeritettek. A katonai törvény röviden bánt velem. Főbelövetésre „zum Tode durch Pulver und Bley" szólt itéletem. Bajtársaim közül mintegy harmincz kapott, enyhébb vagy szigorubb itéletet. A legnagyobb rész kikerülte fölfedeztetését, hogy részes volt az összeesküvésben; szerencséjöket egy véletlen közbejött eseménynek, annak köszönhették, hogy az ezred két zászlóalja épen parancsot kapott az Olaszországba indulásra, s ők e két zászlóaljban voltak, mi pedig nem adtuk ki őket.

Halálitéletem indokai: „katonáknak szökésre való lázitása s felségsértés" voltak.

E közben, szerencsémre, az izgatottság Magyarországban is terjedt. Népszerü hazafiak, mint Wesselényi, Kubinyi, Mérey, Somsich Miklós, Csapó Dániel, Fáy és többen, a nemzet rokonszenvét felélesztették a jogaiért küzdő szerencsétlen Lengyelország iránt. Pest, Tolna, Somogy, Nógrád, Zala megyék fölterjesztéseket intéztek I. Ferencz császárés királyhoz, Ausztria részéről fegyveres beavatkozást sürgetve Oroszország ellen, a lengyelek javára; erélyes óvást intézve egyszersmind a hadi törvényszéknek ügyemben való törvénytelen föllépése ellen, és követelve szabadon bocsáttatásomat. Atyám is a mérlegbe vetette minden befolyását, kiszabaditásomra s életem megmentésére. A veszély, mely már csakugyan fejem fölött függe, e föllépések által szerencsésen elfordittatott, s nehány hónapig tartó fogság után szabadon bocsáttattam. A pesti fiatalság ovatiókkal tüntette ki örömét s diadalmenettel vitettem Pestmegye gyülésébe.

József főherczegnek, Magyarország nádorának eszélyes magaviselete ez oly kényes ügyben, fölülálll részemről minden magasztaláson. Most másodizben történt, hogy e kitünő államférfi, ki ötven évig ült Magyarország kormányán, e becsületes ember, s talán az egyetlen valódi magyar hazafi az uralkodó ház főherczegei között, ily fontos és életbe vágó jó szolgálatot tett nekem, mit soha el nem felejthetek.

Egy másik, nem kevésbbé fontos körülmény is előnyömre fordult. Ausztria r megni érzé lábai alatt a földet, látni kezdé a veszélyt, mely lételét is fenyegetheté Oroszország, Diderotemez érczkolossza agyag lábon, mind jobban-jobban közeledett előrenyomultában az osztrák határokhoz. Szomszédsága ugy, mint barátsága napról napra gyanusabbá vált. Az osztrák dynastia érzé, hogy megérkezett az alkalmas percz, lerázni magáról a moscovita szövetséget; hogy Lengyelország helyreállitása s föntartása életérdekében áll Ausztriának. De a lengyeleknek szintannyira, mint magának a dynastiának szerencsétlenségére, a helyett hogy gyorsan birt volna határozni és cselekedni, a drága időt hiu fontolgatásokkal és habozásokkal töltötte. E határozatlanságból senkinek sem volt haszna, rajtam kivül; mert ez volt egyetlen oka az osztrák államférfiak nagylelküségének (?) irányomban.

Én azonban, távolról sem rettenve meg a helyzeten, melyben valék, egész vakmerő bátorságomat s büszkeségemet megtartottam. Erélyesen tiltakozva a hatalom visszaélése s a katonai tekintélyek ügyembe avatkozása ellen, megtagadtam minden feleletadást a haditörvényszék hozzám intézett faggatásaira. A fenyegetésektől meg nem ijedve, szenvedélyesen utasitottam vissza minden megalázó kisérletet, mely az ügy békés és engesztelő simitására volt irányozva. Jó kedvemet s szilaj gondtalanságomat a börtön legkevésbbé sem törte meg; ott is torzképet rajzoltam, mely Sontag ezred mint fölbőszült bikát ábrázolta. E torz kézről kézre járt s végre a Nádor-főherczeg szalon-asztalához is eljutott, ki igen szabadelvü eszmékkel teljes s a magyarokkal konszenvező hölgy volt.

Makk tüzér ezredes, akkor osztrák katona, később az 1848—49-diki szabadságharcz egyik jelessége, beszéli, hogy ő is állott őrt fogházam ajtaja előtt. Akkor sem én, sem ő, nem gondoltuk, hogy még egykor egy nagy s minket közelebbről érdeklő ügyben, mint forradalmi katonák fogunk szerepelni.

A földmivelő hangyák.

Hozzá vagyunk szokva, hogy a hangyákról mindig valami meglepőt hallunk. E parányi faj annyiszor foglalkodtatá már a gondolkodni szeretőket, mint talán egynémely nemzet sorsa sem. Nevöket ott találjuk az emberiség legrégibb müveinél, mindig a csodálkozás és tisztelet jeleivel emlitve. Keletnek az őshajdanból származó könyvei, a későbbi kor regéi és emlékei egyaránt hű képét adják azon érdekeltségnek, melyet e kis nép, a teremtés remekeinél maga iránt fel birt költeni S ne feledjük, hogy ez érdekeltség nem a haszon érdekeltsége; itt a kutatást nem ösztönözheti az ezereket jövedelmező méztermelésre való kilátás, s a parányi tehénkékből (*Aphis* nevü levelészek), melyeket a hangyák tartanak, a legvérmesebb remények sem képzelhetnek valami gazdag majorságot előállitani. Már maga e tény is mutatja tehát, hogy itt valami rendkivülinek kell rejleni az Iris fátyola alatt, és épen e rejtélyesség az, mi annyira vonzza az élet mindennapi tüneményeinél megnyugodni nem biró szellemet. — Oly csodálatos, sokszor hihetetlennek látszik az, mit egyes türelmes vizsgálók beszélnek e kis faj életéről. Némely tetteikben oly hasonlók mihozzánk, mintha embereket látnánk — parány kiadásban — játszani az élet szinpadán. Valóban gyakran sokkal többet látunk nálok a puszta állati ösztönnél; pedig mind az, mit mi láthatunk, csak egy kis része, csak rövidke töredékei azon rendezett társadalmi életnek, mely a bolyok átláthatlan falain belől foly.

Legbámulatosabbak azonban mind e tekin-

Tárgy: [Fwd: drMáriás Béla kiállítása a Magyar Műhely Galériában - 2007.04.17]
Feladó: Galavics Geza <galavics@arthist.mta.hu>
Dátum: Fri, 13 Apr 2007 13:04:09 +0100
Címzett: korlevel@arthist.mta.hu

Tárgy: drMáriás Béla kiállítása a Magyar Műhely Galériában - 2007.04.17
Feladó: magyarmuhely@frugo.docca.hu
Dátum: Fri, 13 Apr 2007 11:08:08 +0200
Címzett: <magyarmuhely@frugo.docca.hu>

A **Magyar Műhely Galéria**
szeretettel meghívja

drMáriás Béla

Korai képek
1986-1991

című kiállításának megnyitójára,
2007. április 17-én, kedden 18 órára.

A kiállítást megnyitja és a ***drMáriás képzőművészete*** című könyvet bemutatja:
Szombathy Bálint

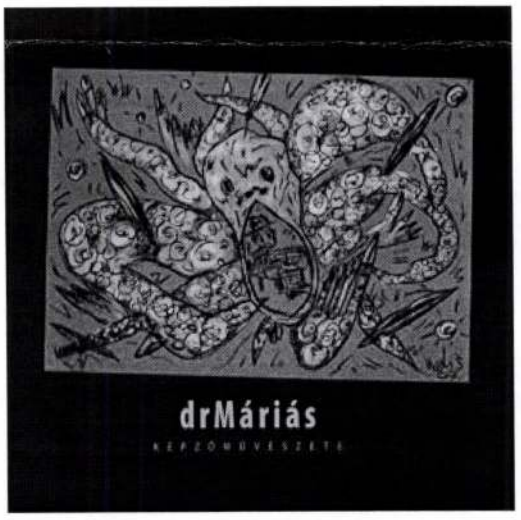

A kiállítás megtekinthető: 2007. május 6-ig
munkanapokon 10–17 óráig

Az MMG támogatói:
Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága, Nemzeti Kulturális Alapprogram, RÁCIÓ KIADÓ

MMG
Magyar Műhely Galéria
1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel./fax: +36-1-321-4757
www.magyarmuhely.hu

Magyarmuhely mailing list

Dr Mária's

Az Erlin Klub Galéria meghívja Önt és kedves Barátait

drMÁRIÁS
képzőművész

Kelemen Anna farkából negyméteres Torgyán József-szerű aranyhalat operált ki a közadakozásból felfüggesztett ombudszman

című kiállítására

A kiállítást megnyitja **SZOMBATHY BÁLINT** képzőművész,
2008. október 15-én (szerda), 19 órakor.
A kiállítás megtekinthető 2008. november 8-ig,
hétfőtől péntekig 12-18 óra között.

Erlin Klub Galéria
1092 Budapest, Ráday u. 49.
Tel.: 216-5280
E-mail: erlingaleria@erlin.hu
I: www.erlin.hu

A kiállítást támogatja:
NKA, Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága.

The Erlin Club Gallery cordially invites you to the exhibition of

drMÁRIÁS
artist

titled

The ombudsman disbanded by public subscription took out a four-meter long Torgyán József-like goldfish from Anna Kelemen's tail

Opening speach by **BÁLINT SZOMBATHY** artist,
on Wednesday, 15 October 2008, at 7 p.m.
Open till 8 November 2008,
Monday-Fryday from 12 a.m. to 6 p.m.

Erlin Club Gallery
1092 Budapest, Ráday u. 49.
Phone: 216-5280
E-mail: erlingaleria@erlin.hu
I: www.erlin.hu

The exhibition is sponsored by:
NKA, Cultural Commitee of the Metropolitan General Assambly

Magyarmuhely mailing list
Magyarmuhely@frugo.docca.hu
http://212.40.96.88/mailman/listinfo/magyarmuhely

=?iso-8859-2?q?drM=C1RI=C1S_ki=E1ll=EDt=E1sa_-_2008=2E10=2E15=2E?=.eml	**Content-Description:**	original message before SpamAssassin
	Content-Type:	message/rfc822
	Content-Encoding:	8bit

1.2.1.2. rész	**Content-Type:**	text/plain
	Content-Encoding:	quoted-printable

dr Mánas

dr MÁRIÁS Béla

puha fejsze

megnyitják: Antal István + az ERDŐR fúvósötös

/dr Máriás, Dezső, Roskó, Hollinetz, Tóth/

1997.február 28-án 19 órakor

MAMÜ GALÉRIA

Budapest Damjanich utca 39 /bejárat a Murányi utca felől/

Tárgy: drMáriás Béla kiállítása a Magyar Műhely Galériában - 2007.04.17
Feladó: magyarmuhely@frugo.docca.hu
Dátum: Fri, 13 Apr 2007 11:08:08 +0200
Címzett: <magyarmuhely@frugo.docca.hu>

A **Magyar Műhely Galéria**
szeretettel meghívja

drMáriás Béla

Korai képek
1986-1991

című kiállításának megnyitójára,
2007. április 17-én, kedden 18 órára.

A kiállítást megnyitja és a ***drMáriás képzőművészete*** című könyvet bemutatja:
Szombathy Bálint

A kiállítás megtekinthető: 2007. május 6-ig
munkanapokon 10–17 óráig

Az MMG támogatói:
Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága, Nemzeti Kulturális Alapprogram, RÁCIÓ KIADÓ

MMG
Magyar Műhely Galéria
1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel./fax: +36-1-321-4757
www.magyarmuhely.hu

Magyarmuhely mailing list
Magyarmuhely@frugo.docca.hu
http://212.40.96.88/mailman/listinfo/magyarmuhely

1.2. rész **Content-Type:** text/plain

Dr. Mária's

MARIAS BÉLA

- nyulasi- : Termékeny rendetlenség
Aritmia 4: fesztiválnyitó tárl t a
dunaujvárosi Uitz Teremben

Fejér megyei Hirlap 1996 máj. 9

45 *casulát*, 19 *dalmaticát*, 8 *pluvialét*, 11 *humeralét*, 10 új nagyszámú paramentumot, ötvöstárgyak, ereklyetartók tör valószínűsíthető régebbi kora, de például az ereklyetartó t gyermekkel –, a Szent István király útioltárának tartott tá formára csinált, ezüst ereklyetartó" is, „aranyozott ezüst vir leírás olyanfajta képet sejtet, amilyenek Nagy Lajos adomány példányuk Pannonhalmára is került. A már a 11. század könyvtár késői középkori jegyzékét nem ismerjük. A 16. szá idején a gyakran hányódó könyvekről készült jegyzékek általánosnak a liturgikus, és legfeljebb egyházjogi könyvekt korszerű műveltség megszerzése helyett főként a hiteles hel

Ilyen feltételek mellett nemcsak a nagymérvű pusztulásnak kultúrája alig érvényesül 14–15. századi művészetünk sajátosságainak bélyegét. Ahol újjáépítés, átalakítás n elképzelhető lenne a szerzetesrendeken kívül is. A legjelentőse főpapi reprezentációhoz igazodnak, s az egyes helyekről, egyszerű, felirat nélküli, keresztes szerzetesi síremlékek se elterjedt síremléktípusoktól. Persze, komoly negatívum az, hc káptalanteremnek együtt feltárt síremléksorozatát sem.

A 14. század elején nagy hagyományra visszatekintő re ország védelmében betöltött szerepük határozta meg települ Béla idején Dalmáciában és a Dráván túli területeken alaku rendjének feloszlatását követően a johanniták rendje vált e szerepet játszottak az Anjou-ház magyarországi uralomra j majd Nagy Lajos itáliai hadjárataiban éppúgy, mint később vállalkozásokban. Mindenekelőtt a rendtartomány feje, a *v* fontos politikai tényező volt, s veszélyessé is válhatott, amir lázadó Palizsnai János, majd a Zsigmond ellenében Nápo

S. R. Srbija – S. A. P. Vojvodina
R. S. De Serbie – P. A. S. De Volvodine
GRAD NOVI SAD
VILLE NOVI SAD
GRADSKI SEKRETARIJAT ZA UNUTR. POSLOVE
SECRETARIAT DES AFFAIRES INTERIEURES

Pasoš izdao .....
Passeport délivré par .....

A

Bartók 32 Galéria

és a

Szabad Tudományos Akadémia

tisztelettel meghívja Önt

dr Máriás

új arcot rajzolok

(táskányi menekülés)

c. kiállítására, melyet

1997. november 28-án, pénteken

nyit meg az alkotó

18ÓRAKOR

Nyitva: december 21-ig, kedd-vasárnap 14-18 úra között

H-1111 Budapest, Bartók Bála út 32.

Tel/fx: (36-1) 186-9038

E-mail: bartok@c3.hu

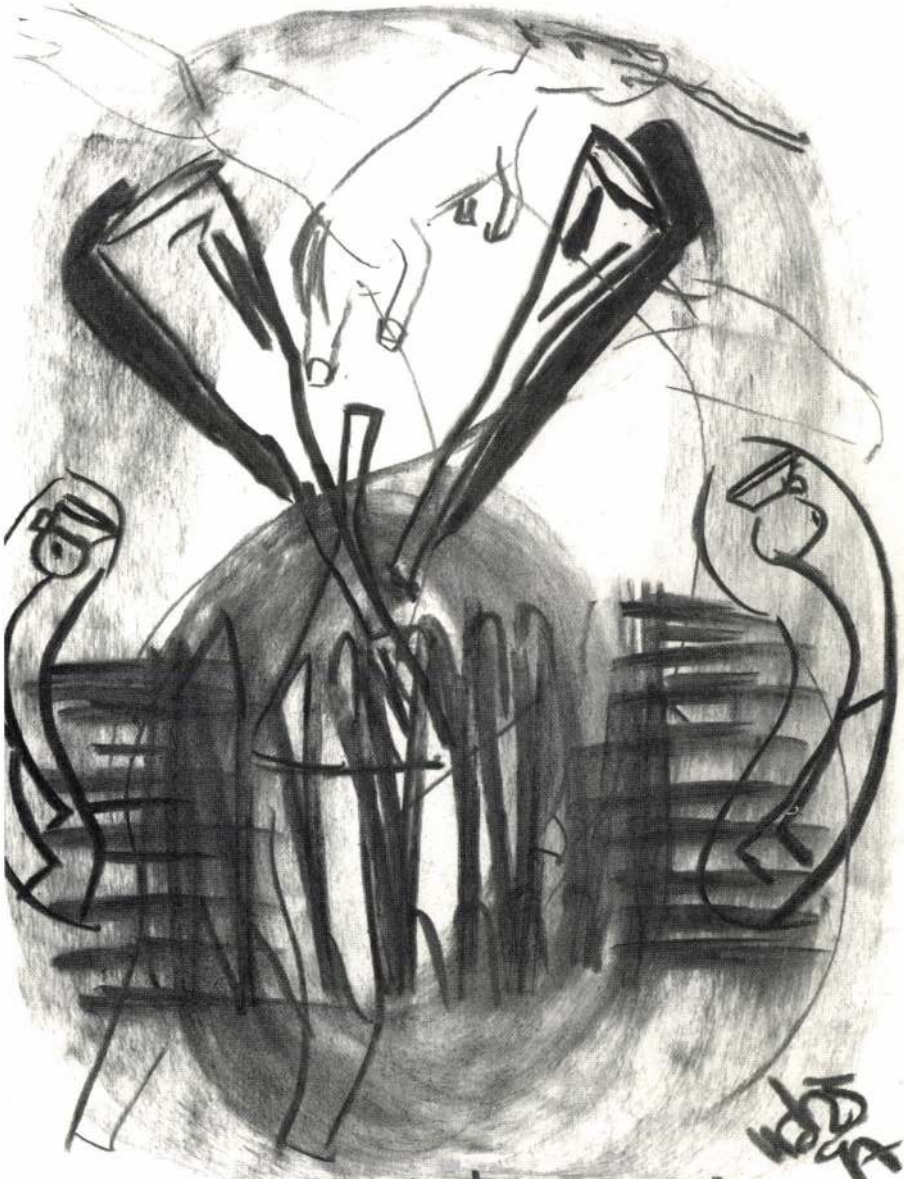

= üvegek és harmonika =
ü.a.r.

MÁRIÁSI IVÁN

konkrétak, lelki ,,mozdulatokat'' tükröznek. ,,Ahol nincs civilizáció, ott a szellemet az álmodozás jelenti. És az álom tartja vissza attól, hogy a természetbe olvadjon. Az álom azonban nem szilárd létforma'' (Hamvas). Eszik Alajosnak talán mégis sikerült szilárd formát adni az álomnak, sőt a természetesség, az elveszett aranykor dilemmáinak, felidézni kívánván az ember ősi, bűnbeesés előtti méltóságát.
(Elhangzott 1995. jan. 11-én a margitszigeti Thermál galériában.)
■ *HUDRA KLÁRA*

Vízió az univerzumról

MÁRIÁSI IVÁN KIÁLLÍTÁSA AZ ESZTERGOMI KERESZTÉNY MÚZEUMBAN

Március 5-én, a művész 67. születésnapján – néhány évi szünet után – ismét láthattuk *Máriási Iván* műveit.

A tárlat középpontjában életének főműve, a *Kozmosz*-gobelin állt. A nagyméretű, 415×305 cm-es, 12 négyzetméteres szövött gyapjúkárpit a Budapesti Műszaki Egyetem Szkéné színházának előcsarnokába készült. A mű az Univerzum káprázatos festői víziója. A fénylő Nap – valójában az Ősrobbanás – vakítóan fehér középpontja körül, annak teremtő erejű sugárzásában jelennek meg a bolygók, galaxisok, állócsillagok és csillagcsoportok csodálatos rendben és dinamikus kavargásban. Az egyes csillagcsoportok rendszere szorosan összefügg egymással és az Egésszel. A mozgalmas, kiegyensúlyozott kompozíció alapja a szigorú geometrikus szerkezet, amely évek során alakult ki. Létrejött a többrétegű, egymástól függő struktúrák holisztikus rendszere, amelyben a Rész és az Egész ugyanannak a törvénynek engedelmeskedik. A rendszerhierarchia élén, a középpontban, a ,,Nap'' táguló sugarú szférája áll. Ezt veszi körül a robbanó erejű forgórendszer, az Univerzum, a Létezés Óriáskereke.

A *Kozmosz*-gobelin mellett Esztergomban kiállított festmények és grafikák ugyancsak művészi látomások az élet keletkezéséről, a természet titkairól. A színek és a formák adta

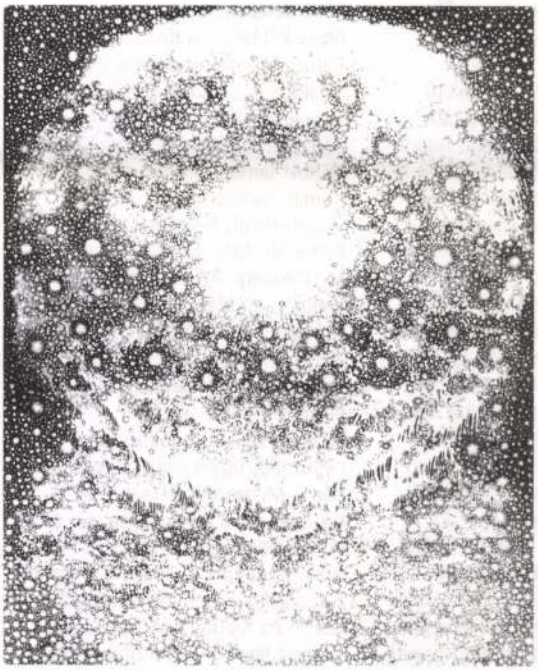

Máriási Iván: Tengerben, olaj, 65×80 cm

festői lehetőségek kivételes gazdagságának remekművű szimfóniái.
Hosszú út vezetett a művész életében az esztergomi tárlat önálló hangjáig és művészi színvonaláig. Máriási (Masznyik) Iván 1951-ben, a legnehezebb időben végzett a Képzőművészeti Főiskolán *Bernáth Aurél* és *Berény Róbert* tanítványaként. Még ez évben oktatói állást kapott a Budapesti Műszaki Egyetem Rajzi tanszékére. 37 éven át tanította a leendő építészmérnököket művészi látásra, a művészet megsejtésére. Művészi fejlődésének nagy lendületet adott az 1963. évi, első olaszországi ösztöndíjas tanulmányútja. A mediterrán napfény, amely tüzessé izzítja a színeket, a tenger, az Etna és a Vezuv félelmetes kráterei, a dús vegetáció, a pompás örökzöldek rabul ejtették lírai egyéniségét, alakították festői szemléletét. Az impresszionisztikus látvány helyett egyre inkább az elemi erők működése, az áramlás, az örvénylés, a formák kialakulása foglalkoztatta. „S végül a fény – írja esztergomi katalógusa előszavában Máriási –, hogyan lesz a fényenergiából materia, amiből a világ épül ... mert minden a Fény műve, a Világ a fény szenvedése, Leiden des Lichtes, ahogyan Goethe mondja."
Máriási Iván első és nagysikerű önálló bemutatkozása 1966-ban volt a Dorottya utcai KKI kiállító teremben. Bernáth Aurél, az egykori mester, *Kassák Lajos,* a fiatal *Perneczky Géza* és mások nagy elismeréssel írtak művészetéről. A természeti látványhoz kapcsolódó indulás után egyéni, erőteljes, szürrealista látomások festői megjelenítésében rátalált önmagára. Az ezt követő hazai és külföldi kiállítások közül a Magyar Nemzeti Galéria 1977. évi nagyszabású tárlatát, valamint a győri Xantus János Múzeumban rendezett gyűjteményes kiállítását (1985) és a Budapesti Műszaki Egyetem aulájában 1988-ban bemutatott oeuvre-t kell kiemelnünk.
Máriási elméletileg is foglalkozik a művészet és a tudomány kapcsolatával. E témakörben több dolgozata jelent meg. *A modern térkompozíció a képzőművészetben és az építészetben* című disszertációjával 1976-ban egyetemi doktori fokozatot szerzett. Előadást tartott a *Szimmetria a struktúrákban* című, hazánkban rendezett interdiszciplináris nemzetközi szimpozionon, 1989-ben, a *Kozmosz*-gobelin szerkezetének fejlődésétől, a vizuális és a matematikai logika kapcsolatáról.
A képzőművészetek történetében a művészet és a tudomány kapcsolata, sajátos egysége evidencia. Máriási Iván művészete ennek az egységnek modern, magas színvonalú, festői bizonysága.
(Keresztény Múzeum, Esztergom III.5.–V.25.)
■ *PROKOPP MÁRIA*

Magyarok Párizsból, Nagybányából

Szinte egy időben és egy helyen a Párisi utca 1. száma alatt, a Budapesti Tavaszi Fesztivál alkalmából – két galéria mutatkozott be izgalmas összeállítással. A Kordax Art Galéria Párizsi Magyarok címmel rendezett kiállítást sokszorosított grafikákból. A huszonkét művész között van például Hantai Simon, Hetey Katalin, Konok Tamás, Joseph Kádár, Major Kamill, Molnár Vera, Marta Pan, Judith Reigl, Nicolas Schöffer, Pierre Székely, Szenes Árpád, Victor Vasarely. Az anyagot április első felében az Uitz Teremben a Modern Művészeti Közalapítvány is bemutatta, az összeállítás ezután, a tervek szerint, nemzetközi kiállításkörútra indul.
A Kordax Galéria fölötti teremben nyílt meg, ugyancsak március közepén a MissionArt&Haas Galéria, a hasonló nevű miskolci galéria és a neves magángyűjtő közös vállalkozása. A megnyitó alkalmából rendezett sajtótájékoztatón Jurecskó László és Kishonthy Zsolt, a MissionArt vezetői elmondták, hogy

DR. MÁRIÁS

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben, Szerk. Andrási Gábor, Bp. 1999

Szöveg: 125

Kép: 124, 125

MÁRIÁS Béla

ANTAL István: Jel 'n' lét. = Uj Müvészet, 3,1992,11. 40-42.ill.

és műhelye Albert
ıtolsó nagymestere
kezdte készíteni
ésőbb, 1578 és 1582
ıgyanott a porosz
rtó György Frigyes
iremlékét, Cornelis
8] Közvetlenül ez
királytól Báthory
mára (1582—1584).
ristoffer von Dohna
Odensében (Dánia-
sa III. János svéd
an.[90] A Danckás-as évek második
elország-szerte is a
a század végétől
dolgozott együtt;
származó, mechelni
gen működése fém-

z északi manierizvan den Blocke sírőképp a dekoratív
loris művészetében
ráinak egyik típusa,
s, jelesül, a lengyel
ozzá; a másik —
— típus, a térdelő
ory Kristóf monutetett bele: a falisírzítményei az északi
; a figura típusát
térdelő, vagy fekvő
i fejedelem alakját.
fusa abból indult ki
ísérleteképp), hogy
ben úgy hagyatkotóf monumentumá-
[9] A krakkói sír-
ı a firenzei származeghatározó egyé-
594—1595-ben;[94]

MÁRIÁS Béla

m.l.t. = Narancsgaléria : Máriás Béla. =
Magyar Narancs, IV.évf.11.sz.1992. május 18.p. ill.

into forces. The citizens were divided into classes accordi
to wealth, and each class provided the men and equipme
it could afford. The richest class were the 'knights' w
provided their own horses and armour; the next riche
provided their own armour and marched in the front ran
of the infantry; the poorer citizens who could not afford
buy equipment marched in the other ranks.

By the 3rd century BC the Roman army had b
come much more highly organised. It was now first a
foremost a large force of heavily armed infantry troo
who fought shoulder to shoulder, a large oval shield
their left hand, and a spear or sword in their right. T
infantry was supported now by only a small force
cavalry. The army also contained soldiers from countr
which had become Roman allies. But the army was s

Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Budapest V., Báthory u. 10.
Postacím: Budapest, Pf. 16
1363

Dr. Máriás Béla

ANYALTÁNY

A Négy Nagy Fészekrakó sok szeretettel meghívja 1996 szeptember 29-én, 15 órától a margitszigeti Sellők és Sirályok sörkertben (youth hostel mellett, casino mögött) megrendezendő Álomotthon-sátorfesztiváljára.

Résztvevők:
- Bodó Nagy Sándor
- Dr. Máriás Béla
- Elek is
- Illés Anna–Pálos Miklós
- Káldi Kata–Braun András
- Nagy Attila
- Silver és Shanghaj corporation
- Várnai Gyula-Eike

- Litván Péter
- Sasvári Edith

- Flash együttes
- Műszaki hiba

BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL '96

BUDAPEST 1996-09-25 1502

Új Művészet
Sinkovits Péter
Budapest
Báthori u. 10.
1054

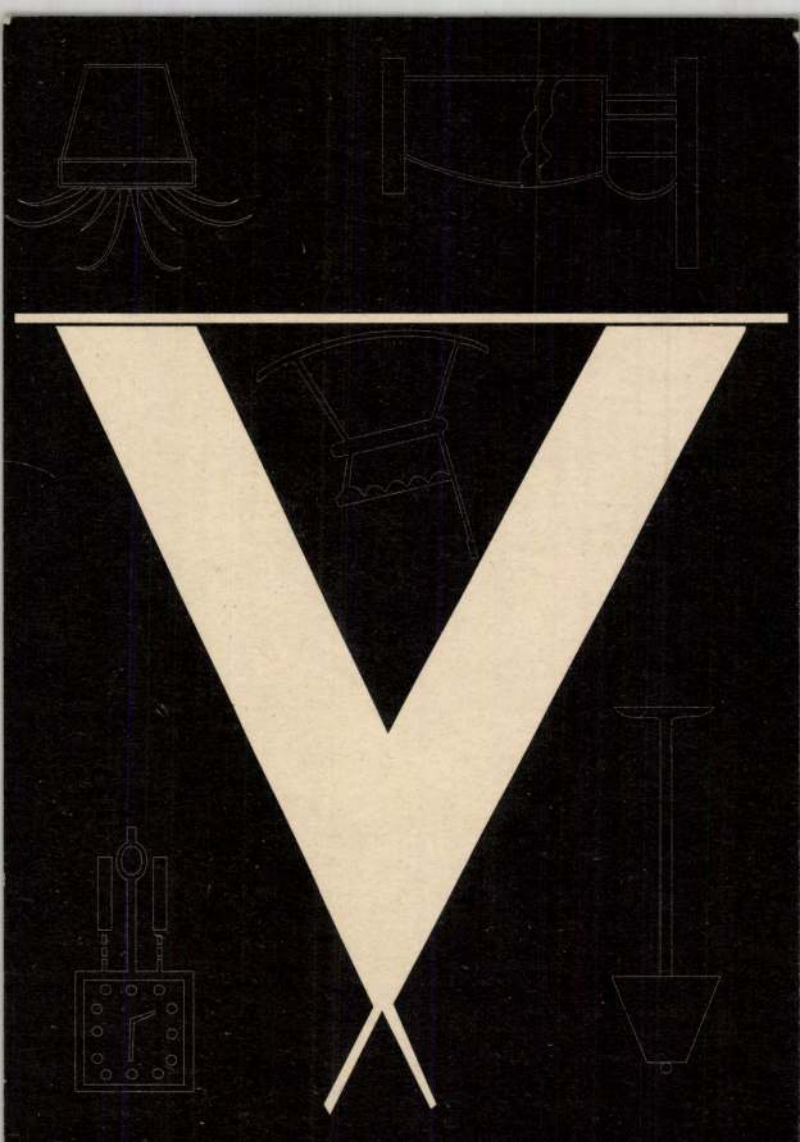

KERTÉSZ ÁKOS:

HŐSI MÚLTAM

Író körökben nem föltétlenül szégyen a dicsőséges katonai pályafutás. Dobozi Imre, a kommunista dzsentri, huszárosan még kérkedett is vele, igaz, ő volt (szerinte) az egyetlen tiszt, aki az egész alakulatával átállt, s a Vöröshadsereg oldalán harcolt a németek ellen; Cseres is vállalta, de csak amolyan kópésan, sok iróniával. Vagyis nem egészen járatlan út az, amelyen most kalandozni indulunk, és megemlékezünk néhány fogvacogtató, már-már vesztésre álló ütközetről, melyek végülis furfangos és fordulatos küzdelem után győzelemmel végződtek.

Elkötelezettségem a katonai pálya iránt már zsenge gyermekkoromban kezdődött, amikor lassan és ügyetlenül fűztem be a magasszárú cipőmet, és a fölnőttek imígyen serkentettek nagyobb sebességre: várj csak, majd ha katona leszel! Ott majd megtanítanak, ne félj!

Én nem szegtem föl a fejem, konokul lefelé bámultam az ellenséges cipőfűzőkre, melyek legyőzésére a fölnőttek oly harsányan serkentettek, és azt mondtam magamban eltökélten: nem!

Máskor meg nem akart lecsúszni a paradicsomos káposzta (az általam főtt cipőtalpnak nevezett) főtt marhahússal, s ekkor a fölnőttek újra boldogan rikkantották, hogy na, majd ha katona leszel, ott megtanítanak enni! Ott nem lesz ám válogatás! Ott embert faragnak belőled!

Én ismét csak a tányéromra, az undorító főtt cipőtalpra szögeztem ártatlan gyermektekintetemet, és azt morogtam magamban: én nem. Márpedig én — nem!

És amikor elaludtam, és elkéstem az iskolából, akkor is azzal a pozitív távlati jövőképpel kecsegtettek, hogy na majd a katonaságnál megtanulod! Ott nincs ám elalvás! Ott hajnali ötkor ébresztő, tratatatam-pam-pam! (ez a kürtszót volt hivatva megidézni), villámgyors mosdás, aztán félmeztelenül reggeli torna a kaszárnyaudvaron! Télen, nyáron!

(Brrrr!)

Csuklógyakorlat fegyverrel! Békaügetés! Vigyázz, feküdj! Jobbra át, balra át, hátraaa-arc. Harminc fekvőtámasz! Balra... igaaa-zoggy... iiin...dujjj! Eeegy, kedőő, eeegy, kedőő, lépéé...sájjj!

Ebből már elemiben is kaptam némi ízelítőt, a gimnáziumban, a leventeoktatáson pedig nagyságrendekkel magasabb szinten történt az idomítás.

Majd meglátod, ha katona leszel!

Nem akartam meglátni. Ilyenkor azt mondta bennem egy nagyon kemény és eltökélt Kertész — akit nemigen lehetett kívülről látni, mert eltakarta egy gyönge, befolyásolható, érzékeny lelkű kisfiú —, hogy nem! MÁRPEDIG ÉN NEM!

Aztán hallottam a szívatásokról, a kibaszásokról, a szadista őrmesterek és a még szadistább örömkatonák kitolásairól. Porszem a sarokban?! Kertész honvéd a fogkeféjével fölsöpri az egész körletet, majd utána ugyanazzal a fogkefével kimossa a pofáját. Rémtörténetek áradata a katonaviseltek szájából röhögve, humorosan elővezetve, de az én humorom erre valahogy nem rezonált.

Vici barátom a híradósokhoz került, és ott a kiképzőtiszt ezzel kezdte a mondókáját: „Kétféle elektromosságot ismerünk, bajtársak, úgymint a pozitív elektromosságot és a negatív elektromosságot". Mire jelentkezett egy srác, akit a TTK matematikai tagozatáról rúgtak ki a második évben nagykereskedő ősei jóvoltából, és azt kérdezte, mi az a negatív, százados elvtárs? Ha én magát békaügetésben lezavarom az udvarra, az magának negatív, nekem pozitív. Ha a foglalkozás után meghívom a kantinban egy pohár sörre, az magának pozitív, de nekem negatív. Világos? Igenis, százados elvtárs, értettem!

Hát nem. Ez majdnem olyan, mint a láger. Hogy én ezeknek a rohadt szovjetbérenc, hazaáruló kommunistáknak legyek katonájuk? (Ez nem vonatkozott az eszmére: ezzel együtt marxista voltam — én. *Ők* nem voltak marxisták.) Hogy én védjem meg ezeknek a békét, amikor alig várom az amerikai fölszabadítókat? Hogy én a jugoszláv katonákra lőjek, amikor ők mentették meg apám életét? Ezt nem nekem találták ki. Nem mintha fizikailag nem bírnám a gyűrődést, de a megalázást... Félek, hogy... ha fegyver kerül a kezembe, éles tölténnyel...

Egyszóval NEM!

Ez nálunk különben is családi hagyomány: az apám se volt katona. Ez haladó hagyomány: követendő.

Viszont munkaszolgálatos, az volt. Ez retrográd hagyomány: elvetendő.

Mert én bizonytalan helyzetben voltam, és éppen az apám miatt. Ő ugyanis kizsákmányoló kisiparos volt, ezen kívül tagja volt még a háború alatt a láncos kutya, Tito partizán-hadseregének is, arról, hogy megrögzött klerikális reakciós, már ne is beszéljünk, nyíltan jár templomba, vagyis provokátor. Mindezeket figyelembe véve, én is könnyen a dombelhárító fegyvernemhez kerülhettem volna, mint megbízhatatlan elem.

Így volt ezzel a legjobb barátom, szak- és brigádtársam, a Fazekas Géza is. Ő is elmondta, hogy már gyerekkorában... Majd a katonaságnál megtanítanak, ne féljek, ott embert faragnak belőled! Belőlem?, mondta ő magában már négyéves kis surmóként, soha! A sorozáson ki is szuperálták nagyon ronda visszerei miatt, mert már nyolcévesen el kellett mennie facipőben, klumpában borsószedni, gyereknapszámba, és a lába kikészült.

Engem az V. ker. kieg. pságra (laikusoknak: kiegészítő parancsnokság) hívtak be, akkor még nem sorozásra, csak összeírásra. Ott volt egy osztálytársam, a Molnár Lajos is, a Kulesz. Marháskodtunk, röhögtünk, ő azért, mert egyetemre járt, az összeírás számára nem volt tét: egyetemistaként nyaranta egy hónapos kiképzés várt rá, azt meg guggolva is ki lehetett bírni, de énrám, ha bennfognak, három év várt; én meg a szorongásomat vezettem le a hülyüléssel.

Aztán szólítottak. Nem is kellett nagyon rájátszani, elsápadtam magamtól is. Bevánszorogtam, levetkőztem, előálltam, ahogy Arany mondja: „Előálla Márkus térdben összeesve, görnyedező háttal, mintha sírt keresne..." Mindent megtettem, hogy hullajelöltnek fessek. Amúgyis beszédhibám volt, itt meg idegességemben még jobban dadogtam. Különféle meséket akartam előadni: asztmás vagyok, a növényi rostokra vagyok allergiás, a szalmazsák kész halál nekem, lúdtalpas vagyok, visszereim vannak (nem voltak olyan rondák, mint a Gézáéi, de azért már látni lehetett őket), inhüvely gyulladás van a jobb alsó karomban...

Egyre reménytelenebbnek látszott, a két orvos (ketten voltak) nem is figyelt oda, másra figyeltek, már arra gondoltam, hogy talán el kellene ájulnom itt, amikor észrevettem, mit mond az egyik orvos a másik füléhez hajolva. (Nem hallottam, a szájáról olvastam le, mert kissrác koromban a dadogásommal olyan logopédushoz jártam, aki süketnémákat is tanított, ott lestem el a szájról olvassát.) És azt láttam, hogy a kövérebbik orvos azt mondja a sovány kopasznak: *te, figyeld csak, hogy beszél ez a gyerek.*

Van Isten! Persze, ilyenkor rögtön kételkedni is kezdek, hogy ha engem meghallgat, másokat miért nem, ezért lehet, hogy ha nincs is egy általános Isten, nekem külön van egy saját, kisebb kaliberű Istenem, aki időnkint énnekem segít. Szóval, mint a villám, hasított elmém viharos éjszakájába a fölfedezés, hogy ez az, ezt kell meglovagolnom!

Jöjjön csak közelébb.

Közelebb mentem.

Na meséljen valamit... hol is dolgozik?

Az Ik... az Ik... az Ikkkkkk... az Ikarrr (nagy lélegzetvétel:) az Ikaruszban. (Megkönnyebbült sóhaj: ez kijött.)

Kár, hogy írásban ezt nem lehet visszaadni, ezt látni kellene. Azzal győztem, hogy én valóban dadogtam, ismertem a dadogás tüneteit. Ezeket erősítettem föl hússzorosára. Nem százszorosára, az már gyanús lett volna, hússzorosra, így volt hibátlan az alakítás. Mert nagy alakítás volt, azt elhiheti nekem az olvasó. Az orvosok előtt volt egy nagy, géppel írott árkus papír, és abban fejtől olvasva megláttam a döntő mondatot. Így szólt: „A beszéd érthetőségét akadályozó beszédhiba". Tudtam, hogy győztem. Most az önuralom percei következtek, el ne áruljam magam. Jó sokáig elbeszélgettünk a doktor elvtársakkal, mert nekem minden tőmondat egy negyedóráig tartott.

És hogy érettségizett? — kérdezte tőlem a hosszú kopasz, mert az érettségi ott virított a katonai káderlapomon.

Ttte... tetermé... szszsz... (nagy levegő) természetesenir.... írásbbb... baba... írásban (megkönnyebbült sóhaj). Kiküldtek.

Pont a Kulesz jött utánam ábécé sorrendben, és az adataiból kiderült, hogy ott érettségizett, ahol én, sőt, még egy osztályba is jártunk.

Mondja, ez a Kertész... ismeri?

Hogyne, pesze, osztálytársak voltunk.

És ez hogyan végezte el a gimnáziumot, hogy szokott felelni? Kulesz is azonnal kapcsolt (vele volt az én saját Istenem).

Írásban, mondta.

És hogy érettségizett?

Hát írásban.

És a szóbelin?

Őneki ott is megengedték, hogy írásban feleljen. Nagyon nehezen beszélt, rettentően dadogott, most is dadog, de amúgy okos fiú. Úgy tudom, *jó átlagú lett* az érettségije.

Alakításomért, jutalmul, fölvehettek volna akár a színművészeti főiskolára is, de nem tették, helyette egy fehér Katonai Összeírási Igazolványt kaptam, benne a mágikus mondattal: *„katonai szolgálatra* **nyilvánvalóan** *alkalmatlan"*. Ez csak nyilvánvaló, nem?

Kibumliztam Mátyásföldre, hogy igazoljam a napomat, Fazekas Géza aggodalmas képpel várt a platninál. Mutató- és nagyujjammal vé alakot formálva emeletem föl a jobbomat: győzelem! Géza elvigyorodott, és hazafelé meg is ünnepeltük a nyertes csatát egy-két fröccsel.

Na, ugye, mit mondtam, vigyorgott rám a Géza a fröccse fölött, aki nagyon akar valamit, aki gyerekkorától már eltökél valamit, annak az a dolog sikerülni is fog!

Valóban ezt mondta — és igaza volt. Katonai pályafutásom ezzel azonban még korántsem ért véget, előttem állt egy még keményebb ütközet, a sorozás. A titkos csodafegyver következetes alkalmazásával ezt is megnyertem, ha nem is olyan fölényesen, mint az összeírást. Világoskék vászonkötésű fényképes katonakönyvet kaptam, de ebben alkalmatlanságom már nem volt „nyilvánvaló", a győzelmet jelentő szöveg imígyen festett: *„háb. esetén hátorsz. szolg. alk."*

Ez se olyan rossz azért, gondoltam, majd légóparancsnok leszek (a légó, az nem lego, az összerakhatós játék, hanem a „légoltalmi" rövidítése), és ha atomtámadás jön, én fogok előimádkozni; atombomba ellen hatékonyabb védekezés úgysincs, és ezzel, azt hittem, bevégeztem katonai pályafutásomat, de tévedtem; Isten és a katonai kieg. pság. útjai kifürkészhetetlenek, még az olyan korlátozott hatalmú Istené is, mint az enyém.

Néhány szükséges adat táviratilag:

1958 — megjelenik az első novellám.

1959 — megjelenik a harmadik novellámra válaszul Jovánovics Miklós kemény, megsemmisítő kritikája az ÉS-ben, ami Aczél elvtárs utasítására ugyan, de egy kulturált lebaszás volt (Jován szavai), nem mondatott ki rólam olyasmi, hogy tehetségtelen volnék, és „ki az az író, akit három megjelent novella után ismernek a szakmában, hát mit akarsz, ezt is nekem köszönheted!" (szintén Jován szavai, és nem cáfolom őket, mert nem tudnám).

1961 — a Művelődési Minisztérium irodalmi osztálya állami ösztöndíjjal egyetemre küldi azokat a fiatal írókat, akik ilyenolyan okból nem tudták elvégezni az egyetemet.

1966 — megkapom a diplomám.

1967 — a kieg. pság, nem tudván, hogy én egy *untauglich* öreg kripli vagyok, a többi, tavaly diplomázott egyetemistával egyetemben engem is behívat újabb sorozásra. Nem vitatkozom, megtanultam, hogy aki itt vitatkozik, az föltűnik, pedig itt csak eltűnni szabad. Végigcsinálom hát az egész procedúrát, előadva újra a már bevált számomat a beszéd érthetőségét akadályozó beszédhibáról (csak azért drukkolok, meg ne kérdezzék már, hogyan végezhettem el ilyen beszédkészséggel az egyetemet), de a szokott színjáték újra beválik. Amikor visszakapom a katonakönyvemet, benne megerősítve, hogy a kontrollon ismét *háb. esetén hátorsz. szolg. alk.* minősítést szerezтem, egy kedves öreg törzsőrmester, afféle vén kieg. patkány, szánakozó tekintettel és a legteljesebb őszinteséggel a szívében próbál megvígasztalni.

Az elvtárs itt, most, nálunk nem vált be. De azért ne keseredjen el. A polgári életben ettől még érvényesülhet.

A legnagyobb színészi teljesítményem az volt (ezért már egy Jászai Mari díj járna), hogy én akkor, ott, náluk, kibírtam röhögés nélkül.

dr. Máriás Béla rajza

NYERGES ANDRÁS:

Az isten passza + (a többi)

A hathúszassal jöttem.

Mint mindig, mióta élek. Velem ez már csak így van. Lassúnak találtam a vonatot, fele úttól a hátamon vittem be a csarnok ötösre. Ma játszik az új klubom, ahová átgazoltam. Ott a helyem a meccsen. Az edző röptömben rángatta le rólam a civilt, beleszuszakolt egy sárga mezbe. Mélyvízbe dobunk, fiú! Tíz perc múlva kezdőember vagy az első csapatban. Mi a fene, kérdeztem, marhavész pusztít erre? Arra készültem, hogy hetekig meresztek a kispadon. Ahogy mondod, pestises a kilencesünk, budais a tartalék. Így a csapat bíz alma, háláld meg, hogy beléd fektetem! Hogy hatódjak meg, könnyekig vagy könyökig? Énrám figyelj, ne a falra, elmondom, nálunk mi a taktik. Egy plusz kilenc plusz egyet játszunk. Hová bámulsz megint, pókot látsz? Baromi jól ver a tiktak. Hagyd az órát, van kérdés? Volna. Mi fán terem ez az egypluszkilences izé? Pofán, ha nem figyelsz. Ezzel a szisztémával jöttünk fel a másodosztályból. Harminc meccs, haminc pont. Egy kapus, kilenc söprögető, egy támadó. Elönt a büszkeség, ez leszek én. Na majd...a klubodtól úgy tudom, nagy pofád van, rámenős vagy. Kihúzom magam, hát igen. Na, ez itt nem megy. Nálunk az ellen sem fél, hanem ség. É-vel, kérdem viccből, nem e-vel? A fejed, az van e-vel, meg két g-vel! Más kérdés? Igen. Hogy állunk a szélsőkkel? Irtózunk a szélsőségtől. Se bal, se jobb. Különben is, ki vállalná? Ötször annyit futni, ugyanannyi zsozsóért? Jegyezd meg, mi középen játszunk. De jobbközépen vagy balközépen? Aha, szóval te amolyan okostóni vagy! Bocs, bemutassam az éretlenségimet? Oké. Még kérdés? Mi van, ha a labda véletlenül perdül ki a szélre? Az edző feje elbí(bo)rul. Ez a rögeszméd, mi, a szélek! Nem perdül ki. Labdakezelés kérdése. És ha az ellenfél viszi ki? Már mondtam, hogy SÉG! Ha a SÉG viszi ki? Ha kivitte, pofára esik. Lesheti, hogy utánafussunk. Dekázzon csak, míg elveszti. Attól kezdve kibekkeljük. Na, elég a szövegből. Nyomás a pályára.

Futtában jattolok a csapattal. Hagyd el, intenek le, senkit se izgat a neved. Ott a szám a hátadon. Egyelőre a nulla vagy. Állunk a körben, várjuk a középkezdést. Jön a bíró, vele a két p'art pour p'artjelző. Földobják a tallért. Dübög a szívem, tiktak, taktik. Hálistennek miénk a kezdőrúgás. Vagyis az enyém, gondolom. A hátam mögül előrenyúl egy sárga kar, elveszi, tágulj öcsi, mondja, te nem tudod, mit kell vele csinálni! Hátrapöcköli, nézem, a mögötte álló még hátrább teszi, aztán a harmadik, negyedik, ötödik lábról perdül egyre hátrább. Semmi egyénieskedés, gyönyörűek az átadások, a labdát mintha bőrragasztóval rögzítenék. Briliáns teknik! Ilyen csapattól tanulni nem szégyen. A kapus kidobja, de mintha csak azért, hogy legyen honnét hátrajátszani. A móka miatt egymással dribliznek, elhajolnak, jobbra néznek és balra passzolnak. Még arra is van energiájuk, hogy froclizzák a SÉGet. Felviszik a labdát a tizenhatostól majd a felezővonalig, amazok kiéhezve beindulnak, majd most, majd most, ez süt ki a szemükből, aztán semmi. A sárga megfordul és visszakíséri a labdát a kapunkhoz.

Mindent értek. Idegre megyünk! A SÉG veszítse eszét, míg azt se tudja már, melyik lába melyik. Akkor indulunk be mi, és megsorozzuk a kapujukat. Akkor lesz rám szükség. Addig az a dolgom, hogy lessem, társaim szerint itt van-e már az idő. Bámészkodom és gyönyörködöm. Miket tudnak ezek...! Estükben hátrafelé ollózva mérnöki pontossággal passzolnak. Bérháznyi magasból ólomnehezen alázúduló labdákat kezelnek le, mintha tollpihe szállingózott volna a cipőjük orrára.

A SÉG játékosai kis truppokban tanácskoznak a pályán. Egy értekezlet itt, egy szümpozion ott. Aztán átmerészkednek a térfelünkre. A mieink belemenőssé válnak, csattan a stopli, kinek a képén, kinek a bordáján. Megint tanultak valamit, begubóznak odaát, a saját ötösük tájékán. Zárt láncot alkotnak, senki sem törhet át. Egyelőre nem is akarunk. Mindenesetre nagyokat ugrom, helyben futok, hogy csak úgy porzik, nem szeretnék lemerevedni. Rám fúj a p'artjelző, de aztán int, hogy tévedés, tovább. Arrébb megyek, fekvőtámaszokat csinálok. Közben ábrándozom, ha véletlenül egy buckán irányt változtatna a labda, megirakodnék vele, a SÉG játékosait jobbra-balra elfektetném, mint a kuglibábokat, lábuk között gurítanám át a labdát, becsapnám a kapust és akkora gólt lőnék... Mintha a gondolataimban olvasna, rám sípol a másik p'artjelző.

Lesünyom a fejem, bocsánat. De a gondolat nem hagy békén. Úgy szeretném megmutatni, hogy jó vásár voltam... A nyolcasunk megértő fickónak látszik. Azt hiszem, ő a csapatkapitány. Vizes a meze, fehér a pofaszakálla. Odakocogok, megérintem a vállát. Én vagyok a ... Tudom, vág közbe, az új nulla. Mester, ha csak egy pindurka passzra méltatna... Havas szemöldöke összehúzódik. Mit kezdenél vele? Hát vinném, mint a villám! Jó, de hová? Ahová kell, csak végre labdába rúghassak! Fontolgatja a választ. Labdába rúgni...azt lehet. De semmi hebehurugy! Esküdjek, mester? Méltó leszek a csapat régi nagy híréhez, mit rákentek a századok.

Ettől kezdve igyekszem mutatni magam a mezőnyben. Felbukkanok itt is, ott is, de semmi. Aztán, mikor már nem is számítok rá, a cipőmhöz ér valami. Szarvasbogár? Nem, juhhé, a labda! Itt vagyok őrizetlenül, látok a pályán, tökéletes átadás, ez maga az isten passza! Kilövöm magam. Irány a kapu. S akkor valami történik, de ilyen nem történhet. Hátulról valaki elkaszál. Estemben egy test rám ugrik, gyomromba lép. Sárga lábszárvédők, kezek, sárga ködben úszom.

Nem tudom, mennyi idő után eszmélek. Félkönyökre felnyomom magam. Hol vagyok? Tán egy méterre a felezőtől. Szóval eddig eljutottam... Mintha felém gurulna a labda. Felállok. Le! Le! A lelátó zúgja ezt. A lenéző. Majd nem fogtok lenézni, ha lövök egy ... Nem volt elég, öcsi? A vizesnyolcas kapitány méltatlankodó hangja. Reccsen a lábam. Besárgul az ég. Később, távolról, olyasmit hallok, hogy szabadott egy ilyet beállítani, majdnem eladta a meccset!

Eltart egy ideig, míg ebcsonttá leszek. Beforrok, de rosszul. Sánta kutyaként bicegek ajtót nyitni a postásnak. Csomagom jött. A klubomtól! A mezemet kapom, hátán áthúzva a nulla. Világos, nulla vagyok. Elbuktam a próbán. Heteket hordok össze, havakig. Jóemberek biztatnak, semmi vész, lesz ázalék. Soká esik le a telefonkártya, leszázalékolnak. Azóta kijárok a térre, esős napokon a koravének klubjába. A teaasztaloknál már fiastyánok, diskurálunk, csapd le csacsizunk, ha különösen duhaj kedvünk van, feketepéterezünk. De zárórakor iszkiri, mert ilyentájt másféle astyánok érkeznek, csapatostul. Fehér hajú astyánok motorral vágtatnak be a teázó asztalai közé, s ha elütnek egy fiastyánt, dőlnek a röhögéstől. Sebaj, a nyugdíjamig már csak harmincnyolc év. Addig sincs probléma, fél évre megítélték a kártérítést, minden elsején megérkezik a húszezrem, amiért a kisujjamat se kell mozdítani.

A hat húszas.

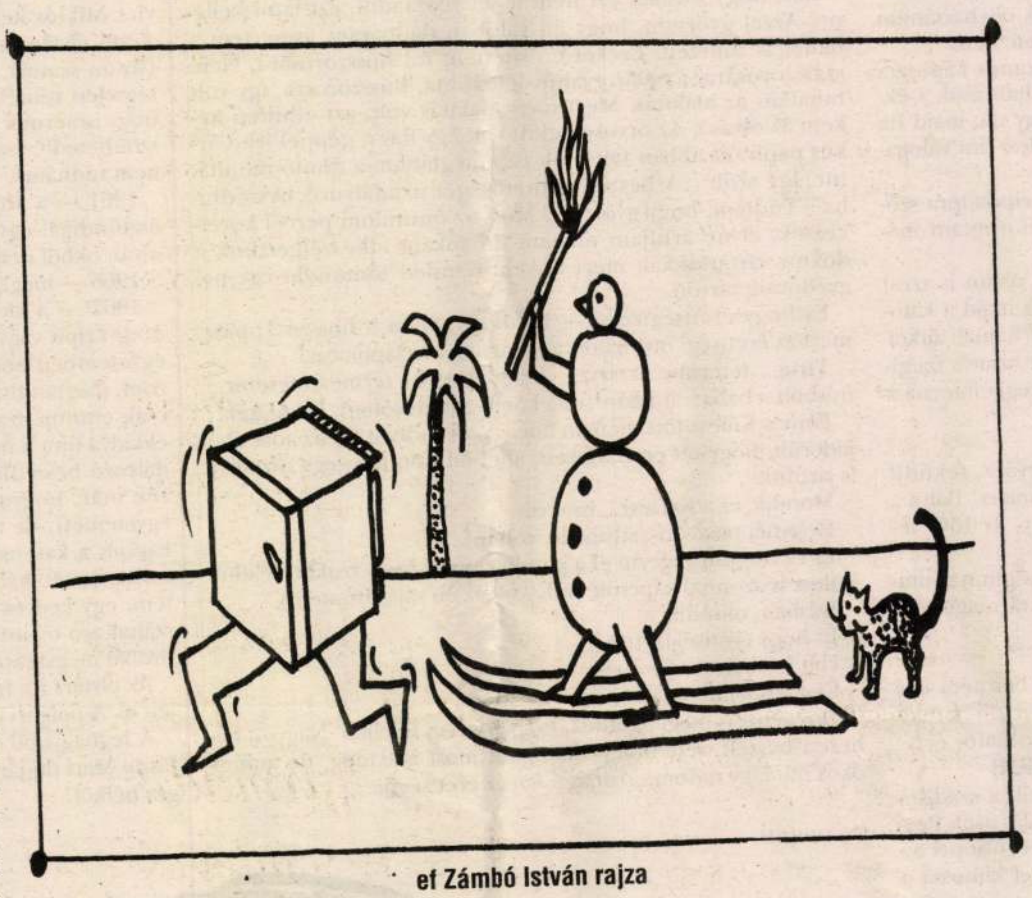

ef Zámbó István rajza

TÁRCATÁR

Tó/II.
a mozdony kiköt

Ma délután öt körül elindultam ezen a parton észak felé. Feltűnően kék az ég, a föld és a kihalt játszóterek, parkok is végig a folyó mellett, a kék háttér előtt világosabb kék mászókák. Jégország. Lassan sötétedik, olyan, mintha hajnal lenne, megállhatna itt az idő, jó ez a se hideg, se meleg. A hídon felfénylenek az ostornyeles lámpák, sárga fényáradat, a túlpart sötét, egy percig vágyom a járdaszigetre, aztán továbbmegyek. Senki nem jön szemben. Azok a jó hidak, hol este már csak egy-egy csavargó jár, azok is elsietnek egymás mellett némán, szalmahajjal. A baloldalon megyek Pest felé, rengeteg a bucka az aszfalton, a hajógyári sziget körül a víz feketészöld, mozdulatlan fémlap, rajta a sziget partjához tapadva hófehérre mázolt stégek hosszú sora tündöklik a sötétben.

Nagy dombok a hidak, ahogy megyünk, lassan emelkedik fel a túloldal, varázslatosan nő ki a földből a házsor. Fata morgana. Sokkal sötétebb itt a város, mint a többi hídnál, még mindig senki gyalogos, balra, kifelé a városból egyre sötétebb a víztükör és egyre szélesebb a folyó, gyorsabban esteledik, nagyon apró, távoli fénypontok nyaklánca az utolsó híd.

Átérek, elég hirtelen lejteni kezd az út egy buszmegálló után, a távoli mélyben régebbi lakótelep, csak az ablakokból jön fény, nincsenek utcai lámpák. Benézek a polcokra, jól látom a ferdén megdöntött könyvek közt a szalmabábokat és a drótlovast. Népfürdő utca, a Dagály fürdő egy Alba Regia televízió képernyője, kivilágított üvegablakai mögött alakok mozognak. Telefonfülke fénydobozába lépek, körülöttem gyerekek rohangálnak, lomtalanítás van a Dagály utcában, lehajolnak egy sötét kupachoz, könyvek szerteszét, egy kislány felemel egy képregényfüzetet, két kisfiú felé mutatja kedvesen: — ezt gyűjtitek? Itt van még egy. — Adide, mondják zord arccal, és a csomóba fogják a többihez. Svájcisapkás férfi kotor egy derékigérő dobozban. Orvosságos üvegcsék százai, köztük kisujjnyi illatszeres fiolák, Kölnisch Wasser. A férfinél saját nejlonzsák, abba csoportosítja át a kis üvegeket. Percekig figyelem, nem tudom kitalálni a szempontjait, rám szól, hogy árnyékot vetek.

Jobbra, a sarkon vendéglő vagy söröző, bent barna faasztalok, az elektromos zongoránál fehér harisnyás, fiatal nő ül, erősen vörös a szája, vastagon, széles foltban kifestve, azt énekeli ...húsz év múlva a fáradt vándor megpihen, húsz év múlva...

Nincs egyéb vendég, csak a fiatal férfi a szomszéd asztalnál, valamit olvas, kézfején rúzsfolt.

*

A sínek a hídfő közelében, úgy két méter magas betonfalak közt indulnak, az ember lépkedhet a síneken, egyensúlyozhat, mint az óvodások, balettozhat, valahogy biztonságban érzi magát, csak föntről látják, de az eleinte ritkás lakótelep lakói messze vannak, körben, kicsi bogarak a napfényes erkélyeken. A házak közeit már eléggé benőtték a fák, bokrok, a síneket meg a gyom, ahogy lépegetek, surranások, a lapos levelek alatt láthatatlan gyíkok. Egy darabig betongerendákon futnak a sínek, aztán sima, esőáztatta fagerendák során haladok, ezek valahogy puhábbnak tűnnek, a talp alá simulnak. Rozsdás váltók, vasrúdon betontabletták, kétoldalt gyárkerítések, jobbra irdatlan szerelőcsarnok, határozottan tehénfejű daru bámul kifejezéstelenül, vaskampóval a szájában. Drótkerítés, egy bokorra még a télen tejszínű nejlonfólia akadt, átfúrták az ágak, mögötte a félhomályban valami vaskeret, mintha focikapu lenne, rajta, a nejlon mellett két balkáni gerle, ahogy továbbmegyek, ezek is nyomtalanul eltűnnek, a sín most egy utat keresztez, a túloldalon jobbra kutyakiképző iskola, hosszú sorban háziasszonyok, karfiolfülű, malacszemű idomárok, velük szemben egy oktató, megfáradt, kócos német juhásszal, azt rángatja, vezényszavakat süvölt, maga felé rántja a kutyát, megfordul, a kutya a láncon csak úgy repül utána, a férfi már háttal áll, a kutya háttal ül, az egész sor egy csattanással elismétli a bemutatott jelenetet, egyszerre mondják a vezényszót a különböző hangok, behunyom a szemem, csak a sipító, ugató vezényszavak hallatszanak és a lábak surrognak a kavicson, nyüszítés, kiáltás, dicséret, nyüszítés, surrogás, kiáltás, dicséret, csend.

Kinyitom a szememet, a sor mozdulatlan, a férfi megint egy figurát magyaráz. Jobban végignézem a kutyákat, ölebtől mongol tekintetű, görbe lábú gyilkosig mindenféle akad, mind liheg.

A sín innen keskenyebb folyosóban fut, gyárak magasodnak föl mellettem, a kerítések, bokrok, fák, nejlonok, fél csizmák egyvelege, hátamat süti a nap, lassítok, minden ablak törött, ugatás visszhangzik egy szerelőcsarnokból, lövés dörren, ebben a pillanatban meglátom a Dunát, egy sóderpiramis és egy darumonstrum között tűnik föl egy szemvillanásnyi időre, mint gyerekkoromban a Balaton, először csak egy csillanás volt, aztán nyugalmasan, lassan megmutatta magát az egész tó, amint egybefolyt az éggel, és valahol az égen egy ember labdázott. Közvetlenül a vízparton robogtunk sokáig, végig az ablakban álltam, aztán töltés mögött haladtunk, és még több mint egy óra volt az út.

A sín kanyarodik, balra hajógyár, dokkok, jobbra a város, arra lépegetek a talpfákon, vashídra érek, elhagyott vasúti híd a Váci út fölött, a közepén kicsit megállok, szembenézek a nappal.

Valami személyvonatnak érzem magam, lassan befutok a pályaudvarra. A metró Városkapu megállójánál megkerülöm a vaslemezekkel lezárt remízt, átmegyek az aluljárón, végigegyensúlyozok egy végtelenbe nyúló festékcsíkon, már esteledik, a kanyargó, hófehér csík ragyog a lábam előtt, távol alacsony házak, hatalmas foghíj a tér, Toledó ege kéklik előttem, a házak mögött őrült sötétkékbe fordul, feketés, bársonyos kékbe, megállok, nem szabad elrohanni, átrohanni a téren, harangozni kezdenek, jobbra fordulok, ott egy maradék háztömb földszintes házai sorakoznak a homályban, a szélső ház ablaka és ajtaja világít, Kikötő Kisvendéglő, ezerszer vastagon átfestett, barna ajtón nyitok a tompa zajba, a pult mögötti falon egy mélyvizű tó, elélóg a kocsmai csillár, tán egy teraszon ülök Svájcban, Spatent rendelek és Van Gogh vitorlás hajós festménye alá telepszem.

Lábass Endre

POLIFÓNIA

A Soros Alapítvány éves kiállításának rendezvénye

A társadalom pofázik. A társadalom betiltja művemet. De én is pofázok. Mindenkit túlpofázok. Már nagy kalibereket is túlpofáztam. Már nagyon nagy kalibereket is túlpofáztam. Még magamat is túlpofázom.

Mert,

LÁZAS VAGYOK, HOGY TI NE FÁZZATOK

Kedd

1993. november 30-án kiáll nem engedélyezett művének helyére,

dr MÁRIÁS A NULLA TÉREN

(I. Clark Ádám tér)

POLIFÓNIA ≐ CSEND

dr Marías

MÁRIÁS Béla

M. Narane, 1992. megyi 27

AMERICA

CELEBRATING THE 500TH ANNIVERSARY OF AMERICA'S DISCOVERY

Kedves Hallgatók!

Amerika felfedezésének 500. évfordulójára világszerte történnek ünnepi megemlékezések. A Műcsarnok kortárs magyar–ibéramerikai kiállításához csatlakozva, 1992. augusztus 7. és szeptember 7. között kiállítást rendezünk a Tölgyfa Galériában, főiskolások közreműködésével. Ezúton szeretnénk felkérni Benneteket a kiállításon való részvételre.

Várunk munkákat az *Iparművészeti Főiskola*, a *Képzőművészeti Főiskola*, a *tanárképző főiskolák* rajzi-vizuális képzéssel foglalkozó tanszékeitől és külföldi főiskolák hallgatóitól Varsóból, Krakkóból, Wroclavból, Poznanból, Gdanskból, Prágából, Pozsonyból, Berlinből, Lipcséből, Drezdából, Groningenből, Brightonból, Bukarestből, Kolozsvárról.

A kiállításra bármilyen műfajban küldhettek munkákat, legyen az festmény, installáció vagy videó.

Várunk kétdimenziós munkákat 21x29 cm-es formátumban (képek, képsorozatok).

A kiállítás felállítása 4-től 7-ig, kétdimenziós munkák begyűjtése a tanév végéig tart. Kérjük, részvételi szándékotokat a következő címen jelezzétek: Tölgyfa Galéria, Budapest, 1027 Henger utca 2., Vizuális Stúdiumok Műterme, telefon: 115-3858, 115-9821. Érdeklődni lehet Gémes Péternél és Szirtes János stúdióvezetőnél.

A munkákat egybetartjuk és a résztvevő hallgatók intézményeinek kiállítás céljából rendelkezésére bocsátjuk.

Szirtes János stúdióvezető

KIÁLLÍTÁS

A NA-NE PÁRIZSBAN

Azért csak elönti némi melegség az ember szivét, amikor arról hall, hogy a magyar kultúra sikereket ér el külföldön. Néma sikereket, mert a kutya sem tud róluk. Április 13. és május 24. között ugyanis a magyar videó- és kisérleti filmmel ismerkedett Párizs közönsége, a francia nemzeti múzeumhoz tartozó Jeu de Paume épületében. A helyszín nem kifejezetten rossz, hiszen a Louvre és a Concorde tér közötti kert, a Jardin des Tuilleries egyik pavilonjáról, a labdaházról van szó. A Louvre-ban évek óta zajló nagyszabású átalakítási munkákkal közösen (ennek során épült a sok vitát kiváltott üvegpiramis is) újították fel a Jeu de Paume-ot is, s az önálló, megújult kultúrpolitikájú múzeum vezetése a nemzetközi kortárs művészet nem klasszikus avantgard irányzatainak, csoportjainak bemutatására szánta el magát. Eredeti elképzelésük szerint az Écrans hongrois (A magyar képernyő?) című kiállításon a hazai kortárs videókisérleteket akarták bemutatni. Mivel azonban az itthoni kisérleti film java a hetvenes években nyolcas vagy tizenhatos celluloidra készült, eltekintettek eredeti széndékuktól és a sajátosságokhoz igazitották programmjukat. A teljesen átalakitott belsejű épület alagsorának vetítőtermében hetenként változó programmal adták Bódy Gábor, Erdély Miklós, Maurer Dóra, Bódy Vera, Peternák Miklós, Császári Gábor, Hámos Gusztáv, Lux Antal, Forgács Péter, Wahorn András és még egy sor független, vagy a Balázs Béla Stúdió kebelében alkotó videós és filmes munkáit. (A nem emlitettektől elnézést kérek.)

Az esemény látványosságának fokozása érdekében Bachman Gábortól és Rajk Lászlótól rendeltek nagyszabású videoinstallációt, amelyen Bachman különböző videómunkái mentek folyamatosan. A Na-Ne Galéria és Alapitvány párizsi jelenléte teremtett apropót ahhoz, hogy a kiállítás megnyitója elött sajtótájékoztatót tartsanak. A Na-Ne Galéria, amely idáig hat művész, Rajk László, Bachman Gábor, Vida Judit, Benedek Olga, Szalai Tibor és Király Tamás műveinek, illetve művészetének a nemzetközi megismertetésére törekedett, most egy új koncepció következtében regionális, illetve kelet-európai képviseletre készül. Céljuk Budapest regionális kulturális centrum szerepének a tudatositása, az ilyen irányú tendencia fölerősitése. Meggyőződésük, hogy az a központi szerep, amit korábban Párizs, Berlin, vagy a háborút követő évtizedekben New York viselt a nemzetközi művészeti életben, elmúlóban van. Ebben az átstrukturálódásban lehetőség nyilna arra, hogy Budapest fölvállalja a kelet-európai, vagy mégkeletibb, tehát a volt Szovjetunió akár legtávolabbi országaiban élő művészek, kulturális képviseletét.

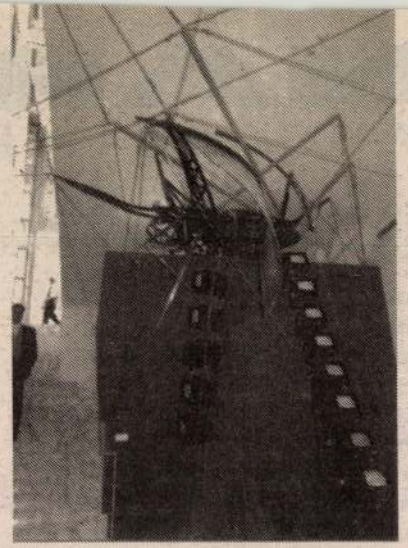

Egy ilyen alkalom, amelyen a párizsi sznob és érdeklődő fiatal közönségnek ismeretlen, az elmúlt huszonöt év hazai kisérleti filmjeiben kiérlelődő kultúra mutatkozik meg, az első lépés lehet ebbe az irányba. A miénkhez hasonlóan, a világon sokfelé találhatók rejtett értékek, amelyek integrálása a negy nemzetközi áramlatokba a különféle irányzatok egymásrahatását eredményezheti, s nem csupán a műkereskedelem szempontjából.

– bojár –

74

NARANCSGALÉRIA

MÁRIÁS BÉLA

Na persze elolvastam, amit Tolnai Ottó írt Máriás Béla (1966, Újvidék) kiállításának katalógusába. Rutinosan megoldotta: Rilkével kezdte, majd átúszott Matisse-ra és Baconre; említette Bartókot és Kafkát is, végül Németh István adriai jegyzeténél időzött.

Hogy miként reagált erre Máriás Béla, azt nem tudom. Van abban valami báj, amikor két művész műelemez.

Hát igen. Itt vannak ezek a grafikák, *elvannak*. Egy kicsit jópofák, egy kicsit könnyedek, egy kicsit badák. Elválaszthatatlanul a címüktől, ugyan aligha címekről van itt szó, inkább szövegekről, melyekhez rendelve van a rajz. (Egy kicsit.) És most kezdődhet a méricskélés: szükségük van-e egymásra – s ránk?

m.l.t.

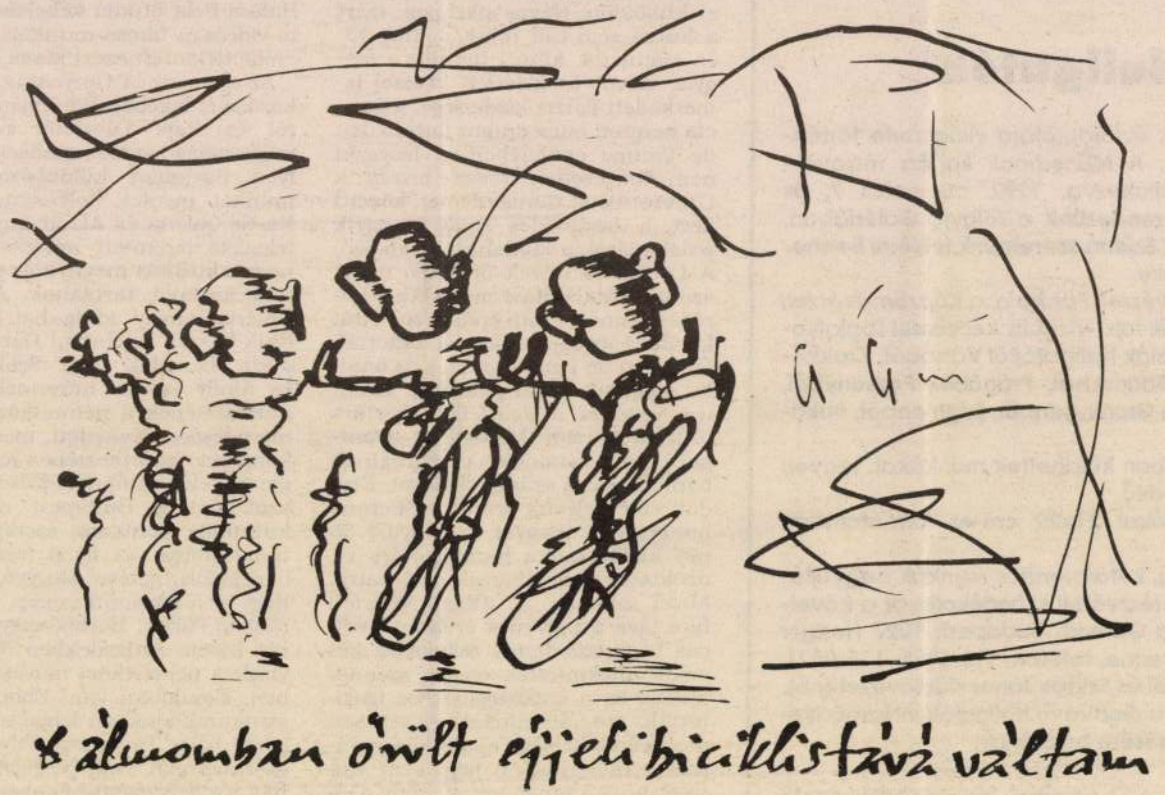

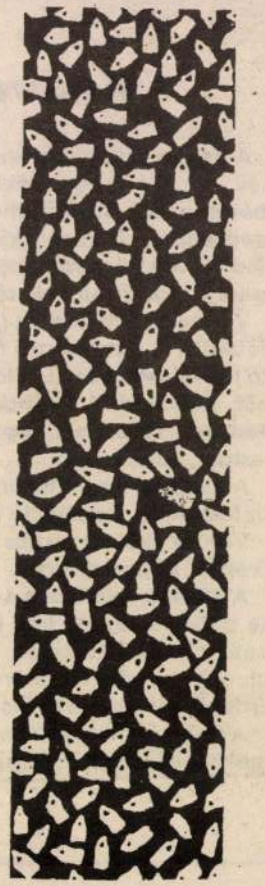

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

FŐVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP

Az orvos a helyszínen válaszol

Az Óbudai Társaskör Galéria szeretettel meghívja Önt

drMáriás

"Én már csak a politikusok segítségében reménykedek!
Éljenek a Politikotonok!"

című kiállításának megnyitójára
valamint a választási és karácsonyi eseményekre történő közös készülődésre.

A művészetpolitikai és politikaművészeti rendezvényt
Szombathy Bálint ünnepi beszéde és vitaindítója nyitja meg.

Az orvos a helyszínen válaszol a lakosság kérdéseire.

Várjuk 2001. november 20.-án 18 órakor a budapesti Kiskorona utca 7-ben,
az alagsori rendelőben.

Nyitva tartás: november 21 - december 16-ig, hétfő kivételével 14 - 18 óra között.

A jelenlegi magyar politikai közeg nagyon alkalmas a tudományos munkára, a szabadgondolkodásra. Régen éreztem ilyen jól magamat Magyarországon, mint most, 2000 januárjában. Ezt mondom most homo politicusként, politikában is élő emberként, és mondom tudósként.

Raffay Ernő a Napi Magyarországnak

Mint a Himnusz első sora: Balsors, akit régen tép...

Szenes Andrea A jövő Magyarországa című tévéműsorban – M 1, július

A ma esti mérkőzést hárombillió-nyi ember nézi

Knézy Jenő a Labdarúgó-EB nyitómérkőzésén – M 1, június

Mi a teendő a biztosítási szolgálat igénybevételéhez?

Csak egy telefonhívás szükséges asszisztenciaszolgálatunkhoz, amely a nap 24 órájában ügyfeleink rendelkezésére áll.

A biztosítottnak ezek után semmit sem kell tennie. Társaságunk szakértő munkatársai kísérik figyelemmel a szolgáltatás teljes folyamatát.

Egy temetkezési biztosítás szórólapjáról, augusztus

Tartsunk gümőkórmentes szarvasmarha állományt, mert az értékesebb!

Felirat egy vidéki tüdőgondozóban, február

Sydneyben az olimpiai megnyitón olyan varázslatos produkciót mutattak be a házigazda ausztrálok, amely még a tiszai ciánszennyezést is feledteti.

Mai Nap, szeptember

– Családjából ki szakmabeli?

Havas Henrik: A lányom, aki sajtótanácsadó. Szerintem lett volna tehetsége a tévéhez is, de azt mondta, hogy ezzel a nagy névvel nincs kedve próbálkozni.

Sikeres Nők, április

Megtudták, hogy vásároltam kristályvizet és egy labdát, s ez meglódította az újságírók fantáziáját.

Szabó Attila országgyűlési képviselő a Somogyi Hírlapnak, április

– Valóban nem az a benyomása az embereknek, hogy egyfajta túl intellektuális vagy túl hivatalos képet próbálna kialakítani magáról. Én egy komoly egyetemi tanárt és tanácsadót valahogy másképp képzeltem el...

– De mi a probléma? Fekete kosztüm van rajtam, nagyon decens, legalábbis idáig azt hittem. Vannak hosszabb szoknyáim is, de most a miniszterelnök úr Brüsszelben van.

B. Varga Mária interjúja Schmidt Máriával a Sikeres Nők című lapban, február

A VILÁGVÉGE UTÁNI ELSŐ SZÁM

Az UFO magazin címlapja, január

BESZTOF. BESZTOF. BESZTOF. BESZTOF.

Mozgalmas és fontos napja volt tegnap a miniszterelnöknek. Az Orbán család ugyanis egy kislánnyal bővült, akinek könnyű lesz a születésnapját észben tartani, mert ugye egy nappal október huszonharmadika után jött világra.

Vass István Zoltán a Reggeli krónikában, Kossuth rádió, október

Például én is írhatnék az amerikai külügyminiszternek, hogy kevés csárdást nyomnak az amerikai rádióállomások. Legutóbb azon hörögtem, hogy Brüsszelben kifogásolják az osztrákoknál az almás pitét a brüsszeli bürokraták, hogy sok fahéjat használnak, és a fahéj az ő normáik szerint nem alkalmas.

Én ilyen Európába nem szeretnék belépni, mert lehet, hogy akkor európai uniós ország leszünk, és akkor esetleg belekötnek abba, hogy én pacalt eszem, mittudomén, velővel.

Schuster Lóránt a Vasárnapi újságban – Kossuth rádió, március

Nyilatkozat a szatócslelkű kufárokról

Miközben országszerte emelkedett hangulatú ünnepségsorozatokkal tisztelegtek hazánk polgárai államalapító Szent István királyunk megkoronázásának emléke és az egyetemes kereszténység 2000. évfordulója előtt, némelyek ízléstelenül, ünnepi hagyományainkat megalázó módon a kenyéráremelés szükségességéről nyitottak parttalannak tűnő vitát, amelyhez a liberális befolyás alatt álló média bőséges műsoridőt nyújtott...

Ismételten nyomatékosan hangsúlyozom, hogy az idei évben termett búza kiváló minőségű, és bőven fedezi az ország szükségletét, ezért sem minőségi, sem mennyiségi kifogások nem indokolják az áremelést. A magyar búzát az egész világon megbecsülik, tisztes árat fizetnek érte, ezért méltatlan, hogy néhány szatócslelkű kufár rossz hírét igyekszik kelteni a jó búzának.

Dr. Torgyán József közleménye, augusztus

Legutóbb kocsonyázott velőt készítettem, aminek tetéjére tojásfehérjéből ráírtam „The Life", hogy legyen valami mondanivalója.

Molnár Albert MSZP-képviselő a HVG-nek, július

A szórakoztató jogi műsor esete a következő: a virágzó kft. egyik tulajdonosa autóbalesetben meghal.

A Nem jogerős című műsor ajánlója a Színes RTV-ben, április

KEDDEN ÉS SZERDÁN DÉLELŐTT AURANÉZÉS

Felirat egy kaposvári kirakatban, május

Orbán Viktor miniszterelnök szerdán az Országgyűlés Gobelin-termében fogadta Arnold Schwarzeneggert. (...) A találkozót Schwarzenegger kérte, mert annyi jót hallott Orbán Viktorról, hogy szerette volna megismerni – mondta érdeklődésünkre Borókai Gábor kormányszóvivő.

Népszabadság, július

A jászkiséri asszony nem tehetett arról, hogy rossz időben volt rossz helyen. Ez másokkal is meg- esett, ők azonban nem egy disznóólban és nem átvágott torokkal végezték.

Zsaru Magazin, február

Orbán Viktor negyedik gyermekének már működőképes idegrendszere van, minden érzékszerve kifejlődött. Az ultrahangos felvételeken jól kivehető minden végtagja, még ujjait is lehet látni. Ráadásul erős fény hatására pózt változtat.

Blikk, augusztus

A MIÉP XI. kerületi Ifjúsági Tagozata felhívást intéz a kerületi polgárokhoz, hogy a szerbek által elpusztított horvátországi magyar települések újjáéledéséhez magyar zászlók és focilabdák adományozásával járuljanak hozzá.

Felhívás az Újbuda című lapban, május

ANIMUS ÉS ANIMA

Mi is történt az Anima Sound Systemmel 2000-ben? A fene se tudja hirtelen, hiszen ez az év úgy rohant el mellettem, mint a gyorsvonat. A legszebb pillanatokra, a Londonban elkészített Transglobal Underground-féle Anima-remixre, a talán soha ilyen jól nem sikerült turnéra, a tavasszal elkészített ötödik nagylemezre, a fantasztikus prágai koncertekre, a Diáksziget nagyszínpada előtti tízezrekre meg hát a munkára: az új dalokra, a Dubcity Fanatikz készülő számaira, a Nyelvterülettel való együttműködésre persze szívmelengető visszagondolni. Jó felidézni a szegedi, egri, debreceni, esztergomi, soproni, pécsi bulikat, s szívesen emlékezem, hogy a Bladerunnaz gárdájával és DJ Kemallal tető alá hoztuk a Budapest Parádé Index-programját, jó, hogy mp3.index.hu cím alatt a legnagyobb legális mp3-siteot építhetem munkatársaimmal, klassz volt együtt bulizni Publo Palkóval Mezőtúron, a Heaven Street Sevennel és a Social Free Face-szel Szombathelyen, Palotaival Győrött, Debrecenben a Sav-bázis és Cha-tee fantasztikus muzsikájára táncolni, vagy a Film Positive nagyszerű gárdájával dolgozni a Tekerd klipforgatásán az újpesti bunyócsarnokban. Az ember ilyenkor persze csak a kóser dolgokra emlékezik, nem ír a kiadókkal folytatott permanens veszekedéseiről, a drámai hazai politikai-kulturális helyzetről, Dáridó- és kisgazda-Magyarországról s azokról a szörnyűségekről, amelyek tönkretehetik az ember kedvét errefelé.

Prieger Zsolt

GEKKÓ 2000

A Bahia korát tekintve ez az év volt az utolsó egy számjegyű. 2001-ben tízéves lesz, és az egy évtizedes működése alatt kialakult sokrétű, színes, színvonalas repertoárjával a legjelentősebb hazai underground vagy progresszív független zenei kiadóvá vált. Az 1991 óta megjelent több mint száz hanganyag magában foglalja a nyolcvanas évekbeli magyar „új hullám" klasszikusainak archívumát, illetve az akkor indult, ma is aktív alkotók új munkáit, s az anyag felöleli a mai magyar zenei termés egy igen jelentős szeletét, műfaji határok nélkül.

A Pepsi Sziget fesztiválon 1994 óta önálló Bahia színpadon lépnek fel a kiadóhoz és környezetéhez tartozó együttesek. 1999 óta működik a kiadóhoz tartozó K. Bazovsky Galéria, amely kortárs képzőművészeti tárlatokat, koncertekket, vetítéseket és más szalon-bokszmeccseket rendez.

A Bahia kamionja is végigpöfögte az Andrássy utat a Budapest Parádé 2000. évi nyitó karneváljén, fedélzetén váltott zenekarokal, melyhez hasonló őrületre készül a kiadó a Hisztéria buli keretén belül a Másfél és mások közreműködésével szilveszterkor.

Ami mégis kizárólag a 2000. évhez kötődik a kiadó számára, az weblapjának underground-művészeti és MP3-lapként való elindulása volt. A honlapon már megtalálható a kiadóhoz tartozó valamennyi zenekar tömörített felvétele és honlapja, valamint bárki feltöltheti ide saját zenéjét, és szerkeszthet magának honlapot. Hamarosan felkerül sok-sok régi koncertfelvétel, mely a Ráday-klubban, a Szigeten, a Gekkócirkuszokon, A Zene Ünnepén készültek, s egy csomó olyan kuriózum, melyből reményeink szerint összeáll majd egy jelentős magyar underground hangtár, melybe még minden más fellelhető értékes anyagot szeretettel várunk (www.bahia.hu). Ollé!!!

dr. Máriás

MESE

Írtam én, Zsebibaba, de már beforrtam. Túl az Óperenciás-tengeren volt egy Négyszögletű kerek erdő és benne egy Százholdas Pagony. Másképpen úgy hívják a felnőttek, hogy Írók Boltja. Nos, ebben a nagy Négyszögletű kerek erdőben mindenféle furcsa erdei lények élnek, álldogálnak, iddogálnak, tesznek, vesznek, szöszmötölnek, hajba kapnak, pletykálkodnak, és néha, ha kibékültek, együtt nyaralnak. Közben felolvasások és könyvbemutatók folynak körülöttük. Hétfejű sárkány helyett hétfejű tündérük van, de akad itt Csilla-nyuszi, Judit, a féltve őrzött rózsa, Micimackó a Balu nevű kutyájával, Detty Tükörországból, holdvilág mosolyú Brigi, folyton éhes Pannika, erdőkerülő, akit úgy hívnak: Dógomvanmingyágyüvök, Mercike Nádszálkisasszony és egy dühös tigris. Aki meri, látogassa meg őket, mert az erdő népe mindig szívesen látja a BÖTŰ barátait.

TAVALY NEM...

...de idén ugrottam az első halk Szisz/szóra. Év végi lapzárta végének legvégéig vártam. Ezerkétszáz leütés kell, és idén még csak ezeregyszázkilencvenkilencben voltam részes tanúként és áldozatként összesen. Vártam, hátha ma még megjön az utolsó. Megjött, halálhír volt, taglónak is pocsék, tehát nem írok róla, hanem a jókról, amik lapzártáig az idén történtek velem vagy nélkülem. Bächer Iván: Elindulni három nővel. Buena Vista Social Club-koncert Bécsben. Duende a Fészekben, öt fatális találkozás Kék úrral. Joy Division. Angyal az égre. Egyszerű teremtés. Mentőötletszerű zenész a Király utcában. Guszti, az alpinista, aki kötelet venni indult a hegymászóboltba, mert a felesége mással. Tántorog, szemben a vakító nappal, kezében gitárok és minierősítő. Sikerül lebeszélni. Közösen összeállítjuk a koktélok sorrendjét, amitől jól be fog rúgni mindjárt. Előkerül a gitár: két kor mezsgyéje: Ibanez-nyak és Jolana-test. „Azért vannak a jó barátok." Nagy nehezen sikerül fölalkudni a cuccot, és máris megvan Mütyi első szülinapi gitárja. (Mert nálunk mindenkinek decemberben kellett születnie.) A vakító decemberi napfény is jó az újjászületésre ítélt Király utcában. Király Tamás is jó a Thália-ában is. Jó, hogy együtt volt a család a Tütüben a Mama szülinapján. Idén jó zenélni, és a legjobb, hogy van egy élethír is: Peti vagy Lili. Legjobb.

Müller Péter Sziámi

HETEN A HALOTT LÁDÁJÁN

A mélypincébe sóderral és homokkal színültig töltött szuterénen és Kazimir Malevics orosz szuprematista festő 1913-as Fekete négyzetén keresztül lehet bejutni: olyan építkezések terein át, amelyek soha nem fejeződnek/fejeződhetnek be. Az alapvető szuprematista elem, a négyzet a galéria védjegye: az ideális létezés eljövendő távlatát idézi. A nagyon reális Világ érzete után a nagyon funkció nélküli Művészet érzetét, melyet nem befolyásolnak sem a látszatok, sem gyakorlati szempontok. A Fekete négyzet az első az elsődleges, önmagukban valóságos, nem tükröző jellegű művek között, s mint ilyen zéró pont. Archimédeszi pont, melyen elfordul az emberi pszichében rejtőző alterego, és a kozmoszban rejtőző fekete lyuk világa is. A fekete magába foglal minden színt, és van egy univerzális tulajdonsága: nem szürkül el, csak kopik. A kopás patinája pedig megnemesíti, akár időtlen műveiket az istenek...

Heten ülnek a halott ládáján, akik tudják, a kincs valahol a szigeten van, elásva. Heten – „ho-ho-hó! meg egy üveg rum. Egy délszláv képregény, egy kíméletlen tekintetű, egy óriás installáció, egy balkáni acid DJ, egy performer, egy emigráns és egy sziámi. A többit elvitte a bánat meg a sátán.

Triceps
Black-Black Galéria

BRITSPOTTING 2000

Ninja Tune, Natasha Atlas, Royal Shakespeare Company, Tallis Schollars. Hogy mi a közös ezekben a művészekben? Britek! És hogy tovább szűkítsük a kört: a magyarországi megjelenésüket hirdető plakátokon fő támogatóként a British Council szerepel. Gyakran merül fel a kérdés, hogy nálunk mi kerül a „támogatott" kategóriába. A válasz egyszerű: minden, ami brit, modern, dinamikus és intellektuális kalandokra csábító. Éppen ezért a British Council célközönségét azok a fiatalok és fiatalos gondolkodású felnőttek alkotják, korhatár nélkül, akik nyitottak az újra, és azt sem bánják, ha a szépről alkotott véleményük határvonalát egy-egy programunk mérföldkövekkel viszi odébb.

2000-es programjaink között voltak fergeteges bulik (Saturnalian State Circus, Tilos Rádió Party, Salon Oriental, Cinetrip), a rekeszizmainkra nézve komoly veszélyt jelentő színházi előadások (Right Size, Station House Opera), szemet-lelket gyönyörködtető és néha a provokativitás határvonalán mozgó fotókiállítások (Chris Nash, Cecil Beaton, Mari Mahr) és zenei világpremier is (Elgar/Payne: Symphony No. 3).

Akinek most elszorul a szíve, hogy minderről lemaradt, ne bánkódjon, mert 2001-ben még a 2000-es évet is igyekszünk felülmúlni.

Mály Vera
The British Council

drMÁRIÁS:

Tarzan Amszterdamban

Drága Hölgyeim és Uraim! Ion Danikenul a nevem és a Tarzan-hagyaték összegyűjtésével, rendszerezésével és tudományos feldolgozásával foglalkozom Edgar Rice úr képzeletbeli reinkarnációjának megbízásából.

Nemrégen arról értesültem, hogy Tarzan él. Informátoraim derítették ki, hogy pillanatnyilag Amszterdamban van, és Szabó Imre álnéven naív-realista festőnek adja ki magát. Mindenkit félreinformálva azt állítja, hogy a vajdasági Pecellón született, s miután többször is sikertelenül próbálkozott vendégmunkásként Németországban egzisztenciát teremteni magának – mivel a munkáltatók rendre átcseszték, ő pedig felháborodott feketemunkásként pert indított a gonosz gengszterek ellen, de hiába, nos, mivel ez nem nagyon ment –, a német hatóságok egyszerűen repülőre tették, s mivel nem volt járat Belgrádba, így Zágrábban landoltatták hosszú, fekete sörényű barátunkat.

De ő, a Szabó Imre álnéven rejtőzködő Tarzan, aki zugképzőművésznek és humanistának adja ki megtévesztésül magát, nem várt tapsra, hanem tüstént stoppal Amszterdamba utazott, s ott ütötte fel újabb székhelyét, ott, az ismeretlenség dzsungelében, s mivel anyátlanul-apátlanul, elveszett óriáscsecsemőként kóborolt a veszélyes erdőben, hát emberszabású rokonok után nézett.

Először a horvát közösséggel próbálkozott, s úgy döntött, hogy az ottaniaknak egy béketotemmel férkőzik a bizalmába. Meg is született az ajándékfestmény: háromszög peace-jellel, egymást szorító kezek, fehér galamb. Át is adta remélt barátainak nagy örömmel, de barátság ebből nem lett, mert az ottani csapat felsőbbrendűnek érezte magát. Így Imi, a Tarzan, továbbnézett. Jöhettek a szerbek. Újabb festmény, rajta újra a fehér galamb, az összetartozás szimbólumai, térképek, zászlók. Csakhogy ők is kitették Tarzanunkat. Hát igen, ezek a dzsungel kegyetlen szabályai. Kietlenség, s hogy sehol semmi rokon, barát, az még csak hagyján, de hogy sehol egy Jane!

Végül a hollandok lettek támogatói. Műteremlakást és segélyt adtak, s Imre újra hozzáfoghatott munkájához. Lelkének ködös bugyraiból előtörtek a régi emlékképek, fájdalmak, gyönyörök, könny a szemben, s azok átfogalmazva jelentek meg s öltöttek festményformát. Íme, hogyan tolmácsolja egyik korai művét: „Kedvesség – Kék háttér, elöl piros fű rajta zöld vírágváza tele rengeteg virággokkal. A váza előtt a bal alsó sarokból induló szétszort tárgyak a virágváza mögé húzodnak: metszőolló; lélek jel; láncon szív, kulcs, kereszt; aprópénz érmék; nagykés; törött karikagyűrű; pisztoj gojók; élet jel; koponya; kiszakadó horgony a piros füből. A vázán saját versecske." [autentikus szöveg – drM.]. Vagyis a dzsugelben való táborverés első élménye, eszmélés, az előtte áló nehéz munka kihívása miatti szorongás.

Teltek-múltak a napok, s Tarzan piros tangagatyát vett a bolíviai piacon, szalonna még volt otthonról, Robi, a kamionsofőr pedig ipari alkoholból kotyvasztott whiskyt hozott, s mehetett a munka tovább, s születtek meg egymás után a visszavágyódás és az új identitás képei. Halljuk Imit, Tarzanunkat barátjának szentelt művéről: „Soffőri élet – Készült egy soffőr barátomról. Ki Hollandiai illegálissan, pénznélküliségben, azilkérelem elutasítással, ki éhezve, néhány ruhadarabbal, már – már elveszett reménnyel egyszercsak munkát kap a szakmájában. Táj az Ardenokon keresztül vezető út. Hütőkocsit húzó rozoga, eldeformált kezdőknek való kamion, benne a barátom énekelve (kirepülő hangjegyek jelzik). A kamion kereke elé székelő Leszi (kutya – hűség; Leszi – hazatérés; a kamionosok egymásnak való jókívánsága szerencsés útra – »Szart a kerékalá!«). Fekete hangya a nálánál nagyobb veknivel (kenyérrel) rohan át az uttesten. – Szorgalom a jólétért. A levegőben verebek szeretkeznek. – Boldog elégedett élet. Lenti szöveg József Atilla »Ne légy szeles« A kamion melletti szöveg saját szerzemény: Filozófia a soffőri életről."

Tehát Tarzan erőre kapott, s kumulatív gránátként nagy kitörésre készült. Festette az újabbnál újabb képeket hihetetlen őszinteséggel és szeretettel, gyakorló unalommal és archaikus naivitással, olyannal, mely manapság már csak kizárólag a Popocatapetl, az Amazonas, az Északi-sark, a Nagydiófa utca és a Tesco környékén található. Ádáz ellensége a közöny, a belenyugvás, a kérdés, hogy miért?, minek? a sarokba voltak s maradtak szorítva, úgy tűnik, örökre. A kis lakás viszont, alkotói cellaként, a sok szeméttel és festménnyel, egyetlen matraccal és egy harmincéves magnóval, melyhez negyvenéves kazettákat szerzett, egyre veszélyesebb és kihívóbb laboratóriummá vált. Dr. Jekyll és Mr. Hyde, miután tudomást szerzett Imi tevékenységéről, gyorsan áthelyezte székhelyét Szumátrára. Imi, a Tarzan viszont tüzes vizet ivott, bordó tangája időnként félrecsúszott az impozáns szerszámtól, s rá se hederítve a térdig érő szemétre, festett, festett, egyre csak festett, az igen gyakori, vörös lámpás negyedben tett szakmai látogatásokat leszámítva, ahol mindvégig Jane-t kereste. Ekkortájt születik meg életműve. Halljuk Tarzant: „Hibbant hóember a néma márványmezön – Fent a sötét felhök felett különféle angyalkák szemlélik a történelmet. Balról egy régi kastéi szobában jelenet. Kittört heverö lába, lepedöje ex Jugoszláv zászló behasadva, rajta elnyulva Európa női szimbóluma Amor szeretkezést félbeszakítva rijadt elrohanási indulata. Az ablakon benyúló bikafej (Zeusz) nyalja Európa könyökét. A földrengés következtében a szobától elszakadt része melyen diszített karácsonyfa alatt az Európa közösség ajándék dobozkája. A szétnyilt földalatt láthatóvá vált alvilág egyik szereplője kinyitja a dobozkát mejből egy tank löl. Középen régi Jugoszlávia torz alakja befagyott tó formája ként. Közepén egy hóember fején UN katonai slem hóna alatt géppuska, sorozatlövést ad le. Jobra kicsapodó víz tetején hullámlovas. Lent a pokol; a szabadságnak, szerelemnek, szeretkezésnek, jóságnak eldeformálódása. S anem kielégült ifjúság eltávozása."

Önéletrajz, arc poetica, minden egyben. Szerencsére Imrét idővel felfedezte a magyar közösség, s megszerette, befogadta. Mert jószívű, mert kegyetlenül őszinte, mert tiszta forrás 100 Celsius-fokon. Ezerrel. S ha barbecue van, barátait festménnyel lepi meg, pl: „Hugaria club 1929 – Tomboló tenger elönti Hollandiát és Amszterdamot. Vízből kiemelkedő kőszikla teteje szépen megmunkált. Rajta Magyar néptáncos pár. A tenger méjjén cápa lesekszik. Kétoldalt és fent zöld, sárga diszités."

S miután átadja éppen aktuális ajándékát, Imi ott ül, szomorú szívvel, császárveteránként nézve a holland tengerpartot, nézi a végtelent, nézi a túlsó partot. Ilyenkor a fájdalom majd széthasítja izmos mellét, de nemes szíve átfogalmazza a szellemi vihart, s a festészet költői erejével lendíti át e problémát is a halhatatlanság frissen zöldre festett rácsos kapuján. Ilyenkor a hegyi tisztások örök érintetlensége vonzza vissza szívét haza, a sehovába. Halljuk Imit búcsúzóul: „Béke súgár – Mozaikus 360 különböző színű négyzetecske tölti ki. Az égő égboltból menekülő a mozaikrácson keresztül törnipróbáló fehér galamb, a bal lábát előre nyújta. A mozaik tetején lent egy jobb kéz a galamb rászálására vár. A hozzá írott vers címe: Béke súgár."

Befejezésül álljon itt Tarzanunk vallomása elhivatottságáról, küldetéstudatáról, mely elmondása szerint nem más, mint a saját munkássága általi uniós intergációnk elősegítése. Nem semmi.

Sok sikert!!!

(a csillagászati összegekből, szegé-

hatodik arc után véget ér a film.

Rendező: Fliegauf Benedek.)

KERESZTURY TIBOR:

Televízió

Már sétálni is lehet

Noha egyes vélemények szerint Lagzi Lajcsin többen voltak, mint Orbán Viktoron, most sem panaszkodhattak az országimidzsesek helyi tanítványai, a városmarketingesek: ennyi embert ritkán lát a Nagytemplom ablaka. A nyugdíjasok már kora délután ott főttek a napon, hogy élőben láthassák, aki ezt a korzót adta, mohón ihassák – ha már büfé nincsen – a szavait. Mert ha valamiben, a sétatéri hőgutában abban feltétlen közmegegyezés mutatkozott, kinek köszönhető, hogy mostantól a belvárosban sétálhatunk. Mohón pislogtak az üres emelvényre a gyülekező debreceniek, néhány óra múlva le ne késsék azt a pillanatot, mikor majd Ő, személyesen – mert a Lajos ide hozta! – megjelenik, s hálájukat felugrálva kifejezhetik. Addig is volt mit nézni persze: legalább ötféle széksortípus volt a színpad előtt szemrevételezhető. Kékesszürke Thonet plüss a protokollnak, műanyag kertiszék a parasztnak, s a kettő közt a barna többféle változata: középkáder, lakáj alá vásznas, rokon, cimbi, sajtó alá fa. A tér sarkán felállított kisszínpadon egy huszárnak öltözött helyi kampányszínész bohóckodott, a Bika előtt egy ezerszeletes tortát kezdtek osztani – ennyi süteményt még életükben nem ettek a hajléktalanok. Egy lila inges és nadrágos polgártárs könyökkel annyira tolakodott, hogy egy szintén éhes, kontyos nénitől majdnem kapott egy pofont.

„Közepe volt, központja lesz" – ünnepelt már napokkal ezelőtt az építtetők szócsöve, az ingyenes helyi hetilap, tényként közölve a lakosság ezáltal bekövetkezett kollektív metamorfózisát, miáltal „a cívis ismét polgár lett". Díszburkolat mint a polgári lét kritériuma: na, gondoltam, itt minálunk könnyen megy ez, a hiányzó öntudat, a megroppant méltóság építészetileg – csobogókkal, látványszökőkúttal, kovácsoltvas kandeláberekkel – helyreállítható… Ezt a szálat vitte tovább az esti ceremónián elmondott miniszterelnöki beszéd is természetesen, a megszokott stiláris koreográfia szerint: vannak korszakok, kormányok, amikor a túlélés a kivívható legfőbb célkitűzés, ám a mostani szerencsés csillagzat alatt a sorsát ország-város-polgár egyként saját kezébe veheti. Ha valaki a tévéközvetítés első perceit lekéste, nem maradt le semmiről: ez az a beszéd, ami csekély igazítással országszerte bárhol elhangozhat, ahol átadnak, megnyitnak, felavatnak valamit. Persze, ha már egyszer közvetíti, kétségkívül segíthetett volna néhány vágóképpel a Magyar Televízió – csak hogy országszerte tudják a tömegek, akik szombat esti főműsorként a *Hidegvérrel* című Capote-film helyett sétatérátadást szeretnek nézni, miről beszél ténylegesen a kormányfő in concreto, per pillanat.

Evvel együtt eszemben sincs elvitatni persze azt a feltétlen érdemet, ami által a maradandóság porba fúlt városa a kitüntetett tűzközelség minden létező előnyét kihasználva az elmúlt három évben új pályára helyeztetett – aki hosszabb távon élt itt, csak az tudja, milyen érzés, amikor a fejlesztések, történések netovábbja, ha egy külvárosi buszjáratot két megállóval meghosszabbítanak. Valóságos létesemény: a sajtó két napig erről cikkezik. Ehhez képest kétségkívül meggyőző az, ami történt, s ami zajlik folyamatosan – ha fel nem teszi a debreceni polgár azt a kérdést, lesütött szemmel, hogy kinek a rovására, s minek az érdekében korzózhat a „zászlósváros" központjának színes díszburkolatán, mi célt szolgál ez az egész napos cirkusz, tűzijátékos karnevál. S ha már sétálgathat, kihelyezett virágok és fák közt, harangjáték dallamára nyilván kellemesebb, mint térdig mocsokban, benzingőzben tenni ugyanezt, bár ez ügyben nincsen sajnos személyes tapasztalatom: utoljára évekkel ezelőtt mentem csak úgy, mint a vak egér, bele a világba ittas állapotban, céltalanul; azóta, ha nagy ritkán nekiindulok, általában igyekszem eljutni valahová, s többnyire meg is érkezem.

Ám mindez, hogy én adott esetben eljutok-e oda, ahová megyek, mit sem változtat azon, hogy Debrecenben múlt szombaton végleg eldőlt a jövő évi választási küzdelem.

(Debreceni ünnep, m1, júl. 7.)

ágyazva, amelyben a jelenetek néha lötyögnek, néha nem férnek bele, csak gyömöszölve, holott jobb lenne, ha szétrobbantanák a keretet (például a nagy fordulatnál, amikor az örökség hallatán a gúny apoteózisa hirtelen átvált ömlengő együttérzésbe). Horváth itt még nem dolgozza ki a plánozás dramaturgiáját, a rövid, karcos dialógusok mögött hullámzó groteszk sokadalom montázsát és ezek filmszerű váltakozását. De már megvan vesező tekintete, kíméletlen éleslátása és az a képessége, hogy szánalom nélkül mutassa föl a laboratóriumi preparátumként gombostűre szúrt undok emberi egyedeket, amint kapálóznak. Még csak egy kis vitrin a gyűjtemény, de nemsokára tele lesz a szertár.

Az R.S.9. maga is kisméretű laboratórium, a hurkaszerűen keskeny nézőteret folytató játéktér nem a

son Igo Éva Christineje megy át. űzött szerencsétlenből a csalódások hatására magabiztos, sőt elszánt úrinővé vedlik – mintha újra a jelmez diktálná a karaktert (vagy fordítva?) –, aki öntudatosan megleckéztetni a sehonnai társaságot, és talán arra készül, hogy a tízezer márkájával férjhez menés helyett divatszalont nyisson.

Közben az előadás kihagy néhány szituatív lehetőséget, különös tekintettel a sanda férfihecc brutális koreográfiájára vagy a Christine szobája előtti tipródás izzadságos igyekezetére. Ezek a párhuzamos-ellentétes jelenetek kicsiben már kilátásba helyezik a „nagy" Ödön von Horváthot, s e fölismerés kedvéért érdemes lefáradni az R.S.9. pincéjébe.

(Ödön von Horváth: A Szépkilátás – R.S.9. Stúdiószínház)

Az ÉS a Pepsi-szigeten

Augusztus 1.: 18–19 óra ÉS-beszélgetés az ifjonti színházról. A beszélgetést kordában tartja: Zsámboki András. 19–22 óra ÉS-vacsora, az étkezés főszakácsa és karmestere: Fischer Iván. 22–23 óra ÉS-szerzői elővezetés: Gaál József és a Fine Arts. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 órától ÉSmerkedési est. A lemezjátszóknál és bakeliteknél DJ Kanada és barátai.

Augusztus 2.: 18–19 óra ÉS irodalom (fiatal, persze). Nagy Gabriella ÉS a fiúk. 19–22 óra ÉS-vacsora, csülkön és egyéb sertéshúsokon játszik: Eörsi István. 22–23 óra ÉS szerzői performánc: Temesvári Balázs és a P. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 óra ÉSmerkedési est (folyt.) Az agyakon scratchel: DJ Kanada meg a haverok.

Augusztus 3.: 18–19 óra ÉS tánc. Koreográfusok: Rényi András & Grunwalsky Ferenc. 19–22 óra ÉS-vacsora, a fakanál és a kamera mögött: Jancsó Miklós. 22–23 óra ÉS-szerzőileg: Jancsó Miklós legjobb magyar tanítványa, Lovasi András. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 órától Itt már DJ Kanada és a csókosok tényleg eldobják az agyvelőt!

Augusztus 4.: 18-19 óra ÉS beszélgetÉS. 19–22 óra ÉS-vacsora. Kondérok mögött meglepetés sztárvendég, aki nemcsak főzni, de dumálni is tud. 22–23 óra ÉS-szerzői technosámánizmus: Lois Viktor és eszközei. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 órától DJ Kanada és a komálósok.

Augusztus 5.: 18–19 óra ÉS, ha Japán, akkor mi van? Szamurájként hörög: Petrányi Zsolt. 18–19 óra És-vacsora, szemezgeti a rizsát: Vágvölgyi B. András. 22– 23 óra ÉS-szerzői megmozdulás: drMáriás Combo. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 órától DJ Kanada, most elmagányosodva.

Augusztus 6.: 18–19 óra ÉS-grafika. Graphics Jockey: Szikszai Károly. 19–22 óra ÉS-vacsora. Erdélyi lakoma Tamás Gáspár Miklóssal. 22–23 óra ÉS-szerzői elővezetés: Najmányi László. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 órától Meg fognak lepődni, de DJ Kanada és a haverok katarzisra készül!

Augusztus 7.: 18–19 óra ÉS irodalom Csuhai Istvánnal. 19-23 óra ÉS-vacsora. A kapuban: Kovács Zoltán. A büntetőt elvégzi: Megyesi Gusztáv. 23 óra ÉS-videóklub Bakács Tibor Settenkedővel. 01 órától DJ Kanada és barátai levezénylik a levezénylendőt.

dr Máriás

1 + 1 = 1

BADAdada — drMÁRIÁS

a tárlatot megnyitja a

TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ELNÖKSÉGE

efZámbó, Hollinetz, Kovács docensek részvételével

1992. december 23-án 19 órakor

BARTÓK 32 GALÉRIA

nyitva 14—18 óra közötti (hétfő kivételével) 1993. január 10-ig

1111 Bartók Béla út 32. Tel./fax: 186-9038

DR. MÁRIÁS

MEGHÍVÓ

Időpont: 2000. december 12.. (kedd)
Program:
19 óra 30 perc - büfé
20 óra 00 perc - St.Auby Tamás kiállításmegnyitója
20 óra 30 perc - koncert: a Tudósok évadzáró zeneműsora
21 óra 00 perc - az ÉS virtuális tárlatának bemutatója
21 óra 30 perc - büfé

drMáriás
szÉn
új ablakok a semmire

Kérjük, hogy részvételi szándékát az esemény jelentőségére való tekintettel jelezni szíveskedjen a 267 4491 - es telefonszámon.

1085 BUDAPEST, HORÁNSZKY U. 13.II.EMELET
TEL./FAX : (36) - 1 - 267 44 91, (36) - 30 97 50 567
WWW.BAZOVSKY.HU BAZOVSKY@BAZOVSKY.HU

KBazovsky HÁZ

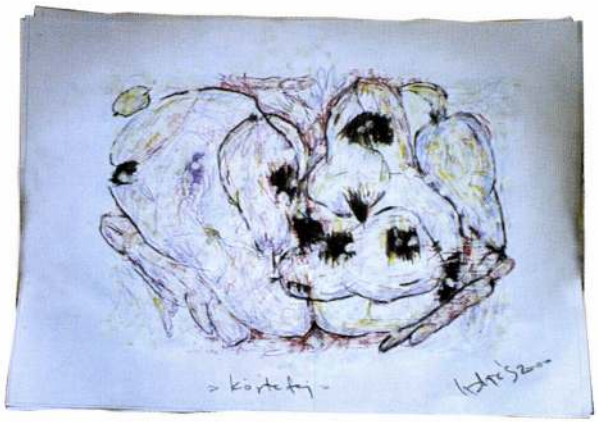

aki jó lesz kettőt kap!

aki jó lesz kettőt kap!

mindenkinek egy vadászsapka
mindenkinek egy nejlonzokni
mindenkinek egy bádogkulacs
mindenkinek egy plasztikbicska
mindenkinek egy mackóruha
mindenkinek egy zseblámpa
mindenkinek egy börtön
egy lambériázott szobabörtön

aki jó lesz kettőt kap!

mindenkinek egy vadászsapka
mindenkinek egy nejlonzokni
mindenkinek egy bádogkulacs
mindenkinek egy plasztikbicska
mindenkinek egy mackóruha
mindenkinek egy zseblámpa
mindenkinek egy börtön
egy lambériázott szobabörtön

aki jó lesz kettőt kap!

SOROS ALAPÍTVÁNY

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

DR. MÁRIÁS BÉLA

1996. január 9-én 16 órakor kerül megnyitásra **Dr. Máriás Béla és Bada Dada "Égevő" című** kiállítása a Vigadó Galériában, ahol az alkotók képzőművészeti albuma és "Repülő tudomány" című zenei kiadványa is bemutatásra kerül.

MÁRIÁS Béla

Dolce far niente c. Vill
1994.

Enigma, 1994/3. 118, 124. p.

[18] B. Dorival: Paul Cézanne, *éd. P. Tisné, Paris 1948: Cézanne par ses lettres et ses témoins, p. 103. et s.*

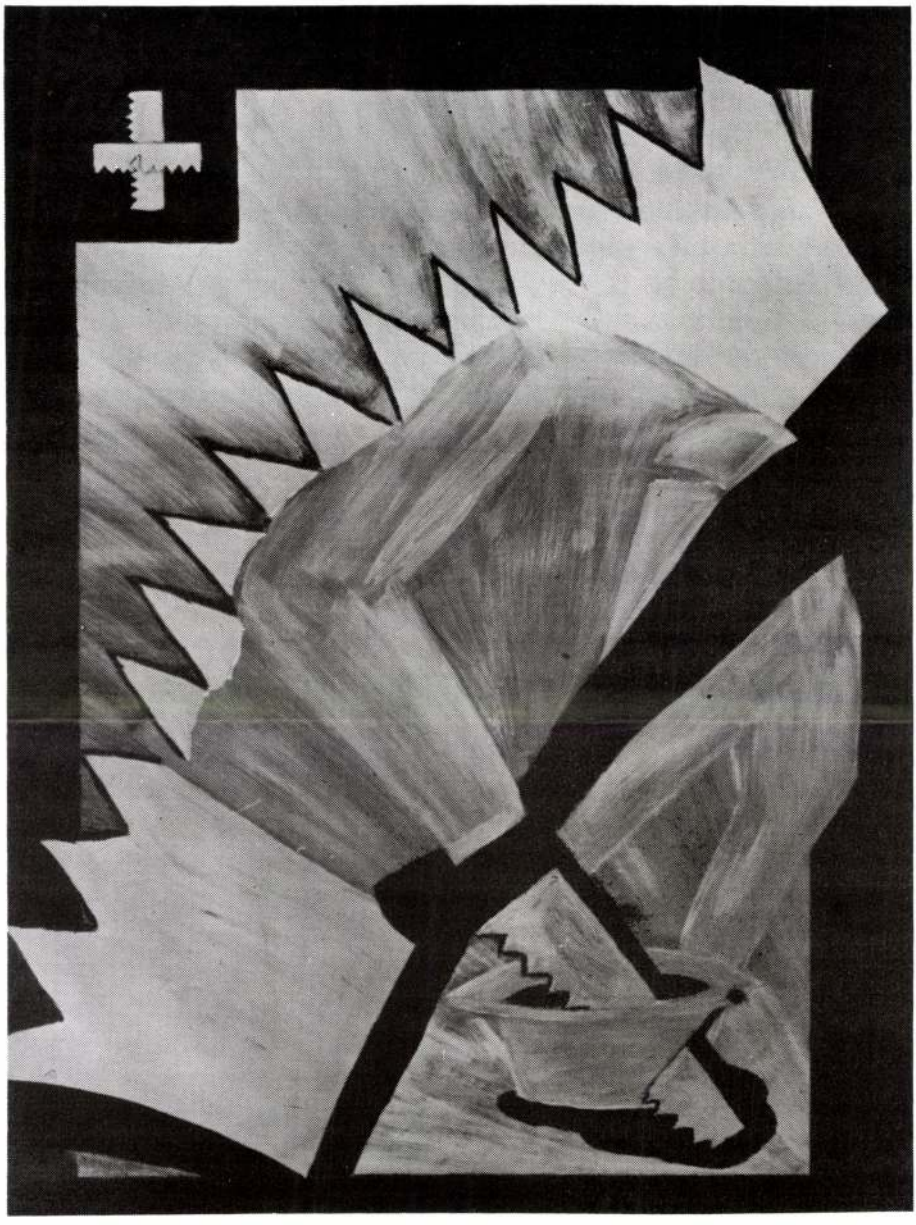

Máriás Béla : Kalapfűrészelő

1990. 11×15 méter): a másike pedig *A nagy variak (Avas*

A

SZABAD TUDÓSOK AKADÉMIA

tisztelettel meghívja Önt

Dr Máriás és Bada Dada

"VILÁGVÁLOGATOTT"

című tárlatára, melyet

Antal István Juszuf

nyit meg

1994 október 12.-én 20 órakor

FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA

Andrássy út 112.

GYO
BEL-É
TEL.:
FAX.:

Új Művészet
1054. Bp.
Báthori u. 10. VII
Horváthy Éva v.

Mánári István

festőművén Ziáll. Győr. XJ. Múz.
1985. jan. 25. – márc. 15. Bev-Salomon
Nándor. [16] p. ll

(XJ Múz. katalogusai; 23.)

MÁRIÁSI István

Szakonyi Károly: Kormilus térben.
=Új T. 85. júni 19. 27. ill

Palesztinán át Libanonig mindazokat a helyeket, ame-
yeken Csontváry is megfordulhatott. Ezek a történeti
és művészeti előzmények és párhuzamosságok képezik
Csontváry tevékenységének hátterét.

A JELENKOR 1933 áprilisi számában *Romváry Ferenc*
számol be a tervezett külföldi kiállítás bonyoldalmairól
és a képek restaurálásáról *Csontváry újjászületése* cí-
men. Részletesen elmeséli a holland meghívás történe-
tét, a kiállítási elképzeléseket, a kiállítási körút tervezett
állomásait, majd a szervezés nehézségeit, buktatóit, vé-
gül a terv jelenlegi megfeneklésének okait. Két alapvető
okot nevez meg. Az egyik az érdeklődés jelentős meg-
csappanása: „szembe kell néznünk azzal a sajnálatos
ténnyel, hogy nem kapkodnak értünk Nyugat-Európá-
ban. Kevéssé érdekeltek abban — financiális vonatko-
zásban a legkevésbé —, hogy egy csak Magyarországon
előforduló művész életművét — száz év késéssel — egy
anyagilag kétes és semmi esetre sem kifizetődő vállako-
zás keretében bemutassák." A másik a képek állapota.
Szakértők, restaurátorok véleménye szerint Csontváry
sajátos festési technikája következtében a vásznak újabb
feltekerése, a szállítás során elkerülhetetlen rázkódás
stb. jóvátehetetlen károkat okozna a képek állagában.
„Ezért született meg azon szakmai ítélet, hogy a képek
nengeren történő szállítása semmi esetre sem javasolt."
A képek veszélyeztetett állapotának magyarázatául Rom-
váry részletesen nyomon követi a Csontváry művek há-
nyatott sorsát, elmondja hol, mikor milyen pusztító ha-
rások érték a képeket: ide sorolandók a raktározásból

végre elkezdődjön. Perneczky
kozás irányát abban látja, ho
árnyaltabb és a századfordul
is a Csontváry életmű hátteré
felfogásnak." Perneczky ebb
tős lépésnek tekint *Sinkó K*
nulmányát, a korábbi írások
1965-ös könyvecskéjét, *Ném*
nyát (*Adalékok a szimbolist*
Ars Hungarica 76/1.), valamin
(*Peniél.* 2000. 1989. okt.). (
juk persze *Szabó Júlia* korá
a most ismertetett utazás-tém

Perneczky hosszasan mél
Csontváry müncheni kapcsol
nyeire hívta fel a figyelmet, n
emzi, mely „a Csontváryhoz
lo-motívumát vizsgálta meg
előzmények és eredmények i
tesen. Említést tesz Perniczky
ről is: „Pertorini halhatatlan
gyelmet arra, hogy — éppen
bolizmus éveiben működő
nagy jelentőségű lehet a mű s
matikus mondanivalójának a
tatja, hogy a Keleti Gusztávh
lehetne Csontváry hallucinác
Mezei Ottó kutatásaira is: „töl
kísérli, hogy azt a huzatos és
Csontváry képeinek az egyik

Kozmikus térben

Máriási Iván — született 1928-ban — a világnak, a természetnek a modern technikával megfigyelhető arca érdekli, ez termékenyíti meg fantáziáját, foglalkoztatja intellektusát. A volt Bernáth- és Berény-tanítvány nem a makro- és mikrostruktúrák képződményeit másolja, hanem a róluk alkotott önálló vízióját viszi vászonra, felfedve így sokféle titokzatos szépséget, sokféle rejtély nyilvánvalóságát. A kozmosz — a tárgyak, a létezést körülfogó, valamint a tárgyakban, a létezésben megbúvó' jelenségek — festője. Képzeletét az elemek: a föld, a víz, a tűz, a levegő és a tér izgatja, köti le, lendíti mozgásba. Az ősanyag születése, formálódása, bomlása, újjáéledése, átalakulása; az elemek együttléte, egymásrahatása, a ritmus, a végtelen terekben gomolygó ködök, vagy éppenséggel a parányi térben, a szemmel nem is látható, de a világnagy méreteket kicsiny mintákban megismétlő csatornák, hálózatok, spirálok, szálak, göbök és egyéb remekmívü rajzolatok, szerkezetek.

Képei azt sugallják, hogy a létben nincsenek, nem lehetnek ismeretlen, egyedülálló, rikító eltérésű formatörvények. Máriási hisz a világegyetem megbonthatatlan harmóniájában. Ezt festi. Megrendítő és egyszersmind felemelő tapasztalata, hogy minden rímel egymásra, a monumentálisban ott a miniatűrnek a mása, és minden morzsának megvan a Himalája-méretű ikerrajzolata. A csillagközi űr meteoritpor-örvényei, a tengermélyi kavargások éppúgy emlékeztethetnek anyagszerkezetekben felfedezhető formációkra, mint például az artériánk falán belüli — persze műszerekkel felnagyított — mozgások látványára. A barlangok belső homályában a cseppkövek, a kimart, megrepedt sziklaanyagok plasztikája is őrzi, mondjuk, egy galaxis kialakulásának vagy éppen szétrobbanásának a képét.

Máriásit tehát nem egy havas puszta látványa, egy roggyant tetejű ház vagy egy vörösfényű naplemente romantikája ihleti meg; ő közelebb megy *mindehhez,* egészen közel, az anyag, a szerkezet közelébe, olyannyira, hogy csupán az vetül retinájára — ahogy más festő szemét a táj köti le; de tapasztalatáról nem tudományos megfigyeléseket közöl, hanem esztétikai csodálatát, érzelmi elragadtatását, a látvány mögötti felfedezéseit adja át nekünk képein, akárcsak egy portré- vagy tájfestő a maga visszafoghatatlan ámulatát.

A geológiai alakzatok, a csillagok, a tenger, a fenn és a lenn — a lebegés, vagyis az űrállapot foglalkoztatja már hosszú esztendők óta. De Máriási Ivánnak mindez több, mint téma, amit megtalált, s amiben művészetét kiteljesítheti. Festészete *a kor megélése* is egyben. A Földet az űrrakéta fedélzetéről szemlélő, a tengerben otthonos, a mikrokozmoszban járatos ember élményét közli, tudományos és lírai szemléletén művészetté átlényegítve. A XX. század második felében a technika jóvoltából az űrből nézett Glóbusz ugyanolyan káprázatosan szép, mint például a középkori embernek egy pompázó, bársonyos rózsa. És ugyanilyen egy elektronmikroszkopikus anyagszerkezeti felvétel. Új formákban gyönyörködhetünk, s ezekben aztán felfedezzük a jól ismert régit is.

A festő, aki a világegyetem szerelmese. Némi szócsavarással kozmoszpolitának is nevezhetném. De mégsem a tudományos fantasztikum, a *science fiction* köreiben kell keresnünk szellemi rokonait. Máriási *nem kitalál.* Realista ő, a valóság megszállottja. Mert, mint tudjuk, a valóságnak számtalan rétege van. Ma már műszerekkel is bebizonyított rétegei. Miért ne adhatnának ezek is éppoly művészi témákat, mint a megszokottak?

Máriási képein világméretű kataklizmákat, távolban és közelben lezajló születéseket, pusztulásokat — de inkább azt mondanám, anyagváltozásokat láthatunk. Hatásuk mégsem kegyetlen, mégsem sokkoló; soha nem hűti szívünket jeges félelem. Sőt: amint nézzük a műveket, inkább harmóniát érzünk. Miért? Talán mert a festő nem *minősíti* a természetet, nem ítéli jónak vagy rossznak a kozmoszban forrongó jelenségeket. Úgy vélem, bölcsesség honol ebben a piktúrában. A természet itt a maga őseredetiségében, fizikai, biológiai arculatával van jelen. A természet: a kinti és a bennünk létező. Vagyis az egy és oszthatatlan. Íme, világ és ember! — összeütközések, alakváltozások, kataklizmák ellenére is harmóniára születtél!

Máriási képei ilymódon a mi létezés-portréink.

SZAKONYI KÁROLY

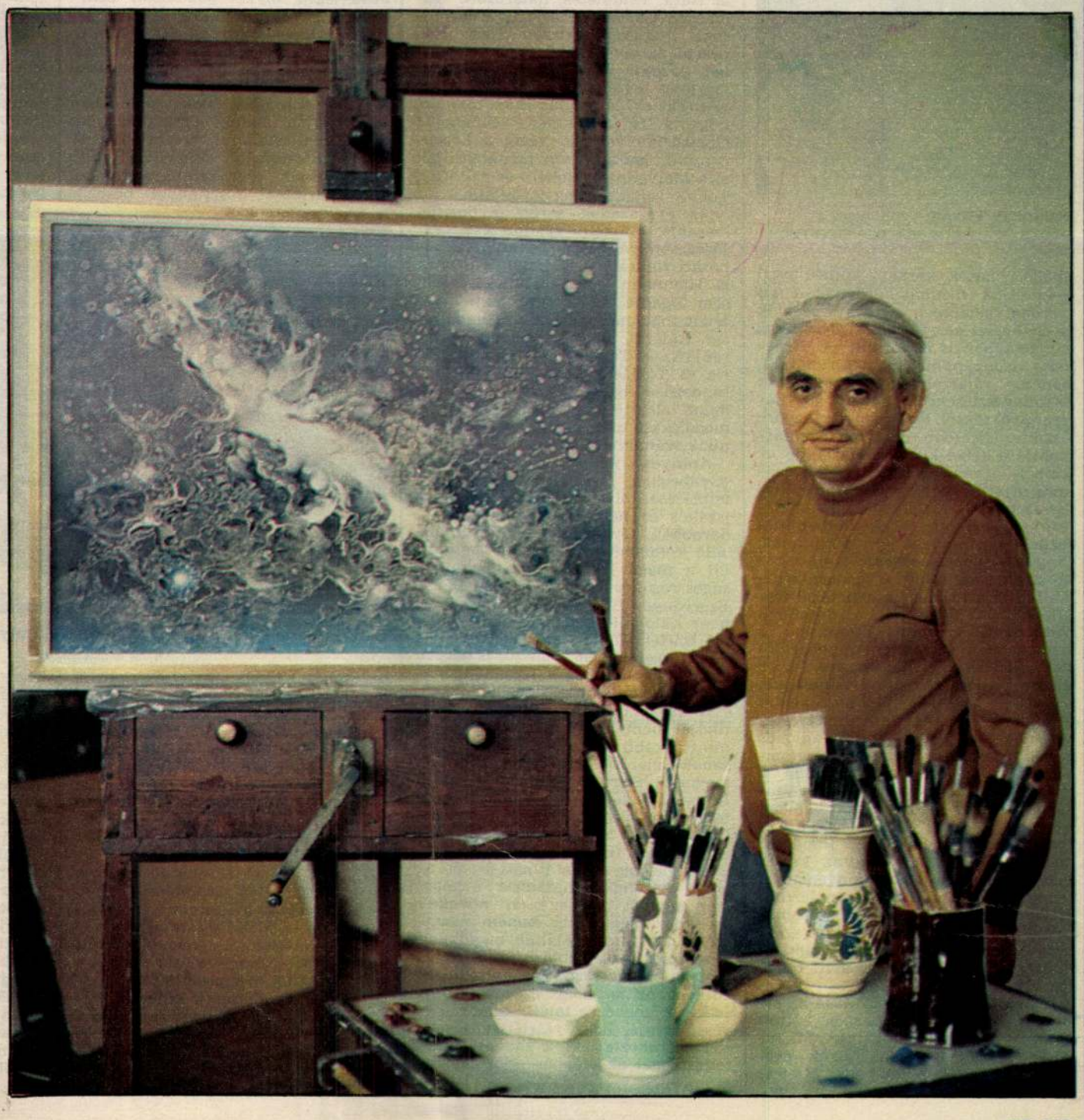

Máriási Iván

FARKAS TAMÁS FELVÉTELE

„Semmi sincs úgy, ahogy van"

A VÍZKERESZT A MADÁCH SZÍNHÁZBAN

A „kizökkent idő", a történelmi korszakváltás mindent átjáró hatása Shakespeare számos darabjának központi témája. Keletkezésének idejét tekintve a *Vízkereszt* több okból is érdekes. 1600-ban íródott, tehát a XVII. század első jelentős drámai alkotása, utána mindjárt a *Hamlet* következett és három év múlva a királynő halálával Angliában végképp lezárult a fényes Erzsébet-kor. Shakespeare legérettebb vígjátékát bizonyos for-

Sztankay István
ILOVSZKY BÉLA (MTI) FELVÉTELE

mális vonások korábbi komédiáival rokonítják. Álruhát hordanak *A két veronai nemes*ben is és a szereplők összetévesztése a fiatalkori *Tévedések vígjáték*ában is előfordult. A *Vízkereszt* azonban már nem álruhákról, hanem álérzelmekről, nemcsak összetévesztésekről, hanem az öncsalásról is szól. Pontosabban: egy új, őszinte, teljesebb életeszmény álláspontjára helyezkedve mutatja be az emberi egyéniség torzulásának számos útját és lehetőségét. Már a *Vízkereszt*ben is kizökkent világot látunk, de a *Hamlet*tal ellentétben itt a véletlenek mindent jóra fordítanak. Végül is győz a természetesség a póz és az öncsalás fölött. A modern kritika hajlik arra, hogy a kelleténél tragikusabban fogja fel a darabban végbemenő érzelmi változásokat, a nemek és a szerelmek csereberéjének kérdését. Shakespeare kora aligha hajlott erre az értelmezésre. Hiszen — hogy két különböző példát említsünk — tanúi lehetünk a szerelembe szerelmes fiatalok különös párváltásainak a *Szentiványéji álom*ban, vagy a *Rómeó és Júliá*ban a gyors, szinte átmenet nélküli változásnak, amely a főszereplőt a lovagi hódolat deklaratív ürességéből az igazi szenvedélybe viszi. Ráadásul nem feledkezhetünk meg az Erzsébet-kori színház olyan konvenciójáról sem, hogy minden szerep férfiak játszottak. A *Vízkereszt* főszereplője Viola esetében tehát a Globe színház nézője tudta, hogy a fiúruhába öltözött Viola — jelmeze alatt tényleg fiú.

A Madách Színház előadása az első percektől fogva lebegően költői, gyorsan pergő játékot ígér. Makai Péter díszlete Dalmácia kék ege. Ehhez hátul középen egy ötletes, kissé szürrealista ajtó járul, az egybefüggő teret egész este nem bontja meg semmi, csak akkor lógatnak be könnyedén egy-egy kelléket, amikor a jelenet ezt nem tudná nélkülözni. A hangulatteremtés fontos forrásai Bródy János dalai is.

A műérzelmek első képviselői Orsino herceg (Sztankay István) és Olivia (Almási Éva). Sztankay óvatosan bánik orgánumával. Nem „leplezi le" Orsinót, de azért érzékeltetni tudja, hogy ebben a nagy, áradó szerelmi ostromban van valami hamis. Almási Éva helyzete egyszerűbb. Ő a maga mértéktelen gyászát mindjárt elfelejti, amint megpillantja a csinos, szőke kamaszt, a fiúruhás Violát, s attól kezdve átadhatja magát nagyon is asszonyi vágyainak, szenvedéseinek.

Piros Ildikó (Viola) könnyen vált át fiúra, lendületes, határozott. Különösen szövegmondásának erőteljessége, tisztasága tetszett. Neki első perctől kezdve valódi érzelmei vannak gazdája iránt, ezeket palástolja izgalmas eszközökkel. Vonzó megjelenésének, játékának is köszönhető, hogy a fő cselekmény ebben az előadásban valóban végig a középpontban marad, nem homályosítják el a Malvolio-, a Bohóc- és a Böffen Tóbiás-vonal gazdag fordulatai.

Az évszázadok során a puritán szereplő, Malvolio értelmezése szélsőségesen változott. Tekintették bohózati figurának és tragikus hősnek is. Haumann Péter egyik szélsőséget sem fogadja el. Komoly, tekintélyes férfit fogalmaz meg, akiről hamarosan kiderül, hogy viselkedése szerepjátszás. Talán túlságosan is Mária és Tóbiásék szemével láttatja a rendező a figurát, ezért aztán Haumann eleinte nem elég félelmetes, megalázása után pedig nem tud bennünk szánalmat kelteni.

Amilyen jól sikerült a Bohóc (Gyabronka József) szerepének értelmezése, olyan problematikus az iszákos és népi figurák helyzete a darabban. Gyabronka olykor kívülálló kommentátor, máskor belülről éli a maga komolyságában mulatságos rezonőr szerepét. Huszti Péter, Szerednyey Béla és Schütz Ila valahogy különálló betétszámokat adnak elő Böffen Tóbiás, Keszeg Andor és Mária szerepében, többször is döccen az előadás, amikor a főcselekménynyel összekapcsolódnak.

A darab bujkáló, elő-előtörő erotikáját nem annyira a játékstílus, mint inkább Mészöly Dezső fordításának merész nyelvezete vállalja magára. Szirtes Tamás rendező Lippai Lászlóban egy valóban ikertestvérére hasonlító Sebastianót talált, így a végső kibontakozásba egy játékos fintor is belekerült. Az érett, gazdag és hatalmas úr, és az érett, gazdag és hatalmas úrhölgy nem egymás gazdagságát növelték érdekházasságukkal, hanem szép, szőke ifjú társat találtak maguknak a szerelemben. Többről, másról is szól a *Vízkereszt*? Tagadhatatlan. Miként az is, hogy ez az előadás lelkes közönségre talált, amely kevéssé bánja, hogy részletszépségekkel szórakoztatják, a shakespeare-i teljességgel az előadás adós marad.

KÖRÖSPATAKI KISS SÁNDOR

Dráma-helyreállítás

A JERUZSÁLEM PUSZTULÁSA ZALAEGERSZEGEN

Katona József mindeddig előadatlan szomorújátéka csaknem annyi *horrort* vonultat föl, mint a Seneca típusú antik rémdráma, vagy az Erzsébet-kori reneszánsz tragédia. A *Titus Andronicus*ban gyerekeket sütnek pástétomba, a *Jeruzsálem pusztulásá*ban egy éhezéstől tébolyult anya saját kisfiának húsát főzi meg. Ha csak ezen múlna, Katona darabja akár shakespeare-i remek is lehetne. Hogy nem az, annak több oka van. Mindenekelőtt az ütőképes drámai nyelv és a költészetté párolt filozófiai gondolat hiánya.

Átérzem a tragédia restaurálására vállalkozó Spiró György helyzetét. Itt van egy vadromantikájában ijesztően retorikus, csaknem formátlan torzó, amely azonban helyenként erőteljesen, olykor sokkolóan színszerű, és ezáltal kilóg a magyar drámai hagyományból. Ha jól sejtem, Spirónak épp az tetszett meg benne, ami irodalomtörténészileg kárhoztatandó. Nem is állt oda jólfésültre stuccolni, éppen ellenkezőleg, hagyta, hadd bontakozzék ki belőle gátlástalanul a beleszorult „őrjöngő látomás", ami neki mint drámaírónak régi színházesztétikai vesszőparipája. Posztumusz besegített tehát Katonának: elsősorban is történetfilozófiát kölcsönzött neki.

A *Jeruzsálem pusztulása* zalaegerszegi változata így legalább annyira Spiró-dráma, mint amennyire Katona-szomorújáték, még, ha a szövegkezelésről és a dramaturgiai beavatkozásról számszerűen kimutatható is, hogy csak az eredeti mű kisebb hányadát érintette. A szellemi átigazítás nem mérhető mondatokban, s ezt tekintve a *Jeruzsálem pusztulását* Spiró történelmi drámái — a *Kőszegők*, a *Hannibál* és *A békecsászár* — mellé társíthatjuk.

Egy hatalmától megcsömörlött birodalom (Róma) visel hadat a szenvedéseitől meghasonlott Jeruzsálem ellen. Az elöljárók között mindkét oldalon teljes a demoralizáltság. Titus, a császár fia, a Jeruzsálemet ostromló rómaiak hadvezére — ez száznyolcvan fokos fordulat Katonához képest — kiégett, cinikus fráter, aki unalmában emberfejekkel labdázik. A Róma ellen lázadó három jeruzsálemi tirannus vérgőzösen, flegmán vagy öngyilkos fanatizmussal korbácsolja föl népe indulatát. Jeruzsálem volt római helytartója féktelen szörnyeteg, az előzött zsidó királynő, Berenice női varázsával próbálja Titust befolyásolni népe megmentése (vagy saját hatalmának átmentése?) érdekében, a rómaivá lett ex-pap és történetíró, Flavius Josephus hivatásos békeszerzőként lavíroz, főként a saját hasznára. S közben a nép, Jeruzsálem lakossága szenved, éhezik, pusztul. Az ő *megíratlan* drámájukat igyekezett Spiró fölerősíteni, részint néhány epizódfigura (Adiabeen, Júdás) karakterizálásával, részint azáltal, hogy veszendőségüket vezetőik hatalmi tébolyának tükrében ábrázolja. Jeruzsálem pusztulása így afféle *világmetaforává* tágul, a történelmi zsidóság helyzete pedig áttételesen a majdani história összes rabbá tett népének sorsát példázza, amint azt a szereplők egyike meg is jövendöli a darabban.

Spiró fanyar intellektusa az átdolgozó minden stiláris beleérző-képessége ellenére kisandít Katona helyenként megóvott, máshol finom kézzel retusált, romantikus hevületű mondatai közül. A darab különböző minőségű anyagok szövedéke, s éppen ezáltal nyújt lehetőséget a rendező Ruszt Józsefnek egy eklektikus előadásra. A helyszín aréna vagy cirkuszi porond — Csányi Árpád díszlete —, amelyet három oldalról körülülnek a nézők. Homokkal beszórt padlóján két *porondsegéd* forgatja Titus kifutóra szerelt székét, miközben a vezér olykor a cinikus attrakcióinak megfelelő pózokba merevedik, a *Császárkeringő* hangjaira. Ez az elidegenítő effektus itt a groteszk ítélőbíróság szerepét tölti be. Máskor, például, amikor a „megfőzött" kisgyermek kikönyököl az üst szélén, egyszerű stilizáló elem, a rémségek naturális borzalmának enyhítésére.

Bonyolultabb föladatot tölt be az a többször ki-be tolt emelvény, amelyen a pusztulásra ítélt zsidók úgy

Baracsi Ferenc, Áron László, Nemcsák Károly KELETI EVA FELVÉTELEI

MÁRIÁS Nyina építész

MÉpep 1998/3-4. 84. ill

MEGHÍVÓ

1995. március 5-én, vasárnap 15 órakor
a Keresztény Múzeumba

Máriási Iván
festőművész

kiállításának
ünnepélyes megnyitására.

Megnyitó beszédet mond

Dr. Bolberitz Pál
Pázmány Péter Hittudományi
Egyetem dékánja, c. apát

Közreműködik
Reményi Károly
a Városi Zenede igazgatója
és családja

Megtekinthető
1995. március 5 - április 20-ig
Esztergom, Mindszenty tér 2.

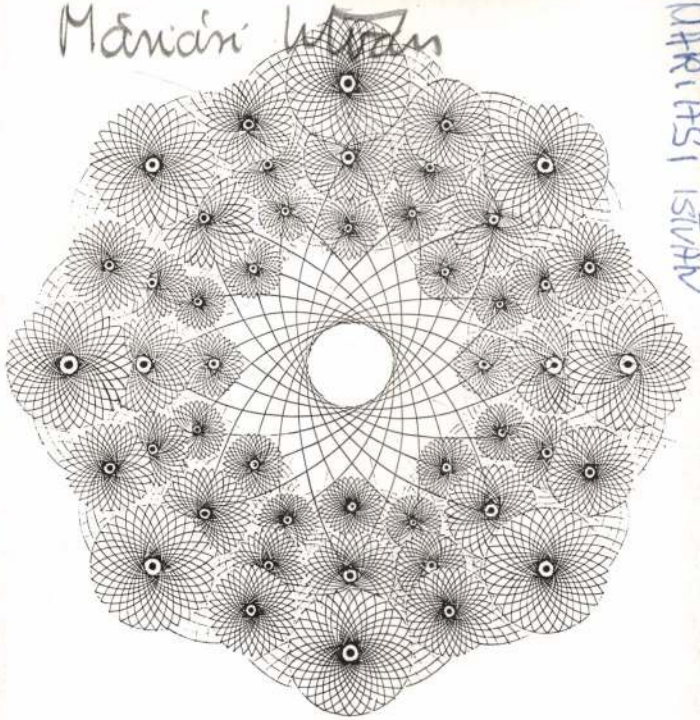

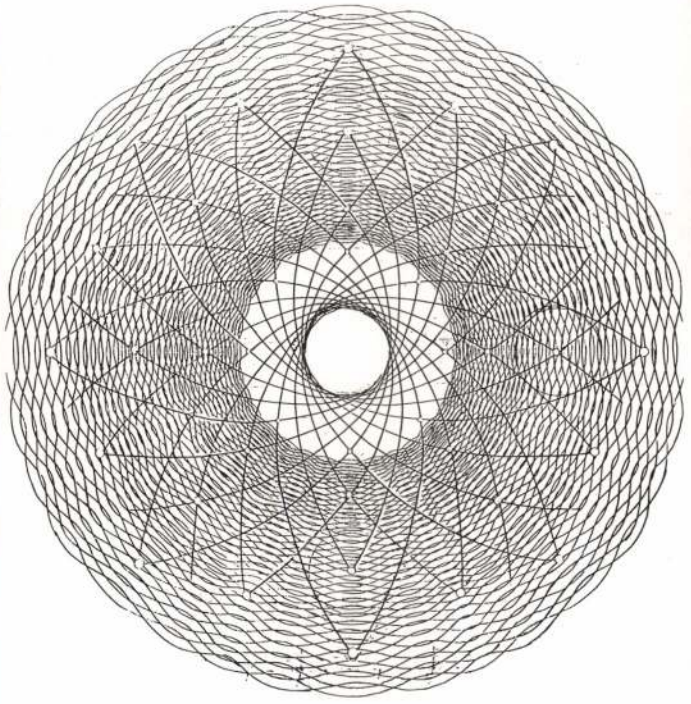

f.k.: Cséfalvay Pál

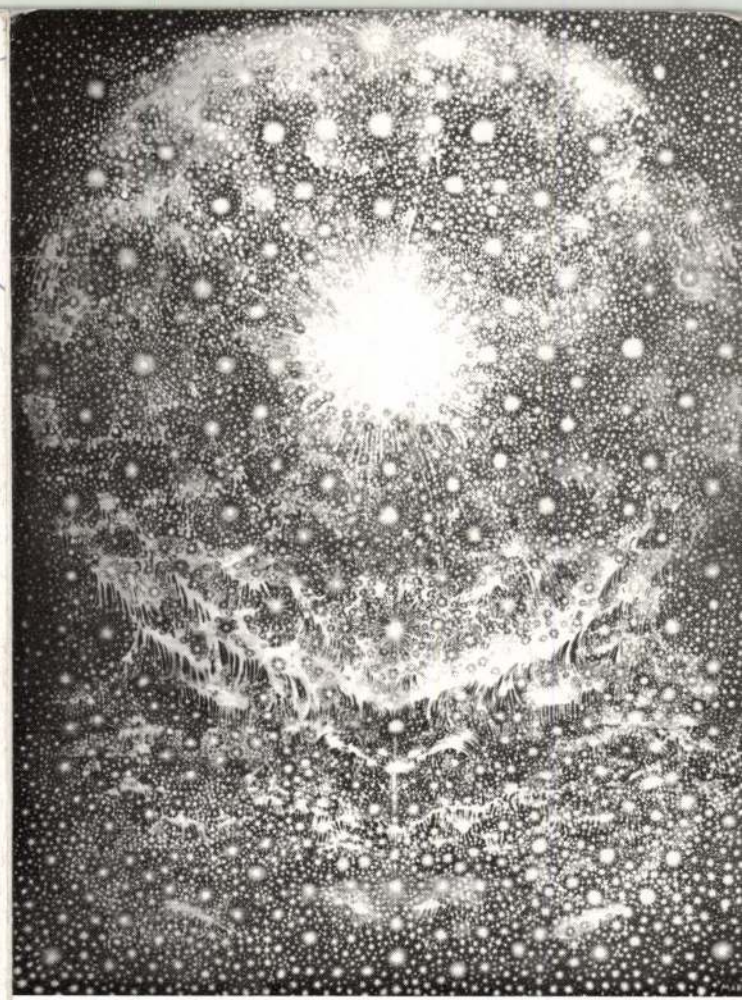

UNIVERZUM

A TEREMTŐ ÉS ÍTÉLŐ FÉNY

A földszerű, vízszerű, tűzszerű, levegőszerű - az áramlás, örvénylés, formák kialakulása, keletkezése; a tenger, a légkör és a Kozmosz - ez az a problémakör, amelynek festői kifejezése három évtizede foglalkoztat. Végül a Fény; hogyan lesz a fényenergiából matéria, amiből a világ épül - ez sok kis- és nagyméretű rajzom és festményem tematikája. Mert minden a Fény műve, a világ a fény szenvedései, Leiden des Lichtes, ahogy Goethe mondja.

Évekig festettem tengermélyi képeket. A tenger olyan mint a Kozmosz, parányi bolygókon a végtelenség üzenete. Itt is - hasonlóan a nagy Kozmoszhoz - minden csupa lebegés, félig-meddig súlytalanság, a fent és lent bizonytalansága, a tér felmérhetetlen dimenziói.

A Kozmosz problematikájával való igazi találkozás számomra a Műszaki Egyetem színházának előcsarnokába készült 12 m^2-es "Kozmosz-gobelin" szénkartonjának megrajzolása jelentette, s amelyen hét évig dolgoztam.

Úgy indult, mint minden képalkotó munka, ösztönös lendülettel, a belső látás ihletésére támaszkodva. A kozmikus téma természeténél fogva azonban a problémakör egyre nőtt, s megoldásához a tudatos szerkesztés szükségessége követelően jelentkezett. A felismert szerkezet lépésről-lépésre kényszerítette rám logikáját és igényelte a további tisztázást. Megindult a csillagcsoportok rendszerbe szervezése, az egyes rendszerek összefüggéseinek és mind átfogóbb rendszerek korrelációjának tisztázása. Végül kialakult a teljes szerkezeti képlet: többrétegű, egymásról függő struktúrák holisztikus rendszere, melyben a Rész és az Egész ugyanannak a törvénynek engedelmeskedik; Rendszer-hierarchia, melynek csúcsán, pontosabban középpontjában egy a rendszerhez nem tartozó, mert kiterjedéssel nem bíró Pont helyezkedik el, amitől minden függ, de ami nem függ semmitől.

A Kozmosz gobelin kartonjának fejlődése a hosszú évek során kissé mintha követte volna a kozmogenezis folyamatát.

* * *

Minket a tudomány hosszú ideig arra tanított, hogy a mindenségnek nincs kezdete, nincs vége, s e végnélküli anyagóceánban Földünk egyszeri és elhanyagolható kivétel. Ez a vigasztalan elképzelés a Világmindenségről a tudományos gondolkodásban napjainkra véget ért. Az Ősrobbanás elmélete révén olyan univerzum-kép van kialakulóban, amelyben a semmiből való keletkezés, a Teremtés korábban elképzelhetetlen és tudománytalan gondolata egyre inkább helyet kap. A geometria, mint a mindenség "szellemi tartóváza" fizikai entitássá válik s az Ember megkapja helyét az Univerzumban; a makro-és mikrokozmosz között középen. Jean Pierre Adine csillagász jóslata kezd valóra válni: "A kozmológiában eljön a perc, amikor elmosódik a határ a tudomány és a metafizikai látomás között".

Máriási Iván

Máriási Iván 1928-ban született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél és Berény Róbert voltak mesterei.
1954 óta vesz részt kiállításokon.
Egyetemi docensként a Budapesti Műszaki Egyetem Rajzi és Formaismereti Tanszékéről ment nyugdíjba 1988-ban.

ÖNÁLLÓ KIÁLLÍTÁSAI

1956	Budapest, Műszaki Egyetem
1966	Budapest, Kulturális Kapcsolatok Intézete
1973	Budapest, Műszaki Egyetem
1973	Zalaegerszeg, Kisfaludi Strobl-terem
1975	Nyíregyháza, Benczúr Gyula-terem
1977	Budapest, Magyar Nemzeti Galéria
1978	Kaposvár, Vaszary János-terem
1981	Budapest, Pataky István Művelődési Ház
1982	Budapest, Mednyánszky-terem
1985	Győr, Xantus János Múzeum
1987	Veszprém, Vegyipari Műszaki Egyetem Aula
1988	Budapest, Műszaki Egyetem Aula

A KOZMOSZ GOBELIN KIÁLLÍTÁSAI

1977	Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, önálló kiállítás
1981	Budapest, Vigadó Galéria "A Gobelin"
1981	Weigelsdorf (Ausztria) "Magyar Gobelin kiállítás"
1985	Budapest, Műcsarnok "Magyar Gobelin 1945-1985"
1988	Budapest, Műszaki Egyetem, Aula, önálló kiállítás
1989	Budapest, MNG, "Nemzetközi Szimmetria Kiállítás"

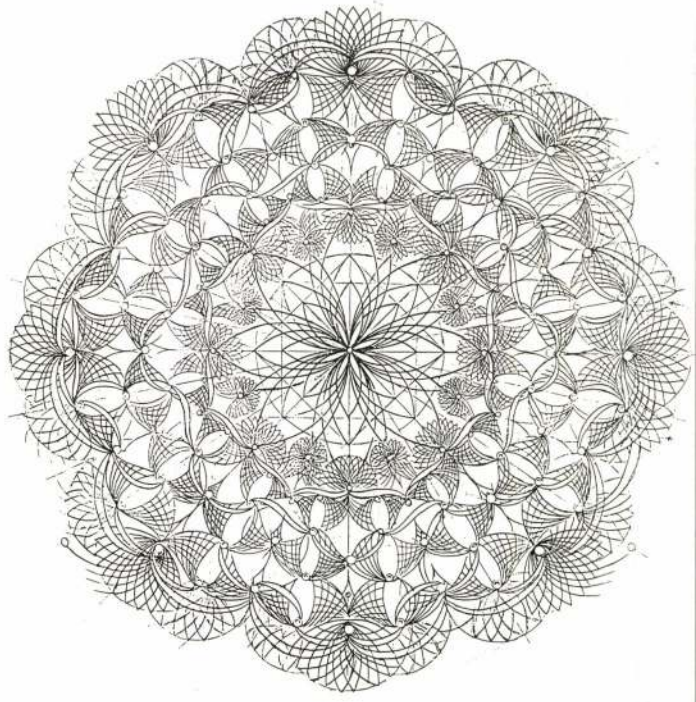

dr Máriás

A

Szabad Tudományos Akadémia

meghívja Önt és családját

dr Máriás: tisztAtiszt

című élő és internet kiállítására, melyet

Antal István

nyit meg,

ezt követően kerül sor a

Tudósok katonazenekar

lemezbemutató koncertjére, melyen vendégek lesznek:

Elek is, Orsolya és Péter

Tölgyfa, II. ker Henger utca 2., Október 17. péntek 19 óra

iNteRNeTTo

http://www.internetto.hu/tudósok

PIXEL multimédia

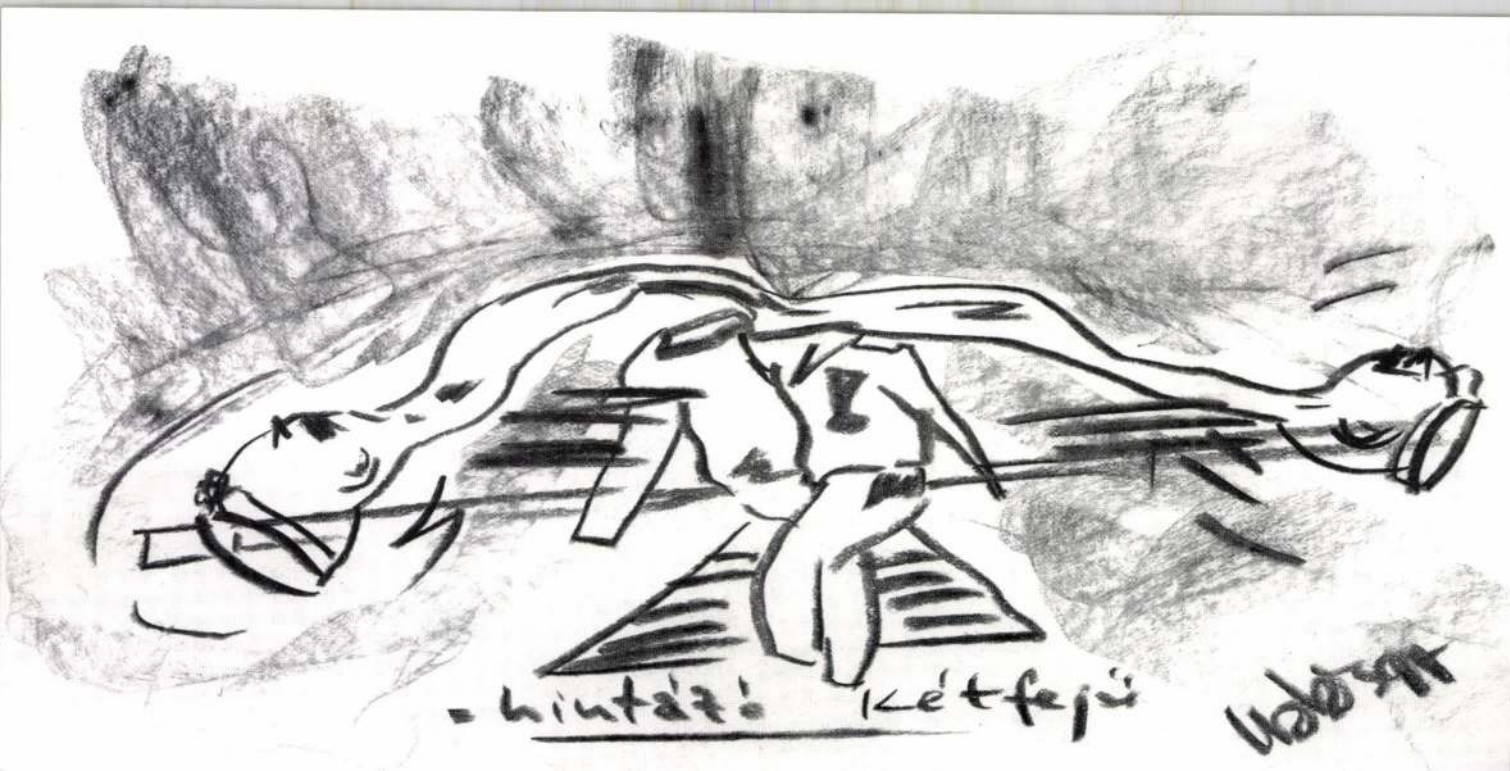
- hintáz! kétfejű

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 MÁR 2 6

A JÖVŐ MÉRNÖKE

Máriási Iván

1021

Máriási Iván: Kozmikus erők

folytattu
amikor b
Az utó
szállodat
tak meg,
történtek
létezhet
a műany
métere
fulladhat

Egyetle
a kollégi
talan hel

☆

1968-as rendelet: a szabálysértést okozó tárgyakat el lehet kobozni. Itt az összeszedés — utolsó és drasztikus figyelmeztetésképp történt...

☆

A kollégium igazgatója ellen, vagy a hallgatók ellen szabálysértési eljárást lehetett volna indítani. De nem az a célunk, hogy büntessünk, mert a hallgató — nem is ismerte a szabályokat.

☆

Abban a pillanatban, ahogy valakit szabálytalanságon rajta mernek fogni, kitör a lárma.

A kollégiumok üzemszerű használatát különböző jogszabályok írják elő.

Ilyen jogszabályok a tűzvédelmi előírások, amelyek az ott lakó emberek biztonságát, a társadalmi és személyi tulajdon védelmét szolgálják.

Egy-egy kollégiumi épület értéke: százmillió forint körül van, és nem mindegy, hogyan használják.

Milyen tűzrendészeti előírásokat kell betartani a kollégiumi lakószobákban.

Idézhetném a 14/1973. (VI. 2.) M. T. sz. rendelet, vagy a 4/1974. (VIII. 1.) BM. sz. rendelet idevonatkozó részeit.

A rendeleteket a kollégiumok vezetői ismerik, ezek ismertetése nem is célom. Sze-

5. Az ágyakban dohányozn
t i l o s!

Mivel a fenti rendelkezése
ket a Münnich Kollégium la
kói rendszeresen megsértil
ezért került sor a legutóbbi el
lenőrzésünk során az elektro
mos hevítő berendezések ösz
szegyűjtésére. Az ellenőrzé
során felmerült annak jogossá
ga, hogy szabad-e ezeket ösz
szegyűjteni.

Én megfordítanám a kérdés:
szabad-e a hallgatóknak a jog
szabály és törvény tiltása elle
nére ezeket használni?

Erre a válasz egyértelmű
n e m, mivel azok használatá
a jogszabály tiltja. Ezt tudo
másul kell venni még azoknak
is, akik kényelmi szempontbó
ezt nem akarják.

Elhihetik sokkal könnyeb
lenne büntetést kiszabni, me
van miért. Nekünk a meggyő
zés a célunk és nem a bünte
tés.

A jövőben is folytatjuk az el
lenőrzéseket és fellépünk, h
szükséges, büntető eljárást kez
deményezünk azok ellen, aki
nem tartják be a tűzrendészet
előírásokat.

A kollégium vezetői ismeri
az előírásokat és mégis vissza

Máriási Zoltán

Máriási Zoltán Nemzeti Galéria-beli tárlatán „Kozmosz" című gobelinjét prezentálja.

—: Máriási Zoltán gobelinje.
Tiétor, 1977. ápr. 3 – 41. oldal.

Máriási Iván

Máriási Iván „Kozmosz" cimmi gobelinjet a Műszaki Egyetem felkérésére készítette.

—: Máriási Iván gobelinje.

Tükör, 1977 ápr. 3-41. oldal.

Máriási Iván, festő

— A NEMZETI GALÉRIÁBAN ma délután nyílik meg Máriási Iván festőművész Kozmosz című kiállítása; megnyitó beszédet László Gyula egyetemi tanár mond.

8.

—: Hl

Népszabadság, Bp. 1977 márc. 22.

Máriási Iván

A bajai Türr István Muzeumban Kirchmayer Károly szobrászművész kiállitását március 20.-án, a Mücsarnokban Székely Aladár Ady-fotóinak emlékkiállitását március 18.-án nyitják meg.
A Nemzeti Galériában Máriási Iván gobelinkiállitása március 22.-től és Bortnyik Sándor emlékkiállitása március 24.-től tart nyitva.
A Derkovits Teremben Szilágyi Ilona festőművész kiállitása március 24-től-április 7.-ig, a Mücsarnokban Szántó Piroska kiállitása március 25.-től - április 11-ig tart nyitva, -közli a kulturális események rovata.
Élet és Irodalom, Bp. 1977. márc. 19.
XXI. évf. 12. sz. 8. lap.

MÁRIÁS I Iván

PROKOPP MÁRIA: M. I. kiállítása az esztergomi Keresztény Múzeumban.

JEL VII. 1995, 5. szám 158

Máriás i Iván, festőművész 2. Folytatás.
Szegő György: Kozmosz-köpeny. Máriás i Iván kiállítása, Műegyetem

„Kozmikus térben", olaj, farost, 60×80 cm, 1985. (repr.)

Művészet, 1988. szept., 45-old.

MAGYAR KOMMUNISTA IFJUSÁGI SZÖVETSÉG
BUDAPESTI MÜSZAKI EGYETEMI BIZOTTSÁGA

Kedves Elvtárs!

Máriási Iván nagyméretü gobleinje, melyet a BME SZKÉNÉ Szinház részére tervezett, több mint 4 éves munka eredményeként, elkészült. A müvész 1975. december 30-án 12 órakor bemutatja alkotását.
Szeretettel meghivjuk Önt a bemutatóra a SZKÉNÉ Szinház előterébe /Bp. XI., Müegyetem rkp. 3. K.II.80./.

Elvtársi üdvözlettel:

Hámori Csaba
a KISZ Bizottság titkára

MÁRIÁSI ISTVÁN

Máriási Iván, Mitőmüvész 1.) Folytatás.

Szegő György Kozmoszkopány, Máriási Iván kiállítása, Müegyetem.

KIÁLLÍTÁS

Részlet a kiállításról.

Műrésnet, 1982. szept., 45-old.

A rajz

A VI. Országos Alkalmazott Grafikai Biennáléről

Alkalmazott grafikai alkotásokról lévén szó, nem lehet szokatlan jelenség, hogy már a biennálé katalógusában – tekintve, hogy két előszó indítja – különböző nézetek mérkőzzenek egymással. *Rideg Gábor*, az első előszó szerzője annak az ellenérzésnek adott hangot, amely az alkalmazott grafikai alkotások jellege és a műv(ész)ek önálló művészeti törekvések közötti ellentét miatt alakult ki. Művészeten kívüli szempontoktól meghatározott műveket művészetként hitelesíteni önmagában is furcsa jelenség

Békéscsabán, a Munkácsy Mihály Múzeumban május 1-jén nyílt meg a VI. Országos Alkalmazott Grafikai Biennálé. Ez tizenkét évet jelent, és hat kiállítási alkalmat, amelyből most, a hatodik a múzeum négy kiállítótermében 79 művész 436 alkotását sorakoztatja fel.

1

lusztrációinkat, könyvborítóinkat és egyéb grafikus szakmunkát igénylő környezeti tárgyainkat, illetve elemeinket. Ugyanez persze elmondható lenne más tárgyalkotó művészeti ágról is, de ennyire a napi használatra rendelt, ennyire nem az öröklétnek szánt és ily mértékben a képi érzékszervünkre hagyatkozó művészeti ág talán nincs is másik. Mindez nem jelentene problémát, ha világunk a kozmikus rend elve alapján szerveződne, és nem mutatná a válságjelenségeknek azon sokrétűségét, mely a kortárs

MÁRIÁS tván

Ziáll. Győr, Múzeumi Kertár, 1985

ism. Salamon Nándor: Máriási tván Zépgrafikii.

= ÚjT. 1985. febr. 17. 4. ill

Máriási Iván

Szerepel a VI. kér. művészek
távlatán (1970 XI. 27)

Nephiró 1970

Máriási Iván

Szerepel a VI. kor. művészet)
hárlatán (1970 XI.)

Mephisó

Máriási Iván

A müvész kiállitásáról a lap bemutatja "Kozmosz" c. gobelinjét. Repr.

Fenti rajzot lásd: Lengyel Gyula: "A tojás" c. rajzának hátlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 16. XXI. évf. 16. sz. 10. lap.

Márciusi Front, Jertő

Nyíregyházán nyílt
meg kiállítása. (V.22.)

— : Hír

8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. máj. 23.

Máriássy Ján
festő

Nyíregyházán a Bencúr
Gyula Teremben május 22-
én nyílt meg Máriássy Ján
tárlata.

— Kiállítási naptár
Művészet, 1975. május – 49 oldal.

Máriássy Iván

A Helikon Galériában Iványi Katalin festőművész,
a Békéscsabai Munkácsy Mihály Teremben
Topor András festőművész és
a nyiregyházi Benczur Gyula Teremben
Máriássy Iván festőművész nyitja meg kiállitását
1975. május 22.-én.

Dési-Huber István-emlékkiállitása a szombathelyi Savaria Múzeumban megtekinthető
1975. junius 23.-ig.
Közli a Kulturális eseményeket tudósitó rovat

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 17.
XIX. évf. 2o. sz. 8. lap.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1987 NOV 30

Zalai Hírlap

Máriás Iván fotó

— **Eddigi legsikeresebb** kiállítását zárta Máriás Iván A tenger világa című tárlatával az egerszegi Képcsarnok. Ezt tanúsítja a vendégkönyv több száz bejegyzése, illetve méginkább az, hogy a kiállított művek többségét — 18 festményt — megvásárolták az érdeklődők.

May 11,'50-10A, 61 638

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Máriasi Iván

A JÖVŐ MÉRNÖKE
Budapest

1971 OKT 20

1021

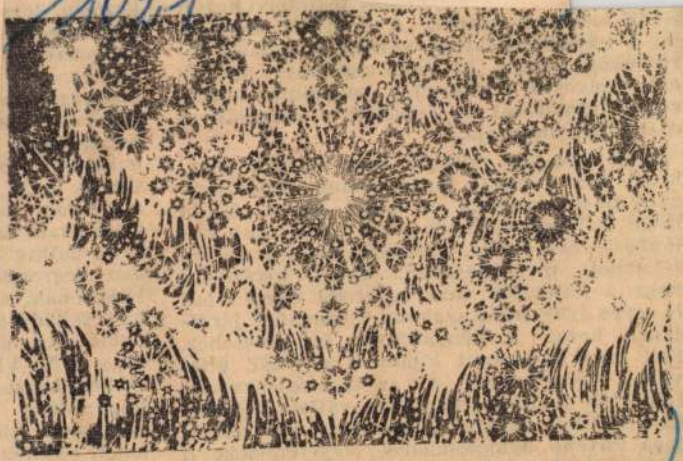

Máriasi Iván kiállításáról

KISZ-szer
let a külö
rumokon
eredmény
ségek irá
diákkörök

Most ar
közéletben
az ifjúkor
kívül is b
lönböző tá
feladatok

társadalmi, gazdasági és művelődési
megoldásában. Tehát kívánatos,

1973. július 2
ben megrende

Máriási Iván

1973. nov. 8 - 24 ig Zalaegerszegen volt tárlata.

Népszava, 1973. okt. 26. 101. erf. 251 sz. 6p.

Máriási Iván

1 Hajnal 60x80 cm olaj

2. Karnevál — " — — " —

Máriási Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

3. Barlang olaj 60 x 80

4. Ünnep — " — — " —

Máriási Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

5. Kék derengés olaj 60x80

6. Zöld hajnal —"— —"—

Máriási Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Márián Iván

7. Kék éjszaka olaj 60×80

8. Fények a tengerben -"- -"-

Márián Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

9. Tenger mélye I. olaj 60×80
10. —"— II. —"— —"—

Máriási Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

11. Titok olaj 60x80

12. Kagylók és nőrémjek —"— —"—

Máriási Iván festőművész kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Kárpáti Iván

13. Kagylók és növények II. olaj 60×80

14. Csend —"— —

Kárpáti Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Kárpáti Iván

15. Sziklák és kagylók olaj 60×80

16. Kagylóhalmok —"—

Kárpáti Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

17. Növények, virágok, kapylók 60x80 olaj

18. Korállok és kapylók —"—

Máriási Iván festőművész kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

MÁRIÁSI IVÁN GOBELINJE

Nemzeti Galéria

Máriási Iván tárlata szorosan véve egyetlen művet prezentál: festőnk Kozmosz című gobelinjét (mely a Műszaki Egyetem felkérésére készült). Ám nemcsak tessék-lássék kiakasztva, hanem mintegy foglalatba téve a művet. Köréje sorakoztatja mindazt, ami hozzátartozik: a műhelyrajzok sorozatát, továbbá egy csoportot a témát a szabad asszociáció oldaláról megközelítő kompozíciókból. Mit ér el ezáltal? Egyrészt beavat bennünket a műbe, s bebizonyítja, hogy a tárlatlátogatónak nem csupán a kész műhöz van köze, hanem ahhoz is, ami gondolatilag még hozzája tartozik. Másrészt, figyelmeztet: érdemes megpróbálnunk a mű tudatos elemzését minden korban és minden stílusban — igazi tartalma ugyanis csak így fog kinyílni.

H. Gy.

Máriási Iván, festő

Tükör, Budapest, 1977. ápr. 3.

T 41

komolyság. Az utóbbi jelző ez egyszer szó szerint értendő: ezrekben mérhető ugyanis azok száma, akiket a kivagyiság sodor értelmetlen öngyilkosságba. Mi másnak nevezhető ugyanis az, aki csupán szomszéd- vagy kollégabosszantásra vásárol gépkocsit, azt jó alaposan „felcsicsázza", vezetni viszont csak úgy tud, hogy akár egyenest a temetőbe hajthat. *Kubinyi Ferenc*

MESEAUTÓ

címmel készített e tárgyban „hangtükröt". Az ilyen alkalmi autósok az (ez esetben) életveszélyes sznobizmus — cseppet sem hősi — halottai. Sajátos dramaturgiai szerepben — Harsányi Gábor előadásában — Gilbert Bécaud egyik sanzonja is megszólal a műsorban. (IV. 8., péntek, Kossuth 19.31.)

MÁRIÁSI (MASZNYIK) IVÁN festő
Budapest, 1928

1950-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél és Berény Róbert növendékeként, azóta a Müegyetem rajzi tanszékének adjunktusa. Tanulmányuton Olasz- és Franciaországban, valamint Csehszlovákiában járt. 1956-ban a Müegyetemen, 1966-ban a Kulturális Kapcsolatok Intézetében, 1973-ban Zalaegerszegen volt önálló kiállitása, 1967-ben Genfben szerepelt nemzetközi grafikai tárlaton. - Müvészi felfogását a posztimpresszionizmus és az absztrakt formanyelv szintéziséből kialakitott uj értelmü természetábrázolás jellemzi. Lényegében tájképfestő, képein azonban a természet áttételesen, asszociativ szerepben jelentkezik. Főként a természet organikus szerkezete, az óceánok mélységei, magas hegyek, sziklák, s az elemi erők: a tüz, viz, levegő, fény foglalkoztatja. Több murális munkát készitett állami megbizásra.

1977. III. 22. 18.15. Sné.

Esti Magazin

- Képzőművészet. Kozmosz, puha gyapju szálakból. Egy ma délután megnyilt érdekes kiállitáson járt a Nemzeti Galériában, Szatmári Ilona.

- A festőművész, Máriássy Iván 4 évig dolgozott Kozmosz cimü impozáns méretü fali kárpitjának tervezésén. A rendkivüli technikai feladatot jelentő szövési munka, 3 és fél esztendeig tartott, az Iparmüvészeti Vállalat gobelin mühelyében. A falikárpit, a Budapesti Müszaki Egyetem tulajdona, de most néhány hétre, a Magyar Nemzeti Galériában látható. Máriássy Iván, más ugyancsak kozmikus témáju kisebb és nagyobb szinrajzaival együtt. Hány milliárd fényévbe tekinthetünk most, hogy a Kozmosz kárpitot itt láthatjuk magunk előtt ?

- Csillagászati értelemben, nem beszélhetünk semmiféle fényévekről. Legfeljebb, a képzelet terének távolságairól vagy fényéveiről, az pedig olyan messze lehet, amennyire a képzelet tud járni, akár a végtelenig.

- Tehát végtelen ?

- Igen, hát tulajdonképpen ez is lenne így, valahogy a célja, ennek a falikárpitnak, hogy sugallja a végtelenség érzetét, azt, amit olyan nehéz a végesen belül. De ez persze minden müalkotás célja is egy kicsit.

- Ha a hallgatóknak le akarnánk irni a falikárpitot, a Kozmoszt, hogyan is csinálnánk ezt ? Hát középütt egy hatalmas fényforrás van. És körülötte, a csillagok milliárdjai, nem mondom, hogy az Andromeda ködöt látom, de valami ahhoz hasonlót.

- Persze ez szebályosabb, mint a látható, valóságos csillagképek. Ennek egy ilyen harmónikus rendje van, ez a képzőművészet ilyen harmóniateremtő igényéből származó, ünnepélyes kiegyensúlyozott rend, talán nincs is. Kör konstrukcióju csillagkép, de jellegében azért ez a gondolat, hogy a centrum körül, mint hogy a galaxisokban keringenek a csillagok, ez valóban megvan.

- És mi a magyarázata annak, hogy a festőművész, Máriássy Iván és a Müszaki Egyetem docense, el-elkalandozik a kozmosz világában ? Hát itt a földön is lenne téma bőven.

- Csakhogy ugy érzem, hogy a napjainknak valami olyan izgalmas, megrázó, szellemi, tudományos és egyben müvészi élménye is a kozmosznak a föltárulása, ami nagyon aktuálisáá teszi és a müvészetet nagyon foglalkoztatja.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 349-726

1976 JAN 24

A JÖVŐ MÉRNÖKE

Máriási Iván festőművész

1021

Kozmosz, gobelin

A goblein egy falat betakar. Egymásba csorgó fekete és fehér színek, árnyalatok. Nyersfehér és tojásfehér, és szürkésfehér és már szürke és mélyszürke, és egyre sötétebb, fekete, hollófekete, éjfekete. A színeknek, átmeneteknek nincs is neve, csak átúsznak egymásba, egymáson. Csillagok, sűrű kis villanások, a mélyfeketén, mélyszürkén, a fehéredő derengésben. Középen nagy fehér villanás, a legnagyobb csillag, a nap.

A goblein címe: Kozmosz. A vázlat helyére került, amely évekig készült, éveken át borította a Szkéné színház előterének legnagyobb szabad falfelületét. Itt dolgozott a vázlaton Máriási Iván festőművész. A háromszor négy méteres művet az Iparművészeti Vállalatnál szőtték le. Négy éven át, tizenketten készítették el a nagyméretű gobleint. Sok munkát adott a fekete és fehér ötven-hatvan árnyalata, amelyeket a munka során kellett megkomponálni: nem volt ennyiféle a két színből.

Az eredmény egy olyan sűrű szövésű, festményhatású textilkép, amelyhez hasonló nincs az országban. Eredetileg tervezett helyére került, de remélhetőleg nemcsak a Szkéné látogatói nézhetik majd meg a Kozmoszt. Évek hosszú munkáját áldozta rá Máriási Iván, minden anyagi támogatást megadott a készülő gobleinhez az egyetem. A december 30-i bemutatón meghívott vendégek és az eseményt ünnepélyessé tevő állami, párt- és KISZ-vezetők számára egyértelmű volt, hogy az elkészült mű nem csupán anyagi értéke miatt jelentős.

Aki látta a gobleint, tudja, aki még ezután nézi meg, bizonyosságot szerezhet róla: nagy művészi értékű alkotás szőtt le a tizenkét szövőnő és tervezett meg a művész: Máriási Iván.

gyüttműkö

igazgatóhelyettese és a
pesti Műszaki Egyetem
lekedési és Vállalatgazdasági
Osztályának vezetője.

Kádas Kálmán professzor néhányszor szerepelt a mérnökközgazdász szakos hallgatók, valamint a termelés szervezésének és tervezésének, a közlekedésgazdasági tanszéknek oktató testülete előtt. Nagy lelkesedéssel és figyelemmel hallgatták Kádas Kálmán professzort honfitársai a Magyar Népköztársaság diákjai, akik a MADI-ban tanulnak.

A professzor előadása nagy elméleti és gyakorlati hasznot gyújtott a magyar diákoknak, rávilágított a magyar autóközlekedés fejlődésének aktuális és korszerű problémáira, feltárta az alapvető fontosságú kérdéseket és feladatokat, hogy a diákok segítségére legyen szakágazatuk tanulmányozásában, valamint évfolyamdolgozatuk és diplomater-

liktushelyzeteket az autóközlekedési igények és az autóközlekedési kapacitás lassú felfutása között.

Felvetette, hogy az autóutak és parkolóhelyek használatáért Magyarországon is helyes volna fizetni. Nagy érdeklődést keltettek azok a gondolatai, amelyeket a városi forgalomszervezés kérdéseiről mondott, különös tekintettel a városközpontok zsúfoltságára.

A problémák, amelyeket Kádas Kálmán professzor az előadás és az azt követő vita során felvetett, hozzájárulnak a magyar autóközlekedési szervezés progresszív kísérleteinek elterjedéséhez és a diákok felkészültségének bővüléséhez. Ezen kívül a Kádas Kálmán professzortól kapott fontos elméleti ismereteket a diákok majd hasznosítani tudják az autóközlekedési rendszerszer-

Máriási Iván

rajza.

Magyar Hirlap 1971/148 IV. old.

Mariási Iván festőművész

Zalaegerszegen rendezett kiállitását nov. 8.-án nyitják meg,-közli a lap kulturális eseményekkel foglalkozó rovata. /A kiállitó helyiségről nem ir./

Élet és Irodalom, Bp. 1973. nov. 3.
XVII. évf. 44. sz. 2. lap.

Máriássy Judit

Kiállít Zalaegerszegen (Kossuth Lajos u. 15).

Műgyűjtő 1972/4. sz. „Kiállítási naptár"

Máriási Iván

rajza.

Magyar Hirlap 1971/358 28old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975. JUN 7

A JÖVŐ MÉRNÖKE

Máriási Iván Sestő
1021

Igaz
van
De:
úszó
Úgy,
ezek
Előre
teljes

Szabad

A nyár
zai és k
szaka
idő

MÁRIÁ IVÁN

mélység minden korban
et, amikor a tudomány
lenzíói nyíltak meg szá-
jóvoltából a a mélység és magasság
munkra, külél egyaránt térségek végte-
vonzása, legyet kínál a fosztelen
rülli légrétektállításának katalógusából.
lensége-id
fantáziánk
Máriási Iv

Máriási Iván, festőművész

A Képzőművész Szövetség festő szakosztálya kiállítását „Festészet '77" címmel a Mű-csarnakban rendezték, melyen a művész műve szerepel.

Horváth György: Festészet '77.
Magyar Nemzet, 1978. febr. 5.

Máriási Iván

Máriási Iván kiállítása a
Kaposvári Vasvári Teremben
megnyílt.

Pellionisz Valéria: Máriási Iván kiállítása
Új Tükör, 1978. április 30 – 4 lap.

Máriási Iván

Máriási Iván 1928-ban született.
Hosszú ideig Masszmyik Iván nie-
ven állította ki képeit, grafikáit.

Pelli Onisz Valéria: Máriási Iván kiállítása.
Új Tükör, 1978. ápszlis 30–4 lap.

Máriási Iván

Magyar Hirl

Máriási Iván

MÁRIÁSI IVÁN festőművész Kozmosz című kiállítását ma délután 4 órakor László Gyula egyetemi tanár nyitja meg a Magyar Nemzeti Galériában.

Magyar Hirlap 1977/68/1o

Máriási Iván 1. 1.

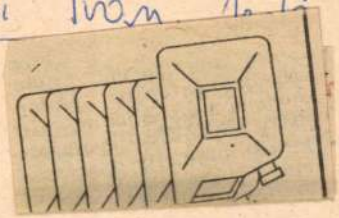

–: O. Kiállítások

12.

Esti Hírlap, Bp. 1978. ápr. 13.

Iván Máriási.

Ausstellungen in der Provinz:

Kaposvár, Vaszary-Saal: Grafiken von Iván Máriási. Dieser Künstler ist ein Vertreter der älteren Generation. Er hatte längere Zeit keine Werke ausgestellt. Diese Kollektion des Künstlers, der früher unter dem Namen Iván Masznyik bekannt war, spiegelt die Hinwendung zu einem neuen Themenkreis, der Darstellung der Natur im weitesten Sinne, des Makrokosmos, wider.

Daily News, 1948, máj. 3.

Máriási János
festő

A Képcsarnok Kiállítótermében
November 8-án nyílt meg
Máriási János kiállítása.

-------: Kiállitási naptár
Müvészet, 1973.november - 46.oldal

Mariási Iván

rajza.

Magyar Hírlap 1971/215

bold.

Máriási Judy

MEGHÍVÓ

A B.M.E. KISZ BIZOTTSÁGA MEGHÍVJA ÖNT

MÁRIÁSI IVÁN

FESTŐMŰVÉSZ

A KOZMOSZ ÉS A TENGER VILÁGA

CIMŰ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

WEÖRES SÁNDOR

MEGNYITÓT MOND:
KOSSUTH-DÍJAS KÖLTŐ

1973. OKT. 16-ÁN 18h-KOR A MŰSZAKI EGYETEM SZÉKÉNÉ SZÍNHÁZÁBAN K.II.78.
1502. XI. MŰEGYETEM RKP. 1-3.

nyitva: X.16 – X.21 10H – 19H

Máriási Iván
ipanművész

A Műszaki Egyetem Szinkiártorme
részére Máriási Iván gobelint hé-
szített.

----:Köztéri munkák.

Művészet, 1976.április - 48.oldal

Kárász Iván

19. Sodrástan olaj 60×80

20. Éjszaka — " —

Kárász Iván festőművész
kiállítása Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

21. Tengeri növények olaj 60×80

22. A mélység csendje — " —

Máriási Iván festőművész
kiállítása Zalaegerszeg 1973.

Márián István

23. Hajnali derengés olaj 60×80

24. A mélység fénye — " —

Márián István festőművész
kiállítása Zalaegerszeg 1973.

Máriási Iván

Hegyek, szikrák, kapylók

Máriási Iván festőművész
kiállítása, Zalaegerszeg 1973.

Máriási (Maszmyik) Iván (Bp. 1928 –

festő

1946-51 között a Képzőművészeti Főiskola növendéke, mesterei Bernáth Aurél és Berény Róbert.

1951-óta tanít a Műszaki Egyetem Rajzi tanszékén

1956-ban a Műszaki Egyetemen volt önálló kiállítása.

1960-61-ben mozaikot és sgraffitot tervezett a Szolnoki Vegyi-művek számára.

1964-ben két hónapot töltött ösztöndiyasként a Római Magyar Akadémián.

1965-ben a budapesti Benczúr utcai Pedagógus szálló számára tervezett mozaikot.

1966-ban a KKI kiállítótermében egyéni kiállítása volt. Csoportos kiállításon vett részt Bolognaban, Pesaroban, sgraffitot tervezett a Bp.-i Pártfőiskola étterme számára. Franciaországban járt tanulmányúton.

1968-ban csoportos kiállításon vett részt Essenben. (NSZK)

1969-ben Olaszországban járt

1973-ban a Műszaki Egyetemen és a Képcsarnok zalaegerszegi kiállítótermében volt kiállítása

1975-ben a Képcsarnok nyíregyházi kiállítótermében

1976-ban a modern esztétikai gondolkodással foglalkozó értekezésével elnyerte a doktori címet.

A népművelés terén kifejtett munkájáért „A szocialista kulturáért" érdemérmet kapott.

Máriási (Massnyik) Iván
festő

kiállítása - MNG - 1977. március.

– katalógus a könyvtárban –

ltsz. 4787/78

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

Máriási Iván

1978 JAN 2 8

1021

Máriási Iván: Erupció

ÍRTJA:

SCO

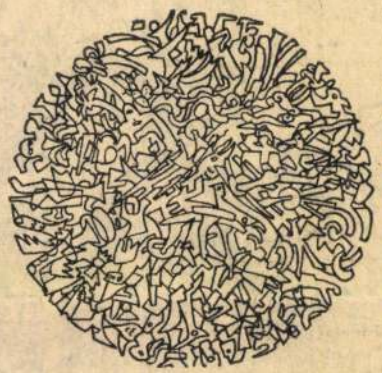

Grain András rajzai

piás voltam. Akkor odamentem a ruhatárhoz, mert állt ott egy srác, aki nézett és mondtam neki, hogy menjen a francba, ne nézzen. El is ment. Aztán lementem a Locomotivba. Aztán meg bejött ez a srác, és megint nézett. Erre kihívtam. De nemigen akart. Végül azért mégis.

Tanár: — Haragosod ez a fiú?

Z. A.: — Nem is ismerem.

Tanár: — Megsértett valamivel?

Z. A.: — Nem.

Tanár: — Akkor mégis, miért bántottad?

Z. A.: — Nézett.

Még jobban csodálkoznak.

— Persze.

— Aki közömbös, azzal is ugyanúgy, mint akit szerettek?

Bólintanak.

— És mi különbözteti meg a kettőt?

— Hát, én asszem — mondja a fiú hosszú hallgatás után —, ha igazi a szerelem, az ember nem kíván mást behúzni. Viszont igaz szerelem ritkán van. Addig is kell valamit csinálni. A felnőttek is így vannak evvel. Nem igaz?

Az iskola zegzugos, az épület régi, falai vastagok, az ablakmélyegek valóban mélyedések. Nem őrzi az ajtót. És mire a „nótának" vége, a diavetítő bevetésre készen áll, a lemezlovas átalakul ismeretterjesztővé:

— Most pedig, kedves lányok és fiúk, foglaljatok helyet egy kicsit, és pihenésül fogadjátok szívesen szokásos kis szombatesti összeállításunkat sok képpel és sok zenével. Ki az, aki nem hallott a reneszánszról, ki az, akit nem érdekel Amerika fölfedezése, ki az, akit hidegen hagy a zseniális Leonardo élete?

— Engem — száll végig a termen egy hang, nyomában hullámzó nevetés.

Vadas József

Csillag-képek

MÁRIÁSI IVÁN

Nem árt, ha a festők gondolkodnak. Vegyis papírra vetik gondolataikat. De figyelni sem árt. Mert elképzelhető, hogy (1) a gondolatok jelentősebbek a műveknél, hogy (2) a művek jelentősebbek a gondolatoknál, hogy (3) a gondolatok és a művek függetlenek egymástól.

Mi a helyzet *Máriási Ivánnal*?

A kérdést a *Nemzeti Galéria* tárlata teszi fel. Nem kiállítás ez, abban az értelemben bizonyosan nem, ahogy megszoktuk. Vagyis hogy a festő, szobrász vagy grafikus kirakja elénk legújabb munkáit, esetleg egész életművét. Máriási csupán egyetlen dologra koncentrál, egyetlen művet állít ki: a *Kozmosz* címet viselő gobelint. Pontosabban ennek a gobelinnek a történetét mutatja be, az első vázlatoktól a kompozíciós tanulmányokon és a műhelyrajzokon át a kész munkáig. Úgy is mondhatnám tehát: nem a műveivel dicsekszik, hanem az alkotói folyamatot tárja fel, méghozzá szellemesen és szemléletesen. Miközben — bennünket — elmélet és gyakorlat szembesítésére kényszerít.

Mit mond az elmélet? Máriási nem teketóriázik, őszintén és nyíltan megvallja: ez a munka, a gobelintervezés is „úgy indult, mint minden képalkotó munka, ösztönös lendülettel, a belső látás ihletére támaszkodva." Okkal, hiszen Máriási korábbi műveiben szintén a felszabadultan kanyargó, ide-oda cikázó, füstként gomolygó vonal játszotta a főszerepet. És joggal, hiszen a világmindenség művészi megformálása aligha azonos a csillagok vagy a tejútrendszer ábrázolásával. A kozmoszhoz fűződő viszonyunk, az ember(iség) és a világmindenség szembesítése a feladat. Nem is akármilyen feladat, mert ez a viszony egymásnak is ellentmondó vagy egymást keresztező viszonylatok sokaságából áll. Áttekinthetetlen rendszerből, hogy magam is egy ellentmondással érveljek, egy olyan ellentmondással ráadásul, amely a festőt először elgondolkodtatta, majd módszerének megváltoztatására késztette. A spontán alkotótevékenység helyébe egyre tudatosabbá váló felismerést léptetve: „A kozmikus téma természeténél fogva... a problémakör egyre nőtt és megoldásához a tudatos szerkesztés szükségessége követelően jelentkezett." A felismerést pedig tett követte: vagyis geometria. Szinte csillagközi perspektívát érzékeltető körök rendszere. Vagy: növekvő sugarú gömbök, amelyek fortyogó égitestek látványát idézik. Persze csak annak, aki az egyértelmű vonalak mögött valami mélyebb értelmet keres. Mert Máriási a mértannál maradt: „Kialakult a végső szerkezeti képlet. Körforgó rendszerek ívelt pályán adják át egymásnak a pontok halmazát, amelyet újabb körforgó rendszer vesz át, forgat meg és ívelve ad át a következőnek és így tovább."

Mit mutat a gyakorlat? Logikus fejlődésvonalat. Az alkotói folyamat kezdetén expresszív vonalakból komponált, fekete-fehér képek állnak. Ha tetszik: fantasztikus tájképek, amelyek a Föld keletkezését, a viharos ősóceánt, vagy a *Hegyek születését* ábrázolják —, hogy egyik művének címét említsem. Ezek a sci-fi hangulatú, valójában azonban szürrealista kompozíciók nincsenek minden előzmény nélkül a magyar festészetben: elsősorban Csernus Tibor látomásaira gondolok. Nem függetlenek egy olyan ténytől sem, amely a pszichológiában már közhely, amely egyre inkább tért hódít a többi társadalomtudományban is, és amellyel hovatovább a természettudománynak is számolnia kell. Eszerint az ember mindent antropomorfizál. Félhomályban embereknek látja a fákat, holdfényben oroszlánnak a sziklákat. Azért ezeket a triviális tapasztalatokat említem, mert Máriási épp ezekre a viziókra épít. Festői magatartásához az a csillagász áll közel, aki távcsövével egyedül maradva beleborzad a világegyetembe. Ezért nem lett végül is matematikai illusztráció a Kozmosz: „... mégsem... egyértelműen szerkesztőmunka. Szüntelenül éreztem, hogy nem szabad elvesztenem a művészi spontaneitást, újra meg újra vissza kell térni az ösztönös, fontolgatás nélküli rajzoláshoz."

Stílszerűen szólva: most a tények összegzése, az értékelés következik. Az elméletben Máriási megpróbálja kikapcsolni a tudathoz, a személyhez, a véletlenhez kötődő elemeket. A gyakorlatban azonban épp az ellenkezőjére törekszik: antropomorfizál. Hogy a kettő — az agy mikrokozmosza és a csillagok makrokozmosza — miképpen függ össze, azt Máriási nem vizsgálja, ezt a kérdést meghagyja a nagy felfedezőknek és a zseniknek. De szerencsére nem is keveri a két világot. Marad esendően emberi festő, aki pislákoló lényével felnéz a tündöklő csillagokra.

Élet és Irodalom, BP. 1977. május 7. XXI. évf.
19. sz. 12. lap.

■ *Kovács Kálmán: Eszmék és irodalom (Szépirodalmi, 428 old.); Juhász Béla: Irodalom és valóság (Szépirodalmi, 428 old.); Simon Zoltán: Változó világ — változó irodalom (Szépirodalmi, 288 old.).*

Captatio benevolentiae

Vitatható és méltánytalan: három kritikus *kolléga* gyűjteményét egy kalap alá véve „letudni". Pedig a mai kritikaellenes világban, ha mi sem adjuk meg egymásnak az illő tiszteletet (és terjedelmet), akkor ugyan ki teszi meg helyettünk? Ne találgassunk: senki. De ezt tudva sem felejthetjük el: a kritikagyűjtemény jobbára csak dokumentum a jövőnek, s ritkán válik az irodalmi élet „eseményévé". Nem is az a dolga, hiszen a kritika — *ideális* esetben! — üstökös, amely felvillan valamely mű vagy jelenség *mellett*, s hosszú pályát futva az időben, magvas lábjegyzetként tér vissza egy irodalomtörténeti szintézisben. Perspektívának borús, reménynek kevés. De hát „fővárosiasan" szólva: *ez van*, barátaim.

Ha azonban már az üstökös hasonlathoz folyamodtunk, feszítsük tovább: a tudomány számára nem csak az fontos, *milyen* ez a babonás (valljuk be: baljós) képzetekkel megvert jelenség, hanem az is, hogy *honnan* származik. Magyarul: a kritika nemcsak tartalmában lehet ügy, hanem személyében, mégha olykor szerényen a személynek magát a műhelyet kell megnevezni, amelyben a bírálat napvilágot látott. A magyar nyelv ravaszul perszonifikálja a folyóiratokat és napilapokat. Az író ugyanis nem azt panaszolja barátainak, hogy mit írt róla X vagy Y, hanem lám „..." már megint nekem esett vagy meg sem említett. (Ez utóbbi — mint tudjuk — a súlyosabb eset.)

De visszatérve a műhelyre. Ez a három gyűjtemény nem csupán a filológiai *azonosítás* végett vezethető vissza egy tőre; nemcsak adat, hogy az írások eredetileg döntő többségükben az *Alföld*ben jelentek meg. Szó sincs rólt; mindhárom — funkciójánál fogva is — *azonos* a tiszántúli orgánummal. S ez már nemcsak alkalomszerű összeboronálásra ad lehetőséget, hanem a közös horizont kitapogatására is fölbiztatja az olvasót.

Alma mater

A három középnemzedékhez tartozó szerző: *Kovács Kálmán, Juhász Béla* és *Simon Zoltán* egyaránt Debrecent vallja szellemi pátriájának. A szűkebb haza öntudata itatja át írásaikat, a vállalt „vidék", a pórusokba ivódott és az anteuszi megújulásokra lehetőséget adó Alföld. De ha mellőzzük a lírai hangot, akkor is megállapíthatjuk; a debreceni lét náluk több mint tájegységet kijelölő kategória. Kovács Kálmán, az *Eszmék és irodalom* szerzője *feladatként* foglalkozik a *Magyarok* című lappal, s benne a debreceni Juhász Géza szerepével. Juhász Béla, az *Irodalom és valóság* című kötetének hangsúlyos helyén szerepelteti a húszéves *Alföld*ről szóló értékfelmutató tanul-

és fizikailag terjed, ám ha a *jó pontokat* értékeljük, akkor itt is föltűnik Illyés Gyula és Veres Péter kiemelt szerepben. Vagyis madártávlatból mindhármójukat azok az írók érdeklik elsősorban, akik a földdel közvetlen kapcsolatban álltak, s etikai-politikai mércéjüket valamiképpen a falu kollektív tudatával lehet összefüggésbe hozni. Természetesen mindezt meglehetősen tág határok között kell érteni, és egyáltalában nem a kizárólagosság igényével. Sőt, Illyés Gyula *példája* azért oly fontos számukra, mert éppen ő bizonyítja a legtisztábban, hogy az urbánus-népi antagonizmus zsákutcájából van mód kilábalni a szocialista irodalom nemzetközi folyamatának nemzeteket összekötő széles országútjára. Hogy mégis az imént idézett írókat tartják elsősorban elemzésre méltónak? Ez ízlés és öntudat kérdése: ezzel — sommásan — a hamisan értelmezett modernség ellen foglalnak állást.

Sturm und Drang

Juhász Béla bölcs belátással állapítja meg, hogy egy „vidéki", folyóirat nem versenghet holtig irodalmi közleményeiben az „országos" lapokkal (bár e téren az *Alföld*nek általában nincs miért szerénykednie), ám kritikai rovata — különösen az olyan irodalmi hagyomány birtokában, amellyel Debrecen rendelkezik — valójában a „világszínvonalra" jogosult. Az *Alföld* ebből a szempontból dicséretes teljesítményt nyújt: néha az az olvasó érzése, hogy a *jó kritika* terjedelmileg kiszorítja a jellegtelen, közepes irodalmat. A három kötetben olykor mégis zavaróan hat valami. De hadd közelítsek távolról. Mindhárom kötet nagyjából egy évtized írásait gyűjti össze; ráadásul tematikus elrendezésben, ahol a téma, s nem a megírás időpontja a fő szempont. Természetesen dokumentumértékű, hogy például Simon Zoltán 1966-ban mit írt az avantgardról, de aligha hinném, hogy ma is „közkeletű művészetről" beszélne, ha Jókait vizsgálná, s nem von-

Máriási Iván

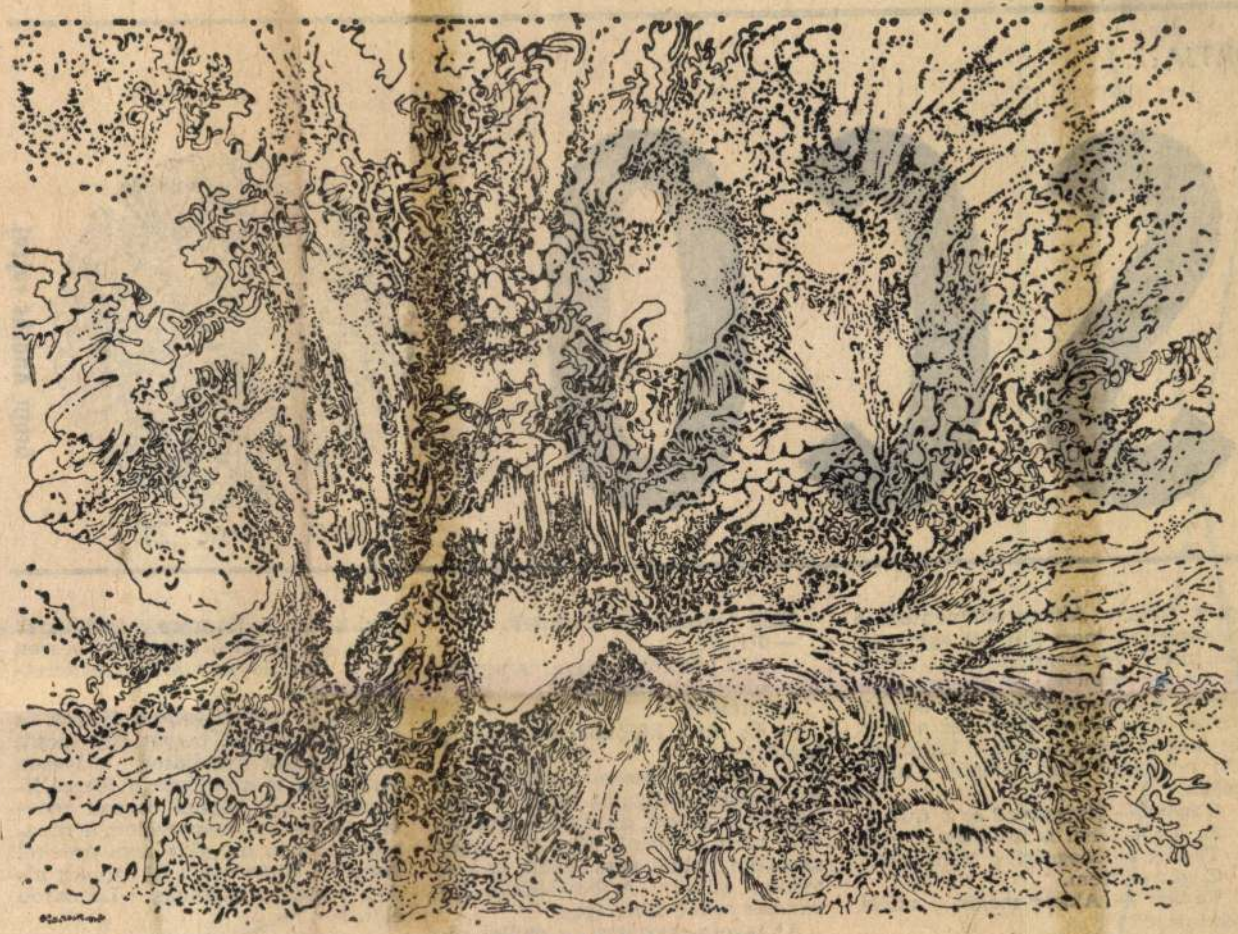

Máriási Iván: Erupció

Élet és Irodalom, Bp. 1978. jan. 28.
XXII. évf. 4. sz. 15. lap.
A tuloldalon lásd: Grain András rajzait.

~~HORVÁTH PÉTER~~:

RIPORTJA:

ISCO

Grain András rajzai

1978. jan. 28.

itok?
kíván-
ömeg.
élkül,
rá-
elenik
rettát
őket,
merba
meg
ipőbe,
akóba,
endő-
ottság,
kell
vas-
negbe,
ez a
rázni
lép-

plás voltam. Akkor odamentem a ruhatárhoz, mert állt ott egy srác, aki nézett és mondtam neki, hogy menjen a francba, ne nézzen. El is ment. Aztán lementem a Locomotívba. Aztán meg bejött ez a srác, és megint nézett. Erre kihívtam. De nemigen akart. Végül azért mégis.

Tanár: — Haragosod ez a fiú?

Z. A.: — Nem is ismerem.

Tanár: — Megsértett valamivel?

Z. A.: — Nem.

Tanár: — Akkor mégis, miért bántottad?

Z. A.: — Nézett.

A fegyelmi büntetés: fél évvel később tehet szakmunkásvizsgát, s addig is csökkentik az ösztöndíját egy fokozattal.

— Fegyelmi tárgyalásainkon még indokolt esetben sem lehetünk túl

Még jobban csodálkoznak.

— Persze.

— Aki közömbös, azzal is ugyanúgy, mint akit szerettek?

Bólintanak.

— És mi különbözteti meg a kettőt?

— Hát, én asszem — mondja a fiú hosszú hallgatás után —, ha igazi a szerelem, az ember nem kíván mást behúzni. Viszont igaz szerelem ritkán van. Addig is kell valamit csinálni. A felnőttek is így vannak evvel. Nem igaz?

Az iskola zegzugos, az épület régi, falai vastagok, az ablakmélyedések valóban mélyedések. Nem lehet úgy egy-egy távoli folyosórészre tévedni, hogy ne volnának a sötét sarkokban párok.

— Az igazgatóságnak az az álláspontja — mondja a klubvezető —,

őrzi az ajtót. És mire a „nótának" vége, a diavetítő bevetésre készen áll, a lemezlovas átalakul ismeretterjesztővé:

— Most pedig, kedves lányok és fiúk, foglaljatok helyet egy kicsit, és pihenésül fogadjátok szívesen szokásos kis szombatesti összeállításunkat sok képpel és sok zenével. Ki az, aki nem hallott a reneszánszról, ki az, akit nem érdekel Amerika fölfedezése, ki az, akit hidegen hagy a zseniális Leonardo élete?

— Engem — száll végig a termen egy hang, nyomában hullámzó nevetés.

Többen a tanár előtt tömörülnek, de ő tartja a kilincset erősen, kívülről is rángatják már. K. pedig mondja tovább érdekesen, színesen közben vetít. Mona

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1978 AUG 5

ÉLET ÉS IRODALOM

Máriási Iván

Hektór. De most se Hektór, se Tóri, csak

1021

Máriási Iván: Erupció

1978. AUGUSZTUS 5.

présházukat háztáji-
apják, vagy sem. Egy
körülbelül egy hold-
ár, ami lehet hat tag-
család ennél több ap-
ot művel. Az öröklé-
sok révén a beltelkek
ódnak, a helyzet mind
lenebb. Ha a földek
korukban már nem
eiket művelni, a gond
té. És ez nem kicsi!
gántulajdonú parcel-
ak tenyérnyi szövet-
ez parlagon marad,
ak minket. A föld-
aszthatatlan. Zártabbá
i az egész települést.
l jelenleg légi térké-
érést folytat, mert az
ek is legalább tízéve-

közt a domb ikertestvére, szőlő
kel, présházakkal. Ketten őrzik
alföldi átkelőhelyet. Közelben-
volban Földvár az egyetlen tele
lés, amelynek számottevő műe
lékvagyona van. A folyó fölé
gasodó Öregtornyot és egy, a vár-
kertben levő másik épületet, vala-
mint a Ferences-kolostort nemrég
tatarozták. Az első múzeum, a má-
sik étterem, az utóbbi a gimnázi-
um. Rosszabbul jártak azok az
épületek, melyeknek nem adható
új rendeltetés. A Főtéren apró
barokk kápolna várja a feltáma-
dást. Addig alkalmi pihenőhelyül
szolgál a kocsmából későn távo-
zónak. Az alsó présházsor ha-
rangtornya, melynek 1742-ből való,
szép magyarságú felirata „a miri-
gyes pestistől" kér égi oltalmat —
romos. A község rác templomának
ügye rendőrségi vizsgálatért kiált.
Pedig nem akárhol áll: a falu kö-

másért nem, mert az ...
gondot okozhat a váci munkaerő-
piacon, mert a körzet üdülőtelek
árai az égig szöknek és mert va-
sárnaponként legalább tízezer
Vácra kiránduló telik a kétszáz-
ezerből, akik enni, szórakozni és
sportolni szeretnének. Kis ország-
ban regionális ügy szinte nincs.
Dunaújváros és Paks között fél-
úton sincs. A gondokat nem szeli
ketté sem város-, sem megyeha-
tár.

Sok újat építünk. Nem kellene-e
többet törődnünk a régiekkel, a
már meglévőkkel is?

ÓS, helyettes főszerkesztő: FARAGO VILMOS
ca 1 Telefon: 310—920, 310—928, 310—929; 14 óra után 113—221
ÖRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA
in krt 9—11 Levélcím: 1906 Postafiók 323 Telefon: 221—285
Lapnyomda, Budapest — Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
eti) kézbesítőhivataloknál és kézbesítőknél. Külföldön terjeszti a „Kultúra"
Vállalat H—1389 Budapest Postafiók: 149
re 30 forint, fél évre 60 forint, egész évre 120 forint
FX 25 244
N 0424—8848

MEGJELENIK
MINDEN
SZOMBATON
16 OLDALON

Iván Máriási

Kaposvár, János-Vaszary-Saal: Diese Woche wurde eine Ausstellung des Malers Iván Máriási eröffnet. Der Künstler studierte an der Budapester Hochschule für Bildende Kunst, Aurél Bernáth und Róbert Berény waren seine Meister. Seit 1954 nimmt er an Ausstellungen teil und unterrichtet gegenwärtig am Lehrstuhl für Zeichnen und Formenkenntnis der Budapester Technischen Universität. Seine Werke wurden außer in Budapest und in den Provinzstädten auch in Bologna, Pesaro sowie in Essen (BRD) gezeigt.

Ausstellungen.

Daily News, 1970. Sept. 14.

Iván Márkási

Kaposvár, János-Vaszary-Saal:
Gemälde von Iván Márkási.

Ausstellungen in der Provinz.
Daily News, 1948. Apr. 25.

karját, mint egy áldozópap, menyei az oszlopok mögött pukkadoztak, és azt mondta: Hektór. De most se Hektór, se Tóri, csak ott állt Hektór fegyvertelenül, ráesett a fal hideg árnyéka, és már csak arra ügyelt, fölemelt fővel álljon.

Máriási Iván

Máriási Iván: Erupció

Élet és Irodalom, Bp. 1978. aug. 5.
XXII. évf. 31. sz. 15. lap.

1978. AUGUSZTUS 5.

szövetkezetszervezés idején a belépések önkéntessége függött attól, hogy a gazdák szőlejüket, gyümölcsösüket, présházukat háztájiként visszakapják, vagy sem. Egy téesztagnak körülbelül egy holdnyi háztáji jár, ami lehet hat tagban is. Sok család ennél több apró földdarabot művel. Az öröklések és eladások révén a beltelkek tovább aprózódnak, a helyzet mind áttekinthetetlenebb. Ha a földek gazdái idős korukban már nem tudják kertjeiket művelni, a gond a szövetkezeté. És ez nem kicsi! Sokszor magántulajdonú parcellák határolnak tenyérnyi szövetkezetit. Ha ez parlagon marad, megbírságolnak minket. A földrendezés halaszthatatlan. Zártabbá kellene tenni az egész települést. A földhivatal jelenleg légi térképezéssel felmérést folytat, mert az újabb térképek is legalább tízévesek.

Földvár ősi városmagja egy erődített, Dunára néző domb. Szemközt a domb ikertestvére, szőlőkkel, présházakkal. Ketten őrzik az alföldi átkelőhelyet. Közelben-távolban Földvár az egyetlen település, amelynek számottevő műemlékvagyona van. A folyó fölé magasodó Öregtornyot és egy, a várkertben levő másik épületet, valamint a Ferences-kolostort nemrég tatarozták. Az első múzeum, a másik étterem, az utóbbi a gimnázium. Rosszabbul jártak azok az épületek, melyeknek nem adható új rendeltetés. A Főtéren apró barokk kápolna várja a feltámadást. Addig alkalmi pihenőhelyül szolgál a kocsmából későn távozóknak. Az alsó présházsor harangtornya, melynek 1742-ből való, szép magyarságú felirata „a mirigyes pestistől" kér égi oltalmat — romos. A község rác templomának ügye rendőrségi vizsgálatért kiált. Pedig nem akárhol áll: a falu kö-

●

Budapest északi részén a tervek szerint 200 000 embernek otthont adó lakótelep épül. Fővárosi ügy, miért kellene tárgyalni róla, mondjuk az ötven kilométernyi távolságra lévő Vác városával? Ha másért nem, mert az építkezés gondot okozhat a váci munkaerőpiacon, mert a körzet üdülőtelek árai az égig szöknek és mert vasárnaponként legalább tízezer Vácra kiránduló telik a kétszázezerből, akik enni, szórakozni és sportolni szeretnének. Kis országban regionális ügy szinte nincs. Dunaújváros és Paks között félúton sincs. A gondokat nem szeli ketté sem város-, sem megyehatár.

Sok újat építünk. Nem kellene-e többet törődnünk a régiekkel, a már meglévőkkel is?

: JOVÁNOVICS MIKLÓS, helyettes főszerkesztő: FARAGO VILMOS
Budapest, Széchenyi utca 1. Telefon: 310—920, 310—928, 310—929; 14 óra után 113—221
T ÉS RAJZOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA
LAT Budapest VII. Lenin krt. 9—11. Levélcím: 1906 Postafiók 323. Telefon: 221—285
gató: 78—3175. Szikra Lapnyomda, Budapest — Felelős vezető: Csányi Zoltán vezérigazgató
elyi (Budapesten kerületi) kézbesítőhivataloknál és kézbesítőknél. Külföldön terjeszti a „Kultúra"
Hirlap Külkereskedelmi Vállalat, H—1389 Budapest, Postafiók: 149
pra 10 forint, negyedévre 30 forint, fél évre 60 forint, egész évre 120 forint
INDEX 25 244
HU ISSN 0424—8848

MEGJELENIK
MINDEN
SZOMBATON
16 OLDALON

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-774

EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK
LAPJA
Budapest

1971 Szept. – 1

1021

Máriási (Masznyik) Iván

MÁRIÁSI (MASZNYIK) IVÁN GRAFIKÁJA

Új munkajogi törvény a Szovjetunióban

Az 1971-ben életbe lépett új Munka Törvénykönyvét a szovjet társadalom egész fejlődése készítette elő. Nemcsak azoknak az alapvető rendelkezéseknek összességét foglalja magában, amelyek szabályozzák a munkások és alkalmazottak munkáját, hanem jelentősen bővíti és gazdagítja is ezeket a rendelkezéseket.

Jellemző vonása mindenekelőtt a munkához való jog törvényes biztosítása. A Szovjetunióban már a „munkanélküliség" fogalma sem létezik. Senki sem foszthető meg a munkától, senkit nem lehet elbocsátani a törvényben rögzített indokok nélkül (a vállalat megszűnése, a dolgozó szakképzettsége nem felel meg a betöltött munkakörnek, igazolatlan hiányzás stb.). Ám még ezekben az esetekben is szükség van

A szovjet ember legfontosabb jogai közé tartozik a pihenés. Az ötnapos munkahét, a túlóráztatást korlátozó törvény szabályozta munkanap, csökkentett munkanap, számos kategóriában fizetett szabadság, ingyenes és kedvezményes üdültetés — mindez olyan szociális vívmány, melyet a Munka Törvénykönyve biztosít minden szovjet dolgozónak. Garantálja a gondtalan öregséget, a betegség vagy rokkantság esetére szóló anyagi kompenzációt.

Az új törvény nagy távlatokat nyit a munkások és alkalmazottak szakmai fejlődésében. Biztosítja a dolgozóknak az ingyenes szakmai képzésre és továbbképzésre való jogát. A gyárak, üzemek, intézetek vezetőinek kötelességük megfelelő feltételeket biztosí-

szakszervezeteknek a Szakszervezetek Össz-Szövetségi Központi Tanácsa útján joguk van törvényjavaslatot tenni. A munkások és alkalmazottak részvétele a termelés irányításában a szakszervezetek, a népi ellenőrzési szervek, a közgyűlések, a termelési értekezletek és egyéb formák révén valósul meg. A szakszervezetek irányítják a társadalombiztosítást, az ő feladatuk az, hogy közvetlenül betöltsenek sok más állami funkciót, amelyek a dolgozók szociális szükségleteinek kielégítését érintik.

Az új törvény nagy figyelmet szentel azoknak a kérdéseknek, amelyek a munkára vonatkozó törvények betartásának felügyeletével és ellenőrzésével kapcsolatosak. Ezen a területen is széles körű jogokkal ruházták fel a szakszervezeteket. Rájuk hárul a feladat, hogy megvalósítsák az állami ellenőrzést a munkatörvények, a munkavédelmi szabályok és normák, a biztonsági technika betartásával kapcsolatban. E nagy és fontos feladat teljesítésére a szakszervezetek irányításával működik a Műszaki Felügyelet és több mint 2,5 millió társadalmi munkavédelmi felügyelő.

Alekszandra Birjukova,
a Szakszervezetek Össz-Szövetségi Központi Tanácsának titkára

(APN)

Máriási Iván

a magyar gobelin, a tincsar nokban kiállítás

Népszabadság, 1985. XI. 22

Máriási Iván festőművész

MÁRIÁSI IVÁN festőművész munkái láthatók tegnaptól Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. Az alkotó először mutatja be műveit a Rába-parti város közönségének.

Népszabadság, 1985. 1.26.

Máriási Iván

Máriási Iván festőművész munkáiból kiállítás nyílt meg pénteken Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. A tárlat március 10-ig tekinthető meg.

Magyar Nemzet 1985. 1. 26.

Máriási Iván, festő

□ MÁRIÁSI IVÁN festőművész kiállítása nyílik Kozmosz '81 címmel november 2-án, hétfőn délután fél 5-kor a Pataky István Művelődési Központ kiállítótermében. A tárlatot Kristó Nagy István, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának tagja nyitja meg.

-: □ Máriási Iván 2.

Esti Hírlap Bp. 1981. okt. 30.

Máriási Iván, [festő]

L: Bánáti János

Vadas József: Menedzser kecsketik 12.

Élet és Irodalom, Bp. 1986. jan. 31. XXX/5

Máriási Iván, festő

L: Terenczy Noémi

Vadas József: Tató gobelin 12

Élet és Irodalom Br. 1985. nov. 22. XXIX/47

Mánási (Masznyik) Iván fm

gobelinjei emlékére

FERENCZY NOEMI

MŰVÉSZET 1985/10/21

Pálosi Judit: A magyar gobelinszövés húsz éve. 1960-1980
Tevan 1994

0 x 190 cm, 4-es
E., alatta védjegy.
Ágnes, Szentgyör-
al. Helye Újdelhi
ség.

4 x 400 cm, 5-ös
+ védjegy. Szőtte
a. Tímár Katalin.
Nyugat-Dunántúli
g.

ok, 1973. 173 x
es. J.j.l. Szily.
szky Erzsébet.
Szekszárd.

:

78. 130 x 195
b.f. HL CM
t
on.

0 x 600 cm, 4-es
4. Szőtte Hidvégi

Tibor Kórház.

zsef:

4 cm x 464 cm,
JJ SZE, szőtte
lye Kiskunhalas.

sef:

ációit készítették:

/-XII., XIV., XVIII.,
XXX.-XXXI., XXXIII.,
y: XIII., XV.
XXIV., XXXVIII.
in Gyula: XXVI.

18., 19., 23.-25., 29.,
tván: 3., 5., 8., 10.,
anosné: 4., 12., 13.,
32. id.
cs Ferenc: 2.
Susits László: 17.
nyi Gyuláné: 35.

Névmutató

Adnet, Jacques 17
Attalai Gábor 28, 37
Bán István 7, 21, 46, 47
Belmonte, Leo 4, 82, 83, 85
Boucher, Francois 76
Braque, Georges 76
Calder, Alexander 76
Coypel, Charles-Antoine 12
Cságoly Klára 27
Czakó Margit 78
Domanovszky Endre 6, 7, 19, 48, 57-60, 78, 82-86
Erdélyi Eta 27, 28
Estève, Maurice 24
Ferenczy Noémi 6, 7, 25, 76, 82, 83, 85, 86
Fett Jolán 44, 45, 47, 82, 84, 85
Fóth Ernő 60, 63-65
Fürtös Ilona 44, 78, 82, 84, 85
Gadányi Jenő 7
Goubely 12
Goya, Francisco 10
Hajdu László 68, 78
Hajnal Gabriella 12, 19, 37-39, 77
Hartung, Hans 76
Hauser Beáta 77
Hidvégi Valéria 70
Hincz Gyula 7, 57, 58, 61, 66, 82, 84-86
Honty Márta 66, 67, 69, 78
Kádár György 7, 20, 21
Kecskés Ágnes 20, 39, 82, 84, 85
Kórodi György 6
Körösfői Kriesch Aladár 5, 82-83, 85
Korzim Erika 19-20, 39, 43, 46
Kun Sándorné (Luca) 78
Lakatos Artúr 6, 82, 83, 85
Le Brun, Charles 76
Maillol, Aristid 5
Máriási Iván 75
Matégot, Mathieu 27
Matisse, Henri 76
Mizser Pál 18, 69, 70
Nagy Judit 41-42, 77, 82, 84-85
Nagy Sándor 5
Németh József 70
Oláh Tamás 19
Oudry, Jean-Baptiste 76
Pápai Lívia 77
Pécsi László 18-19, 42, 45, 82, 84-85
Pekáry István 6, 82-83, 85
Péreli Zsuzsa 39-40, 77, 82, 84-85
Picasso 76
Pintér Éva 40, 42
Plesznivy Károly 6, 45-46
Polgár Rózsa 77
Prepelicza Katalin 26, 42, 78, 82, 84-85
Redő Ferenc 63-66
Rippl-Rónai József 12, 82-83, 85
Schubert Ernő 6
Solti Gizella 25-26, 77-78, 82, 84-85
Szántó Piroska 70, 75
Széchenyi Lenke 11, 26, 77, 82, 84-85
Szily Géza 68-69
Szkok Iván 68-69
Szőke Erzsébet 41, 43
Szurcsik János 59-60, 62-63, 78
Szurcsikné Sárkány Anna 78
Tassy Klára 65-67
Tury Mária 22-24
Ungár nővérek 78
Vörös Rozália 63, 65, 68, 78

Máriási Ivan

Máriási Iván

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Festőmű

1983 APR 3

PEST MEGYEI HÍRLAP

1021

Világmindenség

Máriási Iván festménye

A császármetszés
a kórházakban. Ez
cérnás operáció azor
ruárjában négy csal
teremtette meg.

MOZ

Uj Tükör, XXII.évf. 7.sz
1985 4 p

HETI AJÁNLAT

vonzalmat egyaránt jelenti. A zalaegerszegi Szabolcs Péter hosszabb ideje dolgozik azon a plasztikai ciklusán, amelynek a *Szeretet—szerelem* címet adta. Szobrászi eszközökkel keresi első rezdülését, kibontakozását, kiteljesedését az embert emberré tevő érzelemnek.

Az érzelem sokféleségét Szabolcs többféleképp igyekszik megragadni. A szobrász azonban nem eleve lezárt sorozatban gondolkodott, hanem egyszerűen megmintázta, kovácsolta, faragta gondolatait, érzéseit — azután később, egy kiállítás koncepcióján gondolkozva rendeződtek munkái sorba. Így kerülhetett egymás mellé az *Anyaság*, a *Gyerekszerelem*, *Dante és Beatrice* meg a kereszt (a szeretet vallásának jelképeként), és természetességgel illeszkednek e sorozatba a művész erotikus kisplasztikái is. Ez utóbbiak éppoly invencióval és nemes megfogalmazásban ábrázolják a testiséget, mint az előbbiek az anyai szeretet, a legendás, lírai szerelem és a vallásos áhítat érzelmeit. *(Képünkön a művész egyik erotikus plasztikája)* **Pogány Gábor**

MÁRIÁSI IVÁN KÉPGRAFIKÁI
Győr, Múzeumi Képtár

Döbbenetes élmény. E táblák lefegyverző erővel ragadnak meg. Függetlenül a művek monumentalitásától, az ábrázolt terek végtelenségétől — az eszközök, a szén, tus, filctoll oly magabiztos, kifejező használatával találkozhatunk, melyhez hasonlót csak a reneszánsz „tudós művészeitől" láttunk. A formák, mozgások hihetetlen gazdagsága tárul fel, miközben a látomás fortyogó mélységekbe ránt, vagy a kozmikus tér határtalan tereibe repít.

A festő — Bernáth és Berény hajdani tanítványa — korán ráébredt, hogy századunk már nem éri be a látvány illúziójának melengetésével. Táguló világnézetünk „a világ új képének" megteremtésére kell ösztönözze a művészetet. Formaelemzései elvezették annak felismeréséhez, hogy minden, mégoly újszerű forma eredetét megtalálhatjuk a természet valamely szférájában. Arra fordult, ahol ezek szülőhelyét sejtette. A valóság rejtett arcára nyitott ablakot, a képzelet rakétáit, búvárharangjait indította felfedező útra. Úgy hitte, az absztrakt festészet felé lépdel, de mi látjuk, hogy átíró kísérletei, a forma és szellem egységét hozták létre. Ám a rajzok, festmények minden négyzetcentiméterén a természet, az anyag lüktetését érezzük.

Máriásit mégsem az artisztikus részlet, hanem a világ harmóniája, a megtestesült törvények logikája érdekli. A látomást, a színek káprázatát a ráció igyekszik kordában tartani. Hasztalan. A szabályokra figyelő festői indulat minduntalan felülkerekedik, s nagyon is emberi képeket teremt. Felszínes műélvezet helyett töprengeni, tűnődni, helyünket sejteni segít — a végtelen határain belül. *(Képünkön a Csillagrobbanás című lap)* **Salamon Sándor**

nappalokat is félelemmel tölti meg. Valóság ez, vagy csupán a szorongó nemes urak rémlátomásai? Naiv gyermekmese, pedig a rendező, Marek Piestrak a néplélekről, a lengyel nemesség romantikus érzéseiről próbált filmet készíteni.

Piestrak Roman Polanski asszisztenseként kezdte pályáját, láthatóan sokat tanult a *Vámpírok bálja* és vetkeztében a földre is eljutó ismeretlen UFO körüli bonyodalmakat ábrázolja dokumentumszerű aprólékossággal. Izgalmas, jó film is lehetne tehát, jóllehet a néző tudatában van annak, hogy az idegen bolygóról származó csészealj tudományos vizsgálata csupán annyi szenzációt hozhat, amennyit mai ismereteink birtokában kiötölhettek a szerzők. Amitől azonban elmegy a kedvünk, az a politikai korrupció becsempészése a cselekménybe. Az újraválasztása küszöbén álló jelenlegi elnök jó emberei az új mandátum megszerzéséig el akarják titkolni az UFO-ügyet és megpróbálják elhallgattatni a két, magánnyomozást folytató űrhajós szemtanút. Politikai krimi és űr-sci-fi egy kalap alatt. Mindenesetre ennek a filmnek az űrtéma ellenére sem sikerült megszabadulnia az alkotói középszerűség nehézségi erejétől.

G. P.

HANGLEMEZ

DUNA MENTI FOLKLÓR

Megejtő hangulatú lemez „A Dunának, Oltnak egy a hangja", amely a nemrég elvesztett Martin György hagyatékából készült. De vajon nem tekinthetjük-e szimbolikusnak, hogy Duna és Olt jelenkori hangja csak monóban képes szólni a sztereólemezek világában? Mert több éven keresztül senki sem akadt, aki méltó minőségű hangfelvétellel tisztelte volna meg az 1968 óta rendszeresített Duna menti Folklórfesztivált. Holott ez az egyetlen rendezvény, ahol az autentikus népzenét még sajátjukként művelő magyar, nemzetiségi és szomszéd országokból való csoportok megszólalnak. Így ez az anyag — bár a lemezen nincs jelölve, kinek milyen felvétele — gondolom a színpad felé tartott kézi mikrofonnal, jó esetben egy művelődési ház technikai apparátusával készült. S ezen még a sokat tapasztalt Sztanó Pál hangtechnikusi munkája sem tudott segíteni: a lemez recseg-ropog, mintha csak igazi század eleji felvételeket hallgatnánk. Teljes lehet az illúziónk. Azaz teljes lehetne, ha közben nem változtak volna az idők, s bennük a népzenei előadásmódok is. De hát változtak, a lemezen szereplő népcsoportok történelmi sorsával együtt. Legtöbbet a magyarokéi. Jól hallhatóak „hűtlenségeink", hogy így egymás mellé került az egyházaskozári veretes ballada, vagy a dünnyögős furulyázás néhány felgyorsult tempójú, méltóságot elhagyó városi-népies együttessel. Mintha a németek, szerbek, románok, szlovákok, lengyelek és cigányok jobban ragaszkodnának saját archaikus stílusaikhoz, tempóikhoz. Lehet, ez több mint zenei tanulság. *(Hungaroton)*

Lévai Júlia

KIÁLLÍTÁS

SZABOLCS PÉTER SZOBRAI
Dürer Terem

Szeretet és szerelem — legjobb ismereteim szerint e két fogalmat csak a magyar nyelv különbözteti meg. A *love*, a *Liebe* és jó néhány európai nyelvbéli megfelelője a szexuális töltésű és az attól mentes

MDK

Máriás László, [építész?]

A földalatti Fehér úti állomásának egyik tervezője.

Tervrajz. Repr

(-ts): Elkészült a földalatti végállomásának terve 1

ESTI HIRLAP Bp. 1967. febr. 21.

Máriáss Kázló, építén MDK

Liebhardt Ferenccel együttesen terveste a 300 személyes borárus téri új munkásszállót.

–: Hír 6.

ESTI HIRLAP bp. 1963. aug. 2.

Máriáss László, építész-tervező

az észak-déli metróvonal északi állomásán, a Nagyvárad-téren vagyunk. Bpesten, ez az egyetlen Metró-állomás, amely kétszintes. – Máriáss László és ~~Toj~~ Tomajer Judit építész-tervezők ügyesen sáfárkodtak az anyagokkal is. A modern építészetnek szinte valamennyi anyagát megtaláljuk itt: a rozsdamentes ácélt, üveget, alumíniumot.

Művészeti Magazin.

1978. III. 28. TV 1. műsor, 21.45 (Anél)

Máriás Lánló

a budapesti Metró Blahalujza Léj állomásának tervezője.

dr. Ábrahám Kálmán: A budapesti Metró építészete. - Magyar Építőművészet, 1970.5.sz. 28-35. l.

Máriáss László

A Metró Blaha Lujza téri állomásának tervezője.

Bauer Jenő: A Metró esztétikája; Ipari Művészet, 1973/5. sz. 23. l.

3735.
Máriási Iván (1928-)
Művek (vál.)
. Máriási Iván festőművész kiállítása : ... 1985. január 25-től március 15-ig ... / [bev. Salamon Nándor]. – [Győr] : [Xántus Múz.], 1985 [!1986]. – [12] p. : ill. ; 20 cm. – (Xántus János Múzeum katalógusai.
ISSN 0230 – 0354 ; 23.)
ISBN 963 01 7032 9* fűzött : ár nélkül
75(439)Máriási I.:061.4(439)„1985"

3736.

Máriáss László

a budapesti Metró Pillangó utcai és Tehér úti állomásának egyik tervezője.

dr. Ábrahám Kálmán: A budapesti Metró épitészete.

Magyar Épitőművészet, 1970.5.sz. 28-35. 1.

Máriási Iván

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

A JÖVŐ MÉRNÖKE

1970 SEP 19

1021

Képzőművészeti naptár

1970 I. félév

A Képzőművészeti Klub célja ebben a tanévben a XX. század jelentős, elsősorban hazai alkotóinak bemutatása, munkásságuk értékelése, helyük és szerepük az egyetemes kultúrában; a képzőművészeti formanyelv mélyebb ismertetése, analógiák keresése más művészeti ágakkal.

A klub emellett más izgalmas témákkal is foglalkozik (pl. építészeti), lehetőséget ad neves művészekkel való találkozásra, beszélgetésre. A foglalkozásokat kéthetente, csütörtökön tartják, este 7 órai kezdettel az R Klubban.

Havonta egy tárlatlátogatást szervez a klub *Máriási Iván* festőművész vezetésével, s ugyancsak havonta hallgatók munkáiból rendeznek kiállításokat. Az év során még további két kiállítás is lesz: egyiket az Iparművészeti Főiskola mutatkozik be, a másikon az egyetemünkön oktató művész-tanárok alkotásait láthatják az érdeklődők.

C… ÓC…

…ME…

A BUDAPESTI MŰSZA…

XVII. ÉVFOLYAM, 28. SZÁM. ÁRA: 60 F…

Mariay Ödön dr
Szinyei Társaság meghivott tagja
Szinyei Társaság VII.kiállitása
Nemzeti Szalon, 1940. jan.febr.

87. kép. *Lucca di Tomé: Madonna Jézussal.*

88. kép. *Mainardi, Bastiano: Madonna szentekkel.*

MÁRIÁSSY örökösök kovácsmühelye

A Miskolci városi névjegyzékben 1817-ben szerepel. Hunyadi utca 1817-ben. Mai házszám -. Házszám 1817-ben 765.. Máriássy örökösök kovácsmühelye. 24 négyszögöl. 143. old.

MARJALAKI KISS LAJOS: Miskolc régi mellékutcai 133. old

A HERMAN OTTÓ MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1. ~~1957~~ x 1957. Miskolc

Marich Géza

Lövölde tér, paszt.

Nyári Tárlat. Ernst Muz. 1954.jul. 4 l.

Marich Károly

München 1911. 353

MÁRIÁSSY Zoltán műgyűjtő

91 11. 77

Új Művészet

Új Művészet

Máriavölgyi János 81 festő
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

Marich Rómeó
Arcképtanulmány, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 21 l.

Marich Romeo festőművész

Fényképfelvétel a művészről műtermében, amint Rákosi Jenőt festi a befejezés előtt álló portréval és modelljével.

Szinház és Divat, Bp. 192o. nov. 6.
V. évf. 39. sz. 15. lap

Marich Rómeó
Merengés, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll.Mics. 9 1.

MÜVTÖRT.DOK.

MARGÓ EDE szobrászm.
/1872 - 1946/

Magyar Nemzet II.8.946.II.éf.3o. Hir.-

Marich, Bernhard, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
nyek jegyzéke: "Marich, Bernhard, Sigmaringen, Schwaben, 16
1696, VII.1." 118.old. 13.jegyz

Batári Ferne: Asztaloslegények Győrött a XVII.szá-
zadban - Adatok Győr város asztalosmüvességének
történetéhez 93.old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967
A Győri Múz. Évkönyve

Marich B./Bernhard/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
nyek jegyzéke származási hely szerint:2Sigmaringen,
Schwaben:Marich B." 123.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosmüvességének
történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Xantus János Múz.Győr,1967.- A Győri
Múz.Évkönyve

Bernhard Marich, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykonyvéből, Anno 1696 den Ersten Jully: "2 Ist fremd gesossen Bernhard Marich Von Sigmäring au3 schwaben stath Dischler geselle". 111. old

Batári~~xxxx xxxxx~~ Ferenc: Asztalolegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9. - Kantus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. évkönyve

---

Marich Romeo
Anyai szeretet, olaj

Téli tárlat. Mücsarnok, 1919-2o. 23 l.

52. kép. *Garamszentbenedeki festő, 1*

Marics Rómeó, festő; szül. 1876 február 1-én Triesztben.

1911-ben Tornai Gyula: Hamisan játszott cz. képét másolta a Szépművészeti Múzeumban.

MARICH, 1. *Romeo*, festő, • Trieszt 1876 február 1. Budapesten tanult s ugyanitt működik. Naturalista arc- és életképeket állított ki a Műcsarnokban és a Nemzeti Szalónban.

K-G. II. 86. l.

Viselet.

Tolpács.

A jobbra vágtató lovon ül
van és jobb kezében kivont kar
dék. Felirata:
TOLPATSCH A CHEVAL PO
legalól: A Paris Chez Mde
tins vis a vis

Szines rm., mér. a rl

Szn. 29-90
686-902-5

Marich Romeo

Műcsarnok
1918–19. téli tárlat –
1919–20. téli tárlat. 493

Törökország térképe a XVII. századból V. 25. — XVIII. századból V. 28.

Marich Romeo

1920 jan. febr.
kiáll. Nemzeti Szalonban
Arckép, olaj.
Otthon, pastell 4000.—

1920. máj.
kiáll. Nemzeti Szalonban
Önarckép, olaj. 6000.—

1920. szept. u. o.
Tájkép, olaj. 10.000.—

1920. dec. u. o.
Bucsú, olaj. 25000.—

Vas törvész V. 191

March Rómeo

Két anya, olaj.
Arckép "
Arckép "

Nemzeti Szalon
1917. máj.
tav. tárl.

HEREND 100 ÉVES

Marich

M. 2. *Sándor* báró, festő és grafikus, * Szlatina (Verőcze vm.) 1893 ápr. 8. Münchenben és Budapesten tanult. Impresszionista tájképekkel és linoleum metszetekkel vett részt bpesti tárlatokon.

K. Gy. II. 86 l

8586.

lra néző huszárnak, ki bal ke-
tatja, öltözete: kalpag forgó-
e és dolmány sötétzöld kelmé-
árú csizma sarkantyúval. Töl-
szija fehér és tarsolya csak

oesterr. Armee 1790.

.5 cm.

7

Marich Sándor báró
festő

1920. októberében kiutasitották Erdélyből (Kolozsvár)

Erdélyi Hírek 1920.

nov. 7. 1920 nov. 21.

Marich Sándor bár szub.

Szlatina. (Verőcze m.) 1893 ápr. 8. A reáliskolát Pesten végezte 1910–14 ~~szutan~~ München-ben az akadémián és az iparmiv. iskolában tanult. Hollósynál Pankok, Preller és Budapesten Rudnaynál is tanult 1914–1918 katona volt. Haramet Erdélyben hol bistoka volt. Ezt a románok kisajatottak s azuta Budapesten el. Impressionista tájkepeket fest. Linoleum és meser-metszeteket készit. N. Szalon kiallitásan és a Mühsanok kiallitása is resztt volt.

Saját közlése.

Konyhafelszerelési tárgyak, kászonviáki

IX. 104.

Maris Géza, [népművész?] MDK

A cikkíró többször is mint népművészt beszél róla. Székényfonó volt a Rába-Rábca mentén.

Gerencsér Miklós: Géza bácsi falujában 11.

NÉPSZABADSÁG, Sp. 1963. jan. 10. [Vidéki]

Marich Géza MDK

Vársétány, pasztell

Pesti háztetők, pasztell

Műcsarnok 1953 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Marich Géza, festö

Városétány. Pasztell.

Pesti háztetők. "

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat. 11.l.

MDK

Marich Károly épitész

Az alábbi pályázaton pályamunkáját megvásárolták

A Szombathelyen emelendő közkorház terveire hirdetett pályázat. Művészet 1911. 353.l.

MDK

Marich Romeo, festö

Krisztus fej. Olajf.

Nemzeti Szalon.-Öszi Tárlat. 1931. szept. Kat.

MDK

Marich Romeo, festö

Naplemente.	Olf.
Interieur.	
Tanulmány.	Olf.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat. 1931.junius. Kat.

M.D.K.

Marich Romeo festőművész

A művész fényképét közli a lap modeljével és festményével együtt "Rákosi Jenő modelt ül Marich Romeo festőművésznek" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 192o. nov. 21-27. IX. évf. 47. sz. 8. lap.

Marich Romeo MDK

Anyai szeretet, olf.

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

Marich Romeo MDK

Arcképtanulmány, olf.

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Marich Rómeó MDK

Merengés, olf.

Mücsarnok 1918-19. évi Téli kiállitás.

MDK

Marich Rómeo

A Képzőm. Társ. 1918-19. évi téli kiáll. Művészet 1918. 49.l.

Marich Romeo

Tájkép, of.

E.Szal. őszi tárl. 1920. szept.

19. l.

MDK

Marich Romeo

Szomoru órák, vf.

Esti hangulat, "

Andalusa, "

N.Szal. kiáll. 1927. jun.

17. 1.

MDK

Marich Romeo

Bucsu, of.

N. Szal. Téli Tárl. 1920. dec.
13.1.

Marich R.

festö

l.

Magyarsporttört

29. l.

[illegible] kereseti zimmu-
tatást 1db másolattal egyetemben
oly kéréssel van szerencsém be
nyujtani, hogy arra vésfizetés-
képen 1,6000 nővel tizenhatezer
koronát folyósítani méltóztas-
sék.

Budapest 1912 januar 13

Mély tisztelettel

Lux Kálmán

birottsági tag.

Marich Romeo

MDK

Anyai szeretet, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

MDK

Marich Romeo

Önarckép olajf.

A Nemzeti Szalon tavaszi tárlatának katalogusa. 1920. Majus. 16. l.

Marich Romeo

— **Olasz festőművész kiállítása Budapesten.** Marich Romeo, a Budapesten élő olasz festőművész kiállítást rendezett munkáiból a budapesti olasz Fascio Akadémia-utcai helyiségében. Kellemes naturalizmussal, komoly művészi becsvággyal és igen tetszetősen megfestett arcképeket, tájakat és jeleneteket lát itt a kiállítás szemlélője, akit különösen a Duce sikerült arcképe, Signora Di Franco és más budapesti szép hölgyek portréi fognak meggyőzni Marich Romeo hivatottságáról, különösen az arcképfestés terén.

P.H.931.V.7.

N.U.931.V.14.

Marich R

MDK

Anyai szeretet, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli tárlat

Marich Rómeó MDK

Merengés, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Marich Romeo MDK

Arcképtanulmány, olf.

Mücsarnok 1918-19 téli kiállitás

Marics Sándor.

festőművész

A párisi Salon (ezévi) őszi tárlatán csendéle-
tei szerepelnek. (említve)

Magyarság, 1927. nov. 9.

Marics Zoltán

II. e.

fest. nar

Ferk'pzomfoisk`vk

1935-36. 70-l.

Sopron szab. kir. vá

7866/1926. V. szám.-

Sopron szab. kir. város
Mihály templom épületén a mell
kat szándékozik végeztetni.-

Megkeressük a "Müemlékek
ségvetésben felsorolt munkákra
ni sziveskedjék, hogy a munkák

Sopron, 1926. junius 15-

M.D.K.

Maricz Zoltán

Plakátrajza "EXOTIC puder" reklamirozására.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. ápr. 28.-május 4.
VI. évf.19. sz. cimlap belső felén.

M.D.K.

Marics Zoltán

Plakátrajza "Baeder Exotic" cimmel.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. január 6-12.
VI. évf. cimlap belső felén.

MDK

Marics Zoltán

Senator.1942., 95x63 OSZK 278

VIM.1944., 84x59 OSZK

VIM.1949., 84x59 MH

Magyar Plakát-Történeti Kiállitas.1960.
Műcsarnok. Kat. 32.1.

MDK

Marics Zoltán

"Senator" 1942.

"VIM" 1944.

"VIM" 1949.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.
32.1.

M.D.K.

Marics Zoltán

Plakátrajza "Vim takaritáshoz" felirattal.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. dec. 8-14. VI. évf. 51. sz. 1. lap

Marics Zoltán

Senator

VIM

VIM

1889-1960. M. plakáttört. kiáll. Mics. 1960.

Marics Zoltán

Senator, 1942

VIN, 1944

VIN 1944

Műcsarnok 1960. Magyar plakát-történeti kiáll.

M.D.K.

Marics Zoltán

Reklámrajza "Baeder Babahintőpor" cimmel.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. jan. 12. IV. évf. 3. sz. Cimlap belső oldalán.

Marics Zoltán

A Duna Galériában bemutatkozó Videoton formatervezőjeként állított ki.

Magyar Hirlap 1981/8/13/6

Keresések: Formatervezők a Videotonból

MDK

Maricsek László épitész

magánépiti eng.

Épitő Ipar-Épitő Művésze, 1922. okt. 15. 152 l.

Marisek László

építész

szül. Budapest 1892

oklevelet nyert 1914

Műegyetem 13.

Konstantinápoly.

A városon innen az előtér
beszélgetők élénkitik, kik közü
visz hátán. Felirata a kép alat

balra: KONSTANTINOPOLEN, gelege
zwarte zee, de Ryxstoel
jobbra: BYZANTIUM, Turcarum pra
Bosphorum Thracicum

e mellett két oldalt: Pet, Scher
legalól jobbra: 65.

Rm., mér. a vk. 20.2: 26 cm

140-

MARIEL KÁROLY, fésüsmester

1806-ban Pajer Janos kalapos, aki a város 3.fertályában lakott Mariel Karoly fésüsmesternél, feleségül vett egy özvegy kalaposnét. Nem volt ugyan semmiféle céhben, és mint olyan, aki a tanácstól "Burger Levelet váltott" mint polgár szabadon üzhette mesterségét. 162.old

LÉNART ANDOR: Az egri céhek és a magisztrátus a 18-19.század fordulóján 155.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, XIII. 1975.-Eger, 1975

MDK

Marietta, 10 éves

szines plasztilinből körmenetet csinált

Magyar Ösztehetségek kiáll. katal. 1935. jun. 1.
11. l.

M.D.K.

A kis tizéves Marietta:
kenyérbélből készíti szines, meglepően élettelje
szobrocskáit. Munkái az őstehetségek kiáll.-án.

Tersánszky J.Jenő: Őstehetségek kiallitása.

Ünnep 1935.II. 24.sz. 23.l.

Jean Mariette, grafikus, 1660-1742

Metszet felirata közli II.Rákóczi Ferenc fejedelmi származását,házasságkötése évét,menyasszonya nevét,és rangját. 63.old. 1.kép.

Oennerné,Wilhelmb Gizella: Adalékok az ifjú II.Rákóczi Ferenc és felesége ikonografiajához 62.old

Művt.Tört.Ért. 1976. XXIV. 1.sz. Bp

Jean Mariette, grafikus, 16 0-1742

Jean Mariette képével e képtipus nem fejezte be ikonografiai pályafutását, mert 17 0-ban az Apaffy portré viseleti elemeinek felhasználásával ismét, mint Thököly arcképét közlik Bethlen Miklós Amsterdamban francia nyelven mejelent önéletrajzában. MTKcs.graf.gyüjt.4360.sz Rézmetszet,14.3+8.J.cm.Singer, 63.old. 9.jegyz

Cennerné, Wilhelmb Gizella: Adalékok az ifjú II.Rákóczi Frenc és felesége ikonografiajához. 62.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. ~~12~~ 1.sz. Bp

Jean, Mariette, grafikus

A Jean Mariette /1660+1742/ műhelyétől kikerült lovaské pen szabályos arcú, magyar liszruhába öltözött ifjút latunk. De az arcvonások más történeti személy portré jának nyomán kerültek a rézlemezre. /II. Rákóczi Ferenc/ 63. old. 1. kép. 6. jegyz

Cennerné, Wilhelmb Gizella: Adalékok az ifjú II. Rákóczi Ferenc és felesége ikonográfiájához 62. old

Műv. Tört. Ért. 1976. XXIV. 1. sz. Bp.

Jean Mariette, grafikus, 1660- 1742

II.Rákóczi Ferenc metszetét a házasságkötés alkalmából készitette.Igy feleségének egész alakos portréját közrebocsátotta.Hasonló feliratokkal,mint a férje metszetén. 63-old. 10.jegyz.--MTKos.graf.gyüjt. 9366.sz.Jel:A Paris chez I.Mariette rue S'Iaques aux Colonnes d'Hercule.

Csemerné,Wilhelmb Gizella: Adalékok az ifju II.Rákóczi Ferenc és felesége ikonografiajához 62.old

Műv.Tört.Ért. 1978. XXIV. 1.sz. Bp.

Jean Mariette, grafikus, 1660-1742

A Johann Georg Lentzel lipcsei mester műve, az ifjú Apaffy Mihály erdélyi fejedelmet ábrázoló félalakos rézmetszetű arcképe feje megegyezik a Jean Mariette -féle II.Rákóczi Ferenc lovasképpel. 2.kép. 7.jegyz. 67.old

Gennerné, Wilhelmb Gizella: Adalékok az ifjú II.Rákóczi Ferenc és neje ikonográfiájához. 62.old

Művt.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

Mariette,Jean, grafikus

1.kép.-Mariette,Jean,-II.Rákóczi Ferenc lovas képe.
MTKos.Graf.gyüjt.9364 sz.Rézmetszet,30+19.7 cm
Jel:A Paris chez I.Mariette repre 64.Ladues.jugyz
Colonne d'Hercu

Cennerné,Wilhelmb Gizella: Adalékok az ifjú II.Rákóczi
Ferenc ikonografiajahoz 62.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. 8p

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Máriássy Judit

MAGYAR NEMZET

1988 NOV - 6.

A VI. kerületi képzőművészek csoportos kiállítását másodízben rendezi meg a Népfront és a kerületi tanács népművelési osztálya. Huszonkilenc művész munkáinak tárlatát Máriássy Judit nyitja meg a Népköztársaság útja 94. alatti teremben november 8-án délután.

zetesen küzdött a szektás-dog-
matikus hibák és a revizionizmus ellen, amely maga köré

Marics Zoltán

Olvadáskor c. Egy
repr.

Képrőművészet
1933. 131. l

felmerült jövedelmet jelentett

hagyott uj vizszolgáltatási sza-

beszedett közcsőépitési hozzájá-

§.alapján a 8 %-os jövedelmező -

egváltása /6o.821.79 P/. A lak -

Pvel több bevételt eredményeztek.

l származó bevételek jelentős mér-

ezelésü gazdálkodásra való áttérés

lönféle jövedelmeket csupán három

tt lakásokért /16.o2o.-P/, Nyomás-

o.- P/ tételekre. Az áttekinthető-

ljes tagoltságukban mutatjuk ki,

i szétosztás és az előirányzattal

bi kimutatást közöljük.

Marics Zoltán

III. éves fest. növ. hallg.

Képrm. Főisk. Esk

1936/37. 74 l

Ferképzomfoiskévk

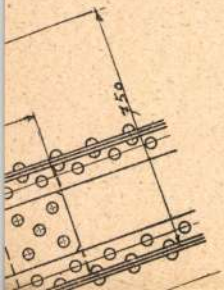
150

Marics Zoltán

1937/38. IV. évs

fest. nak,

rendes hallg.

I-II. félév

Ferképzomfoiskévk

1937/39. 151. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Marik Ester

1973. aug. 17-én Balatonfüreden kiállítása nyílt

Népszava, 1973. aug. 14. 101. évf. 189 sz. 5 p.

Marik Enter, textilnüvén

L.: Jamáky Viktor

–: Magyar – NDK kulturális hét .... 9.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1976. ápr. 6.

MARIK ESZTER, iparművész

A zselyei művésztelep kiállítása Szombathelyen 1967.-ben. Szőnyegen kívül viszonylag kevés textilművészeti termék a kiállításon.-Marik Eszter hangulatos selyem falképeket mutatott be, 278.old.

BERZALAN LAJOS: Kiállítási napló, 1967 274.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 2.szám, 1968. Szombathely

Marik Eszter

textiltervező

Marik Eszter textiltervező, Janáky Viktor keramikus, Kopcsányi Ottó Ötvös, Király József belsőépítész Kristály kiállítási csoportot alakított

Nádor Ilona: Kristály

Nők Lapja, 1968. okt. – 41 szám

Marik Eszter
textiltervező

Marik Eszter textiltervező
hozzel festett falikipei, tér-
elválasztói, pánnái szerepel-
nek a tarlalon.

Nádor Ilona: Kristály
Nők lapja, 1968. okt - 41 szám.

Marik Eszter
textilterező

Illusztráció

Nádor Ilona: Kristály
Nők Lapja, 1968. okt. - 41 szám

Marik Eszter textiltervező

□ MARIK ESZTER textiltervező és Janáky Viktor kerámikus kiállítása holnap délután fél 6-kor nyílik a Csók István Galériában. Megnyitót mond Farkasdy Zoltán Ybl-díjas építész.

— : □ Marik Eszter ....

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. aug. 27.

Marik Eszter

Lakástextil tervező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Műcsarnok, 1975. jún - jul.

Marik Endre

önálló kiállítása

Marik Endre textiltervező
kiállítása Csók I. Gal.
Bp. 1975.

Marik Eszter

Zambky Viktorral kiállít a Derkovits Teremben.

Műgyűjtő 1972/4. sz. „kiállítási naptár"

Marik Eszter

Munkáival szerepel Manchesterben a Magyar Kulturális Hét (okt. 8–13.) keretében rendezendő textilművészeti kiállításon.

Hírek; Műgyűjtő, 1973/3.sz. 61.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 AUG 11

Magyar Nemzet

Marik Eszter textilművész

NAPLÓ

Augusztus 11

Veszprém város vegyeskara pénteken öthapos vendégszereplésre a dániai Gladsaxeba utazott.

⊕

Marik Eszter textilművész és Janáki Viktor keramikus kiállításon mutatja be munkáit Balatonfüreden. A kiállítás augusztus 17-én nyílik meg, megnyitóbeszédet mond Garányi József.

∞

Dér Marianne emlékkiállítását augusztus 14-én, kedden nyitja meg a Nemzeti Galériában Weöres Sándor.

Ø

Országos szinjátszó napokat rendeznek Visegrádon augusztus 25-én és 26-án. A találko-

Ferencsik Já
vel a Magyar
monikus Zene
senyt adott Vil
rinthiai nyári

os vezényleté-
Állami Filhar-
kar hangver-
lachban, a ka-
fesztiválon.

znek a Hadtörténeti

hívás

RGALMI ÉS REPÜLŐTÉRI

O HIRDET

O SZTI

együttes vesz
A Mátyás-palota pincé-
jében és teraszán mutatják be
műsorukat.

Marik Erster textilmüvész

Művei Balatonfüredeni szeregel-
nek kiállításon (augustus 17 én nyílik)

Magyar Nemzet 1973 augustus 11
4. old.

Marik Enter, textilművész

Balatonfüreden nyílik meg tárlata.

— :o Iparművészet

12.

ESTI HIRLAP, Bp 1973 aug. 17.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

Marik Eszter, textiltervé

1021

Lasovci Miklós

...rlap 19...

Kiállítótermekben

Művészek, tájak meg...

Kerámia, falikárpit, fotoművész...

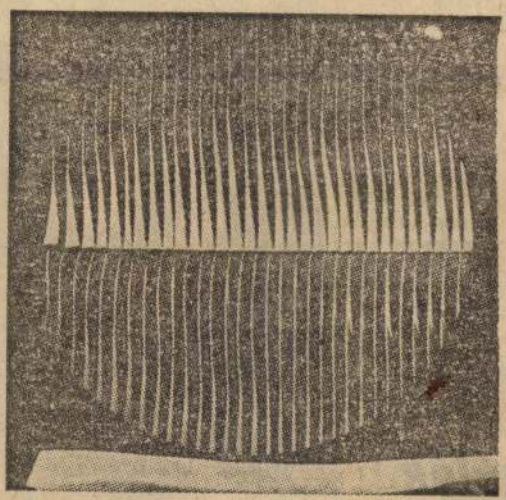

Marik Eszter nemez falikárpitja

Bár a nyári szünet — a Műcsarnok kivételével — ...

erezeteinek ... árnyalatokat fe... nalán közelíti...

...ken diploma... ...kalommal dokt... ...pséget tartottak

Pest megyében jeleskednek. ...iss áramlatai- terjeszkedési ...kedő rajz biz- ...ival jelentke- ...központi ele- ...László, Hock- ...örgyi Kornél, ...y B. István, ...Kristóf Já-

...nük Duna- ...aros, Rácke- ...Vác hatá- ...t fel egye- ...városrészletet. ...en fürdőző

állítóhelyiségeket, most mégis érezhető a szokott szeptemberi pezsdülés. A *Csók István Galériában*

JANÁKY VIKTOR ÉS MARIK ESZTER

mutatkozik be közös kiállításon. Így tették tíz évvel ezelőtt is. *Egyéni stílusuk* akkor is, most is egyéniségük tartozékaként eredményezett megküzdött formákat.

Janáky *kerámiái* fehér mázzal bevontak és a fa

res megoldásokat. Ez sikerül ugyanúgy, mint a *textiltervező* Marik Eszter nemezből készült *falikárpitjaiban*. A tárgykészítés náluk a funkció fegyelmezett vállalásával lesz részese a szépség szolgálatának. Csupán az marad a jövő feladata, hogy ez a magas esztétikai színvonal váljon a lakáskultúra, a milliós létszámú otthon általános értékmérőjévé.

PEST MEGYEIEK

A *Csontváry-teremben* szintén az érződik, hogy rendszeresen emelkedik a művek átlagszínvonala, s ebben a fontos közművelődési

SZEPTEMBER 6., SZOMBAT

Marik Eszter textilművész

MARIK ESZTER textilmunkáiból és Janáky Viktor kerámiáiból nyílt meg kiállítás csütörtökön a veszprémi Dési Huber-teremben. A Budapesten élő házaspár több mint hetven alkotását július 26-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

—. Hét

8.

Népszabadság, Bp. 1979. júl. 13.

Marik Eszter

és Janáky Viktor házaspár közös tárlata
nyilt meg a veszprémi Dési Huber Teremben.

Magyar Hirlap 1979/162/8

Marik Eszter, textilkevező

□ MARIK ESZTER textiltervező és Janáky Viktor kerámikus kiállítása július 12-én, csütörtökön délután 5 órakor nyílik Veszprémben, a Dési Huber teremben.

2

-: □ Marik Eszter

Esti Hírlap, Bp. 1979. júl. 11.

Marik Brigitta

Oktober, virf.

Nemzeti Szalon
téli kiáll. 1933 jan

Kovách Aladár VII. 159

Marik Brigitta

116	Pik-Dáma	aquarell	40.—
117	Boldog asszony	aquarell	50.—

M Nemzeti Szalon
[Akv past kiáll. 1932 máj-jun]

1237. Ismeretlen festő:
A XIX. század közepéről.

A Theresienstadti fogh

A fogház parkirozott u
van, a melynek egyikénél piros
jobbról a kétfejü sasos trafik
tokban sétálnak és beszélgetnek
re szuronyos őrök vigyáznak és
a középső uton egynél, jobbról
A foglyokon kivül, a hat rabtól
fogattól és a hintótól élénkite
tont vivő asszony is van jelen.
a lombos fák koronái bontakozna
tér, a munkaterem, a rabnők sét
ról: a horgászás szuronyok közö
geinek látogatása; jobbról: a ha
raveretés és a család [illegible]
a foglyok találkozása séta közb
telet szemlélhető külön képek a

Aquarell, vászonra húzva
Vétetett gróf Kreith Bél
(1669-908).-- Elszámoltatott 19

Marik Brigitta

"Tavaszi Szalon" cimmel a Szinyei-Merse Társaság rendezett kiállitást.
A lap "Kis beszámoló modern hölgyekről" cimmel kiemeli azokat a müvészeket, akik a tárlat legjobbjai. Ezt ugy is szemlélteti, hogy az itt felsorolt müvészek nevét dőlt betükkel jelöli meg:

Nógrády Magda, Réti Zsuzska, Schaár Erzsébet, Szemere Lenke, Péter Marianne, Róna Emmy, Dabis Rózsi, Leicht Lilly.
A többi résztvevő tizenhat müvész, külön felsorolásban szerepel.

Délibáb, Bp. 1928. juni. 16. II. évf. 24. sz. 64-65. lap.

Karl Ernst

Emlékére

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművészeti
Titkárságának Tájékoztató 1970. IV.

Marik Eszter

Foto és vélhány adat a művészről.

Fab és Textextil Biennálé
Szombathely, Savaria Múzeum, 1970.

Marik Eszter

nevét a hagyományos kézi textilfestés felszabadulás utáni első úttörői között emliti

Katona Imre: Modern iparmüvészetünk néhány kérdése. Müvtört. Ért. 1970. 4.sz. 278-283.1.
283. 1.

Marik Ester

"Prizmái" említve

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművész
Titkár-ágának Tájékoztl. 1970. IV. 6 d.

Marik Eszter

Szerepelt az Ernst Múzeum-i kiállításon.

Taktil falikép 68; Ipari Művészet, 1968.5-6.sz. 62.l.

Marik Eszter

"Festett és hatalmas lampionokra emlékeztető tértextilje" szerepel a szombathelyi textilbiennálén, melyről Perneczky Géza: "Textilbiennálé" cimmel ir.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juli. 25.
XIV. évf. 3o. sz. 12. lap

Marik Eszter

textilmúvén

Fatihép / részlet / Repr.

Dunántúli Napló 1968 IX. 22. 7

Marik Eszter

Egy műve

szerepel az alábbi tárlaton

Szombathelyen

Perneczky Géza: Textil-bienálé

Élet és Irodalom 1970 VII. 25

M.D.K.

Marik Eszter
grafikus

Műveiről

Dutka Mária: Képrőművésznők nemzethőri kiállítása. 9 l.
Magyar Nemzet, 1960. febr. 28.

Marik Erster textiltervezi

Viallitása Sanáky Viktorral

Csók Galéria. Bp. 1975

— lásd. Sanáky

— Katalógus a Tárgyalásban —

Marik Eszter

A lap felsorolja azokat a művészeket, akik különböző helyeken rendezték meg kiállításaikat: Makra János festőművész, Radóczy Mária iparművész, Bodó Károly festőművész, Janáki Viktor kerámikusművész, Marik Eszter textiltervező-művész és Cs. Szabó Lajos festőművész nevét a kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Marik Eszter augusztus 28.-án nyitja meg Janáki Viktor művésztársával együtt rendezett kiállitását a Csók I. Galériában.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. aug. 23. XIX. évf. 34. sz. 8. lap.

Marik Eszter

A Csók István Galériában rendezett kiállitását ismerteti Vadas József: "Szintelen szinek" cimmel.
A müvész munkájáról szóló bővebb leirás Janáky Viktor kerámikusmüvész cédulájánál, neve mellett.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 13.
XIX. évf. 37. sz. 13. lap.

Marik Brigitta

1928. jun. Neuz. halon
Sav. tart
4 olaff.

Magasony Sándor, Rőzséji jegyző

III. 240.

Marik Brigitta

1928 ajer favorszi szalon
(Wenszeti szalon)
H. F. ürnő archeje, olajf

FMKE IX.92.

Marik Brigitta

1928, Balatoni Tarsaság kiáll.

Somogyi menyecske, olaj

Lares-fej részei V. 174

Marik Brigitta

"Magyar Madonna" c. műve a Munkácsy-céh kiáll.-án.

P.H.935.III.31.

Marik Brigitta.

a Balatoni Társaság kiállításán, a Nemzeti Szalonban, „somogyi menyecske"-je szerepel. (említve).

Nemzeti Ujság, 1928. ápr. 1.

Marik Brigitta

Tanulmányfeje vezetel a Nemzeti Szalon tavaszi tárlatán (emlitve)

Pesti Hirlap 1927 VI.16

Marik Brigitta

A Nemzeti Szalon tavaszi tárlatán arcképei szerepelnek. (emlitve.)

Nemzeti Ujság. 1928. Jún. 21.

Marik Brigitta.

A Nemzeti Szalon szezon záró kiállítáján női képmára szerepel.
(anlitve.)

Pesti Hirlap, 1928. Jún. 21.

Manik Brigitta.

A Nemzeti Szalon nevo rásó kiál-
lításán női legmása rezegel.
(anlitve.)

Pesti Hírlap, 1928. Jún. 21.

Marik Brigitta

Két akvarelje, a Nemzeti Szalon akvarel és pasztel kiállitásán.

N.U.932.V.31.

Marik Brigitta

Két akvarelje, a Nemzeti Szalon akvarel és pasztel kiállitásán.

N.U.932.V.31.

MDK

Marik Brigitta

Tanulmányfej

N.Szal. kiáll. 1927. jun. 17. l.

MDK

Marik Brigitta, festöm.

Magyar Madonna. Vizf.

Nemz. Szal.-A Munkácsy Cé VIII.repr.kiáll.-a.
1935.márc.3o.-ápr.14. Kat.

Marik Brigitta MDK

H.F. urnő arcképe, olf.

Nemzeti Szalon 1928. ápr.
Tavaszi Szalon

MDK

Marik Brigitta

Magyar Madonna, vf.

Munkácsy Céh S. repr. Kiáll. N.Szal. 1935. márc.

MDK

Marik Brigitta

Somogyi menyecske, of.

Balatoni Társ.3. N.Szal.393. kiáll. 1928. ápr.

19. 1.

MDK

Marik Brigitta

Pik-Dáma, akv.

Boldog asszony, akv.

Akv. és pasz.kiáll. N.Szal. 1932. máj.

lo l.

Kockajáték elefántcsontból, római

VI. Bí.

Marik Brigitta

1926. egyházmin. kiáll. a
Nemzeti kalonban.
Madonna a gyermek
Jérussal.

26. srpna

Marik Brigitta

festő

stúl. Bpest

Lisa

Bozmagyanzlex

636, 637 h.

Hadsereg.

Huszár.

Az előtérben álló és b
zét kardjának markolatán nyu
val, vállravetett prémes men
ból, piros nadrág és magas s
ténytáskájának és puskájának
részben látszik. Felirata
a kép fölött: Die k.k.
és az alatt: Huszar.

Szines kny., mér. 16:1

Szn. 176-904-
634-904-77

MARIK *Brigitta*, festő Budapesten, hol tanulmányait is végezte s hol 1926 óta figurális képekkel szerepelt a tárlatokon.

Kiállítás

Márik Brigitta

Magyar Madonna,
vitr.

Nemzeti Szalon

Munkácsy Céh VIII. nepr.
kiáll. kat. 1935. márc.
30 – ápr. 14.

Marik Brigitta
festő

Emlitve

Bek Kom Eszt
71. l.

3. Kötet Századok. 1875. 76. 77 és
1 kötet (1870) mintául.
Lubock Die Entstehung der Civilisation a
Schejtak Repertorium d. Kunstwissenschaft
Die Anfänge d. Cultur v. Lenormant Két
Woltmann "Geschichte d. deutschen Kunst
kötéjül átvetem Dachnal
1878. jan. hó 23 kán. Kötve visszavettem

Marik Brigitta
festö
Ert. 1928.

71. l.

373

nár 2-án.)

Velencében.

megérkezett bárkának ösne-
t, hárman huzzák be, mi alatt a szolma
t fszíti a partnak. A bárkában különféle
ak, a melyek közt fiatal nő áll sárga
a sárga kalapot és kék zubbonyt
A leány mellett egy hajós beszélget
parton, a három fokú lépcsőn túl, a sátor elosti
nők nyüzsögnek. Elől három fiatal nő képes
kozár lóg s a harmadik a kis leánykának
ökben csipőre tett kézzel s vállra vetett habáttal
nyha felé, hol a gazda a kordók egyikéből hala-
ben Velencze épületei kötik le figyelmünket s a
hajók, csolnakok, bárkák s dereglék kütekednek, dz
megrakva kötött ki. Megbolt felhő. Zdriscalól

252 cm.
200 frton.

249

Marik Brigitta
157. Madonna a gyermek Jézussal. 800.

Nemzeti Szalon
Egyházm. kiáll.
1926 -

Marik Brigitta

H. F. úrnő arcképe olajf.

Nemzeti Szalon

1928.

Tavaszi Szalon

Hadsereg.

E lapon az 1760, az 17
[illegible] csajkások ábrázol
fölül

középütt: DIE
jobbra: No. 24

a képa alatt: Pontonniers 8
alól balra: F. l'Allemand.
jobbra: Gedr b. J. Höfel
legalól középütt: Wien bei J.

Szines kny., mér. a papir
F. l'Allemand: Die k.k ös
zweyer Jahrhunderte J, Berma

Marik Eszter, textilművész 1.) Folytatás

A napokban zárták kapuit a negyedik velencei textilművészeti alkotótábor. A hathetes munka eredményét kiállításon mutatják be. – A művész műanyagokból készült, textillel bevont elemek különböző funkciójú bútorokká alakíthatóak. A kiállításra e bútorcsalád kicsinyített elemeiből állított össze egy, a színek és formák harmóniájára épülő térplasztikai alkotást

(mp.): Textilesek Velencében.
Vas Népe, 1978. nov. 5.

Marik Eszter

Birkás Ákos a tokaji Görögkeleti Templom Muzeumban július 22.-től,
Kolozsvári Miklós és Reményi Katalin a siklósi vár Lovagtermében július 22.-től,
Földi Péter a váci Görögkeleti Templomban július 23.-tól,
Marik Eszter és Janáky Viktor a veszprémi Dési Huber Teremben július 26.-ig,
Boér Ferenc a szigetmonostori Sziget Galériában július 30.-ig, fenti termekben szerepel müveivel.
Martyn Ferenc 100 rajza AZ IRODALOM REMEKMÜVEIvez c. kiállitása a Pécsi Galéria Szinház téri termében július 31.-ig megtekinthető,-közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juli. 21. XXIII.évf. 29. sz. 8. lap.

MDK

Marik Eszter

Csendélet, akv.

Képzőművészeink Nemzetk. kiáll. 1960. Milan.

Marik Eszter, textil

MDK

4. orsz. iparmüv. kiáll. Mücs. 1959.

Marik Eszter textilterező

Kiállítása a Csók Galériában

1965 szept 24-től

Kiállítási megbízó

Marik Eszter textiltervező M.D.K.

függönyei a kecskeméti Aranyhomok Szálló bárjában

Domanovszky György: Husz esztendő magyar rajzművészete és textilművészete

Magyar Nemzet 1965. április 17. 4. l.

Marik Eszter

Kiállításon szerepelt a Csók Galériában.

Képes Újság 1965. okt. 9.

Marik Ester, textilterverő
iparművész

MDK

Kiállítása Mysilik sept. 24-én
a Csók Galériában.

— : Kis híradó

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1965. sept. 21

Marik Eszter, ipaszművész

Janáky Viktorral – férjével – együttesen állít ki a Szók Galériában. Textiliái külföldön is szép sikert értek el, több tárlaton is.

(zs): Miért szűk szájú a váza 2

ESTI HIRLAP, bp. 1965. okt. 11.

MDK

Marik Eszter

Marik Eszter /textil/ műveivel szerepelt a IV.Orszg.Iparm.Kiáll.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállítás.Műcsarnok. Budapest 1959.Dec.18 - 1960.Jan.31.Kat.

Marich Romeo

Kerepel a Nemzeti Szalon tavaszi
tárlatán

Mpóg 1927 VI. 16.

MDY

Marik Eszter
iparművész

Növenydéses vásonfüggöny
Tisztaselyem falékép } repro

O.K: Miért éppen Szombathelyen
Nők Rapja, 1967. szept. 2-16 lap

Maria Enter

Szerepelt a nombathelyi iparművészeti kiállításon.

Vas Népe 1967. jul. 29.

MDK

Marik Eszter

V. Orsz. Iparm. Kiáll. Mücs. 1965.

M.D.K.

Marik Eszter
iparművész

Egyedi textilműveit állította
ki a tárlaton.

Molnár László: Zsennyei iparművészeti kiállítása a
Művészet, 1968 január - 33 kep

MDK.

Marik Eszter

Kiállitási hir

Északmagyarország 1966 okt.22.

M.D.K

Marik Erster
Spannivén

Hagyományos eljárással dolgozik.

Perneczky Géza: Textil fáklép 68
Élet és Irodalom, 1968. okt. 5. – 9 lap.

MDK

Marik Eszter

Csendélet, kézz el festett selyem,

repr.

Textil falikép 68. Kiáll az Ernst Muzeumban

1968.

MDK

Marik Eszter

Textil falikép 68. Kiáll. az Ernst Muzeumban, 1968.

Marik Endre

a ceglédi iparművészeti kiállításon.

Tamási: „Megnyitó ma délelőtt 11 órakor. Iparművészeti kiállítás a Városi Múzeumban."

Pest Megyei Hírlap (Ceglédi Hírlap)
1966. IV. 24. 7. o.

Marik Erster
Textilmúzeum

MDF

Részt vett a tárlaton.

Domanovszky György: Textil Falikep 68
Művészet, 1968 december - 46 lap.

Marik Endre

Szendélet, akvarell, 31×21

Képzőművészek nemzetközi
kiállítása, 1960, Bp.

MDK

Marik Eszter

Textilterv

Dunántuli napló 1968 szept.22.

MARIK ESZTER

CSERÉP ÉS VÁSZON

Marik Eszter és Janáky Viktor textil- és kerámiakiállításának megnyitójából, Budafok, 1966. május 14-én.

... Amikor egy héttel e kiállítás megnyitása előtt otthonukban nézegettem itt kiállított munkáikat, egész idő alatt valami nagyon meleg emlék hangulata kísértett bennem. Csak hazafelé menet, az autóbuszon ismertem fel lelki derűm lappangó okát. Egy emlék rajzolódott ki bennem tisztán. Régen, odahaza, Erdélyben, egy hegyi faluban valahogy úgy adódott, hogy egy család hat tagját rajzoltam le egyetlen délelőttön. Első pillanatra nem nagyon hasonlítottak egymáshoz, de ahogy rajz közben figyeltem a formák és kifejezések árnyalatait, olyannak tűntek hatan, mint egyazon téma hat változata valamely tündéri muzsikában. Értelmem értette, hogy a szülőkből fakadt gyermekekben apjuk-anyjuk vonásai másolódnak át egymásba, de a házaspár is egymás képére és hasonlatosságára formálódott együttélésük alatt. Feledhetetlenül szép, emberi volt ez a felismerés.

Ez derengett bennem, amikor Marik Eszter festett textiljeit és Janáky Viktor mázas kerámiáit nézegettem. Két külön technika, két külön világ, s mégis összefűzi őket valami mélyen közös magatartás. Több ez annál, hogy a művek egymás közelében születtek, s ekként áthallások lehetnek köztük. Szinte az volt az érzésem, hogy az egyik

Lányi Gyula: Művészetekről, művészekről
Bp. 1978. Magvető.

emlékezik: néha kígyóbőrre, máskor virágra, az ég kékjére, a vér vörösére ismerünk bennük. E zománcok fényerejét semmiféle más festék nem közelíti, a velük egy tőről sarjadt üvegablakok kivételével.

Tafner Vidor a természetnek kőbe átköltött színvilágát illeszti az emberi testre ékszer formájában, vagy mázként kerámiákon csillogtatja őket. Ötvösfoglalatai fiatalkorának ízlését idézik, s ekként korhoz kötöttek; nem így zománcai, amelyeknek kristálytiszta tündöklése korokat áthidaló szépségű.

Tafner Vidor szenvedéllyel kutatja a természetet, és alkotó kíváncsisággal figyeli maga-költötte mesealakjainak sorsát; hasonló indulat izzik verseiben is, de mindennek a széles, fausti érdeklődésnek summáját zománcaiban alkotta meg. Szeretnénk érzékeltetni, hogy zománcainak nemes szépsége legalább annyit köszönhet egyetemes műveltségének, mint az anyagban létrehozott vegyi folyamatoknak. Zománcaiban legalább annyira tündöklik a lélek, mint az anyag: az anyag életre kel, a lélek meg anyaggá tömörödik.

Tafner Vidor, a kortárs, akinek nevét és élete sorát ismerjük, tündéri zománcaival szebbé tette magunk s „késő századok után"-i utódaink mulandó életét, miközben ő maga lassan bevonul a névtelenségbe.

a másikból nőtt ki, s a két művészegyéniségnek talán éppen az az alaptermészete, hogy a maga szépségét a másikon keresztül látja és érzi, így alakul az otthon, a testet-lelket gyönyörködtető nyugalom.

Kérdeztem magamtól: vajon nem csalóka érzés-e ez, talán csak kettejük őszinte kedvessége, s nem a művek rokonsága támasztotta bennem? Boncolgatni kezdtem a művek hatását, hogy mélyére nézzek közösségüknek, s elmondom Önöknek, hogy mire jutottam:

Mindkettőjük munkáiból hiányzik a „megküzdöttem érte" komor érzésvilága, izzadságos súlyossága. Olyan természetes könnyedséggel tárják fel ötleteiket, hogy szinte fel sem merül a kérdés, hogy miként is csinálják.

Mindkettejükben megvan az anyag természetének tisztelete. Néha az embernek szinte az az érzése, hogy ők csupán alkalmat adnak az anyagnak, hogy igazi mivoltában megmutatkozzék. Alkalmat a textilfestéknek, hogy a gyűrött vagy összefogott vásznon megjátszhassa kiszámíthatatlanul szép szeszélyeit, vagy alkalmat adnak a korongolt tálba gyűjtött máz-, üveg- és fémdaraboknak, hogy az izzás magas fokán szivárványos felületté olvadjanak. Bizonyos magasrendű játék ez az anyaggal, amelyben két művészünk megteremti e lehetőséget, hogy kibomoljék mindaz a nem is sejtett szépség, ami benne lappang az anyagban és az eljárásokban. Természetes, hogy mivel itt sem érezzük az anyag ellenállását, a könnyedség érzése, ami első pillanatban megkapott bennünket, még fokozódik, még csak mélyül, az anyag váratlan játékából adódó szépségek felé . . .

Műveik fénnyel átjárt, világos, derűs otthonokat köve-

telnek. Sötét, poros környezetben el sem képzelhetők. Ahová egy-egy munkájuk bekerül, ott lassan megkezdi átalakító munkáját, és a maga képére és hasonlatosságára formálja a környezetet és a benne élő embert. Bár ők csak ritkán élnek az emberi formával, amit csinálnak, mégis emberformáló. Van-e szebb a sötét gondoktól ment otthonnál, ahol az embert üde színek és játékos formák veszik körül? Ilyen az ő otthonuk is, és ilyenné varázsolták most egy-két hétre ezt a termet is. Érzik, ugye? . . .

MDK.

Marik Eszter

Textilművészetéről

Magyar Nemzet 1965 ápr.17.lap 4.

Marik Eszter textiltervező M.D.K.

Kiállitása Janáky Viktor keramikussal a

Csók Galériában

Napló

Magyar Nemzet 1965. szeptember 22. 7. l.

Marik Ester, textilművész

Kiállítása a Csók Galériában
nézhető meg.

–: A hét végi kulturális programból
11.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1965. okt. 9

Marik Eszter, textiltervező MDK

Kiállítása megtekinthető
a Csók Galériában.

–: A hét végi kulturális programból

11.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. okt. 2.

Maria Enter

Textilterveit kiállította a Csók Galériában.

Magyar Nemzet, 1965. okt. 5.
Két iparművészeti kiállítás. Perneczky Géza

MDK.

Marik Eszter

Kiállitásának hirdetése

Magyar Nemzet 1965 szept.22.

Marik Eszter textilt rvező M.D.K.

Kiállitás textilte ve iből férjével Ja náky Viktor
ke ramikussal a Csók -Galériában

Pern czyk Géaz : Két iparmüvészeti kiállitás

Magyar Nemzet 1965. okt. 5. 4.1.

Mario Ester

Kiállítása nyílt a Csók Galériában.

Népszabadság 1965. okt. 2.

MDK

Marik Eszter

repr.:

Madaras tisztaselyem falkép

Zsennyei iparm. kiáll. 1967. Savaria Muz.

Szombathely

MDK

Marik Eszter

növénydiszes vászonfüggöny

csomózott "

Nap, falikép

Lámpás csendélet, selyem

Zsennyei iparm. kiáll. 1967. Savaria Muz. Szombathely

MDK

Marik Eszter

Palackos falikép

Város, t.selyem falikép

Sakkos " " "

Zsennyei iparm. kiáll. 1967. Savaria Muz.

Szombathely

Maiik Eszter

1966. a sátoraljaujhelyi modern iparművészeti kiállitáson részt vett.

Kiállitások Sátoraljaujhelyen
Északmagyarország 1966. okt. 22. 2.11

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1965 OKT. 27.
ESTI HIRLAP
1965 OKT 11

1021

Miért szűk szájú a váza?

FIATAL IPARMŰVÉSZ-HÁZASPÁR KIÁLLÍTÁSA A CSÓK GALÉRIÁBAN

Fiatal művész-házaspár, *Marik Eszter* textiltervező és *Janáky Viktor* keramikus kiállításában gyönyörködtek a napokban a *Csók Galéria* látogatói. Janáky Viktor — *Gádor István* és *Borsos Miklós* tanítványaként — 1956-ban diplomázott az Iparművészeti Főiskolán, Marik Eszter pedig 1958-ban végzett a textilszakon. Mindkettőjük alkotásai számos külföldi kollektív bemutatón szerepeltek már: *Helsinkiben, Lipcsében, Rómában, Szófiában, Varsóban* és másutt. A mostani: első önálló kiállításuk.

— *Csak kézzel festett textíliákat készítek, s leginkább a korszerű lakástextil különféle változatai — függönyök, faliképek, falvédők, terítők — foglalkoztatnak* — mondja Marik Eszter. — Az utóbbi időben ugrásszerű fejlődés következett be nálunk a lakáskultúrában; az emberek rájöttek, hogy a korszerű lakástextilia *nemcsak szebb, kellemesebb környezetet teremt, de könnyebben kezelhető, egyszerűbb a tisztántartása is.* A kézzel festett selyemfüggöny vagy terítő — szakszerű kezelés esetén — a húszadik mosás után is éppoly szépen csillog, mint újkorában, s mosása negyedannyi munkát igényel, mint az ódivatú csipkéé.

— A horgolásokkal együtt szerencsére az ízléstelen nippek, a fogfájós kiskutyák, a gügye ábrázatú kerti törpék is kezdenek kimenni a divatból — folytatja Janáky Viktor. — Kisebb munkáimmal (a nagyméretű épületkerámiák mellett) ezt az ízlésfejlődést szeretném szolgálni: *a mai ember színvonalán álló kerámiatárgyakat készíteni a lakásokba és a kertekbe.* Ugy érzem, hogy a klasszikus fazekastechnikával nem lehet sokkal többet elmondani annál, mint amit a népművészet mesterei már kifejeztek, ezért *új technikákkal* — az üveg és a fém felhasználásával, s a magas hőn égetéssel — kísérletezem. De igyekszem vigyázni, nehogy üres divattá váljanak munkámban az ilyen próbálkozások: minden kerámiámnak használható tárgynak kell lennie. Divatba jöttek nálunk is például a szűk szájú kerámiaedények. Ez a divat az északi államokból indult el, ahol nagyon drága a virág — ezért terveztek olyan vázákat, amelyekben akár egyetlen szál növény is dekoratív. Nálunk viszont olcsó a virág — nyilvánvaló tehát, hogy *olyan vázákat kell csinálnunk, amelyek dús csokrok elhelyezésére alkalmasak.*

(zs)

az

A N
Köztársa
reggel m
hatósági
Négy év
a községi
és a várc
testületek tagjait.

A választók 210 000 mandátum sorsáról döntenek. Azokban a választókerületekben, ahol a lakosság úgy kívánta, a Nemzeti Front *több jelöltet* is állított, s képviselői megbízatást csak az kaphat, aki a szavazatok abszolút többségét megszerzi.

India elnöke Etiópiában

Addisz Abeba, október 11.

Radhakrisnan indiai elnök vasárnap hivatalos látogatásra *Addisz-Abebába* érkezett. A repülőtéren *Hailé Szelasszié* etiópiai császár fogadta.

Vége a Sealab-2 kísérletnek

La Jolla, október 11.

A kaliforniai *La Jollában* vasárnap kiemelték a Sealab—2 nevű kísérleti búvárkabint, amelyben három amerikai kutatócsoport egyenként 15, összesen 45 napot töltött majdnem 60 méterrel a tenger felszíne alatt annak megállapítására, képes-e eredményes munkát kifejteni az ember — például roncsok kiemelésénél — huzamosabb tengerszínt alatti tartózkodás esetén is. A kísérlet eredményéről később adnak ki tájékoztatást.

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS KEDD ESTIG

ŐTT 12 FOK

előzetes előrejelzése kedd estig: gfeljebb szórványosan előforduló nt kissé megélénkülő szél. A hő- veges változás nem várható. Bu- érséklet 12 fok.

AN HAVAZOTT

Moszkva, október 11.

ei első hó. A hajnalban — fagy- lett — megindult havazás a dél- néteres fehér lepellel takarta be

Marik Eszter
Kiállítás Soltvadkerten

Magyar Nemzet 1985. III. 26.

Marika Exter, textilművész 2) Folytatás.

(up.): Textilesek Velencében.
Vas Népe, 1974. nov. 5.

M.D.K.

Marik Enter
ipanművén

A textilfestés minden
ágában működik.

Simon Gy. Ferenc: Szombaton délben felhevesik önöket...
Magyar Ifjúság, 1961, pilius 22.

M.D.M.

Marik Eszter, textiltervező MDG

Kiállítása a Csók Galériában látható.

← : A hét végi kulturális programból

11.

NÉPSZABADSÁG, Bp 1965. szept. 25.

MDK

Marik Eszter (Janákyné)

textil tervező, gyomottanyag-tervező. Ipermüv. Főisk. tanult. Tanárai: Schubert Ernő és Molnár Béla. Diplomázott 1958-ban. Kézitechnikával kémitett textiliák érdekelték. Művei ma fölg a lakéskultúrát volgáljuk.

Csók István Galéria Katalógusa 1965. okt. 24-

MDK.

Marik Eszter

Kiállitási kritika

Trybuna Ludu 1965 ápr.15.lap 6.

Marik Eszter

Csendélet, akvarell

Műcsarnok 1959 Képzőművésznők nemzetközi kiáll.

MDK

Marik Eszter

textil

4, Orsz. Iparmüv. kiáll. Műcs. 1959.dec.

Marik Börike.

„Somogyi menyecske"c. képe szerepel a Balatoni Társaság kiállításán, a Nemzeti Szalonban. (emlitve.)

Magyarság, 1928. ápr. 1.

M.D.K.

Marik Brigitta

"Tavaszi Szalon" kiállitást rendezett a Szinyei Merse Pál Társaság. A tárlaton szereplő müvészek 25%-a festőnő, mint a lap irja: "Kis beszámoló modern hölgyekről" cimmel. Közöttük szerepel a müvész is, akinek müveit a kritika kiemeli.

Délibáb, Bp. 1928. juni. 16. II. évf. 24. sz. 64. lap

Marik Klára

festő

Ert. 1928

62 felső

Marik Veronika

Illusztráció

— : Tóparti tábor

Tükör, 1977. júli. 24 - 39. oldal.

Marikovszky József

aranyműves

Pest

1850-60-as évek

Horváth-Szentpéteri

254-l.

Nagy László, könyvtáros

VI. 315.

Marikovszky Józef

aranyumvis

1861 pestvárosi

Ovróks. Tag.

Schmall L., Adalé-

kok. Bp 1899 I/274. l.

Marikovszky József

aranyműves

1861-tól festvárosi

biz. tag

Schmall

I. 274 l.

Technika

NIKA

NÖKÖK LAPJA

A HUNGÁRIA MAGYAR TECHNIKUSOK EGYESÜLETE LAPJA

TETTE:

VÚS Á. GÉZA

SZTŐ

Marikovszky József

aranyműves segéd

Pesten

az 1843-iki pesti iparmű-
kiállításon dicsérő oklevelet
nyert.

vrod

5

Regelő. 1843. II. 1075.

Maritland

Megkönnyítem a dolgod!

- A kiállítás címe: **Mariland** (Takács Mari kiállítása)
- szeptember 10.- október 1. • helyszín: Kilátó Galéria/Margitszigeti Víztorony • koedukált

Kilátó Galéria/Göncöl Alapítvány (Adószám: 19175405-2-13)
Megközelíthető: 26-os busszal. Nyugati pu./Árpád-híd, Teniszstadion megálló. Nyitva: mindennap 11-19 óráig.
Információ: Kilátó Galéria 340-4520, Zalabai Csilla 20/383-6352

To lighten your load on entry...

- title: **Mariland** (exhibition of Mari Takács)
- September 10- October 1, 2002
- location: Kilátó Galery/Margitsziget Water tower • it's co-educational

Kilátó Galery/Göncöl Foundation (tax number: 19175405-2-13)
Bus service No 26, Nyugati pu/Árpád-híd, bus station:
Tenis stadium Open: every day 11 a.m.-7 p.m. Information:
Kilátó Galery 340-4520, Csilla Zalabai 20/383-6352

Göncöl Alapítvány

Kilátó Galéria
MARGITSZIGETI VÍZTORONY

©Takács Mari
maritakacs@hotmail.com

FREE BOOMERANG CARDS

BOOMERANGFREECARDS/1092BUDAPESTRÁDAYU.5,HUNGARY
216-0336 boomerang@boomerangmedia.hu

NOTFORSALE
RECYCLE

TAKÁCS Mari

Marillai Árpád, építész

Csomor Tibor: Épült 1987-ben Folyóiratcikk.

(Magyar Építőipar, 1987. 1-2 sz. 1-86 l.)

A lap az elmúlt esztendő folyamán megvalósult és átadott kiemelkedő építészeti; alkotásokat mutatja be. Bevezetője posztmodern építészeti irányzattal foglalkozik, az ismertetett bpesti alkotás és tervezője:

Spanyol nyelvi gimnázium, XIX. Simonyi út, Marillai Árpád.

Budapest, 1988., 8., 47-old.

MÁRILLAI Árpád-emlék

György Péter: A pest-budai high tech.=
Holmi, 1993. 2. 295-306

Marillard

1793

l.

Epreuves 1929

49. l.

MDK

Marin /vagy Mária?/ XIX.sz.

Vörösmarty Mihály arcképe, miniatür

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. ápr.
22 1.

MDK

Marin /vagy Maria?/ XIX.sz.

Vörösmarty Mihály arcképe, miniatür

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. 22 1.

Edouard Morin

és Országh Antal litográfiája: „Csány László". 308. sz. reprodukció. 1851.

Rózsa György-Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 5751

M.D.K.

HARINACHE Nicolae

1927-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya..... Bp. 1954 338.l.

MARINELLI, Karl

45/71 finom tónusú lap. Alap halovány barnás-violás szürke, dísz és hornyok kétféle sárga aranyló. Az áttörésben lévő architektúra nádzöld
Hátul: Mit Accord zweyte Cordine Karl Marinelli mp K. K. priv. Schauspiel Unternehmer

Milvtört.Ért. 1988 3-4 256.

MARINGER rémüva

TBM 25 (1996) 372

(1) (Tehmasekszport, Moszkva)

Centrifugi. – Centrifugal machin detalej. – Catalogue of s....

[év] 38. p.

Németül és francaúl is.

TECHMASEXPORT, Moscow.

Ld.

TECHMASEXPORT, Moszkva

---

(2) GRÓH János – SZILAS Elemér – TÖRÖK

Építészeti távlati rajz. [Műegy

3p.) 1973. Tankvtiadó

79 p. 29 cm

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....II.180.l.

Név: Matinggle Joseph

Foglalkozás: rézműves (Kupferschmied)

Szárm.hely: _____

Hitfelekezet: _____ Csal.állapot: _____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1748. VI. 8.

A polgárjogért fizetett összeg forintban: _____

MDK

Marini Jakab kőmüves pallér

Ávedik Lukács: Szabad Királyi Erzsébetváros monográfiája. Szamosujvár 1896. 97, 103 l.

Marini J.

mérnökkari kapitány

Munkács várának
épületei 1783-ban.
alapraj- és metszet

Fenti felvételei
Repr.

Czigler Győző: Munkács
vára önzegyűjtött tervei.
Tir. lap. Bp. é. n.

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT

BUDAPEST, HŐSÖK-TERE, MŰCSARNOK

BELÉPŐJEGY

AZ ŐSZI TÁRLATNAK

KERETÉBEN

FELVIDÉKI MESTEREINK MŰVEINEK

1938. ÉVI NOVEMBER HÓ 8-ÁN, KEDDEN DÉLI 12 ÓRAKOR

A VÁROSLIGETI MŰCSARNOKBAN TARTANDÓ

BEMUTATÁSÁRA

EZ A BELÉPŐJEGY A BEMUTATÓ NAPJÁN DÉLELŐTT 11 ÓRÁTÓL DÉLUTÁN 2 ÓRÁIG EGY SZEMÉLYRE ÉRVÉNYES ÉS BELÉPÉSKOR ÁTADANDÓ

KAPUNYITÁS ¾11 ÓRAKOR

1938. 23899. LÉGRÁDY TESTVÉREK R.T., BUDAPEST

Marini, Lodovico

hadmérnök XVIII. sz

l.

Mihalik Miklósbost

48. l.

MDK

Marinka Dallos Toti, festő

Magyar származású olasz festőnő.
Éveken át magyar verseket ültetett
át olaszra.
Festői pályája csak néhány éves
de nagy sikerei voltak már. 1968-
ban elnyerte Luzzara városban a naiv
festők nagydíját.
— : Kiállítás Capriban

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. aug. 23.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

6

Generáltervező:
Építész Stúdió Kft.

Építész tervező:
Cságoly Ferenc, Keller Ferenc
(Építész Stúdió Kft.)

Cad feldolgozás: DPI, MOLÉP

Szerkezettervezés: Volkai János (TM Janeda Kft.)

Épületgépészet: Oltvai András (Oltvai Stúdió)

Elektromos tervező:
Oláh Andor (Teta Kft.)

Környezetrendezés, kert:
Benda Klára (Land-A Kft.)

Generálkivitelező:
Strabag (KÉV-Metró)

Beruházó: OTP Ingatlan Rt.

Fotó: Häider Andrea

7

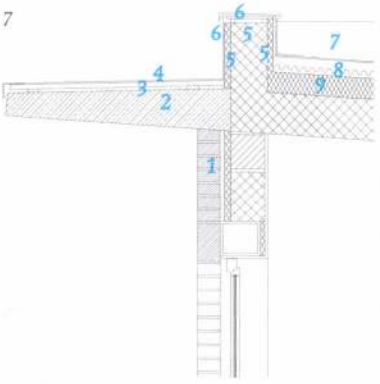

1. *Tégla előtétfal (4 cm hőszigeteléssel, 2 cm légréssel)*
2. *Duzzasztott agyagkavics adalékanyaggal készült vasbeton előtető*
3. *Deszkázat 2% lejtéssel*
4. *Szigetelőlemez*
5. *2 cm polisztirol hőszigetelés*
6. *0,8 mm vastag horganylemez bádogozás*
7. *Termőréteg*
8. *Szivárgó és vízszigetelés*
9. *10 cm hőszigetelés*

dalon. Itt a fal tövébe telepített vadszőlő arról tanúskodik, hogy ez a fal nemsokára zöld fal lesz. Zöld fal, amely közvetít a talaj füve és a zöldtető között. Olyan lesz, mintha a kert a falon fölmászott volna a tetőre is. A tégla színe változatos, a zsemleszíntől az okkerig sokféle árnyalatban játszik. A homlokzatok plasztikája jellemzően egy téglavastagságnyi, kivételt csak a mélyen behúzott loggiák sötét foltja és a merészen előreugró, a homlokzat oldott beszédességét vízszintes vonallal lezáró párkány jelent. Fal és nyílás viszonya kiegyensúlyozott, de nem egy az egyes arányú, a falfelület jelentősen több a nyílásnál. A homlokzatok nem az ortodox modernista módszert követik, miszerint a szerkezetnek és funkciónak a kivetülései volnának, inkább a háttérben lüktető pontos ütemű főtéma könnyed variálásának tűnnek. A különböző lakástípusok változatos egymás mellé rendelésével az épületegyüttesben nincs két egyforma homlokzat. A változatosság ellenére az összkép homogén és egységes, talán túlságosan is az. Jót tett volna a kompozíciónak az egységesség „elrontása", a homlokzatok nagyobb feszültségeket felvállaló hangsúlyozása is.

A részek, részletek koherensen tartoznak az egészhez. Nem találkozunk túllihegett dizájnnal. Minden megoldott, de nem magamutogató. A homlokzat síkjában tartott laposacél korlátok, az edzett üveg előtetők, a csiszolt működő áthidalók, a burkolat mögött eltűnő egyszerű fehér redőnyök elegendő táplálékot adnak a részletet kereső szemnek, de kerülik az önigazoló hókuszpókuszokat.
Nem így a környező épületek némelyikén. Itt is, ott is a lámpalázas akarás, a görcsös igyekezet fantáziátlan fantazmagóriái.
Jó visszanézni a Barlang utcai lakóparkra. Olyan érzés, mint egy könnyed eleganciájú társaságban lenni.

Getto Tamás

8

Falhoz állított ház Óbudán

Többlakásos lakóépület a Nagyszombat utcában

2

Szemközt: A homlokzaton a nagy felületek halvány színűek: szürke beton fut a fehér Terranova teljes hőszigetelő rendszer fedővakolata alá (Terraplast extra finomszemcsés), a hullámlemez szürkés, míg a kisebb felületek, a korlátok, ablakkeretek erősebb színűek, a ház színesnek tűnik

2. A homlokzatot élénkíti a hullámlemezes felület

3. Keretes beépítésűnek tűnik az épület, valójában végig egy tűzfalhoz csatlakozik, kertje csak az innenső oldalon van

4. Helyszínrajz

3

Hajmeresztő, ami a Kolosy tértől a Nagyszombat utcáig épült az elmúlt másfél évtizedben, és úgy tűnik, ez a fajta alkotói lendület nem is akar csillapodni. A rossz nyelvek építészeti Disneylandnek nevezik ezt a területet, mely talán a „Nagy Óbudai Lakótelep" végtelenül puritán, minimalista építészete elleni tiltakozásként jött létre. A baj az, hogy a két végletből nem jön ki átlag, csak valami nagy-nagy zűrzavar. Ebben a kavalkádban, ahol az építészeti díszletek a giccses-szirupos mézeskalács házaktól a tiszteletre méltó néhány kivételen át az erősen „visszafogott" (már kezd pejoratív értelme lenni ennek a szónak) panelházakig terjed, felépült egy ház, mely rendet teremt maga körül. A Marillai Árpád és munkatársai által tervezett épület megnyugtatóan áll a helyén, és inkább távolabbi korok építészetével áll rokonságban. A déli épületszárny loggiasorai függőleges tömbökre tagolják az épülettömeget, és távolról szemlélve már az első pillanatban a közeli amfiteátrum csonkán megmaradt, széles faltesteit juttatja eszünkbe. Hogy ez szándékos utalás akar-e lenni, nem tudom, de ha csak tudatalatti, annál jobb. A keleti homlokzat (a déli szárny bütüjével és a Dunával párhuzamos északi épülettömbbel) egy kicsit mozgalmasabb a délinél: az átforduló sarokerkély-fogazat, az íves erkélyek és a két nagy vakolt tömböt összekötő fémlemez-burkolatú szakasz változatossá teszik megjelenését. Nagy építészeti gesztusok nélküli a ház, de tele van finom poénokkal, és aprólékosan kidolgozott arányrendszerek figyelhetők meg rajta. A már említett déli épületszárny inkább tömbszerű, és keleti bütüjét a sarokerkélyek, nyúlánk ablakok szépen tagolják. Ez a félnyeregtetős, oromfalas homlokzat tüntetően vállalja a rokonságot a közeli, háború előtti épületekkel, de míg azoknál csak a háborús pusztítás tette láthatóvá a csupasz bütüket, addig itt ez „felöltöztetve", „újrafogalmazva" határozott építészeti elemmé vált. A fémlemezzel burkolt, kicsit visszaugratott középrészen (ahol a főbejárat is található), egészen más a homlokzati osztás: itt körablakok, és a többi ablaknál nagyobb parapetmagasságú, „fekvő" ablakok vannak, valamint a középrészt és az északi tömböt összekötő íves erkélylemezek, melyek nemcsak formájukkal, hanem fehér színükkel is kapcsolatot teremtenek az északi tömbbel, ahol simán csak nagy ablakok és az északi homlokzatra átforduló köríves erkélylemezek láthatók. Az északi, Nagyszombat utcai homlokzaton ismét azok a nyúlánk ablakok jelennek

1. Az új társasház
2. Meglévő belső udvaros lakóház
3. Tetőterasz
4. Bejárat
5. Garázsbejárat
6. Közterület játszótérrel, kocsibehajtóval

4

1. *A déli oldal függőleges tömbjei a közeli amfiteátrumot idézik*
2. *Alaprajz*
3. *A halványzöld korlát precizitása a Lux-Art munkáját dicséri*
4. *A lépcsőház előtere (a korlát itt is Lux-Art, a falakon KPS alapvakolat, a padlón Nivetop aljzatkiegyenlítőt alkalmaztak, szintén a Terranovától)*
5. *Az attika részlete*
6. *A garázs szépen metszett ablaka*
7. *Teraszrészlet a bejárat felett*

Építész:
Marillai Árpád

Munkatársak:
Lengyel Vilmos, Réti Gábor

Statikus:
Szabóné Fischer Zsuzsa

Gépész: Takács Gyula

Elektromos tervező:
Somogyi Gábor

Környezettervező:
Árvai Iván

Közlekedéstervező:
Nagy Katalin

Generál kivitelező:
GÉV-Huniber Rt.

Lakatosmunkák: Lux-Art Kft.

A vakolatok TERRANOVA anyagokkal készültek (*x*)

Fotó: Häider Andrea

1

2

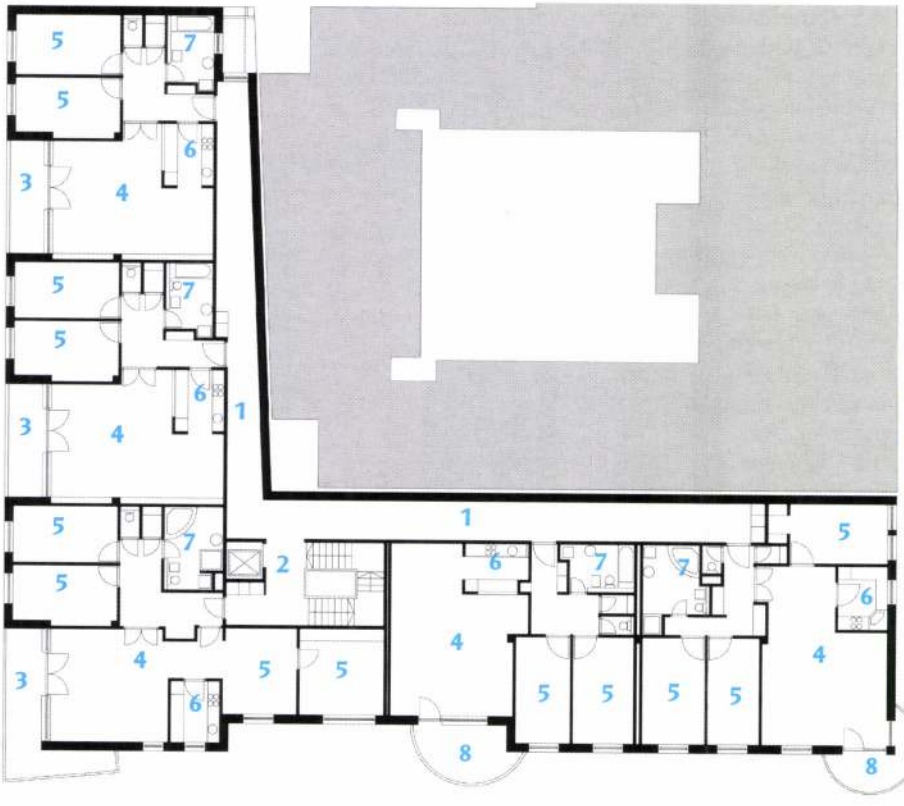

1. *Folyosó*
2. *Lépcsőház*
3. *Loggia*
4. *Étkező-nappali*
5. *Szoba*
6. *Konyha*
7. *Fürdőszoba*
8. *Erkély*

meg, melyek a déli tömb keleti bütüjén találhatók.
A földszinti homlokzatsáv kialakításánál megfigyelhető a „tudatos játék" a Terranova vakolattal és látszóbeton felületekkel, de a kényszerűség is: a földszinten elhelyezett parkolók miatt (mélygarázs kialakításának műszaki akadályai voltak) az acélköpenyes vasbeton pillérek között elhelyezett gördülő, illetve fix acélrácsok egy picit ipari jelleget kölcsönöznek az épületnek, de a szépen rendbe tett környezet ezt némileg feledtetni tudja.
A ház éppen akkora, mint maga a telek, és kívülről keretes beépítésűnek tűnik, de valójában a szomszédos ház tűzfalára van (a tervezők terminus technicusával élve) „felnyalva": se belül, se kívül nincs udvara vagy kertje. Azazhogy kívül mégiscsak van, mert az építési engedély feltételeként a beruházóknak a környező közterületet is rendezni kellett, ami nagyon jót tett a háznak is, de a környéken lakóknak is, mert még egy kis játszóteret is kaptak.
A ház alaprajzi kialakítása, a feltételeket ismerve, meglepően jó és egyszerű. A lakásalaprajzok nemcsak „jól működnek", de a szokásosnál nagyvonalúbbak is (a manapság épülő lakóparkok lakásai például gyakran olyanok, mintha csak egy picit felnagyított panellakások volnának). A lakások felszereltsége is átlagon felüli, akár a konyhákat, akár a fürdőszobákat tekintjük. Az egész házról elmondható, hogy funkcionálisan és szerkezetileg is nagyon átgondolt, szépen kivitelezett épület, szépek például a korlátok (Lux-Art).
Érdekes a színek használata: a nagy homlokzatfelületek színe világos, fehér vagy szürke, illetve a perforált korlátlemez világoszöld. Az élénkebb és feltűnőbb színek a „vonalas" épületelemeken láthatók: az ablakkeretek sárgák, a korlátok fogódzói kékek, a homlokzati rejtett világítás burkolata és az előcsarnok acéloszlopa piros. Ennek következtében, noha kevés helyen kevés színt alkalmaztak a tervezők, az épület színes ház benyomását kelti. Másra mondták, de itt is elmondható: a kevesebb több.

Csajbók Csaba

3

4

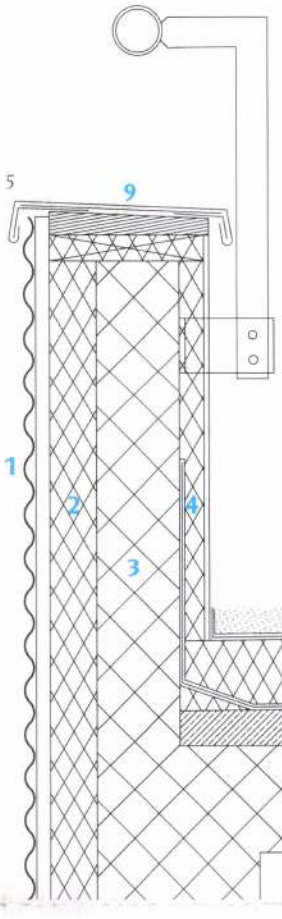

1. Fémlemez homlokzatburkolat
2. 8 cm hőszigetelés
3. 15 cm vasbeton fal
4. Extrudált polisztirol hőszigetelés, a függőleges részen 6, a födémen 12 cm
5. Kavics leterhelőréteg elválasztó fátyollal
6. Bitumenes vízszigetelés
7. 6-13 cm lejt aljzatbeton
8. Vasbeton födém
9. Két vízorros horganylemez fallefedés

5

6

7

A műtét sikerült

Sebészeti épület, Szolnok

Aki sokat markol, keveset fog. Sok irodaházzal, bevásárlóközponttal és családi házzal szemben a kórházak építészete ma is elég normális. És ez a „normális" itt egy rendkívül pozitív jelző

Talán az ellenőrzött, elég szűkös költségvetés teszi, talán az, hogy az összetett feladat miatt rutinos, tapasztalt építészre van szükség, de a kórházak építészeti színvonalának átlaga jobb, mint az országos átlag. Persze elég szubjektív ez a kijelentés, de ezzel az épülettel talán igazolható.

A negyvenes évek elején épült Hetényi Géza Kórház épületegyüttesének rekonstrukciójára 1997-ben kapott címzett támogatást a Szolnok megyei önkormányzat.

Az orvosszakmai program a mára teljesen elavult műtőblokk és központi sterilező korszerűsítését tartalmazta, valamint az intenzív osztály és a sürgősségi betegfelvétel létrehozását.

Mindezt lehetőleg úgy kellett felépíteni, hogy közben a gyógyítás folyamatos legyen, hiszen a kórház nem állhat le. Ezeknek az elvárásoknak legjobban egy új ötszintes épületszárny létrehozása, illetve a meglévő épület részleges átépítése felelt meg.

Az új szárny ugyanakkor egy kórházi együttes része, és nemcsak sóhajok hídjával, hanem építészeti eszközökkel is kapcsolni kellett a korábbi években kialakult beépítéshez.

Az új épületben a pincében lévő gépészeti szerelőtér, illetve a tetőtéri szellőzőgépház között három funkcionális szintet alakítottak ki. A földszinten a sürgősségi betegfelvétel és a központi sterilező kapott helyet, az első emeleten hat aszeptikus műtő, míg a második emeleten egy szeptikus műtő, illetve a 10+6 ágyas intenzív osztály készült.

Az új épület szintenkénti átadásával sikerült elérni, hogy a meglévő épületben az egyes funkcionális egységek az új egységek különböző időpontú átadásáig folyamatosan működjenek, így az első emeleten lévő központi sterilező helyén valósult meg az új műtőblokk átfektető és átöltöző zsiliprendszere, illetve a második emeleten a műtők helyén ugyanezek a funkciók a szeptikus műtő, illetve az intenzív osztály számára.

Az új tömb vasbeton lemezalapozású monolit vb. váz-, illetve

1

MARINI, Lodovico Ladislao

HISTORICA CARPATICA 33 / 2002

MARINIHO PLÁNY KOŠICKEJ FORTIFIKÁCIE Z ROKU 1781

Jozef Duchoň

Vo fonde historických máp a plánov Východoslovenského múzea sa nachádza kolekcia viacerých plánov, účelovo zobrazujúcich mestské opevnenie Košíc v minulosti. Až na malé výnimky sa jedná o kópie vyhotovené v rokoch 1874 a neskôr 1909 a 1910. Kopírované originály, pokiaľ boli datované, pochádzali z rozmedzia rokov 1671 až 1781, súčasťou kolekcie však bolo aj viacero nedatovaných exemplárov. Základné údaje o nich, no bez hlbších analýz, priniesla publikácia Miklušova väznica, napísaná Alexandrom Mihalikom v roku 1942. Podrobnejším štúdiom týchto plánov v rokoch 1996 - 1998 sa ukázalo, že časť z nich, zdanlivo vzájomne nesúvisiaca, je torzom väčšieho jednotného celku, ktorý svojho času veľmi dôkladne zachytil stavebný stav košickej fortifikácie a bol zároveň aj návrhom na jej úpravu, asi poslednú zamýšľanú pred zrušením pevnostného štatútu mesta a započatím odstraňovania jeho opevnenia. Analýza týchto plánov zároveň priniesla niektoré poznatky o stave vedomostí a spôsobe štúdia košickej fortifikačnej problematiky na rozhraní 19. a 20. storočia a naviac objasnila niektoré detaily dejín mesta a počiatkov Východoslovenského /vtedy Hornouhorského/ múzea.

Pred pristúpením k popisu Mariniho plánov a ich osudov je dôležité čitateľovi vysvetliť niektoré technické detaily. V prvom rade sú to použité dĺžkové jednotky. Na dobových plánoch figurujú ako "fortifikačné siahy", čo sú v skutočnosti viedenské siahy. Jedna viedenská siaha /Wiener Klasster/ sa rovná 1896 mm a obsahuje 6 viedenských stôp /Wiener Schuh = 316 mm/ po 12 viedenských palcoch /Wiener Zoll = 26,3 mm/. Z uvedených jednotiek sú odvodené aj merítka popisovaných plánov, ktoré sa svojho času volili tak, že jednému palcu na pláne zodpovedal určitý počet siah v skutočnosti. Keďže je medzi siahou a palcom /v ľubovoľnej národnej sústave/ vždy ten vzťah, že v siahe je 72 palcov, sú aj vtedy používané merítka násobkom sedemdesiatich dvoch. Ďalším neuralgickým momentom nasledujúcich popisov plánov je jazyk - nie vždy správna nemčina, kombinovaná naviac francúzskou odbornou terminológiou. Inžinier Marini, prípadne ľudia s ktorými na diele pracoval, mali evidentne so spisovným nemeckým jazykom ťažkosti. Kvôli autenticite však uvádzam ich nemčinu tak, ako sa na popisovaných plánoch zachovala. Nemecké termíny vyskytujúce sa v plánoch sú uvádzané buď tučným písmom, alebo v zátvorkách.

POPISY JEDNOTLIVÝCH PLÁNOV

Nro. 1. Plan des Kaijsl. Königl. Festung CASCHAU - Číslo 1. Plán cisársko - kráľovskej pevnosti Košice.

Kópia, kolorovaná perokresba sépiou na pauzovacom papieri, signovaná a datovaná vpravo dole: Halmos István, Eiszelt Vincze - Kassa 1909. Originálne datovanie a autor originálu nie sú uvedení, Mihalik však uvádza datáciu okolo roku 1780. Orientácia plánu je na výšku, so severom hore. Rozmer: 1037 krát 1362 mm, metrické merítko 1 : 864, siahové merítko 1 palec na pláne = 12 siaham v skutočnosti. VSM signatúra S - 4078.

Je to najväčší z historických plánov opevnenia Košíc. Vlyvom dlhoročného vystavovania je jeho papier silne zažltnutý a skrehnutý. V minulosti ho neodborne nalepili na tenký kartón podlepený naviac ešte bielym plátnom. Kvôli svojej veľkosti býval tento plán v minulosti nevhodne prehýbaný a skladaný, naviac skladovaný tak, že navlhol, časť kresby sa roztiekla a časť kresby odtlačila pri skladaní z jednej polovice formátu na druhú. Formát bol navyše v minulosti mierne zmenšený obrezaním. Napriek tomu predstavuje kompletný pôdorys opevneného mesta, bez kresby predmestí a detailov okolitého terénu. Vzhľadom na zameranie tohto plánu je na ňom najdetailnejšie a najpresnejšie zakreslené opevnenie mesta, samotný mestský pôdorys je podaný citeľne viac zjednodušene.

Obsahuje uličnú sieť s názvami ulíc Haupt Gassen /Hlavná/, Fleisch Hauer Gassen /Mäsiarska spolu s Bočnou/, Schmidt Gassen /Kováčska spolu s Orlou/, Franciskaner Gassen /Františkánska/, Roth Gassen /Poštová/, Bogen Gassen /Biela/, Ursulaner Gassen /Uršulínska/, Büttel Gassen /Univerzitná a Pri Miklušovej väznici/, Schlosser Gassen /Zámočnícka/, Faul Gassen /Alžbetina/ a Mühl Gassen /Mlynská/.

Domové bloky sú podané jednoducho, bez vykreslenia jednotlivých parciel, či pôdorysov budov, len u vybraných, pre vojakov dôležitých stavieb sú vyznačené príslušné polohy s popismi. Menujem ich podľa mestských kvartálov, v prvom: Dominicaner Kirchen /dominikánsky kostol/, K. K. Verpflegs Magazín /cisársko - kráľovský potravný sklad/, v druhom: Ursuliner Kirchen /Uršulínsky kostol/, nepopísaný úrad Spišskej komory, nepopísaná vojenská nemocnica, nepopísaný suchý mlyn a K. K. Zeug Hauss /cisársko - kráľovská zbrojnica/, v treťom: K. K. obere M. Casserne /horné kasárne/, Franciskaner Kirchen /františkánsky kostol/, nepopísaný bývalý jezuitský kostol, vo štvrtom: K. K. Stuck güss - Hauss /cisársko - kráľovský delolejársky úrad.

Jediné pôdorysne ako - tak verne zobrazené budovy sú voľne stojace stavby na Insule vytvorenej Čermeľským potokom. Tieto sú aj popísané ako: Haupt Wacht /hlavná mestská strážnica/, Feuerlösch der Stadt gehőrig /požiarny sklad patriaci mestu/, Rathhaus /radnica/, Kaufladen /obchodné krámy/, Grosse Pfarr Kirche /dóm svätej Alžbety/, Kirche die Kleine /kaplnka svätého Michala, doslova Malý kostol/ a Untere Militär Casserne der Stadt gehőrig /dolné kasárne patriace mestu/. Samotný Čermeľský potok vytvárajúci Insulu je označený ako Zermel Bachen. Súsošie Immaculaty je síce zakreslené, ale nepopísané. Na kresbe chýba zakreslenie mestskej zvonice Urbanovej veže, čo znalcovi vtedajších stavebných reálií nemôže ujsť.

Mestské opevnenie je vykreslené veľmi podrobne, takže na ňom možno rozlišovať jednotlivé stavebné etapy a techniky jeho budovania, naviac bývalo v minulosti všetko farebne odlíšené. U vonkajšieho pásma opevnenia je nakreslený a okótovaný aj systém triangulačných čiar a línií, ktorými sa zameranie realizovalo. Na vnútornom pásme

opevnenia je vyznačený číslovaný systém rezových rovín začínajúcich pri Dolnej bráne číslom 1, obchádzajúcich obvod mesta proti smeru hodinových ručičiek najprv po východnej a potom po západnej polosfére a končiacich opäť pri Dolnej bráne číslom 64. Keďže sa spomenutými rezmi budeme na inom mieste tohto príspevku zaoberať, nebudeme ich tu lokalizovať.

Vyznačený je tu tiež systém rezov celým opevnením ozačený písmenami Aa, Bb, Cc až Xx obiehajúcich obvod mesta rovnakým spôsobom. Sú situované nasledovne: Rovina **Aa** je v osi Bethlenovho bastiónu, **Bb** východne od vonkajšieho mostu Dolnej brány, **Cc** je južne od Železného bastiónu, **Dd** je v osi Železného bastiónu, **Ee** je severne od Mlynského rondelu, **Ff** v osi Katovej bašty, **Gg** v polovici úseku medzi Katovou baštou a Vodnou ulicou, **Hh** pretína Kováčsky kavalier, **Ii** je južne od malého rondelu pod Mlynským bastiónom, **Jj** nie je kreslený, **Kk** je v osi Mlynského bastiónu, **Ll** je na západnej strane komplexu zbrojnice, **Mm** je v osi Tehlového bastiónu, **Nn** je v strede kurtiny medzi Tehlovým a Tupým bastiónom, **Oo** je v osi Tupého bastiónu, **Pp** prechádza kurtinou pod Tupým bastiónom, **Qq** nie je kreslený, **Rr** je západne od Moskvičského bastiónu, **Ss** je východne od Moskvičského bastiónu, **Tt** je v osi ravelinu svätého Karola, **Uu** nie je kreslený, **Vv** prechádza rondelom Dolnej brány. Posledné dva rezy sa vracajú k Hornej bráne. **Ww** vedie stredom Horných kasární a **Xx** je východne od Hornej brány. Zobrazenia týchto rezov však nie sú zatiaľ známe.

Okrem spomenutých číslovaných a literami značených rezových rovín je na Pláne číslo jedna ďalší systém značiek rímskymi číslami od I. po XII. začínajúcich taktiež pri Dolnej bráne o obiehajúcich obvod mesta proti smeru hodinových ručičiek, nevieme však, čo konkrétne ním bolo vyznačené. Ich polohy sú nasledovné: **I.** na východnej strane Dolnej brány, **II.** južne od Mlynského kavalieru, **III.** severne od Drábskej brány, **IV.** zhruba v mieste domu na Hrnčiarskej 16, **V.** nie je vyznačené, **VI.** východne od Hornej brány, **VII.** západne od Hornej brány, **VIII.** nie je vyznačené, **IX.** nie je vyznačené, **X.** severne od Hnilnej brány, **XI.** pred ústím Vrátnej ulice do Hlavnej a **XII.** západne od Dolnej brány. Je pravdepodobné, že ubedené hiáty spôsobili kopisti Halmos a Eiszelt. Na pláne sa nachádzajú aj ďalšie číselné značky, ale ich zmysel a systém nám uniká.

Nápadný je systém kreslenia najstaršej vnútornej hradby /Inneres Ringmauer/ kde je odlíšený úsek arpádovskej etapy a luxemburského zosilnenia a kde sú tiež nakreslené jednotlivé podmúrové domy. Na kresbe vonkajšej hradby /Aufseres Ringmauer/ je zase jasné odlíšenie korvínovskej fázy výstavby od pozdejších valových kurtín dvoch rôznych typov na západnej polosfére mesta. Anomálne je nakreslený pôdorysný tvar Tupého bastiónu, ktorého polovica dodnes stojí a je výrazne tupouhlá, kdežto na Pláne číslo 1 je ostrouhlá!

Merítko Plánu číslo jedna som síce už uviedol v úvode, ale s jeho vyjadrením je to trochu zložitejšie. V pravom dolnom rohu má plán merítkovú stupnicu sedemdesiatich siah s verniérom, dlhú 163 milimetrov, čo dáva výpočtové merítko 1 : 814. To je však iba merítko onej úsečky. Keďže dnes máme k dispozícii presné moderné plány Košíc, vieme merítko vypočítať aj zo samotného obrázku. Z dĺžky Hlavnej ulice od Hornej k Dolnej bráne /802 metrov/ a priečnej šírky mesta v úrovni Alžbetinej a Mlynskej ulice /514 metrov/ vychádzajú merítka kresby ako 1 : 892 a 1 : 848. Logicky najbližšie merítko v palcovej sústave je v tomto prípade 1 : 864 /1 palec = 12 siaham/ no mohlo by to byť aj merítko 1 :

900 /1 palec = 12,5 siaham/. Vzhľadom na to, že sa jedná o kópiu na papieri, ktorý sa časom silne rozmerovo mení a naviac musíme počítať s istou nepresnosťou už u originálu, nedá sa tu rozhodnúť jednoznačne, ale prikláňam sa k merítku 1 palec = 12 siaham.

Vzhľadom na to čo a akým spôsobom Plán číslo jedna zobrazuje, je jasné, že je súčasťou akéhosi rozsiahlejšieho inžinierskeho diela a slúži ako podrobný pôdorys mesta, v prvom rade jeho opevnenia, ale zároveň je aj informačnou schémou rozmiestnenia detailnejších rezov a snáď i pohľadov. Logicky z neho vyplýva, že existujú aj ďalšie súbory tohto inžinierskeho diela, čo je ostatne naznačené v jeho pomenovaní Plán číslo 1. Existujú však ďalšie plány - 2, 3, 4 prípadne 5?

* * *

Nro. 3. Profil nach der lange des Remparts von Obern bis zum Untern Thor der Kajserl. Königl. Festung Kaschau, in welchen die innere aufsicht der Futter Mauer sambt an selber befindlichen Crenaux oder Schiesscharten, und wie die neuen Crenaux zu regulieren wären, vorgestellet wird, nebst dem hinter gedachte Schiesscharten, zu errichten Kommende Banquets - Číslo 3. Pozdĺžny profil hradieb cisársko - kráľovskej pevnosti Košice od Hornej po Dolnú bránu, na ktorom je pohľad zvnútra na obvodový múr s na ňom sa nachádzajúcou kreneláž ou, čiže strielňami, a ktorý tiež predstavuje, ako by mala byť regulovaná nová kreneláž, odzadu kryté strielne a zriadené plánované bankety.

Originál, kolorovaná perokresba na ručnom papieri s vodotlačou J. Honig & Zoonen s kresbou úľa /tento typ papiera je miestny, košický/, signovaná pri pravom konci formátu Marini L. M. Ppria Haubtman */kapitán Lodovico Marini vlastnou rukou/*, nedatované, vieme však, že autor tu bol činný v rokoch 1780/81, naviac Mihalik uvádza dobu vzniku okolo roku 1780. Rozmer 182 až 184 krát 8298 mm, metrické merítko 1: 144, siahové merítko 1 palec na pláne = 2 siaham v skutočnosti. Popisy nemecké, VSM signatúra K 10508 a K 10510.

Tento rozmermi najvýstrednejší z výkresov košického opevnenia podáva pohľad z vnútra na vonkajšiu mestskú hradbu stavanú v rondelovom štýle v období rokov 1484 až 1490. Nakreslili ho na celkom deväť pruhov ručného papiera, pôvodne zlepených dovedna, neskôr vystavovaných v troch celkoch tvorených vždy troma pruhmi. Základná kresba bola prevedená sépiovou tušou a farebne kolorovaná. Koloratúra vplyvom mnohoročného vystavovania v expozícii vybledla, je však popísaná v osobitnej legende: **Erklärung deren Farben. Die licht gelbe Farb zeiget an das neu aufzusetzen Kommende Mauerwerck, die neue Abschnitte in die bastions, als auch die vermaurung deren alten Schüslöcher, und errichtung deren neun Banquets. Die starck, oder dunckel Gelbe aber, die neu zu regulieren Kommende Crenaux, an Platz denen alt vermauerten. Die Grüne Farb das erhobene Erdreich, welches zum Theil zu Formirung deren Banquets abzuheben Kommet. Die dunckel rothe Farb bedeutet das durchgeschnittene Mauerwerck** - Vysvetlenie farieb. Svetložltá farba ukazuje novonavrhnuté murivo, nové uzávery hrdiel na bastiónoch, ako aj zamurovanie starých strielní a zriadenie nových banketov. Silno, alebo tmavožltá však ukazuje nové rozloženie plánovanej kreneláže na mieste zamurovanej starej. Zelená farba znázorňuje navŕšenú zeminu, ktorá bude musieť byť čiastočne odstránená pri budovaní banketov. Tmavočervená farba znázorňuje murivá v reze.

Zo samotnej legendy k farbám je jasné, aké stavebné úpravy tento výkres dokumentoval: prebudovanie systému strielní, zriadenie nových streleckých terás z hliny - banketov, vybudovanie retranchementov /uzáverových múrov/ v hrdlách bastiónov, hlavne však oprava rozpadajúcich sa murív vonkajšej hradby a jej rondelov. Naviac je dnes pre nás tento plán unikátnym dokumentom, ktorý zachytil mnoho detailov vonkajšej hradby, ktoré by sme inak nepoznali. Mariniho Plán číslo 3 teraz stručne popíšeme v radení podľa jednotlivých kusov papiera v smere od Hornej brány po celej východnej polosfére obvodu mesta až k Dolnej bráne.

Papier číslo 1 - dĺžka 812 mm:

Kresba začína pohľadom do vnútra rondelu Hornej brány /Obere Thors Rondellen/, pričom možno iba tušiť, že začiatok kresby je v osi rondelu a tak je tu zobrazená iba jeho východná polovica. Časť rondelu bola vykopaná v roku 1996 a je znázornená v dlažbe Hlavnej ulice pred budovou č. 113. Nasleduje akýsi dnes už neveľmi známy flankovací útvar so zbytkami bránového otvoru, pravdepodobne pozostatok po staršej veži vonkajšej Hornej brány, veža vonkajšej Hornej brány /Obere Thor/ odstránená po roku 1831, a úsek Mlynského bastiónu, najprv jeho ľavý bok a líce.

Papier číslo 2 - dĺžka 1003 mm:

Pokračuje kresbou pravého líca a boku Mlynského bastiónu /Mühl Bastion/ a budovy laboratória /K. K. Laboratorium/ stojacej vovnútri v bastióne. Obe stavby sa zachovali stavebne upravené až do dnešných čias. Nasleduje pohľad do vnútra rondelu /Kleine Rondell/, ktorý stával v mieste dnešného ústia Kasárenského námestia do Štefánikovej ulice a dlhým úsekom hradby /Courtine/.

Papier číslo 3 - dĺžka 1006 mm:

Pokračuje kresbou dlhého úseku hradby, pohľadom do vnútra rondelu pred Kováčskym kavalierom /Rondell vor dem Schmidt Cavalier/, ktorý je nakreslený ako čiastočne deštruovaný. Tento rondel stával v severnom susedstve dnešnej Vodnej ulice. Kresba končí opäť dlhým úsekom hradby.

Papier číslo 4 - dĺžka 1001 mm:

Na celom tomto kuse papiera je nakreslená iba hradba /Courtine/ deštruovaná po úroveň pôvodných strielňových otvorov. Je to úsek, ktorý je so zamurovanými strielňami čiastočne zachovaný až dodnes na rozhraní parciel Hrnčiarskej a Štefánikovej ulice.

Papier číslo 5 - dĺžka 1003 mm:

Dominuje mu kresba čiastočne deštruovanej Katovej bašty /Grosse Henker Rondell/ znázornenej ešte s otvorenými delovými komorami, s priľahlým parkánom a úsekmi kurtín. Uprostred papiera je centrálny názov výkresu a legenda k jeho farebnosti, oba texty boli vyššie už citované. Objekt značne stavebne upravenej Katovej bašty a od severu priľahlý úsek kurtiny stoja dodnes.

Papier číslo 6 - dĺžka 1002 mm:

Po dlhom úseku hradby /Courtine/ je tu zobrazený rondel Mlynskej brány /Rondelle vor der Mühl-Gassen/ a jeho parkán. Tento útvar bol čiastočne vykopaný v roku 1997 a znázornený v dlažbe Mlynskej ulice, väčšinou sa však nachádza pod stavbou evanjelíckeho kostola a Maletérovho domu /Mlynská 25/.

Papier číslo 7 - dĺžka 998 mm:

Obsahuje ohľad na uzatvárací múr hrdla Železného bastiónu /Abschnitt, oder Schluss Mauer in der Gorge der Eiss Bastion/ nazývaný odborne aj retranchement. Táto časť kresby

nezachytáva skutočný stav, ale návrh, ktorý sa nikdy nerealizoval. Železný bastión navŕšený paradoxne z hliny sa nezachoval. Stával v dnešnej záhrade školy na Puškinovej ulici

Papier číslo 8 - dĺžka 1017 mm:

Zobrazuje okrem príslušných úsekov hradieb /Courtine/ aj pohľad do vnútra malého rondelu /Kleine Rondellen/, ktorý dodnes stojí na Čajkovského ulici a hranolovú vežu vonkajšej Dolnej brány /Untere Thor/, ktorá bola odstránená ešte začiatkom 19. storočia a stávala zhruba na mieste zlomu Krmanovej ulice.

Papier číslo 9 - dĺžka 456 mm:

Tento najkratší kus Mariniho diela podáva pohľad na plánovaný uzáverový múr hrdla Bethlenovho bastiónu /Abschnitt in der Gorge der Bethlen Gábor Bastion/ s reliktom staršej veže Dolnej brány a pohľad do vnútra rondelu Dolnej brány, pričom je zobrazená iba jeho východná polovica, pretože kresba končí v jeho osi. Na tomto papieri je aj podpis inžiniera Mariniho a grafické znázornenie mierky úsečkou s verniérom dlhou 148 milimetrov a vyznačujúcou jedenásť viedenských siah. Text k nej znie: **Masstab von 11 Kaysl. Königl. Fortifications Klasstern** - Merítko jedenástich cisársko - kráľovských fortifikačných siah. Výpočtom vychádza merítko plánu ako 1 : 141, je mimo pochybnosti, že pôvodne volené merítko bolo 1 : 144. Pri odmeriavaní rozmerov priamo z výkresov však bude logické použiť merítko 1 : 141, ktoré zohľadňuje skreslenia z titulu tvarovej zmeny papiera.

Pozdĺž celého rozvinutého pohľadu na hradby, brány, rondely a bastióny vonkajšej hradby bola vedená vzťažná vodorovná línia /Angenohmene Horizontal Linie/, ku ktorej sú kótované výšky terénu i popísaných prvkov opevnenia. Táto vzťažná výška začína na úrovni koruny hradobného muriva Hornej brány a je z nej jasné zvažovanie sa terénu Košíc smerom k Dolnej bráne.

Z celkovej zostavy Plánu číslo 3 je jasné, že je kompletný napriek tomu, že zobrazuje iba polovicu obvodu mesta. Dôkazom toho je jeho grafická úprava zdvojenou fazetou, ktorá jasne začína na papieri číslo 1, prechádza dolným okrajom ostaných papierov a jednoznačne končí na papieri číslo 9. Dnes tiež vieme, že vonkajšia hradba s rondelmi stavaná v mladšej korvínovskej fáze v rokoch 1484 až 1490 nebola dokončená na celom obvode mesta (6), a z Mariniho Plánu číslo 3 zachytávajúceho iba túto stavebnú fázu vyplýva, že typová rozdielnosť úsekov vonkajšej hradby bola jasná aj na sklonku 18. storočia a že ju pri návrhu stavebných úprav brali na zreteľ.

Samotný názov popisovaného Plánu číslo 3 naznačuje, že je tretím v poradí akéhosi väčšieho geodetického súboru, či inžinierskeho diela. Snáď jediným prvkom, ktorým sa Plán číslo 3 zhoduje s Plánom číslo 1 sú návrhy uzáverov hrdiel bastiónov, označované v dobovej nemčine výrazom "Kehle", dnes však častejšie francúzskym termínom "Retranchement". Ťažko si však predstaviť, že by v rovnakom čase pracovali na rovnakom mieste dva nezávislé kolektívy na dvoch rozsiahlych inžinierskych dielach týkajúcich sa tej istej veci - v tomto prípade opevnenia Košíc. Môžno teda tvrdiť, že Plán číslo 3 je súčasťou rovnakého diela, ktorého je Plán číslo 1 pôdorysom. Ak je to však tak, potom by mal byť kapitán Lodovico Marini aj autorom Plánu číslo 1!

* * *

Nro. 4. PROFILS Durch den Zwinger und deren zweij Rings Mauer Der Kaijsl. Königl. Festung CASCHAU Nach welchen die berechnung des abzutragen

Kommenden Mauerwerck gemacht worden, die auch zugleich zeigen was von der Alten Rings Mauer und an selber befindlicher Thurn zu verbleiben habe, dann was auf der aufseren Rings Mauer nach der vorigen Antrag wann nur der Zwinger warden wäre, hattet aufgesetzet werden solten - Číslo 4. Profily naprieč parkánom a jeho dvoma okružnými /hradobnými/ múrmi cisársko - kráľovskej pevnosti Košice, podľa ktorých je urobený výpočet plánovaného odstránenia murív, a ktoré tiež ukazujú priamo čo bude ponechané zo starého okružného /hradobného/ múru a na ňom sa nachádzajúcich veží, tiež to, čo bude ponechané z vonkajšieho okružného /parkánového/ múru na základe skoršieho návrhu, že by tu mal zostať iba parkán.

Séria 18 kópií, kolorovných perokresieb na tenkých netransparentných hárkoch kresliaceho papiera, signovaná podľa autora buď Halmos István, alebo Eiszelt Vincze főgimn. VII. o 1909, z nedatovanenho a nesignovaného originálu neznámeho rozmeru. Metrické merítko 1 : 144, palcové merítko 1 siaha na pláne = dvom siaham v skutočnosti. VSM signatúra K-10515 a S -3937.

Jedná sa o súbor pôvodne 65 číslovaných rezov vnútorným opevnením mesta Košice, z ktorých sa však zachovala iba časť v dvoch blokoch od čísla 1 po 21 a od čísla 43 po 65. Vzhľadom na fakt, že v minulosti bol zo súboru vystavovaný jediný arch, zachovali sa na jeho väčšine veľmi dobre aj farby pôvodného kolorovania. Paradoxne sa legenda k farbám nachádza na spomenutom jedinom vystavovanom kuse s profilmi číslo 62 až 65, ktorý tým pádom farebnosť stratil a jeho kolorovanie pôsobí ako zmes sivých odtieňov. Nemecký text legendy je nasledovný: **Explication deren Farben. Die hell rothe Farb ist das jenige Mauerwerck so von denen Thurn und inneren Rings Mauer zu verbleiben hats. Die schwartzrothe bedeutet das Mauerwerck so zu rasieren Kommet. Was gelb angelegt ist auf der aufseren Rings Mauer vorgeschribene Höhe von 20 schuh gehalt** - Vysvetlenie k farbám. Svetločervenou farbou je /vyznačené/ to murivo, kde budú veže a vnútorný okružný /hradobný/ múr ponechané. Tmavočervené je to murivo, ktoré bude odstránené. To, čo je žlté, je to čo chýba k 20 stopám predpísanej výšky vonkajšieho okružného /parkánového/ múra.

Celý prvý zachovaný súvislý blok rezov vnútornými mestskými hradbami je kreslený tak, že mestský interiér je na obrázkoch vľavo a exteriér vpravo. Komplexom Dolnej brány, pri ktorej sa číslovanie rezov začína, nebol rez z tejto skupiny vedený. Jednotlivé rezy, ktoré teraz stručne popíšem, sú vedené nasledovne:

Papier s rezmi 1 a 2, rozmer 298 x 155 mm, autor Eiszelt. Rez 1 je v mieste križovania hradby s Hlavnou ulicou na úrovni fasád domov číslo 9 a 11. Rez 2 je vedený v mieste uličného krídla domu na Zvonárskej číslo 1, pričom sú na ňom zakreslené trosky veže arpádovského opevnenia.

Papier s rezmi 3, 4 a 5, rozmer 451 x 152 mm, autor Eiszelt. Rez 3 je v úrovni dnešnej synagógy na Zvonárskej ulici a zakreslený je na ňom aj podmúrový dom. Rez 4 je v mieste uličného krídla domu na Zvonárskej číslo 11. Zachytáva vežu arpádovského opevnenia a podmúrový dom. Rez 5 je na rozhraní domov Zvonárska číslo 13 a Čajkovského číslo 1. Zobrazuje aj podmúrový dom.

Papier s rezmi 6 a 7, rozmer 286 x 163 mm, autor Eiszelt. Rez 6 je v osi dnešnej Čajkovského ulice a zobrazuje zvyšky veže arpádovského opevnenia s podmúrovým domom. Rez 7 je vedený rozhraním dnešných domov na Zvonárskej číslo 17 a 19.

Zachytáva vežu arpádovského opevnenia a pozostatky Mlynského kavaliera, ktorý na tomto mieste stával.

Papier s rezmi 8 a 9, rozmer 431 x 159 mm, autor Eiszelt. Rez 8 je na rozhraní dnešných domov na Zvonárskej číslo 19 a 21. Zachytáva zvyšky Mlynského kavaliera. Rez 9 je v osi uličnej fasády domu na Zvonárskej číslo 21 a prechádza zvyškami Mlynského kavaliera.

Papier s rezmi 10 a 11, rozmer 285 x 147 mm, autor Eiszelt. Rez 10 je na rozhraní dnešných domov na Zvonárskej číslo 21 a 23. Rez 11 je vedený asi 20 metrov pred vyústením Zvonárskej ulice do Mlynskej. Oba rezy zobrazujú iba hradobné múry.

Papier s rezmi 12, 13, 14 a 15, rozmer 473 x 155 mm, autor Eiszelt. Rez 12 je v mieste križovania hradieb s južným okrajom Mlynskej ulice. Prechádza vežou arpádovského opevnenia. Rez 13 je v osi Mlynskej ulice a zobrazuje vežu luxemburskej Mlynskej brány. Rez 14 je na severnom konci dvorného krídla domu na Mlynskej číslo 18. Rez 15 je v osi uličnej fasády domu na Hrnčiarskej číslo 1. Oba posledné rezy zobrazujú iba hradobné múry.

Papier s rezmi 16, 17 a 18, rozmer 297 x 183 mm, autor Eiszelt. Rez 16 je v osi Podtatranského ulice. Rez 17 prechádza bránou činžiaka s adresou Hrnčiarska číslo 3. Rez 18 je na južnom okraji arkády domu na Hrnčiarskej číslo 7. Všetky tri rezy zobrazujú iba hradobné múry.

Papier s rezmi 19, 20 a 21, rozmer 364 x 160 mm, autor Halmos. Rez 19 je vedený osou tretieho poľa arkád na Hrnčiarskej ulici číslo 7 a zobrazuje vežu arpádovského opevnenia. Rez 20 je šesť metrov severnejšie od predchádzajúceho. Rez 21 je na severnom konci spomínanej arkády na Hrnčiarskej ulici, tesne vedľa veže Maľovanej brány, ktorú však nezachytáva. Oba posledné rezy zobrazujú iba hradobné múry.

Nasledujúcich 21 rezov /čísla od 22 po 42/ sa v súbore buď nezachovalo, alebo je na neznámom mieste. Podľa číslovania v Pláne číslo 1, (ktoré s jeho arabsky číslovanými rezovými rovinami tieto rezy súhlasia), však vieme presne, kadiaľ boli chýbajúce rezy vedené, takže ich uvediem, samozrejme bez akýchkoľvek konkrétnejších detailov. **Rez 22** je v osi veže kalvínskeho kostola a musel ukazovať detaily bývalej Maľovanej, neskôr Drábskej brány. **Rez 23** prechádza jedinou nad zemou zachovanou vežou arpádovského opevnenia v takzvanom "Katovom byte" za kalvínskym kostolom. **Rez 24** je v mieste prízemnej budovy na parcele číslo 954 na Hrnčiarskej ulici. **Rez 25** je v mieste vstupu domu na Hrnčiarskej číslo 13. **Rez 26** je na rozhraní domov na Hrnčiarskej číslo 17 a 19. **Rez 27** je v stavebnej preluke medzi domami na Hrnčiarskej číslo 21 a 23. a prechádzal vežou arpádovského opevnenia. **Rez 28** je v záhrade domu na Vodnej číslo 4 a prechádzal zvyškami Kováčskeho kavaliera. **Rez 29** je vedený dnešnou záhradou domu na Kováčskej číslo 57. **Rez 30** je v záhrade domu na Kováčskej číslo 29. **Rez 31** je na styku parciel budov Kováčska číslo 61 a Kasárenské námestie číslo 4. **Rez 32** je za bytovkou na Kasárenskom námestí číslo 2. **Rez 33** je na južnom okraji parkoviska pred hotelom Korál. **Rez 34** je uprostred spomenutého parkoviska. **Rez 35** je južne od budovy kina Úsmev. **Rez 36** je v mieste exteriérového schodišťa do kina Úsmev. **Rez 37** vedie vestibulom kina Úsmev, má však už severojužnú orientáciu a prechádzal vežou luxemburského opevnenia. **Rez 38** vedie východnou tretinou južného krídla dopravnej priemyslovky. **Rez 39** je na styku Kasárenského námestia s Hlavnou ulicou. **Rez 40** vedie dvorom budovy na Hlavnej číslo

108. **Rez 41** je v mieste južného dvorného vchodu do areálu Jiskrových kasární. **Rez 42** je vedený v úrovni južného nárožia budovy na Mäsiarskej číslo 76.

Nasleduje druhý súvislý blok zachovaných rezov, ktorý je na rozdiel od prvého kreslený tak, že mestský interiér je na ňom zobrazený vpravo a exteriér vľavo. K uvedenému orientačnému obratu došlo pravdepodobne v mieste Hornej brány a prvý takto orientovaný rez bol pravdepodobne s číslom 40. Objektom Hornej brány nebol v tejto skupine rez vedený, podobne, ako to bolo u Dolnej brány.

Papier s rezom 43, rozmer 298 x 147 mm, autor Halmos. Rez 43 je vedený v mieste stretu Baštovej a Zbrojníckej ulice. Prechádza telesom Mäsiarskeho kavaliera a zobrazuje aj podmúrový dom v ploche parkánu. Má už západovýchodnú orientáciu.

Papier s rezmi 44 a 45, rozmer 340 x 163 mm, autor Eiszelt. Rez 44 je vedený asi 10 metrov od severného konca kasárenskej budovy na Baštovej ulici a zobrazuje aj podmúrový dom na ploche parkánu. Rez 45 je v osi domu na Baštovej číslo 11 a na jeho kresbe možno identifikovať stopy po veži arpádovského opevnenia. Je tu tiež zobrazený podmúrový dom v parkáne.

Papier s rezmi 46 a 47, rozmer 378 x 165 mm, autor Eiszelt. Rez 46 je vedený na rozhraní parciel čísel 602 a 604 na Baštovej ulici. V parkáne je zakreslený podmúrový dom a možno tu taktiež identifikovať stopy veže arpádovského opevnenia. Rez 47 je vedený na rozhraní parciel čísel 601 a 602 na Baštovej ulici a zobrazuje iba hradobné múry.

Papier s rezmi 48, 49 a 50, rozmer 435 x 157 mm, autor Eiszelt. Rez 48 je v osi prízemnej budovy na parcele číslo 599 na Baštovej ulici. Papier je v mieste tohto rezu odtrhnutý, je však jasné, že tu boli zobrazené iba hradobné múry. Bol tu zároveň vytvorený klenutý vjazd na parkán s rampou nasypanou zo zeminy. Rez 49 je vedený osou dnešnej Poštovej ulice a zobrazuje zvyšky veže luxemburského opevnenia. Rez 50 je vedený v mieste južnej fasády domu na Poštovej číslo 12 a je na ňom aj podmúrový dom.

Papier s rezmi 50, 51 a 52, rozmer 426 x 156 mm, autor Eiszelt. Rez 50 je vďaka omylu kopistu nakreslený identicky dvakrát a bol popísaný v rámci predchádzajúceho papiera. Rez 51 je vedený v osi parcely číslo 572 na Hradbovej ulici a zobrazuje iba hradobné múry. Rez 52 je na rozhraní domov na dnešnej Vrátnej ulici číslo 64 a 66 a zobrazuje aj podmúrový dom. Medzi rezom 51 a 52 je extrémny interval asi 185 metrov, pričom intervaly medzi ostatnými rezmi sú niekoľkonásobne menšie, zhruba od 10 do 30 metrov.

Papier s rezmi 53 a 54, rozmer 319 x 155 mm, autor Eiszelt. Rez 53 je na rozhraní domov na Vrátnej číslo 60 a 62 a zobrazuje aj podmúrový dom. Rez 54 je vedený osou Alžbetinej ulice v mieste bývalej Hnilnej brány, kde však už nestojí veža, je tu len prejazd do parkánu prerazený vo vnútornej hradbe a z hliny nasypaná komunikačná rampa.

Papier s rezmi 55 a 56, rozmer 404 x 149 mm, autor Eiszelt. Rez 55 je vedený južným dvorným krídlom domu na Vrátnej číslo 58 a koncom Hnilného kavaliera. Rez 56 je na úrovni domu Vrátna číslo 19, má už juhozápadno - severovýchodné smerovanie a prechádza telesom Hnilného kavalieru. Je na ňom čitateľný pozostatok arpádovskej hradobnej konštrukcie.

Papier s rezmi 57, 58 a 59, rozmer 409 x 149 mm, autor Halmos. Rez 57 je vedený v mieste zadného dvorného vstupu do domu na Alžbetinej 22 a zobrazuje aj podmúrový dom. Rez 58 je na rozhraní domov Vrátna číslo 7 a 9 a taktiež zobrazuje podmúrový dom.

Rez 59 prebieha na východnej strane domu na Bočnej číslo 11, opäť so zobrazením podmúrového domu.

Papier s rezmi 60 a 61, rozmer 291 x 150 mm, autor Halmos. Rez 60 je vedený osou fasády domu na Vrátnej číslo 3 a má už severojužný smer. Zobrazuje aj podmúrový dom. Rez 61 prechádza osou domu na Vrátnej číslo 16. Zachytáva zbytky veže arpádovského opevnenia s podmúrovým domom.

Papier s rezmi 62, 63, 64 a 65, rozmer 446 x 473 mm, autor Eiszelt. Rez 62 je na rozhraní severného krídla budovy Forgáchovského paláca a domu na Vrátnej číslo 4. Zobrazuje aj podmúrový dom. Tento rez nie je na pláne číslo 1 vyznačený, nevedno či opomenutím autora, alebo kopistov. Zároveň tu dochádza k posunu číslovania rezov na Pláne číslo 1 voči Plánu číslo 4. Rez 63 má na Pláne číslo 1 polohu 62. Je vedený v polovici severného krídla Forgáchovského paláca, vidieť na ňom vežu arpádovského opevnenia a podmúrový dom. Rez 64 má na Pláne číslo 1 polohu 63. Je vedený v mieste vyústenia Vrátnej ulice do Hlavnej. Vidno na ňom luxemburské zosilnenie vnútornej hradby a podmúrový dom, jediný dvojpodlažný z celého súboru rezov. Rez 65 má na Pláne číslo 1 polohu 64. Je vedený západne od komplexu Dolnej brány a vidno na ňom luxemburské zosilnenie hlavnej hradby a podmúrový dom v ploche parkánu vytvorený tak, že je prestrešená celá jeho plocha medzi hlavnou a parkánovou hradbou. Z iného prameňa z roku 1826 vieme, že v ňom sídlila debnárska dielňa. Na tomto papieri je tiež titulok Plánu číslo 4, legenda k farebnosti a merítkový obrazec jedenástich siah s nápisom **Masstab von 11 K. K. rectifiz. Fortifications Klasstern Militar Gelande** /Mierka jedenástich cisársko - kráľovských rektifikovaných siah vojenskej sústavy/ Obrazec s verniérom je dlhý 149 milimetrov, čo dáva výpočtové metrické merítko 1 : 140, v skutočnosti, po zohľadnení deformácií papiera vlyvom času a kašírovaním na kartónový podklad /len pri tomto konkrétnom kuse papiera/, 1 : 144, zodpovedajúce historickému merítku 1 palec na pláne je rovný dvom siaham v skutočnosti.

Popísaný súbor profilov je aj napriek rozsiahlemu hiátu nesmierne cenným prameňom k štúdiu detailov vnútorného opevnenia mesta, teda jeho najstarších stavebných fáz arpádovskej a luxemburských. Príležitostne samozrejme zachytáva aj mladšie stavebné fázy, je prameňom k štúdiu podmúrovej zástavby, podáva tiež nelichotivé svedectvo o technickom stave opevnenia na sklonku 18. storočia a zároveň svedectvo o vôbec poslednej snahe eráru uviesť ho do ako - tak využiteľného stavu, od ktorej sa nakoniec upustilo.

Plán číslo 4, určite nezobrazuje rezy vyznačené na Pláne číslo 1 náhodou, ale preto, že je súčasťou väčšieho inžinierskeho diela, v ktorom je Plán číslo 1 pôdorysom a orientačnou schémou. Naviac, ak je autorom Plánu číslo 1 kapitán Lodovico Marini, musí byť autorom aj Plánu číslo 4!

* * *

Plan der Festung Caschau im J. 1781 - Plán pevnosti Košice v roku 1781

Kópia na rysovacom kartóne podlepená na hrubší 2,5 mm kartón, kolorovaná kresba tušom spracovaná z pravdepodopne nesignovaného originálu, autor a datovanie kópie uvedené v pravom dolnom rohu ako Rothauscher Obrist 1874. Orientácia kresby je na šírku so severom na pravej strane. Rozmery kópie 520 x 683 mm, rozmery podlepového kartónu 544 x 706 mm, metrické merítko 1 : 1800, palcové merítko 1 palec = 24 siaham. Signatúra K - 10 498 a S - 3198.

Egy keszthelyi szobor utóélete

A keszthelyi „fehér" emberről évtizedekig nem volt szabad beszélni a Balaton-parti városban. Az elnevezés ugyanis azt a gipszszobrot jelöli, amelyet 1956. november elsején – az egész világon elsőként – az 1956-os forradalom áldozatainak emlékére állítottak fel a keszthelyi Fő téren. A Szabadság-szobor nyolcvan napig maradhatott a helyén, majd a katonaság ledöntötte. A keszthelyi szobor évtizedek óta a Balatoni Múzeum pincéjében porosodik.

Tar Ferenc történész szerint a szoborállítás ötletét feltehetőleg a forradalom helyi vezéralakjai, az akadémisták – a Georgikon Mezőgazdasági Akadémia hallgatói – vetették fel először. A művet – egy zászlót tartó forradalmár figuráját – végül egy Marinkay István nevű szobrász készítette el, aki 1956 őszén éppen a szomszédos Hévízen tartózkodott, ahol a recski internálótáborban szerzett reumáját gyógykezeltette.

– A szabadságszobrot két nap alatt készítették el: amíg Marinkay a gipszmintával foglalatoskodott, addig a keszthelyi iparosok, munkások téglából egy öt méter magas obeliszket, az oszlop mögé pedig díszfalat húztak fel a főtéren – mondja Tar Ferenc. – A szobor elé egy helyi kőfaragó mester által készített márványtábla került, amelyre azt vésték: „1956. október. Az elesetteknek az élők, akik talán holnap halnak meg a szabadságért."

A forradalom tizedik napján, november elsején délután hatalmas tömeg gyűlt össze Keszthely főterén. A szoboravatáson részt vett a most 93 éves Szabolcs András is, aki akkoriban a helyi mezőgazdasági technikum gazdasági vezetője volt.

– Sorsfordító nap volt a városban november elseje, mivel a helyi laktanya parancsnoka éppen a szoboravatáson tett esküt a forradalom mellett, így onnantól kezdve biztos volt, hogy a keszthelyi katonák nem fognak fegyveresen fellépni a munkások és a diákok ellen – mondja Szabolcs András. – Aztán a forradalom leverése után egy darabig nem nyúltak a Szabadság-szoborhoz, amit a gipsz rikító színe miatt ekkortájt kezdtek fehér embernek nevezni a városban.

A szobrot – a világ egyetlen olyan '56-os emlékművét, amelyet még a forradalom napjaiban emeltek – ugyan gipszből készítették, ám a tervek szerint később márvány- vagy bronzszoborra cserélték volna. Erre azonban már nem maradt idő. Az is kész csoda, hogy a forradalom leverése után még több mint két hónapig a főtéren állhatott.

– Az angol rádió 1957. január 19-i magyar nyelvű adásában megemlékezett a keszthelyi szoborról, mint az októberi forradalom hű kifejezőjéről – mondja Tar Ferenc. – Néhány nappal később, január 23-ára virradó éjszaka a katonák megszállták a város központját, órákra lezárták a forgalmat, majd elvitték a szobrot, de az obeliszkből és a díszfalból sem hagytak meg egyetlen téglát sem.

A keszthelyiek sokáig nem tudták, mi lett a fehér emberrel: a legtöbben úgy gondolták, hogy az alkotást széttörték. Évekkel később azonban kiderült, hogy a katonák a Festetics-kastélyba, az akkori laktanyába vitték a szobrot.

– Sági Károlytól, a Balatoni Múzeum néhai igazgatójától hallottam, hogy miután a katonaság kivonult a Festetics-kastélyból, a hatvanas évek elején az ő felesége fedezte fel a fehér embert véletlenül a kastély egyik szobájában – mondja Szabolcs András. – Sági azonnal átvitette a szobrot a Balatoni Múzeum pincéjébe: a fehér ember azóta is ott áll becsomagolva.

Szabolcs András úgy véli: annak ellenére, hogy a városban 1989 óta már van egy 1956-os emlékmű, a keszthelyiek tartoznak annyival a saját múltjuknak, hogy újra felállítsák az egykori Szabadság-szobrot.

Müller Róbert, a Balatoni Múzeum igazgatója kérdésünkre elmondta: a gipszszobor nincs olyan állapotban, hogy azt ismét el lehessen helyezni közterületen. A múzeumigazgató és Tar Ferenc történész is azt állítja: az elmúlt évtizedben nem született olyan kezdeményezés, amely a keszthelyi fehér ember újbóli felállítását szorgalmazta volna. Ráadásul – és ezt a keszthelyiek többsége elismeri – az 1956-os szoborállítás körülményei, elsősorban a rendkívüli sietség miatt az alkotás művészi értéke igen csekély.

– Tisztában vagyok azzal, hogy a Szabadság-szobornak gyakorlatilag nincs esztétikai értéke – mondja Szabolcs András. – De annak idején Marinkay István is csak jelképnek szánta, és azt tervezte, hogy később egy méltóbb emlékművet alkot majd a forradalom áldozatainak. Valójában az lenne a legjobb megoldás, ha az eredeti fehér emberhez hasonló, de művészileg igényesebb, új alkotás születne.

Szabolcs András hozzátette: a közelmúltban megkereste őt egy helyi civil szervezet, amely támogatja a keszthelyi fehér ember újraállításának gondolatát. A részletekről azonban az 1956-os szoborállítás szemtanúja egyelőre nem kívánt beszélni.

Cseri Péter

Fordulat és reform: a begubó

A 80-as évek párthatalma csak mai szemszögből tűnik puhána

Beismerő vallomások? Számvetés az illúziókkal? Valóban a tizenöt évvel ezelőtti esztendő – 1986 – lett volna a szeretet utolsó éve?

A színhely a budapesti MTESZ-székház legfelső emeleti terme, a díszlet pedig az üvegfal mögötti ködös novemberi estében fázósan, elegánsan feltornyosuló Parlament épülete.

Fordulat és reform. Az egyik szerkesztő, Lengyel László a következőket mondja: „Mi nem számítottunk arra a hihetetlen társadalmi feszültségre és egyenlőtlenségre, ami bekövetkezett." A négy szerkesztő ül az üvegfal előtt, és igencsak erős elszámolásban van saját magával. Sorolják, hogy mit nem tudtak akkor, és azt is, hogy mit szerettek volna. No meg azt is boncolgatják, hogy miért voltak gyávák. Vagy legalábbis gyávábbak a kelleténél.

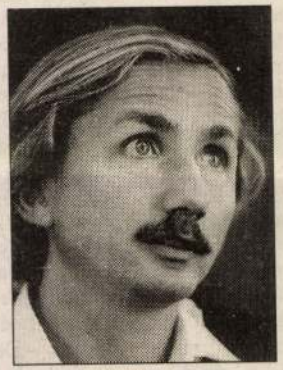

Lengyel László

Matolcsy György

Antal László

Csillag

Az önvizsgálatos számvetésre abból az alkalomból kerítettek sort – az ötlet Kemény Lászlótól, a Társadalmi Érdekegyeztető Tanács társelnökétől származott –, hogy 1986 novemberében nyújtották át a szerkesztők az MSZMP Központi Bizottságának a töprengő, útkereső, a jövő elágazási pontjait vizsgáló tanulmányt.

Antal László, Csillag István, Matolcsy György és Lengyel László közgazdászok a nyolcvanas évek közepén az értelmiségi és politikusi körön túlmutató, Fordulat és reform címet viselő vitaanyag szerkesztői két

egyet az egykori szerkesztők, de az egymással folytatott vita kultúrája, nemegyszer árnyalt humora olyannyira elütött napjaink bárdolatlan politikusi stílusától, hogy az szinte önmagában értékesnek tekinthető. Antal László például úgy vélte: míg a piacgazdaság intézményrendszerének létrehozása szinte automatikusan kikényszerítette a változásokat, megteremtette a valóságos piacot, és megszüntette a hiánygazdálkodást, addig a demokrácia intézményrendszerének létrehozása nem járt automatikusan együtt a demokrácia valóságos térhódításával.

Matolcsy György ezzel vitába szállt. Tézise az volt, hogy a magyar demokrácia globális térbe helyezve jól menedzselte a piacgazdasági áttérést. Matolcsy arról beszélt, hogy a Fordulat és reform szülőhelye a nyolcvanas évek pénzügyminisztériuma volt, ahol szabad volt gondolkodni, s noha több úttörő dolgozatnak a bezúzás lett a sorsa, mégis

hogy milyen viharos gyorsaságú generációváltás zajlik le. Lengyel László a gondolatkörhöz kapcsolódva jegyezte meg: „Akkor még nem gondoltunk rendszerváltásra. Senki nem gondolt közülünk rá. A párthatalom csak mai szemszögből tűnik a 80-as évek közepén puhának és gyengének. Igazán a szerzők és szerkesztők egyike sem tudta, hogy milyen következményekkel jár a vitairat létrehozása. Nem lehetett tudni, hogy mi jön, merre fordul a történelem."

Lengyel az 1986-os évet ekként aposztrofálta: „Az utolsó esztendő volt a szeretet éveiből." Mint mondotta, akkor a barátságok mélyek és valóságos tartalmúak voltak, a szolidaritás erős volt, az emberek érezték, hogy felelősséggel tartoznak egymásnak, és számíthatnak egymásra. A dolgozat szakmai értékéről szólva azt emelte ki, hogy a szerzőknek, szerkesztőknek végig kellett gondolniuk, merre tart a világ és Európa, ebbe a folyamatba hogyan illeszkedik az akkori Magyarország, s mit kellene tenni, hogy ne

Táto precízne zhotovená kópia staršieho plánu zobrazuje pôdorys mesta v hradbách, bez zobrazenia terénu a predmestí, s výnimkou priľahlého toku mlynského náhona. Dôraz jej kresby je daný na zobrazenie opevnenia, ktoré je vykreslené nesmierne precízne, s rozlíšením rôznych stavebných etáp jednak v kresbe, jednak kolorovaním a uvedením najnutnejších textových vysvetliviek, zakreslením podmúrových domov a vykreslením niektorých navrhovaných nových úprav. Navrhované úpravy a atypický tvar Tupého bastiónu sa zhodujú s Plánom číslo 1.

Ďalšou zhodou sú arabsky očíslované rezové roviny vnútornými hradbami vedené z rovnakého počiatočného bodu na rovnakých miestach a s rovnakým číslovaním, no nie sú vykreslené všetky, ale iba čísla 2, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 19, 22, 23, 25, 27, 28, 40, 42, 43, 45, 47, 54, 56, 61, 62, 63 a 64. Aj tu je chyba spôsobená posunom číslovania pri rezovej rovine 62. Rovnako, ako v Pláne číslo 1 sa tu nachádzajú rezové roviny značené literami Aa, Bb až Ww a Xx a tiež systém rímskych číslic I. až XII. zatiaľ neidentifikovaného zmyslu.

Plocha samotného mesta je zakreslená znateľne jednoduchšie, je tu uličná sieť a bloky domov s vyznačením polôh niektorých pre vojakov dôležitých stavieb, zhodných s Plánom číslo 1. Jediné podrobnejšie zakreslené objekty sú voľne stojace stavby na centrálnej Insule Hlavnej ulice, u ktorých je zachytený aj individuálny tvar pôdorysu. Ulice a vybrané budovy majú stručné nemecké popisy, zhodné s popismi na Pláne číslo 1. Aj drobné anomálie v trasovaní ulíc a chýbajúca Urbanova veža sú prvky zhodné s Plánom číslo 1.

Rothauscherova kópia má však aj veľa nezhôd s Plánom číslo 1. V prvom rade je to formát, merítko a orientácia plánu. Chýba tu zakreslenie triangulačných línií na vonkajšom obvode opevnenia a systém číslic /snáď kótovania/ bastiónovej fronty vonkajšej hradby. Aj keď sú vybrané budovy mesta zakreslené s Plánom číslo 1. zhodne, na rozdiel od neho sú popísané všetky, takže je tu v II. kvartáli naviac K. k. Salz Amt /Cisársko - kráľovský soľný úrad - komorská budova/, K. k. Militär Spital /Cisársko - kráľovská vojenská nemocnica/, Ros Mühl der Oeconomie gehörig /Konský mlyn patriaci hospodárstvu mesta/ a v III. kvartáli Heil. Dreifaltigkeits Kirche /Kostol svätej trojice - jezuitský/. Drobné rozdiely sú aj takmer u všetkých nápisov budov stojacich na Insule a Mariánske súsošie je tu popísané ako Statua Immaculatae Conceptionis /Socha Nepoškvrneného Počatia/ čo je jediný latinský nápis na pláne.

Aj v tomto prípade nie je určenie merítka jednoznačné, je stanovené úvahou zo známych údajov. V pravom dolnom rohu je jednoduchá merítková úsečka znázorňujúca 70 fortifikačných siah dlhá 79 mm, z ktorej vychádza výpočtové metrické merítko ako 1 : 1680. Úsek Hlavnej ulice dlhý 802 metrov je však zobrazený v reálnom metrickom merítku 1 : 1770 a priečny úsek šírky mesta 514 m je zobrazený v reálnom metrickom merítku 1 : 1862. Všetky uvedené hodnoty sa teda dosť líšia, no úvahou sa dá dôjsť k priemernej hodnote 1 : 1728, čiže 1 palec na mape = 24 siah v skutočnosti, alebo 1 : 1800, čiže 1palec na mape = 25 siah v skutočnosti.

Porovnaním zhôd a nezhôd kópie Plánu číslo 1 a kópie Plánu pevnosti Košice v roku 1781 v spojení s úvahou, že je nereálne, aby v tom istom čase vznikli dve rovnaké geodetické diela toho istého územia nezávisle od seba, som dospel k názoru, že obe kópie mali za vzor ten istý originál - originál Plánu číslo 1 z roku 1781. Nezhody v oboch kópiách možno interpretovať tak, že časť z nich zapríčinila nepozornosť kopistov gymnazistov, časť však kopista Rothauscher, ktorý originál zmenšil do polovičnej veľkosti a merítka a zmenil jeho orientáciu vzhľadom k severu, čo zase lepšie vyhovovalo použitej

technike kopírovania. Gymnazisti originál kopírovali pauzovaním na transparentný papier, Rothauscher ho prenášal a zmenšoval na rysovací kartón. Otvorenou ostáva otázka, odkiaľ Rothauscher vedel, že originál vznikol v roku 1781, zatiaľ čo gymnazisti datovanie originálu nezachytili. Že by im unikol taký dôležitý detail? V každom prípade je táto kópia datovaná nielen rokom svojho vzniku, ale aj rokom vzniku svojho originálu, takže aj Plán číslo 1, Plán číslo 3 a Plán číslo 4 vznikli v roku 1781!

* * *

A KASSAI ERŐSÉG A XVII. - XVIII. SZÁZADBAN - Košické opevnenie v 17. a 18. storočí. Kresba tušou, kompilát troch starších plánov uvedených ako pramene v legende, signovaný Rostóczy, nedatovaný, Mihalik však uvádza dobu jeho vzniku na sklonku 19. storočia. Rozmery kresby 448 x 360 mm, rozmery papiera 558 x 437 mm. Orientácia je naležato, severom doprava. Merítko približne 1 : 6000. Signatúra S - 3940, K - 10 519.

Alexander Mihalik uvádza, že tento kompilát vznikol na popud premonštráta, profesora košického gymnázia Aladára Adorjána Szabóa a nakreslil ho gymnaziálny profesor kreslenia Eugen Rostóczy. Ako predloha mu slúžili dovtedy známe a v Hornouhorskom múzeu vystavované kópie starších plánov spracované plukovníkom Rothauscherom, konkrétne kópia plánu košickej citadely z februára 1676, kópia plánu Košíc a okolia z roku 1747 a kópia plánu pevnosti Košice z roku 1781. Tomu aj zodpovedá kresba plánu, ktorej dal charakter hlavne plán z roku 1747 rozsahom okolia, ktoré zobrazoval a tiež bohatou textovou legendou, ktorú obsahoval.

Legenda Rostóczyho kompilátu je dvojjazyčná, maďarská a nemecká, umiestnená pri ľavom okraji a obsahuje 24 + 12 písmenami značených položiek a 43 arabsky číslovaných položiek. Na jej konci sú uvedené východiskové podklady: **Kassa város a 1751 - a környéke 1747 - a citadela 1676 évi térkép után készült** - Mesto Košice je zobrazené podľa mapy z roku 1751, okolie z roku 1747, citadela z roku 1676. Zobrazenie mesta Košice však zodpovedá všetkými hlavnými znakmi zobrazeniu z Plánu pevnosti Košice z roku 1781, takže je zrejmé, že Rostóczy prečítal jeho kaligraficky vypísaný letopočet omylom ako 1751. Ostatne, žiaden plán Košíc z roku 1751 nepoznáme. Bohužiaľ je kresba tohto kompilátu dosť nepresná. Už podľa merítkových úsečiek uvedených vo fortifikačných siahách i prútoch /80 siah sa rovná 26,5 mm a 80 prútov sa rovná 46,5 mm/ je zrejmé, že Rostóczi neveľmi rozumel veci, pretože prút je dvojnásobok siahy. Takže udal pre jeden výkres dve rôzne merítka - 1 : 5724 a 1 : 6524. Kresba mesta pritom zodpovedá merítku 1 : 6217 v severojužnom a 1 : 5942 vo východozápadnom smere!

Úmysel tvorcov kompilátu rekonštruovať dobový vzhľad Košíc a okolia sa bohužiaľ minul účinkom, pretože citované podklady sú z rôznych, časovo dosť vzdialených období, takže v skutočnosti nikdy v dejinách mesta neexistovala situácia zobrazená kompilátom. Napriek tomu bol tento Rostózziho plán dobovým šlágrom a asi jedinou praktickou aplikáciou Plánu číslo 1 zhruba stodvadsať rokov po jeho vzniku.

* * *

OKOLNOSTI VZNIKU MARINIHO PLÁNOV A ICH KÓPIÍ

Ozrejmenie pozadia toho, ako a prečo vzniklo rozsiahle dokumentačné a projekčné dielo zaoberajúce sa stavom opevnenia Košíc na začiatku osemdesiatych rokov 18. storočia si vyžaduje najprv krátku exkurziu do vojenskej minulosti Habsburskej monarchie. Po vyhnaní Turkov z centrálneho Uhorska, prebiehajúcom medzi rokmi 1683 /ubránenie Viedne/ až 1699 /Karlovacký mier/ sa výrazne zmenila strategická situácia krajiny, hlavne z obranného hľadiska. Ohrozené hraničné územia sa teraz nachádzali ďaleko na juhu a pôvodný pevnostný systém vybudovaný väčšinou na území južného Slovenska /Ráb, Komárno, Leopoldov, Nové Zámky, Košice a celý rad menších opevnení a hradov/, ktorý našiel posledné uplatnenie za povstania Františka II. Rákocziho /1703 až 1711/ stratil svoj praktický význam. Postupne ho nahrádzal pás modernejších pevností budovaných v prvej polovici 18. storočia na území Chorvátska, Banátu a Sedmohradska, konkrétne Karlovac /Karlstadt, Károlyváros/, Petrovaradín /Peterwardein, Pétervárad/, Timisoara /Temešvár, Temesvár/, Arad, Alba Iulia /Juliánsky Belehrad, Karlsburg, Gyulafehérvár/ a Sibiu /Sibiň, Hermannstadt, Nagyszeben/.

Pre Habsburskú monarchiu, ktorá práve prežívala vrchol svojej vojenskej moci však nebola už Osmanská ríša tým smrteľným nepriateľom, ako v minulosti. Od štyridsiatych rokov 18. storočia sa ním naopak stávalo dravo rastúce a mocnejúce Prusko Fridricha Veľkého /1740 až 1786/ s ktorým monarchia viedla viaceré vyčerpávajúce vojny. Do týchto vojen sa už angažovalo aj Rusko, taktiež nová veľmoc začínajúca zasahovať do stredoeurópskych pomerov. Vo vzťahu k Habsburskej monarchii vystupovalo najprv ako spojenec, príležitostne ako neutrál, no najmä v 19. storočí ako potenciálny súper, najmä v záležitostiach Haliče. Vysloveným nepriateľom sa stalo až v 20. storočí, ale rakúska generalita si už začínala uvedomovať nutnosť chrániť v budúcnosti monarchiu od severu a severovýchodu. Realita rakúsko - pruských vzájomných vzťahov viedla k aktivovaniu najväčších pevností monarchie na území Čiech a Moravy - Chebu /1741/, Prahy /1741/, Hradca Králové /1778/ a Olomouca /1757/, a neskôr, v poslednej tretine 18. storočia k výstavbe dvoch nových superpevností, patriacich medzi posledné bastiónové v Európe vôbec, dones považovaných za vrchol bastiónového fortifikačného staviteľstva všetkých dôb. Jednalo sa o Ples, známejší ako Josefov /Josefstadt, 1780 - 1787/ a Terezín /Teresienstadt, 1780 - 1790/.

Koncom šesťdesiatych rokov 18. storočia sa vynoril v oblasti nový faktor, stále rastúca nestabilita Poľska, čo malo svoje vojenskopolitické následky. V rokoch 1770 až 1772 sa dokonca zmietalo v krvavej občianskej vojne. Situácia v Poľsku viedla logicky k zásahu okolitých mocností - Pruska, Ruska a Rakúska a k ich územným požiadavkám voči tomuto územne rozsiahlemu, ale vnútorne sa rozkladajúcemu štátnemu útvaru. Prvým krokom Habsburskej monarchie, ktorý využíval chaos v Poľsku, bolo zabratie trinástich spišských miest zálohovaných Poľsku ešte za panovania Žigmunda Luxemburského v roku 1412. Rakúska armáda do nich vstúpila na prelome rokov 1769 - 1770. Zástupcovia veľmocí sa potom 5. augusta 1772 stretli na spoločnej schôdzi v Sankt Peterburgu, kde sa dohodli na čine pomenovanom neskôr ako "Prvé delenie Poľska".

Habsburskej monarchii pripadla časť horného Sliezska, južné Malopoľsko, Červená Rus a časť Podolia. Novozískané územia sa začali oficiálne uvádzať ako Galícia a Lodoméria /Halič a Vladimírsko/. Sankt Peterburská konferencia zároveň právne ukončila zástavu

spišských miest. Vojenské obsadzovanie rakúskeho záboru v Poľsku sa uskutočnilo síce bez vojenského odporu z poľskej strany hodného zmienky, ale neobišlo sa bez miestnych nepokojov, ktoré v priebehu rokov 1772 a 1773 udržiavali napätú situáciu aj v priľahlých častiach Uhorska, osobitne na dnešnom východnom Slovensku.

Svojho času pomerne rozsiahla mestská pevnosť Košice už asi polstoročia chátrala a technicky beznádejne zastarávala. Práve v týchto rokoch však začínala byť zaujímavou, pretože potenciálny nepriateľ už dávnejšie hrozil práve na severných hraniciach monarchie. Ak sa však mali Košice svojej úlohy zhostiť zodpovedajúcim spôsobom, konkrétne máme na mysli zadržať možný postup nepriateľa do Uhorska od severu, vyžadovali by si rozsiahlu prestavbu, tak, ako predtým Alba Julia, Temešvár, či Sibiň, a neskôr Arad. Prvé a druhé z citovaných miest pritom úplne stratili svoj pôvodný stredoveký charakter.

Za vyššie popisovanej medzinárodnej situácie navštívil v júni 1770 Košice rímskonemecký cisár a následník habsburského trónu Jozef II. V monarchii síce ešte nevládol, ale jeho matka Mária Terézia mu prenechala riadenie niektorých rezortov, medzi iným aj obranné otázky a výstavbu pevností. Cisár prišiel do Košíc v sprievode dvoch vysokých vojenských hodnostárov monarchie. Prvým bol prezident Dvorskej vojnovej rady, poľný maršal, gróf Maurice de Lascy, druhým generálmajor gróf Franz Moritz von Nostiz. S využitím tunajších archívnych prameňov opísal cisárovu košickú návštevu doktor Vojtech Wick, ktorý okrem iného uviedol, že cisár previedol aj inšpekciu opevnenia mesta /5. júna/ a vojenských skladov /6. júna/. Zachoval sa aj zápis cisárovej konverzácie s mestskou radou, kde figurovala otázka "...či Poliaci, utečenci, nie sú mestu na ťarchu?" Vyplýva z nej jednoznačne, že udalosti v Poľsku mali svoj dosah až do Košíc. Opevnenie mesta muselo byť už vtedy v povážlivo chátrajúcom stave /čo vieme z dobovej dokumentácie/, ale cisárova reakcia naň nie je uvádzaná.

O tri roky neskôr, v dňoch 22. až 25. júla 1773, prišiel cisár Jozef do Košíc druhýkrát. Prvé delenie Poľska bolo už minulosťou, a severné hranice Habsburskej monarchie sa presunuli na líniu Krakow, Sandomierz, Zamosc, Brody, Tarnopol. Aj tentokrát cisára sprevádzali vysokí vojenskí hodnostári: nám už známy gróf Nostitz už ako poľný podmaršal, mimoriadne populárny poľný podmaršal Gedeon Ernest Laudon a šéf Generálneho ženijného direktoriátu vo Viedni a zároveň budúci staviteľ pevnosti Terezín, poľný zbrojmajster Karl Clemens Pellegrini. Doktor Wick síce nespomína, že by sa počas tejto návštevy konala inšpekcia opevnení, ale zaznamenaná je žiadosť richtára Klesztinského prednesená cisárovi "...či by ráčil dovoliť, aby materiál z už rozpadávajúcich sa mestských múrov mohla vrchnosť /rozumej mesto/ a mešťania používať k výstavbe, a či by sa mohlo povoliť, aby bránu na konci Forgáčskej ulice mohla vrchnosť opäť otvoriť?" "Najmilostivejšia" odpoveď je tiež známa, znela: "Ak vám mestské opevnenie padá, tak ho treba zreparovať. A čo sa týka bránky, niet prekážky, aby ste si otvorili hoci aj štvrtú, ak sa vám tak zapáči."

Z cisárovej odpovede je zrejmé, že o rušení hradieb, hoci bol ich stav žalostný, sa v roku 1773 ešte neuvažovalo. No mestské hradby už nikdy nikto nereparoval. V auguste roku 1780 prechádzal cisár okolo Košíc opäť, no nebola to normálna návšteva mesta. Odmietal vstúpiť za hradby a zdržal sa tu na predmestí iba toľko, pokiaľ mu prepriahli kone. No bolo to práve v čase, keď sa už schyľovalo, ba možno už začalo pracovať na veľkom zameraní a zdokumentovaní stavu opevnenia pod vedením ženijného kapitána benátskeho pôvodu, Lodovica Mariniho. Tento muž pôsobil v severovýchodnom Uhorsku pri podobných

prácach už niekoľko rokov. Nám už známe Plány číslo 1, 3 a 4, a nepochybne aj zatiaľ neznámy Plán číslo 2, a prípadné ďalšie, musel spracovávať početnejší kolektív meračov a táto práca určite vyžadovala veľa času. No niekedy v roku 1781 bolo dielo hotové.

Nevedno, či sa potom posudzovalo na Generálnom ženijnom direktoriáte vo Viedni, no je jasné, že zistený rozsah potrebných opráv a úprav sa nikdy nerealizoval, najskôr kvôli strate významu polohy Košíc, zmene obrannej stratégie a ukľudneniu pomerov na severnej hranici ríše. Svedčí o tom aj epizóda z poslednej cisárovej návštevy v Košiciach v júli roku 1783. Cisár opäť povolil otvoriť bránu v hradbách v mieste Forgáčskej ulice, tentoraz však aj s návrhom zasypať na tomto mieste vodné priekopy, aby vznikla široká vozová cesta. Mesto tu síce postavilo v roku 1784 novú bránu - Jozefskú, tá však nemala už pevnostný ale skôr reprezentačný charakter. Pripomínala trojité rímske víťazné oblúky. Rok 1783 tak možno považovať za skutočný začiatok odstraňovania košických hradieb.

Presun Košíc do hlbokého zázemia potvrdili v roku 1793 druhé a v roku 1795 tretie delenie Poľska. Nasledovali vojny s revolučným Francúzskom a Napoleonské vojny, vedené ďaleko od Košíc. Z Ruska sa stal verný spojenec a Festung Kaschau - pevnosť Košice postupne zanikala. Na pláne mesta od Jána Nepomuka Chunerta z roku 1807 sú v titulku Košice uvedené ako Ehemalige Grenzfestung - bývalá pohraničná pevnosť. Je to asi posledný kartografický dokument, na ktorom je v súvislosti s Košicami slovo "pevnosť" použité. V podstate môžeme byť z takéhoto vývoja radi. Poznajúc osud iných miest prebudovaných v 18. storočí na pevnosti nie je problém si predstaviť, čo by takáto prestavba pre Košice, konkrétne pre ich historickú zástavbu, znamenala. Vtedajšie predmestia by museli zmiznúť a nepochybne by sa aj Hornád prestal podobať na seba.

Vráťme sa však k Mariniho plánom. Tie skončili vo viedenskom vojenskom archíve. Deväťdesiat rokov zapadali prachom až ich vynieslo opäť na svetlo založenie muzeálneho spolku /27. 10. 1872/ a neskôr otvorenie prvého múzea v Košiciach /25. 6. 1876/. V roku 1874 daroval muzeálnemu spolku plukovník Rothauscher tri vlastnoručne zhotovené kópie plánov mestských opevnení. Jedným bol plán citadely z roku 1676, druhým plán mesta a okolia z roku 1747 a tretím plán pevnosti Košice v roku 1781 - nám známy na polovicu zmenšený Mariniho Plán číslo 1. O darcovi vieme, že bol vojakom z povolania a vzhľadom na precízny štýl kreslenia mohol byť pôvodne vojenský kartograf. Kniha darov Hornouhorského múzea uvádza jeho meno v období rokov 1873 až 1900 viackrát, pretože niekoľkokrát prispel do múzejných zbierok. Najobsiahlejší text, ktorým je v tejto knihe popísaný, znie: **Rothauscher Károly ezredes és a bécsi cs. kir. hadügyi archívum igazgatója /Kassai szülött/** - plukovník Karol Rothauscher, riaditeľ viedenského cisársko - kráľovského vojenského archívu /Košický rodák/. Neskôr je uvádzaný už v hodnosti generála.

Zdá sa, že spomenuté Rothauscherove kópie fortifikačných plánov boli na dlhú dobu jediné verejnosti známe dokumenty z archívu vojakov. Potvrdzuje to zvláštny mapový kompilát, ktorý vznikol na sklonku 19. storočia z popudu košického gymnaziálneho profesora latinčiny a dejepisu, člena jasovského konventu premonštrátskeho rádu Adorjána Aladára Szabóa /1868 - 1950/. Na Košickom gymnáziu bol činný v rokoch 1894 až 1897 a zase v rokoch 1898 až 1919. Onen kompilát, ktorý jeho pričinením vznikol, nie je datovaný, ale pravdepodobne vznikol práve v rokoch 1894 - 1897. Nakreslil ho Szabóov gymnaziálny kolega, profesor kreslenia Eugen Rostóczy. Je to opäť náš starý známy "A Kassai erőség a XVII - XVIII, században".

Od vzniku Rostóczyho kompilátu ubehlo niekoľko rokov, keď sa naskytla príležitosť študovať a kopírovať staré fortifikačné plány Košíc priamo vo Viedni. Presnejšie okolnosti, ako sa tak stalo nepoznáme, ale za celou akciou stál už spomenutý profesor Adorján Szabó. Tak vznikol celý rad odkreslených pôdorysov košickej citadely a plánov mestského opevnenia z rokov 1671, 1715, 1747, 1754/55, 1765/66, nedatovaného výkresu kavalierov a nakoniec aj kópie Mariniho Plánu číslo 1 a Plánu číslo 4 z roku 1781. Zatiaľ nám nie je známe, či vtedy ešte mali k dispozícii aj plán číslo 2, prípadne nejaký ďalší Mariniho plán s vyšším číslom, čomu by nasvedčovali nám dnes nevysvetliteľné súbory značiek. No najskôr už nemali, pretože nič viac neskopírovali. Rovnako nevieme, prečo sa Plán číslo 3 nachádza v Košiciach v origináli.

Kopírovania sa zhostili Szabóovi študenti, gymnazisti septimáni Štefan Halmos a Vincent Eiszelt v školskom roku 1909/10. Ich práca sa presnosťou a grafickou kvalitou nevyrovnala Rothauscherovým kópiám, no aj tak bol počet kópií, ktoré v priebehu jediného roka stihli vyprodukovať, úctyhodný. Zdá sa však, že na rozdiel od Rothauscherovho či Rostóczyho diela, ktoré putovali ihneď do múzejných expozícií, ostali Halmosove a Eiszeltove kópie v súkromnej kolekcii profesora Szabóa, zaujímajúceho sa o históriu, publikujúceho niektoré state z dejín Košíc a zbierajúceho antikvity a cassoviensie.

Na fakt, že kópie oboch gymnazistov sa uplatnili v múzejnej expozícii až o 32 rokov, mal nepochybne vplyv aj vznik prvej Československej republiky. V roku 1919 sa Szabó vzdal profesúry na teraz už slovenskom gymnáziu a prestal vykonávať funkciu jeho riaditeľa /bol ním od roku 1914/. Začas pôsobil ako predstavený košického rádového domu premonštrátov, potom, v roku 1921 prešiel do kláštora v Lelesi, kde pôsobil ako archivár do roku 1934. Do tunajšieho kraja sa vrátil už ako dôchodca a žil striedavo v Košiciach a v Jasove. Bol stále aktívny v celom rade kultúrnych a cirkevných spolkov. Keď sa v rokoch 1940 až 1942 zrekonštruovala Miklušova väznica a múzeum tam zriadilo expozíciu košických dejín, daroval sedemdesiatštyriročný Szabó svoju zbierku kópií historických plánov Košíc Hornouhorskému Rákocziho múzeu /dnes Východoslovenské múzeum/ a to ju promptne vystavilo v priestoroch novej expozície na poschodí. Kópie tu zostali nepretržite až do roku 1993, keď boli už silne vyblednuté a skrehnuté slnečným svetlom stiahnuté do depozitu.

Plukovník Rothauscher zomrel pravdepodobne na sklonku 19. storočia. Aladár Adorján Szabó zomrel 7. apríla 1950 v Košiciach a pochovali ho na Rozálskom cintoríne. Vincent Eiszelt zahynul na ktoromsi z bojísk prvej svetovej vojny. Ďalšie osudy Eugena Rostóczyho a Štefana Halmosa sú zatiaľ neprebádané. Dielo všetkých piatich nám však stále pomáha pri štúdiu košickej minulosti.

* * *

Použitá literatúra:

Adományok könyve 1873 - 1900 /kniha múzejných darov/
Dangl Vojtech, Kopčan Vojtech: Vojenské dejiny Slovenska - zväzok III., Bratislava 1998
Duchoň Jozef: Košické návštevy Jozefa II., preklad Wicka so sprievodným komentárom, in Košický večer 22. 9. až 3. 11. 1995
Duchoň Jozef: Posolstvo jozefínskych dokumentov, in Košický večer 29. 5. až 24. 7. 1998

Felsőmagyarországi Rákoczi Múzeum leltári tárgyairól készitett 1939 - 1946 /Inventárny súpis predmetov Hornouhorského Rákocziho múzea vyhotovený v rokoch 1939 - 1945/
Chunert Johan Nepomuk: Topografischer Plan der königlichen Freij und Haupt Stadt in Ober Ungarn und ehemalige Grenzfestung Kaschau samt ihren Forstädten, Kriegsarchiv Wien sign. G/h 300
Kolektív: Dejiny Slovenska - zväzok II.
Kolektív: Vojenské dejiny Československa - zväzok II., Praha 1986
Kupka Vladimír a kolektív: Encyklopedie měst a pevností v Čechách a na Moravě, Praha 2001
Kupka Vladimír: Fortové pevnosti a jejich místo v dějinách opevňování, Dvůr Králové nad Labem 1994
Mihalik Sándor: Miklós börtön, Košice 1942
Mihóková Mária: Slovník košických osobností 1848 - 1918, Košice 1995
Romaňák Andrej: Pevnost Terezín, Dvůr Králové nad Labem 1994
Wick Béla: II. József Kassai látogatásai, Košice 1930

MARINIS FORTIFIKATIONSPLÄNE DER STADT KOŠICE AUS DEM JAHRE 1781

Resümee

Das Material ist den Fortifikationsplänen der Stadt Košice, geschaffen im Jahre 1781 vom italienischen Militäringenieur Lodovico Marini gewidmet ind besteht aus zwei Hauptteilen. Im ersten Teil werden der Öffentlichkeit mehrere Kopien anonymer Pläne und das einzige Original, unterzeichnet von Lodovico Marini, vorgestellt. Alle Pläne sind im Ostslowakischen Museum separat deponiert und ihr zweifelloser Zusammenhang war bis jetzt noch nicht erkannt worden. Es zeigt sich, dass alle diese Pläne Bestandteile einer großen dokumentarischen Aktion sind, dessen Ziel es war, den Zustand der Fortifikation in Košice im Jahr 1781 zu erfassen und solch eine Aufrüstung vorzuschlagen, die unter den gegebenen Möglichkeiten den modernen Anforderungen an Befestigungsalagen entspräche. Die erwähnte Aktion fand während der Regierungszeit des Kaiser Joseph II. statt und mit ihrer Durchführung wurde der schon vorher erwähnte Ingenieur Kapitän Marini betraut.

Im zweiten Teil werden die historischen Zusammenhänge jener Zeit analysiert, in denen Marinis dokumentarische Arbeit entstand und diese lassen durchblicken, dass anfangs der achziger Jahre des achtzehnten Jahrhunderts im Zusammenhang mit dem Wandel der militärpolitischen Situation der habsburgischen Monarchie sich auch ihre Verteidigungsdoktrin und Befestigungskonzeption änderte. Die Stadt Košice verlor in dieser Zeit ihre einstige Bedeutung und es wurde beschlosssen, ihr Festungsstatut aufzuheben. Alles das hing mit den drei Visiten des Kaiser Joseph II. und seiniger höchsten militärischen und festungsbaulichen Funktionären in der Stadt zusammen. Die letzte Passage des zweiten Teiles ist dem Schicksal Marinis Werk gewidmet. Es endete im wiener Kriegsarchiv und diente ab und zu zur Herstellung von Serien von Kopien, von denen uns heute wenigstens ein Torso bekannt ist.

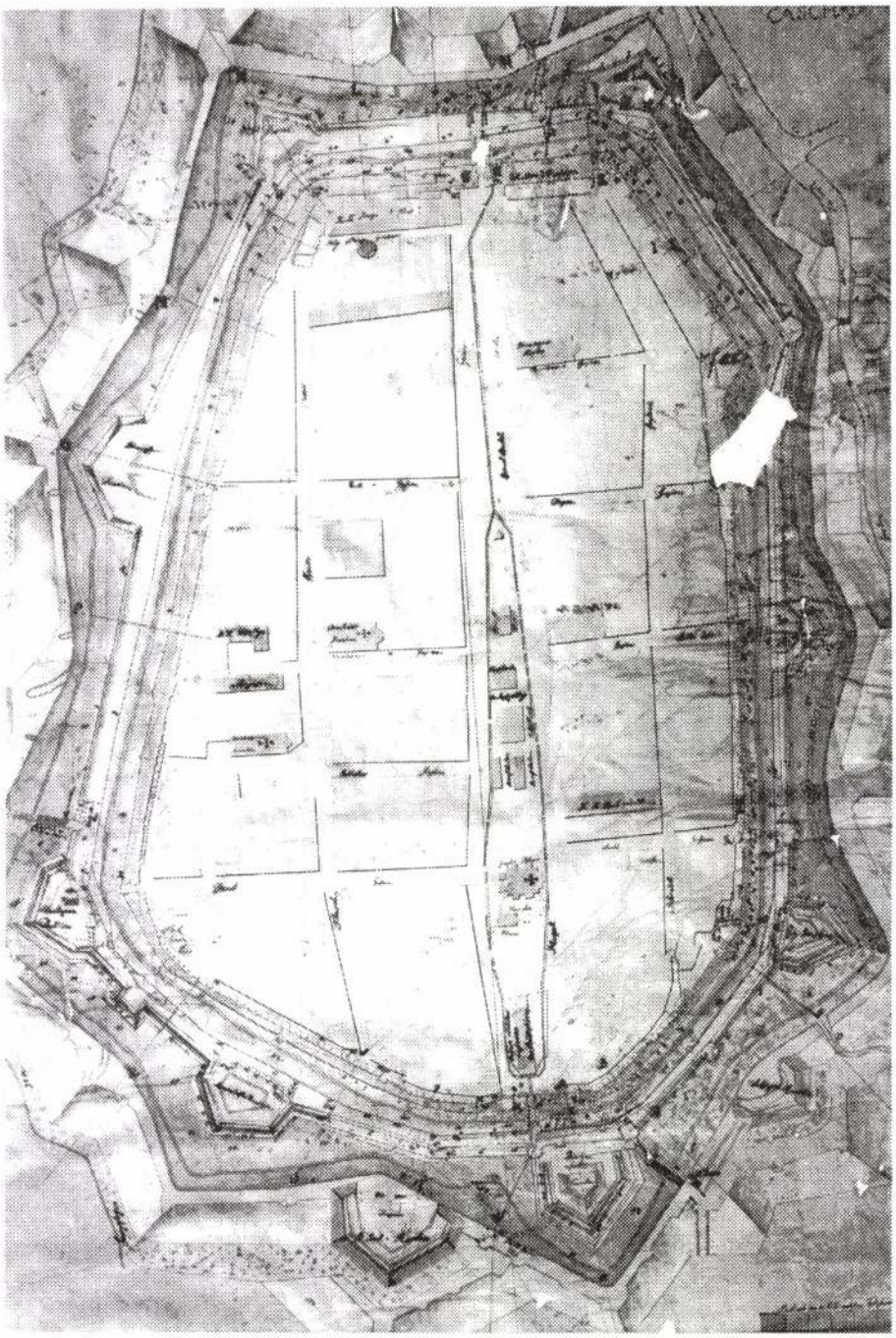

Kópia Mariniho plánu číslo 1 z roku 1781/1909

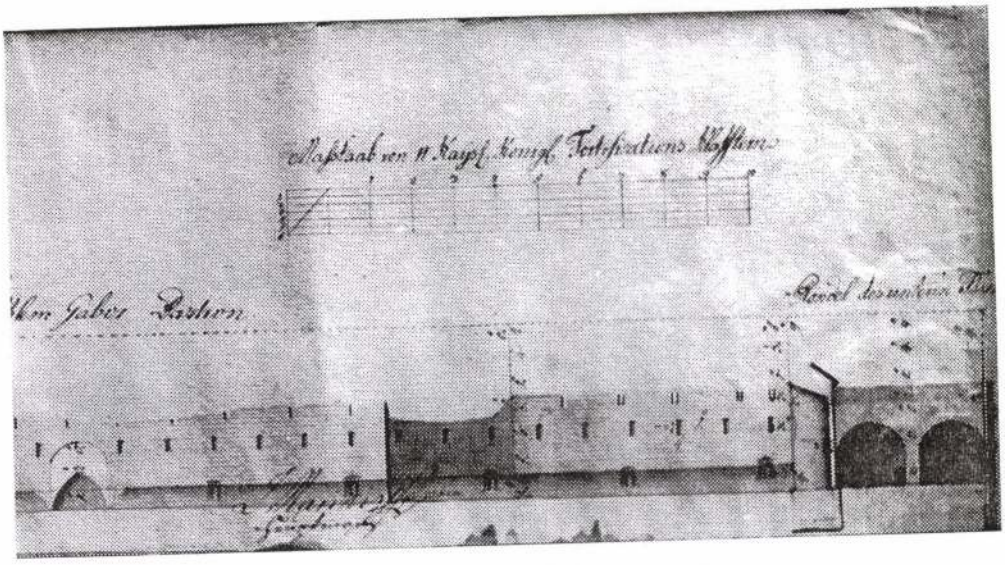

Detail papieru číslo 9 originálu Mariniho plánu č. 3

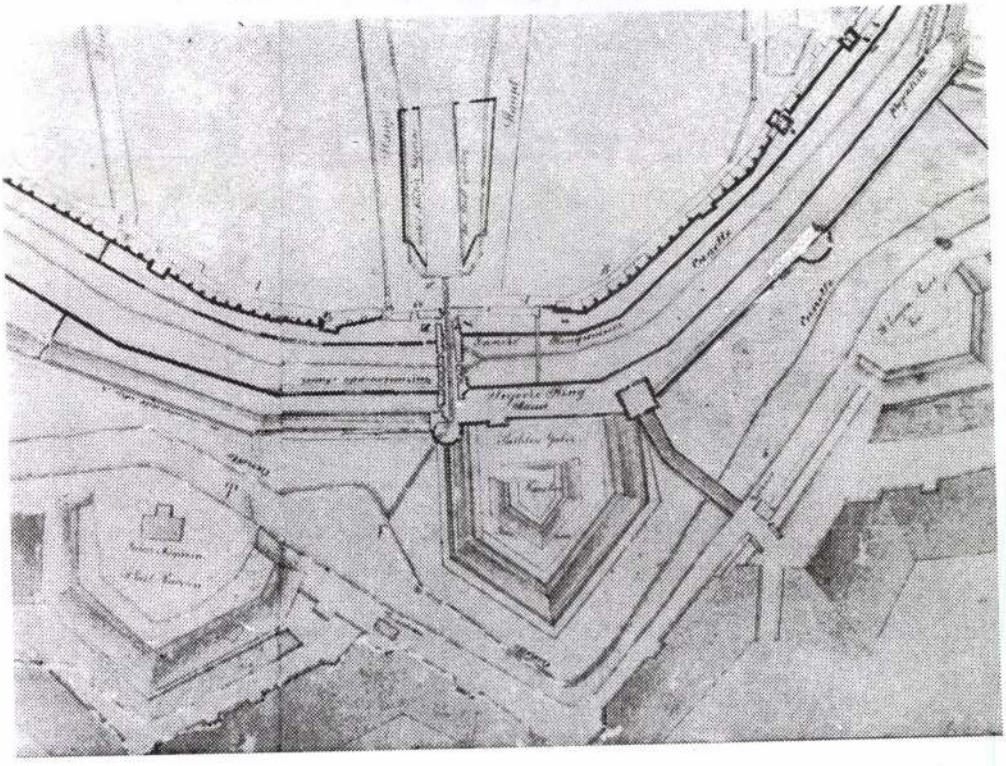

Rothauscherova kópia Mariniho plánu číslo 1 z roku 1781/1874

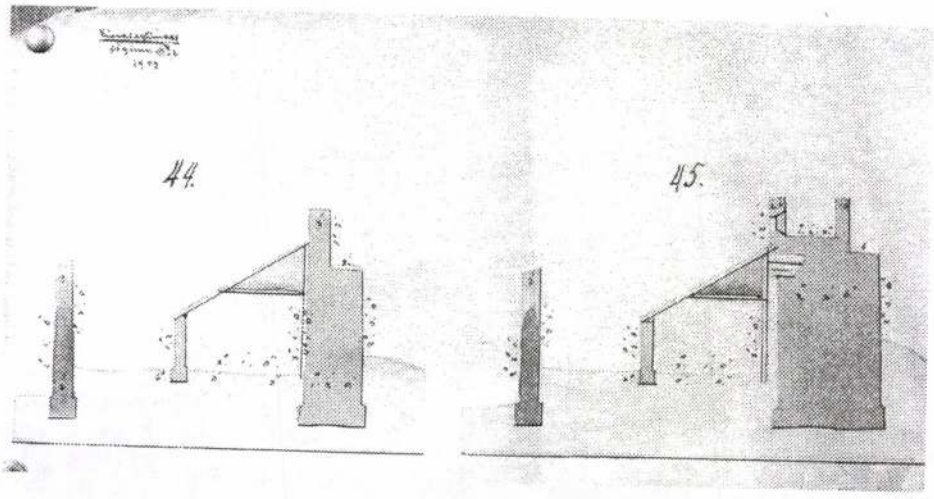

Papier s rezmi 44 a 45 z kópie Mariniho plánu č. 4 z roku 1781/1909

Rostóczyho kompilát košického opevnenia z výkresov z rokov 1676, 1747 a 1781

mdk

Marino Santó kronikája

szermit Thurzó Elekt, Báthory Andrást
és a fuggereket hamis pénzveréssel vá-
dolták.

Huszár L. A Budai Pénzverés Tör ténete a középkorban
Bp. 1958.

112. L

Marinkovits Trailla

ötvös

1828 Gakova

Kapmagyarorn ötvösök 40 l.

idék előterében szekér halad jobb-
fogtak és a melynek bakján vissza-
kabátban és ostorral jobb kezében.
t ~~vagy~~ tehén legel, hátrább pedig
házzal. Az égbolt felhőzött. Jel-
tman

06.7 cm.
18-iki 26802. sz. leirattal 2000 ko-

Marinov Gusztáv, belsőépítész

Grand Hotel Hungária, Budapest — Építész: Róth János (tervező)

Belsőépítészek: Marinov Gusztáv, Horváth János.
Építőművészeti munkatárs: Szalay Tihamér.
Statikus: Szijjártó Imre.
Világítási tervek: Andor Dezsőné.

Magyar Építőművészet, 1986.3., 32.-old.

MARINOV GUSZTÁV

BELSŐÉPITÉSZ (LAKÓTERV)

A BUDAPESTI ROYAL NAGYSZÁLLÓ BÁRJÁT TERVEZI, VERPELÉTI ISTVÁNNAL KÖZÖSEN.

REPR: 1 RAJZ, 3 FOTO.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1969/6. 20.L.

Marinof Gusztáv

Tanulmányfej, kréta

Műcsarnok 1960. Képző- és Díszítőművészeti körök Kiáll.

Marinov Gusztáv
belsőépítész

A Szovjet Kultura és Tudomány Háza
alkotógárdájának tagja

Magyar Építőművészet 1974/4 25.old.

Marinov Gusztáv

Formatervező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
(Budapest), 1975. jún-júl.

Marinov Gusztáv
belsőépítész

Méltatás

Bohor József: Tervezés és társadalmi igény.
Művészet, 1975. magyar – 14 oldal.

Marinov Gusztáv

M.L.: Berzsenyi Dániel megyei könyvtár és magasház, Szombathely. Épitész Medvedt László, statikusok dr. Benczo Béláné, Spányi Balázs, belsőépitészek Valentiny Károlyné /könyvtár/ és Marinov Gusztáv /magasház/, szaktanácsadó Szabados László. - Ismertetés, képekkel /foto Pennerné/ - Az ismertetés 2. része: Havassy Pál.

12-15.1.

Magyar Építőművészet, 1971.6.sz. 12-17.1.

MARINOV GUSZTÁV

A MAGY. IP. MŰV. AZ ÉZREDFORDULÓN

36.o.

k tervére utal.

ılíti a Lázár-katalógust. Elek levele,

enn.

szüleihez utaztában, vagy onnan visszatérő-

lkozott Elek Artúrral.

Mariotti, Vinc

vérm

l.

Fek Bp. török

32. tábla

unkásbiztositó Pénztár.

[illegible] bizottságnak

[illegible]

41. §-ai alapján kivetett [illegible]

2 darab fizetési jegyzéket, tisztelettel

nnek 74 korona 94 46 fillér összegét t. Cim

Marisa István
Van Gogh érem, bronz
Tolsztoj Leó érem, "

Nyári Tárlat. Ernst Mus. 1954. jul. 1o 1.

Marischka

beisi parmuvész

l.

Vámos 146. l.

150. l.

Mariska Vilmos

1907/8 II.

Ferkèpzomfoiskèvk

111. 1.

MDK

Marischka, bécsi épitész

Disz tér 3.sz. házat alakitotta át 192o k.

GenZakBpest

Marischka éfitéry
Schmidt Mikse
bútorgáros
Avvább

Gen Zak Bpest

K

Casino-u.2. Ház, udvari ablaka felett reneszánsz vörösmárvány, dombormüves friztöredék volt befalazva. (Jelenleg a Fővárosi Középkori Muzeumban.)

Czakó-u.15. Ház, XVIII.századi, földszintes. A 13.szám felőli falban ives, záróköves barok kapu befalazva. Oldalhomlokzat Tigris-u.

Dárda-u. Lásd Országház-u.14.

Disz-tér 3. Ház, kétemeletes, 7 ablakos, átalakitott homlokzat. Érdekes a kapualj ormos edikulákkal. Ebben gyilkolták meg Mailáth György országbirót 1883-ban. Épitette Griessl József tervei szerint Martin Siegl 1748-ban Batthyány Lajos számára. Marischka bécsi épitész alakitotta át 1920 körül. Hátsó homlokzata 7 ablakkal, középerkéllyel a Hunyadi-utra néz. Romos.

Disz-tér 4-5. Ház, egyemeletes, 10 ablakos, erősen átalakitva. Eredeti a 4. számu kapu, copfstilü faajtó. Földszinti első helyiségeiben gótikus falmaradványok. Rongált, helyreállitás folyamatban.

Disz-tér 7. Ház, egyemeletes, 4 ablakos, erősen átalakitva. A 6.szám melletti tüzfalában negyedkörives konzolt, két kőkeretes gótikus ablakot találtak bontáskor. Rongált.

Disz-tér 10. Ház, XVIII.századi, egyemeletes, 5 ablakos, elsőemeleti ablakok közt pillérek, ives kőkeret, régi faajtó. A kapualj nyomott dongaboltozata gótikus eredetü. Klasszicizáló folyosórácsok, pincében földalatti folyosó. Rongált.

Disz-tér 11. Ház, egyemeletes, 6 ablakos, neocopfstilü rácsokkal, az emeleten erkélyes ajtó-ablakok, teljesen átalakitva. Rongált.

Disz-tér 12. Ház, kétemeletes, 7 ablakos, vörösmárvány kapu atlaszokkal, melyek középerkélyt tartanak. Vörös mükő ablakkeretek. A ház eredetileg klasszicizáló volt, ami a kazettás főpárkányból s az alatta levő tojásfrizből látszik. Schmidt Miksa épitette át. A kapualj egy részében középkori falmaradványok, régi homlokzatában gótikus kapukeret-töredék eredeti festés nyomaival. Földszintje eredetileg árkádos volt. Baloldali földszinti termében három gótikus konzol, amely fafödémet tartott. Romos.

Disz-tér 13. Ház, XVIII.századi, egyemeletes, 3 ablakos, emeleti ablakok felett két finom dombormü alvó nő, ülő nő. Homlokzatán lizénák, oroszlánfejes fakapu. Rongált.

Disz-tér 14. Ház, egyemeletes, 6 ablakos, füzéres-maszkos, átépitett homlokzata kiforgatása az eredetinek. Ajtókeretek és kapualjban kis ablaknyilás gótikusak. Romos.

Disz-tér 15. Ház, XVIII.századi, egyemeletes, 8 ablakos, lizénákkal. Kissé átalakitva. Klasszicizáló folyosórács. Földszintjében középkori falmaradványok. Udvara árkádos volt. Rongált.

Döbrentei-utca 15. Ház, kétemeletes, ötablakos, középerkélyes. Első emeleti ablakok felett figurális dombormüvek. Szép főpárkány. Fedett kis udvar, disztelen klasszicizáló vörösmárvány kuttal. Hátsó homlokzata egyemeletes 5 ablakos, diszes főpárkánnyal: Attila-körut 42. Rongált.

Döbrentei-u.17. Ház, egyemeletes 1-3-1 ablakos, lizénás disszel, a földszinti ablakok felett kagylós disz, fogaspárkány. Összeépitve az Attila-krt. 44. sz. földszintes, 5 nyilásos, jelentéktelen házzal. Rongált.

Fortuna-köz 3. Lásd Országház-u.5.

Marischka

bécsi épitész

MDK

Disztér 3. Wernlein ház .

1920. körül alakitotta át.

Za kariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

17.1.

Marischka

épitaire

Gentmüeuel

10. 1.

MDK

Marischka bécsi iparművész

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMÉEKözl. Havi Füzetei 1926. III. évf. 9-12. sz. 127-150.l.

Mariotti

Pest és Buda 1684-és ostromát ábrázoló metszet fentitőt.

Csemegi József ifj.

A budai Császármalom eredete.

MMELKözl

1942. 155. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mariotti, Vincenzo

l.

Bpgrafabr

153, 156, 212, 224.

Aus „F

VIERFARBENDRUCK AUF KUNSTI
J. W. ZANDERS, PAPIERFABRIK
GENERALVERTRETUNG UND FABRIKLA
HEGELGASSE 19, TEL

Mariotti Vincenzo

l.

Kol Bpgrafati

155, 156, 212,
224.4

Coloman Mikszath et les mettera également à la disposition de nos soldats malades ou blessés. Pour le même but le grand public a cédé en quelques semaines environ 120.000 volumes, de sort que l'armée dispose d'une quantité parfaitement suffisante de lectures récréatives.

Mariotti, Vincenzo
grafikus
XVII. 2
R.
Budapest Régiségei
XII. k. 290. R.

Mariotti Vincenzo

fesso

l.

Budinio Pi. l

Marinus de la Braza

dalmát lapicida

Matyás udvara 1480-as
évek-

BJ Ferenc 199. l. jegyzet

73/97 III

...vidék előtérében a dús lombozatú fa alatt
...ül (kezében lantrtalés ~~nézi~~ a mellette helyt
...ányt, szemleli, ki figyelmesen hallgatja őt. A fia-
...ete: barette, bő ujú kabát és szűk nadrág;
... kivágott ingváll, szárga bő szoknya szalag-
... háttérben épület-romok látszanak.
...ös.

...l, méretei 12.2 : 13.5
...ovember 16-án
...37078/96 sz. rendelet alapján Theyrer Lipóttól
...ft.
...tt 1896. XII. 21-én ~~[illegible]~~
...tott 1897 február 2-án (80/97) és az elszámo-
...vétetett 1897. III. 25-én a 13050 sz. leirat.

XX

M.D.K.

Marinus Tomacellus, miniátor

„másolta az Egyetemi Könyvtárban őrzött (Cod. lat. 11) Caesar: De bello Gallico-corvinát, melynek eleje hiányzik, de a 212a lapon olvasható a másoló neve. Corvina voltát szines corvina aranymetszése tanusítja. Mezey László megállapítása szerint Marinus Tomacellus a nápolyi király szolgálatában állott, s így az eddig fizenzeinek tartott iniciálérat inkább nápolyi származásnak kell tekintenünk."

A magyar Corvinák. Összeáll. és bev.: Berkovits Ilona. Bp.1962. Magyar Helikon. 40. old. 11. K.

Maríny, L. kapitány

rajza: A nagyváradi vár alaprajza

XVI-XVIII. sz. 1775-1776. Bécs. Kriegsarchiv.

Inland C. V. Eur. G. Nr. 7.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975

110. old.

Marinyi Ödön

* **A Műterem kiállítása.** A Műterem kiállító helyiségében Marinyi Ödön mutatja be festményeit. Az Európát járt művész biztosan, nagy tudással fest és rajzol, kulturált művész, de látásmódja századunk elejének szemlélete. Portréin mutatkozik meg rajzbeli biztonsága, fehérruhás gyermekcsoportjain festői előadása és széles ecsetkezelése s virágcsokrain a színek szeretete. Pikturája megnyugtató hatású, harmónikus lelkivilágra vall.

Ny Magyarság

1941. nov. 4.

Mag

Ungarn

1919. Vízj. fekvő kereszt, ⁓ 12

262/24

45 f.
barna/zöl

Álló ≠

Fénykép

Magyar Foto: Rit 1003/13 Hegedűsné

Morinyi Ödön: (Honvéd)

Olaj

Jelz. j.o.: „Morinyi 51."

1951.

Neg. van

MDK

Marinyi Ödön

Csendélet, repr.

Magyar müvészetért 1940. febr.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972 APR 9.
SZABAD FÖLD
Budapest

Marits István

1021

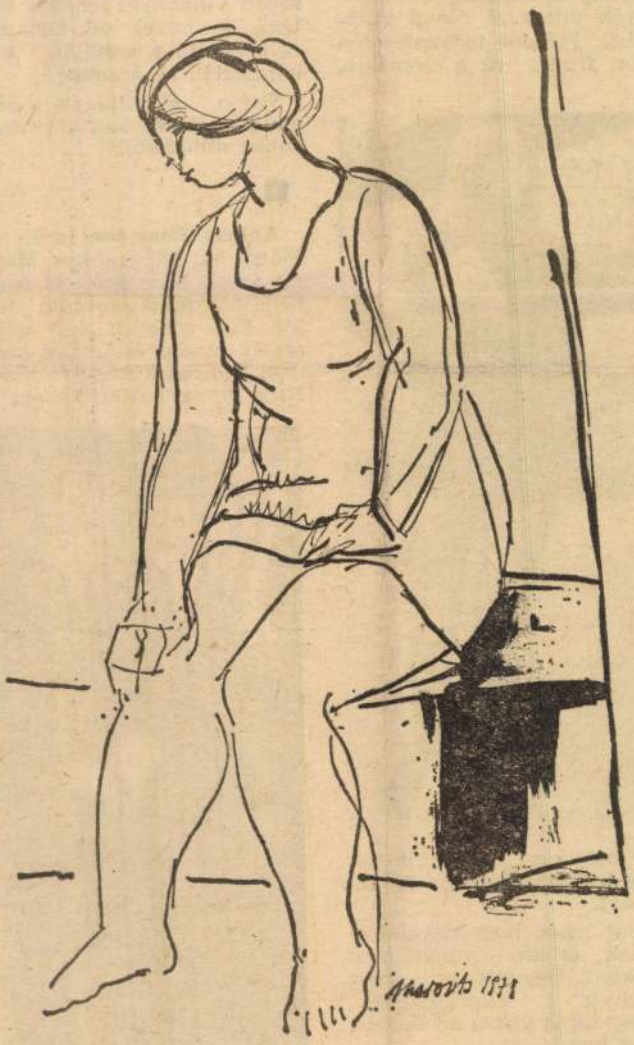

Pihenő asszony

Marits István rajza

RÓLUK SZÓL A HÍR

Marisa Mell. A 30 éves osztrák származású színésznőt nagy öröm érte. Postán visszakapta a hatmillió forint értékű ékszerét, amelyet néhány hónappal ezelőtt betörők vittek el római villájából. Feladót természetesen nem írtak rá a csomagra,

így még egy autogrammal sem hálálhatja meg a küldeményt.

Bár lehet, hogy névaláírásának értéke valamelyest csökent. Ugyanis a „rossz nyelvek" elterjesztették: azért kapta vissza az ékszert, mert hamis...

■

Jacques Chaban Delmast, Franciaország 57 éves miniszterelnökét gyászharangok zúgása kísérte legutóbbi észak-franciaországi körútján. Így tiltakoztak az itteniek az ellen, hogy a bányabezárások miatt sok ezer embert fenyeget a tartós munkanélküliség réme. A kormányfő nem tudott ezzel kapcsolatban semmi meg-

[illegible] sában villannyal lehetett fűteni, de mivel két hónapig nem fizette a számlát, kikapcsolták az áramot.

Vajon a villanytársaság most jutalékot kap a temetkezési vállalattól?

■

Antony Snowdon lord. A főúrrá lett fotográfikus, Margit angol hercegnő 42 éves férje barkácsolásra adta fejét. Első alkotása egy szék, amely mozog és tetszés szerinti irányba kormányozható. Nem motor hajtja, hanem a

rajta ülő személy testének ingása. A találmányt szakértők előtt is bemutatta.

Úgy látszik, van valami igaz a válási szándékáról szóló pletykákban. Ki akar mozogni a palotából...

■

Franz Josef Strauss. A bajor ellenzéki revansista fé-

Marinkay Ilván szobrán

Hévíz, 1994/5.

annyit jelent, hogy minden lehetséges hasznot, elismerést, jutalmat maguknak óhajtanak megszerezni. Gyakorta súlyemelő erőfeszítéseivel törekszenek néhányan arra, hogy az új és az újabb dicséretet és a pénzt megkapják. Tudunk olyan hazajáró lírikusról, aki néhány esztendő alatt csaknem félmilliót „vett föl" különböző címeken a hitbizományában. (Óhatatlanul feszültséget idézett elő ezzel az ott élő pályatársai között.) Az is megtörtént, hogy az ilyen hitbizományost vitték el külföldre, annak ellenére, hogy volt az adott nyelvet kitűnően beszélő helyi műfordító. Aztán hazatérve még az elszármazott hitbizományos panaszkodott arról, hogy földijei milyen rosszul szervezték meg programját.

A patronálásnak álcázott kisajátítás melletti másik változat a helyi „kiskakaskodás". Hosszú ideig tanúja voltam annak, hogy a verstani alapismeretek nélkül irogató számtantanár mennyire elutasító azokkal szemben, akik hitbizományában köreit zavarni merészelik. Azért, hogy városában mindenkiben tudatosodjék, nélküle ott nem történhet semmi, sok fórumon hirdeti pótolhatatlanságát. Pedig tudnia kellene, hogy ilyen ember még a hitbizományban sincsen. Majmolja inkább a hazajárogató lírikust, s akadályozza, hogy az ott született művekben a couleur locale érvényesüljön.

A megjelenési formák köre még szűkül. Volt olyan önmagát europeernek tartó levéltáros, aki a fondok iratai fölött rendelkezett hitbizományosként, s megsértődött, ha valaki témáiban tájékozódni merészelt. A La Fontaine és a Berzsenyi Társaság – hogy csak két példát említsek – múltja nem csupán kultúrtörténeti, de irodalmi kérdés is. Hitbizománynak vélheti azt valaki? Legfeljebb akkor, ha úgy akar tudományos hírnévhez jutni, hogy egyedül ő ismeri az alapvető dokumentumokat.

Aligha kell bővebben bizonygatni, hogy ezzel mennyi kárt okoz. Továbbmenve; lehet-e a közönség, az olvasók szempontjából annak haszna, ha az irodalmi eseményeken hónapról hónapra, évről évre ugyanazokat látják és hallják? Ha költészet nap, író–olvasó találkozó van Szárszón, Győrben vagy Pápán. Szinte előre tudható, hogy kik jelennek ott meg. Ennek is van reakciója. Idézek egy irodalomtanárnőtől: „F. verseit nemhogy tanítani, olvasni sem tudom. Mindig és mindenütt ott van, mert azt a *látszatot* igyekszik kelteni, hogy hiányával nem lehet meg esemény. Pedig ezzel csak akadályozza az új tehetségek megismrését."

Az irodalmi hitbizomány – országos tapasztalat szerint – azért tartható fenn, mert mindig vannak, akik a többszáz helyett csak két-három névben gondolkodnak. Elfogadott igazság, hogy a cseppben benne van a tenger, és az is, hogy egyetlen csepp aligha kelti a végtelenség képzetét. Így néhány – és mindig ugyanazon – író nem mutathatja meg mai irodalmunk sokszínű változatosságát. Ezért nem lehet túlzó a kérés: *számoljuk föl az irodalmi hitbizományokat!*

TAR FERENC

Szobrok a keszthelyi Fő téren

Tudomásunk szerint 1956-ban, a forradalom idején az országban egyetlen településen emeltek szobrot a szabadságért harcoló elesettek emlékére. A „fehér embert" – ahogyan a helyiek nevezték – 1956. november 1-jén avatták fel Keszthely Fő terén. Néhány nappal korábban azonban a ledöntött szovjet emlékmű talapzatára egy gróf szobrát állította a tömeg, így tehát novembertől két „új" szobor állt a Balaton legnagyobb településén.

Keszthely is azon városok közé tartozik, amelynek központjában a szobrok tükrözik a rendszerváltozásokat. A gimánzium előtti téren nagy pompával, ünnepséggel avatták fel Lukácsy Lajos Festetics György grófot ábrázoló bronzszobrát 1902-ben. A városért sokat tevő gróf szobra évtizedeken keresztül zarándokhelye volt a mezőgazdasági felsőoktatási intézmény diákjainak; de tisztelettel tekintettek rá a város polgárai is. Mindenki úgy gondolta, hogy a Georgikont alapító nemes úr szobra nem méltatlanul áll a város központi terén. Az 1945-ös „felszabadulás" azonban eltüntette a város szívéből Festetics gróf szobrát. Be akarták olvasztani, mégis sikerült a Balatoni Múzeum igazgatójának megmenteni, és az intézmény alagsorában a tüzelő alatt éveken keresztül tárolni. A szobor anyagára szükség lett volna a készülő szovjet emlékmű felállításához, a muzeológusok azonban féltve őrizték „kincsüket". Festetics György szobra 1956. október 24-ig pihent a szén alatt. Ekkor a budapesti eseményen fellelkesült keszthelyiek; – akik már korábban megszervezték a Petőfi kört az Akadémián –, a diákok és a helyi üzemek dolgozói ledöntötték a háborút követően emelt szovjet emlékművet, majd délután 2 óra körül levonultak a Balatoni Múzeumhoz, ahol követelték a „Gyurit". A múzeum igazgatója a 10–12 markos embernek átadta a szobrot, akik a Fő térre szállították és a szovjet emlékmű roncsaira állították fel. Kinyújtott jobb kezébe pedig a piros-fehér-zöld zászló került.

Az események tovább haladtak. A forradalom nemcsak vívmányokat könyvelhetett el magának, sajnos halálos áldozatai is voltak. Ezért jutott eszükbe a keszthelyieknek, hogy november 1-jére szobrot állítsanak az elmúlt napokban elesettek emlékére. Megkeresték a Hévízen tartózkodó Marinkay Istvánt, és felkérték a szobor elkészítésére. Marinkay úr örömest elvállalta a megbízatást, hiszen volt törlesztenivalója – megfordult az 50-es években Kistarcsán és a recski táborban is. (Ez utóbbi helyen az ÁVH-s tisztek kerti törpéket gyártattak vele vasbetonból.) A gyors elhatározást tett követte az ideiglenesnek szánt gipszszobor a tervezéssel és kivitelezéssel együtt alig több mint egy napot vett igénybe és már szállíthatták is a munkások a gimnázium előtti térre. Az Építőipari Ktsz dolgozói téglából egy magas talapzatot készítettek a „fehér ember" számára. Az emlékmű november 1-jére készült el. A szobor előtt rézváza és eltört bilincs utalt a mondanivalóra, amelyet egy márványtábla egészített ki. Felirata: „1956 OKTÓBER. AZ ELESETTEKNEK AZ ÉLŐK, AKIK TALÁN HOLNAP HALNAK MEG A SZABADSÁGÉRT." A november 1-jei avatásról a Keszthelyi Újság 1956. november 3-i száma tudósít. „Csütörtökön délután tartották meg a Mezőgazdasági Akadémia tagjainak rendezésével a szabadságharcok alatt elhunyt halottaink emlékére rendezett gyászünnepélyt. Keszthely dol-

gozói hosszú tömött sorban állták körül a hősök emlékművét, melyet a koszorúk sokasága lepett el. A Himnusz ünnepélyes hangja után Borka Gyula méltatta a névtelen hősöket. „A temető csendes áhitata árasztja el itt is a lelkünket. Lobognak a fáklyák. Lobogásuk nemcsak világít, e fények melegítenek is itt. Hőseink lelkének a melegségét érzem itt. Ma hősökről beszélni nem nehéz! Rajongásig szeretett szép hazánk utolsó csepp vérükig harcot kívánó szabadságunk e napjaiban könnyű, nagyon könnyű hősöket találni! Hősök azok a fiatalok, akik nevetve, a haza iránti szeretet lángjától szinte felmagasztosulva dobták oda életüket az életben maradók jövendőjének oltárára. Hősök Ők! Hősök azok a munkások, azok a felettünk álló nők és férfiak, akik beálltak a sorba. Abba a sorba, amelynek végén szörnyű mély sír tátongott. Géppisztolyok tüze, harckocsik ágyúinak orkánja seperte bele a mélységes sírba nemzetünk virágait és büszkeségeit. Nyugodjatok békességben drága hőseink! Örök dicsőség Nektek, Drága hőseink, akik halhatatlanná váltatok halálatok által!"

Az elsőéves mezőgazdász hallgató után Fejes Lajos alezredes, hadosztályparancsnok „esküt tett a nép előtt, hogy teljes erejével a szabadságharc mellé áll és ha kell, életét is feláldozza ezért az ügyért, amelyért ezrek áldozták fel: a szabadságért". A visszaemlékezők szerint a külföldi rádiók gyakran emlegették mindkét szobrot. Állítólag Festetics György szobráról Moszkvában úgy emlékeztek meg, hogy e szobor felállítása is bizonyítja, Magyarországon ellenforradalom van, mivel Keszthelyen visszaállították a földesúr szobrát. A Szabadság-szoborról természetesen elsősorban nyugaton emlékeztek meg teljesen más előjellel. Az akadémisták és a hozzájuk csatlakozó ifjak továbbra is aktívak maradtak. Mindennaposak voltak a felvonulások, a gyülések a város központi terén és sűrűn ülésezett a forradalmi tanács is. A laktanyából fegyvert követeltek, és bár a katonai vezetés ezt megtagadta, így is sokan jutottak pisztolyhoz, géppisztolyhoz, puskához. November 4-e után természetesen az országos eseményekkel összhangban Keszthelyen is bekövetkezett a gyökeres fordulat. Megjelentek a szovjet tankok a város különböző pontjain. Így helyben az ellenállás reménytelenné vált. A fiatalság közül azonban jó néhányan úgy gondolták, hogy a harcot tovább kell folytatni, ezért fegyverüket magukhoz véve nagyon kevés élelmiszerrel kivonultak a közeli Rezi várához. Az elszántság megvolt, de a felszerelés nagyon hiányosnak bizonyult. Így nem csoda, hogy a hűvösödő novemberi napokban a lelkesedés fokozatosan csökkent. És amikor néhány nappal később egy szovjet tank kivonult Rezibe, hogy térdre kényszerítse a várromhoz kivonult ellenállókat, már nem volt kiket megfélemlítenie.

Keszthelyen a forradalmi napok után lecsendesedett az élet, az emberek otthon izgultak szeretteikért, akik elhagyták családjukat és nyugatra távoztak a megtorlás elől, mások pedig önmaguk miatt figyelték aggódva az eseményeket.

A város Fő terén felállított két szobor még hónapokon keresztül emlékeztetett az október végi–november eleji eseményekre.

1957. április 4-ére azonban már mindkét szobor eltűnt, „a felszabadulás ünnepét" a város az új szovjet hősi emlékműnél tartotta. Festetics György bronzszobra csak évek múlva, a 60-as években került újra talapzatra, de már nem az apja által alapított gimnázium elé, hanem a Festetics kastély előtti parkban. Azóta is ott áll.

A „fehér embert" beszállították a Balatoni Múzeumba, és mint múzeumi tárgy az intézmény anyagát gazdagítja, azzal a törött emléktáblával együtt, amely az 56-os események idején a szobor előtt volt.

KOVÁTS ZOLTÁN

Tragikus örökség

A „médiákat" olvasgatva, hallgatva és látva az a vélemény formálódott meg bennem hogy a sok-sok torzító tudósítás mellett még a jobbak sem mutatják igazán mélyen a valót vagyis azt, hogy mi minden rosszat örököltünk a múltból, mily nehéz ezekből a bajokból kijutni. Mivel helyzetünkkel, múltbeli örökségünkkel sokak nincsenek tisztában, így elégedetlenségük hangoztatását jogosnak vélik.

Az egyik örökségcsomagot csak megemlítem, hisz azért erről minden nap tájékoztatnak a „médiák", hiszen ennek nyűgét, nyomorát bőrünkön érezzük: az ország anyagi leromlottságát, eladósodottságát, az elveszített fizetésképtelen keleti piacok következményeit és így tovább. E gondok ismerősek, e téren tájékozottak vagyunk. Aztán már csak a hozzá nem értés mondatja egyesekkel, hogy miért is veszünk fel újabb kölcsönöket. Külföldi kölcsönök nélkül hogyan is lehetne a tőkeszegény gazdasági életet fellendíteni? Kölcsönök, tőkebeáramlás lendítette fel a gazdasági életet az 1867-es kiegyezés után; az I. világháborút követő inflációból 1926-ra sikerült – kölcsönökkel – a pénzt stabilizálni; az 1929–33-as gazdasági válságból is kölcsönökkel lábaltunk ki. Vajon a „Marshall-terv" nélkül ilyen szinten lenne Németország? – Mi még a II. világháború következményeit sem hevertük ki, már ránk szakadt a „tervgazdálkodás"! Abban nagyon biztos vagyok – ha belső zavarok, sztrájkok ezt meg nem akadályozzák; – hogy gazdasági elesettségünkön úrrá tudunk lenni, fokozatos gazdasági fellendülés fog megindulni.

A másik örökségcsomagról is tudunk, bár ennek negatív és hosszan tartó következményeit csak sejtjük: ez az erkölcsi leromlás. Egyszerűen fogalmazva: a török hódoltságot, annak 150 évét azért volt könnyebb kiheverni, mert nem akartak bennünket az iszlám hivévé tenni. (Szegény szerbek egy részét azzá tették, ezek a bosnyákok!) Mi megmaradhattunk reformátusnak, evangélikusnak, a ferences barátok jóvoltából meg a török hódoltság területén római katolikusoknak is. Bezzeg az elmúlt negyven évben minden „média" egészen a bomlást meghozó utolsó évekig – a Moszkvából vezérelt „marxizmus–leninizmus" vallását hirdette, szeminarizálta, annak tudását mindenféle hivatali előrehaladáshoz kötötte. Ebben a szellemben már két generáció nőtt fel! Zavarodottságot, éretlenséget tapasztalok e korosztályok tagjai többségében! Hatottak a „médiá"-k, az iskolák és így tovább! Nem értik, hogy valami véglegesen megbukott –, ez a diktatúra! Igaz ezt nem értették sokáig a németek sem, talán a japánok tömegei még ma se értik; ne is beszéljünk a szegény kínaiakról és a kubaiakról. Ennek a sokáig Szabad Népen, Népszabadságon, azon a bizonyos marxizmus–leninizmuson nevelkedett évjáratoknak az „eszmeisége" csak lassan fog változni. Ez is egy szomorú örökség, de nem tragikus. Majd a körülmények, a buktatók a gondolkodást is fokozatosan átformálják, ebben bizakodom.

A sok-sok negatív örökség mellett mégis legsúlyosabbnak, legnehezebben helyrehozhatónak a kialakult népesedési helyzetünket tartom. 1981 óta csak fogyunk, csak fogyunk! 1981-ben 10 millió 710 ezren voltunk, 1993 végén 430 ezerrel vagyunk kevesebben. *A népességfogyás következetes örökségét tartom tragikusnak.* 1989 óta

Vincenzo Mariotti MDK

résmetsetre, 1684-ből

Budáról.

Rep.: Borsos Béla: A Király-fürdő helyreállítása.

Műemlékvédelem, 1958. II. évf. 1 n.

23 l.

Mariotti, Vincenzo

Rézkarc: Pianta... di Buda... a Settembre 1686

Buda és Pest alaprajza az erődítmények, ostromművek és a csapattestek elhelyezésének részletes feltüntetésével.

69.o. 212. szám.

/dr.Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 86 o. és 16 repr.
Bp. 1937. 1683-1718.

Mariotti Vincenzo

Rézkarc: Corso del Danubio da Comora a Buda.

A Duna mellékének Komáromtól Budáig terjedő hegy és vizrajzi térképe a parton fekvő helységek jelzésével.

71 .o. 224. szám.

/dr. Kelényi B. Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. 86 o. 16 repr. Bp. 1937.

Mariotti, Vincenzo

Rézkarc: Pianta et asse.io della citta di Buda...
... 1684.
A Budai vár ostromának látképe ÉK-ről nézve.
57.o. 155. szám.

Rézkarc: Paine Et Elevatione... Di Bvda....2.Sett.
1686.
Buda ostroma nyugati madártávlatból nézve.
57.o. 156. szám.

/dr.Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában.1683-1719. 86 o.16 repr.
Bp. 1937.

M. D. K.

MARIOTTI, Vincenzo

A víziváross északi csúcsa

Rézmetszet (1684.)

Rezv. (Részlet)

Kelny.

Építés és Közlekedéstud. Közl. 1957. 1-2.

Borsos Béla: A Királyfürdő 71. l.

MTA

Máriás Duscan
festő

Sebesült madár című
műve szerepel a tárlaton.

Mészáros Fülöp: Romlon képzőművészeti csoport...
Művészet, 1968. április - 39 lap.

von MARIO(?), J.A. Zeichner

An 1996/1-3. 235.

Előcsarnokban:

Epitáfium, feszület előtt térdeplő alakok festmény keretben. Asgúthi Sigmond készítette 1646-ban Gelanszki Katalin emlékére.

Harangtorony

Egy harang 1698-ból, egy 1625-ből s egy minus nagyharang a XV. századból. Felirata: ave maria dominus tecum.

Parochián:

1. Kehely, aranyozott ezüst, hatkaréjos talp lóherívesen áttört, oldallapjain későbbi vésett hengeres szárán román stílű gomb beágyazott ké

Marjai György

céd és Gerenday Antal

Hobrázsok

Siremlék, repr.

Művészet 1942. 88. l.

Sz. Hiesz Géza: Szent Mihály arkangyal.

XVIII.

Marjánovits Marjai György: Egyedül.

Magyar Művészeti kiáll.
1942. jún. 6 - 22.

MARITSEK Ferenc építész

(Losonc)

Divény (Nógrád m.) népiskola-tervét készítette 1864.

Komárik 1982 301.

Marja Liisa Mäki-Pentillävel, finn faszobrász

Két évad között van a nagyatádi faszobrász alkotótelep. A hatodik értékelése megtörtént, a hetedik előkészítése folyamatban van. — A külföldiekkel néha előfordul, hogy kevéssé tudnak alkalmazkodni a fa sajátosságaihoz. Igy volt ez Mäki-Pentillävel, aki a finnországi Koskiból érkezett az alkotótelepre. Otthon sikra épített kompozíciókkal dolgozott, puhább fából. Amikor a tölgygyel került szembe, kísérleteznie kellett az erőteljesebb megmunkálással. „Találkozás szinjátéka" ennek készít szobrot, két férfi találkozását akarja ábrázolni és kifejezni mindazt, amit utazásai során tapasztalt. (említve).

Laczkó András: A nagyatádi alkotótelep.

Népszava, 1981. jan. 30.

Marjai Anna

Terve: a Távközlési kutató intézet irodáját. (Labor épület)

Iparterv Fiatal tervezők kiállítása.

Budapest, 1972 : 30 l

31

Marjai Anna

építészmérnök, diplomáját 1969-ben nyerte el. Terve: Szegedi H. k. energetikai épület.

Iparterv Fiatal tervezők kiállítása. Budapest, 1972 301

31

~~Gerenday Antal~~

cód Ks Marjai György
szobrászok

K Szremlék, repr.

Müvészet 1942. 88. l.

Pozsony h. n. VIII. 216.

Marjay György

Magyar szárnyak, gipsz

Miscsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

Marjai György MDK

dr. Budai Ferenc, bronz

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

Marjay György MDK

Magyar szárnyak, gipsz

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Marjai György MDK

Krisztus, gipsz

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Microsoft Text Recognition
Powered by ABBYY
www.abbyy.com

Marjai György

MDK

dr. Budai Ferenc, bronz

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Marjai György MDK

Krisztus, aluminium

Mücsarnok 1942-43 téli kiállitás

Marjai György MDK

Krisztus, gipsz

Mücsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi Tárlat

Marjai György MDK

szobrász

Művészet 1942. 88.o.

587	—	(MJ) **Johannes Marjalaki,** e. 1761 ⊨ (Csányi) Virágkehely, kerek talpán és kuppáján mélyített körvonalúhólyagok. — *Tulpenkelch, am runden Fuß u. an der Kuppa Buckeln m. vertieften Konturen.* — „1776." M—*H* 273, Ref. egyház — *Ref. Kirche,* Mezősas. Expos. 1934 : VI, 49, 11.

⊨ —, MC (1799–1803, 1806 munkára képtelen — arbeitsunfähig. (Zoltai ...)

Kampf Arthur, Düsseldorf. (3.)
Koldewey B. M., Dordrecht. (124, 202.)
König Hugó. München. (131.)
Kunz Meyer, München. (552.)
Landenberger Christian, München. (10)
Leempoels Jef, Brüssel. (179, 548, 549.)
Leemputten Frans, van. Anvers. (166, 168.)
Liesegang H., Düsseldorf. (148.)
Liebermann Max, Berlin. (128, 149, 563, 564, 566—572. 576—9, 580—81.)
Lochhead John, Camprie (Scotland). (213, 254.)
Moreno Carbonero José, Madrid. (199.)
Moucha Alfonz, Paris. (255—524.)
Müller Peter Paul, Gauting bei München. (19, 157.)
Richir Hermann, Brüssel. (15, 33.)
Roberts Elisabeth Wentworth, Paris. (137, 201.)
Ronner Henriette, Brüssel. (591, 611.)
Scarselli Adolfo, Firenze. (89.)
Seiler Carl, München. (122.)
Schildt Martin, Rotterdam. (538, 554.)
Schuster Woldan Raffael, München. (184.)

Marjalaky

ötvös Debrecen

XVIII.12

l.

Kapossy Magyarországi ötvösök. 11. l.

Marjalaky János

ötvös

1761 Debrecen

Kapmagyarországötvösök 23 l.

Csengödi gazdakör népkrt.

X. 173.

Marjalaky János II

ötvös, Debrecen

1761 — 1806

l.

Zoltán deb. 24. l.

Péc, cubic

XLII

Marjalaki János

Ötvös

Gentmüeml

267.1.

A m. kir. vallás- és

7488/1916.
----------szám.
eln.

A mögöttes országrész
lása mellett, - melyek parancso
reskedelem akadálytalan fentart
a legmasszebb menő mérvben fig
a népesség és a hadsereg szükse
oly rendszabályokról, melyek a
lását s a felmentéseknek az ok
vé teszik.

Ennélfogva folyó évi
kelt rendeletem kapcsán /:l. a

Marjalaky Jánosné

† 1804.

l.

Zoltán dob. 26 l.

kasa, dóm

363

Marjalaki János
debreceni ötvös
Mikalik Sándor. A magyar-
országi ref. templomok művészi.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1934.
194.l.

*) A mezősasi református egyház hasonló megoldású kelyhét Marjalaki János debreceni mester 1776-ban készítette. Jellemző példája annak, miként s mily változatossággal tudták e formailag rokon kelyheket variálni.

Az önálló kehelytípus kialakításán kívül református ötvösségünk sajátossága még a

194

*) harangvirágcsésze

kenyérosztó tányérforma megfogalmazása is. Kezdetben ezek a katholikus egyház kehelytányérjait, a patenát utánozzák s csak annyiban térnek el attól, hogy míg a katolikusoknál azok megaranyoztatását is mindenkor szigorúan megkövetelték, a református egyházak sok esetben azokat aranyozás nélkül is használták. Később azonban, ugyancsak a XVII. század közepétől ezek erősen megnagyobbodnak, kiszélesednek, gyakran hullámos peremmel is láttatnak el és gazdag feliratos és vésett leveles díszekkel ékeskednek.

Modern Photography 155
Picture making by Children 155
Publicité 1934. 156
Német grafikai folyóiratokról 156
Válaszúton a magyar plakát 156
A könyv. Írta Rovó Aladár 161
Zádor István: Egy hadifestő emlékei 1914—1918 161
Kapossy János: Magyarországi ötvösök a XVIII—XIX. században 208
Undi Mária: Magyar hímvarró-művészet 208
Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1930—34. 213
Szeged templomai 213
A Szfőv. Közs. Iparrajziskola évkönyve 213
Uxa József: A budavári királyi kápolna .. 213

PÁLYÁZATOK

Budapest Székesfőváros szignetpályázata.... 34
Az Ex-libris pályázat eredménye 35
Pályázat textilmintákra 72, 112
A Györgyi Kálmán Emlékkiállítás plakátpályázatának eredménye 73
A Budapesti Nemzetközi Vásár 73
Pályázat plakettre 112
Egy érdekes pályázatról 154
Pályázat a „Magyar Iparművészet" 1935. évi címlapjára 154

Marjalaky János I.
ötvös, Debrecen
1707 – + 1728 dec. 13
l.
Zoltöto Debr 23. l.

Pusrtarer

VIII

Marjalaky János

ötvös

l.

Zoltötvdebr.

80. l. 82. l. 83. l.

cren a lapon

többször cml.

84. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

30 nap **JÚNIUS** 25. hét

16 Vasárnap	Regisz Fer. *Jusztin*
17 Hétfő	Rainer hv. *Töhötöm*
18 Kedd	Erém ea. *Arnold*
19 Szerda	Gyárf. és Pr. *Gyárfás*
20 Csütörtök	Szilvér p. *Rafael*
21 Péntek	G. Alajos *Alajos*
22 Szombat	Paulin pk. *Paulina*

Marjalaky János

Ötvös Debrecen

l.

Zoltán Debr. 33. l.

19 sz.

ÁRJEGYZÉK.

IÁR KÖNYVEK

Margalaky János

ötvös Debrecen

1723-ban a

communitas tagja.

Zoltowdeb 42. l.

agos Bizottsága
. 10.

Marjalaki János nob
ötvös
1715 Debrecen
Magyarországi ötvösök 23 l.

Cseresznye K. 49

Marjalaki János
debreceni ötvös
Virágkehely 1776
m. 27·3 cm
Mezősasi ref. egyház
tulajd.
Jmt
Marjalaki Mihály
Tamyér, 1741
debreceni ispotály
templom
Jmt

EGER

Érseki líceum

RMV 12, 101 c.

Marjalaki János

otvös

Kőmagyótvj. 587. 7.

B C D E F G H I J K L M

1 2 3 4 I 5 6 II 7 8 III 9 10 IV 11 12 V 13 14 15 VI 16 17 VII 18

Szántó testvére

935.

. 27. 1615. n. sla S.

Marjálaky János

ötvös, Debrecen

1707 – + 1728

utána özvegye

l.

Zoltötv Debr. 18. l.

Alistál

XXIII

Marjalaky János nemes

ötvös Debreccen, 1715, 1720

l.

Zoltötv Debr. 18. l.

1127

nemes Márjalaki Zanós

ötvös.

1715 és 1720-ban Debrecenben élt igen szegényen.

Dr. Illéssy Zanós: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch Ért. 1904 évf. 391. l.

Marjalaki János ötvös M.D.K.

1761-től Debrecenben működött.
1774 ben renoválta a Tépe-i kelyhet.
1776 a Mezősas. i typlom részére kelyh
(repr: 79.)

S. Mihalik: Die ungarischen Beziehungen des Glockenblumenpokals. Acta Historiae Artium. 1959 (VI.) 79

M.D.K.

Marjalaki Fámos ötvösmester

cejre a debreceni városi tanács 1772. dec. 31-i jelentésében felsorolt nyolc aranyműveser. 1761-óta Debrecenben dolgozott és 30 éven át volt céhmester. 1806-ban megírta utolsó jelentését az egykor virágzó céh viszonyairól

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 267. old. és 268. old.

mák.

Marjalaki Kiss Lajos

által rekonstruált alaprajzi állapot:
Miskolc 1702-ben. E munka egy 1817-ből
származó falurajzos miskolci térkép segítségével
készült.

30. kép

ifj. Horváth Béla Miskolc
1962.

92., 93. l.

mdk.

Marjalaki Kiss Lajos

Szentléleki Pálos Kolostor. Templomrom. Műemlék.
Egyhajós két boltmezővel támpilleres nyolcszögű keletelt szentéllyel. A nagy méretű kerengős kolostor mégmincs kiásva..
M. Kiss L. szerint 1240 ben már állt. Ennek, ellentmond, hogy a Pálos rendet 1250 ben alapitották. A kolostort Ernye bán fia István nádor alapitotta 1310 táján. A 16-17 szban pusztult el. -(kép)

sfj Horvath Béla Miskolc 1962

248, 249, 250, 270. l-on 17. is 18. jegyzet.

Marjai Pál

ötvös

1749 Debrecen

Kapnagyarom ötvös 23 l.

Czengő 1820-ból X. 196.

Marjai Pál

ötvös, Kolozsvár, majd
Debrecen

1749 – 1752

l.

Zoltán Debr. 23. l.

Ruspoli

XXIII

Marjai Pál

ötvös

l.

Zoltötv Debr. 82. l.

Marjai Pál

Kolozsvári étvő
1742-ből való példa-
metszése az Erdélyi
Nemzeti Múzeumban.

Kelpeld

U. 2173

Ein Mann fällt um.
Das Spinnenschloss
re Die Rache der Drei.
nese Das Sicherheitsnadel
Das Verbrechen im Nachtzug
Die wndernden Diamanten

d

and statt P 4.50 jetzt nur 2.10
rtür

teuer
ussischer Roman.Leinen/P 7.50/ 2.80
22 Bildbeigaben. Monumental-
/P 18.-/ 7.60
ppyläen Verlags.Leinen/P 15.-/ 5.40
sätze-Essays. /P 9.-/ 3.60
rationen.nach d.Holzschnitten
/P 12.-/ 3.40
nen /P 10.20/ P 7.50,kartoniert 5.20
Johanna Franzischka Freymont
einen /P 15.-/ 5.20
Roman in Tagebuchblättern.
genöss.Gemälden.Leinen/P 14.25/ 6.80
n /P 15.-/ 2.60
ler,Kästner,H.Kesten etc.
d /Aus Deutschland verbannt/
/P 11.25/ 4.20

Marjai Pál

Ötv

U. 2173

~~Adam Ivan Ramonsk VI. 185.~~

Marjai Pál

Ötvöslegény

Kolozsvár 1742

Metszetes Eszmel egy v. Tölb.[2]

az Erdélyi Nemzeti Muzeum

tulajdona.

K. A.

ó alá. Minthogy a rendezés
Úr életrajza még hiányzik,
ızt a mellékelt kérdő-ív és
lexikon teljessége érde-
atni sziveskedjék.
;y az életrajz néhány napon
előre is hálás köszöne-

Kiváló tisztelettel

'AR KÉPZŐMŰVÉSZEK LEXIKONA
SZERKESZTŐSÉGE.

előfizetési kötelezettséggel nem jár.

Morjai Sándor

a miskolci Tiszai pályaudvar 1968-as tervpályázatán megvételben részesült 42.sz. pályamű egyik tervezője.

Molnár Péter: A miskolci Tiszai pályaudvar tervpályázata, 1968. - Magyar Építőművészet, 1969.2.sz. 3.l.

MARJAI ZOLTÁN

Magyar Iparmúvészet az

ezredfordulón 2000

195.l.

Majáy Gyula kép és iparmű vészeti kiállítás résztvevője

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. I. r.
476. l.
Kultúrkrónika

Marjai Imre

A Magyar Nemzeti Bank képzőművészeti csoportjának kiállításán festményével vett részt.

Forint. Magyar Nemzeti Bank dolg. lapja, 1951. Jul. 1.

M.D.K.

Marjai Lajos

Festőművész kiállitott a képzőművészeti fő-
iskolán.

Péter Imre:A vasutas képzőművészek VI.orsz.kiállitása.
Népszava 1956. aug.16.4.old.193.szám.

Marjai Mihály
ötvös

l.

Zoltötv Dch. 80. l.

MDK

Mariay Ödön

Mariay Ö.: A Balaton irodalmunk és művészetünk tükrében. Szépművészet 1941. 7. sz. 161-165.l.

MARJALAKY JANOS, ötvös

A debreceni ötvösök 1787-ben sulyos helyzetükről panaszkodnak:"...többen nem maradtunk,hanem csak négyen, um.Büttösi Istvan/I.cl./.aki egésségtelenség miatt nem dolgozhat.Egei József/I.cl./.Pesti Mihályné/II.cl./. Marjalaky Janos céhmester/I.cl./.Békési Samuel nem dolgozik." 367.old. 26.jegyz

P.BERSTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz.Évkönyve, 1975. Debrecen, 1975

MARJALAKY JÁNOS, ötvös.

A makói ref.egyház felirata szerint 1774-ben Marjalaky János által készitett keresztelőmedencéje és hozzavaló kupaja Debrecen legmegbecsültebb ötvösdinasztiájahoz vezet.A dinasztia megalapitója I.Marjalaky János ötvösmester az előkelő Hatvan utcaban lakott a mai Bika szálló helyén. 365.old

P.BRESZTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

I. MARJALAKY JANOS, ötvös

Debrecen legmegbecsültebb ötvösdinasztiajának meg alapitója volt. Az elökelő Hatvan utcában lakott. Zemplénvármegyeiek, 1636-ban nemességet kaptak. Marjalakiak már 1666-ban laktak Debrecenben. Marjalaky Janos ötvös 1707 ben nyert polgárjogot Debrecenben, 1723-ban esküdt, 1728-ban halt meg. 365.old. 23.jegyz

P. BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösmüvek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. Evkönyve, 1973. Debrecen, 1975

I. MARJALAKY JANOS, ötvös

MARJALAKY MIHÁLY, feltehetően I. Marjalaky János fia, ugyancsak ötvös, 1722-ben nyert polgárjogot. Debrecen elökelő civisei közé tartozott. 1733-ban esküdt polgár, 1761-63-ban tribunus plebis, utána a város egyik szenatora. 366.old. 24.jegyz

P. BERSTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösmívek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

II. MARJALAKY JANOS, ötvös

A makói ref.egyház keresztelő medencéje ovális,kissé esetlen.Ő készitette a medencéhez való ,kézzel kalapált hengeres,gyürükkel tagolt,csőrös kiöntőjü fedeles kannát is.Az egyszerü kupa zömök arányai,esetlen füle,de jó technikai felkészültségü,de kevés invenciójü mesternek mutatja. 367.old

P.BRESZTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösmüvek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz.évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

II. MARJALAKY JÁNOS, ötvös

A Csongrád megyei templomokban levő debreceni ötvösmüvek adatai:-Makói ref. templom.- 3.-Keresztelő kupa, a meden cé[illegible]hez.-Vörösréz aranyozva, kézzel kalapált. Tagolt talp Hengeres, cápázott két körgyürüvel tagolt test csőrös kiöntővel. Kérdőjel alaku fül, billentős tagolt fedél, toboz szerü gombbal és csavaros ujjtámasztóval.-Marjalaky János, Debrecen, 1774. 371.old T. 15 cm. M. 25 cm. Széj 15 cm

P. BRESTYANSZKY ILONA: Debreceni ötvösmüvek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

KI. Marjalaky János, ötvös

A Csongrád megyei templomokban levő debreceni ötvösművek adatai:--Makói ref. templom. 2.-Keresztelő medence. Aranyozott vörösréz.kézzel kalapált.négy gömblabon álló ovális test nyolcszöges peremmel.Fenekén bevésve:felirat. "Ezen edényt a Makói Reformata Ekklésia Számara tsináltattak...készült Debrecen J.Marjalaki által 159. Kr.és 27 icztz."-Marjalaky János,Debrecen,1774.-Sz 31 cm hossz.43.5 cm. mag.14 cm. 371.old.

F.BRESTYANSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz.Evkönyve, 1973. Debrecen, 1975

II. MARJALAKY JÁNOS, ötvös

A XVIII.sz-ban Debrecen egyik legjelesebb ötvöse. Üzletét I.és II.osztályba soroltak. 30 évig céhmester. Legényt is tartott, ami ez időben a hanyatlás korában ritkaság. 1770 körül öccse, Sándor is vele dolgozott. A céhmesterséget haláláig viselte. 1806-ban már egyedül az ő személyéből állott az egykor virágzó ötvöscéh. 367.old.

P. BERETZÁNSZKI ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

(1) MARJALAKY JANOS, ötvös

Marjalaky Jánosnak hosszú müködése ellenérevkevés munkája ismeretes. Koszeghy csak a mezosasi ref. egyhaz harangvirág-kelyhét ismeri, mélyitett körvonalú hólyagos kupajaval. 1776-ból. 367. old. 27. jegyz

P. BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösmüvek Csongrád megye egyházaiban 361. old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

II. MARJALAKY JANOS, ötvös

Az ő kezére vall a szentesi ref. templom helyenként aranyozott, felirata szerint 1799-ből származó réz fedeles kupája is, melynek felépitése arányos, technikai megoldása a makói kupáéval feltünően azonos. 367.old

P. BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösmüvek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

II. MARJALAKY JÁNOS, ötvös

II. Marjalaky János ötvösmester 1761 december 28-an nyer ri el a debreceni polgárjogot, és ugyanazon évben valik céhtagga is. 366.old. 25. jegyz

P. BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

MARJALAKY JÁNOS, ötvös

1.kép.-Fedeles kanna.-Marjalaky János műve.-/Debrecen/
Makói ref.templom. -Fekete repr. 366.old

P.BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád
megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz.Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

MARJALAKY MIHALY, ötvös

A "virágkehely" gyakorlata a XVIII.szazad második felében a debrecnei ötvösök körében meglehetősen elterjedt lehetett,mert Marjalaky Mihaly is készitett egyet 1741-ben a köröstarcsai reformatus egyház számara.
365.old

P.BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösmüvek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz.Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

MARJALAKY MIHALY, ötvös

Marjalaky Mihály, feltehetőleg I. Marjalaky János fia, ugyancsak ötvös, 1722-ben nyert polgárjogot. Debrecen előkelő civisei közé tartozott. 1733-ban esküdt polgár, 1761-63-ban tribunus plebis, utána a város egyik szenátora. 366. old. 24. jegyz

P. BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361. old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

MARJALAKY SANDOR, ötvös

Debrecenben Bátyjával, II. Marjalaky Jánossal együtt dolgozott. 1770 körül. 367.old

P. BRESTYÁNSZKY ILONA: Debreceni ötvösművek Csongrád megye egyházaiban 361.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

MARJALAKI MIHÁLY, ónöntőmester, céhmester

A Debreceni Egyházművészeti Múzeumban a világi jellegű ónedények között nevezetes az a 31 cm magas kanna, amelynek felirata: A N ÖTVÖS CZEH KESZITTETTE N MARJALAKI MIHÁLY ES POLGÁR JÁNOS UREK CZEHMESTERSÉGEKBEN 1743. Ez a nagymúltu debreceni ötvöscéh működésének nevezetes tárgyi emléke. 340.old.

<u>WEINER MIHÁLYNÉ:</u> Ónedények Hajdú-Bihar megyében 335.old

A Debreceni Déri Múz.Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

M.D.K.

Marjalaki Király és Társa, aranyműves

Debrecenben működött a XVIII. században.

Information Hungary. Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 971. old.

Marjalaki

ötös család (debreceni) 1800 körül kihalt.

Thomas von Bogyay: Bayern und die Kunst Ungarns, München, 1964.

Studia Hungarica, 1.

171

Marjalaky, nemes ötvös M.D.K.

Ötvös-család Debrecenben

Héjjné Détári Angela: Szakmáry Pál

Adatok egy szepességi ötvös-család működéséről
a XVIII. században

Az Iparművészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963.55.1.

Marjalaky Mihály

özv.

l.

Zoltán Deb 46. l.

Marjalaky Mihály

ötvös Debrecen

1733-ban a communitás tagja

Zoltóti Debr 42. l.

1763-ban nejszó szoló

n. o.

1764-ben szenátorrá

választottak s az

maradt 1774-ben

bekövetkezett halálaig

TECHNIKA

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, 112. XI., Műegyetem

Marjalaky Mihály

otvös

l.

Zoltóto Debr. 61. l.

Marjalaki Mihály

ötvös

l.

Zoltötv Debr 78. l.

82 l.

Marjalaky Mihály

Ötvös, Debrecen

1722 – † 1773 aug. 13

l.

Zoldötvösdeb. 23, 24. l

Bruch

XXIII

Marjalaky Mihály

Ötvös, Debrecen
1722 – + 1775

l.

2 oltötv Deb. 18.1

Ábrahám, Atl

XVIII

Marialaki Mihály

ötvös

l.

Zoltötv Debr.

80. l.

több helyen is eml.

Váchartyán, ev.

282

Marjalaki Mihály ötvös M.D.K.

Debreceenben dolgozott a 18. században.

S. Mihalik: Die ungarischen Beziehungen des Glockenblumenpokals. Acta Historiae Artium. 1959 (VI.) 72-73.

M.D.K.

Marján Dávid

30 éves, festő

A Rákospalotai Munkás Képzőművészeti Szabadiskola haladó tanfolyamának hallgatója az 1948/49. tanévben.

Képzőmüévszeti élet a felszabadulás után 358.l.
A MÜVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.
Bp. 1965.

MARJÁNOVITS, tobakmester

A 18.sz-ban folytatódott a délszláv tobakok beköltözése Magyarországra, a század második felében Veszprémbe is. Ezt mutatják a korabeli céhiratok mind gyakoribb horvát családnevei is, mint a Marjánovits. 225.old.

NAGY LÁSZLÓ: A veszprémi tobakok egy bőrkikészítő kisiparosság és műveléi a XVIII-XIX.században 189.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10.
Veszprém, 1971

Marjánovics szobrász

kezeptel a hűcsarnok téli tárlatán

Magyarság 1937 I. 23

Marjanovics György szobrász

„Anya gyermekével" c. (Sashegyi Gyulával közös) szobra szerepel a hűcsaznok téli tárlatán

(emlitve)

Cj Magyarság 1937 I. 24

MDK

Marjánovits György szobrász

Uj pályázatot irnak ki a hősi halált halt orvosok eml.müvére. Pesti Napló, 1938. okt. 2. 2. 16. 1.

MDK

Uj pályázatot... Esti Ujság, 1938. okt. 1.

MDK

Marianovics György szobrász

Uj pályázatot... Esti Ujság, 1938. okt. 1.

MDK

Marianovits György szobr.

KMTárs őszi kiáll. 1938. nov. Mücs. 36 l.

MARJÁNOVICS GYÖRGY és
Sashegyi Gyula

"Mindenek felett". Gipsz

Marjanovics György MDK

Buzavirág, gipsz

Műcsarnok 1939. téli tárlat

Marjanovits György MDK

A világháboruban elesett honvéd orvosok hősi-emlék pályázatának tervei

Műcsarnok 1939. téli tárlat

MDK

Marjanovits György

F.J.: Téli tárlat a Műcsarnokban. Pesti Hirlap 1939. jan.31.

MDK

Márjámovits György, szobrász

Olaszy Sándor. Gipsz.

OMKT.-Műcsarnok, IV. Nemzeti Képzőműv. Kiáll. Bp. 1937. ápr. 29.-jun. 20.. Kat. 9.l.

MDK

Marjanovics György

Krisztus, gipsz

Horthy jub. kiáll. 1939. dec. Műcs.

15. 1.

MDK

Marjanovics György
Zachariás, gipsz

KMTárs 1938. őszi kiáll.

Marjalaky Sándor

ötvös, Debrecen

1774 – + 1796. aug. 7.

51 évs Korabai

l.

Zoltötv Debr. 24. l.

Pécs, crêtes

XU

Marjalaky Sándor

ötvös

l.

Zoltötv Debr. 83. l.

MARJALAKI MIHÁLY ötvös

P.SZALAY Emőke: A bakonszegi református egyház urasztali edényei. In: Bakonszeg története és néprajza. Szerk. Ujváry Zoltán. Bakonszeg : Bakonszeg Tcs., 1990 443 - 453.p.

XVIII. sz. ötvösművek

ekítménytan- és iparművészeti rajz tanszéke, amelyre az igazg
Kelety Nádlert szánja :

Budapest, 19. 12. 18

Sehr geehrter lieber Freund !

An der meiner Direktion unterstehenden Kunstschu
(M. kir. Országos Mintarajziskola és Rajztanárképző) wi
wahrscheinlich schon in der nächsten Zeit der eine höhe
Lehrstuhl eines ordentlichen Professors für Ornamentik un
kunstgewerblichen Zeichnen (Naturaufnahmen, Entwerfen, etc
in Folge freiwilligen Austretens neu zu besitzen sein ; mit we
cher Stelle der Jahresgehalt von 2200 Gulden Ö. W. (sam
Quartierpausale) verbunden ist. Unterrichtszeit wöchentlic
8-10 Stunden ; Samstag und Sonntag frei ; ausserdem 2 bi
2½ Monate Sommerferien u. je zwei Wochen zu Ostern u
Weihnachten.

In unseren weiteren Entschlüssen bin ich gerne bereit
da ich Sie, geehrter Freund in erster Linie für diese Stelle in
Auge gefasst u. sehr erfreut wäre, wenn Sie, nach ehrliche
Überlegung dem Gedanken, sich als Fachlehrer in Budapes
zu etablieren, Geschmack gewinnen würden ; obwohl diese

Marjalaki Pál

1732 előtt Debrecen

Kecskeméti András nála

tanult 1732 előtt

Kapmagyarországtörők 231.

Cserey Farkas: A fáluti nevelés-
nek módjáról való vélekedés.
Nagyvárad, 1806. X. 200.

Mànjalaki Pál

ötvös

A XVIII. század elején Debrecenben élt.

Dr. Illésy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch. Ért. 1904 évf. 388. l.

M. k. adóhivatal Buda
1905 MAJ 17.

3284

905

Vissza

Marjanovics

és

Sashegyi

2 minta

Résztvettel – bpesti

Madách – szobor

első pályázatán

1938 febr.

lt Barátom !

f.évi junius hó 26-án megalakult az
zági Barátainak Egyesülete és elha-
i olasz és magyar nyelven, amelynek
meg az alakuló közgyülés.
sősorban a hazai római és olasz vo-
intése alkotja, majd és éppen ezért
tek évi termésének feldolgozására
emélyemtől eltekintve, a következő
rensekül:

becses közreműködésedre feltétlenül
érlek arra, hogy az 1936.év magyar tu-
yar problémákra vonatkozó külföldi i-
óber 15-ig alulirott címére eljuttat-

rint 5-15 oldal között változhatik.
eredmények értékesitéséről van szó,
s a hibákat legfeljebb tapintatos

feltétlenül kéri
öszöni igaz nagyrabecsüléssel:
földi András s.k.

M.D.K.

Marianovics Lőrinc ötvösmester

a városi tanács 1771. szept. 25-i jelentése szerint Erseken - várott működött.

S. Mihalik: Veruch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, Tom.VII. Fasc.3-4. 279. old.

Marjay György MDK

Egyedül, márvány

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállítás

A magyar művészetért c.kiáll.

Marjalaki Kiss Lajos,

5. Vármentő előadás a diósgyőri vár udvarán, 1952-ben. Előadók: Marjalaki Kiss Lajos, Leszih Andor, Vákár Tibor

Magyar Építőművészet, 1984. 3. 21-old.

„A magyar művészetért"-kiállítás a Műcsarnokban. Kukoricatöréskor. Gaál Ferenc festménye

Magyar otthon a szabadságharc után

Írta: **Lyka Károly**

Nagyanyáink korának, a Bach-korszaknak, már vajmi kevés tanúja van. Ami akkor élő valóság volt, ma már csak betűk, örökölt családi apróságok, a művészet fönnmaradt alkotásaiban él tovább. Az osztrák elnyomatás lélekzsibbasztó viszonyai közt természetesen megváltozott az élet rendje is. Vele sok minden, amit az előző korszak, a táblabíró-világ, nehéz munkával megteremtett. Az otthon képe is más az ötvenes-hatvanas években, mint volt odáig, lassan-lassan úrrá válik a romantikus ízlés és betelepedik a családi otthonba is.

Ebben a korszakban egész Európát végigjáró szellemi mozgalom a romantika. Nem új sütetű nálunk sem, bizonyos területeken már előzően is a kor stílusává lett, képek, szobrok, itt-ott épületek is tanúskodnak róla. Divatba jön a középkori építési mód, a román, gótikus stílus kibányászása, ebben az időben épült ilyen romantikus formákban a nagy fóti templom, Pesten a Vigadó, két legnevezetesebb és kortjelző alkotásai a romantikának, de így épülnek Pesten bérházak is, amit a többi város hamar utánoz, a vidéken nagyúri kastélyok is. De nem ezek a művészetek voltak az a forrás, amely varázserejével táplálta a közönség romantikus hajlandóságait, hanem első sorban az irodalom és a színház. Kivált az elbeszélő irodalomnak volt nagy hatása, mert ez országgá terjedt, eljutott a vidéki kastélyokba, udvarházakba is s nem volt annyira a városokhoz kötve, mint a színjátszás. Mindakettő korszakunkban élte egyik legszebb virágkorát. A romantikus regény és novella, kötetlen stílusában megengedte a képzelet szabad sáfárkodását, kielégítette a rendkívüliség szomját, kontraszthatásaival és érzelmiségével befészkelte magát az olvasók szívébe.

Közönségünk legkedveltebb írója ebben az időben Jókai Mór, ekkor írta legszebb regényeit és csodálni való bőségben elbeszéléseit, amelyek új világokat, meglepő jellemeket, csodálatos cselekedeteket tártak az olvasó elé. Az ő képzeletének kristályán át dúsgazdaggá színesedett a világ. Művei napilapokban, folyóiratokban, sőt kalendáriumokban is jelentek meg, tehát nagy olvasóközönség asztalára kerültek, de kisebb írótársainak művei is, le egészen a ponyvairodalomig a színházzal versenyt táplálgatták a romantikus szemléletet. Ki kell emelnünk a romantika jellemvonásai közül legalább egyet: a multba való visszavágyást, amely egyformán érezhető mind az irodalomban, mind a művészetben. Ezeknek a vágyaknak tárgya a középkor, a román és gótikus stílusnak korszaka, amelynek legendái, hősei, történetei most új életre kelnek, és amelynek formavilágát a művészek ekkor szabadabbnak, kötetlenebbnek érezték a klasszicizmus kötött, pontosan szabályozott stílusánál. Ez a klasszicizmus, amelynek mintegy reakciója a romantika, ebben a korban ridegnek, fagyosnak hatott, szabályait tűrhetetlen bilincsnek érezték, amely szárnyát szegi az alkotó képzeletnek. A középkornak világát át-meg-átkutatják, nemcsak legendáit és történeteit, hanem egész formavilágát is és egyre-másra megjelennek ezek a román és gótikus formák a nagy palotákon egészen a művészi ipar apróbb készítményeiig, amelyek a napi életet, az otthont szolgálják.

Természetesen, nem rögtön és nem kizárón. Mert egyrészt sokkal több az öröklött holmi a közelmultból, amely még a táblabíróvilág formáit mutatja, másrészt a közönség tehetőssége korántsem akkora, hogy merően új

berendezkedésre gondolhatna. A birtokos nemesség kúriái nagyobbrészt a régiek. Madách Imre 1853-ban Csesztvéről a sztregovai „kastélyba" költözködik s holtáig ott lakik; dolgozószobáját, amelyben az Ember tragédiáját írta, nagy boltozatairól és sötétségéről ő maga nevezte el oroszlánbarlangnak. Ez bizony nem az új korszak lakásformája. Vörösmarty Mihály csaknem egyazon időben, 1853-ban költözködött Nyékre. „Egy régi tornácos házban lakott, melynek rendkívül alacsony, gerendás szobái nyomasztólag hatottak kedélyére. Gyakran mondá látogatóinak: ezek a gerendák úgy nyomják a lelkemet! Itt szokott állani a tornácon, csibukjából füstölgetve."

Írótársuk, Jókai Mór pesti lakásai más képet mutatnak. Jókaiék a hatvanas években egész sor szobát laktak, a hálószobában széles francia menyezetes ágy fehér csipkefüggönnyel, mahagónifából készült bronzlábú toalett-asztallal, a nappaliban hímzett kerevetek és székek, Jókai dolgozószobájában a bútor világos cseresznyefa, zöld bőrrel párnázva. Jókaiék folyton vásárolgattak régi bútorokat és egyéb berendezési tárgyakat, sokféle korszak ízlése adott itt egymásnak találkozót. A régiség szeretete, korszakunk egyik jellemvonása, a jómódú költőben hű ápolóra talált.

Az átlagos városi polgárnál is sokszor vegyes ízlésű a lakásberendezés: öröklött holmi mellett a módosabbak új divatút is szereztek, középkorias formájú vagy díszű, akkor ó-németnek is nevezett széket, asztalt, tálalót, egészen a romantika értelmében.

Kiadósabb lakásberendezéseknél az építészé az első szó: ő tervezi a bútort, az asztalos csak végrehajtó közeg. „Egy stílszerű karosszék sem készülhet el a műépítész nélkül", olvassuk egy 1860-ban megjelent cikkben. Éppen korszakunkban indul hódító útjára egy stilisztikai áramlat az iparművészetben: az épített bútor évtizedekre kiszorítja a szerkesztett bútort. Építészeti formákból alakítják a bútort, mert a kor építészei régi stílusokból indulnak ki („stílszerűség"), holott a táblabíró-világban az asztalos az anyagából és annak szerkezeti lehetőségeiből és a célból indult ki. Ezzel lassankint hitelét veszti a köztudatban a Bécsben biedermeiernek nevezett bútor s fölkerül a padlásra, hogy az unokák a huszadik században mint becses leletet lehozzák szalónjukba.

De az épített bútor diadalmas hódítása magában rejtette a művészi ipar stílusának romlását is. Hozzájárult az így tervezett bútorokon a fafaragó mester kiadós munkálkodása, aki külön készítette a „díszt" s azt ráerősítette a szintén külön készített bútorra, vele feltámadt egy mesterség, amely az előző korszakban szinte tetszhalott volt: az esztergályosé, akinek közreműködését nem nélkülözhette az építész-tervező. Éppen úgy bő szerephez jutott a kárpitos is: módos házakban hatalmas függönyök kezdték a szobadísz szerepét vállalni, nemcsak az ablakok körül, hanem a szoba sarkaiban is. Mindez csak a módosak otthonáról áll és csak megindulása egy folyamatnak, amely a hetvenes-nyolcvanas években válik általánossá. Egyébként a szerényebb polgár egyelőre megelégszik az örökölt holmival.

A lakásberendező építészek egészen a középkorból bányászták formakincsüket s ez természetesen akadálya volt annak, hogy a népművészet bevonulhasson a család otthonába. A bútort ugyan sok kézimunka díszíti, a család asszonyai, lányai szorgalmasan hímeznek, de a munkák elemei közé nem foglalják a népművészetet. Jókainé Laborfalvi Róza maga hímezte ugyan egyik szobája székeinek, kerevetének párnáit s nem ő volt az egyetlen, de általában nem is illett volna népművészeti motívum e művészettörténeti alapon készített bútorokra. Amily nagy volt az érdeklődés régi magyar úri ruhák és azok dísze iránt, oly kevéssé látjuk a nép magyar művészkedése iránt az érdeklődést. Kivételesnek mutatkozik Vidéky János festő fáradozása, aki 1852 körül Somogyban gyüjteni kezdett népi motívumokat. Hogy ez kivételes, az azért is feltűnő, mert éppen ebben a korszakban került a birtokos a néppel közvetlenebb kapcsolatba, miután a közéletből kizárva, akarva-nemakarva, a nép körében töltötte napjait.

A magyar otthon tehát egészen a romantika jegyében öltött új formát. Ez a romantikus szellemi áramlat ugyan pompás gyümölcsöket érlelt az irodalomban, a színházban, a zenében, a művészetben, de nem az iparművészetben, amely a lakásból igazi otthont teremt. Még sokáig kellett várni, amíg a lakásberendezés egészségesebb, tehát művészibb formákat tudott magának teremteni.

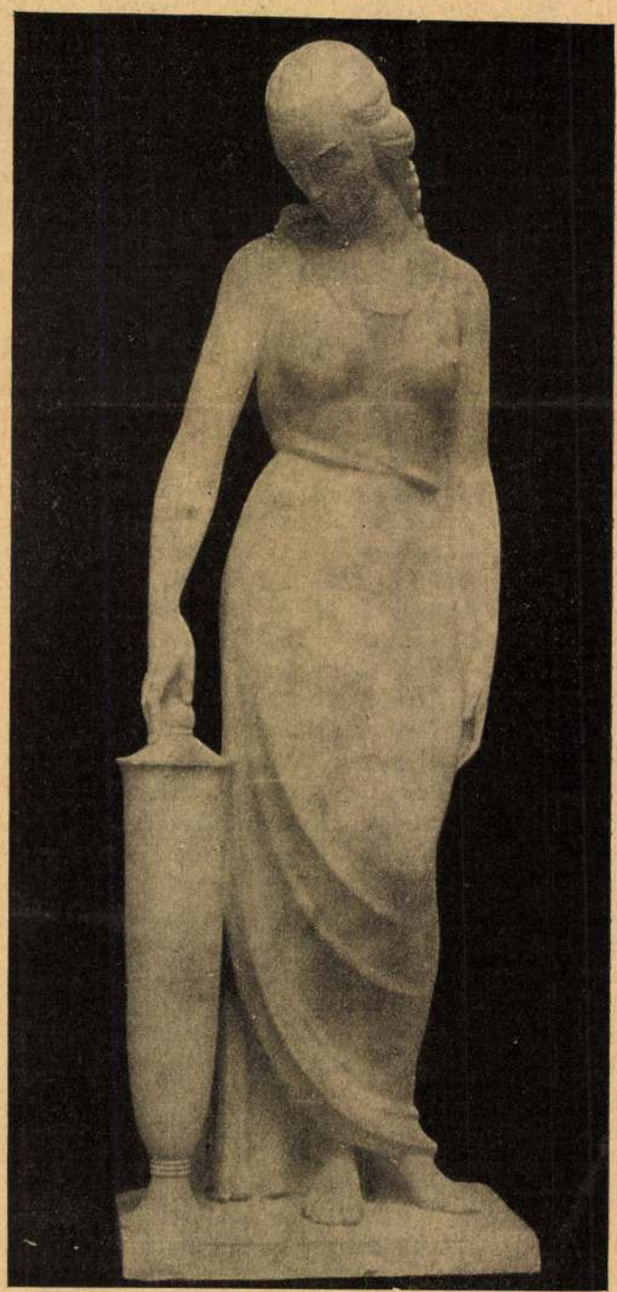

„A magyar művészetért"-kiállítás a Műcsarnokban. Egyedül. Marjanovits Marjai György szobormüve

Új Idők 1942. 25. 14

Marjanovits György és
Sashegyi Gyula

Magyarság
Kiges mell
1937. febr. 21.

96 ábrával	1.20
ral	1.20
je	2.40
s kertünket 28 ábrával	1.20
ismereteket felölelő kézikönyv	6.--
i és betegségei 36 egész oldalas	
mellékklettel	8.--
40 művészi münyomattal	12.--
és kb. 50 képpel	5.--
kátéja 111 ábrával	6.--
szeder, termesztése	4.--
érték és jövedelem számitás	2.50
könyve 227 képpel 1936	12.50
s gesztenyetermesztés 1936	10.--
ztés 46 képpel	2.--
s	1.--
ppel	8.--
rával	1.20
erményei	1.50
termények feldolgozása	6.--
szerü termesztése	6.--
szeti utmutató és tanácsadó.	
nes képpel	4.--
lkalmazása, gyógynövény recept-	
zótárral, füzve 6.-- kötve	8.--
	2.--
virágok a lakásban 45 képpel	4.--

1937. 8.

Marjánovics György

keramikus

1923–27

Éimisk 1930, 86-l.

Marjánovits György

— **Uj pályázatot irnak ki a hősi halált halt orvosok emlékművére.** A világháboruban hősi halált halt orvosok emlékművének birálóbizottsága csütörtökön délben tartotta ülését az Ernst-muzeumban. A bizottság, amely felerészben meghivott szakértőkből, felerészben pedig orvosokból állott, elsősorban az emlékmű helyére nézve hozott határozatot. A jelenvolt *Bessenyey Zénó* titkos tanácsos, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke javaslatára ugy határozott a bizottság, hogy *az emlékmű felállitására a tabáni parkban kér helyet,* és pedig a transzverzális ut mentén fekvő amfiteátrumszerű kiképzésü parkrészletet. A beérkezett pályaművek egyikét sem tartja a bizottság jelenlegi formájában kivitelre alkalmasnak. Ezért csak a második és harmadik dij odaitélése, továbbá öt darab pályamű megvásárlására nézve hozott titkos szavazással döntést és azt javasolta az Országos Emlékmű Bizottságnak, hogy a dijazott pályamű benyujtói, valamint néhány kiváló meghivott művész között *hirdessen ujabb zártkörü pályázatot.* A dijazott művek a következők voltak: 1000 pengős második dijat nyerte *Marjánovits György,* 600 pengős harmadik dijat nyerte *Cser Károly.* Azonkivül javasolta öt darab pályaműnek egyenként 300 pengővel való megvásárlását, és pedig *Gondos József, Kalotay Kreybel Ottó, Farkasfalvi Maugsch Gyula, Siklódy Lőrinc* és *Vastagh Éva* pályaművett.

Pesti Hirlap 1938, Sept. 30

Ons Lieve Heer

Marjanovics György

~~Műcs. kiáll, tór~~
Pipics 59. l.

1/3

Marjanovits György

nobrán

Néhai Simon Imre

síremléke

Repr.

Magyar Nemzeti Mű-

vészet

1939. 3. n.

Marjanović György

Zrínyi

Műcs. kiáll. 1937 tél.
Pipics 117 l.

1359. *I. Ferencz Jó*

Sima peremű és karim
nak mellig, balrafordulta
érem hátlapján Bécs látké
és Magyarországnak egyé
koronás címerei szemlél
babérgalyak vesznek körü
BERT. I. – FRANC – IOS. I–
hátlapon : »WIEN 1910 –C

Ezüst, méretei 5·9 : 5·9
25 K. — A művész ajándéka
Átvétetett az 1911 novembe
augusztus 5-iki 147546–911
1912 szeptember 18-án (1803
czius 15-én (465–913).

Marjanovics György

Marjanovics György. A fiatal szobrász-generáció egyik igen tehetséges tagja. Leegyszerűsített stílusú művein keresztül egy igen értékes egyéniség domborodik ki. Portréiban kifinomult karakterérzékét juttatja érvényre. A Műcsarnok kiállítója, több pályázaton elismerésben részesült.

Bárány Erzsébet:
Művészekről.
Művész Kurír 1937. 1. sz. 5. l.

szám.

dr. Szentiványi Gyula	91·68
dr. Lux Kálmán	91·68
dr. Derzsényi Dezső	36·66
dr. Csabai István	36·66
Saláth Ferenc	18·39
	=275·07=

atalból,
ulati ügyben.
alányozva.

941. XII. 22.

Marjanovics és

Sashegyi

nincs
cód

fenti épitész ?

S. szobrász ?

l.

A Pelladách

Doktor úr!

...djék néhány sorral kiértesítem
...ezett másik képemnek eladás...
...dígi hallgatásából azt kell
...ingbani eddigi fáradozása

...t jelen levelem megírására
...m még mindég elintézetlen
...fog eltelni, a míg jogos
...leges rendezést nyernek. –
...ése mellett maradtam

Marjanovits

Nobráz

l.

A Pesti Vaivskára

1938. 3. n 9. l

BUDA

FRANKLIN

MAGYAR IRODALMI INT

Marjanovits György

szobrai

l.

Művészet (Kende)

1938. 137. l.

ra. Jobbról elválasztott haja hosszú,
ála körüli szakála pedig rövid. Mindkét
éknek karfájára támaszkodik. Nyakra
aranygyapjas rendet hordja, mellét a szt.
ű fehér kabátja felett jobb vállától bal
nak. Álló gallérú felső kabátjának haj-
mánt szegés van. Feliratai a kép alatt

phan

og von Oesterreich

b. D. Maulini"

retei 31.3: 22.7 c/m.

Nº 1280.

Marianovics György

V. c. keramikus

l.

Éimisk 1930

74. l.

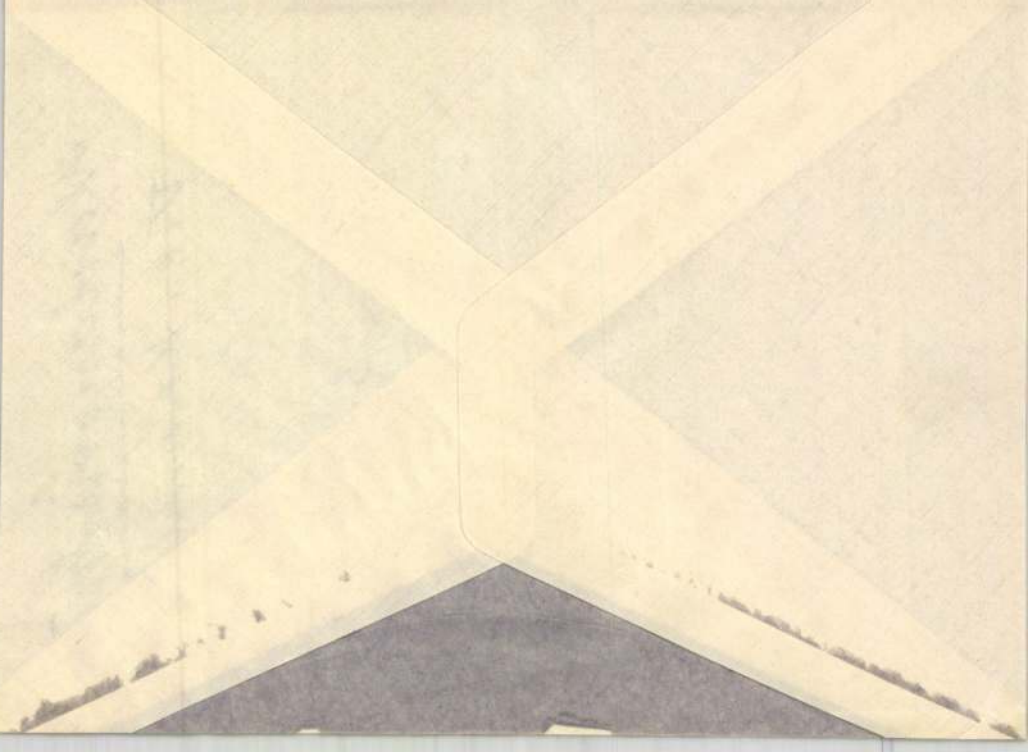

Marjánovits György MDK

Olassy Sándor, gipsz

Műcsarnok 1937.IV.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Marjanovics György

MDK

Buzavirág, gipsz

Micsarnok 1939 Téli tárlat

Marjanovics György

Krisztus, gipsz

Műcsarnok 1939 dec.-1940 január

Marjanovits György

MDK

A világháboruban elesett honvéd orvosok hősiemlék pályázatának terve

Műcsarnok 1939 Téli tárlat

Marjanovics György

Zachariás, gipsz

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

Marjánovits Marjai György MDK

Egyedül, repr.

Műcsarnok 1942 A magyar művészetért c.kiáll.

Marjanovits György MDK

Olaszi Sándor, gipsz

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Marjanovits György
szobrán

Kiállít a Téli Tárlaton

N. U. 1939. I. 28.

Marjánovics György MDK

"Mindenek felettW, gipsz

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

Marjanovics György

Kiállít

Ki M. 1942. IV. 19.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
című levéltári publikáció jelent meg, a
Művészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőművészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Művészettörténeti Tanulmányo
című kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Művészettörténeti Tanulmányo
című kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatól

MDK

Marjanovics György

Marjanovics György és Sashegyi Gyula allitottak ki közösen egy nagyobb kompoziciót, a Műcsarnok 1937.évi téli kiállitásan.

Pipics Zoltan dr.: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Uj Magyarsag,1937.jan.24. 21.l.

Marjancvics György, szobrászm.

életteljesen alkot, legyen az portré vagy tanulmány.

Pipics Zoltán: Téli Tárlat. Műcsarnok.

Uj Magyarság. 1939.jan.29.

MDK

Marjánovics György

Sashegyi Gyula és Marjánovics György:
Mindenek felett c. szoborm. Repr.

Művész Kurir, 1937. 1.sz. 10.l.

MDK

Marjanovits György

Néhai Simon Imre siremléke, Marjanovits György alkotása. Repr.

Magyar Nemzeti Művészet, 1939. 3.sz.

terializmusa és rideg világnézete abban a felfogásban domborodott ki, hogy minden a gazdasági erők függvénye, a kultúra és a művészet is csak zsellérje a szociális problémáknak: ha a gazdasági alapépítmény megváltozik egy társadalomban, akkor vele együtt változik a társadalom egész kultúrfelépítménye is. A szocializmus nyomán teret kapott a művészetekben a szociális ember gondolata és eluralkodott rajta valami vezércikk-ízű programmszerűség. A művészet arisztokratikus elszigeteltsége megszünt, a szerves, iskolás műveltség helyett a szervetlen önművelődés vált szellemi fundamentummá.

De ne higyjük, hogy ezek a példák döntően jellemzőek. A korszellem hatása nemcsak bennük jelentkezett és sok olyan jelenség van közöttük, amely nem is a korszellemnek, hanem csak a miliőnek a következménye. Velasquez aulikus levegőjű képei mellett megtalálhatjuk Murillo szinte népies ízű festményeit. A Savonarolai hatással szemben a színek mámorába, az élet gyönyöreibe merülő velencei festészetet. A formák és az anyag pompájában dúskáló Rubens mellett Rembrandt antipoláris művészetét, a klasszikusan szigorú Ingressel szemben Delacroix szenvedélyes romanticizmusát és így tovább. Ezekből pedig arra kell következtetni, hogy a korszellem hatása nem feltétlen és nem általános a művészetre.

Ha pedig megvizsgáljuk a mát, mit találunk? Filozófia? Kiemelkedő, olyan gondolkozó, olyan iskolának irányító jellegű volna, mint annakidején Bacon, Kant, vagy Hegel — nincsen. A modern filozófiát általában a szkepszis és a peszszimizmus jellemzi. Az elmult évtizedek tanulságai után a filozófia már nem hisz vakon az emberi fejlődésben, az örök békében, az utópiákban, hajlamos arra, hogy a lét okát, az emberiség célját materialisztikus motívumokban keresse. Igaz viszont, hogy a háború és forradalmak után olyan vallási reneszánsz kezdődött, amely a század elején elképzelhetetlen lett volna s amely szinte átvette a filozófiák szerepét. A mindenből kiábrándult, a demokrácia és szociál-individualizmus zátonyaira futott emberiség, amelyet már a filozófia sem tud boldog álomba ringatni, ismét az Isten-godolathoz menekül és ennek transcendentalitásában igyekszik az élet zűrzavara fölé emelkedni. Tévedés volna tehát felszínes látszatok alapján a mai kort — amint szokás — materializmussal jellemezni. Az anyagiasság csak a létfentartás küzdelmeiben jelentkezik, a lelki élet azonban más irányt, magasabbra vezető utakat keresett. Igaz viszont, hogy a modern filozófia általánosságban pesszimista maradt és nem állít, hanem tagad, sőt tart attól, hogy az európai kultúra hanyatlásának mélypontján vagyunk s ezután idegen világok szellemisége veszi át a hatalmat.

Nos és hogy viselkedik a politika? A kapitalizmus, amely csak eszköze kívánt lenni az emberiség minél előnyösebb gazdasági érvényesülésének, túlnőtt szülő okán és olyan öncélú hatalommá vált, amelyet nem lehetett megfékezni. A szocializmusnak, amely egész szervezettségét szembehelyezte vele, a háború után óriási helyzeti energiája volt, de — ne keressük most az okot, hogyan és miért — nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, a szertebomló, már már anarchiába süllyedő nemzetek és társadalmak új politikai képleteket termeltek ki. A bolsevizmus antitoxinjaként jelentkezett a fascizmus, az egyéniség kultusza helyett a kollektivitás lett a cél. A szabadverseny helyére a szervezett termelés, a tervgazdálkodás került, a politikai szabadversenyt, az egypárt uralom rendszere váltotta fel. Az emberiségnek azokat a törekvéseit, amelyek az egyéniség feláldozásával a nemzeti összesség érdekeinek képviseletében keresik az új ideált, nem lehet mellékeseknek tekinteni. Ezekben épp olyan markánsan benne van a korszellem, mint a középkor hűbériségében, vagy a XIX. század népi mozgalmaiban. A mai kor azonban, noha materialisztikusnak nevezik, tulajdonképpen romantikusabb, mint bármely elődje. Még a gazdasági élet is tele van vakmerő kisérletekkel, nagystílű próbálkozással s a tudomány és a társadalmi élet is szinte lüktet a keresés és a rizikó szenvedélyétől. Talán ez az a pont, ahol a korszellem hatása a legmélyebb a művészetekre. Merem állítani, hogy a leghűvösebb, legmértanibb művészi spekuláció mögött is a romanticizmus a legfontosabb hatóerő. Legalább részben ez az oka annak, hogy szinte évenként váltogatják egymást az új irányok, hogy a stilusok egymásutánja már régen túljutott a kromatikus skála oktávjain. De mindez alighanem még az egyéniség kultuszának a hagyatéka, amely egész kicsinyes analizisével el fog tünni, hogy a művészet megtalálja korszerű, nagy szintézisét. Voltak korok, amikor a művészet emlékezett, voltak korok, amikor ábrándozott, amikor imádkozott, amikor szónokolt, ma — azt lehetne mondani — a művészet vitatkozik. És ez a korszellem hatása, mert ez a kor a felfedezések, a kisérletek, a véget nem érő viták korszaka.

Az kétségtelen, hogy a művészetnek le kellett számolnia azzal, hogy nem folytathatja azt, ami a háborúval abbamaradt. A mai művész annyi mindent tud a föld és a természet kémiai és biológiai sajátságairól, annyira hatása alatt áll annak, hogy még a békés testetlen, szelid levegő is tele van ismert és ismeretlen energiákkal, hogy megváltozott ezekkel szemben a szemlélete is. Az a felismerés, hogy a gépek uralma szinte túlnőtt az emberi hatalmon, ugyancsak mély nyomokat hagyott a ma fiának képzetei között. Gondolatvilágunk, tudattartalmunk kiszélesedett, de ezek a pillanatról-pillanatra érvényesülő hatások még nem jelentenek korszellemet. Sokkal több köze van a korszellemhez annak az emésztő küzdelemnek, amely nemrégiben bontakozott ki s amely Európa, de talán az egész világ legdrámaibb sorsfordulatát jelenti. A filozófia cserbenhagyta a századot, a politika vakmerő kisérletezések terére siklott s mindebből nyilvánvaló, hogy a történelem formálódásaiban, az események súlyában, a válságoktól terhes korszellemben van bizonyos tragikus nagyvonalúság. Ez már nem

a biedermeier kispolgári szellemvilága, nem a láncos-lobogós görögtüzes háborúsdik ideje, nem az elvi nüanszok elegáns polémiája, hanem a történelem vérben robogó szekerének ijesztő dübörgése. Vége a demokrácia ezerfelé tagolt, kaotikus pártküzdelmeinek, az egyéniség szórakoztató játékainak, az örökké vitatkozó, de soha sem cselekvő politikának. Az idők csizmája néhány rettenetes lépéssel alaktalan tömeggé taposta a finom részletekkel együtt a hagyományokat is. Tipikusan dinamikus korszakban élünk, amelyben nincs rezignáció, nincs irgalom, amelyben egy új vad és nyers korszellem bontja ki barbár szépségeit. Európa aligha fogja elkerülni azokat a mindenhová átcsapó viharokat, amelyek társadalmi, politikai, gazdasági és szellemi világunk ereszkéit máris recsegtetik-ropogtatják. Hogy hol és miben fog kijegecesedni végül is a korszellem csapadéka, mint maradandó érték, azt ma még nem látjuk. De hogy az új szellemiség nagyon sokáig nem törölheti le magáról ezeknek a frenetikus időknek a stigmáit, az, azt hiszem, kétségtelen. Most minden vajudik és sok minden pusztúl, de lehetetlen fel nem fedezni ezeknek a zivataros időknek tragikus szépségét, hősies elszántságát, halálos mártíriumát. Most igazán igaz, hogy a történelmet vérrel és vassal írják.

S vajjon mi tükröződik mindebből a művészetekben? Megindult-e az elentétek halálos leszámolása? Kialakultak-e az átfogó ideák? Felfedezhető-e a fanatizmusnak az az elektromos töltése, amely vonz, vagy taszít, de amelyet kikerülni semmiképpen sem lehet. Nos, a korszellem néhány vonása valóban jelentkezik a mai művészetben, elsősorban a pesszimizmus, a szkepszis, a kisérleti és spekulatív elem. A történelmi erők hangsúlya azonban még nehezen ismerhető fel.

De legyünk tisztában azzal, hogy a művészet csak rész az egészben és nem lehet célja, hogy a korszellemet, mint egészet akarja önmagán keresztül kifejezni. Ennek csak az lenne a következménye, hogy a korszellemet és önmagát is meghamisítaná. A művészet, ha hatása alatt áll is a kornak, még jobban hatása alatt áll saját természetének és törvényeinek, mert a művészetnek magának is külön korszelleme van. A festészetben sokszor sokkal fontosabbak azok a szakmai problémák, amelyek át és átszövik, mint a kor különböző politikai, filozófiai, vagy társadalmi megnyilvánulásai. A művészet kényszerből talán kiszolgálja azokat a hatalmakat, amelyek a korszellem megvalósítói, de belső lényegében csak annyiban befolyásoltatja magát, amennyiben ez a befolyás mindkét részről önkéntelen és nem tervszerű. Programmszerűen korszerűnek lenni nem lehet. Hiszen a zseni sem szülője, csak bábája a kornak. Könnyen lehet, hogy amit ma korszerűnek tartunk, holnap már lényegtelen cicoma, szétmáló vakolat a kor épületén és lehet, hogy ami ma még az idők mélyén gomolyog, holnap már századot átölelő termékeny idea. A művészet a mai korszellemtől mindenesetre kapott valami drámai töltést, valami olyan kisugárzást, amelytől nem tudja függetleníteni magát. És ha beleszivárgott a korszellemnek másik tipikus jelensége, a jelszavak uralma is — mérsékli ennek hatását az a tudat, hogy óriási arányú küzdelem folyik minden vonalon, a lelki bomlás és a gazdasági talajvesztettség következményeivel szemben. Korszerű tünet tehát, hogy a művészet is távolabbi célokat keres, nem elégszik meg sem a természet szolgai másolásával, sem az optikai esetlegességek örömeivel. Mint ahogy minden e korban, a művészet is intellektualizálódott, szerves összefüggéseket keres, a véletlenek zűrzavarában fel akarja fedezni a törvényt.

A korszellem és a művészet viszonya ez. Van benne i g e n és van benne n e m. Ha az ember ennek a szeszélyes összefüggésnek minden állomását végiggondolja, akkor a felvetett kérdésre, miben jelentkezik a korszellem hatása a művészetre, alighanem azt kell válaszolnia: — az e m b e r b e n.

BUDAPEST SZOBRAI ÉS EMLÉKTÁBLÁI. Liber Endre legújabb könyve (Budapest szobrai és emléktáblái, Budapest Székesfőváros Házinyomdája, 1934. 494 l.) nemcsak fővárosunk, hanem nemzetünk művészet és művelődés történetének és nem utolsó sorban történelmének egyik hézagpótló munkája.

A csinos kiállítású, gondos kivitelű és a megfelelő képanyaggal ellátott kötet világosan, szemléltetően és a nagyközönségnek is érthetően tárgyalja a szobrászművészet egyik esztétikailag sokat vitatott, különleges ágának, a szabadtéri szoborműnek szerepét Budapest életében.

Természetes, hogy a szóbanforgó szobrok és emléktáblák az országos vagy a fővárosi közösséggel kapcsolatos produktumok lévén (vagy a köz állíttatja őket közköltségen, vagy a köz kapja azokat ajándékul) — csak kompromisszummal hívhatók életre. S a kompromisszum sokoldalú megalkuvás, mely megalkuvások között a legkártékonyabb a mi szempontunkból, a művészet szempontjából a megalkuvás a közizléssel.

(Félreértések elkerülése végett azonosítjuk magunkat a szerző megállapításával, hogy fővárosunk szobrai semmivel sem rosszabbak, mint más metropolis hasonló alkotásai.)

A könyvnek «A budapesti szobrok és emlékművek története» című fejezete minden egyes budapesti szobornak a történetét tárgyalja olyan teljességgel, aminő szinte tökéletességig menő teljességet csak tárgyát hiánytalanul ismerő és szerető szerző munkája adhat.

Annak jellemzésére, hogy említett adatgyüjtésre és feldolgozásra milyen energiát kellett fordítani, csak azt a puszta tényt említjük meg, a főváros területén, illetve tulajdonában levő nyilvános emlékművek száma: 183 szobor és 152 emléktábla.

A könyv egyik értéke a mesterien megoldott áttekinthetőség is. Könnyen fellelhető a keresett adat, a kívánt felvilágosítás, mert a könyv végére csatolt betűrendes tárgymutató háromszoros csoportosításban foglalja egybe a budapesti szobrokat: a szobrok címei, a szobrászok neve és szobrok felállítási helye szerint. Említett csoportosításon belül még egyéb szempontokból is szétválasztja: egyházi szobrok, emlékszobrok, díszszobrok, díszkutakra. Ezek az alcsoportok is anyaguk szerint újból két részre oszlanak: érc vagy kő alkotásokra.

Mielőtt a várakozásainkat felülmúló könyv rövid ismertetését befejeznők, úgy hisszük teljesen indokolt az a megnyugvásunk, hogy fővárosunk emlékműveinek jövője — művészeti szempontokból is a leghivatottabban a szerző kezében nyugszik.

Székely Miklós.

Marjas

Kőműves. 1745-ben neve szerepel az összeírásokon.

Dj. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

316 l.

MÁRJÁS ISTVÁNY, csizmadia

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64.mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old
/ 1,2./ V. csizmadia.264.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve.VIII.-IX. 167-68.Székesfehérvar

MDK

Márjás Viktor

A KUT... Budapesti Hirlap 1935. ápr. 7.

KORSZELLEM ÉS MŰVÉSZET

IRTA: MÁRJÁS VIKTOR

A korszellem és a művészet viszonyát aligha lehet pontos definiciókkal jellemezni. Mind a két fogalom homályos, inkább sejthető, mint megfogható és összefüggésüket az igen és a nem klaviatúrájának félhangjai között kell keresni.

A művészet fogalmának kitöltése éppen napjainkban állandóan változik, szinte szemlátomást szűkül és dagad és mindenesetre aggasztóan rugalmassá vált. Vajjon mi is a lényege? Vannak, akik a művészet lényegét szinte már teológikus vonatkozásokban keresik, mások egyenesen mint az ösztönök céltalan játékát fogják fel. Egyik iskola szerint az érzéki gyönyörködtetés, a másik szerint az erkölcsi nevezés, ismét mások szerint a megismerés, a kifejezés, az emberi dokumentumok körének gazdagítása a művészet igazi célja. Vannak, akik a tárgyi világ, a természet fotografikusan hű, vagy idealizáltan szép tükörképét keresik a művészetben, de vannak olyanok is, akik szerint a művészet a tárgyiasságtól elvonatkozott lélek titokzatos liturgiája. Beszélnek érzéki, érzelmi és spirituális öncélúságról, dekoratív, intellektuális, vagy lírai hangsúlyról. Egyik egyre népszerűbb felfogás szerint a művészet és az iparművészet között nincs rangbeli különbség, sőt a fénykép és a mozi eddigi és várható fejlődése máris erősen leszállította a művészet jelentőségét. Az optimisták szerint azonban hatásuk csak annyi, hogy új csapásra, más keretek közé kényszerítik a képzőművészetek fejlődését, különösképpen a piktúráét és a grafikáét. Ebben a rapszódikus és nem kimerítő felsorolásban csak érinteni akartam azokat a mélyreható ellentéteket, amelyek a művészet fogalmi meghatározását kiemelték véglegesnek hitt köréből és a modern gondolkodás olyan területeire siklaszották, ahol semmi sem állandó, minden mozog. Ha megemlítjük még azt a majdnem katasztrófális lejtőjű szkepszist, amely már annak a kérdésnek a felvetését is időszerűnek látja, vajjon nélkülözhetetlen kultúrszükséglet-e a művészet, vagy csak szellemi luxus, vajjon jelent-e még az emberi lét számára elementáris erőket, vagy csupán az alkotó erős dekadenciájának leplezése, — eljutottunk oda, ahol az esztétika filozófia kezdődik, amely már jó néhány jelentékeny gondolkozót felőrölt és egész sor filozófiai iskolát félrevezetett.

Nos, miután látjuk, hogy az egyik ismertnek vélt tényező is milyen megfoghatatlan, vajjon sokat jelenthet-e a kérdés tárgyalásánál valamilyen nagyképű meghatározás, mondjuk ez: a művészet, a lét- és fajfentartás kényszerein felül maradó szellemi tartalék olyan kisugárzása, amely túl van a tudás ultraviolett sugarain, amely nem erkölcsös, nem hasznos, nem tanító célzatú, hanem kozmikusan emberi. Nem tudjuk bizonyítani, hogy így van, de valahogyan így kell lennie. Elégedjünk meg tehát annyival, hogy a művészet, mint az emberi lélek borúja vagy derűje éppen olyan megfejthetetlen, mint a csecsemő önfeledt mosolya.

Ha most megvizsgáljuk a másik tényezőt, a korszellemet, nyilvánvaló, hogy amíg a művészet az emberiség egész történelmét átívelő állandó hatóelem, addig a korszellem csak bizonyos korok függvénye, nem oka, hanem tünete az illető kor történelmi keresztmetszetének. De nem könnyű meghatározni egy-egy korszak igazi karakterét néhány jellegzetesnek látszó tünettel. A korszellem nem közvetlenül érzékelhető valami, nem kádencia, amelyet egyszerűen rá lehet olvasni a történelmi periódusra. A tünetek, amelyek egy-egy korban mutatkoznak, változó jelentőségűek, sokszor összesem függenek, sőt gyakran ellentétesek is. Hogy kapjuk meg tehát belőlük azokat, amelyek súlyosak, jellegzetesek, amelyekből kialakulhat a korszak igazi profilja. Ha elmult idők korszellemét nyomozzuk, még csak eligazodhatunk valahogy, mert a távolság pontosabban tünteti fel az arányokat és az idő rostája is elvégezte már a szűrést, a lényeges és lényegtelen között. De még így is kétes, vajjon igazi arcát látjuk-e a kornak, hiszen az írott történelem erősen befolyása alá kerül annak a kornak is, amelyben a másikat, az elmúltat vizsgálja. Milyen vaskos tévedés lenne például mai mértékkel mérni Grecconak, Strindbergnek, vagy Shakespearenak korára gyakorolt hatását. Mennyi politikai, művészi és kultúrális törekvés és amelyek a maguk korában az eleven élet korszerű kisugárzásai voltak, de ma már tudomást sem vehet róluk a közvélemény. Az igazi nehézségekkel azonban akkor kerülünk szembe, ha a saját korunkban keressük a korszellemet. Bizony nem könnyű felelősséggel válaszolni arra a kérdésre, mi hát a korszellem. A mélyre ható, perspektivákat nyitó technikai felfedezések, a szellemi áramlatok, a politikai vagy társadalmi átalakulások jelzik-e egy korszak szellemének igazi egyéniségét. Nézzük csak:

1436-ban fedezte fel Gutenberg a könyvnyomtatást.
1590-ben Jansen a mikroszkópot.
1604-ben Galilei a szabadesés törvényét.
1783-ban Montgolfier a léghajót.
A XIX. századra esik az elektromos és vegyi felfedezések egész sora, a fényképezés és a gyufa feltalálása.
1841-ben fedezte fel Braid a hipnotizmust.
1888-ban Herz az elektromos hullámot.
És most gyors egymásutánban következik
1895-ben Röntgen.
1896-ban Marconi,
1898-ban Curie házaspár,
1900-ban Zeppelin,
1903-ban a Wright testvérekkel a repülőgép,
1905-ben Einstein és a relativitás,
1906-ban a drótnélküli telefón és utána a rádió,
1920-ban Steinach és a fiatalítás,

1924-ben a rotorhajó,
1927-ben a hangosfilm és a rakétamotor,
1932-ben a sztratoszféra repülés, a távolbalátás és a plasztikus film.
Ezek az adatok kétségtelenül nagyjelentőségű események voltak, de jobban reányomták-e bélyegüket arra a korra, amelyben születtek, mint Mózes, Mohamed és Jézus, vagy a keresztes háború, a reformáció és ellenreformáció, Amerika felfedezése, Voltaire és Rousseau, vagy Napoleon és a Szentszövetség, Kant és Schopenhauer, vagy éppen Lenin és Mussolini. Gondoljuk meg, hogy nem minden alap nélkül mondta egy mély gondolkozó, hogy az emberiség történelmét vérrel és vassal írják, hogy ez a történelem nem más, mint tévedések és szerencsétlenségek sorozata.
De most már vizsgáljuk meg legalább általánosságban azokat a jelenségeket, amelyek összességükben korszellemként reprezentálják azt az idődarabot, amelyet korszaknak szokás nevezni.
A «kor» nem naptárilag mérhető időegység és az a korszellem, amelyet mi — mondjuk — a renaissancenek tulajdonítunk, aligha volt érvényes ugyanabban az időben a kínai birodalomra, vagy az 1900-as évek amerikanizmusa ugyanakkor Európára. Egy-egy korszak jellegzetessége térbelileg erősen elhatárolódik, időbelileg meg éppen leomlanak azok a válaszfalak, amelyeket mi egy-egy évszázad közé építünk. A XIX. század épp úgy össze van szőve a XVIII.-kal, mint ahogy szellemi áramlatainak hömpölygésével beletorkolik a XX. század gondolattengerébe. Vannak események, eszmeáramlatok, amelyek uralkodó planétái maradnak az egymást követő emberöltőknek, amelyek nem állanak meg a századok szemafórjai előtt. Le kell tehát szűkítenünk vizsgálódásunk területét és a korszellemet csak olyan vonatkozásokban vehetjük számba, ahol a műveltség és az európai történelem fejlődésére hatással volt, vagy van és csak annyiban, amennyiben túlnőtt a helyi jellegen s irányító hatása volt az egyetemességre.
Vajjon az élet mely területei azok, amelyeken a történések hatásai mélyrehatók és az egész korra nézve jellemzőek? Szerény véleményem szerint két ilyen terület van: a politika és a filozófia. A politika azért, mert gyakorlati jelentősége minden másnál általánosabb, az emberi közösségek egész szociális és kulturális potenciáját magábaszíva adja vissza — a filozófia pedig azért, mert sommája és vetülete a kor egész szellemi és erkölcsi világának. A politika megmutatja, hogy a kor hogyan cselekedett, a filozófia jelzi, hogy a kor hogyan gondolkozott. A szellemi naprendszernek ez a két álló csillaga sokszor olyan viszonyban van egymással, mint valaminek a pozitívja és negatívja: még ellentéteikben is éltetik, ösztönzik, vagy indokolják egymást.
Legyen szabad még egy kis kitérővel megemlíteni, hogy a váltakozó korszakokat élesen el lehet határolni sztatikus és dinamikus jellegű korszakokra. A sztatikusokban döntő győzelmet aratott valamely szellemiség, amelynek nincs is méltó ellenfele és ezért passziv és türelmes, amíg a dinamikus korszakokban különböző politikai és szellemi törekvések küzdenek egymással változó eséllyel. A feszültség ilyenkor kirobbanásokhoz vezet, de nem oldódik fel, azt mondhatnók: a szellemiség örökös mozgásban van, aktiv és türelmetlen. Ha így fogjuk fel a művészet és korszellem fogalmát egyenként, nézzük most már meg, vajjon milyen viszonyban vannak egymással, milyen hatást gyakorolnak egymásra?
Kétségtelen, hogy voltak idők, amikor a világnézet teljesen reányomta bélyegét a korabeli művészetre. De voltak olyan idők is, amikor a művészet külön utakon járt és vagy tudomást sem vett a politikai és filozófiai tendenciákról, vagy éppen szembehelyezkedett velük. A kereszténység világhatalmi és filozófiai uralmának virágzása idején, uralma alatt tartotta és befolyásolta a művészeteket is. A pápaság Rómája óriási mágnesként vonzotta magához a művészeket, akiket mint szellemiségének követeit bocsátotta ismét útra. Ha szigorúbb lett az egyházi felfogás, bizonyos aszketikus hatás mutatkozott a képzőművészetekben. Ha az egyház elvilágiasodott, megjelentek a képeken és szobrokon a polgári külsejű szentek és madonnák. Mikor a korszellem felocsudott a pietista átszellemültségből és rácsodálkozott az addig profánnak tartott környező világra s az égi szépségekkel szemben rútnak látott természetre: megszületett a tájkép, a csendélet és később a zsáner. A középkor drámai lüktetése, felséges királyokra, übermenschi hadvezérekre beállított lelkülete gigántikus kompozíciókban, óriási méretű történelmi tablókban találta meg művészi kifejezését. A korszellem hellenisztikus, múltba merülő karakterének idején a festőművészet és majesztétikus, vagy idillikus árkádiai tájképeket festett és ezeken az epikus nyugalmú képeken a táj és az ember éppen olyan élettől elvonatkoztatott és távoli volt, mint ahogy elmúlt századok emlékfátyola mögül ködlött elő az a régi kor is, amely nem élt, csak visszhangzott a korszellemben és a művészetben. A spanyol inkvizició szelleme a korabeli spanyol művészetet is komorrá és dramatikussá tette, amint hogy a Lajosok udvari pompája, élvezethajhászó, erotikus dekadenciája is megtalálta a maga művészi képviseletét Watteau, Boucher és mások alkotásaiban. A Szentszövetség politikai és világnézeti szelleme nem tudott stilusbaformálódni, az egyre jobban előre törő harmadik rend viszont a Biedermeierben találta meg a polgári izlésnek és polgári szellemnek első, valljuk be, kisstílű és lapos kifejezését. Mikor aztán a liberalizmus és demokrácia egyre több és több hadállást hódított meg, a művészet berkeiben is felzsongott a polgári felszabadulás öröme. A polgári uralom azonban saját individualista principiumainak áldozataként egyre jobban felbomlasztotta a fegyelem korlátait s ugyanakkor a művészet is eltért a nagystílusok elvi kényszerétől és átadta magát az egyéniség, az eredetiség korlátlan kultuszának. De következett a negyedik rend szabadságharca. Marx történelmi ma-

Márjás Viktor

műveszetíró

E. Gy. II. 86 l

MDK

Márjás Viktor

választmányi tagok

KUT és UME kiáll. N. Szal. 1932. nov.

3. l.

MDK

Márjás Viktor és Kmetty János, festöm.

rendezték a Nemzeti Szalonban a Képzömüvészek

Uj Társasága kiállitását.
M.V. a KUT igazgatója.

Nemzeti Szalon. - KUT.kiáll.
1937. nov.-dec.

Márjás Viktor

A Képzőművészek Uj Társasága a Fészek Klubban megtartott közgyülésén a Társaság igazgatójának választotta meg.

Pesti Hirlap
1935.IV.7.

Márjás Viktor.

A "Kut" művészegyesület igazgatója 1925-ös években.

Bende J: A képzőművészeti,egyesületek története

MÁRJÁS VIKTOR

19,206

Oltványi 1991

Márjás Viktorné

l.

Bőrönyfestőnők

57. l.

M D K

Márjási Celmentis vidua Ratz Ágnes, sculptor lapidum, Máramarosszigot.

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Müv. Ért. 1952. 1.sz. 138 l.

Márk

.Festőművész

Pontatakarékpénztár műtárgy-aukciója - képével szerepel.

Esti Kurir
1929.VI.11.

M.D.K.

Márk, építőmester

1590-ben építkezik a kassai régi város háján és a sz. Mihály kápolnán.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1904. 38.köt. 80.old.

Márk.

Munkája szerepel a Mű-
csarnok téli tárlatán.

Pesti Napló, 1927. dec. 18.

Mark.

Mindenkijn reszesel a lüt-
csamok téli tárlatán.

Pesti Napló, 1927. dec. 18.

Márk

MDK

Mámor, festm.

Barrikade, "

Könyves Kálmán kiváló műlapok jegyzéke. 46 l.

M.D.K.

Márk, murator

1394-ben, a városi jegyző könyvek tanusága szerint, Kassán működött.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1904. 38. ~~old.~~ köt. 41. old.

MOK

Márk mutatók, (1394).

Kemény Lajos: Kassai ép. mesterek. - MMÉE Közl. 1904. 38 k. II. fűz. - K. l. 41.

Márk

1590 ben Kassán a régi
városházán és St. Mihály
kapolnán épitkezik.

Erod

+ K + 80.1

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

nre Szeged.

Márk, aranyműves. A XIII. században Esztergomban működött, hol a Szt. Lőrincz templom közelében háza is volt. Ezt a házat 1294-ben III. Endre Király adómentességének nyilvánítja.

Knauz. Mon. Eccl. Strig. II. 798. sz. — Récsey V. Az esztorg. Szt. Lőrincz templ. maradv. Arch. Ért. 1893. 49. l.

Márk

nyilvántartó

Hári Sopronból

II. r. 5. k.

1490. 29. l.

eutsch-nationale Kunstgewerbeausstellung in München 1888. (Fortsetzung.) Két képpel. C. A. v. Drach, *Beiträge zur Geschichte der Kunsttöpferei.* XI. Einiges über Münzen. Georg Bötticher, *Ein Wort zur Stilfrage.* Bücherschau. Képek a szövegen kívül: *Karusche* von Stefano della Bella. *Wandfüllung,* Stickerei teilweise mit Bemalung von K. Hoffacker. — 6-ik füzet. 1889 márczius. Tartalom: F. Luthmer, *Graveurarbeiten an Taschenuhrwerken.* Harminczegy képpel. Max Igenstein, *Altes Recept für Glasmaler.* Bücherschau. — 7-ik füzet, 1889 április. Tartalom: Arthur Pabst, *Die deutsch-nationale Kunstgewerbeausstellung in München 1888.* (Fortsetzung.) Három képpel. Ubisch, *Aus der Ornamentstichsammlung der Leipziger Kunstgewerbemuseums.* Négy képpel. Bücherschau. Kép a szövegen kívül: Aufsteigende Ornamente von Franz Clein.

Blätter für Kunstgewerbe. Organ des Wiener Kunstgewerbe-Vereins. 1889. 1-ső füzet. Szöveg: A. Jele, *Kunstgewerbliche Enzyklopädie in Bildern.* J. B. Dalhoff, *Ein Vete-*

Márk mester

1574-ben Eperjes város a szent Miklós templom tornya sisakjához rajzolást tervel vele, amiért 2 frt 64 denárt kapott.

Divéky Miklós tpl. 47. l.

felkérjük, hogy a fenti dij-
megujitása ügyében sürgősen
nemfizetés esetén f. hó 15-vel
nélkül, legnagyobb sajnála-
üntetni.

Kiváló tisztelettel

A BUDAPESTI KÖZLÖNY KIADÓHIVATALA

dapest, 1933. — 1097.

Mark murator

1394

Crod

+ K + 41. l

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

mre Szeged.

Mark, rezin

Pauer, festö

mies
cid

L. Hartanyi

32 l. 450 sz

Márk

kassai ötvös

Jakab, Kassa városának rendes orvosa 1520-ban 4 frt miatt tilalmat tesz fenti javaira.

Magyary-Kossa Gyula dr

Magyar orvosi emlékek. III. k. Bpest, 1931. 143. l.

Szigetvár, Tpl

540

Márk

ötvös

Löcse. 1457.

K 72-1.

Márk

ötvös

1457. Löcsérol Hármazok

és Kassaúelt

K 69 l.

Márk

Ötvös

1294. Knauz Monum. eccl. Strigoniensis II 360

Dominus Marcus aurifab. estergomi háztulajdonos.

K: Szendrő

416|99 Nyomt. Laiszky Jánosnál Esztergomban.

Márk budai ötvös

1526.

l.

Budapest Régiségei

XIII - 325. l

st, Athenaeum.

Jan Van Eyck: Our Lady and Child, SS. Donatian and George and Canon G. Van der Paele. 1436. Bruges. Town Gallery 308
Jan Van Eyck: Portrait of a Goldsmith. Nagyszeben, Brucken-thal-Museum 308
Robert Campin (the Master of Merode or of Flémalle): Ado-ration of the Shepherds 311
Robert Campin: The Annunciation. Brussels 312
Roge r Van der Weyden: The Deposition from the Cross. Madrid 313
Roger Van der Weyden: Pieta. Brussels 313
Roger Van der Weyden: Portrait of the Grand Bastard of Burgundy. Brussels 315
Roger Van der Weyden: Portrait of a Lady. Wörlitz..... 3 5
Dieric Bouts: The Holy Sacrament. Louvain 314
Petrus Christus: Pieta. Brussels..... 316
Dieric Bouts: Adoration of the Magi. München, Alte Pinakothek 316
Hugo Van der Goes: Adoration of the Magi. Berlin, Kaiser Friedrich Museum..... 317
Hugo Van der Goes: The Nativity. Firenze, Uffizi..... 318
Hans Memling: The Marriage mystic of Sainte Catherine. Bruges 320
Hans Memling: Adoration of the Magi. Madrid 321
Hans Memling: The Virgin and the Child. Bruges, Hopital de St. Jean 321
Gerard David: The Nativity. Budapest, Museum of Fine Arts 322
Gerard David: The Baptism of Christ. Bruges..... 322
Gerard David: The Virgin an the Child among the Virgins. Rouen 323
Quentin Massys: Lamentation over Chryst. Antwerpen 324
Jan Gossart (Mabuse): Charles the V. Budapest, Museum of Fine Arts..... 325
Quentin Massys: The Virgin praying. Antwerpen..... 325
Jerome Bosch: Christ bearing his Cross. Ghent 326
Justus de Ghent: The Holy Sacrament. Urbino..... 326
Flemisch School: Bearing the Cross. Budapest, Museum of Fine Arts 328
Peter Breughel the Elder: L'operation de pierre. Budapest, Coll. Palugyay-Tomcsányi 328
Peter Breughel the Elder: Predication of St. John the Baptist. Budapest, Property of the Count Ivan Batthyány, deposited in the Museum of Fine Arts 330
Peter Breughel the Elder: The massacre of the Innocents. Vienna 331
Peter Breughel the Elder: Landscape with the Fall of Icarus 333
Joachim Patinir: Landscape with the Flight to Egypt. Antwerp. 335
Nicolas Neuchatel, called Lucidel: Portrait of Pilgrim de Herzogenbusch. Budapest 335
P. P. Rubens: Ascension of the Virgin. Brussels..... 336
P. P. Rubens: The way to Golgatha. Brussels 337
Antonio Moro: Portrait of Hubert Goltzius. Brussels..... 338

Márk

a Erőnkás,

nem volt festője

a Bécs, Kejes Krónikának

Kihagyando

3 Kézből eredmek

a festnyek, nerzőck

bizonyosan baratok.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Márk krónikája.

XIV. sz.

erőd
z

Divald Magyarmüvenul.

122 — 125. l.

képekkel.

Lásd Becsi
képes krónika és
Képes Krónika
alatt is!

Márk

aranyműves

Esztergom 1794.

Letisztázva

Márk

Jegyverdeér Eszítő

1587 – 1599.

Kassán

o Kem o

273. l.

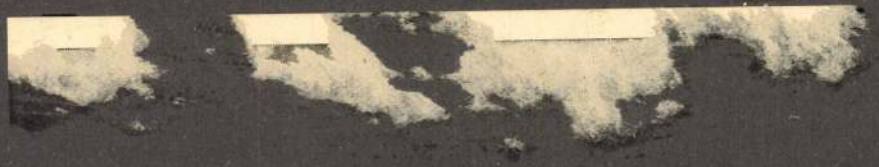

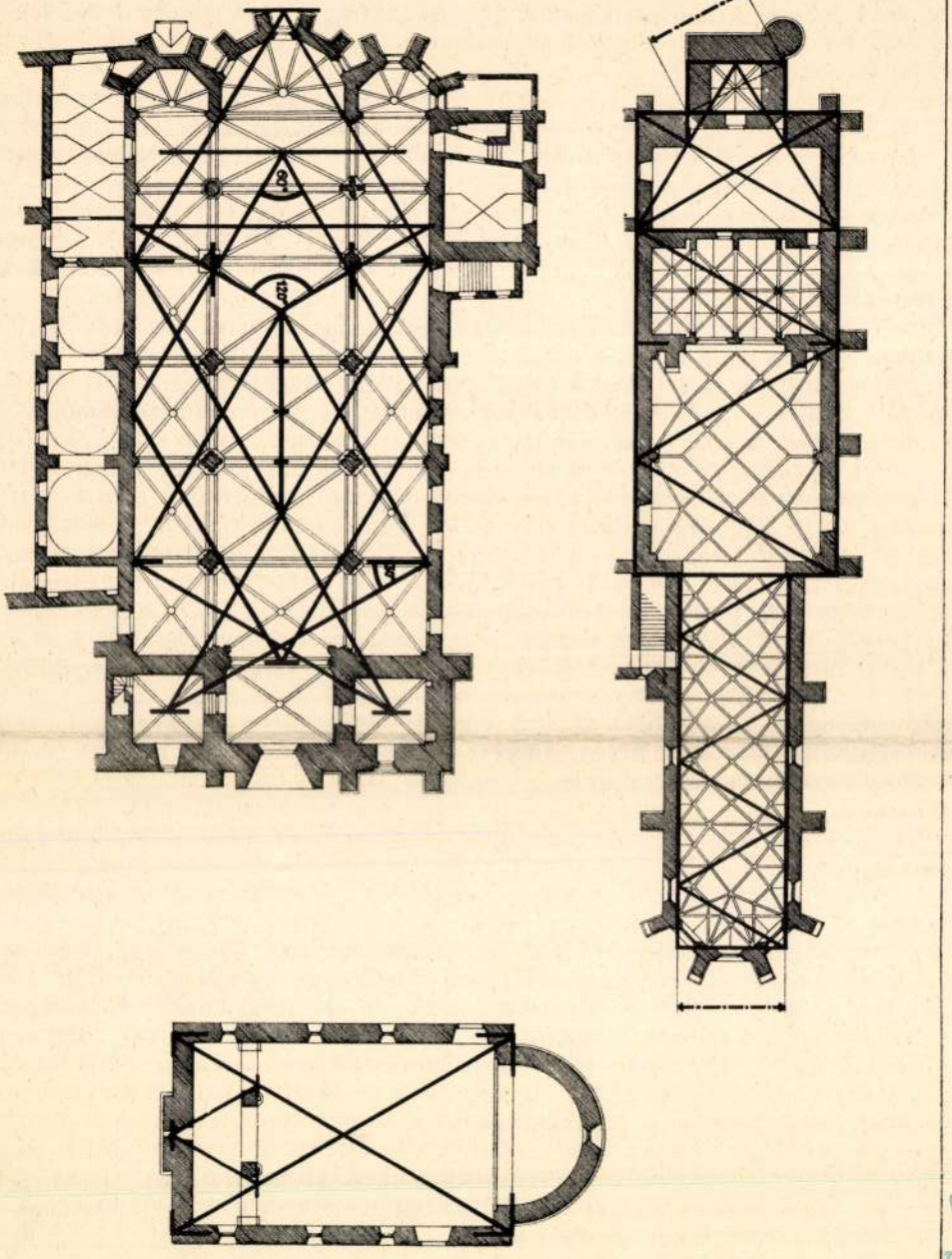

1. Budai főtemplom. 2. Premontreiek. 3. Domenikák.

egyenes vonalú fejlődését, sajátos tervezési és formai hagyományait. Egy másik éltető központ, ahol viszont a hornyolások erősen dominálnak, a Királyi Várpalota lehetett (80. o. 2., 3., 5) annál is inkább mivel, ezek a sémák lényegtelen változásokkal a margitszigeti domonkosrendi apácatemplomnak szentélyében (79. o. 1 és 2) és a budaszentlőrinci Pálosoknál (80. o. 1) is előfordulnak. Egészen evidens pl. a megegyezés egy margitszigeti (79. o. 1) és a várpalotáról származó profil (80. o. 5) között.

Fontos szerepe volt a háromszögelésnek a függőleges mérték megállapításánál, kiszámításánál illetve, ellenőrzésénél. Erre nézve nagyon tanulságos Villard albumának XL (20 v) folio lapja, ahol több más konstrukciós segédeszközökön kívül a középen egy guggoló férfi egy derékszögű háromszög átfogóján a jobb oldalon álló torony magasságát irányozza, amiről a mellé írt szöveg »Pa(r)chu prent om le hauete de'one toor« nem hagy kétséget. (XXVI. t.) A háromszög tehát könnyen kezelhető sablonnak is szolgált különböző magassági pontok meghatározására.

Tervezést és kivitelt a középkorban nem is lehet annyira elkülöníteni, mint a modern korban vagy előbb, a renaissance és barokk építőüzemben. Sem személyileg, sem tárgyilag. Oly hosszú ideig, nem ritkán évszázadokig tartó vállalkozásoknál, minők a gótikus katedrálisok és nagy városi plébániatemplomok építkezései voltak, a tervek, felfogások, az azokat realizáló anyagi eszközök, de még az építő anyagok is állandóan módosultak. De egy-egy építési fázison belül is elég gyakran vált szükségessé egyes kisebb-nagyobb épületrészek elméleti átfogalmazása, mely lehetőleg az illető építőpáholy kebelén belül történt. A már gyakran említett magyarországi példánál, az eperjesi plébániatemplom építkezésénél szerepel az Iványi Béla által közzétett regesztákban a következő tétel: Magistro Marco, qui tectum turris projecit cum suis laboratoribus fl II den LXV.[34]) Az a két forint és hatvanöt denár, amit Márk mester és munkatársai egy meglehetősen komplikált gótikus probléma megoldásáért, a toronysisak tervezéséért kaptak, semmiféle arányban nem áll a szellemi tulajdon mai értékelésével. A gótikában, a páholyüzemen belül nem lehet szigorú elkülönítést szellemi és kézimunka között keresztülvinni, az átmenetek fluktuállók, az építőmunka egysége megbontatlan, még olyan késő időkben is, melyből Márk mester fenti rajza származik (1502). Igaz, hogy ez olyan stádiuma a gótikus fejlődésnek, mely már léptennyomon érintkezik a modernebb munkaformával és műbecsüléssel, mellyel hol párhuzamosan, hol ellentétes irányban, hol pedig keresztül-kasul halad: az olasz renaissance felfogásával. E két kor jelenségei most egész sajátságos módon egymásra tolódnak és évtizedekig tartó, vajudó átmeneti állapotot teremtenek, hol kronológiai határok szabatos megvonása teljesen lehetetlen. Ugyanabból az évből, amikor Márk mester rajza még a páholyok légkörében készült, tudunk egy budai olasz mesterről, Magister Italus-ról, aki Zsigmond lengyel hercegnek több épületrajzot eladott, függetlenül tényleges építkezésről, anélkül, hogy azoknál közreműködött, vagy azokban egyáltalában részt kívánt volna venni. A művész és mű közti viszony szabadabbá, fölényesebbé, de lazábbá vált. A tervező, alkotó művész lassan leválik a munkaközösségről, a páholyról, a céhről és öntudatos művészegyéniséggé válik. A terv ezzel önálló értéket és életet nyert. A skolasztikus rendszer nagyszerű szerkezete meglazul. A geometriai alap elveszti átfogó jellegét, szimbolikus erejét és exakt részlettudománnyá önállósul. Főleg az olasz teoretikusok révén fejlődött oly irányba, mely az építőpáholyokban felgyülemlett ismereteket és fortélyokat lassan elhomályosítja és Vitruviust már elfogulatlan, tudományos szemmel interpretálja. Ez a dualizmus kölcsönzi Mátyás korának azt a páratlan történeti varázst, melyben a gótikus építészet ragyogó utóvirágzása mellett mind jobban érvényesült az új szellem, a királyi könyvtárban összegyűlnek az építészelméletet tárgyaló munkák (Vitruvius, Alberti, Filarete) és

Horváth Endrei